THEOLOGIÆ MORALIS DECALOGALIS

PER MODUM
CONFERENTIARUM
CASIBUS PRACTICIS
ILLUSTRATÆ, ET APPLICATÆ,
AD USUM
TUM CURATORUM, TUM PRÆSERTIM
PRO ANIMARUM CURA EXAMINANDORUM

PARS III.

IN
SECUNDUM, TERTIUM & QUARTUM
PRÆCEPTUM DECALOGI,
DE BLASPHEMIA, JURAMENTIS
ac VOTIS,
Nec non de Obligatione audiendi Sacrum,
& feriandi; Item de obligationibus Filiorum
erga Parentes, Inferiorum erga Superiores,
& vice versa.

AUTHORE
P. Fr. BENJAMIN ELBEL,
Ordinis FF. Minorum Recoll. Almæ Provinciæ nostræ
Argentinæ, seu Allemanniæ SS. Theologiæ
Lectore Jubilato.

EDITIO QUINTA.

AUGUSTÆ VINDEL. ET OENIPONTI,
Sumpt. JOSEPHI WOLFF. Anno 1755.

Licentia Ordinis.

Ego infraſcriptus totius Ordinis S. P. N. Franciſci Fratrum Minorum Definitor, Nationis verò Germano-Belgicæ Recollectorum, ſive de ſtrictiori obſervantia Commiſſarius Generalis, Reverendo Patri Fr. BENJAMIN ELBEL, ejusdem Ordinis S. Theologiæ Lectori Jubilato, Provinciarum noſtrarum Argentinenſis, ſive Germaniæ Superioris Cuſtodi Cuſtodum, Saxoniæ S. Crucis verò Viſitatori actuali, Tertiam Partem Theologiæ Decalogalis, à ſe compoſitam, & à diverſis Patribus Ordinis noſtri Theologis, quà ſpecialiter deputatis Cenſoribus examinatam, & approbatam, Typo publico ſubjiciendi, facultatem facio præſentibus, Officii Sigillo, meóque Chirographo ſignatis, Monaſterii Weſtphaliæ 21. Febr. 1735.

Fr. Godefridus Stüve, mpr.

FACULTAS.

Admodum Rev. P. Ministri Provincialis.

Ego F. Bonifacius Schmid, Ord. FF. Min. Recollectorum, Provinciæ Argentinæ, seu Germaniæ Superioris, Minister Provincialis, hisce facultatem concedo, quantùm in me est, ut *Pars III. Theologiæ Moralis Decalogalis, per modum Conferentiarum casibus practicis applicatæ, de Juramentis & Votis*, Authore R. P. Benjamin Elbel, SS. Theologiæ Lectore Jubilato, nec non Almæ nostræ Provinciæ Custodum Custode actuali, composita, atque à Theologis ad id deputatis lecta, & censurata, prælo dari possit. In cujus fidem has Officii mei sigillô munitas dedi, Söfflingæ ad S. Claram in domo nostra Confessionali, die 22. Februarii 1735.

Fr. Bonifacius Schmid,
qui suprà mppr.

Privi-

Privilegium Cæſareum.

Cùm S. Cæſareæ Majeſtatis Privilegio cautum ſit omnibus & ſingulis Typographis, & Bibliopolis, ne libros à Noſtri Ordinis Patribus editos, vel impoſterum edendos imprimant, recudant, aut alibi recuſos, intra S. R. Imperii, Regnorúmque ac Ditionum hæreditariarum Domûs Auſtriacæ fines adducant, vendant, vel diſtrahant absque aſſenſu & facultate Patrum dictorum ſub graviſſima mulcta &c. &c. Hinc Ego F. Gaudioſus Mayr, Ord. FF. Min. S. Franciſci Recollectorum SS. Theologiæ Lector Emeritus, totius Ordinis Seraphici Diffinitor Generalis, nec non Provinciæ Argentinæ ſeu Germaniæ Superioris actualis Miniſter Provincialis, D. Joſepho Wolff, Bibliopolæ Auguſtan. facultatem concedo, dictô Privilegiô utendi in impreſſione editionis 5tæ *Part. III. Theologiæ Moralis Decalogalis per modum Conferentiarum caſibus practicis applicatæ, de Juramentis & Votis* &c. à Rev. P. Benjamin Elbel, SS. Theologiæ Lectore Jubilato, & Almæ noſtræ Provinciæ p. t. Cuſtodum Cuſtode actuali, compoſitæ. In quorum fidem has manu mea ſubſcriptas, & Officii mei ſigillô munitas dedi. Auguſtæ in Conventu noſtro ad S. Sepulcrum die 30. Jan. 1755.

F. Gaudioſus Mayr,
qui ſuprà mppr.

Approbatio Theologica I.

Tertiam quoque Partem Theologiæ Decalogalis R. A. P. Benjamin Elbel, SS. Theologiæ Lectoris Jubilati, & Almæ Provinciæ nostræ Alemanniæ Superioris Custodum Custodis actualis, pro debito Commisſionis meæ lustravi studiosè; eandémque de secundo, tertio, & quarto Decalogi Præcepto tam profundè, eruditè, & ad limam Christianæ morum institutionis exactè disſerentem comperi, ut illâ nihil ad docendum melius, nihil ad sequendum securiùs, meô quidem judicio, possit desiderari. Unde cùm hic Tractatus tam quoad doctrinæ puritatem, quàm quoad scientiæ ubertatem cum anterioribus ejusdem eximii Authoris de palma certet, eum non minùs, ac illos, ad singularem Curatorum, & Curandorum utilitatem, publicè videndum & legendum exponi oportere censeo.

Ex Conventu nostro ad B. V. assumptam Salisburgi die 2. Februarii 1735.

F. Cherubinus Mayr,
SS. Theol. Lector Ordinarius.

Appro-

APPROBATIO THEOLOGICA II.

De mandato A. R. P. Ministri Provincialis, Theologiæ Moralis Decalogalis, per modum conferentiarum Casibus practicis illustratæ, & applicatæ Partem III. *De Juramentis, & Votis*, à R. P. Benjamin Elbel SS. Theologiæ Lectore Jubilato, nec non Almæ nostræ Provinciæ Argent. seu Germaniæ Superioris FF. Min. S. P. Francisci Recollect. Custode actuali, compositam, eâ, qua par est mentis attentione, & magna animi oblectatione, perlustravi, in qua, quia nihil Orthodoxæ fidei regulis, nihil bonorum morum integritati contrarium continetur; quin immò difficultates materiam præsentem concernentes, Casúsque prætereanon ficti, sed facti potiùs, mira claritate proponuntur & producuntur, ac insigni soliditate per resolutiones tum ex SS. Litteris, tum ex Juribus, tum ex probatis Authoribus, permagnâ sanè industria, depromptas (evitato per omnia duplici, laxitatis nimirum, rigorisque excessu) dissolvuntur, & deciduntur eandem non minùs, ac alias à Præfato Authore præteritis proxime ab hinc annis Theologiæ Moralis Patres typis evulgatas, omnibus, quibus Cura animarum aut commissa aut committenda est, utilissimum, & ut luce publica perfruatur, dignissimam censeo ex Conventu nostro Salisburgensi ad D. Virginem in Cœlos assumptam die Mensis Febr. 2. A. 1735.

FR. FLORENTIUS ZöBELE,
SS. Theol. Lect. Ord.

Approbatio Censoris.

In hac tertia parte Theologiæ Moralis Decalogi Clarissimus Author consueta soliditate & claritate Orbem litterarium denuo illustrat, prioribúsque suis elucubrationibus novum splendorem affundit, quam proin applausu & lectione dignissimam censeo. Aug. Vind. 26. Martii 1735.

FRANC. JOSEPHUS de HANDL, SS. Theol. Lic. Rev. & Seren. Princ. & Episc. Aug. Consil. Eccl. maj. Pœnit. & Libr. Censor. nec non insig. Eccles. ad S. Maurit. Canon. & Parochus.

Imprimatur H. S.

In absentia Reverendissimi Domini Vic. Gen.

FRANCISC. IGNATIUS L.B. de GUGLER.

Officialis mppr. die 29. Martii 1735.

Ad

Ad
Lectorem benevolum.

Non est, cur in reddenda ratione scribendi vel methodi hactenus observatæ me detineam: fortassis ex opusculis hactenus emanatis jamjam de his constabit. Seriem nihilominus materiarum in hoc opusculo contentarum brevissimè ob oculos ponendam censui. Tractando de 2do Decalogi præcepto: *Non assumes Nomen Domini Dei tui in vanum.* Exodi 20. agimus de Blasphemia, de Juramentis, ac Votis, de horum obligatione, deobligatione &c. 3tium Decalogi præceptum: *Memento ut diem Sabbati sanctifices* examinando, discutimus obligationem audiendi Sacrum, feriandi, seu abstinendi ab operibus servilibus: huic materiæ per modum appendicis quasi subnectimus nonnullas

Conferentias de obligatione jejunii Ecclesiastici, & causis inde excusantibus &c. Denique quartum Decalogi præceptum: *Honora Patrem tuum, & Matrem tuam &c.* discutiendo, methodo conferentiali pertractamus obligationem Filiorum erga Parentes, Inferiorum erga Superiores &c. ac vice versa Parentum erga filios, Superiorum erga subditos &c. Velut ex sequentibus pagellis omnium Conferentiarum Elenchum exhibentibus perspicere licet cuilibet.

Materia hæc, ùt summè practica, ità, nî fallor, cuivis Confessariorum scitu summopere est necessaria, & ad animarum salutem proficua. Tu benevole Lector, si eo, quô ego scripsi, animo materiam hanc perlegeris, eundem mecum scopum attinges; dum enim animarum salutem exinde promoveris, Deum infinito amore dignum unà mecum pro modulo tuo glorificabis.

Vale, & bene fruere.

ELEN-

ELENCHUS CONFERENTIARUM ET CASUUM.

CONFERENTIA I.

CONFERENTIA II.

III. De

CON-

III. CA-

CONFE-

)( )(CA-

CASUS.

CONFERENTIA XVII.

CASUS.

CONFERENTIA XVIII.

CASUS

CASUS.

CONFERENTIA XIX.

CASUS.

CONFERENTIA XX.

CASUS.

CASUS.

CONFERENTIA XXI.

CASUS.

Confe-

Conferentia prima.

De Blasphemia.

SUMMARIUM.

1. Vi secundi Præcepti Decalogalis prohibetur inhonoratio Divini Nominis
2. Nomine blasphemiæ, intelligitur verbum convitii, vel contumeliæ adversus Deum;
3. Hæc quinque potissimùm modis fieri potest.
4. Blasphemia alia dicitur directa, alia indirecta: alia hæreticalis, alia non hæreticalis, seu simplex.
5. Maledicta in Sanctos vel res sacras quà tales, meritò dicuntur blasphemiæ.
6. Non item si fiant sub alia ratione, sinè omni relatione ad Deum.
7. Blasphemia ex suo genere est peccatum mortale gravissimum.
8. Unde raró admodum excusari potest à culpa mortali, nisi forte defectu inadvertentiæ aut indeliberationis.
9. Omnes quidem blasphemiæ quà tales sunt ejusdem speciei.
10. Nihilominus ratione diversarum circumstantiarum non raró contrahunt diversas malitias, in confessione necessariò exprimendas.

11. Resolvitur Casus I. cujusdam Mariti, qui nedum contra uxorem, sed & contra Deum excandescens, imaginem Crucifixi indignè tractaverat.
12. Proptereáque velut blasphemus ad extremum supplicium justissimè fuit condemnatus.
13. Quomodo, vel quando pœnæ de jure in blasphemos statutæ subsistent arbitrio Judicis.
14. Resolvitur Casus II. de quodam Auriga sese accusante, quòd blasphemaverit, & maledixerit tum hominibus, tum etiam bestiis, præsertim equis suis.
15. Quidnam Confessario circa hujusmodi pœnitentem observandum, vel indagandum sit.
16. Et an possit, vel debeat absolvi, præsertim si deprehendatur habituatus, & inveteratus in similibus peccatis.
17. Resolvitur Casus III. de alio quodam, qui in Clericum verba blasphema effutiit, non quidem animô blasphemandi, vel Deum injuriandi, sed terrendi eundem Clericum, & ab eo pecuniam extorquendi.
18. Quô non obstante dici potest ac debet verus blasphemus.
19. Proptereáque incurrisse Casum reservatum, si Casus supponatur factus in loco vel Diœcesi, ubi blasphemia formalis reservatur Episcopo.
20. Qui creaturis sinè ordine ad Deum sumptis maledicunt, nequeunt dici blasphemi.
21. Quin immò subinde in certis quibusdam circumstantiis ab omni culpa excusari possunt.
22. Quid judicii de illis, qui maledicunt pluviis, vento, vel elementis &c.
23. An, vel quando blasphemiæ sint arguendi, qui verbis Sacræ Scripturæ abutuntur?
24. Insinuantur breviter aliæ nonnullæ propositiones pessimè sonantes, & hoc ipso à Confessario dissuadendæ pœnitentibus.
25. Quo modô Confessario practicè procedendum, vel quid interrogandum, dum pœnitens germanicè sese accusando simpliciter dicit: Er habe gescholten / geflucht und geschworen.

26. Qui

26. Qui ex perversa consuetudine blasphemare Deum, aut creaturis maledicere solent, tenentur sub reatu gravis culpæ hujusmodi abusum deponere.
27. Quibus motivis aut mediis ab hac pessima consuetudine pœnitentes à Confessariis dimovendi sint.

§. I.

Præmittuntur, & breviter resolvuntur quæsita scitu necessaria, ad debitè resolvendos Casus practicos de Blasphemis.

Quæres primò, quidnam per secundum Decalogi præceptum nobis prohibeatur?

1. ℞. Prohibetur nobis inhonoratio Divini Nominis, veluti liquet ex ipso tenore præcepti ità sonantis: *Non assumes Nomen Domini Dei tui in vanum. Exod. c. 20. v. 7.* Quemadmodum autem Nomen DEI quatuor potissimùm modis honorari potest, scilicet 1. illud frequenter cum reverentia pronuntiando. 2. invocando & laudando. 3. per illud jurando. 4tò denique vovendo, & promittendo; ità ex opposito sanctissimum illud nomen quatuor modis, seu peccatis oppositis inhonorari potest, scilicet 1. sinè reverentia, vel devotione quamlibet ob causam impertinentem, ex consuetudine quasi, irreverenter pronuntiando, 2. illud blasphemando, 3. temerè jurando, seu in testimonium invocando, 4. vovendo ac

promittendo, aſt ſinè animo ſervandi promiſſum &c. Primus modus inhonorandi, utpote non graviter injurioſus, vel peccaminoſus, nihil nobis faceſſit negotii pro praxi, bene tamen reliqui tres; de quibus in ſubſequentibus Conferentiis plura. Itaque

Quæres jam 2dò, quid ſit blasphemia, & quot modis hæc committi poſſit, aut ſoleat?

2. ℞. ad primam partem hujus quæſiti. Blaſphemia propriè dicta eſt verbum maledictionis, convitii, ſive contumeliæ adverſus Deum. Ità *in re communiſſimè* Doctores teſte Reiffenſtuel *Theolog. mor. tr. 5. diſt. 3. n. 54.* Explico breviſſimè. Dicitur 1. *verbum*, ſeu etiam *locutio contumeliæ* &c. Blasphemia namque ex ſua natura opponitur laudi divinæ, quemadmodum ergo laus divina præcipuè conſiſtit in verbis, aut locutione, quibus Dei Majeſtas, bonitas, munificentia, vel alia attributa extolluntur &c. ità è contrario blasphemia propriè dicta præcipuè conſiſtit in verbis, ſeu etiam locutione contumelioſa adverſus DEUM &c. licèt Reiffenſtuel, Illſung, Babenſtuber, Michel, & alii non abs re putent, aliquando etiam blasphemiam committi poſſe factis, utputa ſi quis in cœlum frendeat dentibus, exſpuat, vel medium digitum monſtret &c. quia inquit Illſung *tr. 5. diſp. 3. n. 293.* non tantùm per ſonum vocis, ſed etiam per ſcripturam, & alia ſigna externa Dei contumeliam loqui poſſumus. Dicitur 2dò *adverſus Deum*, in quantum ſcilicet hôc modo minuitur laus, & honor Dei: unde qui

de

de Deo ipso, vel de B. Virgine, aliisve Sanctis, quatenus sunt aliquid Dei &c. malevolè, aut perversè loquitur, blasphemus dici debet; sicut enim Deus in Sanctis suis, eorúmque gloria verissimè laudatur, ità ex opposito si Sancti, quà tales inhonorentur, aut vilipendantur convitiis impetiti, Deus quodammodo vilificatur, & contemnitur non sinè blasphemia. Dixi etiam: *Blasphemia propriè talis* est verbum convitii adversus DEUM &c. ut per hoc innuerem, nomine blasphemiæ in latiori sensu intellectæ intelligi posse quodvis maledictum, quô honor, aut dignitas alicujus etiam hominis læditur: at verò hodie Theologi nomine blasphemiæ non intelligunt, nisi verbum contumeliosum in Deum, quô scilicet divinæ Majestati detrahitur, veluti jam pridem advertit D. Augustinus *lib. 2. de moribus Manichæor. c. 11.* ubi ait: *Est autem blasphemia, cum aliqua mala dicuntur de bonis. Itaque jam vulgò blasphemia non accipitur, nisi mala verba de Deo dicere: de hominibus namque dubitari potest: Deus autem sinè controversia bonus est.*

℞. jam ad alteram partem ejusdem quæsiti, blasphemia quinque potissimùm modis committi potest ac solet. Primò. Cùm Deo aliquid tribuitur, quod ei non convenit, sed potiùs repugnat, ùt si dicatur crudelis, injustus &c. 2. Dum ei aliquid conveniens negatur (v.g. quòd sit omnipotens, omniscius, providus &c. 3. Dum creaturæ tribuitur id, quod est Deo proprium, veluti subinde faciunt per-

 versi

versi & lascivi amatores, appellando personam amatam Deum, aut Deam, omne bonum, suam beatitudinem &c. 4. Dum de Deo vera quidem dicuntur, sed irreverenter, utputa jurando per corpus, & sanguinem Christi ex indignatione, vel iracundia contra Deum. 5. Denique dum convitia vel contumeliæ jaciuntur in Beatissimam Virginem, aut Cœlites, quatenus sunt amici Dei, vel à Deo specialiter honorati &c. Ità post Filliucium, Babenstuber *tr. 5. disp. 3. a. 1. n. 3.*

Quæres 3tiò, quotuplex sit blasphemia?

4. ℞. breviter. Blasphemia mox descripta rectè partitur 1. in *directam* & *indirectam*. 2. in *hæreticam* & *non hæreticam*, seu simplicem. Ità *ex communi* Doctorum Sporer *tr. 2. in Decalog. c. 10. sect. 3. n. 12.* Directa blasphemia appellatur, quæ fit cum directa, seu expressa intentione inhonorandi Deum, ejusdémve honori detrahendi: quæ, si sola mente duntaxat fiat, dicitur merè interna, seu etiam *cordis*, si autem oretenus simul proferantur hujusmodi verba, dicitur blasphemia *cordis & oris simul.* Addunt alii blasphemiam *realem*, seu *operis*, aut *facti*, quam appellant tunc, dum quis secundùm dicta *n. 2.* signis externis, ceu quibusdam characteribus mentis internæ internuntiis v. g. exspuendo in cœlum, pugnum illuc monstrando &c. Deum inhonorare nititur &c. Indirecta blasphemia appellatur, quæ fit cum virtuali tantùm, seu interpretativa intentione inho-

inhonorandi Deum, veluti contingit, dum quis ſcienter, & deliberatè loquitur verba Divinæ Majeſtatis inhonorativa, eſto proferens contemptum Dei poſitivè non intendat, modò advertat, hujusmodi verba eſſe diminutiva honoris divini, & nihilominus ſeriosè illa proferat; hôc ipſo enim virtualiter cenſetur, immò convincitur velle blasphemare Deum: utraque hæc blasphemia rectè appellatur formalis, id eſt, malitiâ blasphemiæ quodammodo informata, ut diſtinguatur à blasphemia merùm *materiali*, quæ tunc fit, dum verba honoris divini diminutiva, vel merùm inadvertenter proferuntur, vel advertenter quidem, ſed in talibus circumſtantiis, in quibus ſatis liquet, ea non proferri seriò, vel animo inhonorandi Deum, prout ſubinde in theatris contingere natum eſt.

Porrò blasphemia hæretica appellatur, dum verba ſenſum orthodoxæ fidei contrarium exprimunt, ùt ſi quis diceret: proh *Deum injuſtum, inſipientem!* &c. Quodſi talis blasphemia proferatur ſinè interno aſſenſu, à nonnullis *hæreticalis*, appellari conſuevit. Non hæretica dicitur, dum aliquid contumelioſum erga DEUM, non tamen fidei contrarium profertur; ùt ſi quis dicat: *Velit, nolitve Deus hoc, vel illud, nihilominus faciam:* aut modô optativo v. g. *pereat Deus* &c. vel denique irriſorio, prout olim fecerunt Judæi erga Chriſtum Dominum dicendo: *Vah qui deſtruis templum Dei!* Videatur Henno *in decalog. diſp. 2. q. 1. concluſ. 2.* vel Sporer *loc. proximè cit.*

Quæres 4tò, an maledicta in homines Sanctos, vel in res sacras dici possint blasphemiæ?

5. ℟. Si fiant erga Sanctos, aut res sacras quà tales, id est, quatenus sunt aliquid sanctum, vel honorem Dei concernens, verè blasphemiæ sunt, & dici merentur. Ità communissimè DD. Sanchez *lib. 2. in decalog. c. 32. n. 27.* Filliuc. *tr. 25. c. 1. n. 19.* Laymann, Sporer, & alii. Ratio est: quia talis injuria ultimatò redundat in Deum, velut etiam inter homines injuria Ministro Principis quà tali illata, censetur illata Principi: unde etiam S. Thomas 2. 2. *q. 13. art. 1. ad 2.* ait, sicut Deus in Sanctis suis laudatur, in quantum laudantur opera, quæ Deus in Sanctis efficit; ità & blasphemia, quæ fit in Sanctos, ex consequente in Deum redundát. Eadem est ratio de injuria rebus sanctis quà talibus illata.

6. Dixi tamen: *in Sanctos, vel res sacras quà tales*, id est, cum habitudine saltem virtuali in Deum; nam si hujusmodi contumeliæ effutiantur in Sanctos, non ùt Sancti sunt, sed ùt homines fragiles, aut defectuosi fuerunt &c. quibus nunc status beatitudinis fuit collatus, non committitur blasphemia, sed aliud peccatum contra virtutem duliæ Sanctis debitam, juxta dicta *in tract. 2. in decalog. Confer. 14. n. 431.* Hujus culpæ rei efficiuntur, qui contra Protoparentes velut transgressores divinæ legis murmurant, item, qui S. Petrum calvum piscatorem, S. Carolum Borromæum nasonem, SS.

Cri-

Crispum & Crispinianum sutores appellant, vel qui de his profanas cantilenas componunt, aut compositas decantant, quæ quidem, si ex levitate, vel joci causâ duntaxat fiant, à culpa mortali excusari possunt, minimè verò si fiant ex contemptu, vel indignatione, aliáve passione erga Sanctos concepta, uti benè advertit Sanchez *cit. n. 22.* Laymann *lib. 4. tr. 10. c. 6. n. 14.* Sporer *tr. 2. in decalog. c. 10. n. 14.* Babenstuber *tr. 5. disp. 3. a. 1. n. 9.*

Quæres 5tò, quale, vel quantum peccatum sit blasphemia?

℟. Est ex suo genere peccatum mortale, & quidem gravissimum. Ratio liquet ex hactenus dictis: quia blasphemia ex sua natura involvit gravissimam injuriam erga divinam Majestatem, proptereáque *Levit. 24. v. 16.* fuit prohibita sub pœna mortis. Unde à culpa mortali, nunquam excusari potest ob parvitatem materiæ juxta *communissimam* DD. videndam apud Sanchez *lib. 2. decalog. c. 32. n. 40.* Bonacinam, & alios. 7.

Dixi rursus *ex suo genere*, ut per hoc innuerem, posse subin (rariùs tamen, ob nimis evidentem deordinationem in ea repertam) excusari à peccato mortali, formali, ídque ob indeliberationem, aut prædominantem passionem v. g. iracundiæ, vi cujus homo ità perturbari potest, ut tam citò sese recolligere, aut ad rectæ rationis regulas se reflectere non valeat. Minimè tamen à peccato mortali excusandi sunt illi, qui blasphemando utuntur formulis quibusdam, 8.

busdam, quasi exquisitis ad blasphemandum, quin potiùs de talibus præsumendum est, quod nedum *ore*, sed & *corde* blasphemare intenderint, prout benè advertit Illsung *tr. 5. disp. 3. n. 95. circa fin.* idque in foro externo præsertim præsumi debet, ubi non obstante allegatione motûs, vel indeliberationis procedi solet, adeóque talis homo velut blasphemus debet puniri, ait Sporer *tr. 2. in decalog. c. 10. sect. 3. n. 22.*

Quæres 6tò, an omnes blasphemiæ sint ejusdem speciei?

9. ℞. In ratione blasphemiæ præcisè probabiliùs omnes sunt ejusdem speciei. Ità Azorius *tom. 1. lib. 9. c. 28. q. 10.* Filliuc. *tr. 25. c. 1. n. 25.* Illsung *l. cit. n. 294.* Ratio est: quia omnes blasphemiæ, quà tales conveniunt, in ratione inhonorandi Deum, esto in modo tendendi, aut inhonorandi Deum, esto in modo tendendi, aut inhonorandi D. Majestatem, nonnihil disconveniant: ergo quemadmodum omnes diffamationes in ratione diffamiæ, omnes item hæreses in ratione hæreseos, omnia denique perjuria in ratione perjurii conveniunt; ità pariter omnes blasphemiæ in ratione blasphemiæ, sive dein supponantur immediatè Deo illatæ, sive mediatè, id est, inhonorando Sanctos quà tales &c.

10. Dixi tamen: *in ratione blasphemiæ præcisè*; certum quippe est, quòd blasphemia ratione diversarum circumstantiarum, diversas, etiam specie distinctas malitias contrahat: sic enim abs-

absque dubio blasphemia hæreticalis, quà talis ſpecie differt à non hæreticali: ſimiliter blasphemia facta cum ſcandalo, vel perjurio, idololatria, vel odio Dei &c. procul dubio ſpecie morali differt à blasphemia ſimplici, utputa facta ſinè ſcandalo, aut perjurio &c. atque hinc hujusmodi circumſtantiæ, in actu confeſſionis, neceſſariò ſunt exprimendæ ſecundùm *omnes*.

§. II.

Proponuntur, & breviter reſolvuntur Caſus practici de Blaſphemis.

CASUS PRIMUS.

Titius ab uxore ſua exacerbatus, nedum eidem uxori & prolibus ſuis maledixit, ſed & in Deum (à quo tam malignam uxorem ſortitus fuerat) excandeſcens, pileum ſuum contra Crucifixi imaginem in quodam elatiori angulo cubiculi (utì aſſolent) expoſitam projecit ità, ut eadem effigies hujus impetu dejecta utroque brachio truncata remanſerit, truncatam verò, neſcio quibus injuriis affecerit. Re ab uxore ad judicem delata, Titius nedum in vincula conjectus, verùm inſuper ùt blasphemus capitis condemnatus fuit, quod ſupplicium cum ingenti compunctione cordis ſubiit, eandem Crucifixi imaginem nedum copioſis lacrymis & oſculis deliniens, ſed & propriis manibus ſecum deferens usque ad locum ſupplicii. Jam ad noſtrum propoſitum dubitare licèt 1. An Titius fuerit verè bla-

blasphemus? 2. An propterea potuerit justè capitis condemnari?

11. ℞. Titium verè blasphemum esse ob injurias imagini Crucifixi illatas. Et licèt Sanchez, Castropalao, aliíque plures bene doceant, eum, qui factô duntaxat injuriosus est Deo, Sacrilegum potiùs dicendum esse, quàm blasphemum, quandoquidem blasphemia secundùm dicta in verbo, seu locutione potiùs, quàm in facto consistit; practicè tamen loquendo minimè dubitandum videtur, quin Titius noster blasphemis adnumerandus sit, quippe qui factô tam indigno, támque injurioso Salvatori nostro, satis expressit vilipensionem, & contemptum Dei animô conceptum: quemadmodum etiam in humanis nedum verbis, sed & factis non rarò exprimitur mens, vel injuria erga proximum, juxta illud Apostoli *Tit. 1. v. 16. Confitentur se nosse Deum, factis autem negant:* ergo & Titius noster dici potest verè blasphemus, sin minùs verbalis, saltem realis: immò nec dubitandum, quin & plura verba injuriosa erga Deum vel Christum Dominum effutierit. Videatur R. P. Augusţ. Michel *in Theolog. Canon-Morali tom. 2. appendice 2. §. 9. num. 8. foliô mihi 820.*

12. ℞. ad 2dum. Si Titius memoratas injurias erga Deum & imaginem Crucifixi voluntariè, & satis sibi præsens (quod Judici examinandum reliquimus) exercuit, potuit etiam justè capitis condemnari. Enim verò præterquam, quòd mortis supplicium jam pridem à Deo in blasphemos fuerit decretum *Levit. 24. v. 16.* insuper

per & in jure civili *Authent. collat. 6. tit. 6. Novella 77. c. 1.* §. 2. ſtatutum hoc renovatum legitur, blasphemos ſcilicet ultimò ſupplicio eſſe afficiendos. Idipſum habetur deciſum à Carolo V. *conſtitut. crimin. art. 106.* Et quamvis juſtiſſimus rigor pœnarum (inquit R. P. Reiffenſtuel *lib. 5. decret. tit. 26. n. 23.*) contra blasphemos pluribus in locis ob invaleſcentem abuſum blasphemandi exactè non obſervetur, tamen rectè monet Clarus §. *Blasphemia n. 3.* cum aliis ibidem allegatis, id fieri ex defectu juſtitiæ & Religionis; cum utraque hæc virtus exigat, ut nil magis puniatur, & terrore pœnæ extirpetur, quàm blasphemia, utpote vitium, omnium maximum.

At, inquies, eſto graviſſimæ pœnæ tam jure civili, quàm Canonico etiam, in blasphemos fuerint olim ſtatutæ, utputa excommunicatio in laicum, & depoſitio in Clericum (ferendæ, non latæ ſententiæ) *Can. 10. C. 22. q. 1.* Item ignominioſa ſtatio præ foribus Eccleſiæ nudo capite & pedibus, fune collo injecto *cap. 2. de Maledicis.* Incarceratio, vel miſſio ad triremes *in Concilio Lateranenſi ſub Leone X. ſeſſ. 9.* & aliis Bullis, præſertim Julii III. & Pii V.; nihilominus fatentur Catholici etiam Doctores, nominatim Azorius *tom. 1. l. 9. c. 28. q. 9.* Filliucius *tr. 25. n. 32.* & alii plures, hujusmodi pœnas hodie non eſſe uſu receptas, ſed totum hoc negotium quantùm ad punitionem blasphemorum arbitrio Judicis permitti: ergo cùm aliunde conſtet, interpretatione legum pœnas mollien-

das

das potiùs esse, quàm asperandas *l. interpretatione ff. de pœnis.* & odia esse restringenda *per cap. odia. de R. J. in 6to;* hinc dicendum potiùs videtur, quòd Judex in nostro casu Titium capitis condemnando injustè egerit.

13. ℞. Azorium *loc. cit.* solùm loqui de pœna Canonica, seu gravissima pœnitentia, à Confessario juxta constitutionem Concilii Lateranensis blasphemo injungenda, quam dicit hodie non ampliùs esse in usu: non autem loquitur de aliis pœnis. Et licèt Filliucius *locô citato* videatur etiam loqui de pœna capitis; contrarium tamen constat ex specie facti in nostro casu, & in aliis pluribus. Unde non abs re R. D. Michel *loc. prox. cit. n. 13.* ait: *In enormibus blasphemiis, præsertim realibus, adhuc hodie ad capitale supplicium procedi solet.* Verùm cùm hæc non tam forum Confessarii, quàm Judicis politici concernant: hinc ne videamur vel falcem mittere in alienam messem, eorum conscientiis relinquimus hoc negotium, quod noverint secundùm leges communes, aut municipales, vel denique secundùm approbatas consuetudines locorum tractandum, seu decidendum.

CASUS SECUNDUS.

Sempronius conditione Auriga fatetur, se sæpiùs blasphemâsse, & maledixisse nedum domesticis suis, sed vel maximè etiam equis, seu (ut germanicis utamur terminis) Er habe offt geschol-ten,

ten, sacramentiert, und geflucht über Leuth und Vich: *hunc cùm Confessarius nonnihil reprehendere, aut seriùs dehortari voluit, reposuit ille: Domine, equidem libentissimè abstinerem à similibus, at verò usus jamjam videtur invaluisse, ut nec homines neque jumenta ampliùs obtemperent, priusquàm blasphemias, & execrationes audiant. Immò verò (subdidit idem) jam sæpiùs rem tentavi, equos meos per nomen Domini adhortando, & quasi obsecrando ad laborandum &c. sed incassum: quamprimùm verò blasphemare, iisdémque maledicere incepi, pariter & ipsi opus suum strenuè fuerunt executi. Jam ad nostrum propositum quæritur primò, quidnam Confessarius habeat observare circa talem pœnitentem? 2dò. an tutâ conscientia possit eundem absolvere, non obstante, quòd videatur prorsus incorrigibilis, & inveteratus peccator?*

14. ℞. ad primum quæsitum. Confessarius in tali casu debet indagare, an pænitens revera fuerit usus terminis blasphemis, utputa dicendo: *mille Sacramenta &c. perdat vos sanguis Christi &c.* tunc enim probabiliùs (saltem per se loquendo) peccâsset mortaliter toties quoties. Et ratio hujus est: Quia quemadmodum fides nos obligat ad nunquam proferenda talia verba, quibus vera fides negatur; ità virtus Religionis nos adstringit sub gravi culpa ad nunquam proferenda talia verba, quibus Deo, aut rebus divinis gravis injuria irrogatur; quemadmodum ergo in priori casu per se loquendo graviter peccatur, esto fortassis proferens verba non tam intendat negare

negare fidem, quàm v. g. evadere periculum sibi imminens; ità & in posteriori casu per se loquendo graviter peccatur contra virtutem Religionis. 2dò debuit Sempronio eximi sinistra, & prorsus Deo injuriosa persuasio, quòd scilicet blasphemandô plus effici possit, quàm orando &c. prorsus inquam impia, & injuriosa est hæc persuasio; animalia quippe non tam terreri, vel ad laborem impelli possunt blasphemiis, quàm aliis clamoribus, aut verberibus, prout experientia probat. Videantur de hoc Illsung *tr. 5. disp. 3. n. 295.* vel Babenstuber *tr. 5. disp. 3. art. 1. n. 8.*

15. Dixi tamen: *Si revera usus fuerit terminis, seu verbis blasphemis;* nam secus dicendum, si (uti quamplures faciunt) ex fine non blasphemandi verba ità immutavit, aut dimidiavit, ut non ampliùs significarent rem sacram, & per consequens nec blasphemiam, ùt, si locô: GOtts Sacrament dixit: botts Salament, vel Sapperment aut Saffrement &c. quia hæc & similia verba non continent injuriosam locutionem, vel inhonorationem Dei, aut rei sacræ, veluti cuivis terminos intelligenti, aut perpendenti patebit: ergo ex hoc supposito Sempronius noster non commisisset veram blasphemiam, esto fortassis adhuc potuisset peccare graviter ratione scandali, si forte alii audientes existimâssent eum, revera protulisse verba blasphema seu, inhonorativa Sacramentorum, vel Dei. Prout sapienter advertit R. P. Claudius la Croix *lib. 3. part. 1. n. 252.* Gobat, Tamburinus & alii plures.

℟. jam

℞. jam ad 2dum ſub data diſtinctione. Nam ſi revera non protulit verba contumelioſa erga Deum, ſeu blasphemantia, poteſt ac debet abſolvi citra omnem controverſiam. At verò ſi verba verè blasphema, & Deo injurioſa proferre aſſuevit, ſeriosè dehortandus eſt à ſimilibus, & admonendus, ut pro viribus conetur peſſimam hanc conſuetudinem deponere; ſecus enim velut deſtitutus efficaci propoſito in materia neceſſaria, non foret capax abſolutionis, veluti ex hactenus dictis conſtare poteſt. 16.

Porrò, ſi verba ſupponantur non continere adeò enormem contumeliam in Deum vel Sacramenta, nec falſitatem aliquam hæreticam, ùt ſi blasphemus ſimpliciter ſoleat proferre *Sacramenta, Chriſma, Crux Chriſti* &c. omninò à peccato mortali excuſari poſſunt. Similiter imprecationes, quas milites, vel ruſtici, aut aurigæ faciunt in ſua jumenta, vel ſubditos, à mortali peccato excuſandos cenſent quamplures Doctores, eò quòd hæc & ſimilia non fiant feriò, vel non ſatis deliberatè. Ità Sporer *tr. 2. in decalog. c. 10. n. 24.* Gobat, Laymann, itémque Matthæucci Cajetanus, Toletus, & alii plures, quos refert & ſequitur Filliucius *tr. 25. n. 31.* & R. D. Auguſtinus Michel *loc. cit. n. 5.* Quô ſuppoſito Sempronius noſter faciliùs adhuc poteſt abſolvi, tametſi omnes Doctores moneant, pœnitentes ab hujusmodi corruptelis ſeriò eſſe dehortandos à Confeſſariis.

CASUS TERTIUS.

Cajus fatetur, se aliquando Clericum quemdam violenter adegisse ad dandas sibi pecunias, eô verò id recusante, & multùm tergiversante, se porrò in hæc verba (haud equidem animô blasphemandi, sed præcisè terrorem incutiendi) prorupisse: Du million tausend Sacraments Pfaff: *diabolus me in mille frusta discerpat, nisi te vel in minimo adhuc tergiversantem sinè mora occidero. Quin & ulteriùs majoris terroris incutiendi causâ breviarium manibus ejusdem Clerici ereptum (fuerat enim is actu occupatus in persolvendo penso suo canonico) projecisse in terram, Sanctorúmque imagines inde delapsas, ac dispersas pedibus conculcâsse, quatenus se hoc modô monstraret totum quantum in rabiem actum. Jam ad nostrum propositum quæri potest de Cajo* 1. *an dici possit, aut debeat blasphemus?* 2. *an non incurrerit casum reservatum blasphemiæ formalis, qui in nonnullis Diœcesibus, nominatim in Passaviensi, solet reservari Reverendissimo, ac Celsissimo Ordinario?*

17. ℞. ad primum quæsitum, Cajum verè dicendum esse blasphemum; quia, ùt ex specie facti liquet, protulit verba nedum in Sacerdotem, sed & in ipsum Deum summopere contumeliosa, ob vilipensionem, & contemptibilem, immò verò de se hæreticam etiam multiplicationem Sacramentorum. Ità post Tannerum, Laymannum & Gobat, Sporer *tr. 2. in decalog. c. 10. n. 20.* meritò subdens, patibulo, ligno, igne, & or-

& orco dignos esse ribaldos illos, qui consueverunt eructare tonnas, milliones, & integras galeras Sacramentorum, quorum è censu procul dubio fuit Cajus noster, ex meritis de condigno ad altiora, furcam scilicet, promotus.

At, inquies fortassis, Cajus non supponitur habuisse animum inhonorandi Deum vel Sacramenta, sed solùm incutiendi terrorem per hujusmodi verba, & hoc modô extorquendi pecunias, quas quantumvis bonis, immò verò optimis etiam verbis nunquam impetrâsset: esto proin ob hanc injustam extorsionem graviter deliquerit, nedum contra charitatem, sed & contra justitiam (de quo nemo dubitat) revera tamen blasphemiam non commisit.

18. ℞. negando hanc consequentiam; nam ad rationem blasphemiæ minimè necessum est, ut quis habeat positivum animum inhonorandi Deum (quod verè diabolicum esset, & raro admodum inter verè fideles contingere natum) sed sufficit, quòd quis verba Deum inhonorantia proferat in iis circumstantiis, in quibus ab aliis creditur seriò loqui: ferè quemadmodum ad veram infamiam vel contumeliam proximo inferendam satis est, quòd proferas verba eundem vilificantia, itá, ut hæc ab aliis ut verè talia, & animo seriò prolata apprehendantur, esto fortassis non habueris serium animum eundem diffamandi, prout rectè arguit Castropalao *part. 3. tr. 17. disp. 2. pu. 2. §. 1. n. 3.* Sanchez, Suarez, Valentia, & alii. Secus dicendum meritò existimat Illsung *locô citato*, eúmque se-

cutus Babenstuber ubi suprà *art. 1. n. 8.* si verba blasphema proferantur in talibus circumstantiis, in quibus alii bene apprehendunt, ea non proferri seriò, sed merùm materialiter, prout fieri posset in theatris, seu comœdiis, ubi nonnunquam idololatria repræsentari solet, utique sine omni peccato. Vide etiam, si placet, la Croix *lib. 3. part. 1. n. 250.* vel Gobat *alphabeto quadruplici part. 3. de blasphemia. casu 20.*

19. ℞. jam ad alterum quæsitum ejusdem casus, Cajum probabiliùs incurrisse casum reservatum blasphemiæ. Et ratio hujus liquet ex proximè dictis: quia revera protulit verba blasphema: idque potissimùm præsumendum est pro foro externo, utpote in quo nullatenus constat, eum dicta verba nonnisi materialiter, & præcisè animô terrorem incutiendi usurpâsse, licèt hanc ob causam in foro conscientiæ fortassis excusari possit à formali blasphemia, & per consequens à pœna reservationis. Cæterùm ex eo præcisè, quòd breviarium in terram projecerit, & imagines inde delapsas pedibus conculcaverit, potiùs Sacrilegus dici meretur, quàm blasphemus: & licèt suo modô secundùm dicta *n. 2.* dici possit blasphemus realis: quia tamen decreta reservativa casuum velut restrictiva potestatis jurisdictionis odiosa sunt, & hôc ipso strictè interpretanda; hinc non videntur extendenda ad blasphemiam realem, sed potiùs restringenda ad verbalem duntaxat, ceu blasphemiam propriè talem.

§. III.

§. III.
Corollaria ex dictis inferenda.

Colliges ex hactenus dictis primò, non esse condemnandos blasphemiæ illos, qui proximo suo (vel etiam jumentis) maledicunt, seu mala imprecantur, v. g. mortem, fulmen, furcam, rotam, aliàmve infirmitatem. Ratio est: quia similia maledicta non solent effundere in hominem, quatenus is est creatura Dei, aut aliquid dicens ordinem ad Deum, sed potiùs quatenus est creatura suo modô culpabilis, vel defectibilis, aut certè eo fine, ut indignationem conceptam, vel iram exprimant. Tametsi autem similia maledicta per se loquendo sint graviter peccaminosa, nihilominùs quia plerúmque fieri solent ex subitanea commotione, inadvertentia, aut certè non animô serio; hinc plerumque in praxi fiunt absque peccato mortali: nam si hujusmodi pœnitentes interrogentur, an hujusmodi mala seriò exoptârint, plerumque respondent, quòd non: immò verò quòd ægerrimè tulissent, si quid simile evenisset. Videatur Sporer *tr. 2. in decalog. c. 10. sect. 3. n. 25.* Babenstuber *tr. 5. disp. 3. art. 1. n. 10.* 20.

Quinimmò hujusmodi maledictiones in res, præsertim inanimatas, non raró ob honestum finem factæ excusari possunt ab omni culpa, veluti plura nobis exstant exempla ex sacris paginis, è quibus habetur, quòd David maledixerit montibus Gelboe ob interfectos ibi Saulem & Jona- 21.

 tham.

tham. Similiter Job & Jeremias leguntur maledixiſſe diei ac nocti, in qua nati & concepti fuere, ſcilicet ob peccatum originale tunc incurſum &c. Simili modo absque omni peccato maledicimus diabolo, velut incitatori, & authori omnis malitiæ: licitè inſuper & ſanctè unusquisque maledicit horæ, diei, vel occaſioni, qua ſeductus, vel ad offendendum Deum, ceu ſummum bonum noſtrum inductus fuit.

Sed quid tenendum, inquies fortaſſis, de iis, qui maledicunt vento, pluviæ, igni, aliisve Elementis?

22. ℞. Similia maledicta plerumque fieri absque mortali peccato; eò quòd non fiant erga elementa, quatenus ſunt aliquid Dei, vel quatenus Deus iisdem utitur ad caſtiganda noſtra peccata, ſed præcisè ad exprimendam indignationem, vel averſionem erga malum nobis inde imminens; quæ expreſſio graviter non eſt peccaminoſa; quandoquidem affectus maledicentis vi hujus nullô modo redundat in Deum. At verò ſi filius maledicat horæ, in qua conceptus vel natus fuit, idque in odium & averſionem ſuorum parentum, præſertim ſi hoc exprobret in faciem illorum, nemo facilè eundem excuſabit à peccato mortali, nedum contra charitatem, ſed & contra pietatem parentibus debitam, veluti ſana ratio cuivis prudentum facilè dictabit. Sporer *loc. cit. n. 25. fin.*

23. Colliges 2dò, eum, qui verbis vel textibus Sacræ Scripturæ abutitur ad jocos profanos, reprehenſione quidem dignum eſſe, non tamen pro-

proprie blasphemum, eò quòd hujusmodi verba non ſupponantur contumelioſa Deo, modò absque contemptu, & non nimis frequenter fiant. At verò, ſi quis abutatur verbis Sacræ Scripturæ ad impia, utputa Canticis Canticorum ad laſciva, prout de nonnullis impiiſſimis, & ſceleratis hominibus legitur, procul dubio committitur peccatum mortale blasphemiæ orco dignum, uti poſt Tambur. & Gobat recté docet la Croix *lib. 3. art. 1. n. 251.*

Dices rurſus: ſed quid tenendum de ſequentibus formulis: 1. *Stultus es*, inquit nonnemo, *tametſi Deum haberes Patrem.* 2. Alius ait: *Hoc quod dico, tam eſt verum, quàm verè Deus vivit*, aut: *quàm verè DEUS in cœlo exiſtit.* 3. *Bone DEUS!* audiuntur ſubin alii dicere, *quid feci tibi. quòd me tam durè tractes?*

24. ℞. Has & ſimiles formulas excuſari poſſe, licèt ægrè à blasphemia, & prima quidem, in hoc ſenſu intellecta, quòd hic vel ille homo ſit ſtultus, tametſi ſupponeretur habere Patrem tam ſapientem, quàm Deus eſt ſapiens. 2da., ſi hoc modô intelligatur, quòd, quemadmodum Deus non poteſt non vivere, vel non exiſtere in cœlo, ità & hoc aſſertum non poſſit non eſſe verum, eò quòd à parte rei res ità ſe habeat, uti aſſeritur. 3tia. denique formula excuſari poteſt, ſi ſumatur vel intelligatur præcisè in ſenſu admirantis, vel non ſcientis, quam ob cauſam Deus hanc vel illam gravem tribulationem ſibi immiſerit. Verùm quia hujusmodi propoſitiones peſſimè ſonant, & hoc ipſô quòd pias fide-

fidelium aures lædant, de se natæ sint præbere scandalum audientibus, vel minùs intelligentibus: hinc prorsus interdicendæ sunt à Confessario, & à Fidelibus nunquam usurpandæ, prout cum P. Sporer & aliis bene monet la Croix *l. cit. n. 254.*

25\. Colliges 3tiò, à Confessario cautè tractandum, & examinandum esse pœnitentem, qui (uti simpliciores sanè sæpissimè faciunt) sese accusando nihil aliud dicit germanicè, quàm **Herr gescholten, geflucht und geschwört.** Enimverò oportet præprimis scire quidnam intelligant per hujusmodi terminos, utpote multum inter se differentes; nam **schelten** Germanorum idiomate idem significat, ac blasphemaie: **fluchen** idem, ac maledicere, seu malè imprecari: **schwören** idem, ac jurare: & hoc ipsô, quòd simpliciores soleant in sacro tribunali confundere dictos terminos, aut certè, non nisi generaliter, & admodum rudè se exprimere; tunc necessum est, ut in simili casu Confessarius studeat supplere defectum, examinando pœnitentem, quibusnam verbis fuerit usus? Et siquidem deprehenderit verba revera non fuisse blasphema, aut certè dubia, mitiùs tractari debet pœnitens, neque censeri incurrisse casum reservatum: si verò verbis verè blasphemis fuit usus, interrogandum porrò erit, an hæc protulerit verô animo inhonorandi Deum; nam hæc intentio foret indicium cujusdam odii, vel aversionis erga Deum concepti, & hôc ipso distincti peccati à blasphemia: si autem dicat, se minimè

nimè intendiſſe Deo maledicerè, vel inhonorâre Eundem, ſed ex ira erga hominem vel jumentum concepta ſimilia protuliſſe, non tam graviter deliquiſſe cenſendus eſt, licèt reipſa blasphemiam commiſerit, modò ſupponatur apprehendiſſe vilipenſionem Dei, vel rei ſacræ, hujuscemodi verbis expreſſam. Videatur Tamburinus *lib. 2. in decalog. c. 6. §. 4. n. 19.* vel Laymann *lib. 4. tr. 10. c. 6. n. 12.*

26. Colliges 4tò, eos, qui ex perverſa conſuetudine blasphemare ſolent, aut maledicere creaturis, ſæpiùs quidem à peccato mortali formaliter tali excuſari poſſe, ídque ob nimiam præcipitantiam, & indeliberationem, paſſionemvé prædominantem; nihilominus manere obligatos ſub reatu mortalis peccati ad dandam operam in ordine ad deponendam hanc pravam, & peſſimam conſuetudinem.

Ratio eſt: quia conſuetudo perverſa, ſeu habitus vitioſus inclinare ſolet ad verba blasphemiæ, & hôc ipſo hominem conſtituere in periculo blasphemandi ſaltem materialiter, & fortè alios audientes ſcandalizandi: ergo tenetur contra hanc perverſam conſuetudinem luctari; ſecus enim blasphemiæ velut indirectè, & in cauſa voluntariæ meritò eidem imputari deberent ad culpam, ità, ut per ſe loquendo in actu Confeſſionis teneretur, nedum exprimere numerum blasphemiarum, verùm inſuper conſuetudinem blasphemandi voluntariè retentam, ceu diſtinctum peccatum. Juxta *communem Doctorum* videndam apud Laymannum *lib. 1. tr. 2. c. 3. n. 6.*

Babenstuber *tr. 5. disp. 3. art. 1. n. 7.* la Croix *ubi suprà n. 249.*

At inquies fortassis, quibus ergo motivis aut mediis retrahendus est talis pœnitens ab hujusmodi perversa consuetudine?

27. ℞. Motiva (ni fallor) satis efficacia erunt, 1. quòd blasphemando Deum sinè causa gravissimè offendat, & hôc ipso 2. Divinam Nemesin contra semetipsum provocet. 3. proximum scandalizet, & honestioribus saltem se ipsum odiosum reddat, sibique 4. irascendo vitam abbreviet &c. Medicinæ locô autem eidem salubriter præscribi potest 1. ut sæpiùs contra hanc pessimam consuetudinem animum obfirmet, firmiter scilicet proponendo, quòd deinceps ab ejusmodi verbis velit omnino abstinere, aut certè 2. verba ità immutare, ut non ampliùs significent blasphemiam. 3. quòd si denuo quacunque demum occasione vel passione in hujusmodi verba proruperit, velit illico seipsum castigare. v. g. recitando Pater noster & Ave Maria, aut devotè tundendo pectus, aspiciendo Crucifixi imaginem, cum proposito imitandi exemplum patientiæ &c. Plura hujusmodi remedia dictabit unctio Spiritus Sancti: quocirca vel maximè etiam habenda erit consideratio personarum; quod enim uni prudenter, alteri fortassis sinè nota imprudentiæ consuli, aut præscribi non posset, veluti pariter experientia docet Medicos corporis. Videatur Pontas *in diction. cas. V. blasphemia cas. 2.*

Confe-

Conferentia ſecunda.

De natura & diſtinctione Juramentorum.

SUMMARIUM.

28. Juramentum idem eſt, ac invocatio Divini Nominis in teſtimonium &c,
29. Ad quod eſſentialiter requiruntur duæ conditiones.
30. Per ſe loquendo licitum eſt jurare, ſervatis tamen certis conditionibus & circumſtantiis.
31. Inſinuatur breviter diſtinctio juramentorum, tum ex parte rei juratæ, tum etiam ex parte modi jurandi petita.
32. Quid ſit juramentum aſſertorium, & quid promiſſorium?
33. Quid juramentum explicitum, & quid implicitum?
34. Quid juramentum ſimplex, & quid ſolenne?
35. Quid juramentum judiciale, & quotuplex; & quid extrajudiciale?
36. Quænam conditiones requirantur ad hoc, ut quis in judicio licitè juret.
37. Quid ſit juramentum conteſtatorium, & quid execratorium?
38. Ubi verba jurandi fuêre dubia, à Confeſſario examinanda eſt mens, & intentio jurantis.
39. Præſertim dum juravit per creaturas.
40. In foro externo à Judice ſolent attendi verba, quibus jurans fuit uſus, & aliæ circumſtantiæ.

41. Resolvitur Casus I. cujusdam puellæ rusticæ, sese accusantis, quòd bina vice egerit contra jusjurandum.

42. An hæc agendo contra fidem sponsalitiam, revera peccaverit contra virtutem Religionis.

43. Et quid, si dicat, sponsum priùs egisse contra eandem fidem, seu fidelitatem sponsaliorum.

44. Resolvitur Casus II. cujusdam militis desertoris, uti vocant, quem Confessarius voluit adstringere, ut ad castra reverteretur.

45. Utrum ex eo, quòd cum aliis commilitonibus in signum juramenti duos digitos elevaverit, dicendus sit verè jurâsse?

46. An verè jurent, qui interponunt fidem sacerdotalem, vel fidem Nobilium?

47. Resolvitur Casus III. de quodam Mercatore, assueto suas merces contra mentem verbis juramentum sonantibus extollere.

48. Unde per se loquendo censeri debet perjurus.

49. In praxi tamen ad ferendum congruum judicium Confessarius debet uti una alteravè cautela.

50. Quemadmodum omnia juramenta quà talia sunt ejusdem speciei; ità vicissim omnia perjuria.

51. Per accidens tamen multæ aliæ peccatorum species conjungi solent perjuriis.

52. Affirmantes, vel negantes aliquid per modum sponsionis, dici non possunt, neque debent verè jurare.

53. Afferuntur breviter nonnullæ aliæ formulæ à vero juramento alienæ.

54. Falsò jurans committit gravissimum peccatum perjurii dictum.

55. Quando, vel quomodo Confessarii, Concionatores, & Catechistæ debeant auditores suos dehortari à consuetudine jurandi, vel etiam in hac materia errantes instruere.

§. I.

§. I.

Præmittuntur, & breviter resolvuntur quæsita scitu necessaria ad debitè resolvendos Casus practicos circa naturam Juramenti.

Quæres primò, quid sit Juramentum? & quænam conditiones ad hujus naturam essentialiter requirantur?

℞. ad primum: Juramentum ùt sic rectè describitur, quòd sit invocatio Divini Nominis in testimonium alicujus rei. Ità DD. *communissimè*. Explico brevissimè. Dicitur 1. *invocatio*, ut detur intelligi, juramentum esse actum Religionis, & quidem latriæ; nam ùt ait S. Hieronymus *in cap. 5. Matth. Qui jurat, aut veneratur, aut diligit Eum, per quem jurat.* Potest autem hæc invocatio fieri dupliciter, scilicet vel 1. expressè, ùt dum quis dicit: *Testor Deum &c.* vel implicitè, ùt si quis dicit: *Testis sit mihi cœlum & terra &c.* quia hôc modo censetur invocare Auctorem, seu Creatorem cœli ac terræ; unde & nata est illa divisio juramenti in ex- & implicitum prout mox dicetur. Dicitur 2dò *in testimonium &c.* ut per hoc innuatur finis juramenti, qui est, dictis fidem facere, & alterum de re jurata reddere securum; quod aptiùs fieri nequiret, quàm recurrendo & implorando testimonium Dei, quippe qui solus infallibilis est in tantum, ut nec falli possit, neque

28.

que fallere, uti bene notant Laymann, Filliucius, & alii DD.

29. ℞. jam ad alteram partem quæsiti. Ad naturam veri juramenti essentialiter requiruntur duæ conditiones, 1mò ut fiat per verum, & non per falsum aliquem Deum, per diabolum vel aliam quamlibet creaturam. 2. Ut fiat animô & intentione jurandi, seu implorandi testimonii Divini. Ità *in re communiter Doctores.* Ratio prioris est: quia juramentum fit in ordine ad confirmandam aliquam veritatem, & quidem testimoniô firmissimo ac infallibili: atqui solus verus Deus, utpote falli & fallere nescius potest reddere testimonium firmissimum & infallibile: ergo &c.

Ratio autem posterioris est: quia vis juramenti pendet ab intentione loquentis, sicut vis voti ab intentione & mente voventis; ergo quemadmodum votum sinè intentione vovendi à parte rei nullum est; ità & juramentum sinè intentione jurandi, seu invocandi Deum in testem; nam actus non operantur ultra intentionem agentis. Illud tamen post Tannerum sapienter notat R. D. Michel *Theolog. Can-Mor. tom. 2. part. 2. §. 4. pu. 4. n. 22. fol. 478.* scilicet non semper necessum esse, ut interveniat formalis intentio jurandi, sed sufficere virtualem, quæ tunc præsumitur intervenire, quando quis usurpat verba juratoria in sensu usitato, etsi expressè & formaliter non cogitet de invocando divino testimonio.

Quæ-

Quæres 2dò, sitnè licitum jurare?

℟. Per se loquendo omnino licèt, at servatis duntaxat certis circumstantiis, & conditionibus. Ità *omnes Catholici.* 30.

Ratio hujus petenda est tum ex illo *Deuter.6. Dominum Deum tuum timebis, ac per nomen ejus jurabis*; tum etiam, quia juramentum debitis conditionibus (de quibus in proxima Conferentia) vestitum, est actus latriæ & Religionis: ergo rectè exhiberetur Deo; hac de causa Doctor Gentium in suis Epistolis sæpiùs jurâsse legitur, & nedum in jure civili, sed & Canonico certa juramenta pro diversitate personarum & conditione officiorum præscribuntur & præcipiuntur. Nec obstat, quòd Jacobus Apostolus in sua Epistola, immò verò Christus ipse *Matth. 5.* videatur prohibuisse omne juramentum; nam per illa verba solùm prohibetur, ne passim, & facilè, vel temerè absque necessitate aut reliquis conditionibus juretur, uti bene interpretatur Bonacina *tom. 2. disp. 4. q. 1. pu. 3. n. 1.* eúmque secutus Babenstuber *tr. 5. disp. 3. a. 2. n. 12.* Quænam autem conditiones requirantur ad hoc, ut licitè etiam juretur, dicemus *Confer. 4ta à n. 93.*

Quæres 3tiò, quotuplex sit juramentum?

℟. Juramentum ùt sic prima sui divisione rectè distinguitur ex parte *rei juratæ* in assertorium & promissorium: 31.

Ex parte modi jurandi dividitur 1. in explicitum & implicitum. 2. in simplex & solenne. 3. in judiciale, & extrajudiciale. 4. in

con-

contestatorium & execratorium. Ità Henno *tract. in decalog. disp. 2. q. 2. art. 3.* Ratio hujus partitionis constabit ampliùs ex jamjam dicendis. Unde pro majori claritate.

Quæres jam 4tò, quid sit juramentum assertorium, & quid promissorium?

32. ℟. Juramentum assertorium est, quò sub invocatione Divini Nominis aliquid præsens aut præteritum asseritur; ùt si quis dicat: Testor Deum, me esse innocentem: juro per Deum, me hoc vel illud fecisse v. g. solvisse debitum &c. Promissorium dicitur quô aliquid promissum ùt futurum confirmatur; ùt si quis dicat; juro, me tot & tot daturum pauperibus, vel ad pias causas &c. vel Deus sit mihi testis, quòd velim hanc vel illam ducere in conjugem &c. Huc pariter revocari potest ac debet juramentum comminatorium, id est, illud, quô quis jurat, se hanc vel illam pœnam inflicturum delinquenti &c. Illud porrò discriminis advertunt Doctores inter juramentum assertorium, & promissorium, quòd ad illud prius non requiratur, nisi una veritas, rei scilicet, quæ asseritur: ad posterius autem, id est, promissorium requiritur duplex, scilicet 1. quòd jurans habeat hic & nunc intentionem exequendi promissum, & 2. quòd hoc suum promissum revera exequatur. Cæterùm quomodo peccetur, si quis juret sinè veritate, dicemus paulò inferiùs *Confer. 4ta à n. 95.*

Quæres 5tò, quid sit juramentum explicitum, & quid implicitum?

℟. Ex-

℞. Explicitum illud appellatur, quod fit cum expressa invocatione Dei, utputa dicendo: *Juro per Deum; Deus sit mihi testis*: vel, *sic me Deus adjuvet*: vel, *dispeream, diabolus me rapiat &c. nisi ità sit &c.* Vel Germanicè loquendo: **Auf mein Ayd: Auf mein Seel: So wahr GOtt lebt: So wahr GOtt im Himmel ist** &c. Implicitum juramentum appellatur, quando juratur per tales creaturâs, in quibus Deus specialiter relucet, utputa *per Cœlum, per Fidem Catholicam, per Deiparam, per Sanctos* &c.

Quæres 6tò, quid sit juramentum simplex, & quid solenne?

℞. Juramentum simplex nuncupatur, quod fit communi & placita jurandi formulâ absque ulla ceremonia: solenne è contra appellatur, quod fit cum forma aliquâ, seu ritu solenni ex præscripto juris, utputa manus, aut priorum digitorum elevatione, eorúmve positione supra librum Evangelii, vel supra pectus, quod alio nomine vocari solet Juramentum corporale (germanicè) **ein Cörperlicher Ayd.**

Quæres 7timò, quid intelligatur nomine juramenti extrajudicialis, & quid nomine judicialis?

℞. Extrajudiciale illud appellari, quod sine Judice, judiciale verò, quod coram Judice legitimo deponitur, veluti ex ipso nomine utriusque datur intelligi. Hoc posterius, judiciale scilicet, adhuc multipliciter partitur à Juristis; nam 1. aliud vocant *calumniæ*, & *malitiæ*, aliud *credulitatis* & *veritatis*, de quibus fusissimè tra-

33.

34.

35.

ctant Juristæ *ad tit. de juram. calum. & de Testibus*; ad quos proin Lectorem remittimus. 2. Aliud appellant *litis decisorium*, & aliud *juramentum in litem*. Juramentum in litem dicunt, quo lis, sive res, de qua in lite contenditur, æstimatur, estque juramentum *veræ æstimationis*, vel *affectionis*, vel *super interesse singulari*. Juramentum litis decisivum est, quod præstatur ab alterutrâ parte litigante, litis finiendæ gratiâ, in defectu aliarum probationum: Et hoc, casu quo ab alterutra parte parti collitiganti defertur approbante Judice, dicitur *voluntarium*, vel quia *à volente* defertur, vel quia altera pars delatum non tenetur nisi *volens* acceptare. At verò si hoc juramentum ob defectum probationum alterutri parti litigantium deferatur ab ipso Judice, sive ex officio, sive ad instantiam alterius partis, in ordine ad indagandam veritatem, appellatur juramentum *necessarium*, idque in causis criminalibus vocari solet *purgatorium*, quia eo mediante reus quodammodo purgatur à crimine: in causis autem civilibus dicitur *suppletorium*, seu suppletivum alterius sufficientis probationis. Videantur de his Laymann *lib. 4. tr. 3. c. 5.* Sporer *tr. 3. in decalog. c. 1. sect. 1. n. 15.* Pichler *in Compend. J. C. lib. 2. tit. 24. n. 2.* vel Reiffenstuel *eodem tit. §. 1. à n. 11.*

At inquies, quænam conditiones necessariæ sunt de jure communi ad hoc, ut quis in judicio licitè juret?

36. ℞. Breviter cum P. Henno *l. cit. art. 3. concl. 2.* tres requiri. 1. Ut jurans sit jejunus.

cap.

cap. 16. C. 22. q. 5. sed hoc tantùm de consilio est, non de præcepto, ait idem. 2. Ut juramentum non deponatur diebus dominicis aut festis, nisi pro bono pacis, aut piæ causæ. *c. 5. de feriis.* 3. Ut is, qui jurat, non sit in judicio de perjurio convictus & damnatus, nec impubes, vel si sit Clericus, nec juret, nec testificetur, nec præstet juramentum de calumnia (id est, jurando, quòd causam moveat bona fide, & non animô calumniandi) coram laico sine licentia sui Episcopi: potest tamen Clericus hoc facere, si à laicô non cogatur ad illud faciendum, nec ipsum Superiorem agnoscat. *per cap. 22. causâ 22. q. 5.* Ità *Doctor citatus.*

Quæres octavò, quid sit juramentum contestatorium, & quid execratorium?

℞. Contestatorium illud appellatur, in quô Deus simpliciter vocatur in testem, sive de re præsenti, sive de præterita aut futurâ, utputa dicendo: testor Deum, quòd semper fuerim, quòd sim hodie, & semper futurus Catholicus &c. Execratorium dicitur illud: quô nobis vel alteri aliquid mali imprecamur quasi sub conditione, nisi hoc vel illud, quod asserimus, verum sit, & sic quodammodo nosmetipsos divinæ ultioni submittimus, invocando Deum in testem, immò & in vindicem, ut is pœnam infligat, nisi verum loquamur. Et hæc juramenta inter homines sunt valde frequentia ac familiaria, veluti ampliùs patebit ex dictis in casibus subsequentibus. 37.

Quæres 9nò, quid judicii à Confeſſario ferendum ſit, caſu quo intelligit, illum qui juravit, uſum fuiſſe verbis ambiguis, aut ſuô modo dubiis?

38. ℞. cum P. Tamburino *lib. 3. in decalog. c. 1. ſ. 3. n. 6.* Sporer *tr. 3. c. 1. n. 9.* & aliis pluribus, in foro conſcientiæ à Confeſſario ſemper eſſe attendendum ad mentem, ſeu intentionem jurantis. Vel enim is poſitivè intendit Deum invocare in teſtem, vel hoc poſitivè non intendit, ſeu non voluit, vel denique omninò præſcidit ab utroque, ità, ut nec poſitivè intenderit invocare, neque etiam poſitivè intenderit non invocare divinum teſtimonium? Si primum, cenſendus eſt jurâſſe, quibuscunque demum verbis, quantumvis dubiis fuerit uſus. Si ſecundum, rurſus liquet, eum revera non jurâſſe. Si denique tertium, concludendum rurſus eſt, quòd revera non juraverit; enimverò qui abſtrahit ab invocatione & non invocatione Dei, dici non poteſt Deum invocare, ùt de ſe liquet. Hac regula benè obſervata, facilè erit diſcernere, an pœnitens juraverit nec ne?

At quid, ais, de illis cenſendum, qui jurant per creaturas?

39. ℞. Diſtinguendum eſſe, & attendendum, an juraverint per talem creaturam, in qua Dei bonitas ſpecialiter relucet, vel cujus invocatione Dei memoria excitari ſolet, vel non? Si prius: cenſendum eſt, & præſumendum pro juramento, non item ſi poſterius. Ratio diſparitatis eſt: quia qui jurat per creaturam, in qua bonitas

Dei

Dei ſpecialiter relucet, aut quæ ſpecialem Dei cognitionem ingerit, cenſetur implicité appellare Creatorem. Unde qui jurat per cœlum, meritò creditur appellare Creatorem cœli, velut reſidentem in eo loco &c. non item qui jurat v. g. per ſuam barbam, vel per ſuum capillum &c. talis enim in prudentum exiſtimatione jocari potiùs, quàm jurare voluiſſe, reputatur, præſertim in foro interno.

40. Dixi: *in foro interno &c.* Nam in foro externo à Judice attendi ſolet ad verba prolata, quæ, ſi ex ſua natura ſeu inſtitutione hominum, vel in talibus circumſtantiis, ex uſu aut conſuetudine loci &c. juramentum ſonent, ſolet pariter præſumi pro juramento: ſecus, ſi neque ex ſua natura, neque etiam ex circumſtantiis ſignificent juramentum. Ita Doctores allegati, eósque ſecutus Babenſtuber *tr. 5. diſp. 3. art. 2. n. 8.*

§. II.

Proponuntur, & breviter reſolvuntur Caſus practici de natura Juramentorum.

CASUS PRIMUS.

Titia puella ruſtica ſponſo ſuo jam pridem ſeſe obligaverat ad ſervandam fidem, & quidem ſequentibus verbis: Neque Deus habeat partem in me, neque ego in Regno cœlorum, niſi tibi ſoli (*Sponſo ſcilicet*) ſervavero fidem; *inſuper cùm nuper ob frequentiores relapſus occaſione chorea-*

rum & hospitii cum eodem Sponso frequentati Confessarius noluisset eam absolvere, prorupit in hæc verba: Domine, Sacrosancta Eucharistia non amplius tangat linguam meam, si deinceps vel semel adhuc cum sponso meo hospitium frequentavero. *Jam verò fatetur eadem, quòd ab ultima confessione sua semel cum sponso, & alia vice cum alio quodam frequentaverit hospitium, & insuper huic posteriori corporis sui copiam fecerit. Quam ob rem dubitare licet 1. an Confessarius in hoc casu potuerit esse contentus sinè ultiori indagine? 2. an Titia condemnanda sit duplicis perjurii contra virtutem Religionis?*

41. ℞. ad primum. Confessarius non debuit esse contentus sinè ulteriori examine; esto enim multi Doctores existiment, nihil ampliùs esse interrogandum, casu quo verba clarè significant juramentum, veluti verba Titiæ nostræ significant; fallit tamen hoc non rarò apud personas plebejas & simpliciores, quippe quæ subin utuntur verbis revera juramentum continentibus, quin tamen vim juramenti apprehendant; subin autem existimant se revera jurare, & specialem obligationem contrahere, dum reipsa utuntur verbis nec umbram juramenti comprehendentibus: atqui Titia nostra supponitur fuisse communi de plebe: debuit proin interrogari à Confessario 1. an proferendo præfata verba apprehenderit specialem obligationem, & sese sub juramento voluerit obligare in utroque casu? 2. an etiam illo tempore, quô hospitium frequentavit, vel usum corporis concessit, fuerit memor

memor promissionis tum Confessario, tum etiam sponso factæ, & an existimaverit, se committere gravius peccatum ob prædictam promissionem? 3. Insuper oportuit indagare, ob quam causam frequentaverit hospitium, vel non servaverit fidem sponso? Ratio hujus patebit proximè. Unde

℞. ad 2dum quæsitum. Titia probabiliùs condemnanda videtur duplicis perjurii. Ratio est: quia bis in materia gravi egit contra fidem juratam; utraque enim formula mox recensita continet verum juramentum imprecatorium, quô Titia grande malum à Deo Vindice sibi irrogari voluit, casu quo non staret promissis. Dixi tamen *probabiliùs condemnandam videri*: secus quippe dicendum foret, si Titia habuisset justam causam cum sponso accedendi hospitium, utputa quia ob nuptias, vel aliam solennitatem illud declinare non potuit; aut certè, quia prævidit in tali occasione nullum prorsus subesse periculum peccandi v. g. ob præsentiam Parentum, aliorúmvè amicorum &c. Vel si habuisset justam causam non ampliùs servandi fidem suo sponso &c. aut contra fidem eidem promissam osculum duntaxat, aut tactum impudicum admisisset: quibus suppositis à peccato mortali perjurii potuisset excusari; non enim verosimile est, quòd voluerit sese jurejurando adstringere, vel ad non ingrediendum hospitium, vel ad servandam fidem sponsalitiam in iis circumstantiis, in quibus aliunde non ampliùs teneretur fidem servare, aut ab ingressu hospitii moraliter non

42.

 posset

possset abstinere, velut ampliùs constabit ex dicendis *in Conferent. proxima à n. 67. ubi de interpretatione juramentorum.*

Sed quid, si Titia Confessario respondeat, se ideò alteri potestatem corporis sui fecisse, quia audiverat, sponsum priùs fidem fregisse, habendo rem cum alia?

43. ℞. Si de hoc moraliter certò constaret, Titia admittendo alium revera non egisset contra juramentum fidelitatis, esto fortassis ex conscientia erronea putaverit, se contra agere. Ratio est: quia sponsi sese obligando ad servandam fidem, semper censentur saltem tacitè subintelligere conditionem, *si, & quamdiu altera compars fidem servaverit*; secus enim *frangenti fidem, fides frangetur eidem* juxta *c. 75. de R. J. in 6to.* Juramentum autem sequitur conditionem actûs: ergo ubi moraliter certò constat, quòd sponsus modô præfatô fidem sponsalitiam fregerit, sponsa nedum ab obligatione ejusdem fidei sponsalitiæ, sed insuper etiam à juramento superaddito absolvitur. Dixi rursus: *Si moraliter certò constet*; quamdiu enim de hoc non constat, sed prudenter dubitare licet, tamdiu sponsalia, (& consequenter etiam juramentum adjectum) manent in possessione valoris certi, & obligationis; tum quia in dubio non debet præsumi delictum, *l. meritò ff pro socio*; tum etiam quia ob delictum dubium nemini potest, vel debet auferri jus certum semel acquisitum.

CASUS

CASUS SECUNDUS.

Sempronius vagabundus petiit à quodam Confessario matrimonialiter copulari cuidam puellæ sibi sponsatæ; examinatus verò quis sit, & unde? respondit candidè, se haud nuper castra deseruisse, tum qüia in Italiam, utpote sibi valdè invisam, noluit ampliùs ire; tum etiam quia à suo Duce hactenus non potuit obtinere licentiam ducendi uxorem. Confessarius id audiens, mi bone Vir, ajebat: noveris procul dubio, dimitti non posse peccatum, nisi restituatur ablatum: tu teipsum, & quidem contra jusjurandum abstulisti, vel potiùs subtraxisti è castris, si ergo nolis redire, ego te non possum absolvere, multò minùs matrimonialiter copulare, quandoquidem non sum Parochus. Semprouius è contrà replicavit: Domine, inquiens, ego nunquam intendi memet jurejurando adstringere, esto aliorum more, dum jurandi formula nobis fuit prælecta, duos elevaverim digitos in signum juramenti. De cætero sciat, me non ampliùs rediturum ad castra, neque posse redire sinè dispendio vitæ: si ergo nolit me absolvere, malo manere ligatus peccatornm vinculis, quàm fune aut catenula suspendi in patibulo. Quæritur jam 1. an Confessarius prudenter egerit, Sempronium quodammodo adstringendo ad redeundum, & tergiversantem dimittendo sinè absolutione? 2. an Sempronius more aliorum elevando duos priores digitos revera non juraverit, consequenter & deserendo castra perjurii reus sit?

℞. ad prius quæsitum, Confessarium imprudenter & malè egisse, adstringendo Sempronium 44.

ad reditum; cùm enim is sinè evidenti periculo vitæ redire non potuerit, profectò ad hoc sinè nota imprudentiæ à Confessario adstringi nec potuit, neque debuit, multò minùs ob tergiversationem privari beneficio absolutionis. Illud autem effatum D. Augustini: *Non dimittitur peccatum &c.* intelligit S. Doctor cum grano salis, scilicet tunc non dimitti, quando restitutio non fit, tametsi posset fieri: quô supposito pœnitens nequit dici verè contritus aut retractans suum peccatum: non item quando restitutio moraliter est impossibilis, prout accidit in nostro casu, ad quem proin illud principium non nisi ineptè, & imprudenter applicari potuit; quandoquidem apud omnes in confesso est, impossibilitatem physicam vel moralem excusare ab onere restitutionis, veluti constare potest ex iis, quæ diximus *de Restitut. C. 12. n. 325.* Aliter discurrendum foret, datô, quòd Sempronius absque tali periculo potuisset reverti ad castra; quod, cùm prudenter præsumi non possit, eò ipso etiam à Confessario non debet suaderi, multò minùs præcipi.

45. ℞. jam ad posterius quæsitum. Si Sempronius revera nunquam habuit animum jurandi, revera coram Deo perjurus dici non potest ex eo, quòd deseruit castra (licèt fortassis tunc graviter deliquerit, dum se jurare simulavit.) Ratio hujus colligi potest ex dictis *n. 29.* nam ad verum juramentum essentialiter requiritur animus, & intentio jurandi, & se obligandi, prout teste Thoma Sanchez, omnes Doctores faten-

fatentur: ergo hâc præcisa juramentum nullum fuit. Dixi tamen: *coram Deo*, seu etiam in foro conscientiæ &c. Nam in foro fori procul dubio haberetur pro perjuro, & ut talis puniretur; tum quia ad verum juramentum, & quidem solemne, sufficit elevatio digitorum, facta in signum invocationis testimonii divini; tum etiam quia in hoc foro (in quo de contraria intentione, vel mente Sempronii nihil constat) præsumitur voluisse elevando digitos facere id, quod fuit jussus, & quod alii commilitones fecerunt: at, alii verè jurârunt, & præsumuntur voluisse jurare elevando duos priores digitos: ergo &c. Quin & in foro conscientiæ idipsum præsumendum foret de Sempronio, casu quo is habuisset intentionem faciendi id, quod mandatum fuerat, vel quod alii commilitones fecerunt; hoc quippe modò convinceretur voluisse saltem implicitè invocare Deum in testem.

Sed quid, inquies, tenendum est de illis, qui dum aliquid affirmant, vel promittunt, solent interponere fidem Sacerdotalem, vel fidem Nobilitatis, utputa germanicè dicendo: Bey meinen Priesterlichen Ehren: so wahr ich Priester bin: vel, so wahr ich ein ehrlicher Cavalier bin: bey Cavaliers Parole? &c.

℞. Multi insignes Doctores existimant, per hujusmodi verba non fieri verum juramentum, neque interponi auctoritatem divinam, sed fidem, vel auctoritatem humanâm duntaxat, id, quod haud obscurè deduci posse existimant ex Jure Canon. *cap. si quis Presbyter C. 3. q. 4.* ubi 46.

habe-

habetur: *Presbyter verò vice juramenti per sanctam consecrationem interrogetur: quia Sacerdotes ex levi causa jurare non debent*: ergo supponitur, interrogare, vel etiam affirmare aliquid per sanctam consecrationem, non esse idem ac jurare. Alii tamen Doctores existimant, quòd Sacerdos interponens fidem Sacerdotalem, vel Princeps fidem Principis &c. verè jurent, saltem in iis circumstantiis, in quibus exigi solet juramentum, ità, ut teneantur in utroque foro præstare omnia, perinde, ac si juràssent per Evangelia: idem est, inquit la Croix, si in judicio juràsti v. g. per fidem Nobilis, quando tenebaris jurare per Deum: & certè multi Pseudo-Politici potiùs Religioni, aut piaculo sibi ducerent non præstare id, quod sub fide Nobilis, seu bey Cavaliers Parole, quàm quod per verum juramentum præstandum promiserunt. Unde non immeritò Sanchez, Dicastillo, Gobat *tr. 11. n. 488.* aliique ajunt, hujusmodi verba etiam extra judicium deliberatè prolata per consuetudinem accipi, & haberi velut juramenta. Videatur la Croix *l. 3. p. 1. n. 258.*

CASUS PRIMUS.

Cajus Mercator merces suas Emptoribus nedum commendare, sed & mirum in modum extollere assolet: ubi verò advertit, dictis suis ab aliis fidem non adhiberi, ad hanc reconciliandam addit: per animam meam; per meum juramentum, seu germanicè: Auf mein Ayd: ità res se habet, puniat me Deus, si verum non est; *alia vice dicit:*

dicit : coram Deo loquor : in meam conſcientiam ; quàm verè vivo ; quàm verè ſum homo &c. hæc merx non eſt vitiata : mihi conſtat tanti &c. *hæc & ſimilia Cajus ſæpiùs, quàm par eſt, dixiſſe ſe refert, etiam tunc, quando evidenter ſcivit, rem aliter ſe habere, utputa merces eſſe vitiatas, tantò ſibi pretio non veniſſe &c. unde fatetur quidem, quòd ſæpiùs contra mentem fuerit locutus, at verò quòd inſuper pejeraverit, ne verbulô quidem inſinuat; hinc dubium relinquitur, an prædictæ formulæ revera contineant jusjurandum? 2. An Cajus à Confeſſario condemnandus ſit perjurii?*

℞. ad primum quæſitum hujus Caſus, tres priores formulas verum continere juramentum, ſive aſſertorium, ſive execratorium ; quandoquidem per eas Deus verè invocatur in teſtem veritatis, aut vindicem perjurii. Poſteriores verò quatuor formulæ non continent verum juramentum ; quia per eas Deus non invocatur in teſtem, ſed per primam ſolùm ſignificatur, Deum habere notitiam illius aſſerti &c. per 2dam, quòd loquens ità in animo, & conſcientia ſua ſentiat &c. per 3tiam, & 4tam, quòd quàm verè Deus non poteſt eſſe non Deus, vel homo non homo, ità pariter hoc aſſertum, utpote à parte rei ſubſiſtens, non poſſit non eſſe verum, vel (ùt exponit Buſenbaum apud la Croix *cit. n.* 265.) hoc eſſe verum ſuô modo, ſicut alterum, puta quòd Deus ſit Deus, & homo ſit homo &c. eſt verum. Nihilominus R. D. Auguſt. Michel *Theolog. can - moral. tom. 2. part. 2. pu. 4, n. 17.* Sanchez *l. 3. in decalog. c. 2. n. 7.*

47.

n. 7. Illsung ; & alii plures rectè advertunt, quòd si hujusmodi verba *Deus scit : coram Deo loquor* &c. proferantur non merùm enuntiativè, sed verò animô Deum in testem invocandi &c. ea sint signum veri juramenti ; quandoquidem juramentum in quantum est actus externus, pendet ex intentione jurantis : & quòd hac intentione sæpiùs usurpentur prædicta verba ; vel inde haud obscurè colligere fas est, quòd aliàs sola pronuntiatio, vel enuntiatio dictorum verborum, parùm haberet vigoris in ordine ad conciliandam fidem dictis.

48. ℞. Jam ad alterum quæsitum ; per se loquendo præsumendum esse, Cajum toties pejerâsse, quoties tribus prioribus formulis proximè allegatis contra mentem fuit usus. Ratio liquet ex dictis : quia dictæ formulæ reipsa continent verum juramentum : ergo quisquis illis utitur ad confirmandam falsitatem sui dicti, pejerat ; consequenter mortaliter peccat secundùm *omnes.*

49. Dixi : *per se loquendo* &c. Ut innumerem, quòd dum pœnitens fatetur, se mendaciter jurâsse per animam, per conscientiam suam, non illico citra ulterius examen condemnandus sit perjurii, sed interrogandus, an verè intenderit jurare, & Deum per hujusmodi verba invocare, vel non ? si non, non est in praxi condemnandus perjurii. Si fateatur, se hoc intendisse, erit condemnandus perjurii, & ulteriùs examinandus, quoties id contigerit. Neque verò dubium, quin simpliciores præsertim à mortali peccato perjurii excusari quandoque possint ob inconsidera-

derationem, & incuriam aliquam, qua fit, ut quantumvis usurpent formulas juratorias, puta, dicendo: per animam meam: puniat me Deus &c. revera tamen non apprehendant, se propterea graviter peccare, eò præsertim, quòd non seriò exoptent sibi talia mala: licet agnoscant aliam rationem malitiæ, quasi in confuso non magni momenti, proptereáque sese accusare solent in confessione. Sapienter autem monent Doctores universim, hujusmodi pœnitentes esse seriò dehortandos ob periculum formalis perjurii, scandali &c. partim etiam instruendos, ut si quidem hanc inveteratam consuetudinem tam facilè deponere nequeant, affirmando, immò & jurando, hanc, vel illam mercem tanti, vel pluris etiam sibi constare &c. tacite subintelligant, eam sibi tanti constare computatô, & attento non solo, & præciso pretio mercis, sed æstimato simul labore, cura, periculo, expensis hinc inde factis &c. Videantur de hoc Babenstuber *tr. 5. disp. 3. art. 2. n. 9. & n. 20.* Gobat *cit. tr. 11. n. 672. & 529.* Sporer *tr. 3. c. 1. sect. 2. n. 41.* la Croix *l. 3. p. 1. n. 301.* vel Kresslinger *addit. 4. ad Theol. mor. R. P. Reiffenstuel tr. 6. dist. 2. post n. 30.*

§. III.

Corollaria ex dictis inferenda.

Colliges ex hactenus dictis primò, quòd, quemadmodum omnia juramenta in ratione juramenti sunt ejusdem speciei; omnia quippe essentialiter consistunt, in invocatione Divini Nomi- 50.

Nominis in testimonium &c. ità pariter omnia perjuria in ratione perjurii : & sicut juramentum debitis conditionibus vestitum, importat actum Religionis latriæ dictum ; ità perjurium actum irreligiositatis, Deo summopere præjudiciosum, ut proin in praxi parum referat, fueritnè juramentum, vel perjurium in judicio, vel extra, cum, vel sinè solennitate factum; hæc enim merùm contingenter, & per accidens se habent in ordine ad illud, uti benè advertit Henno *in decalog. disp. 2. q. 2. art. 3. concl. 3.*

51. Dixi tamen: *In ratione juramenti, aut perjurii esse ejusdem speciei*: per quod minimè negârim, quin perjurus falsum jurando possit committere diversa specie peccata; enimverò qui falsum jurat per mortem, per caput Christi, per SS. Eucharistiæ Sacramentum, præter perjurium insuper committit blasphemiam; qui cum execratione sui, lædit charitatem sibi debitam; qui contra voluntatem Superioris legitimè præcipientis, ultrà perjurium committit inobedientiam; qui cum damno, vel præjudicio tertii, injustitiam, ùt de se satis liquet: ideóque præter peccatum perjurii, tenetur insuper explicare, in confessione aliud peccatum annexum, per modum accessorii secundùm *omnes*.

52. Colliges 2dò, non committi juramentum, dum aliquid asseritur, vel negatur per modum sponsionis, utputa dicendo: *Amputentur mihi aures, & nares, nisi ità res se habeat : dabo caput : non sim homo ingenuus : moriar, si hoc non sit verum.*

Ratio

Ratio liquet ex hactenus dictis: ubi enim non intervenit invocatio Divini Nominis in testimonium veritatis, ibi nullum intervenit juramentum: atqui in his casibus, & formulis non fit invocatio Divini Nominis: ergo &c. Secus dicendum foret, si quis diceret: *Puniat me Deus &c. auferat mihi vitam, nisi verum loquar; faciat me obmutescere &c.* Videatur Sanchez *lib. 3. moral. c. 2. n. 42.* Busenbaum apud la Croix *cit. n. 256. VI.*

53. Colliges 3tiò, pariter non esse juramenta, dum aliqui dicunt: *verè: certè; in veritate: fide boni viri: fide boni Christiani &c.* vel: *quàm verè sol lucet: quàm verè hìc sto, sedeo, ambulo &c.* aut si quis dicat: *quod assero, est de fide; est instar fidei: est Evangelium &c.* Quia in his omnibus non intervenit invocatio Divini Nominis, veluti consideranti patebit: unde si re ipsa id quod asseritur, falsum sit, committitur mendacium quidem, non tamen perjurium. Videatur Laymann *lib. 3. c. 2. n. 4.* Lessius *lib. 3. c. 42. dub. 1. n. 4.* Kreslinger *addit. 1. post n. 11. Theolog. mor. tr. 6. dist. 2.*

54. Colliges 4tò, illum, qui falsò jurat, reipsâ jurare, & hôc ipso committere peccatum perjurii, non sine gravissima offensa Dei. Ratio est: qui tametsi non velit, ut Deus testetur suam falsitatem, cùm sciat, hoc prorsus esse impossibile; nihilominus quantum in se est, vult, & invocat Deum, ut testetur, id quod falsò asserit, esse verum: & in hoc consistit gravissima malitia perjurii: ferè quemadmodum ille, qui materi-

teriam ineptam consecraret, adhuc committeret gravissimum Sacrilegium; quia quantum est in se, significat, hoc esse Sacramentum, seu signum collativum gratiæ ex institutione Christi, licèt re ipsa Sacramentum non sit. Videatur Castropalao *part. 3. tr. 14. disp. 1. pu. 1. n. 8.* vel la Croix *lib. 3. part. 1. n. 259.*

55. Colliges tandem 5tò, Confessariis, Concionatoribus, & Catechistis incumbere, ut non solùm pessimas consuetudines, & abusum jurandi dedoceant suos auditores, demonstrando iisdem grande animarum periculum, quod communiter incurrere solent sive pejerando, sive etiam alios scandalizando, & hôc ipso Divinam Nemesim contra se ipsos provocando &c. Verùm ut insuper erudiant illos, quos advertunt laborare aliqua ignorantia, vel sinistra opinione circa hanc materiam, quam valdè frequenter deprehendent in communi plebe; alii namque revera sæpiùs, quàm par est, jurant, esto minimè apprehendant, aut putent se jurare, dum proferunt verba juramentum sonantia &c. qui, tametsi stante, vel supposità ignorantia invincibili, formalem injuriam Deo non irrogent, irrogant tamen materialem, quam quivis prudens Confessarius, vel Concionator tenetur pro viribus impedire secundùm dicta *de pœnitentia, ubi de officio Confessarii.* Alii è contra inveniuntur, qui quasi quodlibet verbum velut juramentum apprehendunt, ùt dum dicunt: *verè: in veritate: non sim homo: moriar &c. nisi sit verum &c.* Et hi propterea instrui debent, ne protinus

ex

ex conſcientia erronea delinquendo Deum offendant, veluti ſapienter advertunt Leſſius *l. cit.* & Bulenbaum apud la Croix *cit. n. 256.*

Conferentia tertia.

De conditionibus ad validum Juramentum requiſitis, nec non de interpretatione, & obligatione Juramentorum.

SUMMARIUM.

56. Ad validum juramentum præter intentionem jurandi inſuper neceſſum eſt, ut fiat cum libertate perfecta, & (ſi ſit promiſſorium) cum intentione ſeſe obligandi.

57. Valet nihilominus juramentum gravi metu etiam injuſtè incuſſo extortum.

58. Ad valorem juramenti promiſſorii requiritur, ut ſit de re honeſta, ac licita, (& ſi ſit Deo immediatè factum) non impeditiva majoris boni.

59. At verò, ſi ſit homini factum, valet, modò ſit de re honeſta, ſeu non mala moraliter & peccaminoſa.

60. Non valet juramentum præſtandi id, quod eſt lege prohibitum, benè verò, id, quod eſt lege permiſſum.

61. Contractus de jure naturæ invalidi, vel quomodocunque illiciti, non firmantur juramentô.

62. Neque illi, qui in favorem privatorum lege poſitiva ſunt irritati, licèt hi ex virtute Religionis debeant ſervari.

63. Afferuntur breviter nonnulla exempla hujusmodi contractuum.

64. Quanti referat, nôsse, an tales contractus juramentô firmentur, vel non firmentur.

65. Quô sensu intelligi debeat, cùm dicitur, *juramentum sortiri conditiones actûs, cui adjicitur.*

66. Quô item sensu verum sit, quòd *accessorium sequatur principale.*

67. Juramenta in foro externo sunt strictè interpretanda, in interno autem juxta mentem jurantis;

68. Nisi iste supponatur in dolo, vel fraude juràsse ad decipiendum alterum.

69. Juramenta autem tangentia materiam juris debent interpretari juxta dispositionem juris.

70. Quæ, & quot conditiones fictione juris in omni juramento promissorio tacitè subintelligantur.

71. In juramento promissorio duplex veritas notatur.

72. Quo sensu intelligi debeat, dum quæritur, *qualiter obliget juramentum promissorium?*

73. Omne juramentum promissorium in materia gravi obligat graviter: in materia levi leviter.

74. Resolvitur Casus I. de quodam famulo, quem Dominus suus jurejurando adstrinxerat, tum ad ferendum sibi auxilium in excudenda moneta spuria, tum etiam ad servandum silentium in hac causa.

75. Famulus iste vi juramenti non tenebatur ad servandum silentium.

76. Quid à Confessario eidem fuerit suadendum in hac causa.

77. Resolvitur Casus II. de quadam puella, quæ jurejurando sese adstrinxerat, tum ad fugiendum omne commercium cum Parentibus cujusdam Juvenis, tum etiam ad non ampliùs accedendam domum illorum.

78. Quo non obstante licitè accederet illam domum præcisè animo contrahendi sponsalia cum illo juvene.

79. Nec

79. Nec eſt, cur propterea timeat malum exitum matrimonii.
80. Reſolvitur Caſus III. de quodam cive, qui jurejurando ſe obligavit, ad expellendum alium civem domo ſua, ob non obſervatum juramentum, de non ampliùs ludendo.
81. An, quantum, vel quomodo obliget juramentum non ampliùs ludendi, & quando contra hoc graviter delinquatur.
82. Dictus Paterfamilias vi ſui juramenti probabiliter non tenetur civem illum domo ſua ejicere.
83. Et quid, ſi is poſitive juràſſet, quòd illum non velit expellere.
84. Amentes & Ebrii non ſunt capaces ad deponendum verum juramentum.
85. Juramentum promiſſorium factum cum, vel ex errore circa ſubſtantiam rei promiſſæ nullum eſt, benè verò factum cum errore circa aliquid merùm accidentale.
86. Juramentum factum circa rem indifferentem quà talem, nullius eſt roboris.
87. Similiter juramenta parentum de caſtigandis, aut puniendis prolibus, plerumque nullius ſunt valoris.
88. Juramentum de faciendo quocunque opere illicito nullum eſt, non item juramentum de ſolvenda mercede pro tali opere jam præſtito.
89. An, vel quando contra juramentum ſuum peccet Medicus, qui graviter decumbentem non admonet de confeſſione deponenda.
90. Quomodo obligent juramenta de ſervandis ſub roſa iis, quæ in Electionibus, Capitulis, aut Congregationibus tractantur.
91. Quantum obliget juramentum de ſervandis certis quibusdam conſtitutionibus Univerſitatum, vel Collegiorum.
92. Quomodo nonnulli Officiales contra juramentum fidelitatis peccent, dum ſua officia non ſatis diligenter, aut fideliter adminiſtrant.

§. I.

Præmittuntur, & breviter resolvuntur quæsita, scitu necessaria ad debitè resolvendos Casus practicos circa valorem, obligationem, & interpretationem Juramentorum.

Quæres primò, quænam conditiones requirantur ad hoc, ut juramentum valeat, & obliget?

56. ℞. ad hoc quæsitum primò. Præter intentionem jurandi jam suprà *n.* 29. requisitam, insuper ad hoc, ut juramentum promissorium valeat, & obliget, necessum est, ut fiat cum libertate perfecta, & 2. cum intentione sese obligandi, esto talis fortassis non habeat intentionem adimplendi id, quod juratò promisit. Ità ex communi DD. Sporer *tr.* 3. *in decalog. c.* 1. *sect.* 2. *n.* 17. Ratio prioris est: quia obligatio, quam parit juramentum, est gravissima, utpote nata stringere sub reatu peccati mortalis: ergo ad hanc introducendam, necessaria est libertas sufficiens ad mortaliter peccandum: atqui ad hoc requiritur libertas perfecta, secundùm dicta *in tr. prælim. de actibus hum. Confer.* 1. *n.* 10. ergo etiam ad juramentum. Ratio posterioris est: quia juramentum promissorium velut accessorium sequitur naturam promissionis: atqui promissio sinè intentione se obligandi nulla est, bene verò facta sinè intentione adimplendi id, quod

quod fuit promissum, veluti constat à pari de promissione sponsalitia, ad quam juxta communissimam DD. requiritur libertas plena, & perfecta, cum intentione se obligandi, non tamen intentio standi promissis; quia actualis contractus matrimonii, velut actus secundus, est separabilis ab actu primo obligationis sponsalitiæ, quemadmodum actualis redditio debiti, vel observatio fidei matrimonialis separabilis est ab obligatione servandi fidem conjugalem, veluti experientia multiplex probat.

57. Sed quid, inquies, de valore juramenti gravi metu injustè incusso extorti tenendum est?

℞. Ex communissima Doctorum: tale juramentum validum est, & obligat, modò res promissa præstari possit moraliter, & sinè peccato. Ratio est: quia *omne juramentum voluntarium, quod non vergit in interitum salutis, ob reverentiam divini Nominis debet observari*, prout expresse habetur *c. si verò. de Jurejur. & c. ad audientiam. de his, quæ vi, metusvè causâ.* Atqui tale juramentum gravi metu extortum est, & manet simpliciter voluntarium: siquidem metus quantumvis gravis (nisi usum rationis supponatur omnino subvertisse) non tollit simpliciter voluntarium, esto reddat involuntarium secundùm quid: ex altera etiam parte, eo ipsô quòd res promissa absque peccato præstari valeat, non vergit in interitum salutis: ergo debet observari. Quisquis ergo injusto invasori juratò promisit solvere tantam, vel tantam summam, tenetur solvere, ob rationem jam datam: quo

 non

non obstante potest à Judice petere restitutionem in integrum, nisi simul jurâsset, quòd non ampliùs velit petere talem restitutionem. Et datô etiam quôd ab invasore injustè fuisset adactus ad jurandum, de non repetenda tali summa, neque etiam de unquam accusando injusto invasore, teneretur quidem vi juramenti abstinere à repetitione summæ, non tamen ab accusatione; cùm enim plurimum intersit, ut hujusmodi injusti invasores denuntientur, & puniantur à Judicibus; hinc juramentum de non denuntiando, utpote factum de re illicita, non obligat, saltem in casu, quo talis delatio videtur necessaria ad pacem Reipublicæ, & avertendam injuriam bono publico perniciosam. Videantur de hoc Laymann *lib. 4. tr. 3. c. 7. n. 2.* Illlung *tr. 5. disp. 1. n. 62.* Babenstuber *tr. 5. disp. 3. art. 2. n. 57.*

58. ℞. Jam ad prius quæsitum 2dò. Ad hoc, ut juramentum promissorium valeat, & obliget, debet esse de re honesta & licita, aut certè moraliter non mala, & 2. siquidem Deo immediatè sit factum, debet esse non impeditivum majoris boni. Ità *omnes*. Ratio prioris est: quia absolutè repugnat quempiam per actum Religionis (uti est juramentum) obligari posse ad aliquid peccaminosum; quidquid enim peccaminosum est, eô ipso faciendum non est: profectò si juramentum ad hoc adstringeret, non ampliùs esset actus Religionis: ergo ad hoc, ut juramentum valeat & obliget, debet esse de objecto honesto moraliter; Id quod etiam innuitur *Reg. 58. J. in 6to.*

in 6to. ubi habetur : *Non est obligatorium, contra bonos mores præstitum juramentum.*

Ratio autem posterioris hæc est : quia juramentum & votum pari passu ambulant, utriusque proin est par ratio, & conditio : atqui ut votum valeat, debet esse de meliori bono, aut certè non impeditivum majoris boni : ergo & juramentum ; secus enim per talem promissionem Deo exiguum præstaretur obsequium, veluti cuivis rem ponderanti patebit.

59. Dixi autem : *Siquidem Deo immediatè sit factum &c.* Nam ad hoc, ut valeat juramentum promissorium homini factum, sufficit, rem promissam esse honestam, ità, ut absque peccato præstari possit, tametsi obstet majori perfectioni &c.

Ratio est, quia in juramento homini facto non attenditur, an materia sit magis vel minùs honesta aut proficua ad salutem, & honorem Dei (uti fieri debet in juramento promissorio Deo immediatè facto) sed solùm attenditur, an sit utilis illi, cui facta fuit : atqui potest esse utilis promissario, esto sit minùs proficua ad honorem Dei, aut salutem promittentis : ergo. Unde Doctores rectè inferunt, quòd si jurâsti v.g. Titio pauperi in eleemosynam dare decem &c. hoc juramentum sinè consensu Titii promissarii mutare non valeas in aliud opus absolutè perfectius, uti esset 100. dare aliis pauperibus, fortassis magis indigentibus, sicut tamen mutari posset, si promissio fuisset immediatè Deo facta. Etenim homo non solet attendere ad id, quod

eſt ſimpliciter perfectius vel melius (uti Deus, qui nullius indiget) ſed ad id, quod ſibi eſt utilius; atqui Titio pauperi utilius eſt accipere decem, quàm 100. errogari in alios quantumvis pauperes: ergo præſumi non poteſt nec debet, quòd in talem commutationem conſentiat. Videatur de his Sporer *cit. tr. 3. in decalog. c. 1. ſect. 2. n. 37.* Henno *in decalog. diſp. 2. q. 2. art. 4. concl. 5.*

Quæres 2dò, an valeat juramentum de præſtando aliquid, quod eſt lege prohibitum?

60. ℞. Nunquam valet tale juramentum? bene tamen 2. valet de præſtando id, quod eſt lege permiſſum duntaxat. Ità Tamburinus *in decalog. lib. 3. c. 3. §. 5. n. 42.* referens pro eadem Regula Onate *tom. 1. de contr. tr. 4. diſp. 11. ſect. 2. n. 49.* Idipſum tenet Caſtropalao *part. 3. tr. 17 diſput. 2. pu. 8. n. 7.* Ratio prioris colligi poteſt ex proximè dictis *n. 58.* quod enim fit contra legem juſtam prohibentem, fieri nequit ſinè peccato; & dato etiam, quòd leges illud prohiberent præcisè ſub pœna, & non ſub culpa, certum tamen eſt, quòd, contrafaciens agat contra bonum publicum, dum non ſervatur lex juſta Superiorum: atqui juramentum nequit eſſe vinculum iniquitatis, neque etiam obligare ad id, quod eſt contra bonos mores: ergo &c. Ratio autem poſterioris eſt: quia quod fit contra leges merùm permittentes ex ſe non eſt malum uti ſupponitur. Neque etiam ex lege, quippe quæ ſupponitur permiſſiva: ergo. Res hæc clarior fiet exemplis mox *n. 63.* adducendis.

Quæres

Quæres 3tiò, an juramentum additum contractui per leges irrito valeat, & an contractum firmet, ità quidem, ut non solùm ex virtute Religionis servari debeat promissum, sed etiam ex justitia, ac proin promissario jus justitiæ tribuat?

61. ℞. ad hanc quæstionem primò. Quando contractus de jure naturæ nullus est, aut in præjudicium tertii vergens, vel aliunde quocunque demum ex capite illicitus, tunc juramentô nullatenus firmatur: quin immò tale juramentum est irritum, & nullius prorsus valoris. Ità unanimis & certa sententia Doctorum. Liquet ratio hujus ex proximè dictis: nam tale juramentum foret vinculum iniquitatis, & hôc ipso non esset actus Religionis; consequenter non est verum juramentum, sed blasphemia potiùs. Hinc sequitur, juramentum de celebrandis nuptiis cum impedimento dirimente quocunque, nullum esse.

62. ℞. 2dò, ad idem quæsitum. Quando contractus per leges civiles fuit irritatus, & quidem in favorem privatorum duntaxat, tunc juramentum superadditum valet quidem in tantum, ut ex virtute Religionis debeat adimpleri promissum; at 2. non firmat contractum ità, ut promissario tribuat jus justitiæ. Pars prior hujus resolutionis est recepta ab omnibus: quia secundùm dicta *n. 57.* omne juramentum non vergens in interitum salutis, ob reverentiam Divini Nominis debet observari. Posterior autem pars contra Azorium, Sanchez & alios non paucos sustinetur à Tamburino *in decalog. l. 3. c. 3. §. 6. n. 6.*

Sporer

Sporer *tr. 3. c. 1. sect. 2. n. 53.* Henno *ubi suprà disp. 2. q. 2. art. 7. conclus. 1.* Felice Poteſtas *in Exam. Confeſſar. tom. 1. part. 2. c. 2. n. 1639.* & ex Juriſtis eandem tenent Wieſtner *de jurejur. n. 78.* Pichler *in Compend. Jur. Can. lib. 2. tit. 24. n. 7.* Ratio hujus poſterioris partis inde deducitur: quia juramentum neque ex ſua natura habet vim firmandi hujusmodi contractus nullos, neque eandem habet ex lege. Non ex ſe: quia ſolùm obligat ex virtute Religionis, ùt de ſe clarum: inſuper contractui ſolùm eſt quid acceſſorium: ergo hunc relinquit in ſuo eſſe: ergo ubi is nullus eſt, relinquit nullum. Neque id habet ex jure poſitivo: eſto enim jura dicant, quòd talis contractus ob reverentiam Divini Nominis ſervari debeat *cap. cum contingat 28. de jurejur. cap. quamvis. de pactis in 6to.* Item *c. Ad aures. 3.* & *c. cùm dilectus. 6. de his quæ vi, metusvè.* quod & nos gratis fatemur; nullô tamen verbulo innuunt, quòd debeat ſervari ex juſtitia: ergo cùm jura aliunde doceant nos, odia eſſe reſtringenda, nullatenus dici debet, quòd juramentum pariat onus juſtitiæ, quod utique eſſet valde odioſum, & hôc ipſo ſine claro jure non imponendum humeris hominum. Dixi tamen: *Juramentô non firmari contractus in favorem privatorum irritatos, ſervandos nihilominus eſſe ex virtute Religionis &c.*

Nam ſi contractus ſit irritatus propter bonum publicum, tunc juramenrum ne quidem ex virtute Religionis ſtringit ad ſui executionem. Ratio diſparitatis inter utrumque eſt hæc, quia privati renun-

renuntiare possunt favori propter se principaliter introducto : & hôc ipso, quòd actui per leges positivas irritato adjiciant juramentum absque peccato observabile, præsumuntur voluisse renuntiare : at verò favori publico, vel spectanti principaliter bonum publicum, nullus privatus potest renuntiare *c. 12. de foro compet.* ergo nec juramentô se ad id adstringere.

63. Ex his autem sequitur 1. quòd si fœmina malè, & nulliter alienavit prædium dotale, vel si fecit testamentum ob defectum solennitatis de jure requisitæ nullum, adjecit tamen juramentum, quô promisit non revocare alienationem, aut testamentum taliter factum, tenebitur servare juramentum: idem tenendum est 2. si filia dote contenta cum juramento renuntiet hæreditati paternæ, vel 3. si Minor sinè auctoritate Curatoris juramentô celebret contractum. 4. si quis donet ultra 500. solidos juratò absque insinuatione apud Judicem &c. Videantur de his Pichler *loc. cit. n. 6.* vel Reiffenstuel *lib. 2. decret. tit. 24. §. 4. n. 127.*

At, inquies fortassis, resolutio mox data *n. 62.* videtur prorsus vana, & merùm de lana caprina : si enim (uti nos fassi sumus) talis teneatur stare contractui, & solvere vi juramenti, quid juvat asserere vel manutenere, eum non teneri ex justitia?

64. ℟. Hanc controversiam non esse de lana caprina, nec sinè causa multùm agitari inter Doctores; enim verò si dicatur, quòd talis contractus juramentô firmetur, ità, ut inde oriatur obli-

obligatio justitiæ, pariter fatendum foret 1. hanc obligationem transire ad hæredes jurantis, ad quos non transiret, sola obligatio juramenti. 2. fatendum foret, relaxatô etiam juramento manere obligationem justitiæ. 3. Hoc juramentum tam facile relaxari non posse, propter jus Promissario inde acquisitum. Plures adhuc alias sequelas inde deducit Castropalao *cit. disp.* 2. *pu.* 9. §. 1. quem vide, si placet.

Quæres 4tò, quô sensu verum sit, quòd juramentum sortiatur conditiones, & qualitates actûs, cui adjicitur?

65. ℞. Hoc dictum non esse universaliter verum; certum quippe est ex hactenus dictis, posse juramentum esse validum, esto contractus, cui adjectum fuerat, sit invalidus. Similiter potest actus esse revocabilis, non item juramentum; nam si proposuisti duntaxat, dare eleemosynam, exercere hoc, vel illud opus charitatis, penes te stabir revocare hujusmodi propositum, ast, si hoc confirmâsti juramentô, non ampliùs manet tibi liberum revocare juramentum hoc, vel propositum juratum, sed teneris illud ob reverentiam Divini nominis exequi. Dicendum itaque breviter est, quòd juramentum sequatur naturam actûs, cui adjicitur, non quoad obligationem, nec quoad esse firmum vel irritum, sed 1. quoad sensum verborum, ità, ut si cum juramento promisisti v. g. 10. flor. tenearis decem tantùm, & non plures solvere. Item 2. quoad rationem liciti vel illiciti. 3. insuper quoad alias conditiones, seu limitationes, in contractu vel

vel de jure, vel de consuetudine recepta, tacitè inclusas, de quibus mox *num. 70.* plura disseremus. Videatur de hoc Lessius *de J. & J. l. 2. c. 42. dubit. 6. n. 32.* Illsung *tr. 4. disp. 3. n. 233.* vel la Croix *lib. 2. part. 1. n. 315.*

Dices contra hanc resolutionem. per *cap. 42. de R. I. in 6to. accessorium naturam sequi congruit principalis:* ergo quotiescunque actus principalis (puta contractus &c.) est nullus, pariter juramentum velut quid accessorium nullum esse debet, & nullius prorsus valoris.

66. ℞. Distinguendo, & explicando illam Regulam. Accessorium congruit sequi naturam principalis, quando in illo accessorio non reperitur specialis ratio, *concedo.* Si reperiatur specialis ratio, ob quam corruente etiam principali sustineri debeat accessorium, prout in juramento occurrit reverentia divinæ auctoritatis in testem invocatæ, *nego.* In hoc sensu dictam regulam exponunt Abbas, *c. debitores, de jurejur. n. 2.* eúmque secutus Reiffenstuel *eodem tit. n. 99.*

Quæres 5tò, quomodo juramenta sint interpretanda?

67. ℞. 1. Juramentum in foro externo strictè interpretari debet, & nequaquam extendi ultra proprietatem verborum. 2. In foro autem interno debet interpretari juxta mentem jurantis, nisi hic supponatur in dolo, vel fraude jurâsse ad decipiendum alterum. Ratio prioris est: quia ubicunque de introducenda nova obligatione agitur, debet fieri stricta interpretatio, juxta *cap. odia restringi. 15. de R. I. in 6to.* atqui

hic

hic agitur de introducenda nova obligatione: ergo &c. Itá Abbas *de Jurejur. cap. Clericus.* Suarez *lib. 2. de juram. c. 32.* Pirhing. *eod. tit. n. 102.* Ratio autem posterioris est, quia *actus agentium* (in foro internè præcipuè) *non operantur ultra intentionem eorum l. 10. ff. de ll. l. non omnis. 19. ff. de Reb. cred. si. cert. petatur.* ergo juramentum in foro interno interpretari debet juxta mentem jurantis. Hinc D. Gregorius relatus *can. Humanæ aures. C. 22. q. 5.* sapienter dixit: *Humanæ aures verba nostra talia judicant, qualia foris sonant: divina verò judicia talia ea audiunt, qualia ex intimis proferuntur.* Quodsi tamen de ipsa jurantis intentione non constet, tunc etiam in foro animæ ac pœnitentiali strictè interpretandum esse juramentum, rectè monet Reiffenstuel *ubi suprà §. 2. n. 33.*

68. Dictum verò fuit: *Nisi jurans supponatur in dolo vel fraude juràsse ad decipiendum &c.* Hôc enim supposito juramentum non juxta mentem & intentionem jurantis, sed juxta intentionem recipientis interpretandum esse, cum S. Thoma *2. 2. q. 99. art. 7. ad 4tum.* tenet Sanchez *in decalog. lib. 3. c. 10. n. 14.* Covarruvias, Navarrus, & alii. Idque propterea: tum *quia fraus & dolus alicui patrocinari non debent. c. sedes 14. de Rescript.* tum etiam, *quia non debet alteri per alterum iniqua conditio inferri. l. non debet 74. ff. de Reg. Jur.* atqui utrumque contingeret, casu quo tale juramentum dolosum juxta mentem jurantis, non verò juxta mentem accipientis deberet interpretari. Et certè si secus fieret à quopiam, frau-

fraudulentus deceptor in conſcientia teneretur virtute juſtitiæ ante omnem ſententiam Judicis ad reſarciendum omne damnum vi ſui juramenti doloſi illatum.

℟. jam ad idem quæſitum 2dò. Quando juramentum tangit materiam juris, id eſt, talem, de qua jus ipſum diſponit, tunc interpretari debet juxta diſpoſitionem juris communis. Ità *ex communi DD.* Laymann *lib. 4. tr. 3. c. 9. n. 2.* Pirhing. *l. 2. decret. tit. 24. n. 107.* Ratio eſt: quia in omni juramento promiſſorio fictione juris tacitè ſubintelligitur conditio, quòd jurans velit id præſtare *ſalva auctoritate Superioris*, qualis eſt Legislator ſupremus: ergo debet interpretari juxta mentem Legislatoris jure communi manifeſtatam & declaratam. Ex quo Reiffenſtuel *cit. 3. ſ. 2. à n. 38.* infert 1. Clericum, qui juravit perpetuam reſidentiam, hôc non obſtante poſſe in caſibus à jure permiſſis abeſſe. 2. Eum, qui juravit ſe pariturum Judici, vel mandatis Eccleſiæ, poſſe appellare, caſu quo ſe injuſtè gravatum ſentit. 3. Illum, qui jurejurando promiſit, ſe non revelaturum ſecretum aut conſilium alterius, poſſe nihilominus abſque piaculo revelare conſilium malum, ac perniciosum Reipublicæ. Plures hujusmodi ſequelæ videri poterunt apud Sanchez *cit. c. 14.* Laymann *c. 9.* & Reiffenſtuel *loco proximè citato.*

69.

Quæres 6tò, quot, vel quænam conditiones omni juramento promiſſorio fictione juris tacitè cenſeantur inexiſtere?

70. ℞. In omni juramento promiſſorio (non item in aſſertorio) fictione juris tacitè ſubintelliguntur ſequentes conditiones 1. *ſi potuero.* 2. *Salvo jure & auctoritate Superiorum.* 3. *Si is, cui ſit promiſſio, acceptet, vel non remittat obligationem.* 4. *Si res in eodem ſtatu permanſerint, ſive notabiliter mutatæ non fuerint.* 5. *Si & altera pars fidem ſervaverit.* Ità *communiſſimè* Doctores. Accipe breviter rationem ſingulorum, & majorem declarationem.

I. Ratio primi eſt: quia nemo cenſetur ſe voluiſſe obligare ad id, quod eſt impoſſibile phyſicè: immò neque ad id, quod eſt impoſſibile moraliter, ità ſcilicet, ut ſine permagna difficultate præſtari non poſſit, niſi talem difficultatem præviderit, & tamen jurejurando ſponte ſe obligaverit. Attamen ſi una pars objecti promiſſi maneat poſſibilis, & altera reddatur impoſſibilis, manet obligatio ſervandi, ſeu etiam præſtandi id, quod eſt poſſibile, uti ſi jurandô promiſiſti peregrinationem ad ædem Lauretanam, & ſimul oblationem certam v. g. in cera aut pecunia, & unum non poſſis, benè verò alterutrum, teneris. Ità Laymann *lib.* 4. *tr.* 3. *c.* 9. *n.* 4. Sporer *tr.* 3. *c.* 1. *ſect.* 2. *n.* 77.

II. Ratio ſecundi eſt: quia nemo poteſt ſe obligare in præjudicium Superioris, prout ampliùs conſtabit ex dicendis *de votis Confer.* 7. *à n.* 184. Et hoc clarè deciſum legitur *c. venientes* 19. *de jurejur.* ibi. *cùm prædictum juramentum vos excuſare non poſſit, in quo debet intelligi jus Superioris exceptum.* Omnes.

III. Ratio

III. Ratio tertii eſt: quia quemadmodùm omnis promiſſio, ità & omnis obligatio juramenti promiſſorii, utpote quod ſecundùm dicta ſequitur naturam promiſſionis, dependet à voluntate promiſſarii, ſive creditoris: ergo ſi is, cui jurando aliquid promiſiſti, remittat hanc obligationem, ſivè tacitè, ſive expreſsè, tu manes ſolutus ſeu deobligatus; nam quivis poteſt juri ſuo cedere.

IV. Ratio quarti eſt: quia notabilis mutatio (prudentum arbitriô decernenda) variat quodammodo objectum, ità, ut ad hoc promittentis intentionem ſe nullatenus extendiſſe, prudenter credatur. Hac de cauſa ab omnibus abſolvitur ſponſus ab obligatione etiam jurata ſponſalium, caſu quo ex pòſt facto ſponſa cum alio fuerit fornicata, vel morbum incurabilem, paupertatémve inciderit. Sicut & ille, qui gratuitò aliquid promiſit, abſolvendus eſt, caſu quo promiſſarius ante hujus executionem ſe exhibeat ingratum.

V. Ratio denique quinti (quod duntaxat locum habet in promiſſione mutua v. g. ſponſalium) deſumitur ex illo *c. 75. de R. I. in 6to*, ubi dicitur: *Fruſtra ſibi quis fidem poſtulat ab eo ſervari, cui fidem à ſe præſtitam ſervare recuſat.*

Quæres 7timò, qualis, & quanta ſit obligatio juramenti promiſſorii?

Ante reſponſionem directam notandum, & ſupponendum eſt primò, in omni juramento promiſſorio duas affirmari veritates. Una *de præſenti* (quæ dicitur primaria) quòd ſcilicet 71.

 jurans

jurans habeat animum præstandi, & adimplendi id, quod promisit: altera (quæ appellatur secundaria) *de futuro*, quòd nempe suo tempore præstiturus sit, id, quod promisit, sive promittat Deo immediatè v. g. peregrinationem certam & tunc nuncupatur *votum juratum*, sive homini v. g. matrimonium &c. & tunc appellatur *jurata promissio humana*. Quocirca extra omnem controversiam videtur, eum, qui jurat sinè omni animo adimplendi promissum, peccare mortaliter, & committere perjurium; siquidem Deum invocat in testem falsitatis. Unde

72. Notandum est 2dò, impræsentiarum duntaxat dubitari, an, vel quantum obliget juramentum promissorium ad præstandum id, quod fuit promissum; insuper hæc quæstio debet solùm intelligi de juramento valido; nam quòd juramentum invalidum nullam prorsus pariat obligationem, apud omnes in confesso est; etenim *Non entis nullæ sunt qualitates l. 23. C. de probat.* Item *Non entis nulla est operatio. argum. l. 208. ff. de R. I.* Hac de causa non tenetur stare promissis, qui juravit se facturum aliquid illicitum v. g. occisurum hominem privata auctoritate, procuraturum abortum &c. vel aliquid per leges saltem impossibile, puta contracturum matrimonium cum impedimento dirimente, vel qui Deo immediatè promisit aliquid merùm indifferens, aut impeditivum etiam majoris boni. His velut certis suppositis.

73. R. ad præsens quæsitum: Juramentum promissorium, sive Deo, sive etiam homini factum, obligat

obligat ad ſui executionem ſub gravi peccato, quando res promiſſa eſt gravis: at verò 2. ubi hæc non eſt gravis, ſed levis duntaxat momenti, probabiliùs non obligat, niſi ſub culpa veniali. Prior pars hujus reſolutionis eſt recepta ab omnibus. 2dam verò partem tenent Caſtropalao *part. 3. tr. 14. diſp. 1. pu. 6. n. 8.* Cardenas *in 2. criſi. diſſert. 17. n. 19.* Illſung *tr. 5. diſp. 1. n. 52.* la Croix *lib. 3. part. 1. n. 305.* Henno *tr. in decalog. diſp. 2. q. 2. art. 4. concl. 3.* & alii contra Leſſium, Dicaſtello, Matthæucci, & alios nonnullos, volentes, etiam illum, qui jurejurando promiſit v. g. unicum tantùm Pater & Ave, peccare mortaliter omittendo illud. Ratio autem prioris partis hujus noſtræ reſolutionis eſt: quia reverentia & fidelitas juramento, vel potiùs ipſi Deo in teſtem vocato debita exigit, ut res jurata executioni mandetur: ergo ubi res promiſſa eſt gravis, debet obligare graviter; ſequitur enim naturam promiſſionis, uti jam dictum fuit. Ratio autem poſterioris eſt: quia qui non adimplet id, quod promiſit, non mentitur propterea, veluti expreſsè docet S. Thomas *2. 2. q. 110. art. 3. ad 5.* ſequentibus verbis: *Qui aliquid promittit, ſi habeat animum faciendi, quod promittit, non mentitur; quia non loquitur contra id, quod gerit in mente: ſi verò non faciat id, quod promiſit, tunc videtur infideliter agere, per hoc quod animum mutat:* ergo talis juxta D. Thomam non agit contra veritatem, ſed contra fidelitatem duntaxat; at, qui contra fidelitatem ſolùm agit in materia levi, non peccat

 niſi

nisi leviter juxta *communem doctrinam* apud Lugo *disput. 23. de justit. n. 92.* Neque verum est, quòd (ùt ait Dicastillo) Deus per tale juramentum invocetur in testem, & fidejussorem veritatis futuræ, quæ si non servetur, eô ipso redditur testis falsitatis, non sine gravissima injuria; non enim à jurante vocatur in testem veritatis futuræ, sed in testem veritatis præsentis, seu voluntatis, quam jurans actu habet, adimplendi scilicet id, quod promisit, & quasi fidejussorem hujus obligationis substituit, quæ, tametsi non impleatur, semper adhuc manet, sed ratione materiæ potest esse gravis vel levis. Ità vix non in terminis R. P. Claudius la Croix *locô proximè citato.*

§. II.

Proponuntur, & breviter resolvuntur Casus practici circa valorem, obligationem, & interpretationem Juramentorum.

CASUS PRIMUS.

Titio famulo herus suus sanctè promiserat largam recompensationem, modò is jurejurando sibi repromitteret fidelem in opere, ad quod assumeretur, assistentiam, & perpetuum silentium: quô obtento idem herus Titio sub rosa, ùt ajunt, concredidit, & monstravit diversa instrumenta, ad excudendam monetam necessaria, postulans, ut se adju-

adjuvaret nedum ad excudendam, sed etiam ad distrahendam monetam falsam. Titius malleum inter & incudem constitutum se sentiens, partim largioris recompensationis amore allectus, partim etiam Religionis zelo, ob præstitum scilicet juramentum, ductus, Dominum suum per aliquod tempus fideliter adjuvit, non sine permagno fœnore. Jam verò nedum timore ultionis, casu quo res patefieret, sibi imminentis, sed & conscientiæ stimulis exagitatus, sciscitatur è Confessario 1. an vi juramenti teneatur protinus Dominum suum adjuvare in præfato opere, & servare silentium? an verò 2dò potiùs teneatur rem locô suo manifestare, tum ad declinandam pœnam, tum etiam ad advertendum damnum Reipublicæ inde secuturum? Quid Confessarius Titio respondebit?

℞. ad primum quæsitum, Titium nec teneri, neque etiam posse deinceps tutâ conscientia Dominum suum adjuvare; tum quia tale adjutorium est prorsus illicitum, utpote justis legibus contrarium, & bono publico summoperè perniciosum; tum etiam quia secundùm dicta *n. 58. & 60.* juramentum nequit esse vinculum iniquitatis per *cap. 18. de jurejurand.* ergo vi hujus Titius nequit adstringi ad ferendum auxilium suo hero, vel ad distrahendam monetam spuriam; tum denique, quia secundùm dicta *n. 70.* omnis jurans fictione juris censetur saltem tacitè subintelligere hanc conditionem: *si moraliter possim* præstare id, quod exigitur: atqui Titius moraliter non potuit obsequi suo Domino in hac 74.

causa, utpote non minùs peccaminosa, quàm periculosa vitæ ac famæ: ergo &c.

75. ℞. jam ad secundum. Titius vi juramenti non tenetur ad servandum silentium; non enim oportet, ut juramentum evadat iniquitatis fomentum. Nec refert, quòd observatio silentii, videatur res de se indifferens: omne autem juramentum etiam de re indifferente præstitum proximo, sit observandum per dicta *n. 59.* Enimverò in hoc casu observatio silentii non ampliùs manet indifferens, sed potiùs evadit mala, utpote perniciosa bono publico, quod malum virtute justitiæ legalis quivis homo privatus tenetur pro viribus impedire: ergo Titius vi juramenti non tenetur ad servandum silentium, sed ex charitate, & justitia legali potiùs obligatur ad manifestandum, saltem per se loquendo.

76. Dico notanter: *saltem per se loquendo*, ut innuam, quòd Confessarius in hoc casu aliísque similibus non debeat esse nimis præceps, neque illico præcipere pœnitenti, ut rem manifestet Judici, aut Principi &c. Cùm enim id fieri nequeat absque periculo vitæ saltem hero, sin minùs famulo imminente, posset Confessarius exinde incurrere notam irregularitatis. Eò proin Confessarius studia, & consilia sua impendat, oportet, ut modò ac via securiori damna tam Clienti, quàm Communitati imminentia avertat; quem in finem juvabit bene ponderare 1. an Herus ille non possit à concepto scelere dimoveri per admonitionem, seu correctionem fra-

ternam? vel 2. an non ſaltem per minas, utputa per litteras ignota manu ſcriptas eidem proponendo periculum manifeſtationis, & conſequenter etiam capitis? 3. an huic Clienti non expediat fuga, aut declinatio hujus ſervitii, ſaltem ſub alio titulo, aut prætextu?

CASUS SECUNDUS.

Sempronia puella haud ignobilis ſæpiùs convenire aſſueverat quendam juvenem paris conditionis; verùm hujusmodi conventicula nedum Parentibus ejusdem juvenis, ſed & aliis fuerê multùm inviſa, atque ſuſpecta; inde (ùt communiter aſſolet, natæ ſunt diverſæ murmurationes, immò, & detractiones, quas, ubi Sempronia inaudiìt, jurejurando ſeſe adſtrînxit 1. quòd deinceps cum illo juvene (à quo jam pridem ſeducta fuerat) non ſolùm nihil ampliùs negotii, aut commercii velit habere, ſed inſuper 2. & domum & parentes ejusdem (à quibus potiſſimùm rumorem ſparſum fuiſſe intellexerat) cane pejus & angue fugere. Tandem (neſcio quô diſponente) ab ipſismet Parentibus utriusque partis agitari cœptum eſt, de matrimonio Semproniam inter. & dictum Juvenem celebrando. Hinc Sempronia juramenti ſui haud ignara, vel immemor ſciſcitatur è Confeſſore ſuo 1. an ſtante juramento ſibi liceat habere quoddam commercium cum parentibus dicti Juvenis; 2. an domum, vel Juvenem ſibi liceat accedere ob ſponſalia celebranda? 3. denique, an non juſtè timere debeat, ſtatum matrimonialem fore ſibi ter infauſtum, ſi contra juramentum nupſerit eidem Juveni? Quid ad hæc Confeſſor?

 ℟. ad

77. ℞. ad primum quæſitum, Semproniam ſtante, & non obſtante juramento poſſe inire familiaritatem, & commercium cum parentibus dicti juvenis. Ratio eſt: quia juramentum, in quantum ſe extendit ad fugam commercii cum parentibus, proceſſit non intuitu Religionis, ſed potiùs ex vindicta, averſione, vel odio erga parentes concepto, & hôc ipſo fuit nullum, utpote de re mala, & charitati proximo debitæ contraria. Hac de cauſa Sporer, & noſter A. R. P. Kazenberger *in Supplem. I. P. Sargar Confer. 104. n. 220.* aliique Doctores communiter docent, eos, qui ex inimicitia erga proximum concepta jurant, ſe nec unicum ampliùs verbulum locuturos cum tali &c. peccare mortaliter nedum contra virtutem charitatis, verùm inſuper contra virtutem Religionis, in quantum per hujusmodi juramentum volunt Deum fieri quodammodo complicem iniquitatis ſuæ, non ſinè graviſſima erga Deum irreverentia.

78. ℞. ad 2dum. Semproniam poſſe tutâ conſcientia accedere domum, ac Parentes Juvenis, at in illis duntaxat circumſtantiis, in quibus prævidet, ſe non incurſuram periculum incontinentiæ. Ratio eſt: quia non eſt veroſimile, quòd jurejurando voluerit ſeſe obligare ad vitandam domum illam, etiam in illis circumſtantiis, in quibus nihil periculi, infamiæ, aut ſiniſtræ ſuſpicionis deberet timere, bene autem liceret aliquid commodi, & honeſti emolumenti, matrimonium ſcilicet, ſperare. Profectò caſu

quo

quo aliam habuisset intentionem, rationabiliter concludendum foret, juramentum illud non amore Religionis, aut honestatis, sed potius ex sinistra passione fuisse conceptum, & hôc ipso nullius esse momenti.

Adde insuper ex dictis *n. 70.* in omni juramento promissorio tacitè subintelligi conditionem hanc: *Si potuero salvo jure, & auctoritate Superioris*: atqui in his circumstantiis Sempronia nequit moraliter loquendo abstinere ab ingressu domûs, salva auctoritate parentum; secus enim procul dubio graviter offenderet parentes, & insuper præberet ansam diversis suspicionibus, præsertim odii, aversionis, vel inimicitiæ erga juvenem, ejusdemvè parentes conceptæ &c. utique non sinè periculo scandali: ergo &c. Tenetur nihilominus Sempronia vi juramenti abstinere ab ingressu domûs, aliisve conventiculis dicti juvenis in illis circumstantiis, in quibus prævidet periculum incontinentiæ; nam ad hoc vi juramenti se adstrinxisse meritò præsumitur, ac proin contraveniendo nedum in virtutem castitatis, sed & in virtutem Religionis graviter impingeret secundùm *omnes*, ídque ob rationes jam datas.

79. ℞. jam ad tertium quæsitum. Semproniam posse absque scrupulo nubere dicto Juveni. Ratio liquet ex modò dictis: quia juramentum non potuit se rationabiliter extendere ad fugam omnis consortii, etiam honesti, uti est illud matrimonii: ergò non est, cur Sempronia sibi timeat de perjurio, vel ratione perjurii infau-

stum

ſtum matrimonii exitum. Ratione perjurii, inquam: utrum enim ratione peccatorum carnalium, olim cum ſponſo perpetratorum nil mali habeat timere, rationabiliùs dubitari poſſet, quandoquidem non raró compertum habeatur, amorem laſcivum ſponſorum, ſecutô poſtea connubio, verſum fuiſſe in odium, & averſionem, Deo per hoc peccata priùs perpetrata juſtiſſimè in hunc modum caſtigante. Sed de hoc viderint illi.

CASUS TERTIUS.

Cajus cùm ludendo ſæpe ſæpiùs invidam ſenſiſſet fortunam, tandem ad evitandas plures inconvenientias, & pauperiem extremam, ſuadente uxore ſub jurejurando ſibimet interdixit omnem luſum; Verùm cùm poſthabito juramentô, nuper notabilem ſummam ludendo rurſus perdidit, ità, ut non ampliùs potuerit præſtare cenſum pro domo ſibi locata: Paterfamilias ejusdem id inaudiens non absque ſeveriori objurgatione Cajo dixit: quia tu juramento de non ampliùs ludendo non ſtetiſti, jam ego juro, quòd te poſt elapſum terminum locationis non ſim ampliùs toleraturus in domo mea. Experieris ſanè nolens volens, me ſanctiùs ſtaturum hoc meô juramento. Jam dubitare licet ad hanc ſpeciem facti 1. an, vel qualiter Cajus peccaverit ludendo? 2. an dictus Paterfamilias vi ſui juramenti teneatur illum cum ſua familia domo ejicere?

80. ℞. ad primum, Cajum procul dubio condemnandum eſſe peccati mortalis, quippe qui in materia gravi egit contra juramentum, dum luden-

ludendo perdidit notabilem summam, ità, ut non ampliùs potuerit præstare censum, neque aliis necessitatibus familiæ suæ debitè providere. Nec dubium, quin præterea, & contra pietatem, & contra justitiam peccaverit, dum inordinato lusu uxorem, & familiam suam magnis miseriis exposuit, & seipsum sponte reddidit impotentem ad solvendum creditoribus, quibus de jure debebat. Esto etiam supponatur non habuisse animum perdendi, sed lucrandi potiùs, sponte tamen sese exposuit huic periculo, quod prudenter prævidere potuit ac debuit, utpote multiplici experientia doctus, prout fertur in casu.

Ergonè, inquies, omnis, qui jurejurando sibi interdixit lusum, peccat moraliter, si contra suum juramentum denuo ludat?

81. ℞. Hoc quidem universaliter dici non posse, nec debere, sed ad discernendam gravitatem peccati à Confessario attendendum esse, vel maximè ad finem, & intentionem jurantis? vel enim is lusum execratus fuit, ne deinceps ampliùs inutiliter tempus perdat? vel ne perdat pecunias? vel ne incidat in rixas cum aliis collusoribus? Si primum, gravitas peccati dimetienda erit ex diuturnitate temporis: & vi hujus de facili non est condemnandus peccati mortalis, nisi valdè frequenter ludendo multùm temporis perdidisset. Si 2dum, attendendum erit ad quantitatem pecuniæ, comparativè ad personam divitem, aut pauperem, plùs, vel minùs habentem, dimetiendam, vel certè ad periculum perdendi quantitatem; quæ, si respectu hujus personæ pen-

latis

ſatis omnibus circumſtantiis fuerit magna, condemnandus eſt pœnitens peccati gravis: ſin autem fuerit exigua (quod ex natura luſûs aut pretii, de quo ludendo contenderunt, colligendum eſt) non niſi peccati venialis condemnari poteſt pœnitens. Denique ſi ſupponatur tertium, rurſus attendendum erit, an pœnitens luſerit cum talibus ſociis, aut tali ſorte ludendi, qua potuiſſet incidere rixas graves, vel non? Si non: excuſandus eſt à culpa gravi: Si ſic; condemnandus eſt culpæ gravis, ſive deīn pro ſe, ſive pro alio luſerit: quia in materia gravi egit contra jusjurandum. Videantur de hoc Sanchez *lib.* 3. *in decalog. c.* 18. Caſtropalao *part.* 3. *tr.* 14. *diſp.* 2. *pu.* 7. §. 1. Sporer *p.* 3. *in decalog. c.* 1. *ſect.* 2. *n.* 43. vel Henno ubi ſuprà *art.* 8.

82. ℞. ad alterum quæſitum hujus Caſus. Paterfamilias vi juramenti probabiliter non tenetur Cajum domo ſua expellere; tum quia tale juramentum fuit de re de ſe merùm indifferente; tum etiam quia non ex motivo virtutis, ſed potiùs ex paſſionis impulſu factum eſt. Et datô etiam quòd dictus Paterfamilias habuiſſet intentionem corrigendi, & hac viâ reducendi Cajum ad meliorem frugem; tamen ſi prævideat, fore, ut vi talis expulſionis Cajus cum integra ſua familia ſit multùm affligendus, & magnis ſubjiciendus miſeriis (de quo in ſimilibus circumſtantiis vix unquam prudenter dubitare licet) poterit non obſtante juramento eundem retinere in domo ſua; quia juramentum non debet eſſe contrarium charitati.

Dices

Dices adhuc: Sed quid, si memoratus Paterfamilias è contrario jurâsset, se Cajum domo sua nunquam ejecturum, possetne stante hoc juramento eum ejicere, positô, quòd censum sibi debitum non solveret?

℞. Posse, saltem tunc, si Cajus bienniô conductionis pensionem debitam non solveret. Ità tenent Gomez *tom. 1. cap. de locat. & conduct. n. 6.* Covarruvias, & Sanchez, quos refert, & sequitur Castropalao *ubi suprà disp. 2. pu. 14. n. 10.* Ratio est: quia secundùm dicta *n. 69.* juramentum tangens materiam juris intelligi debet, & interpretari secundùm constitutiones juris: atqui de jure contractus locationis censetur habere hanc tacitam conditionem, ut conductor bienniô non solvens expelli valeat. *l. quæro §. inter locatorum. ff. locati &c.* ergo. Secus ego resolvendum existimarem, datô quòd Paterfamilias ex altiori motivo v. g. pietatis, aut misericordiæ jurâsset expresse, se nunquam Cajum expulsurum, tametsi pensionem non solvisset: quô supposito juramentum fuisset honestum, & sanctum, simúlque observabile à Patrefamilias absque omni peccato: ergo ob reverentiam Divini Nominis deberet observari, nihil prorsus sibi suffragante mox allegata juris constitutione, utpote cui potuit, & jurandô censetur voluisse renuntiare, ductus altiori motivo. 83.

§. III.

Corollaria ex dictis inferenda.

Colliges ex hactenus dictis primò, amentes, ebrios, sicut etiam pueros ante usum ratio- 84.

nis

nis plenè adeptum, non esse capaces ad deponendum verum juramentum, & hôc ipso à Judice nunquam esse admittendos. Ratio hujus est: quia cùm perfectæ deliberationis non sint capaces, ipso jure naturæ invalida censeri debent juramenta ab iisdem deposita. Pessimè proin factum arbitror à quodam certo Ludimagistro, qui à pueris postulaverat, ut duobus digitis prioribus in signum juramenti elevatis testarentur, se hoc, vel illud delictum quantumvis puerile, non commisisse, aut nihil de eo vidisse, intellexisse &c. pessimè inquam factum arbitror; cùm enim juventus illa valdè sit prona ad mendacia, prudenter debuisset timere perjuria ab illis, qui doli capaces fuêre: non debent autem homines ob leves culpas subjici, aut exponi periculis animarum: ab aliis autem doli nondum capacibus prudenter nec potuit, neque etiam debuit exigere juramentum, velut ex hactenus dictis liquet: nec dubitandum, quin hujusmodi perjuria Ludimagistro potiùs, quàm pueris sint imputanda, vel ex hoc ipso capite magis castigando virgis, quàm pueri.

85. Colliges 2dò, Juramentum promissorium quodcunque, factum cum errore aliquo substantiali, id est, circa substantiam rei promissæ, vel subjectum, cui promissio fit, nullum esse, & invalidum: validum verò, si error contigit solùm circa qualitatem merè accidentalem, non redundantem in substantiam. Ità omnes cum Sanchezio, Molina &c. Ratio est: quia juramentum promissorium sequitur naturam, & conditio-

ditionem promissionis: atqui ad omnem promissionem validam essentialiter requiritur consensus in substantiam, qui consensus subsistere non valet cum errore substantiali, bene verò cum errore accidentali duntaxat: ergo ubi contigit error circa substantiam, ibi non valet, neque obligat juramentum promissorium: & quemadmodum secundùm dicta *in Theolog. Sacrament. part. 3. Confer. 4. n. 88.* matrimonium cum errore circa substantiam personæ contractum nullum est, bene autem cum errore circa qualitatem merè accidentalem, non redundantem in substantiam; ità sanè promissio jurata, seu juramentum promissorium v. g. matrimonii cum errore substantiali factum, prorsus nullum est, ac nullius valoris. Videatur Sporer *cit. c. 1. sect. 2. n. 20. & seqq.*

86. Colliges 3tiò, juramentum promissorium factum de præstanda re merùm indifferente quatenus tali, pariter nullius esse vigoris, aut obligationis. Ratio est: quia talis actio est omnino inutilis: invocatio autem Divini Nominis nequit obligare ad rem, vel actionem inutilem: ergo nec ad rem indifferentem, quâ talem. Hinc sequitur, juramentum v. g. non levandi festucam, non egrediendi domo tali hora, non ducendi filum tali die v. g. Martis &c. non solùm nullam prorsus parere obligationem, sed potiùs injuriosum esse Deo: secus dicendum foret, casu quo hujusmodi actio merè indifferens fuisset ordinata ad altiorem finem v. g. ingredi hanc domum ad consolandum, seu etiam sublevan-

dum infirmum ; vel abſtinere ab ingreſſu, alloquio hujus, vel illius &c. ob evitandum periculum incontinentiæ &c. quo caſu utique valeret juramentum, utpote factum de re meliori, & Deo perquam grata, atque animarum ſaluti proficua. Quocirca inſuper advertendum eſt, hujusmodi juramenta circa rem merè indifferentem, quâ talem facta tractu temporis mutatis etiam circumſtantiis non convaleſcere, ſi ab initio fuêre nulla. Ex. gr. Titia juravit non egredi domo die Veneris, vel non ingredi domum alterius &c. juramentum hoc, ſi ſupponatur altiori fine deſtitutum, ab initio fuiſſet nullum; contingat poſtea Titiam habere rationabilem cauſam non egrediendi domo, vel non ingrediendi alienam domum, eò quòd ibi advertat periculum etiam proximum incontinentiæ &c. in tali caſu de jure naturali equidem tenetur abſtinere ab ingreſſu, at non tenetur ad hoc vi juramenti, utpote ab initio nulliter facti: *Non firmatur autem tractu temporis, quod de jure ab initio non ſubſiſtit* per *c. 18. de Reg. J. in 6to.* Videatur Laymann *lib. 4. tr. 3. c. 6. n. 4.* Reiffenſtuel *l. 2. tit. 24. §. 3. à n. 76.* Babenſtuber *cit a. 2. n. 50. & 51.*

87. Colliges 4tò, juramenta Parentum de caſtigando filio, vel filia delinquente tali, vel tali modo, itemque juramenta Dominorum, aut Dominarum de ejiciendo famulo, vel famula è domo &c. plerúmque non eſſe vera juramenta; tum quia ſæpe ſæpiùs non habent intentionem jurandi, ſed tantùm terrendi; tum quia ſolent ple-

plerùmque fieri ex passione duntaxat, & non rarò ex animo inordinatè vindicandi delicta, atque hôc ipso de re saltem venialiter mala; consequenter nullius sunt momenti. His de causis Laymann *lib. 4. tr. 2. c. 14. n. 9.* Gobat *tr. 11. Theolog. experim. à n. 528.* Reiffenstuel *Theol. mor. tr. 6. dist. 2. n. 22.* aliique Doctores satis communiter monent, rarò hujusmodi homines peccare, si postea non faciant id, quod seriò facturos se jurârunt; idque, vel quia delinquentes sese jam emendârunt, vel errorem suum agnoverunt humiliter, deprecando veniam cum promissione emendationis; vel quia juramentum fuit de re inutili, indifferenti, aut de vindicta inordinata, uti jam dictum.

88. Colliges 5tò, juramenta de opere malo, vel ad malum finem facta, uti est v. g. juramentum dandi puellæ, vel mulieri tot, & tot, si corporis sui copiam præstet, vel juramentum dandi v. g. sicario hanc, vel illam summam, si inimicum tuum occiderit &c. nullius esse momenti, ob rationes jam datas; sunt enim de re illicita, & hôc ipso ante opus præstitum retractanda &c. nihilosecius opere semel exhibito, tenetur jurans stare promissis suis &c. Ratio est: quia tale juramentum potest licitè servari: esto enim opus ipsum v. g. homicidium injustum fuerit illicitum, & gravissimè peccaminosum, solutio tamen mercedis promissæ, supra quam cecidit juramentum, non est quid illicitum: ergo debet præstari ob regulam illam jam suprà *n. 57.* traditam, quòd scilicet omne juramen-

tum de re honesta, & utili, non vergens in detrimentum salutis ob reverentiam Divini Nominis debeat adimpleri: impropriè igitur (inquit cum Laymanno *cit. c. 6. n. 2.* Sporer *tr. 3. in decal. c. 1. sect. 2. n. 56.*) loquuntur quidam Doctores, præsertim Canonistæ, dum dicunt, *juramentum illicitum servandum non esse*, deberent enim dicere, *juramentum de re illicita servari non debere.*

89. Colliges 6tò, Medicos contravenientes juramento in susceptione gradus emisso, de admonendo periculosè infirmo in ordine ad confessionem peccatorum deponendam (juxta decretum Innocentii III. *cap. cùm infirmitas de pœnit. & remiss.*) nec non de non ampliùs visitando eodem infirmo, nisi intra triduum post factam admonitionem fuerit confessus sacramentaliter (prout statuit S. Pius V. in Motu proprio: *supra Gregem dominicum.* anno 1566.) tales inquam Medicos graviter peccare. Quocirca tamen advertendum, eos excusari posse à gravi peccato ex triplici capite. 1. scilicet, si admoneant infirmum saltem per alium; quia per talem admonitionem adhuc obtineri potest finis constitutionis. 2. Si morbus non judicetur periculosus, vel si intra triduum ob sumpta medicamina infirmus supponatur evasisse periculum. 3. Si prævideant moraliter se nihil effecturos, tametsi infirmum admonerent ad deponendam confessionem &c. Ratio prioris est: quia si infirmus supponatur positus extra periculum mortis, eo ipsô supponi potest ac debet esse extra periculum decedendi

dendi ex hac vita sine Sacramentis: finis autem Summi Pontificis videtur non fuisse alius, quàm declinatio talis periculi: ergo hoc cessante cessat obligatio legis. Ratio autem posterioris est: quia sicut secundùm dicta *tr. 2. Theolog. decalog. Conf. 10. n. 298. & 322.* præceptum de correctione fraterna cessat obligare, ubi prævidetur nihil fructificatura & inutilis: ità pariter in hoc casu cessare debet obligatio admonendi infirmum, casu quo moraliter certò prævidetur nihil fructificatura admonitio: *moraliter certò* dico; nam in dubio lex manet in possessione, ideòque urget ad admonendum: nec de facili præsumendum est, quòd nihil sit profutura. Videantur de hoc Sanchez *lib. 3. in decalog. c. 16. n. 7.* Tamburin. *lib. 3. c. 3. §. 5. n. 51.* Bonacina *tom. 2. disp. 4. q. 1. pu. 16. n. 10.* Babenstuber *tr. 5. disp. 3. art. 2. n. 68.*

90. Colliges 7timò, juramenta de servando silentio circa ea, quæ in electionibus, capitulis vel congregationibus præstari subinde debent, obligare juxta proportionem materiæ, id est, graviter in materia gravi seu tali, ex cujus revelatione oriri posset cuipiam grave nocumentum aut præjudicium; leviter verò in materia levi, id est tali, ex cujus revelatione vel nullum prorsus, vel non, nisi exiguum præjudicium potest redundare in proximum &c. Ità rectè Henno noster *tr. in decalog. disp. 2. q. 2. art. 4. Resol. 3. post conclus. 3.* Ratio est: quia obligatio hujus juramenti promissorii sequitur naturam & obligationem secreti: ergo ubi hoc est magni mo-

 menti.

menti, obligat graviter, ubi verò eſt exigui, non niſi leviter obligat. Idipſum tenendum eſt de juramento ſervandi ſecretum v. g. circa artem conficiendi hanc vel illam medicinam. Excipiunt tamen Doctores caſum, quo defectu talis medicinæ homo aliquis, vel tota etiam communitas deberet ſubire grave damnum vel vitæ periculum, niſi ſecretum, ſeu ars conficiendi illam medicinam reveletur &c. His enim ſuppoſitis charitas proximo indigenti debita obligaret ad revelandum ſecretum: juramentum autem præſtitum non debet pugnare contra præceptum charitatis; ſecus enim evaderet vinculum iniquitatis. Videatur Sporer *cit. c. 1. ſect. 2. n. 42.* la Croix *lib. 3. p. 1. n. 329.* vel Kreſslinger *in addit. 3. poſt n. 30. Theol. mor. tr. 6. diſt. 2. R. P. Reifſenſtuel.*

91. Colliges ulteriùs octavò, idipſum, quod proximè dictum fuit de revelatione ſecretorum, pariter proportionatè dicendum eſſe de violatione ſtatutorum, ad quorum obſervantiam v. g. DD. Studioſi Univerſitatum, vel alia membra certarum Congregationum vel Capitulorum ſub juramento ſolent adſtringi; quia utrobique juramentum ſequitur naturam promiſſionis. Quare ſi Rector Academiæ, vel Univerſitatis ſub obligatione præſtiti juramenti præcipiat Studioſis, ut interſint Sacrificio Miſſæ, vel proceſſioni publicæ, transgreſſores per ſe loquendo, & secluſo ſcandalò ac contemptu non peccant plùs quàm venialiter; eò quòd hæc materia ſpectato fine præcipientis videatur omnino levis.

Econ-

Econtra si idem Rector sub eadem obligatione juramenti præstiti vocet aliquem ad decidendam causam gravem, non obtemperans vel non comparens absque justa causa peccabit graviter contra virtutem Religionis, eò quia in materia gravi agit contra fidelitatem juramenti præstiti. Ità Babenstuber *tr. 5. disp. 3. art. 2. n. 67.* referens pro eadem opinione Sanchezium *lib. 3. in decalog. c. 14. n. 2. 4. & 6.* Salmanticenses *tom. 4. tr. 17. c. 2. pu. 7. n. 78. & 81.*

92. Colliges denique nonò, Officiales quoscunque demum, qui sese in susceptione officii sui jurejurando adstrinxerunt ad fideliter illud administrandum, peccare graviter vel leviter contra virtutem Religionis secundùm proportionem culpæ, neglectûs, seu etiam infidelitatis commissæ in administratione. Idipsum dicendum est de Scribis, Procuratoribus, Advocatis, Consiliariis & aliis, qui jurârunt, se non petituros, aut recepturos pro salario ultra id, quod lege taxatum fuit. Peccant inquam graviter vel leviter non solùm contra virtutem Religionis, sed & contra virtutem Justitiæ, juxta proportionem materiæ, quam ultra taxam sibi debitam exigunt aut recipiunt, non obstante eorum pauperie, quam multi prætendunt. Ratio manet eadem: quia in tali casu nedum virtutem Religionis, sed & virtutem Justitiæ violant juxta proportionem materiæ gravis, vel levis: ergo graviter vel leviter peccant duplici peccato. Ità Henno *cit. disp. 2. q. 2. a. 4. conclus. 3. Resolut. 4.*

* * * * * * * * * * * * * * * * * * * *

Conferentia quarta.

De conditionibus ad Juramentum licitum necessariis.

SUMMARIUM.

93. Ad omne juramentum licitum necessariò debent concurrere tres conditiones, scilicet ut fiat in *veritate*, *justitia* & *judicio*.

94. Veritas juramenti consistit in eo, quòd non contra, sed juxta mentem juretur.

95. Unde omne juramentum contra mentem factum est mortaliter peccaminosum.

96. Justitia juramenti in eo sita est, quòd Divinum Numen non invocetur in testimonium rei illicitæ seu peccaminosæ.

97. Qui jurat, se commissurum id, quod est peccaminosum, peccat mortaliter.

98. Judicium juramenti consistit in eo, quòd fiat prudenter, & non sinè justa, ac rationabili causa.

99. Juramentum carens judicio, per se loquendo non est plus, quàm venialiter peccaminosum.

100. Per accidens tamen potest quandoque defectu judicii peccari mortaliter.

101. Resolvitur Casus I. cujusdam Automatarii, qui alium quendam concivem ob non præstitam sibi solutionem pro horologio eidem dato accusavit apud Judicem.

102. An tutâ conscientia potuerit alium quendam amicum rogare, ut testaretur juratô, horologium fuisse datum, esto non viderit, quando datum fuit.

103. An

103. An supposita condemnatione ad solutionem horologii, Automatarius vel amicus ille, seu juratus testis teneantur ad restitutionem pretii.

104. Resolvitur Casus II. cujusdam Domicellæ, quæ jurejurando promiserat nubere certo cuidam juveni, etiam contra voluntatem suorum parentum.

105. Quid judicii de juramento eo fine facto, ut à quadam vidua faciliùs obtineretur usus corporis.

106. An ille, qui huic viduæ, jurató promiserat, *se non aliam ducturum*, teneatur vi juramenti hanc ducere.

107. Quid tenendum de juramento, quô sponsi subin se obligant, ad non permittendum tactum lascivum ab alia quacunque persona.

108. Resolvitur Casus III. de quodam milite anserum fure.

109. Qui, ut ab hoc delicto sese purgaret, alios duos commilitones persuasit ad deponendum perjurium.

110. An Judex vel etiam Rusticus, ceu actor & accusator, potuerit à præfatis militibus prætendere juramentum, tametsi moraliter certò præviderit eos pejeraturos.

111. In nullo unquam casu fas est inducere alium ad perjurium.

112. An liceat inducere saltem ad perjurium materiale, id est, talem, qui ex errore putat rem ità se habere, licèt inducens sciat contrarium.

113. Omne perjurium etiam joci causâ factum est mortaliter peccaminosum.

114. Peccat insuper mortaliter, qui rem sibi dubiam jurejurando confirmat velut certam, aut vicissim.

115. Confessarius non debet de facili à pœnitente exigere juramentum emendandi se, vel restituendi &c.

116. Quomodo practicè sit examinandus pœnitens, qui se accusat de juramentis factis &c.

§. I.

Præmittuntur, & breviter resolvuntur quæsita scitu necessaria ad debitè resolvendos Casus practicos de Juramentis licitis, vel illicitis.

Quæres primò, quæ, & quot conditiones generatim sint necessariæ ad omne juramentum licitum?

93. ℞. Generaliter loquendo ad omne juramentum licitum debent necessariò concurrere tres conditiones, velut quidam comites, scilicet 1. Veritas, 2. Justitia, & 3. Judicium. Ità unanimiter Doctores. Et habetur expressum jure divino *Jeremiæ* 4. ubi dicitur: *Jurabis: vivit Dominus in veritate, & in judicio, & in justitia.* Verùm pro pleniori horum intellectu.

Quæres 2dò, quid intelligatur per veritatem, seu quid sit jurare in veritate?

94. ℞. Jurare in veritate idem est, ac jurare juxta mentem ipsius loquentis: itaque per veritatem juramenti hic non intelligitur conformitas dicti ad rem ipsam, prout est à parte rei, sed conformitas dicti ad mentem loquentis. Unde si Petrus firmiter credat se esse filium Joannis, idque jurejurando affirmet, dicitur jurare in veritate, & juramentum hoc esse formaliter verum, esto fortassis Petrus non sit filius Joannis sed alterius: è contra autem si firmiter sibi persuasum habeat, se non esse filium Joannis, & tamen juret se esse talem, committit perjurium, etsi sup-

ſupponatur eſſe Joannis filius. In juramento autem promiſſorio ſecundùm dicta ſuperiùs *n. 32.* duplex debet intervenire veritas, ſcilicet una, quòd jurans revera velit ſe ad hoc vel illud obligare, & quòd velit promiſſum adimplere, in cujus confirmationem Deum velut fidejuſſorem jurando quodammodo ſubſtituit, & altera, quòd ſuum promiſſum effectivè exequatur.

Quæres 3tiò, quomodo peccet ille, qui jurat ſinè veritate?

95. ℟. Peccat mortaliter, quisquis ſinè veritate, ſeu contra mentem jurat, ſive dein res ſit magni, ſive exigui momenti. Ità ex communi Doctorum Illſung *tr. 5. diſp. 1. n. 1. n. 50.* Viva *ad propoſit. 24. ab Innocent. XI. damnatam n. 5.*

Ratio eſt: quia quisquis contra mentem jurat, quantum eſt de ſe, nititur quodammodo Deum reddere teſtem falſitatis: at hoc ne quidem in materia exigui momenti fieri poteſt ſinè graviſſima Dei injuria; nam ſi Deus in quacunque etiam minimi momenti materia falſum atteſtaretur, eò ipſo non ampliùs eſſet infinitè verax, & per conſequens non ampliùs foret Deus: ex quo profectò ad oculum liquet, Deo æquè grandem irrogari injuriam, dum invocatur in teſtem levis mendacii, quàm dum vocatur ad conteſtandam rem falſam graviſſimi momenti: ergo ſemper committitur peccatum mortale. Patet inſuper ex hoc, quàm juſtè Innocentius XI. præter alias plures damnaverit ſequentem *n. 24.* propoſitionem; *Vocare Deum in teſtem men-*

mendacii levis non est tanta irreverentia, propter quam velit, aut possit damnare hominem.

Quæres 4tò, quid intelligatur per justitiam juramenti?

96. ℞. Justitia juramenti in eo consistit, quòd non juretur res iniqua, seu peccaminosa & injusta, vel quomodocunque illicita: ideóque in justitia jurare dicitur, qui jurat rem justam, seu honestam ac licitam, è contra sinè justitia jurare dicitur, qui jurando asserit se facturum id, quod non est licitum, & hoc ipsô injustum, seu contra jus divinum, aut humanum. Ità rursus communiter Doctores.

Quæres 5tò, quomodo peccet, qui jurat sinè justitia, id est, rem injustam, seu illicitam & peccaminosam?

97. ℞. Probabilius semper committi peccatum mortale, dum quis jurat se commissurum peccatum etiam veniale duntaxat. Ità Marchantius Tribun. *tom. 2. tr. 3. tit. 2. q. 3. Reg. 2.* R. D. Augustinus Michel *Theol. can. mor. tom. 2. part. 2. punct. 5. n. 6.* referens pro eadem opinione Turrianum *in select. disput. cent. 3. censura Theol. dub. 3.* Ratio me movens ad hanc resolutionem est: quia juxta communissimam Doctorum proximè insinuatam *n. 95.* qui Deum jurando invocat in testem falsitatis seu mendacii quantumvis levis, revera Deo non levem, sed gravem irrogat injuriam, eò quòd quantum in se est, velit eundem substituere, quasi fidejussorem falsitatis: quod simpliciter & æqualiter repugnat Ejusdem infinitæ veracitati tam in materia gravi,

gravi, quàm in materia levi: at, non minùs repugnat sanctitati divinæ, agere fidejussorem quasi de committendo levi peccato, quàm de gravi: ergo si is, qui jurando invocat Deum in testem etiam levis mendacii, non levem, sed gravem injuriam eidem irrogat, profectò etiam ille, qui eundem invocat in testem ac fidejussorem levis, seu venialis peccati committendi, non levem, sed gravem injuriam divinæ Sanctitati irrogare censendus est. Unde ad fundamentum sententiæ contrariæ, quam plures etiam insignes Doctores, uti Tannerus, Sanchez, Sporer, Tamburinus, Bonacina & alii tenent, simpliciter negandum est, quòd per jusjurandum de committendo peccato veniali &c. Deo levis tantùm, & non gravis injuria irrogetur; secus enim pariter dicendum foret, non gravem, sed levem duntaxat injuriam Deo irrogari, dum jurejurando invocatur in testem levis mendacii.

Quæres 6tò, quid sit jurare in judicio, vel quidnam hic intelligatur nomine judicii ad licitum juramentum necessarii?

98. ℞. Nomine judicii intelligitur discretio & prudentia christiana, consistens in eo, quòd Divinum Numen non invocetur in testimonium sinè rationabili causa: ideóque in judicio jurare, dici potest, ac debet ille, qui non passim, sed cum prudenti intellectûs consideratione ad id, de quo jurat, & reverenti ac pia voluntatis affectione invocat Divinum Numen in contestationem veritatis, eò quòd hoc judicetur necessarium in ordine ad faciendam fidem de aliqua veritate,

veritate, quam oporteret habere exploratam. Itâ *ex communi DD.* Sporer *cit. c. 1. sect. 3. n. 92.* Vega, aliique.

Quæres septimò, quale peccatum sit jurare absque judicio?

99. ℞. Per se loquendo non est, nisi peccatum veniale. Itâ *cum communi DD.* Sanchez *lib. 4. in decalog. c. 4. n. 35.* Ratio est: quia per hoc præcisè, quòd juretur sinè judicio, Deo non irrogatur gravis, sed levis irreverentia tantùm; non enim supponitur invocari in testem falsitatis, vel injustitiæ, sed in testem veritatis potiùs ac justitiæ, esto ex parte invocantis interveniat aliqua irreverentia defectu judicii, & discretionis sufficientis.

100. Dixi tamen: *per se loquendo non esse, nisi peccatum veniale*, ut innuerem, posse quandoque defectu judicii peccari mortaliter, quasi per accidens: & revera hôc modo peccare censendi sunt illi, qui ex inveterata consuetudine passim jurare solent sinè attentione vel discretione, verumnè an falsum jurent, parùm insuper solliciti de indaganda veritate, vel extirpanda hac consuetudine. Qua de causa *Eccli. 23.* dicitur: *Jurationi non assuescas os tuum, multi enim casus in illa. Nominatio verò Dei non sit assidua in ore tuo: & nominibus Sanctorum non admisceearis, quoniam non eris immunis ab eis.* Et Sanctus Augustinus *Serm. 30. de verbis Apostoli, duo sunt* (ait) *quæ damnabo nunquam; veram jurationem, & nullam jurationem: damno autem falsam jurationem: falsa juratio exitiosa est: vera juratio periculosa est: nulla*

nulla juratio secura est. Videatur Vega *in summa p. 1. c. 116. de juramento. cas. 19.*

§. II.

Proponuntur, & breviter resolvuntur Casus practici, contingentes liceitatem Juramentorum.

CASUS PRIMUS.

Titius Automarius cuidam Concivi horologium 40. florenorum ad probam (uti postulatum fuerat) dedit: post aliquot septimanas, dum Titius ab eodem, vel horologium, vel pretium competens sibi rependi postulavit, concivis ille rotundè negavit, se unquam ab Automatario horologium recepisse, quam ob causam Titius illum coram Judice accusavit, & quia alia viâ factum probare non potuerat, sese obtulit ad deponendum juramentum de tradito horologio. At verò Judex neque Titium, neque etiam uxorem illius, velut interessatam, & hôc ipso suspectam voluit admittere ad juramentum. Rem totam paulò pòst Titius narravit tertio cuidam bono amico suo, qui dum de veritate facti nullatenus ambigendum existimaverit ob sinceritatem Titii in multis casibus sibi jam pridem perspectam, illico cum eodem Judicem accessit, jurejurando deponens, se scire, horologium ab Automatario alteri fuisse traditum: quô audito Judex hunc nedum ad solutionem, sed insuper etiam ad certam mulctam compulit. Jam ad hanc speciem facti dubitatur primò, an Judex benè fecerit non admittendo Titium ejúsque Uxorem

Uxorem ad deponendum juramentum ſuppletorium? 2. *An tertius ille, bonus amicus Titii non commiſerit perjurium, dum jurejurando aſſeruit, ſe ſcire, & ſibi conſtare de dato horologio? &c.*

101. ℞. ad primum quæſitum. Judex benè egit repudiando juramentum à Titio, ejusdemvè uxore deponendum. Ratio eſt: quia, ut ſupponitur in ſpecie facti, Titius aliunde nihil probare potuit: at hôc ipſo huic non poteſt nec debet deferri juramentum ſuppletorium, quippe quod ſolùm præſtari debet, quando habentur quidem aliæ probæ, ſed non ſufficientes.

Et certè quisquis ſponte ſe offert ad jurandum, reddit ſe ſuſpectum. *l. ait Prætor 3. ʃ. 1. ff. de jurejur. & l. ſi legatarius ff. de dolo malo.* Profectò ſi in ſimili caſu ſatis eſſet ab Actore deponi juramentum ſuppletorium, de facili contingere poſſet, ut plures quantumvis innocentes deferrentur & condemnarentur, veluti cuivis prudentum, rem perpendenti facilè conſtabit. Adde inſuper, quòd in tali caſu juramentum Reo potiùs ad oſtendendam ſuam innocentiam, quàm Actori ad probandum delictum deferri debeat, veluti habetur *c. ult. ʃ. ſanè de jurejur.* immò verò, ſi Actor deficiat in probatione, Ità, ut pro ſe nec ullam præſumptionem habeat, Reus ne quidem adigi, vel cogi debet ad jurandum, ſed potiùs ab omni culpa abſolvi, uti rectè docet Pichler *in Comp. Jur. Can. tit. 24. n. 8.* referens pro eadem opinione Haunoldum, Wieſtner, Menochium, & alios plures.

℞. ad

℞. ad alterum quæsitum, illum amicum 102. Titii condemnandum esse perjurii. Ratio est: quia testis in judicio requisitus vel adactus ad jurandum debet deponere de notitia certa & experimentali, qualis habetur per visum. *c. testes. Caus. 3. q. 9.* atqui amicus ille non potuit agere testem de visu, quia supponitur non interfuisse, dum horologium ab Automatario fuit extraditum: ergo amicus commisit perjurium saltem formale, dum jurando testatus fuit *se scire*, id est certò & experimentaliter cognoscere, horologium fuisse extraditum. Videatur Layman *l. 4. tr. 3. c. 14. n. 5.* vel Sporer *tr. 3. in decalog. c. 1. sect. 3. n. 97.*

Ergonè inquies, hic testis vel Automatarius a Confessario condemnandi sunt ad restitutionem, seu refusionem tum solutionis, tum etiam mulctæ, ad quam concivis supponitur fuisse condemnatus?

℞. Non esse condemnandos ad ullam resti- 103. tutionem. Ratio est: quia: ùt in specie facti supponitur, horologium 40. florenis constans fuit ab Automatario à parte rei datum: ergo hic potuit tutâ conscientia exigere, & acceptare quadraginta florenos, sibi de jure debitos: consequenter non tenetur ad ullam restitutionem. Nec refert, quòd fortassis alterum suum amicum induxerit ad perjurium, & uterque hôc modo dici valeat perjurus: per hoc enim non egerunt contra virtutem justitiæ, sed solùm contra virtutem Religionis, vel contra virtutem charitatis forsitan: atqui obligatio restitutionis

non oritur, nisi ex læsione solius justitiæ commutativæ, minimè vero ex læsione aliarum virtutum, veluti ex communi aliorum diximus *de Restitut. Confer. 1. n. 5.* ergo &c. Videatur de hoc in simili casu Sporer *locô proximè citato.*

CASUS SECUNDUS.

Sempronia nobilibus Parentibus progenita cuidam Adolescenti (quem Sempronium baptizamus) paris nobilitatis, sed inferioris fortunæ, multis verborum lenociniis inducta, tandem ad ineundum cum eodem matrimonium jurejurando sequenti verborum formula concepto scriptotenus se obstrinxit : Ego Sempronia promitto Charissimo meo D. Sempronio fidem & fidelitatem, jurans per SS. Trinitatem, per Sancta Evangelia, & per locum, quem spero in cœlis, me huic, & non alteri nupturam, etiam si hoc nostrum matrimonium intra multos annos non sequatur, si fortè ejus parentes, vel mei vellent id impedire: supra hoc do hanc meam signaturam prædicto Nobili. Jam dubitatur, an Sempronia vi hujus juramenti teneatur nubere Sempronio?

104. ℞. Sempronia vi juramenti ad hoc tenetur, supposito saltem casu, quòd Parentes non habeant causam rationabilem, & multùm ponderosam contradicendi, non item in casu, quo Parentes rationabiliter contradicerent, ità, ut sinè gravi Eorundem offensa matrimonium celebrari non posset. Ratio hujus resolutionis est: quia omnis actus sic interpretari debet, ut magis valeat, quàm non valeat, *l. 21. ff. de Reb. dub.* at si, Sempronia jurandô voluisset se obligare

ad

ad hoc matrimonium contra rationabilem Parentum voluntatem, & eô ipso illicitè contrahendum, juramentum fuisset nullum: nulla pariter fuisset promissio sponsalitia: ergo præsumendum potiùs est, quòd vi prædictæ formulæ ac promissionis voluerit duntaxat sese obligare ad matrimonium pro casu, quo Parentes non haberent causam rationabilem contradicendi. Neque ex hoc, quòd se voluerit obligare ad nubendum huic, *etiamsi Parentes hoc voluissent impedire*, inferendum est, quòd intenderit se obligare ad matrimonium illicitè contrahendum, & hoc ipsô juramentum sit nullum: non enìm omne matrimonium, quod parentes impedire nituntur, eô ipso illicitè contrahitur, cùm & ipsi parentes possint duci motivo irrationabili, & contra jus naturæ libertatem filii, aut filiæ restringere; quo suppositô audiendi non sunt: cùm ergo aliunde delicta non sint præsumenda. *l. meritò ff. pro socio.* pariter in hoc casu nostro præsumendum est, Semproniam per prædictam formulam juramenti non voluisse se obligare ad matrimonium illicitum, sed potiùs licitè contrahendum.

Sed quid de illo tenendum (inquies) qui, ut mulierem viduam induceret ad concubitum, dixit: *Juro tibi, me nullam ducturum Uxorem, nisi te, neque aliam mulierem ingressuram in meam domum, nisi te ipsam:* peccavitnè taliter jurando? Item teneturnè hanc ducere, positô quòd intuitu juramenti hujus obtinuerit usum corporis?

105. ℞. ad primam partem hujus dubii, hunc hominem (quisquis demum fuerit) jurandô probabiliùs peccâsse mortaliter, haud equidem eo ex capite, quòd juraverit, se non aliam, nisi hanc viduam ducturum (hoc enim potuisset licitè facere) sed quia juravit eo fine, *ut viduam induceret ad concubitum*, & juramento, ceu actu Religionis pessimè abusus fuit ad finem mortaliter malum, quod procul dubio graviter repugnat virtuti Religionis, prout nemo prudentum non videt, vel primo intuitu. Videatur de hoc Castropalao *tr. 14. disp. 1. pu. 4. n. 3. & punct. 5. n. 4.* Sanchez *lib. 3. decalog. c. 4. n. 33. circa finem.* vel la Croix *lib. 3. p. 1. n. 265.*

106. ℞. jam ad alterum dubium. Si jurans supponatur habuisse verum animum ineundi sponsalia per prædicta verba, minimè ambigendum est, quin teneatur ducere dictam Viduam; tum quia juxta tritum illud verbiverbium: *Omne promissum cadit in debitum*, & nunquam non *studiosè agendum est, ut ea, quæ promittuntur, opere compleantur. cap. qualiter. de pactis.* Tum insuper, quia omne juramentum non vergens in exitium animæ observandum est: at hoc juramentum consummato semel peccato non vergit in exitium animæ; esto enim graviter deliquerit viduam cognoscendo, non tamen peccabit eandem ducendo: ergo ad hoc tenetur vi juramenti. At verò, si supponatur non habuisse animum jurandi, vel vera sponsalia ineundi per prædicta verba, tunc equidem in foro con-

scien-

ſcientiæ non tenebitur illam ducere: quandoquidem juxta veroſimiliorem opinionem Laymanni *lib. 5. moral. tr. 10. part. 1. c. 1. n. 2.* Gobati *Theolog. experim. tr. 10. n. 50.* Dicaſtillo & aliorum prædicta verba non ſonant vera ſponſalia, ſed solùm contrahitur obligatio *vel nullam Uxorem ducendi, vel ſi aliquam, hanc.* Nihilominus in foro externo procul dubio compelleretur ad ducendam viduam; quisquis enim ſub ficta ſpe matrimonii perſuadet mulierem ad concubitum, tenetur eam ducere, ſin minùs vi promiſſionis, utpote fictæ duntaxat, ſaltem virtute juſtitiæ, vi cujus tenebatur non fictè aut ſimulatè, ſed ſincerè promittere, adeóque habere animum promittendi, & ſeſe obligandi ad illam ducendam: & hoc nedum pro foro externo, ſed & pro interno concludendum foret, ſi mulier non aliter, quàm ſub conditione & onere matrimonii ſecum ineundi, ſupponatur uſum ſui corporis conceſſiſſe: quia ſecundùm dicta ſuperiùs *n. 68.* juramentum dolô aut fraude factum non juxta mentem jurantis, ſed juxta mentem acceptantis juramentum interpretandum eſt, æquitate naturali etiam idipſum exigente. Videantur de hoc Gobat *Theolog. experim. tr. 10. n. 230.* Lugo *de juſtit. tom. 1. diſp. 12. n. 20.* vel ea, quæ ex communi aliorum tradidimus *part. 3. Theol. Sacram. Confer. 1. n. 13.*

Dices adhuc: ſed quid tenendum de juramento: quo ſubin ſponſi ſeſe mutuò obligare ſolent ad non permittendum tactum impudicum ab alia quacunque perſona?

 ℟. bre-

107. ℞. breviter, id esse explorandum à Confessario dependenter ab eorum intentione. Vel enim id fecerunt sincerô animo, ad cavendum scilicet & præcludendum omne periculum, ne cum aliis commisceantur? & tunc juramentum est validum, ità, ut huic contraveniendo committant duplex peccatum, scilicet contra virtutem castitatis & Religionis; & probabiliùs juxta alibi dicta, etiam contra virtutem justitiæ. Vel supponuntur id fecisse animo firmandi, & fovendi malam inter se amicitiam? & tunc juramentum fuisset nullum, utpote factum ad malum finem, cujus nequit esse vinculum. Denique si pœnitens ipse dubitet, quo fine jurando voluerint sese obligare, præsumendum erit, quòd noluerint hoc facere, nisi ad finem honestum, secundùm dicta *n. 104.* & hôc ipso etiam standum erit pro valore juramenti. Videatur Claudius la Croix *lib. 3. part. 1. n. 320.*

CASUS TERTIUS.

Cajus miles attentaverat quosdam anseres è campo furtim auferre, jamque unum, alterúmque mactaverat, dum ecce! reliqui (quorum ingens agmen existit) in fugam se convertentes, & avolantes inconditis clamoribus rustici, ad quem spectaverant, subsidium quodammodo videbantur implorare: hoc sinè mora succurrente Cajus relicta præda, in castra se recepit; paulò post à rustico insequente accusatus apud Officialem, & satisfactionem pro damno illato postulatus, alios duos commilitones secum adduxit, qui jurejurando deposuêre, Cajum eo tempore fuisse

in hospitio, & hôc ipso innocentem à crimine sibi objecto. Unde contigit, ut bonus rusticus velut injustus delator, & accusator ab eodem Officiali præter gravissimam objurgationem non reportaverit aliam satisfactionem, nisi tergum verberibus benè onustum. Jam ad nostrum propositum quæritur primò, quomodo Cajus, & reliqui duo commilitones deliquerint in hoc facto? 2. An officialis, vel etiam rusticus tuta conscientia potuerint à dictis militibus prætendere juramentum, vel ad hoc eos admittere, tametsi fortassis certò præviderint, eos pejeraturos?

℞. ad primum quæsitum, tam Cajum, quàm reliquos duos commilitones condemnandos esse perjurii: Cajum quidem, quia reliquos induxit ad deponendum falsum juramentum: commilitones verò, quia supponuntur pejerâsse: quemadmodum enim virtute castitatis quivis tenetur nedum abstinere à fornicatione, sed, & ab inductione aliorum ad idem crimen; ità sanè virtute Religionis quivis obligatur nedum abstinere à perjurio, sed etiam ab inductione ad pejerandum, uti bene ex *communi DD. tradunt* Azorius *part. 1. institut. moral. lib. 11. c. 11. q. 3.* Sanchez *in decalog. lib. 3. c. 8. n. 10.* Bonacina *tom. 2. disp. 4. q. 1. pu. 11. circa fin.* Ex quo liquet, Cajum insuper commisisse peccatum scandali: injustitiæ porrò omnes tres condemnandi sunt; enimverò damnum illud, quod Cajus rustico physicè intulit, reliqui duo commilitones pejerando moraliter intulerunt, vel potiùs continuârunt. Quare principaliter qui- 108.

 dem

dem in foro conſcientiæ Cajus à Confeſſario condemnandus eſt ad refuſionem damni: in defectum verò hujus reliqui duo, quippe qui deponendo falſum juramentum cauſam dedêre, quò minùs fuerit ſatisfactum ruſtico: & hæc omnia in foro conſcientiæ, & coram Deo certiſſima ſunt, & explorata, licèt ob perverſam militum praxin ruſticus vix aliam ſatisfactionem ſperare, vel Confeſſarius eidem promittere poſſit.

109. ℟. ad alterum quæſitum. Nedum Officialis, velut Judex in hac cauſa, ſed, & ruſticus tutâ conſcientia potuiſſet prætendere juramentum, eſto præviderint dictos milites pejeraturos. Ratio eſt, quia in petitione juramenti nihil mali involvitur, quippe quod bene & laudabiliter fieri poteſt. Deinde nedum Judicis in ordine ad terminandam litem, ſed & actoris in ordine ad recuperandum jus ſuum ſæpeſæpiùs intereſt petere juramentum, utpote medium de ſe valde conducibile in hunc finem: quòd autem alter prævideatur depoſiturus falſum juramentum, id ſolius deponentis malitiæ tribuendum eſt, minimè verò petenti, quippe qui cum ſuo gravi detrimento non tenetur impedire peccatum alterius, veluti pluribus exemplis monſtratum fuit *part. 2. in decalog. Confer. 12. ubi de ſcandalo.*

At, inquies, juxta communem doctrinam *loc. cit. n. 365.* itemque *à n. 377.* traditam, nunquam fas eſt petere opus, quod alter prævidetur præſtiturus cum peccato, niſi ſubſit juſta, & gravis quidem cauſa petendi: atqui in hoc caſu

casu nostro non suppetit causa justa; cùm enim proximus prævideatur pejeraturus, tale perjurium nec Judici, neque actori quidquam proderit, quin potiùs reus propterea absolvi debet: ergo non licet postulare juramentum in his circumstantiis.

℞. *Concess. Maj.* negando suppositum *min.* Enimverò nec Judex, neque etiam Actor petunt juramentum falsum seu perjurium, sed solùm intendunt, ut reus vel testes jurent de veritate, prout scilicet res se habet à parte rei: quod, si præstiterint, procul dubio apprimè nedum Judici, sed & actori ad finem intentum deserviet: sin verò nolint præstare, id pejerantium malitiæ imputandum est. Unde Castropalao *part. 3. tr. 14. disp. 1. punct. 10. n. 9.* sapienter ait: Regula ergo generalis sit, ad licitam petitionem juramenti ab eo, quem scis falsò juraturum, vel juraturum per falsos Deos, nihil aliud requiri, nisi quòd ex honesta causa, & utili arbitriô prudentis petatur, & ex alia parte petatur juramentum absolutè, non tamen ea intentione aut conditione, ut falsum juretur: quod exemplô petitionis mutui ab usurario, & Sacramenti à Ministro peccatore manifestum est. Hactenus Castropalao. 110.

§. III.

Corollaria ex dictis inferenda.

Colliges ex hactenus dictis imò, in nullo casu ex quocunque demum prætextu fas 111.

esse quempiam inducere ad deponendum falsum juramentum, aut ad jurandum per falsos Deos. Ratio est: quia hæc sunt intrinsecè mala, & hôc ipso nulla ratione, aut fine quantumvis bono cohonestabilia. Ità *omnes Doctores* teste Palao *l. cit. n. 1.* Secus dicendum, casu quo tibi non constat alterum pejeraturum; quia in dubio de nullo præsumi debet delictum: nihilominus tantò major, & rationabilior causa exigitur ad cohonestandam talem petitionem, quantò verosimilius videtur, talem non juraturum juxta, sed contra conscientiæ suæ dictamen, veluti constare potest ex dictis de Scandalo.

Sed quid, inquies, si ego prævideam alterum pejeraturum non formaliter, sed materialiter duntaxat, eò quòd firmiter sibi persuasum habeat, rem ità se habere v. g. me solvisse alteri debitum, cujus contrarium mihi certò constat? possumnè tutâ conscientia suppetente saltem aliqua causa rationabili, illum inducere, ut jurejurando testetur, me creditori jamjam satisfecisse solvendo?

112. ℞. Nequaquam licet, sed peccabis mortaliter. Ratio est: quia hôc modo reputaris mediante altero Deum invocare in testem falsitatis; & licèt alter ob bonam fidem, vel ignorantiam invincibilem non peccet nisi materialiter, tu tamen utpote sciens, & agnoscens falsitatem asserti, in cujus testimonium Deus invocatur, peccabis formaliter; ferè quemadmodum formaliter peccaret, qui v. g. amentem induceret, aut persuaderet ad fornicandum, vel qui maritum

tum induceret ad carnaliter cognoscendam illam, quam quidem is bona fide existimat esse suam, revera autem non sua est, prout olim contigisse legitur Patriarchæ Jacobo *Gen. 29. v. 24.*

113. Colliges 2dò, etiam illum peccare mortaliter, qui joci causâ mendacium quantumvis leve jurejurando confirmat.

Ratio est: quia malitia perjurii in eo sita est, quòd Deus infinitè verax invocetur in testem falsitatis: atqui hoc non minùs contingit, dum juratur ex joco, quàm dum juratur ob finem seriò intentum: ergo etiam in hoc casu peccatur mortaliter. Unde ob levitatem materiæ tales nunquam excusari possunt à peccato mortali, licèt subin ob imperfectionem actûs, seu etiam indeliberationem, nisi fortè in similibus juramentis supponantur habituati, & consuetudinarii. Videatur de hoc Viva *ad proposit. 24. n. 5.* Bonacina *tom. 2. disp. 4. q. 1. punct. 3. n. 5.* Babenstuber *tr. 5. disp. 3. art. 2. n. 16.* Castropalao *tr. 14. disp. 1. punct. 10. n. 2.*

114. Colliges 3tiò, eum qui rem sibi dubiam jurando asserit ùt dubiam, non esse condemnandum perjurii, bene verò, qui rem sibi certam asserit, vel potiùs jurat ùt dubiam. Ratio est: quia in priori casu jurans non loquitur contra mentem, bene verò in posteriori. Ob hanc eandem rationem ulteriùs inferendum est, eum committere perjurium mortaliter malum, qui rem sibi dubiam jurandô confirmat ùt certam, esto à parte rei supponatur certissima; vel qui rem, quam putat esse falsam jurat veram, licèt reipsa

reipſa non falſa ſit, ſed veriſſima; nam in his omnibus caſibus juramentum deſtituitur veritate: at omne juramentum veritate deſtitutum eſt mortaliter malum: ergo &c. Videatur Tamburinus *lib. 3. in decalog. c. 1. ſ. 4. n. 1.* Vega *in Summa part. 1. cap. 116. caſu 17.*

115. Colliges 4tò, imprudenter acturum Confeſſarium, qui paſſim à ſuis clientibus ſeu pœnitentibus quantumvis inveteratis & gravibus peccatoribus exigeret juramentum, quò ſeſe obſtringant ad ſeriam emendationem, vel ad reſtitutionem &c. Ità Sanchez *lib. 3. in decalog. c. 8. n. 8.* Caſtropalao *ubi ſuprà punct. 10. n. 12.* referens pro eadem opinione Sayrum *in clav. Reg. l. 5. c. 5. n. 3.* Navarrum, Suarez & alios. Ratio eſt: quia hoc modô pœnitentem exponit quodammodo periculo duplicis peccati, qui præcisô hoc juramento ſimplex duntaxat commiſiſſet. Unde & *in cap. Clericos. de cohabit. Cler. & mulier.* cavetur, ne juramentum petatur à Clericis de dimittendis concubinis, ob periculum violationis; & quia aliis remediis juvari poſſunt.

Loquimur tamen de Confeſſario *paſſim exigente juramenta &c.* Nam in hoc caſu magna diſcretione ac prudentia opus eſt; enimverò ſi Confeſſarius ex certis circumſtantiis v. g. perſonæ prævideret, fore, ut timore juramenti violandi poſſit retrahi à peccato, vel certè à frequentia peccandi, aut ab hac vel illa peccandi occaſione, non imprudenter poſſet exigi juramentum, eſto etiam pœnitens una alteráve

vice

vice per accidens & contra intentionem Confessarii postea peccando incideret duplex peccatum, uti sapienter advertit Castropalao *loc. cit.* Nihilominus regulariter, aut passim hoc non debet fieri.

116. Colliges denique 5tò, pœnitentem, qui se accusat de juramentis subinde dictis &c. ferè eodem modò examinandum esse, quô superiùs *Confer. 1. n. 25.* diximus examinandum esse, dum quis sese accusat de blasphemiis. Itaque ante omnia interrogandùs est 1. an scienter & deliberatè juraverit? 2. quibus verbis fuerit usus? 3. si verba videantur dubia, an scilicet verum juramentum contineant, ulteriùs quæratur, an per illa verba verè intenderit jurare, seu Deum invocare in testem? Simpliciores enim sæpiùs putant se jurare, dum verba ex se nullum prorsus juramentum continentia proferunt, etiam sinè intentione jurandi: & quod plus est, dum ex pòst facto intelligunt, rem aliter se habuisse, ac ipsi crediderunt eo tempore, quô talia verba protulerunt, pejerâsse se existimant, esto contra mentem nunquam fuerint locuti. Nihilominus casu quo Confessarius ex responsis animadvertit, quòd pœnitens verè intenderit Deum invocare in testem, illud solùm erit advertendum, an intervenerint reliquæ conditiones ad licitum juramentum necessariæ, utputa veritas, judicium, & justitia? quibus bene observatis haud quaquam erit ampliùs difficile formare judicium competens, an scilicet, quantùm, vel quoties jurejurandô deliquerit. Videatur

deatur de hoc Sporer *tr. 3. in decalog. c. 1. sect. 1. n. 9.* vel Kresslinger *in addit. 2. post n. 30. tr. 6. dist. 2. Theolog. mor. R. P. Reiffenstuel.*

Conferentia quinta.

De Juramento ficto, nec non de amphibologico.

SUMMARIUM.

117. Nomine juramenti ficti intelligitur illud, quod fit cum aliqua simulatione animi seu fictione.

118. Aliud dicitur factum cum dolo, aliud sinè dolo.

119. In nullo casu fas est jurare absque animo jurandi.

120. Qui sinè animo jurandi Deum invocat in testem veritatis, venialiter; qui verò in testem falsitatis in quacunque materia invocat, mortaliter peccat.

121. Jurans sinè animo se obligandi ad promissum, semper quidem peccat, non tamen semper graviter.

122. Satisfit cuidam instantiæ in contrarium.

123. Jurans cum animo se obligandi, nunquam tamen servandi promissum, semper peccat mortaliter.

124. Satisfit rursus alteri objectioni in contrarium.

125. Juramentum fictum dolô factum obligat in conscientia saltem ex virtute Religionis.

126. Quidnam intelligatur nomine amphibologiæ, seu etiam restrictionis mentalis, & quotupliciter possit fieri.

127. Referuntur nonnullæ propositiones circa hanc materiam ab Innocentio XI. damnatæ.

128. In

128. In nullo casu fas est, loqui, aut jurare cum restrictione purè mentali.

129. Quin, & cum restrictione non purè mentali jurare nefas est, nisi subsit justa causa.

130. Quænam censeatur causa justa, & sufficiens ad jurandum cum restrictione non purè mentali.

131. Qua subsistente jurans excusari potest à peccato.

132. Satisfit rursus cuidam alteri objectioni contra hanc resolutionem factæ.

133 Resolvitur Casus I. cujusdam Canonici, qui ante actum electionis juramentum *de eligendo digniore* deposuerat sinè animo jurandi præcisè per modum ceremoniæ politicæ.

134. An in hoc casu licuisset jurare cum restrictione mentali, intelligendo nomine *dignioris utiliorem*, non quidem Ecclesiæ, sed sibi, vel suæ familiæ.

135. Sitnè consultum, aut expediens Electores adstringere ad juramentum de non eligendo minùs digno, neque de illo, qui noscitur inordinatè aspirare, vel affectare eandem dignitatem.

136. An contra juramentum postea eligens minùs dignum arguendus sit peccati mortalis.

137. Resolvitur Casus II. cujusdam Mercatoris, qui creditore nimium prætendente, simpliciter negavit se ei aliquid debere, jussus propterea coram Judice juramentô sese purgare.

138. & 139. Quid consilii à Confessario desuper consulto huic pœnitenti fuerit subministrandum.

140. Resolvitur Casus III. de quadam puerpera non nupta, quæ prolem adscripserat suo amasio, esto ipsamet dubitaverit, an non ab alio conceperit.

141. Utrum in casu, quô amasius fatetur quidem copulam, sed imperfectam tantùm, à Judice credendum sit mulieri, vel huic deferendum juramentum.

142, Quo.

142. Quomodo in tali casu instruenda sit mulier, ne committat perjurium, vel Deum offendat.

143. Tam Reus, quàm etiam Testis illegitimè examinatus potest negare crimen sibi objectum, jurandô cum restrictione non purè mentali.

144. An etiam legitimè interrogatus id possit? acriùs controvertitur inter Doctores.

145. Illud certius videtur, quòd etiam legitimè examinatus possit negare crimen, casu quo illud commisit sinè culpa.

146. Ob rationabilem, & urgentem causam fas est uti amphibologia, quando verba ex se habent duplicem significationem.

147. Item quando ex circumstantiis evadunt æquivoca.

148. Item quando responsio datur ad mentem interrogantis, ità, ut ad hujus mentem intellecta reddant sensum verum, licèt interrogans per accidens hunc non assequatur.

149. Confessarius à Tyranno adactus ad revelandum sigillum Sacramentale, licitè negat etiam cum juramento, se aliquid scire de tali peccato.

150. Quid si Tyrannus expressè petat, ut Confessarius de hoc juret sinè omni restrictione mentali?

§. I.

Proponuntur, & breviter resolvuntur quæsita scitu necessaria, ad debitè resolvendos Casus practicos de juramento ficto, nec non de amphibologico.

Quæres primò, quidnam intelligatur nomine juramenti ficti, & quotuplex hoc sit?

℞. Ad

117. ℞. Ad primum. Nominè juramenti ficti intelligitur illud, quod fit cum aliqua simulatione animi, seu quod idem est, cum fictione. Hæc autem simulatio animi, seu fictio tripliciter fieri amat. 1. Ità, ut quis juret sinè animo jurandi. 2. Ità, ut quis juret quidem cum animo invocandi Deum, sed sinè animo se obligandi. 3. Ità, ut quis habeat, & animum jurandi, & se obligandi ad promissum, v. g. ad matrimonium contrahendum &c. nunquam tamen præstandi id, quod promisit. Tribus hisce modis P. Babenstuber superaddendum censet quartum, qui tunc contingit, dum jurans utitur verbis æquivocis, aut amphibologicis eo fine, ut proximum decipiat.

118. ℞. jam ad alteram partem quæsiti. Juramentum fictum duplex est, scilicet dolosum, & non dolosum. Dolosum dicitur illud, cujus fictio adversatur juri alterius acquisito ratione alicujus oneris in se suscepti ex. gr. aliquis ex fine obtinendi usum corporis jurejurando, fictè tamen promittit matrimonium puellæ, si consentiat &c. hæc quantumvis illicitè acquiescendo acquirit jus, ut leno ille non fictè, sed sincerè juret; quod si non faciat, dicitur non solùm fictè, sed etiam dolosè jurare. Non dolosum appellatur, quando is, cui juratur non habet tale jus; dolus namque non est qualiscunque fictio, aut mendacium, sed est fictio injusta, inquit sapienter Illsung *tr. 5. disp. 1. n. 56.* Unde si tali puellæ absque omni onere jurejurando promitteres matrimonium sinè animo un-

quam eam ducendi, diceretis quidem fictè, sed sinè dolo promisisse, aut jurâsse.

Quæres 2dò, sitnè aliquando licitum jurare sinè animo jurandi?

119. ℞. Nunquam prorsus licet jurare sinè animo jurandi, juxta *communem DD.* sententiam; cujus ratio est: quia nunquam licet mentiri, at, jurans sinè animo jurandi mentitur, sicut qui sinè animo donandi, dicit se donare. Immò verò talis etiam impingit in virtutem Religionis, quatenus in vanum assumit Divinum Numen, & quidem in confirmationem veritatis, aut asserti contra mentem &c. quod si aliquando licitè posset fieri, rueret planè omnis fidelitas, & confidentia inter homines, non sinè maximo detrimento societatis humanæ.

Ergonè inquies, semper graviter peccat, qui jurat sinè animo jurandi?

120. ℞. cum distinctione. Vel enim supponitur jurare verum, vel falsum; si verum: probabiliter non peccat plus quàm venialiter contra virtutem Religionis, quia aliquò modo in vanum assumit Nomen Domini &c. Si autem falsum, probabiliùs peccabit semper mortaliter, sive materia sit levis, sive gravis momenti. Ità post Uericellium, & alios plures Viva *ad proposit. 25. ab Innocent. XI. damnat. n. 6.* Babenstuber *tr. 5. disp. 3. art. 2. n. 24. & 25.* D. August. Michel *Theolog. can. mor. tom. 2. part. 2. pu. 4. n. 21.* Ratio horum colligitur à pari; nam qui sinè animo Deum blasphemat, fidem exteriùs negat, aut thus v. g. idolo immolat ità, ut hanc suam simula-

ſimulationem exteriùs non manifeſtet, peccat mortaliter in quacunque materia, eô quòd ſemper Deo immediatè gravem injuriam irroget, propteraque in ſimilibus non admittitur parvitas materiæ: at, non minùs gravem injuriam Deo irrogat, qui in materia quantumvis exigui momenti Deum jurando invocat in teſtem falſitatis; quia hôc modo immediatè lædit aliquam perfectionem divinam, puta veracitatem infinitam: ergo falſum jurans etiam ſinè animo invocandi Deum in teſtem, ſemper peccat graviter.

Quæres 3tiò, ſitnè grave peccatum, jurare ſinè animô obligandi ſe ad ſervandum promiſſum?

℟. Jurare ſinè animo ſe obligandi ad promiſſum ſemper quidem illicitum eſt, at 2. non ſemper graviter peccaminoſum, Ita poſt alios plures Babenſtuber *loc. cit. n. 58*. Ratio poſterioris eſt: quia qui facit juramentum promiſſorium ſinè animo obligandi, agit contra virtutem Religionis; quemadmodum enim promiſſio ex natura ſua exigit animum obligandi ſe ad promiſſum, ità, & juramentum promiſſorium, utpote ſequens naturam promiſſionis exigit, ut taliter jurans habeat animum ſe obligandi ad ſtandum promiſſis, & ad reddendum id, ad quod Deum velut ſponſorem quodammodo ſubſtituit: conſequenter jurans ſinè animo ſeſe obligandi, ſemper agit illicitè, ſicut ſemper illicitè agit, qui jurat ſinè animo jurandi, veluti conſtat tum ex proximè dictis; tum inſuper ex

121.

propositione 25. ab Innocentio XI. damnata, de qua videri potest Viva *part. 2. damnat. thesium ad eandem proposit. n. 13.* Ratio autem posterioris partis est: quia juramentum promissorium sine animo se obligandi factum, tunc solùm est graviter illicitum, quando includit falsitatem assertionis de præsenti, ob gravem injuriam, quæ Deo irrogatur in tali casu: at, juramentum promissorium factum sinè animo se obligandi &c. non necessariò, nec semper includit falsitatem, de præsenti; qui enim jurat v. g. dare eleemosynam, potest habere animum dandi liberaliter, esto non habeat animum se obligandi ad dandum: ergo tale juramentum non includit necessariò falsitatem de præsenti. Fatendum nihilominus est, quòd tale juramentum non mereatur nomen juramenti promissorii, eo ipsô quòd factum sit sine animo se obligandi ad promissum: sicut, & juramentum factum sinè animo jurandi, non meretur nomen juramenti, veluti benè advertit Viva *loc. cit.* & Sporer *tr. 3. in 2. præcept. decalog. c. 1. n. 134.* rectè subdens, in foro externo semper præsumi, quòd habuerit animum se obligandi, quisquis deliberato animô profert verba juramentum promissorium significantia.

Dices tamen contra datam resolutionem. Si taliter, sinè intentione scilicet jurandi, aut se obligandi, jurans assertivè verbis diceret: *Juro me jurare*, aut: *Juro me habere intentionem obligandi me ad promissum* v. g. *ad eleemosynam*, procul dubio committeret perjurium mortaliter pecca-

peccaminosum: ergo etiam peccat mortaliter, dum jurat se daturum eleemosynam, non habens intentionem se obligandi; quia quod in priori casu exprimitur verbis, hoc in posteriori casu, vel supposito exprimitur facto.

℞. Neg. conseq. & paritatem. Nam qui asserit se habere intentionem jurandi, vel se obligandi, dum reipsa talem non habet, dicit falsum, & committit perjurium, ùt de se liquet: è contra verò qui dicit: juro me daturum hanc, vel illam eleemosynam, & habet intentionem dandi, reipsa dicit verum, esto non habuerit intentionem sese obligandi per tale juramentum; quemadmodum pœnitens, dum seriò animo dicit Confessario: *Promitto me hoc, vel illud vitium, hanc occasionem, hanc personam &c. vitaturum deinceps &c.* reipsa verum dicit, esto non habuerit animum sese obligandi per hujusmodi promissum. 122.

Quæres 4tò, an, vel quomodò peccet, qui jurat cum animo, & intentione jurandi, & obligandi se ad promissum v. g. ad matrimonium contrahendum, at sinè animo unquam standi promisso?

℞. Taliter jurans semper peccat mortaliter, esto res promissa supponatur exigui momenti. Ità Tamburinus *lib. 3. decalog. c. 3. §. 1.* Suarez, Bonacina, & alii communiter. Ratio hujus liquet: quia talis jurejurando asserit, se velle hoc, vel illud facere, reipsa autem non vult, utpote destitutus animô adimplendi promissum: ergo committit perjurium invocando divinum 123.

Numen in teſtimonium falſitatis: at, talis invocatio ſemper eſt mortaliter peccaminoſa, in quacunque demum materia, veluti conſtare poteſt, ac debet ex dictis *n. 95.* ergo &c.

Dices rurſus. Secundùm dicta ſuperiùs *Confer. 3. n. 73.* ille, qui contra juramentum promiſſorium non præſtat rem de ſe levem v. g. non recitat unum, aut alterum Ave Maria &c. non peccat, niſi venialiter: ergo ſimiliter qui jurat, ſe recitaturum unum alterumvè Ave Maria cum expreſſa tamen intentione non recitandi, non peccat, niſi ad ſummum venialiter.

124. ℟. Rurſus negandò conſeq. & paritatem: poſterior enim committit perjurium, dum invocat Deum in teſtem falſitatis; in quo non datur parvitas materiæ, cùm per hoc immediatè lædatur aliqua perfectio Dei infinita, & indiviſibilis; ille autem prior non eſt perjurus, ſed infidelis duntaxat: in peccato autem infidelitatis datur majus, aut minus juxta proportionem materiæ: conſequenter ſi non præſtetur materia levis olim promiſſa, non peccatur, niſi leviter, ſeu venialiter. Videantur dicta *loco citatô.*

Quæres 5tò, num etiam fictum juramentum pariat obligationem ità, ut is, qui juravit, ex juſtitia teneatur adimplere promiſſum?

125. ℟. Si ſit factum cum dolo, ſeu contra jus alterius, uti explicatum fuit *n. 118.* parit obligationem, ſaltem ex virtute juſtitiæ; quia jurans cum dolo alteri infert injuriam talem, quam non poteſt compenſare, niſi præſtet id, quod promiſit; at verò ſi ſupponatur fuiſſe factum ſinè dolo,

dolo, tunc in foro conſcientiæ, nec parit obligationem Religionis; quandoquidem à parte rei juramentum ſupponitur fuiſſe nullum: neque obligationem juſtitiæ; quia ſupponitur factum ſinè injuria proximi. Ità Doctor Angelicus *in 3. diſt. 39. q. 1. art. 3.* ubi ait: *Si autem ſimpliciter juret absque dolo, tunc in foro conſcientiæ non obligatur, niſi ſecundùm ſuam intentionem: ſed in foro contentioſo, ubi intentio ignoratur, obligatur ſecundum quod verba communiter accipi ſolent.* Idipſum cum S. Bonaventura, Scoto, & Suarezio, tenet Filliuccius *tr. 25. c. 6. n. 153.* Illſung *tr. 5. diſp. 1. n. 56.*

Quæres 6tò, ſitnè aliquando licitum jurare cum amphibologia, ſeu etiam reſtrictione mentali?

126. Ante reſponſionem directam notandum, & ſupponendum eſt primò, nomine amphibologiæ hic intelligi locutionem dubiam, ſeu æquivocam, quæ ſcilicet in diverſo ſenſu poſſit intelligi: hanc verò amphibologiam, alii Doctores ſolent communiter confundere cum reſtrictione mentali, quæ propriè tunc fit, dum quis ſua verba exteriùs prolata ad alium ſenſum, quàm ex ſe habent, in ſua mente quodammodo reſtringit: ex. gr. Titius petit à te mutuum librum, quo tu ipſe ſummopere indiges, ità, ut moraliter loquendo dare, aut commodare non poſſis, proptereaque eidem dicis: *Non habeo hunc librum*, intelligendo intra ſe, ſeu in mente: *ut tibi commodare poſſim &c.* hoc caſu diceris loqui cum reſtrictione mentali. Solent

 autem

autem Doctores communiter distinguere inter restrictionem *purè mentalem*, & *non purè mentalem*. Restrictio purè mentalis est, quando oratio, seu etiam verba secundùm se spectata, seclusis omnibus circumstantiis significant falsum, id est, aliud quid ab eo, quod loquens habet in mente, quamvis prout conjuncta cum eo, quod loquens intra se retinet, habeant sensum verum. ex. gr. *Tu me interrogas, an hodie viderim Pontificem, aut Episcopum ad aram litantem, vel è pulpito ad populum dicentem?* &c. ego respondeo: *vidi*, subintelligens, in suo Palatio, vel conclavi &c. in hoc casu dicerer loqui cum restrictione purè mentali, esto enim verum sit, quòd illum viderim, quia tamen tu interrogas, an illum viderim ad aram? &c. & ego absolutè respondeo, quòd sic, hinc ex his circumstantiis verba mea reddunt sensum falsum. Restrictio non purè mentalis est, quando verba ex se quidem habent unum significatum, ex circumstantiis tamen determinantur ad significandum quid aliud, proindéque licèt secundùm se præcisè sumpta possint esse falsa, nihilominùs ex circumstantiis personarum, loci, aut temporis &c. reddunt sensum verum. Ex. gr. Judex scit quidem notitiâ privata, Petrum esse authorem homicidii, quia tamen hic de delicto nec convictus fuit, neque confessus, hinc Judex pro tribunali sedens velut persona publica in veritate dicere potest, *Petrum esse innocentem*, intelligendo tacitè: *in foro fori* &c. Plura hujusmodi exempla dabimus per decursum hujus

Con-

Conferentiæ. Videantur de hoc la Croix *l. 3. p. 1. n. 284.* vel Matthæucci *in cautel. Confess. lib. 2. c. 17. n. 9. & 13.* Interim verò

Notandum est 2dò, ab Innocentio XI. *die* 2. *Martii, annô 1679.* circa hanc materiam damnatas fuisse tres propositiones sequentes, è quibus prima (ordine inter damnatas 26.) ità sonat: *Si quis, vel solus, vel coram aliis, sive interrogatus, sive propria sponte, sive recreationis causâ, sive quocunque alio fine, juret, se non fecisse aliquid, intelligendo intra se aliquid aliud, quod non fecit, vel aliam viam ab ea, in qua fecit, vel quodvis aliud additum verum, re vera non mentitur, nec est perjurus.* Altera: *Causa justa utendi his amphibologiis est, quoties id necessarium, aut utile est ad salutem corporis, honorem, res familiares tuendas, vel ad quemlibet alium virtutis actum, ità, ut veritatis occultatio censeatur tunc expediens, & studiosa.* Tertia: *Qui mediante commendatione, vel munere ad Magistratum, vel officium publicum promotus est, poterit cum restrictione mentali præstare juramentum, quòd de mandato Regis à similibus solet exigi, non habito respectu ad intentionem exigentis, quia non tenetur fateri crimen occultum.* His notatis, ac præsuppositis. 127.

℞. ad quæsitum primò. In nullo casu unquam fas est loqui, aut jurare cum restrictione purè mentali. Ità hodie *communissimè Doctores.* Laymann, la Croix *cit. n. 285.* Matthæucci *lib. 2. c. 17. n. 10.* Felix Potestas *tom. 1. part. 2. c. 2. n. 1730.* Henno *tr. in decalog. disp. 2. q. 2.* 128.

art. 9. §. 1. Ratio hujus eſt: quia in nullo caſu fas eſt committere mendacium, aut perjurium, utpote intrinſecè malum: at, qui utitur reſtrictione purè mentali mentitur, & ſi id confirmet juramento, pejerat; nam aliud mente concipit, & aliud longè verbis exteriùs exprimit, ità quidem, ut audienti neque ex verbis, neque etiam ex circumſtantiis det intelligere conceptum ſuæ mentis, quin etiam poſitivè vult, & intendit, ut audiens decipiatur, & aliquid aliud intelligat, quod loquens in mente non habet: quod utique eſt loqui contra mentem, ſeu mentiri: ergo &c. Profectò ſi aliquando poſſet cohoneſtari talis locutio cum reſtrictione purè mentali, facilè è medio tolleretur, & corrueret omnis fides, nedum humana ad ſocietatem, & commercium inter homines tantopere neceſſaria, verùm etiam divina. Humana quidem; quia ex hac ſuppoſitione nemo ampliùs poſſet ſecurè confidere aſſertioni, promiſſioni, aut teſtimonio humano, quantumvis jurato, eô ipſo, quòd ſupponatur hominibus liberum dicere, vel etiam jurare contra mentem, ideóque verum pro falſo, aut falſum pro vero. Divina verò fides tolleretur ex eo capite; quia ſi hominibus ſit permiſſa facultas utendi reſtrictione purè mentali nòn ſinè mendacio, idipſum pariter permittendum eſſet Deo, itemque Prophetis ac Apoſtolis: quô ſemel admiſſo, quivis defacto dubitare poſſet, an non fuerint locuti cum reſtrictione purè mentali contra mentem ad nos decipiendum &c.

℞. jam

℞. jam ad idem quæsitum 2dò. Nequidem cum restrictione non purè mentali fas est loqui, aut jurare sinè justa, & gravi, aut certè rationabili causa: bene tamen 2. ubi hujusmodi gravis, & justa causa suppetit. Hæc resolutio quoad utrumque membrum hodie est receptissima inter DD. & præter la Croix *cit. n. 287.* ac Henno *l. cit. §. 2.* aliósque pro priori resolutione allegatos, eandem tenet Sporer *tr. 3. in decalog. c. 1. sect. 3. n. 104.* referens Valentiam *2. 2. disp. 5. q. 11. pu. 2. in solut. ad 2.* Lessium *de J. & J. lib. 2. c. 42. n. 48.* Sayrum *in clavi Reg. lib. 12. c. 17. n. 26.* Azorium *institut. mor. part. 1. lib. 11. c. 4. q. 5. reg. 2.* Navarrum, Bannes, & alios plures. Ratio prioris est: *Quia*, ut ait D. Thomas *2. 2. q. 109. a. 3. ad 1. homo est animal sociale*, ideòque *naturaliter debet unus homo alteri id, sinè quo societas humana servari non posset: non autem possent homines ad invicem convivere, nisi sibi invicem crederent tanquam sibi invicem veritatem manifestantibus*: atqui (subsummo) si passim liceret loqui cum restrictione non purè mentali, etiam nulla vel futili causa subsistente, jam non ampliùs tam facilè crederent sibi invicem, sed potiùs dubitarent, an non alter loquatur cum restrictione non purè mentali: ergo passim, & sinè justa causa non licet uti restrictione, etiam non purè mentali, eò præsertim, quòd etiam iste usus plerumque fiat eô animo, ut alter quodammodo decipiatur, aut genuinam loquentis mentem non assequatur.

Cæte-

129.

130. Cæterùm causa sufficiens, & sat gravis censetur tunc subesse, quando usus hujusmodi restrictionis non purè mentalis, est necessarius ad salutem corporis, honorem, res familiares conservandas, vel ad quemlibet alium virtutis actum, ità, ut hic, & nunc occultatio veritatis censeatur medium, expediens ad ejusmodi finem aliquem honestum. Ità Babenstuber *tr. 5. disp. 3. art. 27. n. 37.* Viva ubi suprà *ad proposit. 26. & 27. n. 14.* Sanchez *lib. 3. in decalog. c. 6. n. 19.* Sporer *loc. cit. c. 1. n. 109.*

131. Ratio autem posterioris, quòd scilicet subsistente justa, ac gravi causa fas sit loqui cum restrictione non purè mentali, hæc est: quia talis revera non mentitur, eo ipsô quòd verba conceptum mentis suæ, sin minùs ex se, saltem ex circumstantiis exprimant, veluti constat in exemplo mox suprà *n. 126.* allato, & ampliùs constabit ex dicendis: & licèt audiens fortassis decipiatur, dum ea in alio sensu intelligit, id tamen merùm per accidens se habet: potéstque loquens permittere hujusmodi deceptionem, eò quòd ob justam causam hic, & nunc non teneatur aliter se, & suam mentem exprimere. Confirmatur ex eo efficaciter, quòd Christus subin cum tali restrictione non purè mentali fuerit locutus, ùt dum *Joan. 7. c.* discipulis ascensum Jerosolymam suadentibus, ut se palam faceret Mundo, respondit: *Non ascendam ad diem festum*, intelligendo scilicet *publicè*, cùm tamen ascenderit *quasi in occulto*. Similiter interrogantibus de die judicii, respondit: *De die autem*

autem illo, vel hora nemo ſcit, neque Angeli in cœlo, neque Filius hominis, ſubintelligô *ſcientia hìc, & nunc communicabili* (qualem diſcipuli prætenderant) quòd enim ſcientia incommunicabili Chriſtus velùt ſapientia Patris id ſciverit, nulli poteſt eſſe dubium: ergo &c. Ex quibus facilè ſuadetur, quòd urgente, vel ſubſiſtente rationabili cauſa, utì jam dictum eſt, etiam fas ſit jurare cum tali reſtrictione non purè mentali.

Nam tale juramentum habet omnes conditiones ad licitè jurandum requiſitas; habet quippe *veritatem*, ùt conſtat ex dictis: habet etiam *juſtitiam*; quia (utì ſupponi debet) non fit in alterius præjudicium, neque de re mala, neque etiam ex malo fine, vel ad confirmandam alteriùs voluntatem in malitia: habet denique *judicium*, ſeu diſcretionem debitam, eò quod fiat ex rationabilibus motivis, & in talibus circumſtantiis, in quibus loquens habet jus occultandi, & quodammodo obnubilandi ſuam mentem: ergo ob hujusmodi gravem, & rationabilem cauſam fas eſt nedum loqui, verùm etiam jurare cum amphibologia, ſeu reſtrictione non purè mentali. Videatur de hoc Sporer *cit. à n. 105.*

At verò, inquies fortaſſis: ſecundùm dicta *n. 128.* cum reſtrictione purè mentali nunquam fas eſt loqui, vel jurare, eò quòd hôc modô corrueret omnis fides tam humana, quàm divina: atqui idem abſurdum maximum ſequitur, ſi admittamus, aliquando fas eſſe loqui cum reſtrictione non purè mentali; quia pariter quivis

vis possct dubitare, an proximus, an Apostolus, aut Propheta, vel Christus ipse non fuerit hic, & nunc locutus cum restrictione saltem non purè mentali: ergo neque hæc in ullo casu est permittenda.

132. ℟. Negando minorem & paritatem. Contrarium enim constat in exemplis ex S. Evangelio proximè adductis; tum ex eo etiam, quia ubi locutio fit cum restrictione purè mentali, audiens nequit venire in notitiam mentis seu conceptûs, quem loquens in mente habet: è contra quando fit cum restrictione non purè mentali, potest audiens saltem ex circumstantiis consignificantibus intelligere conceptum mentis, quem loquens intendit: si verò hunc ex inadvertentia, incuria, inscitia, vel simplicitate non assequatur, debet hoc sibi, & non loquenti imputare, quippe qui ad illam deceptionem se merùm habet permissivè. Adde insuper, quòd nos non universaliter, sed solùm ob gravem causam admittamus, usum hujus restrictionis esse licitum: ineptè proin faceret, qui semper & universaliter cuivis vellet diffidere, aut dubitare, an fortè proximus non fuerit locutus cum restrictione non purè mentali. Ergo ex nostra doctrina non imminet periculum fidei humanæ, vel divinæ. Videantur Salmanticenses *tom. 4. tr. 17. c. 2. punct. 8. n. 133. & 134.* vel Babenstuber *loc. cit. n. 29.*

§. II.

§. II.

Proponuntur, & breviter resolvuntur Casus practici de Juramento ficto, & de amphibologico.

CASUS PRIMUS.

Titio Canonico ante actum electionis auctoritate legitima totius Capituli demandatum fuit, ut juraret 1. quòd nolit eligere minùs dignum: nec 2. talem, quem sciret ad eandem dignitatem inordinatè, seu etiam per media illicita aspirare: quo non obstante Titius votum suum dedit alicui, quem quidem Ecclesiæ minùs congruum, & hoc ipsò minùs dignum, sibi tamen, & suæ familiæ magis addictum, & eo ipsô magis proficuum existimaverat. Reprehensus desuper in camera charitatis ab alio quodam bono suo amico, eò quòd contra fidem Deo, atque Ecclesiæ promissam egerit, respondit, nullum sibi scrupulum hac de causa venisse in mentem; tum quia nunqam habuit intentionem verè jurandi, sed potiùs illud juramentum per modum ceremoniæ politicæ deponendi: tum etiam (ajebat idem) quia hisce temporibus, in quibus quilibet quæ sua sunt quærit, non quæ Jesu Christi, imprudenter facturus videretur, qui posthabito proprio interesse suô suffragio potiùs intenderet bono Capituli, vel Ecclesiæ. Quæritur jam ad hanc speciem facti 1. an Titius commiserit perjurium, recitando formulam juramenti sinè animo jurandi, & præcisè per modum ceremoniæ politicæ? 2. an non eidem licuisset jurare cum quadam amphibologia, utputa cogitando intra se, quòd velit eligere

eligere digniorem, id est, utiliorem, non quidem Capitulo, aut Ecclesiæ, sed sibi, ac suæ familiæ?

133. ℟. ad primum quæsitum hujus Casus, Titium jurando, sine animo jurandi, non commisisse quidem perjurium strictè dictum, nihilominus peccâsse mortaliter contra virtutem obedientiæ Capitulo vi juramenti debitæ. Ratio prioris colligi potest ex dictis *n. 121.* quia perjurium propriè dictum tunc solùm incurritur, quando quis Deum invocat in testem falsitatis, seu, ùt loquitur Doctor Angelicus *2. 2. q. 98. art. 1. Perjurium propriè tale est mendacium juramentô firmatum*: atqui Titius noster non invocavit Deum in testem; quia supponitur habuisse animum *non jurandi*, sed merùm politicè sese gerendi, deponendo formulam juramenti: ergo &c.

Cæterùm, quòd hoc non obstante mortaliter peccaverit contra obedientiam Capitulo debitam, facilè suadetur ex eo, quia cùm plurimum intersit Ecclesiæ, animarúmque saluti, ut ad hujusmodi dignitates Ecclesiasticas non, nisi digniores eligantur, hinc meritò præsumitur, quòd Capitulum sub gravi culpa voluerit adigere Electores, nedum ad eligendum digniorem, sed etiam ad jurandum de digniore eligendo, conformiter ad mentem Concilii Tridentini, quod *ss. 24. c. 1. de Reform.* declarat, Electores sub reatu peccati mortalis teneri ad eligendos digniores, *&* NB. *Ecclesiæ magìs utiles.* Quin etiam Titius noster contra virtutem Religionis suô modô egisse convincitur, partim ex eo, quòd

quòd juxta dicta *n. 121.* jurandô sinè animo Deum invocandi commiserit mendacium irreligiosum; partim etiam quia egit contra obedientiam Capitulo debitam, ad quam olim jurejurando sese obstrinxerat. Videatur de hoc Reiffenstuel *lib. 2. decret. tit. 24. n. 86.*

134. ℞. jam ad alterum quæsitum, nequaquam licuisse Titio in hoc casu jurare cum æquivocatione, vel amphibologia. Ratio est: quia dum Superior vel legitimus Judex juramentum defert, non in ordine ad sumendam vindictam, vel puniendum delictum, sed ad avertendum aliquod damnum bono publico imminens, ibi tenetur subditus ad mentem interrogantis candidè, sine fuco, amphibologia, aut restrictione mentali respondere; bonum quippe publicum præponderat, & hôc ipso præferendum est bono privato, uti sapienter advertit Viva *ad proposit. 28. ab Innocentio XI. damnatam n. 9.* Matthæucci *in cautel. Confess. l. 2. c. 17. n. 21. & 22.* ubi agitur de eligendo Capite Capituli, ibi procul dubio agitur de bono publico: ergo &c. Adde insuper, quòd nedum formula ipsa juramenti, sed & aliæ circumstantiæ, utputa loci, temporis, finis &c. expresse determinent *digniorem*, seu *utiliorem*, non cuilibet privato, sed *Ecclesiæ*: ergo jurans hæc verba non potest determinare ad significandum *utiliorem sibi*, nisi per restrictionem purè mentalem, id est talem, quam nullus alius, quantumvis astutus potest percipere: atqui usus restrictionis purè mentalis nunquam est permissus, secundùm dicta *n. 128.*

ergo &c. Videatur de hoc P. Claudius la Croix *cit. n. 291.*

Dices. Allegata formula juramenti videtur nimium quantum illaqueare conſcientias Eligentium: quis enim amabo! quis eorum erit tam perſpicax, ut inter tot ac tantos, nedum naturæ ac ſanguinis, ſed etiam gratiæ donis conſpicuos, poſſit diſcernere digniorem? ergo cùm juramentum ipſum moraliter loquendo recuſari non poſſit, expedit potiùs, vel jurare ſinè animo, vel cum reſtrictione mentali.

135. ℞. Dictam juramenti formulam parùm vel nihil omnino illaqueaturam conſcientias Eligentium, modò unusquisque ſepoſitô reſpectu ad intereſſe proprium (prout ſanè in hoc negotio deberet) bene attendat primò, quòd non prohibeatur eligere quemcunque aſpirantem, ſed ſolùm quem *ſcit* aſpirare, & quidem *inordinatè*, modô ſcilicet vel mediis illicitis, puta, per fas & nefas, vel etiam mediante & procurante Simone &c. 2dò oportet ſcire, quòd nomine *dignioris* intelligatur ille, qui creditur fore *magis utilis Eccleſiæ*; ità, ut hæc major dignitas non ſit præcisè deſumenda ex majori doctrina, vel majori probitate vitæ, vel generis nobilitate (multô minùs ex majori conjunctione ſanguinis) ſed ex omnibus animæ & corporis dotibus ſimul ac conjunctim, ipsáque aptitudine ad regendum, adeò, ut omnibus conſideratis regimini Eccleſiæ aut Prælaturæ, cui præficitur, cæteris utilior fore credatur, utì rectè advertit R. P. Reiffenſtuel *lib. 1. decret. tit. 6. §. 10. n. 236.*

Mat-

Matthæucci *in cautel. Confessar. l. 2. c. 27. n. 2.* & alii Doctores plures.

Sed quid, inquies fortaſſis, ſi dignum inter & digniorem mihi videatur verſari modicum diſcrimen, proptereáque non obſtante juramento votum meum dem digno, relicto illo digniore, ſumne perjurii reus, vel gravis peccati condemnandus?

℞. Salvo defæcatiori judicio cenſeo, te propterea gravis peccati condemnandum non eſſe. Rationem hujus colligo ex dictis *Confer. 3. n. 69.* quia juramenta tangentia materiam juris (uti eſt hoc, de quo diſcurrimus) interpretari debent juxta mentem Legislatoris: at, qui relicto digniore eligit verè dignum, & modicè tantùm ab illo digniori diſtantem, non graviter offendit mentem Legislatoris, ſed leviter duntaxat. Deinde per digniorem, qui dicitur ſub mortali præferendus, intelligitur notabiliter dignior, ait la Croix *lib. 4. n. 593.* Immò verò, ſi hoc fiat ex eo, quod Elector exiſtimet, illum digniorem utiliùs occupari, vel reſervari ad aliam prælaturam, vel ad beneficium aliud brevi vacaturum, vel ſi dignior credatur non diu permanſurus in Prælatura aut beneficio: vel denique ſi non ſit ſatis certum & manifeſtum, quis ſit dignior, certum omnino videtur, quòd talis Elector non incurrat reatum peccati mortalis; dando votum ſuum illi, quem judicat Eccleſiæ verè utiliſſimum, eſto fortaſſis nonnihil ſeu modicè minùs dignum altero. Videatur de hoc Pichler *in Compend. Jur. Can. lib. 1. tit. 6. n. 16.*

136.

Viva *ad proposit. n. 47. ab Innoc. XI. damnatam. n. 16. & 17.* la Croix *loc. cit. vel lib. 5. n. 204.* Lugo *de justit. disp. 35. n. 21.*

CASUS SECUNDUS.

Sempronius Mercator ab alio quodam amico (uti vocant) per lapsum integri anni obtinuit multas merces, eidémque vicissim multas diversi generis transmisit: elapsô denique anno, ubi utrinque ad computum perventum fuit, amicus ille à Sempronio prætendit quingentos sibi debitos: hic cùm debitum absolutè negâsset, ad Judicem delatus, & ab hoc jussus fuit jurejurando sese purgare de debito jamjam persoluto, & extincto. Venit proin Sempronius ad Confessarium, ingenuè fassus, sibi equidem constare, quòd adhuc debeat illi amico quinquaginta, non autem quingentos florenos, prævidere nihilominus, se condemnatum iri à Judice ad solutionem totius summæ, casu quo vel juramentum sibi delatum recusaret, vel fateretur, se aliquid adhuc debere amico; hinc sciscitatur, an sibi non liceat cum restrictione mentali simpliciter jurare, & jurejurando negare, quod aliquid debeat præfato amico. Quid ad hoc Confessarius?

137. ℞. ad hunc casum, Sempronium non posse tutâ conscientia jurare, & simpliciter negare, se aliquid adhuc debere suo amico. Ratio liquet: quia in nullo casu fas est mentiri, aut pejerare: atqui Sempronius propriissimè pejeraret negando simpliciter omne debitum; quandoquidem supponitur eidem certò constare, quòd adhuc debeat quinquaginta florenos: ergo

ergo &c. Profectò non video, quâ ratione dici posset loqui cum restrictione mentali, negando simpliciter omne debitum; tum quia per hujusmodi negationem nec ex verborum sensu, neque etiam ex circumstantiis consignificantibus Judex, aliive possent colligere genuinam mentem loquentis; tum præsertim, quia juxta communem Doctorum, quam etiam tenet R. P. Pichler *in Compend. Jur. Can. lib. 2. tit. 18. n. 6.* in causis civilibus, ubi agitur de debito, quod Reus agnoscit, à se fuisse contractum, & nondum expunctum, tenetur iste (etiam non interrogatus, nisi velit clam satisfacere) fateri debitum, utpote jure naturali justitia commutativâ, & imperio Judicis id exigentibus: ergo Sempronius tutâ conscientia nequit simpliciter negare omne debitum, multò minùs de hoc jurare.

Quid ergo (ais) consulendum est tali pœnitenti?

℟. Consulerem, ut sincerè fateatur Judici, se jamjam satisfecisse suo Creditori, & expunxisse debitum usque ad 50. florenos: in hujus verò fidem (nisi aliunde probare possit) offerat se ad deponendum juramentum. Vel etiam petat, ut Judex Creditori deferat juramentum, quòd sibi à Sempronio etiamnum debeantur quingenti floreni. 138.

At verò (dicet fortassis Sempronius) prius consilium non videtur amplectendum in hoc casu; cùm enim ad primam instantiam coram Judice simpliciter negaverit, se aliquid debere

ſuo amico, ſanè timendum foret, ne, ſi defacto fateatur, ſe aliquid debere (50. ſcilicet) velut falſarius abſolutè condemnetur ad ſolvendam integram ſummam.

Poſterius autem conſilium minùs adhuc conveniens videtur ex eo capite: quia cùm amicus ille non obſtante ſolutione, jam ſemel eidem præſtita, audeat iteratò prætendere debiti ſolutionem, pariter audebit deponere perjurium, quo factô Sempronius cogetur ſolvere integram ſummam.

139. ℞. Mihi non videri tantum ſubeſſe periculum. Eſto enim olim ſimpliciter negaverit omne debitum, poterit tamen Sempronius dicere, ſe poſt majorem inquiſitionem, vel reflexionem inveniſſe, quòd adhuc reſtent quinquaginta floreni à ſe ſolvendi. Nec video, cur Judex propterea illum velut falſarium, aut hominem nullius fidei condemnare poſſit, aut debeat, ad ſolutionem integræ ſummæ; nam eô ipſo, quòd jam nolit abſolutè jurare, quòd nihil ampliùs debeat ſuo amico, ſed quòd non debeat ultra quinquaginta, Judex debet potiùs præſumere, Sempronium eſſe virum bonæ conſcientiæ, qui nec Deum, neque hominem velit offendere. Illud alterum pariter tam facilè credi non debet de amico; cùm potiùs *quivis præſumendus ſit bonus, donec oſtendatur malus. cap. ult. de præſumpt. Mala* etenim *fides*, & *injuſtitia non præſumuntur. l. penult. C. de evict.* Datô tandem, quòd Sempronius nec unum, neque alterum conſilium poſſit amplecti ſinè periculo grandium incommodo-

modorum, posset eidem suggeri à Confessario, ut absque mora quinquaginta florenos per modum solutionis apud tertium quendam v. g. Nuncium, vel aurigam deponat, creditori deferendos, quô factô poterit tutâ conscientia jurare, se eidem nihil ampliùs debere.

CASUS TERTIUS.

Caja per plures annos cuidam Juveni inordinato amore exstitit addicta, sæpissimè corporis sui potestatem eidem tribuens, nunquam tamen prægnans. At verò, dum semel alium Uxoratum admisisset, elapsis postea aliquot septimanis animadvertit, se concepisse, licèt ignoraverit, an à suo amasio, an verò ab illo Uxorato: cum utroque enim circa idem tempus habuit rem. Tandem verò puerpera amasio suo prolem recens effusam adscripsit, partim ex eo, quòd huic sæpiùs, quàm alteri corporis sui potestatem fecerit: partim etiam, quòd si Uxorato illam adscripsisset, plùs periculi ac pœnæ, & minùs emolumenti sperare licuisset. Quia verò amasius coram Judice simpliciter negaverat, se unquam cum Caja habuisse copulam, & hôc ipso prolem non sibi, sed alteri cuicunque demum adscribendam esse; hinc Judex voluit, ut Caja depositionem suam juramentô confirmet, priùs tamen rem hanc cum aliquo prudente & docto Confessario conferat: venit proin Caja ad Confessarium, rei totius, ùt mox narrata fuit, seriem referens. Quocirca dubitare licet 1. An Judex Cajæ velut actrici, an verò potiùs amasio velut reo debuerit deferre juramentum? 2. An Caja tutâ conscientia potuerit jurare, amasium esse

Patrem prolis genitæ, vel quidnam huic à Confessario fuerit consulendum?

140. ℟. ad primum quæsitum, in hoc casu juramentum non Cajæ actrici, sed amasio, velut reo à Judice fuisse deferendum. Ratio est: quia soli attestationi mulieris, licet juratæ, asserentis se ab hoc vel illo portare uterum, neutiquam deferri potest aut debet, casu quo reus id negat: at, hôc ipso frustra deferretur juramentum Cajæ: ergo. Sed cur, ais, in hoc casu mulieris testimonio non debet deferri? ℟. Ideò: quia *nullus idoneus testis in re sua intelligitur, text. l. nullus. ff. de testibus.* neque admittitur juramentum suppletorium probationis, quando agitur de probando interesse singulari, uti hic agitur de interesse mulieris. Et certè, si tali depositioni deferendum foret, daretur occasio puellis ignobilioribus, aut pauperioribus, falsò nominandi opulentiores, aut nobiliores, quatenùs hac ratione tum ipsæ, tum etiam proles conceptæ emergerent ad opes, & honoratiorem statum, veluti rectè notat Baldus, & Boerius apud Gobat *Theolog. experim. tr. 10. n. 188.* Adde insuper, quòd juxta principia juris *actore non probante absolvendus sit reus. l. 4. Cod. de edendo.* atqui nuda assertio, vel attestatio mulieris, non est probatio: ergo in tali casu juramentum non mulieri, sed potiùs amasio deferendum est; qui, si moraliter certus sit, se cum hac muliere nunquam habuisse copulam perfectam, seminando scilicet intra vas &c. poterit tutâ conscientiâ jurare, se nunquam habuisse copulam cum illa (intelligendo

gendo scilicet perfectam) de qua sola Judex censetur hic & nunc loqui, utpote indagans in authorem prolis, qui necessariò debuit habuisse copulam perfectam. Videatur Gobat *loc. cit.* vel *in Theolog. juridico-morali. tr. 5. cap. 32. n. 31.*

Sed quid, si amasius jam sit fassus coram Judice, se cognovisse carnaliter Cajám, dicat tamen, copulam fuisse imperfectam duntaxat, seu cum dispersione seminis?

141. ℞. Hôc supposito Judex meritò deferret juramentum Cajæ, vel etiam absque juramento amasium condemnaret ad alimentandam prolem. Ratio est: quia his suppositis assertio fœminæ, juncta gestationi uteri, & communiori usui vigenti inter impuros istos lascivósque juvenes, reddit judicem satis certum, veluti bene docet Gobat *Theolog. juridico-moral. tr. 5. c. 32. n. 28. & seqq.* Hac de causa in foro externo, ubi constat de congressu viri cum fœmina, & de copula cum ea exercita, ulteriùs non indagandum, sed pronunciandum esse pro impedimento affinitatis, & præsumpta seminum effusione, ac commixtione, cum Sanchezio, & Clericato *de matrim. decis. 31. n. 7.* diximus *part. 3. Theol. Sacram. Confer. 10. n. 236.*

142. ℞. jam ad alterum quæsitum hujus Casus, Cajam à Confessario singulariter esse admonendam, ut bene advertat ad formulam juramenti; nam si Judex petat, ut juret, quòd nunquam habuerit rem cum alio, vel quòd non sciat, alium Parentem, vel ab alio se imprægna-

tam &c. poterit tutâ conſcientia jurare; cùm enim ſcientia importet notitiam certam, & Judex talem deſideret, ipſa autem dubitet, à quonam conceperit, cum omni veritate poteſt dicere, *ſe neſcire alium parentem*, vel etiam *ſe neſcire, quòd ab alio conceperit*, item *ſe nunquam habuiſſe rem cum alio* (intelligendo) ità, ut hìc & nunc teneatur Judici hoc fateri; quia niſi aliunde exſtent quaſi certa indicia de crimine cum alio (ſcilicet Uxorato) patrato, & hoc ſupponatur merè occultum, Judici non competit facultas interrogandi: atqui hôc ipſo Caja non tenetur reſpondere ad interrogata: ergo licitè negat cum amphibologia jamjam inſinuata. At verò, ſi Caja jubeatur jurare *ſe ſcire hunc ſuum amaſium, & non alium eſſe Parentem hujus prolis*, nequaquam licitè juraret, quia hoc in veritate dicere non poteſt, niſi ſit moraliter certa; atqui moraliter certa non eſt, ſe ab amaſio, & non ab illo altero concepiſſe: ergo nec poteſt de hoc licitè jurare, niſi velit ſe ipſam exponere periculo perjurii. Itaque hôc ſuppoſito deberet potiùs amaſio deferre juramentum, vel petere, ut Judex huic velut Reo juramentum deferat.

§. III.

Corollaria ex dictis inferenda.

143. Colliges ex hactenus dictis primò, quòd, quemadmodum Reus ipſe non legitimè interrogatus de crimine, poteſt cum reſtrictione non purè mentali, ſeu amphibologia jurare, ſe

ſe nihil ſcire, vel *ſe non commiſiſſe tale crimen* v. g. homicidii, adulterii &c. intelligendo ſcilicet, *ità, ut hìc & nunc ſateri teneatur* &c. ità pariter teſtis non legitimè examinatus cum eadem reſtrictione mentali poteſt negare, ſe quidpiam ſcire de tali delicto. Ratio eſt: quia Judex velut perſona publica non habet jus indagandi in delicta merè occulta, unde nec præſumi poteſt aut debet, quòd velit inquirere in tale delictum, quod nec Reus, neque teſtis ei tenetur manifeſtare, ſed potiùs capere talem delicti notitiam, qualem Reus vel teſtis tenetur dare: atqui ſi non conſtet ſaltem ſemiplenè, quòd hic vel ille ſit Reus, tunc neque reus, neque teſtis tenentur manifeſtare &c. ergo &c. Videantur de hoc Babenſtuber *tr. 5. diſp. 3. art. 2. n. 41.* Salmanticenſes *tom. 4. tr. 17. cap. 2. punct. 8. n. 139.* vel Sporer *tr. 3. in decalog. cap. 1. n. 121.*

Sed quid (inquies) ſi Judex vel Superior legitimè Reum examinet de crimine, eò quòd de hoc nedum gravia exſtent indicia, ſed & ſemiplena probatio, poteritnè nihilominus Reus crimen ſibi objectum negare etiam cum juramento?

℞. Certum & exploratum videri apud omnes, quòd Reus in his circumſtantiis non poſſit negare crimen, niſi hoc ſit capitale, id eſt, tale, ex cujus confeſſione ei immineat pœna capitis, vel alia huic quodammodo æquivalens, utputa exilii, carceris perpetui, amiſſionis bonorum, triremium &c. Quin etiam 144.

ſi talis

ſi talis pœna reo immineat, nunquam tamen fas eſſe negare crimen, præſertim cum juramento, probabiliùs tenent D. Thomas *2. 2. q. 69. art. 1.* Sanchez *lib. 6. conſil. c. 3. dub. 29.* Michel *Theolog. can-moral. tom. 2. part. 2. punct. 4. n. 56.* aliique graviſſimi DD. hac potiſſimùm ratione ducti: quia ſtante ſemiplena probatione Judex legitimè præcipit reo, ut fateatur veritatem: ergo hic tenetur fateri; nam poteſtas interrogandi, & obligatio reſpondendi ſunt correlativa, & hôc ipſo inſeparabilia. Confirmant ulteriùs ex eo: quia ſublata tali obligatione fatendi crimen, homines flagitioſi redderentur multò audaciores ad delinquendum, non ſinè maximo præjudicio boni publici: ergo cùm aliunde conſtet, bonum publicum præferendum eſſe bono cujuscunque hominis privati, dicendum abſolutè videtur, quòd nunquam prorſus fas ſit, negare crimen objectum, ſuppoſitô, quòd Judex reum legitimè examinet. His tamen non obſtantibus hodiedum probabile videtur, quòd reus cum reſtrictione non purè mentali poſſit ſinè gravi ſaltem peccato negare crimen capitale ſibi objectum, etiam cum juramento, cogitando ſcilicet intra ſe, quòd illud non commiſerit, *ità ſcilicet, ut teneatur fateri, quàm diu apparet ſpes evadendi.* Ità Card. de Lugo *tom. 2. de juſtit. diſp. 40. ſect. 1. n. 15.* Tamburinus *lib. 3. in decalog. c. 4. §. 3. n. 5.* Cardenas. *in Criſi Theolog. diſſert. 19. n. 81.* Sporer *tr. 3. in decalog. c. 1. n. 115.* Mezger *tom. 3. tr. 13. diſp. 47. art. 4. n. 5.* Babenſtuber *tr. 5. diſp. 3. art. 2. n. 46.* & alii

alii plures ab hoc relati. Ratio hujus opinionis est: quia præcisô speciali pacto videtur nimis difficile, ut quis contra seipsum reddat testimonium tale, quô reddito prævidet, se condemnandum ad supplicium extremum: at, hôc ipso nequit potestate humana Judicis obligari ad fatendum crimen suum: ergo &c. Hac de causa Doctores mox allegati negant, quòd Judex legitime præcipiat: negant insuper, quòd inde reus reddatur magis audax &c. nam si non absterreatur timore torturæ, quam Judex in tali casu inferre solet, multò minùs absterrebitur timore peccati mortalis, vel amore justitiæ. Hæc posterior sententia mihi videtur quidem minùs probabilis priore; nihilominus pro solatio tum delinquentium, tum etiam Confessariorum eandem insinuandam duxi: & licèt prior sententia speculativè longè videatur probabilior, atque tutior, dubito tamen vehementer, utrum in praxi tot inveniret Patronos, quot hodie habet in theoria.

145. Colliges 2dò, in casu, quô quis legitimè quidem examinatur de crimine contra leges commisso, sed sinè culpa formali, utputa ex ignorantia invincibili, oblivione inculpabili &c. locum pariter cedendum esse juramento amphibologico. Ex. gr. occidisti hominem, vel quia ex inculpabili ignorantia & errore existimâsti, te explodere in feram, vel quia injustè ab eo aggressus, usus fuisti jure defensionis inculpatæ tutelæ. Vel surripuisti rem alterius in compensationem debiti, aliâ via non ampliùs recuperabilis

rabilis &c. proptereáque velut ſuſpectus ex certis indiciis examinaris à Judice, an non occideris hunc hominem? an tibi nihil conſtet de tali homicidio, de tali furto? &c. potes tutâ conſcientia jurare *quòd non*, intelligendo itâ, ut reipſa homicidium aut furtum formaliter tale commiſeris, neque propterea timeas de perjurio; cùm enim Judex interroget de facto criminoſo & punibili, tu verò tale non commiſeris, profectò cum omni veritate eidem reſpondebis (invocando etiam, ſi opus eſt, Deum in teſtem) nihil tibi prorſus conſtare de tali facto; vel te non commiſiſſe illud; te eſſe prorſus innocentem &c. Videantur Salmanticenſes *loc. cit. n. 139.*

146. Colliges ulteriùs 3tiò, ob rationabilem & urgentem cauſam fas eſſe uti amphibologia, quando verba ex ſe habent duplicem ſenſum, quem audiens quidem non apprehendit, poſſet tamen apprehendere, v. g. qui ab inſequente milite cæſareo interrogaretur, an non transiêrit gallus, tametſi aliquem transeuntem vidiſſet, poſſet nihilominùs ſinè mendaciô reſpondere, ſe non vidiſſe gallum, intelligendo gallinaceum &c. Rurſus tempore hoc bellicoſo aliquis te interrogat: non eſt hic miles hoſtilis? eſto apud te, in tua domo &c. exiſtat &c. poteris nihilominus ob gravem & urgentem cauſam reſpondere: *Non eſt*, intelligendo hoc verbum in alio ſenſu, prout ly *non eſt hìc* idem ſonat, ac *non comedit hìc* &c. Ita Sanchez, Cardenas, Sbogar *Theolog. radic. tr. 9. cap. un. n. 14.* R. D. Michel.

ubi

ubi ſuprà n. 27. Ratio eſt: quia in tali caſu nullum prorſus intervenit mendacium, quandoquidem loquens conceptum mentis ſuæ exprimit per verba ex ſua inſtitutione eundem ſignificantia: deceptionem verò alteriùs ſiniſtrè intelligentis ob gravem cauſam poteſt permittere, uti jam dictum fuit, & teſte D. Michel *loc. cit.* apertè inſinuat Gloſſa *Can. Ne quis. Causâ 22. q. 3.*

147. Colliges 4tò, inſuper fas eſſe uti amphibologia, quando verba reſpondentis ex circumſtantiis loci vel perſonarum &c. evadunt æquivoca: v. g. interrogatus, an non latro vel fur hàc tranſierit, illico manum in manicam inſerit (prout nonnulli S. P. N. Franciſcum feciſſe referunt) aut ſtans in loco figit ſignanter pedem ſuper uno lapide & dicit. *Non transiit hàc*, intelligendo ſcilicet *per manicam*, vel *per hunc Lapidem*, ad quod ſignificandum dat ſufficiens ſignum, dum ſtatim ad interrogationem alterius, ponit manum intra manicam, vel pedem figit ſupra lapidem. Videatur Sbogar *loc. cit. n. 15.* Cardenas *in criſi Theolog. diſſert. 19. c. 4. n. 36.* vel la Croix *lib. 3. part. 1. n. 288.*

148. Colliges 5tò, uſum amphibologiæ & per conſequens juramenti amphibologici ob gravem cauſam (uti ſemper ſupponi debet) eſſe permittendum, quando juxta mentem interrogantis reſpondetur in veritate, eſto interrogans mentem reſpondentis per accidens quaſi, utputa ob ruditatem, vel ignorantiam non advertat. Hujusmodi exempla quamplura paſſim referunt Doctores. 1. Examinatur quis à Judice, an non pro-

promiserit huic puellæ sponsalia: examinatus in hoc casu bene potest supponere Judicem non loqui nisi de sponsalibus validis, vi quorum vult adigere sponsum ad standum promissis, unde si hic supponatur quidem contraxisse sponsalia, sed invalida, vel valida quidem, ast hic & nunc non amplius obligantia v. g. ob notabilem mutationem in bonis animæ, corporis vel fortunæ, quæ interim supervenit ex parte sponsæ &c. potest sponsus jurare, se nunquam contraxisse sponsalia cum tali persona, intelligendo scilicet talia, quæ hic & nunc obligent &c. Rursus 2. petit vicinus tuus commodatò à te panem, vel pecuniam, vel eleemosynam gratuitam: tu non habes, nisi panem tibi ac tuis necessarium, nec pecuniam, qua carere possis &c. poteris rursus respondere: te non habere panem, vel pecuniam, vel eleemosynam &c. Ita *ex communi DD.* Michel *ubi suprà pu. 4. n. 31.* Sporer *tr. 3. in decal. c. 1. sect. 3. n. 122.* Azorius, Suarez, Navarrus &c. aliique plures ab hoc citato.

149. Colliges denique 6tò, Confessarium à Tyranno adactum ad manifestandum aliquod peccatum ex sola confessione Sacramentali sibi notum, licitè posse, immò verò teneri negare, etiam cum jurejurando, si opus sit, sibi quidquam constare de tali peccato, vel se unquam à tali homine tale peccatum intellexisse, tametsi reipsa intellexisset ex sola confessione Sacramentali. Ita communissimè Doctores. Michel *l. cit. n. 52.* Matthæuccius *in cautel. Confess. lib. 2. c. 17. n. 14.* Babenstuber *tr. 5. disp. 3. art. 2. n. 45.* Sporer

Sporer *cit. n. 119.* Ratio est: quia Tyrannus non potest à Confessario prætendere aliam scientiam vel notitiam, nisi communicabilem: atqui talem non habet Confessarius de peccato, eô ipso quòd jure naturali ac divino, teneatur servare sigillum: ergo &c. Nec refert, quòd fortassis Confessarius tale peccatum audiverit ex confessione pœnitentis; non enim illud audivit ùt homo, sed ùt Minister Christi, seu Confessarius quà talis: quidquid autem ùt talis intelligit, eò ipso intelligit notitia incommunicabili, perinde, ac si nunquam illud intellexisset: ergo in foro externo rectè respondet, immò & jurat, se nihil scire de tali peccato, intelligendo quà homo &c.

Sed quid, ais, si Tyrannus ulterius instet & jubeat, ut Confessarius sinè omni restrictione mentali juret, an v. g. Titius non fuerit confessus hoc vel illud peccatum? vel, an non in confessione saltem quà Minister Christi, quà Confessarius tale peccatum intellexerit?

℞. Etiam in his circumstantiis probabilissimè respondere potest, *se nihil scire* de tali peccato, vel *nihil prorsus sibi constare*, Titium fuisse confessum tale crimen &c. Ita Viva *ad proposit. 26. & 27. ab Innocent. XI. damnatas n. 3. & 13.* Michel *ubi suprà n. 52.* Babenstuber *loc. cit.* Ratio est: quia ex circumstantiis colligere fas est, quòd Confessarius non respondeat nisi quà homo, non autem quà Confessarius, cùm ùt talis moraliter loquendo respondere non possit: atqui Confessarius quà homo, nihil prorsus scit 150.

de peccato in confessione intellecto: ergo potest jurare, se nihil scire &c.

Nec obstat, quòd Tyrannus supponatur reflexè interrogare, & petere responsum sinè restrictione mentali; quia ùt sapienter notat R. D. Michel *l. cit.* etiam hæc reflexa interrogatio fit utique ab homine quà tali, & ad hominem quà talem; consequenter adhuc ad mentem interrogantis bene respondetur à Confessario sinè restrictione mentis per verbum *nescio*: *nihil scio de tali delicto &c.* Scio quidem à Laymanno & aliis nonnullis doceri, quòd Confessarius in tali casu deberet potiùs eludere interrogantem, dicendo v.g. *quid ad te?* aut: *interroga pœnitentem ipsum &c.* Verùm quia in praxi satis periculosum foret ludere vel illudere Tyranno; hinc censeo, hanc nostram sententiam tutò practicari posse. Vide de hoc, si placet, P. Sporer *de pœnitent. tr. 3. n. 817.*

Conferentia sexta.

De Adjuratione, præsertim dæmonum.

SUMMARIUM.

151. Adjuratio est obtestatio Dei, vel rei sacræ ad alterum movendum &c.

152.

152. Alia dicitur privata, & alia solemnis: potéstque utraque fieri vel deprecativè, vel imperativè.

153. Adjuratio est licita, modò fiat cum veritate, justitia, & judicio.

154. Omnes & solæ creaturæ intellectuales, etiam dæmones licitè possunt adjurari.

155. Omnes insuper & solæ creaturæ ratione pollentes possunt adjurare, esto non omnes cum solennitate.

156. Quisnam modus sit observandus in adjuratione dæmonis.

157. An, vel quænam interrogatoria ab Exorcista licitè possint poni Cacodæmoni.

158. An, vel quando Minister Ecclesiæ teneatur exorcizare energumenum.

159. Quænam Exorcistæ specialiter sint observanda.

160. Utrum exorcismis Ecclesiæ competat vis infallibilis ejiciendi dæmones.

161. Unde potissimùm proveniat, quòd sæpe sæpiùs in cassum videantur adhiberi.

162. Resolvitur Casus I. de quodam plebejo, asportante diabolum in sarcinula, & desiderante ab eo liberari.

163. Quid si diabolus sæpiùs redire, & talem hominem infestare soleat.

164. Pecuniam à dæmone obtentam non tenetur eidem restituere, saltem per se loquendo.

165. Resolvitur Casus II. de quodam Sacerdote actu exorcizante energumenum.

166. Qui non benè fecit, interrogando diabolum de anima Salomonis &c.

167. Quid, si diabolus spondeat se egressurum sub conditione tamen, ut permittatur intrare corpus alterius hominis, vel bestiæ.

168. Resolvitur Casus III. cujusdam Lanionis, assueti adjurare vitulos ad eos cicurandos.

169. Reprobantur adjuratores locustarum & vermium.

170. Dæmones nunquam adjurandi sunt eo fine, ut aliquid faciant vel omittant Divini honoris causâ.

171. Nec adjurari debent deprecativè, vel etiam imperativè, seu cum pacto, ut exorcista sese illis quodammodo subjiciat.

172. Neque eo fine, ut circa agnitionem rerum occultarum, vel curationem morborum nobis opitulentur.

173. Fas tamen est, nomen diaboli carthæ inscriptum comburere in contemptum ipsius.

174. Insuper fas est, eundem cogere exorcismis ad dandum aliquod signum sui è corpore energumeni egressus.

§. I.

Proponuntur, & breviter resolvuntur quæsita scitu necessaria ad debitè resolvendos Casus practicos circa adjurationem dæmonum &c.

Quæres primò, quid sit adjuratio, & quotuplex?

151. ℞. ad primam partem hujus quæsiti: adjuratio propriè dicta idem est ac invocatio, seu obtestatio Dei, vel alicujus rei sacræ ad alterum inducendum vel cogendum, ut is aliquid faciat, vel intermittat. Ita *communis DD.* cum S. Thoma *2. 2. q. 90. a. 1.* Dicitur *invocatio* seu *contestatio &c.* adjuratione enim propriè dicta divinum Numen quodammodo præsens adducitur, quatenus hujus præsentia vel auctoritate adjuratus permoveatur ad aliquid præstandum aut intermitten-

mittendum, veluti constat ex illo Apostoli *Rom. 12. Obsecro vos per misericordiam Dei, ut exhibeatis corpora vestra hostiam sanctam &c.* Dicitur 2. *Dei*, vel *alicujus rei sacræ*; adjuratio enim fieri potest vel per Deum ipsum, cujus auctoritas summa est; vel etiam per Sanctos, quatenus ad Deum relatos, id est, quatenus speciales Dei amici, aut præpotentes intercessores sunt &c. Si verô fiat per dignitatem aut merita Sanctorum absque relatione ad Deum, non erit adjuratio propriè dicta, sicut non est juramentum propriè dictum, nisi invocetur in testem Sanctus, quatenùs est aliquid Dei &c. prout sapienter advertit Castrapalao *part. 3. tr. 14. disp. 4. pu. 1. n. 2.* multò minùs adjuratio, sed potiùs amicabilis obtestatio dici debet, si quid ab altero petatur per obtestationem rei profanæ & non sacræ, v. g. per merita Parentum, aut majorum &c.

152. ℞. jam ad alteram quæsiti partem. Adjuratio mox descripta duplex est, alia scilicet solemnis, alia privata. Solemnis dicitur illa, quæ fit cum præscripta forma & ceremoniis ab Ecclesia institutis, & à Ministris ad id consecratis. Privata autem quæ fit à laico, vel à Clerico quidem, sed absque dicta solemnitate. Porrò utraque hæc adjuratio distingui solet in imperativam, & deprecativam: deprecativa, quâ contestatione rei sacræ alterum obsecramus, velut liquet ex illa Apostoli proximè allegata: imperativa, quâ mandamus, veluti Princeps Sacerdotum fecisse legitur *Matth. 26.* dicens ad Christum:

Adjuro te per Deum vivum, ut dicas nobis, si tu es Christus &c. Ad hujus generis adjurationem pertinent exorcismi Ecclesiæ, quibus dæmones adjurantur.

Quæres 2dò, sitnè adjuratio licita?

153. ℟. Est licita, modò fiat cum debitis conditionibus, scilicet 1. cum veritate. 2. cum justitia & 3. judicio. Ità rursus omnes Catholici teste Sporer *tr. 3. in decalog. c. 1. n. 163.*

Explico breviter singulas conditiones.

I. Veritas requiritur, & quidem triplex. 1. Ex parte rei contestatæ, id est, ut fiat per verum Deum, aut rem verè Sacram, non item per fictitiam, utputa per Jovem, aliudvè idolum. 2. Ex parte adjurantis, ut is habeat verum animum permovendi alterum ad præstandum id, quod intenditur; licèt defectus hujus conditionis non excedat culpam venialem. 3. Requiritur veritas ex parte causæ motivæ ad adjurandum; inde fit, ut adjurans alterum per Dei amorem ad dandam sibi eleemosynam, allegata paupertate fictitia peccet saltem venialiter, Sanchez *lib. 2. decalog. c. 42. n. 5.* Sporer *ubi suprà n. 165.*

II. Ad licitam adjurationem requiritur justitia, quæ in eo sita est, ut res postulata vel impetranda justa sit atque honesta: sicut enim invocatione Divini Nominis ad rem turpem obtinendam Deo fit gravis injuria, secundùm dicta superiùs *Confer. 4. n. 97.* eò quòd tali invocatione denotetur, Deo iniquitatem fore gratam; ità probabiliùs non levem, sed gravem injuriam

Deo

Deo irrogat, qui obteſtata Dei auctoritate nititur alterum permovere ad faciendam rem iniquam: etſi me non lateat ſententia Suarezii, Sanchezii, Bonacinæ & aliorum, exiſtimantium, tunc ſolùm gravem injuriam Deo irrogari, quando res poſtulata eſt graviter iniqua, ſeu mortaliter peccaminoſa.

III. Ulteriùs ad honeſtatem adjurationis exigitur judicium, in eo conſiſtens, ut adjuratio non fiat, niſi cum debita conſideratione, ſeu circumſpectione; indecens quippe foret, paſſim & absque ratione Dei, Sanctorumvè nomina conteſtari; licèt defectus hujus conditionis non excedat culpam venialem, prout in ſimili dictum fuit de Juramentis. Præter has conditiones inſuper & modus adjurandi eſt obſervandus, ità ſcilicet, ut Deus aliique Superiores non niſi deprecativè; inferiores autem, præſertim diabolus, imperativè adjuretur, prout ampliùs conſtabit ex dicendis. Videatur Suarez *tom. 2. de Relig. lib. 4. c. 4. n. 9.* vel Sanchez *lib. 2. c. 42. n. 5.*

Quæres 3tiò, an omnes, vel quænam creaturæ licitè adjurari poſſint?

℟. Non omnes creaturæ, ſed ſolæ intellectuales (quales etiam ſunt dæmones & ſpectra &c.) directè, & per ſe loquendo poſſunt adjurari. Ità *ex communi DD.* Suarez, Sanchez, Caſtropalao *cit. punct. 3. n. 3.* Ratio hujus facilè eruitur ex dictis: quia adjuratio idem eſt, ac obteſtatio Dei, vel alicujus rei ſacræ, facta eo fine, ut adjuratus hujus intuitu moveatur ad

154.

aliquid præstandum: atqui solæ creaturæ intellectuales possunt intuitu talis obtestationis moveri ad aliquid præstandum: ergo solæ creaturæ intellectuales possunt per se & directè adjurari. Nec obstat, quòd de mandato Ecclesiæ etiam sal, aqua, nubes &c. adjurari possint, vel omnino debeant; quia per hujusmodi exorcismos Ecclesia non intendit adjurare creaturas illas irrationales, sed potiùs Deum, vel dæmonem; Deum quidem, quatenus ad eorum usum velit nobis largiri suam benedictionem cœlestem; dæmonem verò, ut fugiat, aut à nocendo sive per aquam, sive per nubes, seu etiam grandines desistat. Ità Valentia *2, 2. disp. 6. q. 8. p. 2. ad fin.* Lessius, Bonacina, & alii.

Quæres 4tò, an etiam omnibus creaturis intellectualibus potestas, seu facultas adjurandi competat?

155. ℞. Omnibus equidem competit potestas adjurandi privatim, at non omnibus, sed solis Ministris Ecclesiæ in gradu, seu ordine exorcistatûs constitutis, competit potestas solenniter adjurandi. Ità *omnes Catholici.* Ratio prioris est: quia omnis creatura ratione pollens potest alteri Nomen Dei, vel rei Sacræ obtestando repræsentare eo fine, ut horum amore vel timore moveatur ad aliquid præstandum: at, hoc idem est ac adjurare: ergo quævis creatura rationalis potest alteram adjurare, saltem privatim. Ratio autem posterioris est: quia soli Ministri Ecclesiæ sunt ordinati, seu consecrati ad exorcizandos dæmones, & ad eorum opera dissol-

dissolvenda &c. ergo hi soli gaudent potestate solenniter exorcizandi. Videatur Sanchez *lib. 2. decalog. c. 42. n. 18.* vel Filliuccius *tr. 24. c. 8. n. 208.*

Quæres 5tò, qualisnam modus sit observandus in adjuratione dæmonis?

℟. Sequens. 1. ut diabolus adjuretur adjuratione imperativa, & non deprecativa, id est, non rogando, sed imperando & objurgando illum, velut hostem omnis boni. 2. Ut adjuratio fiat ex fine à Christo præfixo, scilicet ad expellendum dæmonem, ejusdemvè opera maligna dissolvenda, non verò ex mera curiositate aut vanitate. 3. Ut fiat à Ministro legitimo. Ità pluribus allegatis Valentia 2. 2. *disp. 6. q. 8. pu. 2. q. 2.* Lessius *lib. 2. c. 42. dubit. 13. n. 70. & 71.* Castropalao *tr. 14. disp. 4. pu. 4. n. 1.* Ratio primi est: quia obsecrare aliquem idem est, ac se illi subjicere tanquam majori, ejusdémque benevolentiam quodammodo captare; at nefas est, dæmoni sese subjicere, ejusdemvè benevolentiam captare, quippe qui velut hostis Dei, totiúsque humani generis nunquam aliquid præstabit in nostrum vel Dei commodum aut obsequium: ergo &c. Ratio 2di est: quia Ministris Ecclesiæ potestas exorcizandi seu imponendi manus super energumenos non fuit concessa in alium finem, quàm ad eos ejiciendos, & ad eorum opera dissolvenda: ergo quisquis in alium finem id facit, frustra laborare, suáque potestate abuti convincitur, utique non

156.

absque periculo prostitutionis. Ratio autem tertii patet ex proxime dictis.

Dices tamen contra hanc resolutionem: constat de pluribus viris Sanctis, quòd exorcizando dæmones in humanis corporibus residentes plurima interrogârint, immò, & præceperint nonnullas actiones prorsus alienas ab expulsione: ergo Ecclesiæ non competit sola potestas expellendi dæmones, vel in hunc præcisè finem exorcizandi.

157. ℞. ad hoc cum Valentia, Silvestro, & aliis, hoc quidem sæpiùs contigisse, ast non sinè speciali instinctu Dei, ídque ob virtutem specialem, quam bujusmodi homines Sancti habebant sibi communicatam à Deo, nec in alium finem, quàm ad confundendos dæmones, veluti legitur de S. Antonio Eremicolarum Antesignano: neganda proin est consequentia: regulariter enim nulli licet aliud dæmonibus imperare, quàm ut à nocendo desistant, & quæ in hunc finem conducere videntur.

Quæres 6tò, an, vel quinam Ministri Ecclesiæ obligentur ad exorcizandos dæmones, vel etiam energumenos?

158. ℞. Supposita vera necessitate, & in defectu alterius quivis Exorcista tenetur ex charitate, Parochus autem proprius seu Pastor animarum insuper ex justitia obligatur adjurare, seu exorcizare dæmonem parochianum infestantem aut possidentem. Ita Sanchez *cit. c. 42. n. 4.* Tambur. *lib. 3. in decalog. c. 8. §. 2. n. 22.* Filliuc. *tr. 24. n. 202.* Ratio est: quia ex generali lege chari-

charitatis quivis pro poſſibili in defectu alterius tenetur ſuccurrere proximo ſuo in neceſſitate conſtituto: Paſtor verò animarum (non minùs, quàm Medicus corporalis reſpectu infirmi corporaliter) tenetur ex juſtitia vi ſui officii (ſive per ſe, ſive per alium) ſubvenire neceſſitati ſpirituali ſuorum fidelium per remedia convenientia, & ab Eccleſia ordinata: atqui unum ex remediis pro ſublevanda gravi neceſſitate ſtygiæ obſeſſionis, vel infeſtationis eſt exorcizatio ſeu adjuratio per exorciſmos Eccleſiæ: ergo Paſtor nedum ex charitate, ſicut quivis alius Exorciſta, ſed inſuper, ex juſtitia tenetur ſuccurrere ſuo Parochiano à dæmone infeſtato.

Quæres 7timò, quænam Exorciſtæ in actuali adjuratione dæmonis ſint ſpecialiter obſervanda?

℞. Quinque ſequentia ſpecialiter eſſe obſervanda. 159.

I. Ante omnia conetur explorare, an talis homo ſit verè à dæmone obſeſſus, vel non? ad hanc autem poſſeſſionem neceſſum eſt 1. ut in tali homine diabolus verè & perſonaliter exiſtat, ſeu habitet, 2. ut in illum exerceat poteſtatem aliquam, utpote affligendo, torquendo, aliisvè moleſtiis afficiendo &c. hoc autem non præcisè ex agitatione inordinatisvè corporis geſtibus, ſed vel maximè etiam inde colligi poteſt, ac debet, ſi talis homo loquatur linguas antea ſibi ignotas, aut ità loquentem Exorciſtam intelligat, & reſpondeat &c. vel ſi canat, ſcribat, aut legat, aliáque opera artium priùs ſibi

ſibi incognitarum exerceat: ſi è loco, in quo exiſtit, dimoveri nequeat, ne quidem à robuſtiſſimis &c. de quo videri poteſt Del-Rio *lib. 6. diſquiſ. magic. cap. 2. ſect. 2.* Thyræus *lib. de dæmoniac. part. 1. c. 22. usque ad 27.* Tambur. *lib. 3. decalog. c. 8. §. 2. n. 1.*

II. Explorata igitur vera obſeſſione dæmonicali Exorciſta ſeſe muniat armis ſpiritualibus, & primò quidem ſcuto duplicis fidei, id eſt, non ſolùm aſſentiendo omnibus, quæ fide catholica credere jubemur, ſed etiam firma fiducia de divino ſuccurſu & adjutorio, de qua Chriſtus *Luc. 17. Si habueritis tantam fidem, quantum granum ſinapis, dicetis huic monti, tranſi hinc illuc, & tranſibit, & nihil impoſſibile erit vobis.* Et quia fides ſinè charitate (juxta effatum Apoſtoli *1. Cor. 13.*) mortua eſt; hinc 2. non præſumat aggredi hunc conflictum, niſi in ſtatu gratiæ, & conſcientiâ bene expurgata. Inſuper 3. confugiat ad orationis præſidium, & 4. jejunio aliisvè carnis macerationibus ſeſe præparare ſatagat: & licèt fortaſſis tantus armorum ſpiritualium apparatus non ſit ſimpliciter neceſſarius ſinè illo tamen ſæpiùs parum, vel nihil omnino adverſus dæmonem efficiet Exorciſta. Videatur de hoc Laymann *lib. 5. tr. 9. c. 14. n. 5.* Thyræus *part. 3. cap. 33. & 39.* vel *Complementum artis exorciſticæ part. 1. doctrin. 8. lit. B.*

III. Conetur perſonam energumenam perſuadere ad exactam, ſeriam, & doloroſam pœnitentiam ſeu confeſſionem Sacramentalem, & ad

ad implorationem divinæ misericordiæ, nec non ad firmam confidentiam, tum in potestatem Ministri, tum etiam in divinam clementiam, fore scilicet, ut ex merito Christi liberetur à tyrannide, nisi eidem placuerit aliud disponere ad majorem gloriam suam, & animæ salutem. Videatur de hoc Brognolus *tom. 2. Alexic. disp. 4. part. 3. cap. 3. ab articulo 2do.*

IV. Exorcizando dæmones utatur exorcismis in Ecclesia Romana, vel in sua saltem Diœcesi approbatis; nam peculiares formulæ, vel ritus exorcizandi meritò solent esse suspecti: propterèaque ejusmodi formulæ diligenter sunt examinandæ ab Episcopis, nec facilè permittendæ, nisi judiciô piorum, & doctorum Virorum sint approbatæ, uti bene advertunt Del-Rio, Sanchez, Filliuccius, & Babenstuber *tr. 5. disp. 3. art. 3. n. 21.*

V. Demum caveat Exorcista, ne adjurando dæmonem jocetur cum eo, longosvè inutiles discursus cum eo instituat, sed potiùs secutus exemplum Christi Domini *Luc. 4. cap.* paucis jubeat malignum hostem tacere. Ratio est: quia per ejusmodi discursus dæmon non quærit, nisi occasionem, vel confundendi Sacerdotem seu Exorcistam, vel alios circumstantes scandalizandi, effutiendo diversos errores, detractiones &c. revelando occulta crimina, vel infamando alios, quatenus circumstantes malè de ipsis judicent. Quin immò quosdam suis discursibus ad avaritiam, alios ad lasciviam, vel inordinatum amorem concipiendum inducere satagit,

veluti

veluti experientia multiplex docuit, non absque detrimento animarum. Videatur de hoc Del-Rio *lib. 6. disquis. magic. c. 2. sect. 3. q. 3. §. quartum Remedium.* Sanchez *lib. 2. c. 42. n. 26.* vel Tamburinus *lib. 3. decalog. c. 8. §. 2. n. 4.*

Quæres tandem octavò, an Exorcismi Ecclesiæ habeant vim infallibilem expellendi dæmones?

160. ℞. Multi Doctores, nominatim Valentia, & V. P. Ubaldus Stoiber in suo Armamentario Ecclesiastico probabiliter existimant, eis competere vim infallibilem; eò quòd hanc virtutem habeant ex opere operato, sicut Sacramenta. Et licèt experientia constet, eos sæpius quàm par est, suo frustrari effectu, id tamen haudquaquam debilitati Exorcismorum, sed, vel indignitati, seu etiam indispositioni Ministrorum, aut certè Energumenorum adscribendum esse putant. Nihilominus ego cum Del-Rio, Thyræo, Castropalao *cit. tr. 14. disp. 4. pu. 4. n. 19.* probabilius arbitror, hanc virtutem (esto ex opere operato) exorcismis non infallibiliter competere, sed frequenter duntaxat, quando scilicet, & quoties Divinæ Providentiæ visum fuerit conveniens tum ad Dei gloriam, tum etiam ad Energumenorum aliorumvè salutem; ferè quemadmodùm Sacramentum extremæ unctionis ex opere operato quidem confert etiam ad salutem corporis, non tamen infallibiliter, vel universaliter: sæpe enim ob aliorum utilitatem, & exemplum, aut energumeni fructum Deus permittit, ne dæmones exorcismis expellantur,

lantur, idque sinè ulla Ministri, vel ejus, qui curandus est, indignitate, ùt ex historiis Sanctorum constat, & tradit S. Augustinus *lib. 83. q. 79. apud Palao loc. cit.*

Unde igitur, inquies, potissimùm oriri putandum est, quòd exorcismi Ecclesiæ toties videantur incassum adhiberi?

℞. Id à diversis in diversas causas refundi, & primò quidem fieri assolet, vel ob defectum fidei ac debitæ præparationis ex parte Ministri requisitæ, secundùm proximè dicta; vel 2. ob defectum fidei ac præparationis ex parte Energumeni necessariæ, vel 3. ob punienda peccata energumeni. Vel denique 4tò solet illud contingere ex occulta Dei providentia, ob majorem utilitatem spiritualem animæ, vel propter aliud Ecclesiæ commodum, vel denique ad magis exaltandam Divinæ potentiæ majestatem, ob quem finem Deus subin permittit hominem à dæmone agitari, & affligi etiam sinè sua culpa, quemadmodum in Evangelio ex eodem fine absque sua, suorùmque parentum culpa quidam homo legitur fuisse cæcus natus, ut manifestarentur opera Dei in illo. *Joannis 9. c. v. 2.* Videatur Bonacina *tom. 2. disp. 4. q. 1. punct. ult. n. 7.* Laymann *lib. 5. tr. 9. c. 14. n. 6.* vel Babenstuber *tr. 5. disp. 3. art. 3. n. 30.* 161.

§. II.
Præmittuntur, & breviter resolvuntur, Casus practici circa Adjurationem dæmonum.

CASUS

CASUS PRIMUS.

Titius homo plebejus venit ad portam certi cujusdam Monasterii nostri Ordinis, portans in tergo quandam sarcinulam, postulánsque, ut portarius omnium è toto Conventu sapientissimum sibi vocaret. Res hæc per portarium Venerabili Communitati proposita, prima fronte videbatur omnibus risu digna, nullúsque voluit portam accedere, ne plusquam oportet sapiendo prærogativam omnium sapientissimi sibi videretur arrogare. Necessum proin fuit, ut Superior Monasterii quendam ablegaret, visurum, quid causæ portaret Nuncius. Vix dum is ad portam pervenit, tum peregrinus ille: Pater ait, habeo aliquod secretum, quod, ut secretè prout oportet, tractemus, vellem deduci ad aliquam cameram privatam: ad hanc illico deductus: porto, inquiebat, in hac mea sarcinula diabolum, seu (uti germanicè appellare solent, den Alraun*) cui ductus cupiditate pecuniarum memet quinque abhinc annis tradidi in perpetuum, jamque proximè imminet terminus, quô elapso me secum abripiet in infernum. Rogo jam instantissimè, velit me ab hoc hospite inviso liberare, moxque apertâ sarcinula prodiit quidem homunciolus nigerrimus, hinc inde per cameram saliens, & exiliens. Jam quæritur ad nostrum propositum, quid in hoc vel simili casu Confessario sit agendum?*

162. ℟. Conformiter ad dicta *n. 159.* quòd, cùm in hoc casu vix dubitare liceat de quodam commercio à Titio cum hoste maligno inito, Confessarius præprimis debeat sese munire armis spiri-

ſpiritualibus, utpote certaturus cum hoſte vaferrimo, & aſtutiſſimo. Tum verò 2. conetur Titium excitare ad firmam fidem ac fiduciam, quâ firmiſſimè credat, dari in Eccleſia poteſtatem ſuper omnia dæmonia, Deúmque velut Patrem miſericordiarum nedum poſſe, ſed, & quotidie velle peccatorem recipere ad veniam, & priſtinum ſtatum gratiæ; quô ſemel obtento eundem 3. diſponat ad veram contritionem, ſinceram confeſſionem peccatorum, ſeriámque deteſtationem præcipuè commercii cum diabolo initi, idque non tam timore pœnæ, aut ſupplicii ſibi imminentis, quàm amore Dei. Poſt hæc quartò procedat ad exorcizandum hominem, hoſtémque ſtygium fugandum per approbatos Eccleſiæ exorciſmos (quorum ingentem numerum reperiet in libro, cui titulus *Dæmoniaſtix &c.* edito à R. P. Hieronymo Mengo.) Neque verò dubitandum, quin in hoc caſu hoſtis malignus ſit abiturus, relictâ in manibus Exorciſtæ præda. 5tò demum ſatagat pœnitentem ſpiritualibus armis munire atque inſtruere circa modum pugnandi cum diabolo, eidémque reſiſtendi, caſu quo is reverſus niteretur eum denuo ſeducere. Hujusmodi autem arma erunt actus fidei, ſpei, charitatis, contritionis, confeſſionis frequentioris, præſertim apud unum, eundémque Confeſſarium deponendæ, Sacræ Communionis: oratio item, & imploratio auxilii divini, nec non patrocinii B. Virginis ceu Refugii ſpecialis omnium peccatorum &c. aliorúmque Sanctorum &c.

Sed quid, inquies, si talis homo denuo seductus incidat in statum pristinum, ac denuo revertatur ad pœnitentiam?

163. ℞. In hoc casu non fore tantum periculum relapsûs: nam timore gehennæ difficiliùs à diabolo persuadebitur ad consortium protinus continuandum. Datô tamen, & supposito quòd relapsus fuisset, eodem ferè modô cum illo procedendum foret, quô cum constitutis in occasione proxima, velut in casu haud multùm absimili resolvimus *in Theolog. moral. Sacram. part. 2. Confer. 16. n. 424.* quò benevolum lectorem remittimus.

Dices fortassis. Sed nunquid pecuniam à diabolo obtentam tenebitur Titius restituere eidem?

164. ℞. Nequaquam; tum quia omne commercium cum maligno hoste deinceps cane pejus, & angue fugiendum est Titio: tum etiam quia diabolus non habuit verum dominium in illam, uti bene advertit Lessius *de J. & J. lib. 2. c. 4. dubit. 1. n. 3.* De jure tamen positivo quidquid per artem magicam, aut prohibitam fuit acquisitum debet dari pauperibus, vel applicari fisco, at non, nisi post sententiam Judicis. Quin immò, si constaret talem pecuniam à diabolo fuisse cuidam alteri furtivè subtractam, huic tanquam verò proprietario ante omnem sententiam Judicis deberet restitui, prout bene docet R. P. Claudius la Croix *lib. 3. part. 2. num. 292.* & nos insinuavimus *part. 2. Theolog. decalog. Conf. 17. n. 554.*

CASUS

CASUS SECUNDUS.

Sempronio Parocho oblatus fuit homo viginti circiter annorum, qui à dæmone mirum in modum exagitatus fuerat, & vexatus, utpote in terram sæpiùs illisus, mox iterum in aquam præcipitatus, aut in præceps actus, diversa insuper loquebatur linguarum genera &c. Sempronius ergo suo muneri satisfacturus, diabolum exorcismis Ecclesiasticis fuit aggressurus, eidémque inter exorcizandum diversas movit quæstiones: primò quidem de causa, & à quo tempore creaturam hanc possideat? 2. An solus ipse, an verò, & alii plures Angeli Apostatæ, & quot hanc creaturam inhabitent? 3. Quidnam ex omnibus in Symbolo Apostolorum contentis maximè horreant seu formident? 4tò demum, utrum anima Salomonis defacto sit in inferno, an verò in cœlo? Cui diabolus respondit ad primum, se jam ultra quinquennium hanc creaturam possidere, propterea, quòd Parentes ipsius sæpiùs fuerint imprecati, ut à dæmone possideretur. Ad 2dum, se multos alios habere collegas, & inquilinos ejusdem creaturæ. Ad 3tium, se omnium maximè perhorrescere illud: inde venturus est judicare vivos, & mortuos. Ad 4tum dedit responsum non minùs invisum, quàm probrosum Exorcistæ. Jam ad nostrum propositum quæri potest 1. An D. Parochus fuerit obligatus ad exorcizandum diabolum possessorem sui clientis seu Parochiani? 2. An bene egerit exorcizando, & memorata interrogatoria formando?

℞. ad prius quæsitum, D. Parochum per 165. se loquendo fuisse obligatum, non solùm ex

charitate (prout quivis Exorcista debitè instructus) sed insuper ex justitia. Ratio hujus patet ex proximè dictis *n. 158.* Dixi: *per se loquendo;* nam si adfuisset alius in hac arte magis peritus, qui hoc charitatis obsequium voluisset in se suscipere, potuisset per illum satisfacere suo muneri. Quocirca insinuandum existimavi monitum sapientissimi Gobat *Theolog. experim. tr. 8. n. 69.* ubi ait: „Quia longè difficillimum est, „cognoscere, utrum aliqua persona sit verè in„sessa à stygio hospite, nec ne? quia etiam „communiter multi menses, nedicam, anni im„pendendi sunt exorcismis, interveniúntque „interea multi valde perplexi casus, suadeo in „primis, ne quisquam hoc muneris in se susci„piat, nisi ex consilio plurium virorum sapien„tum, piorúmque, & singulariter, ne sinè „præscitu Superioris. Deinde, ne quis Capel„lanus etiam curatus id auspicetur, sed potiùs „relinquat suo Parocho; huic enim præcipuè „incumbunt hæc extraordinaria, & majorem „prudentiam exigentia ministeria. Ita Gobat *l. cit.*

166. ℞. jam ad posterius quæsitum, Sempronium bene egisse formando tria priora interrogatoria, non item formando illud quartum. Ratio hujus resolutionis facilè eruitur ex dictis: Exorciste enim vi sui officii potest dæmoni injungere, seu etiam præcipere, quidquid ad ejectionem, vel etiam ad dissolvenda ejusdem opera conducere videtur: atqui scire, quô tempore, qua de causa, & quot cum sociis, quidnam insuper omnium

omnium maximè formidet? &c. suo modô conducit ad facilitandam ejectionem: è contra nôsse utrum anima Salomonis sit in cœlo, vel alibi &c. prorsus nihil contribuit in ordine ad expulsionem cacodæmonis: ergo Exorcista bene fecit movendo tria pr ora interrogatoria, non item movendo illud quartum. Videantur de hoc Filliucius *tr. 24. n. 212.* Babenstuber *tr. 5. disp. 3. a. 3. n. 22.* Tambur. *lib. 3. in decalog. cap. 8. §. 2. n. 4.*

Sed quid, si dæmon spondeat, se egressurum, sub conditione tamen, ut permittatur invadere, seu possidere aliam creaturam rationalem, vel saltem irrationalem prout olim à Christo Domino postulâsse legitur *Matth. 8. v. 31.*

167. ℞. Hoc probabiliùs permitti non posse salvâ conscientia. Ità Thyreus, Tamburinus, Bonacina, & alii plures contra Castropalao, & alios nonnullos, existimantes posse permitti suppositis saltem quibusdam conditionibus, videndis apud Castropalaum *cit. tr. 14. disp. 4. pu. 4. n. 13.* Ratio autem nostra hæc est: quia Exorcista assentiendo hujusmodi petitioni, in præjudicium tertii vergenti, suô modo inhonorat Exorcismos Ecclesiæ, & potestatem à Christo concessam, dum ad expulsionem acceptat conditionem à dæmone liberè præscriptam: quod utique absque injuria Christi, & Ecclesiæ neutiquam fieri potest. Illud tamen certiùs ac verosimiliùs existimo, posse scilicet dæmoni permitti, ut ab Exorcista non relegetur in infernum novis ibi cruciatibus affligendus; tum quia per

hoc neque Deo, neque proximo infertur injuria; tum præsertim, quia non legitur fuisse à Deo Exorcistis concessa potestas, ablegandi dæmones quocunque libuerit, sed solùm ejiciendi illos è corporibus Energumenorum. Videatur de hoc Brognolus *disp. 4. part. 1. c. 3. q. 14. & 15.* vel Tostatus *q. 16. in cap. 10. Matth.*

CASUS TERTIUS.

Cajus juvenis professione lanio ab Hero suo jubetur hinc inde coemere jumenta, præsertim agnos, oves, ac vitulos; qui, ut ab onere revera molestissimo indomitos vitulos domum deducendi sese liberet, eosdem in nomine SS. Trinitatis adjurare consuevit, inclamando certum quendam rhytmum in aures eorum, subitóque postea eos ter circumeundo; quô facto ad instar canis domestici nullo prorsus impellente Cajum comitari assolent, quoquò demum libuerit, prout non absque stupore plures alii viderunt. Tametsi autem plures Confessarii modum hunc velut superstitiosum Cajo interdixerint, nullatenus tamen vult eum intermittere; tum quòd hæc adjuratio in nomine ipsius SS. Trinitatis facta, non, nisi Sanctissima verba contineat; tum præsertim, quòd hac intermissa cum maxima defatigatione deberet vitulos domum conducere. Jam quæritur, an Cajus peccet, an verò modus iste protinus permitti queat à Confessario?

168. ℞. Cajum porrò practicando hunc modum adjurandi procul dubio peccaturum, & quidem mortaliter, & propterea à confessario permitti aut dissimulari haud quaquam posse. Ratio est: quia

quia omnis superstitio, & vana observantia cum ex- vel implicito pacto dæmonis juncta sub dispendio æternæ salutis fugienda est, veluti ex communi DD. tradidimus *part. 2. Theolog. decalog. Confer. 16. n. 435.* at, in hoc casu vanam observantiam cum pacto saltem implicito dæmonis intervenire liquidò constat; tum ex eo, quòd vitulus velut creatura irrationalis adjurationem non intelligat, atque hôc ipso vi hujus moveri nequeat ad Cajum quoquò lubet, comitandum ad instar canis domestici; tum insuper ex aliis circumstantiis hujus adjurationis, vanitatem nimiùm quantum sapientibus, utpute quòd debeat fieri ad aures vituli, itémque quòd adjurator debeat illico ter circumire vitulum &c.

Nec refert, quòd verba hujus adjurationis de se sint, vel supponantur Sancta; quia ad veram superstitionem sufficit, ea ex aliis circumstantiis vitiari, quòd planè in nostro casu negari minimè potest: cùm enim neque ex sua natura, neque etiam ex aliqua institutione humana aut divina habeant vim movendi, seu etiam cicurandi vitulum, profectò nemo prudentum hunc effectum ex illis infallibiliter exspectare potest: neque etiam sperare licet à Deo, vel ab Angelo bono: consequenter à solo diabolo exspectare convincitur, quisquis hoc modô utitur. Videantur dicta locô proximè cit. præsertim *à n. 513.*

169. Quòd autem hic diximus de adjuratione vituli, idipsum dictum intelligas velim de adjuratione locustarum ac vermium, depopulan-

tium fruges agrorum, vel arborum, aut prata &c. in qua nonnulli vanissimi observatores feruntur instituere quendam apparatum, seu processum juridicum, hinc instituendo accusatorem, illinc advocatum, tandémque auditis partibus pronuntiando sententiam, tanquam si cum hujusmodi bestiolis noxiis coram prætore contenderent: qui tantus vanorum rituum apparatus fieri planè non potest citra pactum saltem tacitum seu implicitum cum dæmone: esto fortassis à simplicibus propter ignorantiam subinde exerceatur sinè formali peccato mortali. Videatur Filliucius *tr. 24. n. 219.* Sporer *tr. 3. decalog. cap. 1. n. 168.* Tambur. *l. 3. decalog. c. 8. §. 2. n. 4. & seq.*

§. III.
Corollaria ex dictis inferenda.

170. Colliges ex hactenus dictis primò, dæmones nunquam adjurandos esse eo fine, ut aliquid faciant vel omittant divini honoris causâ; frustra quippe hoc obtinere niteremur, quandoquidem ipsorum voluntas in malitia ità fuit indurata, ut quidquid agunt, ex capitali odio Dei agant, sempérque conentur Dei gloriam diminuere. Subin tamen prudenter adjurari ac cogi possunt, ne impediant aliam creaturam rationalem v. g. energumenum à procuranda Dei gloria, vel animæ salute, utpote per susceptionem Sacramentorum, præsertim pœnitentiæ & Eucharistiæ. Videatur Valentia *tom. 3. disp. 6. q. 8. pu. 2.*

Colli-

171. Colliges 2dò, neutiquam fas esse adjurare dæmonem deprecativè, vel etiam imperativè, sed ità, ut adjurans quasi paciscendo sese obliget ad sequendum diaboli consilium vel voluntatem. Ratio est: quia quivis fidelium vi obligationis in baptismate contractæ tenetur renuntiare diabolo, & ejus operibus malignis: at, hoc non facit, qui se eidem subjicit vel consiliis ejus, acquiescit, ergo &c. Hinc Apostolus *1. Cor. 10.* ait: *Nolo vos socios fieri dæmoniorum.*

172. Colliges 3tiò, illicitum quoque esse adjurare dæmonem eo fine, ut nobis opem ferat v. g. in cognitione rerum occultarum, in eruendo thesauro, in curando, seu depellendo hoc vel illo morbo &c. in avertenda grandine vel tempestate &c. Ità *communissimè DD.* Ratio est: quia similia fieri nequeunt sinè commercio cum diabolo ineundo. Dein vel fieret hoc deprecativè vel imperativè? si deprecativè, diabolus suo modò colitur; quod nulli fidelium licet. Si imperativè, frustra hoc modô laboratur; siquidem Christus Ecclesiæ suæ non dedit potestatem quidlibet imperandi, sed ejiciendi duntaxat dæmones, eorúmque opera maligna dissolvendi, juxta illud *Marc. ult. In nomine meo dæmonia ejicient.* Et *Luc. 10. Ecce dedi vobis potestatem calcandi supra serpentes* (id est dæmones) *& scorpiones, & super omnem virtutem inimici, & nihil vobis nocebit* &c. Tamburinus *in decalog. lib. 3. c. 8. §. 2. n. 8.* Suarez *lib. 4. de adjurat. c. 2. n. 7.* Sanchez *l. 2. c. 42. n. 19.*

173. Colliges 4tò, licitum esse nomen diaboli carthæ inscribere, & ità inscriptum in contemptum ipsius comburere. Licitum insuper esse 2. Energumeno præbere medicinas seu herbas, præsertim benedictas, non quòd naturalem vim habeant contra dæmonem, sed moralem potiùs; vel eo fine, ut superfluos humores corporis, quibus dæmon utitur ad vexandum seu affligendum energumenum, dispellat. 3. Insuper licitum esse in contemptum diaboli energumenum flagellis, vel etiam alapis moderatè percutere. Ratio horum ex dictis facilè constabit: quia prædicta media deserviunt, vel ad diabolum velut spiritum superbissimum fugandum, vel ad ipsius opera dissolvenda; at, quæ in hunc finem faciunt, licitè ab Exorcista adhibentur: ergo &c. Secus dicendum foret, si Energumenum gravius cædendo flagellis per modum carnificis potiùs, quàm Exorcistæ tentaret aggredi: quia per talem exoticum modum potiùs creaturam affligeret, quàm diabolum. Secus insuper dicendum foret, si diabolus ipse postulâsset, ut energumenus ab Exorcista flagellis, alapis, vel aliis pœnis affligeretur: quia similes pœnalitates non possunt nec debent adhiberi, nisi quatenus cedunt in contemptum diaboli, & hoc modô quodammodo eundem compellunt ad deserendam creaturam: atqui si fiant ad petitionem dæmonis, hôc ipso non vergunt in ipsius contemptum, consequénter nec serviunt ad eum fugandum, sed potiùs ad eundem honorandum, & ad beneplacitum ipsius: ergo &c. Videatur de hoc

hoc Del-Rio *lib. 2. disquis. magic. q. 30. seq. 3.* vel Babenstuber *tr. 5. disp. 3. art. 3. n. 25.*

174. Colliges denique 5tò, fas esse postulare, seu etiam exorcizando cogere dæmonem, ut emigrando è corpore energumeni det aliquod signum sui egressus v. g. extinguendo lampadem, frangendo vitrum &c. vel quid simile. Ratio hujus desumitur, tum ex Sacerdotali Romano, in quo jubetur Exorcista hujusmodi signum petere; tum ex eo etiam, quòd exhibitio talis signi conducat aliquô modo ad expulsionem diaboli, in quantum inde affligitur ac confunditur, vel etiam, in quantum Exorcista inde colligere potest, an corpus energumeni deseruerit, an ulteriori exorcizatione opus sit, nec ne. Ità Tambur. *in decalog. lib. 3. c. 8. §. 2. n. 8.* Bonacina *tom. 2. disp. 4. q. 1. pu. ult. n. 12.* Filliuc. *tr. 24. n. 214. & 15.*

Conferentia septima.

De natura, distinctione, & materia votorum.

SUMMARIUM.

175. Votum est promissio libera Deo facta de meliori bono.

176. Ad hujus valorem requiritur tanta deliberatio, quanta opus est ad peccandum mortaliter.

177. Satis

177. Satisfit cuidam inſtantiæ in contrarium.

178. Non omne votum ex gravi etiam metu factum eſt invalidum.

179. Similiter non omnis error votum reddit invalidum.

180. Recenſetur varia votorum diviſio.

181. Solemnitas voti probabiliùs non importat aliud, quàm inhabilitatem quandam ad certos effectus, auctoritate Eccleſiæ introductam.

182. Per ſe loquendo quivis homo rationis compos poteſt validum emittere votum.

183. Materia voti alia dicitur remota, alia proxima.

184. Votum debet neceſſariò fieri de re poſſibili, honeſta, & de meliori bono.

185. Caſu quo materia voti eſt partim poſſibilis, partim verò impoſſibilis, attendi debet, an partes ſint ſeparabiles, nec ne, & præcipuè, ad mentem voventis.

186. Ubi enim partes moraliter ſunt ſeparabiles, eſto una evadat impoſſibilis, nihilominus alteram teneris præſtare.

187. Reſolvitur Caſus I. de quodam Juvene, qui coram Deo Confeſſario promiſerat, ſe deinceps altera die ſemper jejunaturum, caſu quo pridie in certum quoddam vitium incidiſſet.

188. Quomodo talis juvenis à Confeſſario fuerit instruendus.

189. Et quid de illo, qui tempore gravis infirmitatis ſæpiùs dixerat, ſe induiturum habitum religioſum, ſi Deus ſibi ſanitatem priſtinam reſtitueret.

190. Reſolvitur Caſus II. cujusdam puellæ, quæ intuitu aureolæ virginitatem ſuam perpetuò devoverat B. Virgini Mariæ.

191. An propterea indiguerit diſpenſatione, ut tutâ conſcientia poſſet amplecti ſtatum conjugalem.

192. An vovens virginitatem, cenſeri debeat voviſſe caſtitatem.

193 An

§. I.

Præmittuntur, & breviter resolvuntur quæsita, scitu necessaria ad debitè resolvendos Casus practicos de natura, & valore votorum.

Quæres primò, quid sit votum propriè tale? ℟. Vo-

175. ℞. Votum propriè tale est promissio deliberatè Deo facta de meliori bono. Ità post D. Thomam 2. 2. q. 88. a. 1. & 2. Communiter DD. Explico breviter singulas particulas. Dicitur 1. *promissio*, id est, obligatio fidei &c. ad verum enim votum non sufficit solum propositum, vel intentio aliquid faciendi aut omittendi, neque etiam propositum aliquid promittendi, sicut ad verum testamentum non sufficit sola intentio testandi; quia vi talis intentionis aut propositi nulla nascitur obligatio: & hoc cuivis Confessario bene notandum est in ordine ad instruendos rudiores, qui ex erronea conscientia merum propositum sæpiùs apprehendunt pro voto. Dicitur 2dò *deliberatè facta &c.* ut per hoc excludatur etiam promissio, at non spontaneè, sed coactè potiùs, seu ex metu gravi extrinsecè incusso facta. Dicitur 3. facta *Deo*. Cùm enim votum consistat in actu Religionis, & latriæ quidem, hinc debet fieri soli Deo, quippe qui solus meretur cultum latreuticum. Ex quo consequens est, promissionem quamcunque soli homini factam non esse votum, esto etiam talis promissio, supposita acceptatione promissarii, obliget tituló justitiæ. Similiter promissio soli B. Virgini, vel alteri cuivis demum Sanctorum facta, obligat quidem ex virtute hyperduliæ aut duliæ, non tamen est votum propriè dictum, ob rationem proximè datam. Secus dicendum, si talis promissio fiat Deo in honorem B. Virginis, vel aliorum Sanctorum, vel si Sancti duntaxat invocarentur per modum testium, veluti nos

nos fratres minores facimus deponendo solennem professionem. Additur denique *de meliori bono*: ad votum enim ulteriùs requiruntur duæ conditiones, una est, ut illud, quod promittimus, sit moraliter bonum ac honestum: altera, ut bonum illud melius sit, quàm ejus oppositum, id est, ut non sit privativum, aut ex se impeditivum alterius operis excellentioris seu perfectioris.

Quæres jam 2dò, qualis ergo, & quanta deliberatio necessaria sit ad valorem voti?

176. ℞. Tanta, quanta requiritur, & sufficit ad peccandum mortaliter. *Communis.* Quòd tanta sufficiat, luculenter innuit Glossa *in cap. 14. C. 32. q. 2.* dum ait: *per quam deliberationem potest quis se obligare diabolo, potest & Deo.*

Quòd insuper tanta requiritur, inde de facili suaderi potest: quia vovens se habet ad instar legislatoris privati: nemo autem (ait Reiffenstuel *Theol. mor. tr. 6. dist. 3. n. 4.*) se verè obligare censetur, nisi plenam habeat deliberationem seu advertentiam circa id, quod facit. Hinc non oritur obligatio, si votum fiat ex subitaneo motu, vel passione rationem præveniente, vel ex semiplena deliberatione, ità, ut vovens alteri rei intentus solùm tenuiter, aut confusè advertat, quid voveat: immò ex tali vòto, utpote simpliciter invalido, nequidem oritur obligatio sub veniali, uti bene docet Herincx noster *part. 3. tr. 4. disp. 4. n. 2.*

Dices contra hoc. Ad verum peccatum saltem veniale sufficit imperfecta & semiplena delibera-

liberatio; & hac sola stante delinquens sibimet imponit obligationem ad subeundam pœnam temporaneam: ergo similiter ad verum votum, & inde contrahendam obligationem saltem levem, sufficit imperfecta, & semiplena deliberatio.

177. ℞. Neg. Conseq. & paritatem. Bonum quippe (uti est votum) nascitur ex integra causa; malum verò (uti est peccatum) ex quolibet defectu. Et certè ad veniale peccatum sufficit quævis negligentia, & indirecta voluntas, quæ tamen ad votum nullatenus sufficit, Deo ad hujus valorem requirente perfectam deliberationem, sinè qua factum votum nullatenus acceptat, ait Herincx *loc. cit. n.* 3.

Quæres tertiò, an ergo omnis, vel quinam metus obstet valori?

178. ℞. Non omnis metus etiam gravis, sed solus metus gravis injustè incussus ab extrinseco, & quidem in ordine ad extorquendum votum, illud invalidat, prout de voto solemnis professionis declaratur *c. 1. de his, quæ vi &c.* quod alii DD. communiter satis extendunt ad quodvis aliud votum *per cap. 14. de sponsal.* ex quo colligunt, consensum gravi metu injustè incussò extortum, pro nullo haberi. Quin immò, hujusmodi vota de jure naturæ invalida censent D. Thomas, S. Bonaventura, Scotus & alii apud Lessium *lib. 2. c. 40. dubit. 3. n. 17. Deus enim*, inquit S. Bonaventura *3. dist. 39. art. 3. q. 2. vult Sacrificia non coacta, sed voluntaria:* meritò proin creditur non acceptare promissiones

nes per injuriam extortas, ne approbator injuriæ esse videatur: hanc ob causam nonnulli existimant, votum etiam levi metu extortum, nullius esse valoris, licet alii communiùs id negent, præsertim pro foro externo, in quo tale votum haberetur, & agnosceretur validum. Et certum esse debet, quòd votum valeat, si fuit factum ex metu justè incusso, vel ex injustè quidem, at, non in ordine ad extorquendum votum incusso: quia talis non fuit coactus ad vovendum, sed liberè assumpsit & elegit votum ad evadendum aliud damnum vel periculum. Videatur de hoc Castropalao *tr. 15. disp. 1. pu. 5. n. 2. & seqq.* Sanchez *lib. 4. c. 3. n. 5.* vel Azorius *1. p. lib. 11. c. 15. q. 7.*

Quæres 4tò, utrum valeat votum ex errore factum?

℞. Si supponatur factum ex errore circa substantiam, vel circa conditionem redundantem in substantiam, causamvè finalem, votum erit nullum: è contra verò; si error contigit duntaxat circa accidentia, vel circa conditionem non redundantem in substantiam, valet votum juxta DD. *Communiter.* Declaro hanc resolutionem exemplis. 1mò. si vovisti, erroneè existimans, ex voto nullam nasci obligationem, error redundat in essentiam. 2. si promisisti Ecclesiæ offerre calicem, quem erroneè putâsti ex cupro, revera autem invenisti ex auro confectum, error redundat in substantiam materiæ. 3. si vovisti ingredi certum monasterium, in quo putâsti vigere religiosam disciplinam, ubi talis tamen mi- 179.

nimè viget, error censetur circa conditionem redundantem in substantiam. 4. si quid vovisti in gratiarum actionem pro sanitate Parenti tuo restituta, postea verò rescis, Parentem vel nunquam fuisse infirmum, vel esse omnino mortuum, errâsti circa causam finalem: & in his casibus omnibus votum est nullum defectu consensûs, quippe qui non potuit ferri in incognitum. Contra verò vovisti peregrinatum ire ad domum v. g. vetero Oettinganam, quam putâsti hinc distare sex milliaribus, reipsa autem distat septem, votum adhuc valet, quia error est exiguus, & tam parum pro nihilo reputari debet. Idipsum tenendum est, si error contigit duntaxat circa causam impulsivam, ùt si vovisses dictam peregrinationem primariò quidem ex intentione colendi Tavmathurgam Virginem, 2dariò autem ex intentione ibi tuum fratrem vel Patriotam aliumvè bonum amicum invîsendi, valebit votum, quia hæc causa fuit duntaxat secundaria, quâ etiam præcisâ, ùt supponi debet, adhuc voluisses suscipere dictam peregrinationem. Videatur Lessius *lib. 2. c. 40. dubit. 2. n. 10.* Palao *cit. pu. 6.* vel Sporer *tr. 3. in decalog. c. 2. n. 26. & seqq.*

Quæres 5tò, quotuplex sit votum?

180. ℞. Votum ùt sic diversimodè dividi solet, potissimùm verò in sequentia membra.

I. In *absolutum & conditionatum.* Absolutum dicitur, quod fit sinè ulla conditione; uti fieri solet votum solemnis professionis. Conditionatum

natum verò appellatur, quòd fit sinè voluntate absoluta, sed cum quadam conditione suspensiva, utputa dicendo v. g. voveo induere Monachum, si evadam hoc periculum &c. hac de causa voti hujus obligatio suspensa manet, usque dum fuerit adimpleta conditio, veluti dicemus inferiùs *n. 209*.

II. In *Solenne* & *Simplex*. Solenne dicitur, quod ùt tale acceptatur ab Ecclesia, & sunt hæc duo: 1. votum castitatis annexum Ordinibus Sacris. 2. votum professionis solemnis approbatæ Religionis, Simplex verò votum appellatur, quod fit privata devotione vel auctoritate, absque eo, quòd Ecclesia illud singulariter acceptet, licèt fortassis in Ecclesia fiat, etiam coram altari, vel cum aliis quibusdam cæremoniis.

III. Dividi solet in *personale*, *reale* & *mixtum*. Personale dicitur, vi cujus aliqua actio hominis, vel abstinentia, seu cessatio ab actione promittitur, utpùta peregrinatio, vel jejunium &c. Reale appellatur, vi cujus promittitur aliqua res pretio æstimabilis, v. g. calix, pecunia, eleemosyna &c. Mixtum denique appellatur, vi cujus Deo promittitur utrumque, id est, tam actio personalis, quàm etiam res præstanda; ùt si quis promittat peregrinationem certam cum oblatione cerei, vel pecuniæ &c.

IV. In *necessarium*; quô scilicet promittitur res aliunde debita seu præcepta, & in *liberum*, id est, tale, quô promittitur res aliunde non debita v. g. erogatio eleemosynæ &c.

V. In *externum*, & *internum*. Externum appellatur, quod quibusdam signis exterioribus exprimitur, idque vel coram testibus extraneis, & dicitur publicum; vel sinè testibus extraneis, esto non sinè testibus domesticis, & vocatur privatum.

VI. Denique dividi assolet in *reservatum*; & non *reservatum*. Reservatum appellatur illud, in quo solus S. Pontifex dispensare potest: non reservatum vocatur, in quo alii quoque dispensare valent. Aliæ nonnullæ divisiones minùs notabiles videri possunt apud nostrum Henno, & alios passim.

Quæres sextò; in quonam voti solennitas consistat?

181. ℟. Voti Solemnitas consistit in statuto Ecclesiæ, vi cujus persona hujusmodi votum emittens inhabilitatur ad certos effectus. Sic 1. Clericus in Sacris constitutus per solenne votum castitatis inhabilitatur ad validè contrahendum matrimonium. 2. Religiosus vi voti paupertatis inhabilitatur ad habendum dominium &c. Ità tenet Scotus 4. *dist*. 38. *q*. *un*. quem nedum Scotistæ, sed alii quoque innumeri Doctores sequuntur contra Gonetum, & alios nonnullos Thomistas, volentes solemnitatem voti consistere in quadam consecratione, vel certè in quadam traditione ex parte voventis, & in acceptatione ex parte Prælati votum recipientis. Ratio autem nostræ resolutionis desumitur tum *ex cap*. *un*. *de voto in 6to*. ubi Bonifacius Papa VIII. ait: *Nos igitur attendentes, quòd voti solennitas*

ex

ex sola constitutione Ecclesiæ est inventa. Similiter Gregorius XIII. *Bullâ, Ascendente Domino* *§. 18.* ait: *Nos considerantes, voti Solemnitatem sola Ecclesiæ institutione inventam esse &c.* Tum ex eo etiam, quia si S. Pontifex statueret, ut deinceps vota v. g. in nostra Religione Seraphica emissa non essent ampliùs solemnia, sed simplicia, talia forent, prout fatetur ipsusmet Gonet *tom. 5. p. 123.* atqui tunc esset prorsus eadem consecratio, eadémque traditio & acceptatio, quæ nunc: ergo solemnitas votorum non consistit in traditione, & acceptatione Ecclesiæ, sed in quadam constitutione &c. Videatur de hoc Henno *tr. in decalog. disp. 2. q. 3. art. 2. conclus. 2.*

Quæres 7timò, quinam possint validè vovere?

℟. Hoc potest quivis ratione pollens, modò non sit aliunde impeditus. Ratio est: quia omnis homo aliunde liber, & rationis usu pollens, cognita Dei bonitate potest illum amare, & colere, consequenter etiam aliquid eidem promittere: átqui hoc idem est, ac voto sese obstringere: ergo &c. Dixi: *nisi aliunde sit impeditus &c.* Nam Concilium Trid. *ss. 25. de Regul. c. 15.* reddidit tam masculos, quàm fœminas simpliciter inhabiles, ad solenniter profitendam quamcunque Religionem ante annum decimum sextum &c. 182.

Quæres denique 8vò, quænam possit, vel debeat esse materia voti?

183. Ante responsionem supponendum est, & notandum, nomine materiæ intelligi id, quod promittitur: Solent autem Doctores communiter distinguere inter materiam *proximam* & *remotam*: proximam dicunt actionem aliquam humanam, vel abstinentiam ab actione humana; remotam verò appellant objectum illius actionis humanæ: ex. gr. vovendo promisisti eleemosynam: remota materia hujus voti est pecunia, vel alia res, per quam indigentia pauperis sublevari potest, proxima autem est elargitio, seu distributio, sive per te ipsum, sive etiam per alium facienda: ferè quemadmodum in Sacramento pœnitentiæ materia remota sunt peccata, proxima verò est eorundem dolorosa confessio. Hôc notato

184. ℟. Materia voti universim debet esse 1. res, vel opus possibile. 2. honestum, ac Deo gratum, immò 3. de meliori bono, ità scilicet, ut gratius Deo sit, illud fieri, quàm non fieri, seu omitti. Ità *ex Communi DD.* Herincx *ubi suprà n. 12. & seqq.* Ratio primi est: quia ad impossibile nemo se obligare potest; unde talis promissio inepta omnino, ac stulta dici meretur: Deo autem displicet stulta promissio *Eccle. 5. v. 3.* nec talem acceptat: ergo &c. Ratio autem 2di, & 3tii est: quia promissio ex sua natura est quædam gratificatio: atqui nemo gratificat promittendo id, quod non est honestum, vel non gratum, vel id, cujus oppositum gratius foret: ergo materia voti nedum debet esse de opere Deo grato, sed etiam de meliori bono,

seu

ſeu tali, quod ſit gratius ſuô oppoſito. Ex hoc autem Doctores rectè concludunt. votum de perpetrando opere malo, ſive mortaliter, ſive venialiter, nedum irritum, ac invalidum eſſe, ſed, & mortaliter peccaminoſum; quia per hujusmodi votum divinæ bonitati infertur graviſſima injuria, & tacita quædam blaſphemia, dum in Ejus obſequium offertur id, quod noſcitur Ejusdem bonitati, ac Sanctiſſimæ voluntati diſplicere. Itá Leſſius *lib. 2. c. 40. dubit. 7. n. 39.* Herincx *part. 3. tr. 4. diſp. 4. n. 14.* Buſenbaum, aliique Doctores contra Navarrum, Saa, & nonnullos alios aſſerentes, votum de re venialiter mala non eſſe, niſi venialiter peccaminoſum.

Sed quid (inquies) ſi materia voti ſit partim poſſibilis, partim verò impoſſibilis?

185. ℞. In tali caſu attendendum eſſe primariò ad intentionem voventis, an ſcilicet intenderit præſtare partem unam ſinè altera, an verò utramque indiviſim, & copulativè? 2dariò inſuper oportebit attendere, an materia voti conſtet partibus ab invicem ſeparabilibus, aut ſeparari ſolitis, nec ne? ſi non conſtet talibus, tunc reddita una parte impoſſibili, corruit pariter obligatio præſtandi alteram: hac de cauſa ille, qui vovit conſtruere Eccleſiam, ſi non poſſit totam, non tenetur exſtruere chorum ſolum, vel ſolam aliquam capellam.

186. Econtra verò ſi conſtet partibus diviſibilibus, eſto non poſſit præſtare totum, tenetur nihilominus præſtare partem poſſibilem: ex. gr.

 voviſti

vovisti in pauperum necessitates erogare 100. florenos, dein verò ex quocunque demum accidente non potes, nisi quinquaginta, vel viginti &c. teneris nihilominus dare hanc partem: quia hujusmodi eleemosyna regulariter non solet Deo promitti ità, ut si quædam pars ex tota summa evadat redditu impossibilis, etiam altera non præstetur. Videatur de hoc Castropalao *ubi suprà pu. 8. §. 1. n. 105.* vel Sporer *cit. à n. 67.*

§. II.

Præmittuntur, & breviter resolvuntur Casus practici, de natura & materia votorum.

CASUS PRIMUS.

Titius Juvenis consuetudinarius quò efficaciùs Confessario demonstraret conceptum emendationis propositum, eidem in Sacro Tribunali coram Deo sanctè adpromiserat, deinceps nedum abstinere ab illo vitio, sed insuper, casu quo illud reincideret, altera die infallibiliter sese castigaturum salutari jejunio. Factus postea recidivus rediit ad eundem Confessarium se accusans, quòd contra suum votum nuper in confessionali factum in idem vitium sæpiùs relapsus sit, nunquam tamen propterea jejunaverit. Confessario ulteriùs interrogante, an ergo nuper intenderit emittere verum votum, & an credat, quòd ob promissum non observatum graviùs peccaverit? Respondit Titius, sibi non constare, an voluerit facere

facere verum votum, credere nihilominus, quòd ratione promissi non servati graviùs deliquerit; eò quòd omne promissum cadat in debitum. Quid judicii de tali responso? Et quid cum hujusmodi pœnitente aget Confessarius?

187. ℞. ad prius quæsitum, præsumendum esse à Confessario, quòd Titius non fecerit verum votum; quia secundùm dicta *n. 175.* votum importat promissionem Deo factam: atqui Titius Confessario duntaxat, & non Deo (esto coram Deo) supponitur promisisse emendationem vitæ: ergo non fecit verum votum; secus enim dicendum foret, quemlibet pœnitentem, supposita semel emendationis promissione, ex voto teneri ad vitæ emendationem; quod sanè nemo prudentum facilè dixerit. Accedit, quòd juxta Regulam communiter receptam, & mox infrà *n. 217.* dandam, quotiescunque verba de se non sonant votum, simúlque dubitatur, an quis voluerit verè vovere, toties standum sit pro libertate subditi, & pro nullitate voti: atqui hoc fit in nostro casu: ergo &c. Nec refert, quòd Titius existimet, se graviùs offendisse Deum propterea, quòd promissis non steterit; potuit enim hoc apprehendere ex conscientia erronea, & hac stante graviùs peccare, prout frequenter contingere solet simplicioribus, dum ex sinistra persuasione credunt, se obligatos ad recitandas preces confraternitatis, ad salutandam B. Virginem audito pulsu salutationis angelicæ, & nihilominùs similia intermittunt. Hinc

188. ℞. jam ad posterius quæsitum, Titium à Confessario esse instruendum, quòd revera non teneatur ad jejunium vi voti, quandoquidem tale non fecit: esto etiam (ut commune verbiverbium habet) omne promissum cadat in debitum, non tamen cadit in debitum ex virtute Religionis, vel ex voto, nisi talis promissio supponatur facta Deo. Ratio autem hujus resolutionis desumi debet ex dictis in *Theolog. Sacram. part. 2. Confer. 18. n. 459.* quia Confessarius per se loquendo tenetur instruere pœnitentem, quotiescunque animadvertit eum laborare aliqua ignorantia vincibili, & culpabili, præsertim in materia gravi, ne scilicet ex conscientia erronea graviter Deum offendat: atqui Titius advertitur hujusmodi ignorantia laborare: ergo &c.

Sed quid, inquies, tenendum est de illo juvene studioso, qui tempore gravis infirmitatis Confessario suo (etiam aliis audientibus) sæpiùs dicere solebat: *Si Deus pristinam sanitatem mihi restituerit, induam habitum religiosum*: tenebiturnè postea sanitati restitutus vi voti ingredi Religionem?

189. ℞. Quod non. Ratio est: quia memorata verba ex se non sonant votum, sed merum, ac nudum propositum voluntatis: ergo juvenis relinquendus est in possessione suæ libertatis, eò præsertim, quòd obligationes gratuitæ sint potiùs restringendæ, quàm ampliandæ, uti sapienter monet Laymann *lib. 4. tr. 5. c. 6. n. 14.* Secus decidendum putant Navarrus, Sanchez,

Sporer

Sporer *tr. 3. decalog. c. 2. n. 18.* si hujusmodi verba de se quidem merum propositum exprimentia immediatè dirigerentur ad Deum permodum pacti v. g. dicendo: *Domine Deus, si sanitatem mihi concesseris &c. ingrediar Religionem;* quia hæc verba in Deum immediatè directa per modum pacti, significant promissionem, seu obligationem reciprocam, quæ proin adimpleta conditione immediatè transit in absolutam.

CASUS SECUNDUS.

Sempronia puella quindecim circiter annorum, dum à quodam Concionatore statum viginitatis miris laudibus extolli audiisset, ac prærogativam singularem, quòd scilicet Virgines Agnum cœlestem quondam sequerentur quocunque ièrit, partim hujus prærogativæ amore allecta, partim etiam amoris ergà B. Virginem teneritudine commota hæc intra se verba protulit: Sanctissima, & purissima Virgo Maria; promitto, dono, & consecro tibi meam virginitatem in perpetuum. *Elapsis postea quatuor, vel quinque annis hujus promissi pœnitens facta venit ad Confessarium dicens, se tunc temporis nondum ità apprehendisse, quid oneris post se traheret votum virginitatis; tum quia illo tempore nondum fuerat passa tot, tam in, quàm extrinsecus etiam tentationes; tum præsertim, quia, si deberet perpetuò abstinere à nuptiis, difficulter sibimet posset providere de necessariis ad honestam sustentationem. Quærit ergo è Confessario 1. an memorata promissio habeat vim voti? 2. Quid sibi faciendum, ut tutâ*

con-

conscientia possit amplecti statum conjugalem? quid ad hæc Confessarius?

190. ℟. ad primum quæsitum, Semproniæ respondendum, hanc promissionem non habere vim voti propriè dicti, quippe quod juxta dicta superiùs *n. 175.* essentialiter consistit in promissione ipsi Deo, non verò B. Virgini, vel alteri cuivis demum Sancto præcisè facta.

Quia tamen etiam talis promissio obligat saltem ex virtute hyperduliæ; hinc ad debitè resolvendum hunc casum, & ad quietandam conscientiam oportet ante omnia sciscitari ex Sempronia, quidnam nomine Virginitatis B. Virgini promissæ, vel consecratæ intellexerit? &, an vi talis promissionis solùm voluerit obligare se ad abstinendum ab omni connubio, vel ad claustrum virginitatis suæ inviolatæ servandum (prout hujusmodi puellæ, utpote ignaræ, & in rigore minimè intelligentes, quidnam virginitas importet, facere solent) an verò per hoc voluerit sese obligare, ad simpliciter abstinendum ab omni commercio carnali in perpetuum? Si respondeat, quòd intenderit se obligare ad hoc 2dum, eidem intimandum erit, quòd tutâ conscientia absque dispensatione nequeat inire matrimonium, prout de se facilè liquet, & absque difficultate eidem persuaderi poterit. At verò, si respondeat Sempronia, se duntaxat intendisse illud primum, scilicet se obligare ad abstinendum ab omni connubio, rursus facilè poterit dispensari à Confessario privilegiato, vel potiùs debebit commutari hoc votum. Si autem dicat, quòd

quòd voluerit se obligare ad inviolatè servandum claustrum suæ virginitatis, rursus cum omni modestia inquirat Confessarius, an ergo hactenus illud inviolatè semper custodierit, nec ne? si dicat se hujus jam semel fecisse jacturam per commercium carnale &c. declaret ei, quòd tutâ conscientia possit nubere; quandoquidem virginitatem in hoc sensu sumptam, id est, pro claustro virginitatis &c. jam supponitur irrecuperabiliter amisisse, prout ex communi DD. benè tradit Marchantius noster *tom. 2. tr. 3. tit. 4. q. 3. dub. 4. Resol. 2.* At verò, si Sempronia dicat, se hactenus claustrum suæ virginitatis semper custodisse, & conservâsse illæsum, tum denique dicendum, &c.

℞. ad 2dum quæsitum, Semproniæ suadendum, ut petat dispensationem, quam nedum ab Episcopo, sed etiam à quolibet Confessario Mendicantium poterit impetrare juxta dicenda inferiùs *à n. 274.* Non enim supponitur fecisse verum votum, quandoquidem non Deo, sed B. Virgini suam virginitatem devoverit. Et datô etiam, quòd hanc Deo ipsi promisisset, & perpetuò quasi consecrâsset, posset nihilominus à quolibet Privilegiato Confessario dispensari; siquidem non votum *virginitatis*, sed votum castitatis perpetuæ est specialiter reservatum Summo Pontifici. 191.

Dices tamen contra hoc: quisquis vovet virginitatem perpetuò servandam, ipsô factô præsumitur velle nullam prorsus delectationem carnalem admittere, quâ corporis, animæve inte-

integritas pollui poſſet, conſequenter meritò præſumitur, feciſſe votum caſtitatis perpetuæ, prout poſt S. Thomam tenent Caſtropalao, Illſung, Babenſtuber, *aliique DD. communiſſimè*; ergo idipſum præſumendum eſt de Sempronia noſtra: quòd enim clauſtrum virginitatis perdiderit, merè per accidens ſe habet; conſequenter ſi velit diſpenſari in hoc voto, non à quolibet Confeſſario, ſed ab ipſomet Summo Pontifice debebit petere diſpenſationem.

192. ℞. diſtingu. & explicando antecedens: Quisquis vovet virginitatem, præſumitur feciſſe votum caſtitatis perpetuæ, & hoc *regulariter*, quando ex aliis circumſtantiis contrarium non poteſt colligi, *trans.* & hoc *univerſaliter*, neg. antec. cum conſeq. Verſamur enim in materia odioſa, in qua interpretatio ultra proprietatem verborum nullatenus extendi, ſed, quantum rationabiliter fieri poteſt, reſtringi debet. Inſuper ex fine à Sempronia intento ſatis colligi poteſt, quòd non caſtitatem ſimpliciter, ſed virginitatem voverit eo fine, ut aſſequeretur laureolam Virginum: ergo non eſt ſimpliciter obliganda ad abſtinendum ab omni delectatione venerea, ſed debuit abſtinere ab illa, per quam Virginitatem amitteret, & per conſequens ſpem ſequendi Agnum, vel aſſequendi laureolam Virginum. Videatur de hoc Caſtropalao *tr. 15. diſp. 1. pu. 12. n. 7.* Laymann *lib. 4. tr. 4. c. 2. n. 3.* vel R. P. Pichler in ſuo laudabiliſſimo opere Jur. Canon. practicè explicati *lib. 3. tit. 34. deciſ. 107.* ubi hanc opinionem ſoli-diſſimè

dissimè tradit, pro eadem referens Portel, Diana, & Burghaber.

Dices jam è contrario. Promissio sive B. Virgini, sive etiam ipsimet Deo facta, sed sinè sufficiente deliberatione, nulla est, & hôc ipso non indiget relaxatione, vel dispensatione: atqui in nostro casu promissio non fuit facta cum sufficienti deliberatione; tum quia Sempronia nondum compleverat annum decimum sextum; tum etiam, quia, ùt casus fert, nondum satis intellexerat onera huic voto annexa: ergo non tenetur voto; consequenter &c.

193. ℞. Negando min. Supponitur enim Sempronia, utpote quindecim annos nata, habuisse plenum, atque perfectum rationis usum, ità, ut intellexerit, quid sit virginitas, & quid votum virginitatis importet: at hoc sufficit ad valorem voti juxta *communissimam DD.* fundatam in Glossa *cap. Mulier. 32. q. 2.* ubi ait: *qui potest se obligare diabolo* (per culpam scilicet lethalem) *potest se etiam obligare Deo* (per votum) neque verò necessum est, ut ille qui votum facit, omnes prorsus circumstantias, vel difficultates inde nascituras perspexerit, quemadmodum ad valorem aliorum contractuum hoc minimè necessum est; secus paucissimi valerent, ex quo non nisi merum chaos, & confusio emergeret, uti sapienter advertit Henno *tr. in decalog. disp. 2. q. 3. art. 1.* Quod autem votum professionis solemnis ante completum annum 16tum non valeat, particulari constitutioni Ecclesiæ adscribendum est; ex qua non licet illico inferre nullitatem

litatem aliorum votorum, ante dictam ætatem emissorum. Videatur de hoc Sporer *ubi suprà n. 21.* la Croix *l. 3. p. 2. n. 387.* Babenstuber *tr. 5. disp. 3. art. 4. n. 7. & seqq.*

CASUS TERTIUS.

Caja fœmina conjugata posteaquam in partu sæpiùs subîit periculum vitæ, hujus declinandi causâ votô se obstrinxit, quòd si deinceps nunquam evaderet gravida, in singulis pervigiliis B. Virginis vellet jejunare; in ipsis autem festivitatibus confiteri, & Sacram Synaxin percipere: voti jam à biennio compos reddita, inviolabiliter stetit promissis suis, jam verò (nescio cujus instinctu) dubitat 1. quid de valore hujus voti tenendum? 2. an, casu quo deinceps in quodam pervigilio non posset abstinere à carnibus, deberet saltem abstinere à 2da refectione?

194. ℞. ad primum, de valore hujus voti minimè dubitandum esse, cùm sit factum Deo, & quidem de meliori bono. Et licèt videatur voluisse vi hujus voti quodammodo movere Deum ad impediendam conceptionem, quia tamen hoc non intendit modò illicito, & aliunde concipere, vel non, res de se indifferens est, immò respectu Cajæ *non concipere* est melius, in quantum hâc viâ evadit periculum vitæ; hinc potuit sinè dubio vovendo sese obligare ad peragenda hujusmodi opera sancta, sive dein ad impetrandum hoc beneficium, sive etiam ad solvendas Deo debitas gratias pro jam impetrato. Hac de causa Navarrus, Laymann *l. 4. tr. 4. c. 2. n. 7.* Sporer *cit. c. 2. n. 50.* aliique

Docto-

Doctores *communissimè* dicunt, valida esse vota, quæ fiunt cum intentione impetrandi à Deo rem de se bonam, esto hæc sequatur quodammodo, vel supponat actum illicitum v. g. vovet quis quodcunque demum opus pium, si ex duello incolumis evaserit victor, si ex adulterio, vel fornicatione concubina non evaserit prægnans, & per consequens publicam infamiam evaserit &c. &c. valent hujusmodi vota; quia è duello incolumem evadere, ex fornicatione, vel adulterio publicè non diffamari bonum est, etsi duellare, aut adulterari sit prohibitum, ac detestandum.

℟. ad 2dum quæsitum, Cajam in eo casu 195. probabiliter non teneri ad abstinendum à 2da refectione. Ità Laymann *loc. cit. n. 3.* R. D. Michel *tom. 2. part. 2. sect. 3. punct. 2. n. 34.* Babenstuber *tr. 5. disp. 3. art. 4. n. 72.* Ratio est: quia censeri debet vovisse jejunium ad normam jejunii Ecclesiastici: atqui jejunium Ecclesiasticum importat duplicem abstinentiam, unam ab esu carnium, alterum à gemina refectione, quarum neutra seorsim sumpta appellatur jejunium: ergo qui vovit jejunium, & non potest abstinere à carnibus, probabiliter nec tenetur abstinere à 2da refectione. Dico: *probabiliter*; non enim desunt, qui satis probabiliter putant hujusmodi hominem (esto non possit à carnibus abstinere,) nihilominus teneri ad abstinendum à 2da refectione; eò quòd in forma jejunii etiam hæc abstinentia principaliter intendatur, sitque separabilis ab illa priori: quemad-

modum ergo excusatus à 2da refectione, non eô ipso excusatus censetur à carnibus, ità è contrario &c.

Quidquid tamen sit de hoc: pro praxi exploranda est mens voventis, quæ in dubio interpretanda erit in partem benigniorem, uti rectè observat Laymann *loc. cit.*

Sed quid (inquies) si Caja quacunque demum de causa non possit jejunare in pervigilio B. Virginis, tenebiturnè hoc supplere alio die?

196. ℟. Quòd non. Ratio est: quia obligatio voti facti intuitu certi temporis, aut festivitatis extinguitur cum ipso tempore: atqui hoc votum supponitur fuisse factum à Caja intuitu certi temporis, ac festivitatis: ergo elapsô pervigilio extinguitur.

Neque etiam tenetur illud tempus prævenire; quia ad hoc nunquam se obligavit. Secùs dicendum foret, si quis priùs simpliciter fecisset votum jejunandi, & ex pòst facto primùm determinâsset tempus executionis; quia hôc supposito dies non fuisset determinata ad extinguendam, sed potiùs ad solicitandam obligationem, prout bene observavit Laymann *loc. cit.* Felix Potestas Exam. Confessar. *tom. 1. part. 2. n. 1841. & 1842.*

Dices adhuc: sed quid, si Caja in festo B. Virginis non posset percipere Sacram Synaxin quacunque demum de causa, tenereturnè nihilominus confiteri?

197. ℟. Quod non. Ratio est: quia rationabiliter præsumitur voluisse se obligare ad communio-

nionem, & confessionem simul ac copulativè: communiter enim homines plebei non solent communicare, nisi confessione præmissa, nec confiteri, nisi simul possint sumere sacram Synaxin, & hoc ipsò non se obligant ad communionem, nisi simul possint confiteri: atqui ex communiter contingentibus fit præsumptio prudens: ergo si Caja non possit percipere sacram Synaxin, minimè obliganda est ad confessionem: Sicut è contrario, casu quo non posset confiteri, nec deberet obligari ad sacram communionem. Quin immò, si supponeretur constituta in statu peccati mortalis, ne quidem licitè posset sacram synaxin sumere sinè prævia confessione utpote quam probabilissimè de jure divino *1. Cor. 11.* tenetur præmittere; consequenter ad oppositum faciendum nullo voto, nulláque lege humana potuit sese adstringere. Videantur de hoc Castropalao *tr. 15. disp. 1. punct. 8. §. 1. n. 10.* R. D. Michel *ubi suprà. n. 35. & 36.*

§. III.

Corollaria ex dictis inferenda.

Colliges ex hactenus dictis primò ad valorem voti non sufficere intentionem merè habitualem: multò minùs merè interpretativam, seu indirectam, habitam scilicet non in se, sed in alio, utputa in causa v. g. ebrietate prævisa &c. Ratio est: quia ad substantiam voti requiritur voluntas actualis, & directa volitio sese obli- 198.

 gandi,

gandi, utì *communissimè* tradunt Doctores, nominatim Tamburinus *lib. 3. in decalog. cap. 10. §. 2. n. 1.* Sporer *cit. c. 2. n. 13. & 14.* Illsung *tr. 5. disp. 1. n. 86.* at, qui habitualiter tantùm vult, vel indirectè, seu in causa, non habuit voluntatem actualem, & directam: ergo hæc non sufficit: sufficeret tamen intentio virtualis, quippe quæ actu movet ad actum: & à fortiori sufficit intentio actualis, utpote omnium optima.

199. Colliges 2dò, votum vitandi omnia peccata venialia, etiam collectivè sumpta, vel nullum omnino, ne indeliberatè quidem committendi, esse nullum, seu invalidum. Ratio est: quia hujusmodi votum est de re moraliter impossibili: ergo hôc ipso nullum est. Valeret tamen votum vitandi omnia peccata mortalia, itémque votum nullum etiam veniale in hoc, vel illo certo genere v. g. mendacii committendi cum plena advertentia; quia hoc non solùm est de meliori bono, sed etiam de re cum ordinariis Dei auxiliis moraliter possibili. Videatur Herincx *part. 3. tr. 4. disp. 4. n. 12. & 13.* Babenstuber *ubi suprà n. 40. & seqq.*

200. Colliges 3tiò, votum de re indifferente quà tali factum, esse nullius valoris. Ità *communissimè DD.* apud Sanchez *lib. 4. mor. c. 7. n. 6.* Ratio est: quia votum secundùm dicta superiùs debet esse de meliori bono: at, si de re indifferenti quà tali fiat, eò ipso non fit de meliori bono. Hinc votum nunquam spuendi in Ecclesia; nunquam nendi, seu etiam fila trahendi die sabbati; nun-

nunquam intrandi hanc, vel illam domum &c. nullum est, nisi supponatur fieri ex altiori fine v. g. ne in hac domo incurratur periculum offendendi Deum, ne per nimium affectum nendi &c. impediatur quis à devotione B. Virgini exhiberi solita die Sabbati &c. &c.

Colliges ulteriùs 4tò, etiam vota de præstanda re bona, at vel ob finem malum, vel ob merè indifferentem, & aliunde naturaliter absque speciali Dei favore consecuturum, nullius esse valoris, ut si quis voveat abstinere à vino, vel aliis cibis lautioribus eò præcisè fine, ut sumptibus parcat, aut si voveat parcere candelis ex sebo, quatenus eas postea vendere, indéque lucrari quidpiam possit &c. Secus iterum dicendum foret, si id faceret animô illud lucrum suis amicis aliisque indigentibus per modum eleemosynæ applicandi &c. Vel si quis voveat hujuscemodi abstinentiam animô impetrandi à Deo beneficia temporalia v. g. bonam vindemiam, sanitatem corporalem &c. quemadmodum enim hæc à Deo, ceu omnium bonorum largitore honestè petere, ità pro eorundem impetratione, debitavè gratiarum actione possumus Eidem vota nostra offerre. 201.

Sed quid, inquies, si materia voti de se ab initio fuit quidem indifferens, vel omnino impossibilis, aut inepta, successu tamen temporis evadat nedum possibilis, sed honesta & bona &c. ut si vovisti nunquam intrare hanc, vel illam domum, hanc, vel illam Ecclesiam &c. ductus meris capriciis, ideóque irrito voto,

postea autem superveniant tales circumstantiæ, quæ hujuscemodi abstinentiam ab ingressu reddunt omnino bonam ac Sanctam v. g. quia meritò times, ne in tali loco labaris &c. evadetnè hujusmodi votum validum cum obligatione abstinendi &c.

202. ℟. Quod non. Ratio est: quia votum ab initio fuit nullum, ac irritum: ergo semper manet tale, nisi de novo ratificetur; quia *juxta Regulam 18. Jur. in 6to. non firmatur tractu temporis, quod de jure ab initio non subsistit.*

203. E contrario tamen, si materia voti supponatur fuisse ab initio bona, honesta, ac possibilis, fiat autem postea ad aliquod tempus impossibilis, vel inepta; ut si quis vovit quotidie audire Sacrum, postea constitutus in mari non habeat occasionem audiendi; vel si vovit singulis diebus Sabbatinis jejunare, postea autem ob infirmitatem temporaneam nequeat moraliter abstinere à carnibus, vel à 2da refectione, vel si ob periculum labendi vovisti non ampliùs ingredi hanc, vel illam domum, eò quòd ibi moretur puella tibi multum chara &c. postea illa è domo discedat &c. obligatio voti solùm suspenditur ad tempus, postea autem reviviscit, prout præter alios plures bene tradit P. Patritius Sporer jam sæpiùs *cit. c. 2. n. 77.*

204. Colliges tandem 5tò, etiam in hac materiâ votorum locum dandum esse notissimo illi Juristarum Aphorismo: *accessorium sequitur principale*, itémque *ruente principali ruere accessorium*, non tamen vice versa *ruente accessorio ruere principale*,

pale, aut principali sequendum esse accessorium. Atque hinc fiet, ut si pars principalis voti maneat possibilis, adhuc tenearis hanc præstare, esto minùs principalis, seu accessoria supponatur reddita impossibilis. Ex. gr. vovisti subire certam peregrinationem, & quidem nudis pedibus, vel Sacco coopertus, aut indutus cilicio, postea non vales incedere nudipes, aut Sacco, ciliciové indutus &c. teneris nihilominus more aliorum subire peregrinationem. Rursus vovisti jejunare in pane & aqua, postea superveniente nescio qua impotentia non potes subire jejunium cum tanto rigore &c. teneberis nihilominus jejunare quoad substantiam utputa abstinendo à carnibus, nec non à 2da refectione, nisi habuisses expressam intentionem non aliter subeundi peregrinationem, quàm nudis pedibus, vel non aliter jejunandi, nisi in pane & aqua. Videantur de hoc Castropalao *tr. 15. disp. 1. pu. 8. §. 1. n. 10.* Laymann *lib. 4. tr. 4. c. 2. n. 3.* R. D. Michel *tom. 2. part. 2. sect. 3. n. 37.*

Conferentia octava.

De obligatione, & interpretatione votorum.

SUMMARIUM.

205. Obligatio voti est ex suo genere gravis.

 206. Po-

206. Poteſt nihilominus ſieri levis ob parvitatem materiæ.

207. Nihil obſtat, quô minùs aliquis ad materiam aliunde non præceptam quantumvis gravem, poſſit vi voti ſe obligare ſub culpa levi duntaxat.

208. Exceptis tamen votis ſolemnibus caſtitatis, & Religioſæ profeſſionis.

209. Votum conditionatum ſub conditione de futuro, non obligat ante impletam conditionem.

210. Similiter votum pœnale obligat duntaxat poſt transgreſſionem culpabiliter, non item inculpabiliter admiſſam.

211. Vota perſonalia, ſicut, & mixta quà perſonalia ità obligant voventem, ut non poſſint adimpleri per alium.

212. Realia autem poſſunt, & ſubinde debent per alium adimpleri; Unde

213. Hæres tenetur ad perſolvenda vota realia defuncti;

214. Non quidem ex virtute Religionis, ſed Juſtitiæ.

215. Voto ſinè determinatione temporis facto ſatisfieri debet tempore proximè commodo.

216. Votis autem factis absque determinatione numeri, quantitatis, vel qualitatis, ſatisfieri poteſt, offerendo id, quod eſt minus, vel minoris valoris, niſi ex circumſtantiis conſtet, voventem aliud intendiſſe.

217. Voti interpretatio idem eſt, ac clarior ejusdem expoſitio.

218. Traduntur breviter nonnullæ Regulæ interpretandi.

219. Reſolvitur Caſus I. cujusdam Divitis, qui votô ſeſe obſtrinxerat, quotidie pauperem quendam Studioſum alendi.

220. Undenam colligendum ſit, num talis poſtea votifragus graviter, vel verò leviter duntaxat deliquerit.

221. An deinceps absque mortali peccato poſſit negare refectionem tali ſtudioſo ſubminiſtrandam.

222. Re-

§. I.

Præmittuntur, & breviter resolvuntur quæsita scitu necessaria ad debitè resolvendos Casus practicos circa obligationem, & interpretationem votorum.

Quæres primò, quæ, & quanta sit obligatio voti ex genere suo?

205. ℞. Est gravis, & sub dispendio salutis obligans. Ità *omnes Theologi* contra votifragum Lutherum, aliósque sectarios hujus temporis. Ratio hujus constat tum *ex cap. licet. de voto*, ubi dicitur, ejus solutionem esse ità necessariam, *ut sinè dispendio salutis prætermitti non possit*. Tum etiam ex eo: quia homo homini sub gravi obligatione tenetur servare fidem, secundùm *omnes*; ergo à fortiori tenetur eandem servare Deo.

206. Dixi tamen, quòd obligatio voti sit gravis *ex genere suo*. Enim verò ad hoc, ut ex voto nascatur obligatio gravis in individuo, vel in casu particulari, necessum omnino est 1. ut & materia illius sit (saltem respectivè, id est, respectu finis, vel aliarum circumstantiarum) gravis; 2. ut vovens habuerit intentionem sese graviter, vel certè juxta capacitatem materiæ obligandi.

Ergone inquies ad materiam revera gravem potest se quis vovendo obligare sub culpa levi tantùm?

℞. Po-

℟. Poteſt, modò habeat expreſſam intentio- 207. nem ſe non niſi leviter, id eſt, ſub culpa veniali obligandi. Ità *unanimiter Doctores* Tambur. *lib. 3. decalog. c. 12. §. 2. n. 3.* Illſung *tr. 5. diſp. 1. n. 101.* Ratio eſt: quia vovens ſe habet ad inſtar Legislatoris privati: ergo quemadmodum quilibet Legislator ad materiam etiam formaliter gravem poteſt obligare ſub culpa, vel pœna levi tantùm juxta dicta *tr. 1. de actibus hum. Confer. 11. n. 301.* ità, & vovens: Dixi: *modò habeat expreſſam intentionem &c.* Regulariter enim quivis Legislator cenſetur velle obligare juxta capacitatem materiæ, id eſt, graviter in materia formaliter gravi, leviter autem in levi: conſequenter idipſum præſumendum eſt de eo, qui vovendo ſibimet legem imponit: & ſicut nullus Legislator in materia undequaque levi poteſt obligare graviter; quia talis obligatio, & ipſa promiſſio non eſſet rationalis, proptereáque meritò creditur, quòd Deus illam non acceptet, ità nec vovens. Illſung *cit. n. 101.* Sporer ubi ſuprà *c. 2. n. 89.* Laymann, & alii.

Nihilominus à reſolutione proximè data ex- 208. cipienda ſunt vota ſolemnia, caſtitatis ſcilicet, quòd Sacris Ordinibus annectitur, nec non profeſſionis religioſæ, ad quæ vota nemo ſub culpa, vel obligatione levi duntaxat ſe obligare poteſt; eò quòd Eccleſia (cujus auctoritate hæc vota fuêre introducta) exigat voluntatem graviter obligandi; & meritò quidem 1. tum quia important quantam mutationem perpetuam ſtatûs; tum præſertim, quia etiam Religio reſpectu profiten-

fitentis se graviter obligat, non minùs, quàm sponsa respectu sponsi: ergo, ut ex utraque parte servetur æquitas naturalis, Ecclesia rationabiliter exigit, ut Ordines suscipiens, aut Religionem Sacram solenniter profitens graviter ad votorum observantiam se obstringat, ità, ut si secus fiat, professio religiosa non valeat, juxta *communissimam Doctorum.*

Quæres 2dò, quomodo obliget votum conditionatum, & quomodo votum pœnale.

209. ℞. ad primum membrum hujus quæsiti. Votum conditionatum (sub conditione scilicet de præsenti, vel de præterito factum) hac subsistente illico obligat, more aliorum contractuum, qui subsistente conditione statim transeunt ad esse absolutum. At verò votum sub conditione de futuro factum obligat primum post adimpletam conditionem, ità, ut si hæc absque culpa voventis nunquam ponatur, etiam votum nunquam obliget. Ità ex recepta Doctorum sententia Henno *tr. in decalog. disp. 2. de vot. q. 3. art. 7. conclus. 1.* Felix Potestas *Exam. Confess. tom. 1. part. 2. n. 1793.* Ratio est: quia votum non obligat ultra intentionem voventis: at hic supponitur nunquam habuisse intentionem sese obligandi, nisi sub hac, vel illa conditione: ergo priùs quàm hæc ponitur, votum non obligat. Quocirca insuper notandum est, quòd, si conditio merum pendeat ab arbitrio ipsius voventis, huic maneat liberum ponere conditionem, vel non. At verò si dependeat ab arbitrio alterius, nefas foret per malitiam

litiam, id est, per dolum, vel fraudem impedire conditionem; quia vovendo præsumitur voluisse virtualiter saltem se obligare ad malitiosè non impediendum conditionis eventum, secùs enim potiùs Deo illusisse, quàm vovisse argueretur. Quo non obstante huic liberum foret simpliciter rogare alterum, ne ponat conditionem v. g. si filius vovit ingressum Religionis sub conditione, si Pater consenserit, fas erit rogare Patrem, ne consentiat, & per consequens filius maneat liber ab hac obligatione. Ità cum Suarezio, & aliis Sporer *cit. à n. 142.*

℟. jam ad alterum membrum ejusdem quæsiti. Votum pœnale obligat duntaxat post transgressionem culpabiliter factam; unde si transgressio fuit quidem posita, sed sine tua culpa, non teneris subire pœnam. Ità Doctores *proximè cit.* Ratio est: quia pœna non imponitur, nisi ob culpam: ergo si culpam non commisisti, non teneris subire pœnam. Quin immò cit. Felix Potestas, aliique plures existimant, eùm qui culpabiliter quidem implet conditionem, absque eo tamen, quòd recordetur pœnæ sibimet impositæ, non teneri ad hanc subeundam; eò quòd oblivio naturalis æquiparetur ignorantiæ, quæ à pœna excusare solet: ast ego oppositum verosimiliùs existimo; quia talis supponitur simpliciter sese obligâsse ad pœnam, casu quo conditionem culpabiliter poneret v. g. ad abstinendum altera die ab omni vino, casu quo pridie culpabiliter bibisset usque ad crapulam: ergo si culpabiliter bibat usque ad crapulam,

210.

lam, tenetur subire pœnam, esto hujus non fuerit memor illo tempore, quô crapulam bibit. Ità Henno *ubi suprà art. 7. concluf. 2. Resol. 4.*

Quæres 3tiò, utrum vota personalia ità obligent personam, quæ votô sese obstrinxit, ut non valeant per alium adimpleri?

211. ℞. Vota personalia, immò, & realia ac mixta in quantum personalia sunt, ità stringunt voventem, ut non possint adimpleri per alium. *Communis.* Ratio est: quia vota personalia, quà talia fiunt de actione propria voventis: ergo per actionem aliam nec debent, nec possunt adimpleri. Hinc si vovisti subire jejunium, peregrinationem, vel disciplinam corporalem &c. nec possis quacunque demum de causa per te ipsum præstare, pariter non teneris id præstare per alium à te substitutum.

212. Dixi tamen: *Vota personalia quà talia?* nam quatenus simul realia sunt, possunt præstari per alium substitutum; quia quà realia solùm exigunt rem, non item personam, vel actionem voventis; atqui res potest præstari per alium; pecunia quippe tua æquè per alium, ac per te ipsum potest erogari, seu distribui in pauperes: ergo si non possis per temetipsum, teneris hoc præstare per alium quendam tertium. Similiter si vovisti peregrinationem ad B. Virginem Oettinganam cum oblatione cerei, vel alterius anathematis, & hoc posterius nequeas per te ipsum offerre, teneris illud transmittere per alium (nisi vovendo contrarium expressisses) perinde enim est, sive per te ipsum id facias, sive per alium.

Atta-

Attamen ſi quocunque demum caſu factus es impotens, ut denuo, vel tuis mediis non poſſis præſtare hujusmodi votum reale quà tale, nequaquam teneris procurare, ut ab alio tuo nomine idipſum præſtetur: neque teneris laborare (ſi id antea non conſuevíſti) ut hoc modô acquiras, unde voto ſatisfacias &c. non enim voviſti id præſtare per alium, vel per bona alterius, aut tua, ſed primum acquirenda &c. ſed per ea, quæ velut propria poſſediſti. Sanchez *lib. 4. moral. c. 15. n. 8.* Laymann *lib. 4. tr. 4. c. 3. n. 9.*

Quæres 4tò, utrum, vel quando hæres teneatur præſtare vota defuncti?

℞. Hæres per ſe loquendo non tenetur ad vota perſonalia defuncti, benè verò ad realia, & mixta, quatenus hæc onus reale involvunt; ídque 2. non ex virtute Religionis, ſed ex obligatione juſtitiæ. Ità *ex communi DD.* Tamburinus *lib. 3. in decalog. c. 12. §. 4. à n. 2.* Sporer *cit. c. 2. n. 133.* Babenſtuber *tr. 5. diſp. 3. art. 4. n. 67. & 68.* Ratio prioris facilè patet tum ex dictis; tum inde etiam, quia hæres ſuccedit in bonis, actionibus, ac juribus defuncti: ergo etiam debet ſuccedere in oneribus hæreditatem concernentibus, ut *qui ſentit commodum, ſentiat & onus. l. 10. ff. de R. J.* Et certè juxta *communem DD.* hæres tenetur ſolvere ea, quæ teſtator promiſit hominibus: quidni ergo teneatur ſolvere, quæ idem promiſit Deo? 213.

Ratio autem poſterioris (quòd ſcilicet ad hæc non teneatur ex virtute Religionis, ſed juſtitiæ) eſt hæc: quia nemo ex virtute Religio- 214.

nis

nis contrahit obligationem voti, nisi habuerit aliquando animum vovendi, seu aliquid Deo promittendi: atqui hæres nihil promisit Deo (uti supponitur) sed solus testator modò defunctus: ergo hæres non tenetur ex virtute Religionis portare hujusmodi onera; sed ex virtute justitiæ, & æquitatis naturalis: *Res quippe transit cum suo onere c. 5. de pignor.* Atque hinc sequitur, quòd, si hæres nolit adire hæreditatem, etiam non teneatur ad portanda ejusmodi onera. Sequitur insuper, quòd si hujusmodi onera voto promissa excederent facultates hæreditatis, hæres deductis priùs aliis debitis, & expensis funeralibus, teneatur illa solvere pro rata tantùm. Videantur Sanchez *cit. c. 15. n. 36.* Laymann *n. 13.* Tamburinus *n. 3.* Henno ubi suprà *art. 6. conclus. 2. Resolut. 4. & seq.*

Quæres 5tò, quomodo obligent vota facta sinè determinatione temporis? & quomodo vota facta sinè determinatione quantitatis, vel qualitatis?

215. ℞. ad primum membrum hujus quæsiti. Votum sinè determinatione temporis factum obligat tempore proximè commodo, seu oportuno. Ità post D. Thomam *2. 2. q. 88. art. 3. ad 3. & q. ult. art. 3. omnes Theologi.* Ratio est: quia omnis promissio absoluta sinè restrictione, vel limitatione facta illico parit obligationem; unde *lib. 14. ff. de R. I. dicitur: in omnibus obligationibus, in quibus dies non ponitur, præsenti die debetur.* Rursus *Deuteron. 23.* habetur: *cùm votum voveris Domino, non tardabis reddere; quia*

requiret

requiret illud Dominus Deus tuus; & si moratus fueris, reputabitur tibi illud in peccatum. Quo circa tamen communiter notant Doctores, ob dilationem temporis, etiam sinè causa factam, neminem de facili condemnandum esse peccati mortalis, nisi ob dilationem nimiam quis se exponeret periculo omnimodæ oblivionis, vel impotentiæ satisfaciendi voto; ùt si juvenis differret ingressum Religionis usque ad illud tempus, quo omnem spem susceptionis sibi præscinderet; vel, nisi ob hujusmodi culpabilem dilationem honor Dei notabiliter periclitaretur, prout contingere posset in dilatione votorum perpetuum Dei obsequium concernentium. Videantur de hoc Sanchez *lib. 4. c. 14. n. 22.* Laymann *lib. 4. tr. 4. c. 3. n. 5.* Sporer *c. 2. n. 117.* vel R. D. Augustin. Michel *tom. 2. part. 2. sect. 3. pu. 6. n. 12.*

℟. jam ad 2dum membrum ejusdem quæsiti. Votum factum sinè determinatione, quantitatis, numeri, vel qualitatis &c. obligat quidem, sed ità, ut huic satisfieri possit offerendo in qualibet quantitate, vel qualitate, nisi consuetudo, vel circumstântiæ personæ aliud exigant. Ità *communis Theologorum* apud Tamburinum *in decalog. lib. 3. c. 15. §. 7. n. 2.* 216.

Ratio est, quia interpretatio voti ità fieri debet, ut potiùs restringatur, quàm extendatur. Insuper accedit, quòd habens votum v. g. eleemosynæ dandæ, revera dici possit dedisse, in quacunque demum quantitate, vel qualitate distribuat. Subinde tamen circumstantiæ per-

 sonæ,

sonæ, vel finis &c. aliud dictant; etenim si persona magnæ dignitatis, aut magnarum opum supponatur se voto adstrinxisse ad dandam eleemosynam, rationabiliter præsumi non potest, quòd intenderit dare in quantitate minima. Similiter qui vovit Ecclesiæ dare calicem, vel luminaria &c. pro Sacrificio Missæ, præsumi non debet vovisse calicem de stanno, vel plumbo, candelasvè de sebo &c. sed tales, quæ ad Sacrosanctum Missæ Sacrificium solent adhiberi, puta candelas de cera, & calicem argenteum juxta morem ac consuetudinem Ecclesiæ.

Quæres 6tò, quid sit interpretatio voti, & quid circa hujus interpretationem sit observandum?

217. ℞. Voti interpretatio idem est, ac clarior ejusdem expositio, quando scilicet, vel verba sunt ambigua, vel non satis determinata, prout frequenter fieri assolet; vel quando de mente, & intentione voventis non satis constat. Neque verò dubitandum, quin hæc obligatio, vel maximè dependeat à mente, seu voluntate voventis, quemadmodum obligatio legis à mente legislatoris: quia tamen sæpissimè de similibus dubitari solet, & homines præsertim rudiores seipsos juvare non possunt ad formandum prudens dictamen conscientiæ in similibus dubiis; hinc à Confessariis, aliisvè doctioribus dirigi debent, & instrui; quod, ut bene fiat, juvabit observare sequentes Regulas.

218. I. Votum interpretandum est, vel maximè secundùm expressam, vel rationabiliter præsumptam

ptam voluntatem voventis. Ratio patet ex hactenus dictis: quia obligatio voti non introducitur, nisi per voluntatem voventis: ergo vovens in tantum obligatur, in quantum voluit, aut certè rationabiliter præsumi potest se voluisse obligare.

II. Ubi de mente, seu intentione voventis non satis constat, præsumi debet, voluisse se obligare secundùm communem, & usitatam acceptionem verborum, quibus fuit usus, & illud exequi secundùm exigentiam naturæ, aut communem hominum, Ecclesiævè consuetudinem; qui enim nihil excipit, censetur se communi usui, ac consuetudini accommodare.

III. Obligatio voti quantùm usitata, & propria verborum significatio patitur, semper magis restringenda est, quàm extendenda. Ratio est: quia quivis potiùs relinquendus est in possessione suæ libertatis, quàm privandus; & aliunde constat, odia vel odiola (uti est omnis nova obligatio) esse restringenda potiùs, quàm extendenda. Videantur de his Sanchez *lib. 4. in decalog. c. 11. à n. 29.* vel Illsung *tr. 5. disp. 1. n. 107.*

IV. Ubi verba, quibus vovens usus fuit, ex se non significant votum, promissionem vel pactum, præsumi non debet pro voto; bene verò quando constat, quòd verba de se significent votum, promissionem, aut pactum, licèt suo modô dubitetur, an vovens intenderit sese obligare; *nemo enim censetur dicere id, quod non habet in mente. l. labeo ff. de suppellect. legat.* Vi-

deantur Gobat *tr. 11. n. 384.* vel la Croix *lib. 3. part. 1. n. 381.*

§. II.

Proponuntur, & breviter resolvuntur Casus practici, de obligatione, & interpretatione votorum.

CASUS PRIMUS.

Titius homo infimæ conditionis, per gratiam Dei tamen evectus ad satis amplam fortunam, ut pro tam insigni beneficio Deo, ceu Authori, ac dispensatori liberalissimo omnium bonorum se gratum monstraret, vovit quotidie de dapibus suæ mensæ reficere certum quendam pauperem studiosum; id quod etiam sex, vel septem omnino annis fidelissimè præstitit: post hæc (uti familiare est mortalibus) charitate nonnihil sensim refrigescente, per septimanam victum bis, aut ter, tandem pauperum oblitus, prorsus nihil de mensa sua dare solebat pauperi studioso. Verùm enim verò, quia ab eo tempore in varias calamitates incidit, hinc suspicari cœpit, se fortassis per memoratam duritiem erga pauperes divinam Nemesin contra se provocâsse: petit proin scire à Confessario 1mò, an vi præfati voti non teneatur deinceps quotidie de sua mensa pauperem studiosum alere? 2. An Confessarius credat, se graviter deliquisse ex eo, quòd jam ab aliquot annis, vel nihil, vel certè non singulis diebus de sua mensa aliquid dederit pauperi studioso? Quid ad hæc Confessarius?

℟. ad

℞. ad prius quæsitum, explorandum esse à Confessario mentem hujus pœnitentis, & inquirendum, an hoc votum fecerit intuitu alicujus hominis, seu studiosi in particulari, seu in individuo, idque ex particulari motivo v. g. quia hic homo erat sibi consanguineus, vel quia præ reliquis diligens, devotus, aut indigens fuit repertus? an verò præcisè intenderit pauperem studiosum in communi, idque non alio fine, quàm ùt se gratum monstraret Deo? si primum, concludendum foret, præfatum votum non obligâsse diutiùs, quàm ille pauper studiosus in individuo determinatus indiguit; cessante enim causa finali principali, cessat obligatio voti, juxta dicenda inferiùs *n. 239.* Si 2dum concludendum erit, quòd Titius voluerit se obligare, & vi hujus obligetur in perpetuum, de sua mensa alere pauperem studiosum. Ratio hujus desumitur ex eo: quia hæc verba: *voveo quotidie de mea mensa alere pauperem studiosum &c.* de se significant quandam perpetuitatem, seu illimitationem: si ergo aliunde non constet ex fine, aliisvè circumstantiis, quòd Titius voluerit hanc obligationem restringere ad certum tempus, personamvè particularem &c. dicendum, quòd teneatur ad alimentationem perpetuam, ferè quemadmodum is, qui dixit: *voveo castitatem*, juxta communissimam Doctorum præsumitur, voluisse se obligare ad servandam castitatem perpetuam.

219.

Accidit insuper, quòd finis principalis hujus voti videatur fuisse gratitudo debita pro obtento

beneficio perpetuo elevationis ad tam pinguem fortunam: quemadmodum ergo finis hic principalis semper manet, ità probabiliùs semper manet obligatio hujus voti.

220. ℟. jam ad posterius quæsitum ejusdem Casus, hujus resolutionem non petendam esse ex opinione Confessarii, sed partim ex intentione Titii voventis; partim etiam, & vel maximè quidem ex judicio practico ipsius. Vel enim negando pauperi studioso alimenta existimavit se graviter peccare, vel non? si primum; dicendus erit graviter peccâsse, sin minùs ex conscientia recta, saltem ex erronea, secundùm dicta *in Theolog. decalog. c. 1. Confer. 5. n. 137.*

Si verò supponatur 2dum, concludendum erit, Titium non peccâsse graviter peccatô saltem formali. Dico: *formali*: nam quòd una duntaxat vel altera vice negando alimenta ne quidem materialiter grave peccatum commiserit, mihi propè certum videtur; tum quia victus unius diei pauperi dari solitus non est materia verè gravis; tum etiam quia in promissionibus liberalibus (uti est hæc ex voto orta) paulò major quantitas requiritur ad peccandum mortaliter, quàm in promissionibus onerosis, prout sapienter advertit Lessius *lib. 2. c. 18. dubit. 8. à n. 56.* Filliucius *tr. 33. n. 29.* R. D. Michel *Theolog. Canon. moral. tom. 2. part. 2. sect. 3. pu. 5. n. 39.*

Sed quid, ais, si Titius fateatur, se apprehendisse quidem, quòd malè agat, tunc præsertim, dum simpliciter omnem victum negavit pauperi studioso, non tamen magnopere deli-

beràsse

berâsse, an mortaliter, an venialiter tantùm peccet, modò tamen petat claram resolutionem hujus dubii?

℞. Ad hanc propositionem Titio rotundè 221. dicendum 1. quòd per se loquendo peccaverit mortaliter negando simpliciter omnem victum. Ratio est: quia obligatio alendi pauperem quotidie de se gravis est, prout procul dubio quivis fateretur, casu quo aliena potestate hoc onus eidem imponeretur: ergo Titius absolutè negando omnem sustentationem contra suum votum, peccavit mortaliter. Idque certò credendum est de Titio, si is advertatur esse homo laxæ conscientiæ, vel nullius omninò; potest enim prudenter supponi, quòd stante etiam tali dubio alimenta negaverit velut incurius salutis, & parùm sollicitus, sive dein graviter, sive etiam leviter duntaxat peccaret, prout diximus *part. 1. theolog. decalog. Confer. 5. n. 140.*

Dicendum insuper erit Titio 2dò, eum deinceps probabiliùs mortaliter peccaturum, negando pauperi studioso (ad cujus alimentationem supponitur vovendo sese obligâsse) victum per plures dies v. g. octo, aut decem &c. quia vota realia, id est de re aliqua præstanda, quando non sunt specialiter alligata tempori, ità ut singulis diebus exspiret obligatio, solent coalescere in materiam gravem, ferè sicut furta minuta: atqui votum de danda eleemosyna reputatur tale: ergo cùm subtractio victûs per octo, vel decem dies in morali hominum existimatione (ni fallor) reputetur aliquid grave, & hoc votum à

Titio non fuerit factum intuitu temporis, aut diei, sed potiùs intuitu gratitudinis debitæ Deo demonstrandæ, dicendum, quòd tandem coalescat in materiam gravem. Videatur Diana *part. 5. tr. Resol. 52.* Sporer *cap. 2. sect. 3. n. 105.* vel Kresslinger *addit. 2. ad tr. 6. dist. 3. post n. 14. Theolog. mor. R. P. Reiffenstuel.*

CASUS SECUNDUS.

Sempronius cujusdam Monasterii Prælatus, cùm animadvertisset incendium inopinatò ortum humanis viribus extingui non ampliùs posse, ad Cœlitum opem recurrendum sapienter conclusit, præcipuè verò ad præpotens patrocinium S. Martyris Floriani, cui voto sese obstrinxit, quòd si in tam præsenti periculo flammas jam in immensum quasi excrescentes arceret, deinceps quotannis unà cum toto suo Venerabili Conventu in vigilia Ejusdem Sancti vellet jejunare more Ecclesiæ consueto. Et ecce! voto vix dum nuncupato flamma vorax sedata fuit miraculo tam evidenti, ut quotquot præsentes fuerant, non humanis viribus, sed soli Omnipotentiæ Dei id adscribendum existimârint. Hôc tamen non obstante, unus alterve Monachus conqueritur contra vótum à Præsule ipsis prorsus insciis emissum, nec facilè eò adduci potest, ut in dicta vigilia jejunet. Quæritur ergo, an revera vi voti à Præsule nuncupati teneantur jejunare, ità ut secus faciendo, vel carnes comedendo peccent coram Deo?

222. ℞. Dicti Monachi non tenentur ad jejunium vi voti ab ipsorum Præsule nuncupati: 2. possunt nihilominus contraveniendo graviter

viter peccare contra obedientiam Prælato debitam.

Ratio prioris eſt: quia obligatio jejunandi eſt obligatio perſonalis, & hôc ipſo nequit aliunde oriri, niſi ex conſenſu propriæ voluntatis: ergo ſi dicti Monachi nunquam conſenſerunt in jejunium, ad hoc vi voti non erunt obligati. Hanc ob cauſam filii non tenentur ingredi Religionem, eſto à Parentibus olim fuerint ad hanc devoti, prout de S. Bonaventura, Samuele, & aliis nonnullis legitur. Secus dicendum foret, caſu quo filius, aut filia poſt pubertatem adeptam ratificâſſet hujusmodi votum: quia ex hac ſuppoſitione non jam aliena, ſed propria voluntate obligarentur ad executionem voti. Ratio autem poſterioris partis eſt: quia præſul gratitudinis debitæ causâ ob tam inſigne beneficium præpotenti interceſſione Sancti Martyris Floriani obtentum, potuit procul dubio ſuis Religioſis (in quos idem beneficium magnopere redundavit) præcipere, ut in honorem dicti Sancti jejunarent, & quidem ſub gravi culpa, quandoquidem materia præcepta, ſcilicet jejunium, communiter reputatur quid grave, & capax gravis obligationis: quamquam de facili non ſit præſumendum de aliquo Prælato, quòd ſubditos ſuos, utpote aliunde præceptis, & ſtatutis particularibus ſatis conſtrictos, ad hujusmodi devotionem particularem voluerit obligare ſub reatu pœnæ æternæ, niſi id ſpecialiter expreſſerit.

Sed quid (ais) ſi ſupponamus non ſolùm Prælatum, ſed & integrum Conventum con-

ſenſiſſe in tale votum tenebunturnè Religioſi ſucceſſores hoc jejunium ſemper obſervare ex voto?

223. ℟. Negativè, ob eandem rationem: quia ſcilicet ſucceſſores nunquam conſenſerunt in tale votum. Atqui hinc *cum communi Doctorum* Laymann *lib. 4. tr. 4. c. 3. n. 6.* ſapienter infert, quòd ſi Communitas alicujus pagi votum ediderit v. g. de inſtituenda quotannis peregrinatione, poſteri eorum non obligentur ex vi voti; bene tamen interdum ratione pacti, vel ſtatuti, aut longæ conſuetudinis obligari valeant, modò approbatio expreſſa, vel tacita ſaltem Epiſcopi acceſſerit: & ſicut Epiſcopus talem conſtitutionem, vel conſuetudinem ſuorum poſſet abrogare, ità, & Prælatus reſpectu ſuorum ſubditorum; quia cùm par in parem non habeat poteſtatem *c. innotuit. de elect.* planè cogimur fateri, quòd anteceſſores quantum ad ſimilia ex mero arbitrio dependentia non potuerint ſucceſſoribus ſuis ligare manus. Videantur de hoc Sanchez *lib. 4. moral. c. 15. n. 19.* Caſtropalao *tr. 15. punct. 15. n. 3.* Sporer *tr. 3. in decalog. c. 2. n. 124.*

Dices adhuc. Quidſi autem Superiorissa aliqua Monialium præter tria vota ſubſtantialia inſuper emittat votum perpetuæ clauſuræ, velitque ſibi ſubjectas pariter adſtringere ad idem votum, ſeu ad clauſuram perpetuam, tenebunturnè ſuæ Superiorissæ in hoc deferre?

224. ℟. Quòd non, ſi Moniales ſupponantur ſe nunquam ad talem clauſuram obligâſſe, aut certè

certè in tali monasterio clausura nunquam fuit introducta. Nihilominus 2. posset sub præcepto formalis obedientiæ, vel sub certa pœna illas obligare ad observandam clausuram, in quantum hæc prudenter judicatur necessaria ad conservandam disciplinam regularem, ac domesticam.

Ratio prioris est: quia votum perpetuæ clausuræ est res valdè ardua, & tale præceptum, vi cujus obligatio perpetua introduceretur, potiùs habet se per modum legis, quàm præcepti, prout in superiori *tr. de actib. hum. Confer. 10. n. 283.* animadvertimus: atqui Superiorissis Monialium non competit potestas legislativa spiritualis, prout diximus *locô prox. cit.* ergo &c. Ratio autem posterioris est: quia etiam Superiorissis Monialium tribuenda est potestas præcipiendi ea, quæ sunt necessaria ad conservandam disciplinam regularem, & domesticam: ergo si observantia clausuræ prudenter judicetur necessaria in hunc finem, poterit subditas suas eò adstringere sub gravi præcepto. Videatur Felix Potestas *tom. 1. Exam. Confess. part. 1. c. 2. n. 202. & 207.*

At, inquies, Concilium Tridentinum videtur contrarium resolutioni proximè datæ, dum *ss. 25. de Regular. & Mon. c. 5.* ait: *Bonifacii VIII. constitutionem, quæ incipit* periculoso *renovans Sancta Synodus, omnibus Episcopis sub obtestatione divini judicii, & interminatione maledictionis æternæ præcipit, ut in omnibus Monasteriis sibi subjectis ordinariâ: in aliis verò Apostolicæ Sedis aucto-*

ritate

ritate clausuram Monialium, ubi violata fuerit diligenter restitui procurent: ergo moniales tenentur acceptare clausuram perpetuam per Superiorissam introducendam, saltem si hæc supponatur jam semel fuisse introducta in tali Monasterio.

225. ℞. neg. conseq. Concilium enim Tridentinum allegatum non præcipit Superiorissis Monialium utpote destitutis potestate legislativa, ut restituant clausuram, vel subditas ad hanc sub voto obligent; sed hoc munus committit duntaxat Episcopis velut Prælatis Ecclesiæ jurisdictione Ecclesiastica præditis. Hinc minimè consulendum esset hujusmodi Superiorissæ, ut propria auctoritate cogat Moniales suæ curæ creditas ad 4tum votum perpetuæ clausuræ. Videatur de hoc puncto noster R. P. Gaudentius Kerkove *in statut. gen. c. 5. §. 8. n. 11.* ubi ex *cit. cap. periculoso* bene probat, hoc munus introducendi, vel restaurandi clausuram in Monasteriis Monialium exemptarum competere earundem Prælatis exemptis.

CASUS TERTIUS.

Cajus vir magnarum opum amore, ac desiderio prolis (qua multis annis in matrimonio caruerat) promisit Deo extruere quoddam Sacellum, Missámque perpetuam in eodem fundare, casu quo Successore masculo à Cœlo bearetur, fuitque vir bonus à Deo exauditus in tantum, ut successu temporis dubitârit, an non rursus deberet Deo quidquam promittere, ne prolibus nimium gravaretur. Denique Sacello nondum penitus extructo obiit diem suum relictis

relictis circiter 20. millibus : post obitum hæredes (quorum septenarius erat numerus) reserato testamento reperiunt præter obligationem plenariè complendi Sacellum, Beneficiatúmque fundandi, adhuc alia diversa legata pia eidem inserta, è quorum executione legitima ipsorum notabiliter pateretur: sciscitantur proin ex Confessario, an 1. & quantum, item 2. quo ordine teneantur exequi votum, aliáque pia legata in testamento reperta? Quid ad hæc Confessarius?

℞. ad primum quæsitum. Hæredes Caji tenentur quidem exequi votum, & pia legata à Parente relicta, non tamen ultrà quàm possunt absque præjudicio legitimæ. Ità *communissimè Doctores* Lopez, Covarruvias: Sanchez *lib. 6. de matr. disp. 36.* Castropalao *tr. 19. disp. 1. pu. 16. n. 2. & 5.* Henno *in decalog. disp. 2. q. 3. art. 6. conclus. 2. Resolut. 5.* Ubi breviter pro intellectu hujus resolutionis notandum, legitimam partem descendentium esse *trientem*, id est, tertiam partem hæreditatis, ubi non sunt plures, quàm quatuor liberi: ubi verò sunt plures, tunc erit *semis*, id est, media pars hæreditatis. Ratio hujus resolutionis patet tum *ex cap. ex parte. de censibus.* & *cap. Ad hoc. de solutionibus*, ubi filius cogitur ad solvenda vota Parentum; tum etiam ex *l. 32. Cod. de inoffic. testam.* ubi declaratur, omnia gravamina bonis à testatore apposita in præjudicium legitimæ, sive fiant per vota, sive per legata pia, nullius esse roboris. Ex quo fit, ut hæredes Caji utpote plures quàm quatuor teneantur quidem solvere debita, vo- 226.

túm-

túmque, & alia pia legata à Parente relicta, expendendo in hæc medietatem hæreditatis relictæ, non tamen ultrà, ob jura proximè allegata.

Dices fortassis. Cajus in vivis existens potuisset procul dubio in eleemosynas, & pias causas de sua possessione distribuere etiam cum gravamine, & præjudicio legitimæ filiis debitæ: ergo etiam potuit hæredes suos gravare, ut post mortem solverent vota, aliáque pia legata cum præjudicio legitimæ ipsis debitæ.

227. ℟. neg. conseq. & parietatem. Quam diu enim Cajus in vivis exstitit, fuit actualis Dominus, ac possessor bonorum suorum, consequenter potuit abusivè de suis bonis disponere cum aliquali præjudicio suorum successorum: at verò post mortem cessat ejusdem dominium, simúlque jura voluerunt, ut hæredes non gravarentur quantum ad legitimam, immò quidquid in hujus præjudicium dispositum fuisset, calsârunt teste Castropalao proximè allegato *n. 5.* ergo non tenentur ultra medietatem hæreditatis sibi relictæ expendere in pia legata, & vota &c.

228. ℟. jam ad alterum quæsitum hujus casus. Debita à Cajo relicta solvi debent ab hæredibus ordine, qui sequitur. 1. Ante omnia solvendæ sunt expensæ funeris: deinde merces servitiorum: tum æs alienum: deinde legitima, & postea primùm vota, ac pia legata &c. Et ratio hujus est 1. quia vota sicut, & legata solvi debent ex bonis defuncti: atqui bona cujuscunque censentur illa, quæ supersunt deducto ære alieno

l. Mu-

l. Mulier. juncta Glossa. Verb. alieno. ff. de jure dotium.

2. Solutio votorum præferri debet omnibus legatis utut piis; quia obligatio votorum jam priùs fuerat contracta. 3. Quando ſoluto ære alieno hæreditas non ſufficit omnibus votis ſolvendis, tunc non eſt ſolvendum unum, & alterum prorſus omittendum, ſed per ſe loquendo ſingulis votis debet ſatisfieri pro rata; cùm enim omnia æqualiter obligent ex virtute Religionis, non eſt, cur unum deberet alteri præferri. Judico tamen in noſtro caſu particulari, quòd ſi hæreditas relicta non ſufficeret pro exſtruendo Sacello, ſimul, & fundando Beneficiato, deberet ſaltem Sacellum exſtrui, diſſimulata fundatione Beneficiati; ſecus enim intentioni teſtatoris nullatenus ſatisfieret. Videantur de hoc Sanchez *lib. 4. c. 15. n. 39.* Laymann *ubi ſuprà c. 3. n. 13.* vel Sporer *tr. 3. in decalog. c. 2. ſect. 3. n. 133.*

Sed quid, inquies, ſi fiſcus ſæcularis ob aliquod crimen, v. g. perduellionis à Titio perpetratam diripuiſſet bona ipſius, teneturnè etiam fiſcus ad perſolvenda vota, & alia debita à Cajo relicta?

℞. Cum P. Gobat *tr. 11. n. 47.* & Sporer *cit. n. 137.* affirmativè. Ratio eſt: quia fiſcus, licèt non ſit propriè hæres Reorum læſæ Majeſtatis, habetur tamen locò hæredis, ita, ut teneatur ad omnia debita Rei, ùt habetur deciſum L. *Non poſſint. ff. de jure fiſci.* immò etiam tenetur

229.

netur ad præstanda omnia legata *l. dicitur. eod. junctâ Glossa.*

§. III.

Corollaria ex dictis inferenda.

230. Colliges ex hactenus dictis primò, omnes transgressiones votorum quà talium esse ejusdem speciei. Ratio est: quia omnes opponuntur eidem virtuti Religionis secundùm eundem actum, promissionis scilicet Deo factæ, & non servatæ: ac proin contra votum æqualiter peccat, qui v. g. negligit dare eleemosynam promissam, & qui contra votum ludit, vel bibit &c. Dixi tamen, transgressiones votorum quà talium &c. Nam si materia voti aliunde fuerit præcepta aut prohibita diversis formaliter præceptis &c. contraveniens procul dubio committit diversa specie peccata: sic Religiosus agendo contra obedientiam voto promissam aliud specie peccatum committit, quàm agendo contra paupertatem, vel castitatem, ùt de se liquet. Henno *ubi suprà disp. 2. art. 4. conclus. 1. Resp. ad petes.*

231. Colliges 2dò, votum de jejunando, de abstinendo à carnibus, de audiendo Sacro, vel percipienda Sacra communione &c. obligare sub reatu peccati mortalis &c. Ratio est: quia secundùm dicta *n. 207.* unusquisque præsumitur (nisi contrarium expresserit) voluisse vovendo se obligare juxta capacitatem materiæ, ideóque ad materiam levem leviter, ad gravem

gra-

graviter: atqui obligatio audiendi Missam, abstinendi à carnibus, jejunandi &c. in morali hominum existimatione censetur circa materiam gravem, proptereáque ab Ecclesia similia præcipiuntur, aut, prohibentur respectivè sub peccato mortali: ergo &c.

Sed quid (inquies) tenendum de eo, qui voto non bibendi vinum obstrictus, in gratiam hospitis bibit unicum vitrum?

℟. Si vitrum supponatur parvum seu tale, 232. quale etiam à quovis sobrio unico haustu solet exhauriri, nemo facilè eum condamnabit peccati mortalis. Certum insuper videtur, eum non peccaturum graviter, qui solùm biberet tertiam vel 4tam partem portionis ordinariè, seu communiter etiam sobriis dari, seu apponi solitæ, quemadmodum non peccat graviter, fortassis nequidem leviter, qui in die jejunii in collatione vespertina comedit tertiam, vel quartam partem cœnæ ordinariæ; quia in morali hominum existimatione reputatur exigua res. Nec desunt, qui existimant non peccaturum mortaliter, qui contra suum votum biberet vinum infra illam mensuram, seu quantitatem, quæ communiter ad prandium sufficit temperatè utentibus, quamvis hæc opinio Patri Sporer videatur nimis laxa. Quocirca ad practicè dignoscendam gravitatem hujus transgressionis judico, considerandam esse conditionem personæ, aliásque circumstantias, & præsertim finem, ob quem sibimet vinum interdixit; nam si supponatur hoc fecisse eo fine, ne deinceps ampliùs inebriaretur, crede-

rem non peccaturum mortaliter sumendo vinum in ea quantitate, quæ de se non sufficeret ad hominem inebriandum: quemadmodum enim ex hac suppositione cessaret periculum inebriationis, ità suo modo cessaret finis voti: consequenter prudenter præsumi non potest, quòd talis pœnitens voluerit sub gravi culpa, & reatu pœnæ æternæ se obligare ad abstinendum ab illa etiam quantitate vini, quæ de se non sufficeret ad hominem inebriandum. Videantur de hoc Gobat *in theolog. jurid. tr. 5. c. 4. sect. 2. n. 19. & seqq.* Sporer *tr. 3. in decalog. c. 2. sect. 3. n. 86.* Michel *ubi suprà sect. 3. pu. 5. à n. 37.*

233. Colliges 3tiò, ad dignoscendam gravitatem, vel levitatem transgressionis circa vota, quorum materia est divisibilis, vel maximè attendendum esse, sitnè materia talis, cujus partes in morali hominum existimatione solent coalescere, vel non? itemque an plures obligationes soleant coalescere in unam gravem, nec ne? Etenim ubi partes materiæ, vel obligationes non coalescunt, non peccatur graviter, esto plures minutiæ intermittantur: at verò ubi coalescunt, graviter delinquitur, quamprimùm ex plurium neglectu ad materiam gravem pervenitur. Hinc si de Rosario ex voto debito quotidie intermittas aliquod Pater, & Ave, esto hoc practices per integrum annum, non peccabis mortaliter; eò quòd hæc obligatio supponatur affixa diei, ideóque sicut cum obligatione alterius diei nullam habet connexionem, ità neglectus unius diei non coalescit cum neglectu alterius diei: è con-

contrà verò, si promisisti per integrum annum, vel mensem alere pauperem, & hoc pluribus diebus intermittas, censebitur materia coalescere, & tu graviter peccare, sicut in casu, quô pluribus diebus Domino rationabiliter invito auferres materiam de se levem, puta 4tuor, vel quinque crucigeros &c.

Sed undenam (inquies) colligendum, an obligationes sint affixæ diei, vel non, ideóque, & transgressiones plures coalescant in unam gravem, vel non coalescant?

℞. Cum R. D. Augustino Michel *Theolog. can-moral. tom. 2. part. 2. sect. 3. punct. 6. n. 5.* id colligi posse ex sequentibus tribus capitibus. Primò: si materia voti talis sit, qualem Ecclesia certo diei alligare solet, uti est jejunare, Sacro interesse, breviarium dicere &c. etiam votum, quippe quod ad instar legis se habet, censeri debet alligatum, ita, ut materia hujus non coalescat in unam gravem. 2dò. Si neglectus, vel dilatio materiæ accresceret in cumulum nimis gravem, & moraliter impossibilem, credendum est, voventem voluisse obligationem diei, vel tempori allegare, & cum ipso tempore exspirare; hac ratione qui vovit ter per septimanam jejunare, & id non fecit in una, non tenetur in altera sex diebus jejunare, ob rationem proximè datam. 3tiò. Si constet quempiam particulari ratione temporis motum seu impulsum ad vovendum, utputa ratione indulgentiæ tali die lucrandæ, vel ratione particularis beneficii tali die obtenti; vel intuitu hujus, aut illius Sancti &c.

234.

 præ-

præſumendum eſt, voluiſſe obligationem affixam diei, ità, ut una cum altera nullam habeat connexionem, & ob id neglectus levis pluries commiſſus cum altero neglectu non coaleſcat. Videatur de hoc Azorius *inſtitut. moral. 1. part. lib. 11. c. 15. q. 11.* Laymann *lib. 4. tr. 4. c. 3. n. 3.*

235. Colliges 4tò, illa vota, quorum terminus fuit affixus tempori non ad finiendam, ſed ad ſolicitandam obligationem, adhuc eſſe perſolvenda, eſto terminus culpabiliter, vel inculpabiliter etiam fuerit præterlapſus. Unde ſi voviſti proximo menſe dotare puellam pauperem, idque non præſtitiſti, etiamnum præterlapſo menſe teneberis. Similiter, ſi voviſti tot dicere Roſaria, quot ſunt dies hujus anni currentis, idque per plures dies non obſervâſti, teneberis ſequenti etiam anno ſupplere; ſecus enim, ut de ſe clarum eſt, non diceres tot roſaria, quot ſunt dies hujus anni. Et ratio eſt; quia in tali caſu obligatio duplex tibi incumbit, una dicendi tot roſaria, quot ſunt dies anni, altera tot dicendi hôc anno: eſto proin hanc poſteriorem obligationem neglexeris, teneberis nihilo ſecius ſatisfacere priori. Videatur Sporer *cit. tr. 3. c. 2. n. 106.* Michel *prox. cit. pu. 6. n. 4.*

236. Colliges tandem 5tò, eum qui vovit v. g. proximo menſe ſemel confiteri, aut ſemel devotionis causâ peregrinari &c. nullo equidem die determinato obligari ad confitendum; cùm non ſit potior ratio pro uno, quàm altero die; nihiloſecius caſu quo talis prævideret, ſe impeditum

tum iri à confessione, aut peregrinatione in fine mensis, teneretur prævenire, & alio die commodo ejusdem mensis voto satisfacere. Ratio est: quia obligatio hujus voti cadit in totam latitudinem mensis; unde quemadmodum prævidens, se die dominica post horam 9nam non ampliùs posse Sacro interesse, tenetur hoc præstare citiùs v. g. hora 6tâ, vel septima, non tamen die Sabbati &c. ità pariter is, qui prævidet se impediendum à confessione circa finem mensis, tenetur non quidem alio mense, benè verò alio die ejusdem mensis præoccupare, & voto suo satisfacere *secundùm omnes*, ait rectè Sporer *cit. n. 108.*

Conferentia nona.

De votorum deobligatione præsertim per irritationem.

SUMMARIUM.

237. Votorum obligatio quatuor modis potest auferri; scilicet 1. extinctione, 2. irritatione, 3. dispensatione, & 4. commutatione.

238. Quandonam obligatio voti cesset ob mutationem materiæ, circumstantiarum &c.

239. Et quando ob cessationem finis.

240. Quandonam exspiret ob defectum conditionis, vel ob lapsum temporis.

241. Irritatio voti idem est, ac annulatio ejusdem, facta ab habente potestatem dominativam.

242. Et hæc dupliciter fieri potest, scilicet directè, & indirectè.

243. Quinam de jure habeantur impuberes, & quinam minorennes.

244. Parenti competit potestas directa irritandi vota liberorum impuberum, sicut &, Prælato irritandi vota suorum Religiosorum.

245. Excipiuntur tamen ab hac regula vota substantialia Religionis, nec non votum ingrediendi Religionem strictiorem.

246. Maritus probabiliùs non potest, nisi indirectè irritare vota Uxoris, in quantum scilicet hæc præjudicant suo juri; idem tenendum de potestate Domini respectu servi.

247. Quinam nomine Parentis, & quinam nomine Prælati hoc loco intelligantur.

248. An, vel quomodo peccent, irritando vota suorum subditorum sinè causa.

249. Resolvitur Casus I. cujusdam Domicellæ, quæ voverat ingredi Monasterium Ordinis S. Benedicti.

250. Utrum Parens potuerit hoc votum irritare?

251. Quidsi dubitetur, an hoc votum ante, vel verò post pubertatem adeptam fuerit factum.

252. Et quid si Domicella post Pubertatem ratificâsset idem suum votum.

253. Resolvitur Casus II. de quodam Religioso; qui ùt sæcularis voverat diebus Sabbatinis perpetuò abstinere à vino.

254. An talis Religiosus possit tuta conscientiâ à suo Prælato petere irritationem voti post professionem ratificari.

255. Utrum Prælati nostri Ordinis valeant irritare votum eundi inter Saracenos &c. vel Jerosolymam &c. à subdito factum.

256. Re-

256. Resolvitur Casus III. cujusdam maritatæ, quæ voverat castitatem perpetuam in matrimonio servare. Unde

257. Maritus potuit hoc votum irritare, licèt supponatur factum cum consensu ipsius permissivo.

258. Secus dicendum foret, si fuisset factum cum consensu approbativo ipsius.

259. Satisfit cuidam instantiæ contra hanc resolutionem factæ.

260. Irritari possunt non solùm vota jamjam edita, sed etiam imposterum edenda.

261. S. Pontifex potest quidem directè irritare omnia vota Religiosorum, non tamen sæcularium, etiam Sacerdotum, nisi indirectè.

262. Vota Novitiorum à Prælatis similiter nonnisi indirectè possunt irritari.

263. Vota tamen ante pubertatem edita irritari possunt post pubertatem.

264. Idque etiamsi ad tempus pubertatis fuerint relata velut adimplenda, modò post pubertatem adeptam non fuerint ratificata.

265. Insuper vota ante tempus subjectionis v. g. ab uxore ante matrimonium nuncupata tempore subjectionis possunt quidem irritari, sed indirectè tantùm, & non simpliciter.

266. Vota semel directè, & absolutè irritata non ampliùs reviviscunt.

267. Econtra vota indirectè duntaxat irritata successu temporis possunt reviviscere.

§. I.

Præmittuntur, & breviter reſolvuntur quæſita, ſcitu neceſſaria ad debitè reſolvendos Caſus practicos de extinctione, & irritatione votorum.

Quæres primò, quot modis generatim auferatur obligatio votorum, ac juramentorum?

237. R. Quatuor modis hæc obligatio ſolet auferri. 1. Extinctione, 2. Irritatione, 3. Diſpenſatione, & 4. Commutatione. Ità *ex communi DD.* Sporer *in decalog. tr. 3. c. 3.* Dicitur autem votum extingui, quando ipſius obligatio quodammodo exſpirat, & ſeipſa ceſſat absque interventu alterius auctoritatis ſeu poteſtatis, uti fieri ſolet, dum hæc obligatio tollitur per irritationem, vel diſpenſationem &c. Cæterùm obligatio votorum diverſis de cauſis exſpirare ſeu ceſſare ſolet (idipſum intelligas velim de extinctione juramentorum præſertim promiſſoriorum Deo factorum) utputa 1. per mutationem notabilem materiæ promiſſæ, aliarumvè circumſtantiarum. 2. per ceſſationem finis. 3. per defectum ſeu non poſitionem conditionis, ſub qua promiſſio fuit facta. 4. denique per lapſum temporis. Verùm majoris claritatis causâ,

Quæ-

Quæres jam 2dò, quandonam extinguatur obligatio voti ob mutationem materiæ, alteriusvè circumſtantiæ?

℞. Tunc exſpirat ob mutationem materiæ, 238. quando hæc, vel phyſicè, vel moraliter evadit impoſſibilis, vel illicita, vel indifferens, vel etiam majoris boni impeditiva. Tunc verò ob mutationem circumſtantiarum exſpirat, quando ſupervenit tale impedimentum improviſum, quod, ſi ab initio exſtitiſſet, voventem certò abſterruiſſet à promiſſione. Ità *communiſſimè* DD. Sanchez *lib. 4. c. 2. à n. 18.* Laymann *c. 8. à n. 3.* Reiffenſtuel *Theolog. mor. tr. 6. diſp. 3. n. 27.* Ratio eſt: quia cùm votum debeat eſſe de re licita, honeſta, & moraliter poſſibili, quivis vovens meritò præſumitur non voluiſſe ſe obligare ad caſum, quo executio voti evaderet moraliter impoſſibilis, vel tanta fieret mutatio materiæ, aut circumſtantiarum, quam ſi ab initio prævidiſſet, planè nunquam voviſſet: hac ratione Doctores communiter tradunt, in quovis voto, & juramento tacitè ſubintelligi hanc conditionem: *Si res in eodem ſtatu permanſerit*: ergo ſuperveniente hujusmodi notabili mutatione materiæ, vel circumſtantiarum exſpirat obligatio voti; *Actus quippe non ſe extendit ultra intentionem agentis. l. Non omnis. ff. ſi. cert. petat.*

Quæres 3tiò, quandonam obligatio voti exſpiret ob ceſſationem finis?

℞. Tunc exſpirat, quando ceſſat finis prin 239. cipalis; quemadmodum enim ceſſante fine prin-

cipali cessat ratio agendi propter finem; ità profectò nemo prudentum censeri debet, voluisse se obligare ad agendum, vel prosequendum finem, esto etiam prævideret, eundem obtentu moraliter impossibilem. Hinc si vovisti peregrinationem v. g. ad impetrandam reconvalescentiam boni amici tui, & is interea fuit mortuus, nemo te condemnare potest ad subeundam peregrinationem. Secus dicendum foret, si solùm cessâsset finis minùs principalis seu secundarius: ùt si vovisses dare eleemosynam primariò in honorem Dei, secundariò autem ad sublevationem hujus, vel illius, quem existimâsti indigentem: esto enim ex pòst facto intelligas hunc non indigere, teneberis nihilominus eleemosynam dare alteri indigenti; quia supponitur etiamnum subsistere finis principalis voti. Similiter si duos fines principaliter intendisti, teneberis stare voto, tametsi alteruter supponatur cessâsse, prout satis claré innuitur *cap. magnæ de vot. & vot. Redempt.* Videantur de hoc Sanchez *lib. 4. decal. c. 2. n. 42.* Laymann *lib. 4. tr. 4. c. 8. n. 2.* R. D. Michel *Theolog. canon-mor. tom. 2. part. 2. sect. 3. pu. 5. n. 11.*

Quæres 4tò, quandonam obligatio voti exspiret ob defectum conditionis, & quando ob lapsum temporis?

℞. Tunc ob defectum conditionis naturaliter exspirat obligatio, quando conditio non fuit posita seu adimpleta: ex. gr. vovisti quotidie dicere Rosarium, si hoc, vel illud beneficium obtineres: postea non obtinuisti, absolutus

tus es à voto; quia noluisti aliter te obligare, nisi sub conditione beneficii obtinendi. Porrò ob lapsum temporis tunc cessat obligatio voti, quando hæc ex intentione voventis fuit annexa certo diei, vel tempori, idque ad finiendam, non verò ad sollicitandam, seu non ulteriùs differrendam executionem voti; ut si puella honesta vovit servare castitatem usque dum se obtulerit commoda, seu favorabilis occasio nubendi; hac postea oblatâ, sine ulla prorsus dispensatione, & sinè omni scrupulo poterit nubere; quia aliter nunquam se voluit obligare. *Omnes.*

Quæres 5tò, quid sit irritatio voti, & quotuplex?

℞. ad primam partem hujus quæsiti. Irritatio voti est cessatio seu omnimoda annihilatio ejusdem, facta ab habente potestatem dominativam. *Ita ex communi* DD. Henno *in decalog. disp. 2. q. 3. art. 9. §. 1. concl. 1.* Dicitur autem 1. *cessatio* seu *annihilatio*; quia vi irritationis obligatio voti non solùm commutatur in aliam, nec solùm suspenditur, sed penitùs tollitur. Dicitur 2. facta ab habente *potestatem dominativam*, id est, dominium, sive dein immediatè in ipsam personam voventem, sive etiam in materiam, circa quam votum fuit factum: & per hoc differt irritatio à dispensatione; quia dispensatio fit per potestatem jurisdictionis, irritatio verò per potestatem dominationis, uti jam dictum est: hac de causa Abbatissis communiter quidem conceditur potestas irritandi vota sibi subjectarum

241.

Monia-

Monialium, non tamen poteſtas diſpenſandi in illis, veluti conſtabit ex dicendis.

242. ℟. jam ad alteram partem ejusdem quæſiti. Irritatio voti dupliciter fieri amat, ſcilicet, vel directè, vel indirectè. Ità *ex communi DD.* Auguſt. Michel *ubi ſuprà. punct. 9. ſect. 1. n. 1.* Ratio eſt: quia votum vel ità irritatur, ut per poteſtatem dominativam quodammodo deſtruatur conſenſus, ſeu voluntas voventis; ùt ſi Prælatus irritet voluntatem ſubditi, qui promiſit v. g. peregrinationem &c. & tunc dicitur fieri *irritatio directa* voti: vel ità irritatur, ut ſolùm ſubtrahatur, vel prohibeatur materia, circa quam vøtum fuit emiſſum; ut ſi Parens filio minorenni ſubtrahat peculium caſtrenſe, ne poſſit dare eleemoſynam voto promiſſam, & in hoc caſu fiet *irritatio indirecta* voti: quocirca illud diſcrimen porrò animadvertendum eſt, quòd vi irritationis directæ obligatio voti totaliter, & perpetuò quidem auferatur: per indirectam verò ſolùm tollitur in quantum, & quamdiu executio voti quoad materiam vergeret in præjudicium ipſius irritantis, uti rectè advertunt Leſſius *lib. 2. c. 40. n. 86. & 87.* Caſtropal. *tr. 15. diſp. 2. pu. 3. §. 4. n. 2.*

Quæres 6tò, quibusnam competat poteſtas irritandi vota?

243. Ante reſponſionem ad hoc quæſitum notandum eſt, utroque jure, tam civili ſcilicet, quàm Eccleſiaſtico alios dici *puberes*, alios *impuberes*, itémque è puberibus alios *majorennes*, alios *minorennes*. Impuberes cenſentur maſculi usque

usque ad annum decimum quartum, fœmellæ autem usque ad annum duodecimum completum; post hanc verò ætatem reputantur puberes, seu etiam, apti ad propagandam speciem humanam. Minorennes verò appellantur ab anno 14to usque ad 25tum completum: postea dicuntur Majorennes. Porrò in casu quo impuberes destituuntur Parente, datur ipsis *Tutor* usque ad annum decimum quartum, principaliter quidem ex fine, ut *Tutor* personam *pupilli*, seu etiam *clientis* sui (ità namque impuberes respectu Tutoris vocitari solent) custodiat, & in ejus educationem invigilet; 2dariò autem, ut ejusdem bona administret. Minorennibus autem ab anno decimo quarto usque ad annum vigesimum quintum datur Curator, principaliter ad bona pupilli, seu minorennis administranda, 2dariò verò ad ipsius personam tuendam. Hòc notato

℞. jam ad quæsitum. Parenti respectu filii, vel etiam Tutori respectu pupilli impuberis competit potestas, & quidem directa irritandi vota quæcunque demum. Eadem potestas pariter competit Prælatis respectu suorum Religiosorum professorum. Omnes. Ratio prioris est, quia cùm filii aut filiæ impuberes defectu sufficientis judicii, & maturitatis sibimet non sint sufficientes, meritò dictante etiam ipso jure naturæ jura disposuêre, ut ab aliis, scilicet Parente, vel Tutore regerentur, adeò, ut nihil absolutè disponere, aut promittere possent, sed semper in quibusvis eorundem promissionibus, 244.

vel

vel pactis tacitè, saltem subintelligeretur hæc conditio: *si pater, vel Tutor, vel quiscunque demum patriam potestatem ac curam in eos gerens consentiat, vel non contradicat*: ergo quamprimùm talis contradicit, aut se opponit, votum, aut quæcunque alia promissio ab impubere facta corruit, & non ampliùs obligat. Ratio autem posterioris est: quia Religiosus vi professionis ammittit proprium velle ac nolle, & ita subjicitur regimini sui prælati, ut ex communi sensu, & usu Ecclesiæ jurisque interpretatione omnibus votis, vel promissionibus ab eo factis, aut faciendis pariter censeatur intimè annexa hæc conditio: *nisi Superior contradixerit &c.* ergo quamprimùm Prælatus, vel superior Religiosi contradicit, necessum est, ut obligatio voti, aut promissionis cesset ac extinguatur. Videatur de his Sanchez *in decalog. l. 4. c. 33. n. 7.* Suarez *lib. 6. de vot. c. 6. n. 22. & c. 7. n. 7.* Laymann *lib. 4. tr. 4. c. 7. n. 6.*

245. Excipienda nihilominus à potestate Prælatorum veniunt 1. votum ingrediendi strictiorem Ordinem; quod per *cap. licet de Regular.* nullus Prælatus impedire vel irritare valet. 2. Votum solennis Professionis, seu vota substantialia Religionis, quæ cùm statum Regularem constituant, quem quivis Superior seu Prælatus Religiosus conservare pro viribus tenetur, meritò per Concilium Tridentinum *ss. 25. c. 4. de Regularib.* à potestate irritativa Prælatorum Regularium eximuntur.

℟. jam

℞. jam ad idem quæsitum 2dò. Poteſtas indirecta irritandi vota competit. 1. Marito reſpectu Uxoris, & vice verſa. 2. Domino reſpectu famuli aut ſervi & univerſaliter 3. omnibus illis quibus per voti executionem naſceretur aliquod præjudicium, veluti fieri poſſet, ſi filius jamjam pubes aliquid voveret de bonis paternis, vel de peculio adventitio, in quo Patri competit uſusfructus, usque dum filius non eſt emancipatus, vel cliens in præjudicium Curatoris faceret hujusmodi votum reale &c. Et ita tenent Filliuc. *tr.* 26. *n.* 230. Suarez *lib.* 6. *c.* 3. *n.* 9. Leſſius, Bonacina, Sanchez & *alii communiter.* Ratio eſt: quia vota in præjudicium alterius facta ſine injuria, & hoc ipſo ſine offenſa Dei nequeunt executioni mandari: tum etiam quia nemo poteſt ſe firmiter obligare ad præſtandum id, quod non eſt in ſua, ſed in alterius poteſtate: ergo ubi ille alter contradicit, voti obligatio corruit. Atque hinc *Num.* 30. *cap.* dicitur, quòd ſi mulier, quæ vel eſt in domo patris, atque in ætate adhuc puellari, vel maritum habuerit, quidpiam voverit, & ſic ſe juramento adſtrinxerit, Patre aut marito contradicente tam vota, quàm juramenta ſint irrita, & nequaquam obligent hujusmodi mulierem. 246.

Sed quinam (inquies) hic veniunt nomine Parentis, & quinam nomine Prælati?

℞. 1. Nomine Parentis non ſolùm intelligitur genitor, ſed & alii qui in defectum genitoris ſolent ſubſtitui, utputa Tutor, Curator, & in horum defectu Avus aliivè aſcendentes in linea 247.

linea recta. Rursus in defectu Patris, Tutoris, Avi, aliorumvè ascendentium in sexu virili (quibus de jure aliàs patria potestas committi assolet) tandem venit etiam Máter filii, & hujus defectu avia. Alii etiam hanc potestatem extendunt ad Præfectos Orphanotrophiorum, itemque ad Ludimagistros aliosvè Moderatores, uti videre licet apud Don Michel *cit. sect. 1. n. 8.* de his tamen duobus postremis cum aliis Doctoribus arbitror meritò dubitari posse, nisi talis Ludimagister vel Moderator aliunde sibi commissam habeat patriam potestatem in clientem. Porrò 2dò. Sub nomine Prælati (teste Henno *in decalog. disp. 2. q. 3. art. 9. §. 1. concl. 2. Resol. 4.*) comprehenduntur Generales pro toto Ordine, Provincialis pro Provincia, Priores, Guardiani, Rectores pro suis respectivè Conventibus, itemque nedum Abbates, sed etiam Abbatissæ, Priorissæ, Matres spirituales &c. quia hi omnes supponuntur gaudere potestate dominativa in suos subditos sibi concreditos, consequenter possunt eorum vota irritare. Unde S. Thomas *2. 2. q. 88. art. 8. ad 3. nullum votum Religiosi*, inquit, *est firmum, nisi sit de consensu Prælati.*

248. Quæres adhuc 8tavò, an Parens, aliive Superiores mox recensiti possint vota suorum subjectorum irritare pro libitu & sine causa, an verò ad hoc necessaria sit causa rationabilis?

℟. Equidem validè irritare possunt etiam sine causa & pro mero libitu, ast non licitè, nisi justa & rationabilis causa subsit. Ità Henno *cit.*

cit. concl. 3. Ratio prioris eſt: quia votum inferioris ſemper habet annexam tacitam conditionem, conſenſûs ſcilicet Superioris, à cujus arbitrio quodammodo dependet: ergo quemadmodum Legislator etiam ſinè juſta cauſa validè agit abrogando legem, ità & talis Superior irritando votum ſui ſubditi. Ratio verò poſterioris eſt: quia quilibet tenetur rationabiliter uti poteſtate ſibi concredita, ſcilicet ad Dei gloriam & animarum ſalutem: at, hoc non facit, qui ſinè omni cauſa irritat votum ſui ſubditi: ergo &c. Nihilominus ſufficit cauſa quævis rationabilis ad evitandum in hoc caſu omne peccatum etiam veniale. Major inter Doctores eſt controverſia, an Superior irritando votum, ad quod prius dederat licentiam, peccet venialiter tantùm, an verò omnino mortaliter? quocirca Leſſius, Sanchez, Cajetanus & alii putant probabiliùs talem Superiorem ſuppoſita gravitate materiæ, mortaliter peccare; quia accedente ſemel conſenſu Superioris votum fuit abſolutè confirmatum, & Deo jus quodammodo acquiſitum; quo jure videtur non ampliùs poſſe privari ſinè gravi irreverentia: hoc tamen non obſtante Suarez *lib. 6. cap. 4. n. 12.* Caſtropalao *tr. 15. diſp. 2. punct. 4. §. 2. n. 9.* Laymann *lib. 4. tr. 4. c. 7. n. 18.* probabiliter tenent, talem Superiorem irritando votum non peccare niſi venialiter; quia dando licentiam vovendi non eô ipſo cenſeri debet à ſe abdicâſſe jus revocandi, quemadmodum propterea à ſe minimè abdicavit auctoritatem Superioris, vel poteſta-

tem dominativam: ergo cùm revocando utatur jure suo, non peccat contra justitiam; neque etiam violat votum, quippe quod ab initio sub ea conditione, conceptum fuit, ut obligaret tamdiu, quamdiu Superior non contradixerit.

§. II.

Proponuntur, & breviter resolvuntur Casus practici concernentes irritationem votorum.

CASUS PRIMUS.

Titia prænobilis Domicella vovit ingredi certum quoddam Monasterium Sancti Benedicti, repulsam verò ob nimium Canditatarum confluxum à Monialibus illis passa animum convertit ad aliud quoddam Monasterium Sanctæ Claræ; quod, ubi Parentes intellexerunt, vel maximè sese opposuêre; partim quòd Titia fuerit unica filia, consequenter hujus dos satis ampla post professionem ad manus (utì vocant) mortuas devolveretur; partim insuper, quia existimârunt, hanc filiam post repulsam ab uno Monasterio latam non ampliùs posse ingredi aliud sinè infamiæ & dedecoris nota. Parens igitur ratus utendum sibi esse patria potestate, tentavit irritare votum filiæ, quæ humana ope destitutam se cernens instantissimè non sine multis lachrymis Deum precata fuit, ut, qui dedit vovendi voluntatem, daret & exequendi facultatem, aut certè alio quolibet modo meliori de salute sua disponeret;

neret: & ecce! elapsô postea exiguo temporis spatio Titia nedum gravissimè infirmata, sed & ad extrema devoluta fuit; quod ubi animadvertit, valete ajebat Parentes charissimi, valete, en! quam Deo subtrahere, mundóque consecrare contendistis filiam, jam Christus ad thalamum invitat sponsam, móxque placidissimè in Domino obdormivit. Jam ad nostrum propositum duo in hac specie facti decidenda veniunt 1. Utrum Titia post repulsam à primo Monasterio latam vi voti etiamnum obligata manserit ad supplicandum in alio? 2. An ob motiva allegata Parens licitè, vel saltem validè potuerit irritare votum Titiæ?

249. ℟. ad prius quæsitum, examinandam esse intentionem Titiæ, an simpliciter & absolutè voverit statum Religionis, idque propterea, ut se Christo totam consecraret? an verò principaliter intenderit hunc Ordinem S. Benedicti & non alium, vel hoc monasterium, prout subinde ex particularibus rationibus fieri amat? Si prius: tenetur etiamnum supplicare in alio Monasterio saltem ejusdem Provinciæ, modò appareat spes probabilis susceptionis, & moraliter id fieri possit; quisquis enim tenetur ad finem, pariter tenetur ad quærenda, & moraliter adhibenda media, saltem ordinaria, quale est supplicare pro susceptionis gratia in Ordine ad ingressum Religionis. At verò si supponatur hoc posterius, non ampliùs fuit obligata ad sollicitandum in alio Monasterio, præsertim diversi Ordinis: quia non supponitur vovendo sese obligâsse ad quodvis aliud Monasterium, vel

aliam Religionem, ſed ad certum duntaxat Monaſterium &c. ergo ad aliud neutiquam obligari poteſt vel debet, eo præſertim, quod in diverſis Monaſteriis & Ordinibus diverſæ repeciantur difficultates, quæ hominem etiam prudentem meritò abſterrere poſſunt ab ingreſſu. Videatur Leſſius *lib. 2. c. 41. dubit. 5. n. 43.* Sanchez *lib. 4. c. 16. n. 70.* Laymann *lib. 4. tr. 5. c. 6. n. 2.*

250. ℟. Jam ad poſterius quæſitum. Si Titia votum Religionis fecit poſt annum duodecimum completum (prout puellæ regulariter non ante, ſed poſt dictam ætatem primùm hujusmodi vota nuncupare ſolent: dicendum, quòd Parens illius nec licitè neque validè potuerit votum irritare, benè verò ſi Titia ante adeptam pubertatem illud votum feciſſet. Ratio hujus reſolutionis de facili colligi poteſt ex dictis: eſto enim Parenti competat poteſtas irritandi vota liberorum impuberum, non tamen puberum vota irritare valet.

Accedit inſuper, quòd in eligendo vitæ ſtatu quisque de jure naturæ ſit liber in tantum, ut absque injuria ne quidem à Parentibus impediri poſſit, niſi ſuppetat alia juſta & gravis cauſa, prout cum P. Buſenbaum, & Reiffenſtuel *ex communi DD.* tradidimus *tr. 1. de actib. hum. Confer. 5. n. 126.* atqui motiva à Parentibus Titiæ allegata non ſunt adeò magni momenti, ut cœleſti vocationi præponderent, prout quivis prudentum (ni fallor) facilè deprehendet: ergo &c.

Sed

Sed quid (inquies) si rationabiliter dubitetur, an Titia suum votum post pubertatem adeptam primùm, an verò antecedenter illud nuncupârit?

℟. Stante tali dubio rationabiliter concepto 251. potest Parens illud irritare. Ità Suarez *lib. 4. de vot. c. 6. n. 1.* Diana *4. part. tr. 3. resolut. 37.* Michel *Theolog. canon-mor. tom. 2. part. 2. pu. 9. sect. 1. n. 30.* Ratio est: quia certum est, quòd Parens habuerit potestatem irritandi votum filiæ impuberis: ergo quamdiu non constat, votum fuisse post pubertatem primùm emissum, manet Parens in possessione patriæ potestatis: idipsum resolvendum est in dubio, an filia ante, vel post pubertatem adeptam suum votum ratificaverit? Et licèt votum, quippe quod supponitur certò fuisse factum, maneat quodammodo in possessione obligationis respectu voventis, non manet tamen in possessione respectu Parentis vel Patriæ potestatis, prout bene notat D. Michel *l. cit. c. 31.* Secus dicendum foret, casu quo certò constaret, quòd talis filia, vel filius post pubertatem adeptam ratificaverit suum votum. Quocirca ulteriùs.

Notandum hic venit, ad veram ratificatio- 252. nem tria necessariò debere concurrere, scilicet 1. ut ratificans sciverit, votum in impubertate factum nullius, aut certæ exiguæ fuisse firmitatis. 2dò, ut ratificando de novo jam intendat se firmiter obligare, perinde ac si priùs nunquam se obligâsset. 3tiò, ut cum mox dicta dispositione animi verbo, vel saltem mente votum illud re-

 petat:

petat; ubi hæc tria non concurrunt simul, votum non verè ratificatur, esto etiam sæpiùs à vovente repetatur; quia talis repetitio non est, nisi prioris vinculi approbatio: prius autem vinculum fuit infirmum & irritabile à Parente: ergo manebit semper tale, nisi conditiones mox relatæ ad ratificationem concurrerint. Ità Tamburinus *lib. 3. decalog. c. 16. §. 3. n. 58. & 59.* Sporer *tr. 3. c. 3. n. 22.* Felix Potestas *Exam. Confess. tom. 1. part. 2. c. 3. n. 1984.*

CASUS SECUNDUS.

Sempronius adhuc sæcularis vovit perpetuò diebus Sabbatinis à vino omnino abstinere, ídque in honorem B. Virginis: postea Religiosus jamjam professus idem votum suum ratificavit: denique hujus abstinentiæ pertæsus; rogavit suum Præsulem, vellet irritatô & cassato voto liberam sibi facultatem tribuere, deinceps etiam diebus Sabbatinis vinum more aliorum bibendi; Cui Præsul charissime ajebat: voti hujus executio nemini prorsus nociva est, quin potiùs ad animæ salutem, proximi ædificationem & B. Virginis honorem proficua: absit ergo procul à me, ut ego sinè causâ jus quæsitum Deo auferam. Quæritur jam ad nostrum propositum primò, an Sempronius vi voti fuerit obligatus ad abstinentiam à vino? 2. an non deliquerit ex eo, quòd intenderit Superiorem suum inducere ad irritationem seu cassationem hujus voti?

253. ℞. Ad primum Sempronium fuisse obligatum ad abstinendum à vino diebus Sabbatinis, non quidem vi voti olim in sæculo facti, quippe quod,

quod, ſicut & reliqua antecedenter edita vi Profeſſionis ſolennis fuit quodammodò caſſatum, vel potiùs mutatum in ipſum votum Religionis, ùt habetur *cap. Scriptura de voto & vot. Redempt.* ſed vi ratificationis poſt Profeſſionem factæ, modò ad talem ratificationem concurrerint conditiones proximè *n. 252.* recenſitæ. Ratio eſt clara: quia Sempronius etiam quà Religioſus Profeſſus potuit validè ac licitè ſeſe obligare ad hanc abſtinentiam, utpote non contrariam Regulæ, neque aliunde prohibitam, quin potiùs conducere natam ad animæ ſalutem & aliorum ædificationem, & ùt ſupponitur, voluit ſe ad illam perpetuò obligare: ergo tenetur ad hanc. Hinc Doctores *communiſſimè* aſſerunt, omnia vota privata Religioſorum, quæ neque Regulæ, neque diſciplinæ monaſticæ, neque Superiorum præcepto adverſantur, eſſe ipsò factò valida & licita. Videatur de hoc Laymann *lib. 4. tr. 4. c. 7. n. 6.*

℟. Jam ad alterum quæſitum hujus caſus. 254. Si neque Prælatus, neque etiam Sempronius habuit aliam cauſam irritandi votum, præter illam moleſtiam conſequentem ad talem abſtinentiam, Sempronius probabiliùs peccavit, non tamen plùs, quàm venialiter. Ità cum Medina, Valentia *2. 2. diſp. 6. q. 6. pu. 6.* Michel *tom. 2. part. 2. pu. 9. ſect. 3. n. 20.* Ratio eſt: quia niſus fuit Prælatum inducere ad aliquid (ſcilicet irritationem voti ſinè cauſa) quod Superior absque peccato ſaltem veniali non potuiſſet facere. Sunt nihilominus claſſici

Doctores, qui probabiliter putant, hujusmodi Superiorem irritando votum etiam sine causa, ne venialiter quidem peccare; eò quòd utatur jure suo: nullus autem utendo jure suo peccet per se loquendo, modò id non faciat in contemptum, & absit scandalum: in suppositione hujus sententiæ dicendum, quòd Sempronius petendo à Superiore irritationem sui voti ne quidem venialiter deliquerit. Et certum omnino atque exploratum haberi potest ac debet, quòd nec subditus petendo, nec Prælatus irritando hujusmodi votum peccent ullatenus, si ad hoc moveantur aliqua rationabili, etsi non multum urgente causa, v. g. ut inter Confratres servetur uniformitas, vel ne talis videatur velle agere singularistam &c.

Dices adhuc. Sed quid, si quis frater minor proprio motu voveret ire inter Saracenos aut alios infideles, vel Hierosolymam ad S. Sepulchrum &c. tenereturnè Superior eidem dare licentiam abeundi, an verò huic fas erit ad libitum irritare hujusmodi votum?

255. ℟. Minimè dubitandum, quin Superiori hoc liceat; quia secundùm dicta superiùs *n. 245.* à Potestate irritativa Prælatorum Regularium solùm excipiuntur votum ingrediendi strictiorem Religionem, & votum Professionis solennis. Idque omnino indubitabile existimo in casu, quô vel Provincia ipsa indigeret tali subjecto, vel Superior rationabiliter dubitaret, an Subditus ad hujusmodi votum non fuerit ductus spiritu curiositatis vel vanitatis potiùs, quàm veritatis;

tatis; vel an non aliunde ad talem missionem sit minùs aptus, utputa defectu scientiæ, vel prudentiæ, vel disciplinæ &c. &c. Et licet S. Regula. *c. 12.* videatur fratribus concedere hunc favorem, ut scilicet possint ire inter Saracenos, si velint &c. per hoc tamen Superioribus non ligantur manus, neque iisdem præcipitur, ut subditos dimittant, sed solùm ut *nullis eundi licentiam tribuant, nisi eis, quos viderint esse idoneos ad mittendum.*

CASUS TERTIUS.

Caja uxorata vovit, quòd ex opere conjugali deinceps nunquam ampliùs velit deliberatè captare delectationem veneream, at verò ubi postea advertit se sæpiùs contravenisse voto, maritum suum rogavit, vellet sibi permittere votum perpetuæ castitatis, quatenus hoc modô priori voto posset efficaciùs stare, animæque periculum evadere; Cui Vir, fac, respondit, quod tibi lubet, & ego pariter, quod mihi libuerit, faciam: quô audito Caja votum perpetuò venereis abstinendi nuncupavit: cùm verò ex pòst facto contra omnem spem maritus debitum postulaverit; hinc multùm anxia sciscitatur è Confessario 1. an deinceps non obstante voto possit, vel teneatur suo marito reddere debitum? 2. An maritus vota mox recensita possit irritare?

℞. Ad primum quæsitum. Caja non obstante voto castitatis potest, immò verò tenetur marito suo reddere debitum. Ratio est: quia *mulier non habet potestatem sui corporis, sed vir 1. Cor. 7. v. 4.* ergo vi voti non potuit se obli-

gare ad caſtitatem ſervandam, niſi in quantum Maritus conſentit: atqui hic non conſentit abſolutè, prout vel ex ipſo modô reſpondendi perbene colligere licet; non enim ſimpliciter approbavit intentum Uxoris, ſed potiùs ad votum merùm permiſſivè ſe habuit, retenta ſibi poteſtate faciendi id, quod ſibi luberet: & hoc ipsô poteſt irritare votum Uxoris, ſaltem in quantum hoc ſibi eſt præjudicioſum quoad redditionem debiti, prout habetur deciſum *cap. 1. de converſ. conjugator.*

257. Dixi poſſe Maritum irritare hoc votum, *in quantum ſibi præjudicavit &c.* gratìs quippe fateor, quòd non ſtet in arbitrio viri illud votum Uxoris irritare ſimpliciter vel ità, ut Caja deinceps nedum poſſit reddere, ſed etiam petere debitum: eſto enim Uxor de jure teneatur ad reddendum, non tamen tenetur ad petendum debitum: ergo non petendo non facit injuriam Marito; conſequenter potuit etiam voto ſe adſtringere ad non petendum: immò vovendo caſtitatem cenſetur ſe ad hoc voluiſſe obligare; actus enim ita interpretari debet, ut ſin minùs valeat in totum, ſaltem valeat in quantum poteſt. Inſuper vi prioris voti Caja per ſe loquendo tenetur in opere conjugali abſtrahere à captanda delectatione venerea. Verùm cùm hoc votum videatur obſervatu moraliter impoſſibile, ſimúlque natum vergere in laqueum animæ, nec non generationem prolis ſaltem negativè impedire; hinc oportebit, ut Confeſſarius privilegiatus quoad hoc diſpenſet, vel in aliud opus

opus pium ad animæ salutem proficuum commutet, puta vel in certas communiones, confessiones, eleemosynas, vel abstinentiam ab uno vel altero cibo, aut potu &c. prout in Domino meliùs videbitur expedire &c.

Ergone, inquies, si Maritus absolutè consensisset, aut simpliciter approbâsset votum suæ Uxoris, non ampliùs posset illud irritare, nec deinçeps de jure ab eo exigere debitum?

℟. Non ampliùs posset. Ratio est: quia per hujusmodi consensum absolutè approbativum meritò præsumeretur voluisse renunciare juri suo, quod habuit in ordine ad exigendum debitum; secus enim, ùt de se liquet, Uxor non potuisset simpliciter servare castitatem. Hac ratione *in theolog. Sacram. part. 3. Conser. 16. n. 401.* cum Sanchezio, Laymanno *ex communi aliorum* sententia resolvimus, quòd si duo conjuges absolutè mutuo consensu voveant castitatem, neuter possit alterius votum irritare; id quod clarissimè innuit Glossa *in cap. Manifestum. 33. q. 5.* sequentibus omninò verbis: *vota verò continentiæ ità alterius permissione ab altero valent offerri, ut post permissionem non valeant in irritum deduci.* Et ratio hujus est: quia quoad usum matrimonii vir non habet majus jus in uxorem, quàm Uxor in virum: ergo ubi unus Conjux alteri jam semel licentiam dedit & quidem consensu approbativo cum voluntate aliqua cedendi juri suo, eandem licentiam utpote jam privatus jure suo, amplius revocare non potest.

258.

Dices

Dices contra hanc resolutionem. Tametsi Prælatus subdito Religioso, Pater filio suo impuberi, aut Tutor clienti dederint licentiam aliquid vovendi, possunt nihilominus postea irritare hujusmodi vota: ergo similiter potest Conjux irritare votum alterius, esto priùs licentiam vovendi dederit, aut omnino mutuo consensu voverit.

259. R. In primis illud antecedens non esse universaliter verum: enimverò si Pater filio dedit licentiam vovendi aliquid reale v. g. de bonis profectitiis vel adventitiis &c. non ampliùs erit ei liberum illud votum irritare, eò quòd quantum ad hoc potuerit suo juri renuntiare. Deinde permisso antecedente negari potest ac debet conseq. & paritas: Superior enim non potest quantum ad hanc potestatem irritandi renuntiare juri suo, quemadmodum renuntiare nequit officio Superioris, nec censeri potest voluisse huic officio, vel potestati renuntiare ex eo, quòd vovendi licentiam dederit: econtra Conjux utpote probabilius potestate indirecta tantùm præditùs in ordine ad irritanda vota alterius, potuit renuntiare juri, quod habuit ad actualem usum corporis, & dando licentiam vovendi alteri parti, præsumitur voluisse huic juri renuntiâsse: ergo deinceps non ampliùs potest irritare hujusmodi votum. Scio equidem Tamburino probabile videri, quòd Conjux datô etiam consensu in votum castitatis, possit illud irritare, modò se expresse non obligârit ad non irritandum illud; verùm hoc intelligendum existimo de casu, quo

quo Conjux dedit licentiam merè permissivè se habendo, non item de casu quo alterius votum omnino approbavit consensu positivo. Et ità expresse tenent Lessius *lib. 2. c. 40. n. 95.* Sanchez *lib. 9. de matr. disp. 40. n. 17.* Sporer *tr. 3. in decalog. c. 3. n. 32.* Laymann *lib. 4. tr. 4. c. 7. n. 15.* referens pro eadem opinione S. Thomam, Navarr. Coninck. & alios plures.

§. III.
Corollaria ex dictis inferenda.

Colliges ex hactenus dictis primò, auctoritate 260. Superiorum irritari posse non solùm vota à subditis jamjam edita, verùm insuper deinceps edenda. Ita Sanchez *lib. 4. c. 24. n. 49.* Suarez *lib. 3. de vot. c. 3. n. 15.* Ratio est: quia facilius est impedire valorem actûs primùm ponendi, quàm actum jamjam validè positum tollere vel annullare: ergo si Prælati ac parentes possint rescindere vota jam facta, longè magis possunt impedire vota primùm facienda, subtrahendo in antecessum consensum, sub cujus conditione duntaxat, & non aliter emittti valent: idque non immeritò Doctores extendunt ad vota merè interna, seu intra mentis latebras concipienda; nihil enim obstat, quò minus Prælatus ad subditum suum dicat: non consentio in votum quantumvis internè concipiendum à te: atqui negato hujusmodi consensu votum nullum est: ergo &c. Videatur Castropalao *disp. 2. pu. 3. §. 1. n. 1.* vel Michel *tom. 2. part. 2. pu. 9. sect. 1. n. 16.*

Col-

261. Colliges 2dò, Summo Pontifici competere quidem facultatem irritandi omnia vota Religiosorum, & Monialium, non tamen 2. omnium sæcularium, ne quidem Clericorum, nisi indirectè, in quantum scilicet executio talis materiæ cederet in præjudicium potestatis Ecclesiasticæ. Ratio prioris est: quia propter omnimodam subjectionem Religiosi ad suum Prælatum nullus potest aliquid vovere nisi de consensu Prælati, ità, ut in omni voto Religiosi vel Religiosæ intelligatur tacitè imbibita hæc conditio: *si*, & *quamdiu Prælatus non contradixerit*: atqui Summus Pontifex est supremus Prælatus omnium Religiosorum & Monialium: ergo potest irritare horum vota.

Ratio autem posterioris est: quia neque sæculares laici, neque etiam Clerici speciali voto (uti Religiosi suo Superiori) aut potestate jurisdictionis subjiciuntur Summo Pontifici, nisi in quantum hoc necessum est ad debitè gubernandam Ecclesiam: atqui ad hujus gubernationem minimè necessum est, ut possit irritare omnia vota fidelium, etiam illa, quæ minimè præjudicant gubernio Ecclesiæ, quin potiùs promovent animarum salutem & Dei gloriam: ergo &c. Videatur de his Sanchez *lib. 4. decalog. c. 24. n. 20.* Azorius *lib. 11. Instit. mor. c. 17. q. 3.* Castropalao *disp. 2. pu. 2. n. 2. & 3.* Felix Potestas *ubi suprà n. 1976. & 1977.*

262. Colliges 3tiò, neque à Prælato quocunque demum irritari posse vota Novitiorum, nisi in quantum hæc præjudicant disciplinæ regulari.

Ità-

Ità *ex communi DD.* Babenſtuber *tr. 5. diſp. 3. a. 4. n. 83.* Sanchez *lib. 4. c. 33. n. 28.* Navarrus, & alii. Ratio eſt, quia Novitii, utpote nondum profeſſi, vel obedientiæ voto obſtricti, non ſubduntur jurisdictioni ſuorum Prælatorum, niſi in quantum hoc exigit diſciplina monaſtica: ergo ubi votum à Novitio factum huic nullatenus præjudicat, nequit Prælatus illud irritare, bene tamen quantum diſciplinæ regulari præjudicaret: etſi in tali caſu potiùs ſuſpenſio, quàm irritatio voti dici debeat: quia Novitius Religionem egreſſus illico teneretur ad obſervantiam voti, prout bene notavit Laymann *lib. 4. tr. 4. c. 7. n. 9.* Quod autem de votis Novitiorum mox dictum, idipſum proportionaliter dicendum eſt de votis famulorum, quæ à dominis non, niſi indirectè irritari, vel potiùs ſuſpendi poſſunt in quantum, & quamdiu præjudicant ipſorum dominio.

Colliges 4tò, vota ab impubere edita potestate patria irritari poſſe etiam poſt pubertatem jamjam adeptam, niſi votum poſtea ab impubere fuerit ratificatum modô mox ſuprà *n. 252.* explicato. 263.

Ratio hujus reſolutionis eſt: quia vota impuberum in ſuo eſſe ſeu fieri & conſervari dependent à conſenſu Parentis vel Superioris: ergo ubi is deficit vel ceſſat, etiam corruit obligatio voti. Ex quo Henno *diſp. 3. in decalog. q. 3. art. 9. §. 1. concl. 2. Reſol. 7.* bene infert, Parenti ſemper manere liberum, irritare vota filii in impubertate facta, quamdiu is manet ſub patria

tria poteſtate, licèt foret ſexagenarius aut ſeptuagenarius; eò quòd ætas quantumvis decrepita filii non eximat filium ſenem à patria poteſtate dominativa: è contra tamen Tutorem vel Curatorem, qui in locum Parentis ſuccedere ſolent, poſſe duntaxat vota à cliente impubere facta irritare, quamdiu is nondum exceſſit annum 25. non item poſtea, eò quòd poſt hanc ætatem exſpiret poteſtas Curatoris in minorennem. Videatur Filliucius *tr. 26. n. 233.* Laymann *loc. cit. c. 7. n. 11.* Michel *ubi ſuprà pu. 9. ſect. 1. n. 24.*

264. Colliges inſuper 5tò, hujusmodi vota impuberum (non ratificata poſt pubertatem, uti ſemper ſupponi debet) à Parente vel Tutore irritari poſſe, tametſi fuiſſent relata ad ſtatum pubertatis, id eſt, primùm poſt pubertatem obtentam executioni mandanda.

Ratio manet eadem, quæ proximè fuit data: quia ſcilicet vota impuberum non valent, niſi ſub conditione conſenſus, ſeu dependenter à conſenſu à Patre vel Tutore præſtando: ergo hoc deficiente ceſſant obligare, eſto executio eorum fuerit relata ad tempus pubertatis. Hac ratione omnes admittunt, votum Religionis ingrediendæ ab impubere emiſſum poſſe irritari à Parente, eſto hoc votum non poſſit executioni mandari niſi poſt pubertatem, cùm nullus Religionem ingredi valeat ante annum 15. aut certè profeſſio ante annum 16tum completum facta ſit nulla, prout habet Concilium Trid. *ſſ. 25. de Regular. c. 15.*

Colli-

Colliges 6tò, vota ante ſubjectionem, puta 265. à Religioſo ante ingreſſum Religionis, à muliere ante initum matrimonium emiſſa &c. tempore ſubjectionis poſtea à Prælato vel Marito irritari quidem poſſe, at probabiliùs non, niſi indirectè tantùm, quatenus ſcilicet executio talium votorum præjudicaret poteſtati dominativæ, quam Prælatus habet ad gubernandos ſibi ſubjectos, & Maritus in ordine ad gubernandam ſuam familiam.

Ratio hujus reſolutionis eſt: quia quemadmodum Religioſus ante ingreſſum Religionis non agnovit Prælatum tanquam Superiorem ſuum; ita etiam fœmina ante contractum matrimonium neutiquam erat ſubjecta marito: ergo vota tunc temporis facta non fuêre edita ſub conditione: *ſi Prælatus*, vel *ſi Maritus conſenſerit*; at, ubi hæc condito in voto emiſſo non fuit involuta, ibi ceſſat poteſtas directa irritandi votum: ergo.

Cæterùm quod attinet vota à Religioſo velut ſæculari adhuc emiſſa, non indigent irritatione à Prælato facienda, ſed ipſo jure communi declarantur in votum perpetuæ Religionis commutata *per cap. Scripturæ. de voto & vot. Redempt.* Videatur Sayrus *in clav. reg. lib. 7. c. 10. n. 11.* Azorius *lib. 11. c. 17. q. 17.* Caſtropalao *diſp. 2. pu. 3. §. 5. n. 2.* Michel *ubi ſupra n. 27.*

Colliges 7timò, votum à Prælato, Patre, 266. vel Tutore &c. ſemel directè irritatum, non ampliùs reviviſcere, tametſi ſubditus poſtea egrediatur poteſtatem Patris vel Tutoris &c.

& fiat sui juris. Ità Filliucius *tr. 26. n. 224.* Sanchez *lib. 4. mor. c. 26. n. 4.* Valentia *2. 2. q. 6. disp. 6. pu. 6. q. 4.* Ratio est: quia vi directæ irritationis obligatio voti non tantùm suspenditur, sed penitùs extinguitur: atqui obligatio semel extincta nunquam ampliùs reviviscit *argum. l. cùm ex causa. C. de remiss. pignor.* ergo &c. Nec refert, quòd forsan ex pòst facto Parentem vel Superiorem pœniteat irritationis; quia pœnitentia non reducit actum ad esse, casu quo is semel extinctus fuit.

267. Colliges 8tavò. E contrario vota indirectè duntaxat irritata posse reviviscere & de novo obligare, quando vovens desinit esse sub potestate illius, qui indirectè irritavit, seu quando executio voti non ampliùs præjudicat juri irritantis. Ratio est: quia per irritationem indirectam obligatio voti non fuit penitùs extincta, sed potiùs suspensa ob præjudicium, quod alter inde debuisset pati: ergo cessante præjudicio cessat irritatio. Hinc si ponamus, Uxoratam ante matrimonium vovisse quotidie unum, alterumvè Sacrum audire, & postea Maritum tale votum sibi quomodocunque demum præjudiciosum irritâsse, mortuo maritô tenebitur talis persona stare suo voto: idem dicendum foret, si vovisset quotidie dare eleemosynam, vel aliud opus marito præjudiciosum &c. Sanchez *lib. 4. in decalog. c. 26. n. 1.* Babenstuber *tr. 5. disp. 3. art. 4. n. 84.*

Con-

Conferentia decima.

De diſpenſatione votorum & juramentorum.

SUMMARIUM.

268. Diſpenſatio voti eſt relaxatio totalis vinculi facta ab habente jurisdictionem ſpecialem in foro externo.

269. Summus Pontifex poteſt diſpenſare in quibusvis votis quorumcunque fidelium.

270. Solvitur quædam inſtantia contra hanc reſolutionem facta.

271. Epiſcopus cum ſuis ſubditis, itémque Prælati Regulares exempti cum ſibi ſubjectis jure ordinario diſpenſare valent in omnibus votis, exceptis duntaxat quinque votis Summo Pontifici reſervatis.

272. Prælati tamen non exempti hoc non poſſunt, niſi de conſenſu Superiorum majorum, vel per conſuetudinem legitimam &c.

273. Recenſentur breviter 5. vota Summo Pontifici reſervata.

274. Confeſſarii privilegiati ſimiliter poſſunt cum quibusvis fidelibus diſpenſare in omnibus illis votis, in quibus Epiſcopi jure ordinario diſpenſare poſſunt cum ſuis diœceſanis &c.

275. Ad diſpenſationem tamen validam & licitam requiritur cauſa rationabilis.

276. Quænam cenſeantur cauſæ rationabiles diſpenſandi in votis.

277. Quænam item Confeſſario privilegiato ſint obſervanda in diſpenſatione votorum.

278. Qui poteſt diſpenſare in votis aliorum, probabiliùs etiam poteſt directè diſpenſare ſecum ipſo in votis propriis.

279. Reſolvitur Caſus I. cujusdam Sponſæ, interrogantis, an ſtante voto caſtitatis poſſit tutâ conſcientia nubere.

280. A quonam talis perſona diſpenſari poſſit in voto, ſi ſupponatur jamjam contraxiſſe matrimonium.

281. Quid ſi Conjuges poſt contractum matrimonium primùm voveant caſtitatem, & ob periculum incontinentiæ rurſus deſiderent diſpenſationem in hoc voto.

282. Reſolvitur Caſus II. cujusdam Parentis, deſiderantis diſpenſari in voto procurandi paramenta eccleſiaſtica ſuo filio Religioſo primitias celebraturo in certo quodam Monaſterio prædivite.

283. Hujusmodi vota poſſunt quidem, tamen de facili non ſunt tollenda per diſpenſationem, ſed potiùs per commutationem.

284. Unde in tali caſu quàm cautiſſimè debet procedere confeſſarius privilegiatus.

285. Reſolvitur Caſus III. de quodam Juvene volente à Confeſſario diſpenſari in voto caſtitatis, tempore gravis infirmitatis ſub conditione recuperandæ ſanitatis emiſſo.

286. Quid, ſi talis juvenis petat diſpenſationem posteaquam jam integrè reconvaluit.

287. Et quid, ſi votum fuiſſet pœnale?

288. Vota dubia non ſunt reſervata Summo Pontifici, & hôc ipſo dispenſabilia à Confeſſariis privilegiatis.

289. Qui pariter poſſunt diſpenſare in voto imperfecto Religionis;

290. Item in votis peregrinationum non ex devotione, ſed ex alio motivo factis;

291. Nec non in voto imperfecto caſtitatis.

292. Di-

292. Dispensatio à Privilegiato absque justa causa concessa est nulla: idipsum tenendum, quando motivum dispensandi ab Oratore allegatum non subsistit.

293. Et quid, si in tali casu tam dispensans, quàm dispensatus bona fide processerint.

294. Ad valorem vel executionem dispensationis per se loquendo non requiritur certa forma, sed sufficit, quòd dispensans suam mentem seriò declaret dispensato.

§. I.

Præmittuntur, & breviter resolvuntur quæsita scitu necessaria ad debitè resolvendos Casus practicos circa dispensationem votorum.

Quæres primò, quid sit dispensatio voti?

℞. Dispensatio voti est ablatio seu relaxatio totalis vinculi, rationabili de causa nomine Dei facta, ab habente jurisdictionem spiritualem in foro externo. Ità *in re omnes.* Explico brevissimè. Dicitur 1. *ablatio totalis*; per quod distinguitur dispensatio à commutatione, vi cujus vinculum seu obligatio solùm transfertur in aliam obligationem. Dicitur 2. *nomine Deo facta*; cùm enim homo vi voti fiat debitor Dei, necessum est, ut ab hoc debito absolvatur ab aliquo, qui potestate Dei fungatur. Dicitur 3. *ab habente jurisdictionem spiritualem*; quô innuitur, hanc potestatem competere duntaxat personis Ecclesiasticis, jurisdictionis spiritualis

268.

capacibus, non item laicis quibuscunque: demum additur 4. *in foro externo*: quia potestas dispensandi nequidem omnibus personis Ecclesiasticis competit, sed illis duntaxat, qui habent subditos pro foro externo regendos.

Quæres 2dò, quinam dispensare valeant in votis?

269. ℞. ad hoc quæsitum primò. Summus Pontifex potest dispensare in omnibus votis, idque respectu totius Ecclesiæ, seu omnium fidelium. Ità *omnes Catholici*. Ratio est: quia Summus Pontifex fuit institutus à Christo velut Pastor universalis Ecclesiæ seu omnium fidelium, cum potestate ligandi atque solvendi animarum vincula, juxta illud *Matth. 16. v. 19. Quodcunque ligaveris super terram; erit ligatum & in cœlis: & quodcunque solveris super terram, erit solutum & in cœlis.* Quemadmodum ergo universalis Ecclesia ob hanc potestatem concessam à Christo semper censuit, Summo Pontifici ceu Vicario Ejusdem in terris omnia vincula culpæ solvendi; ita hodiedum rectè tenet, Eidem competere potestatem, & quidem ordinariam, id est, ipsi officio Supremi Pastoris annexam, dispensandi cum quibuslibet fidelibus in omnibus eorum votis.

Dices tamen. Ne quidem S. Pontifex sua auctoritate potest efficere, ut monachus legitimè professus, sit, & simul non sit monachus: atqui dispensando in voto solemni castitatis & dando licentiam contrahendi matrimonium id faceret: ergo &c. Accedit insuper, quòd religiosus semel validè professus jure naturali ac divino teneatur

neatur ad servandam castitatem Deo promissam: atqui in jure naturali ac divino ne quidem Summus Pontifex dispensare valet: ergo &c.

℞. Negando suppositum minoris; nam Summus Pontifex vi dispensationis auferendo vinculum votorum substantialium, non facit, ut talis homo sit & simul non sit monachus, sed ut desinat esse monachus, verè quemadmodum conferendo primam tonsuram non efficit, ut homo sit, & non sit laicus, sed ut desinat esse laicus, & fiat Clericus. Ad illud alterum ℞. distingu. maj. Religiosus semel validè professus jure naturali tenetur servare castitatem, quamdiu in hoc voto non fuit legitimè dispensatus, conced. supposita legitima dispensatione, neg. hac enim supposita tam parum tenetur ad observantiam voti, quàm debitor ad solutionem debiti supposita condonatione creditoris. Hinc negandum est, quòd Pontifex dispensando in voto, eo ipso dispenset in jure naturali: hoc enim duntaxat obligat ad observantiam voti, quàmdiu hujus obligatio non est sublata vi legitimæ dispensationis, prout jam diximus *tract. 1. de actib. human. Confer. 16. n. 467.* 270.

℞. jam ad idem quæsitum 2dò. Episcopis pro sua cuique diœcesi (idem tenendum de Capitulo cathedrali sede vacante, nec non de Nuntiis Apostolicis respectu Nunciaturæ) itémque Prælatis Religiosorum exemptorum, ut puta Generalibus, & Provincialibus Ordinum, nec non Abbatibus ac Præpositis absolutis similiter competit potestas, & quidem ordinaria dispen- 271.

 sandi

ſandi cum ſuis reſpectivè ſubditis in omnibus votis, exceptis votis ſolennibus Religioſorum, & illis, quorum diſpenſatio vergeret in præjudicium tertii: nec non quinque votis Summo Pontifici ſpecialiter reſervatis. Ità ſanè *communiſſimè Doctores.* Ratio prioris eſt: quia etiam Epiſcopi ſunt in perſona Apoſtolorum (quibus ſuccedunt) inſtituti velut Paſtores animarum ceu ovium ſibi concreditarum: atqui Apoſtolis à Chriſto ſimiliter dictum fuit *Matth.18. v.18. Quæcunque alligaveritis ſuper terram, erunt ligata & in cœlo, & quæcunque ſolveritis ſuper terram, erunt ſoluta & in cœlo*: ergo & hi habent poteſtatem ordinariam diſpenſandi in votis cum ſuis ſubditis. Ratio autem poſterioris eſt: quia Prælatis Regularibus exemptis pariter incumbit munus paſcendi ſuos Religioſos, in quos habent jurisdictionem quaſi Epiſcopalem, nedum in foro interno, ſed etiam in foro externo exercendam. Quin etiam hanc facultatem diſpenſandi cum ſuis ſubditis. Sanchez *lib. 4. moral. c. 39. n. 5.* Sporer *tr. 3. in decalog. c. 3. ſect. 3. n. 50.* Salmanticenſes & alii plures extendunt etiam ad Prælatos minores, quales ſunt Guardiani, Priores, Rectores &c. & in horum abſentia ad eorum Vicarios, quippe qui reſpectu ſuorum habent jurisdictionem ordinariam in foro externo, qualem non habent Parochi, nec Monialium Confeſſarii, qui ideò non poſſunt diſpenſare in votis, inquit Henno *tr. in decalog. diſp. 2. q. 3. §. 2. concl. 2.*

Dixi:

Dixi: *Prælatis Religiosorum exemptorum* competere potestatem dispensandi &c. Illi etenim Prælati, qui unà cum suo Conventu stant sub jurisdictione Episcopi, de jure ordinario nequeunt cum suis Religiosis etiam professis dispensare, nisi id ex consuetudine, vel commissione Episcopi (qui propriè talium Religiosorum Prælatus est, inquit Sanchez *lib. 4. mor. c. 39. n 9.*) fuerit iisdem concessum. Et ità *communissimè* tenent DD. Lessius *lib. 2. c. 40. n. 133*, Laymann *lib. 4. tr. 4. c. 7. n. 9.* Navarr. *c. 12. n. 79. §. 3.* 172.

Sed quænam, inquies, sunt illa quinque vota soli Summo Pontifici reservata?

℞. Sunt imprimis tria vota peregrinationum, scilicet 1. Romam ad limina Apostolorum. 2. Hierosolymam ad S. Christi sepulchrum. 3. Compostellam ad S. Jacobum, 4tum est votum Religionis, vel potiùs ingrediendi Religionem approbatam. 5tum denique est votum perpetuæ, & integræ castitatis. Quocirca Doctores Communiter monent, hanc reservationem velut odiosam strictè interpretandam esse, ità, ut nullum votum debeat dici, vel haberi reservatum, nisi *votum propriè dictum*, id est, Deo factum & *perfectum*, id est, cum plena deliberatione, & *animo se graviter obligandi &c. determinatum* v. g. ad hanc peregrinationem &c. itémque *absolutum* quoad substantiam, & integritatem, & non merè conditionatum &c. prout ampliùs patebit ex dicendis. Videantur 173.

de his Lessius *cit. c. 40. n. 122. & seqq.* Laymann *ubi suprà c. 8. n. 8.* Sporer *cit. c. 3. à n. 58.*

Quæres 3tiò, quid, vel quantum circa vota dispensanda valeant Confessarii Mendicantium, aliique privilegiati?

274. ℟. Confessarii Mendicantium legitimè approbati, aliique Religiosi communicatione Privilegiorum inter se gaudentes dispensare possunt cum quibusvis fidelibus in omnibus votis, in quibus Episcopi de jure ordinario dispensare valent cum suis subditis: hoc privilegium primò concessit Martinus V. Monachis Benedictinis (quorum privilegiis etiam nos Mendicantes communicamus) idipsum postea per Bullam specialem concessit Eugenius IV. prout videre licet tum in compendio privilegiorum, tum insuper apud Emmanuel Rodriquez *tom. 1. QQ. Regular. q. 63. art. 3. & 4.* idipsum hodiedum Doctores communissimè tenent, nominatim noster Herincx *part. 3. tr. 4. disp. 4. n. 65.* Sporer *tr. 3. c. 3. n. 54.* Reiffenstuel *Theolog. mor. disp. 3. n. 44.* Felix Potestas *tom. 1. part. 2. n. 1963.* Tambur. *lib. 3. in decalog. c. 16. §. 4. n. 46.* Illsung *tr. 5. disp. 1. n. 144.* Michel *cit. tom. 2. part. 2. sect. 2. punct. 9. n. 11.* Quare cùm Episcopi de jure ordinario dispensare valeant in omnibus votis, exceptis duntaxat illis mox suprà *n. 271.* relatis & Summæ Sedi specialiter reservatis, sequitur clarè, quòd id ipsum valeant Confessarii Mendicantium, aliique privilegiati.

Quæ-

Quæres 4tò, utrum ad valorem dispensationis necessaria sit causa rationabilis & justa?

℞. affirmativè. Ità cum S. Thoma, Cajet. Navarro & *communi* aliorum Lessius *lib. 2. c. 40. dubit. 17. n. 119.* Ratio est: quia quod Deo debetur, nulla auctoritate humana condonari potest, nisi subsit justa causa; hac enim deficiente Deus hujusmodi condonationem ratam non habet: sicut non valet absolutio data indisposito: neque indulgentia sine causa, vel supra causæ mensuram concessa. Et ratio à priori est: quia potestas dispensandi fuit Ecclesiæ concessa ad ædificationem, non verò ad destructionem: atqui cederet in destructionem & morum corruptelam, si valeret sine causa data: ergo hâc præcisa nedum illicita est, sed etiam invalida. 275.

Sed quænam, inquies, censentur causæ justæ & sufficientes ad dispensandum?

℞. Causæ sufficientes habentur sequentes 1. honor Dei, per talem dispensationem promovendus. 2. Ecclesiæ utilitas, vel 3. Bonum communitatis. 4. Pax inter Principes conciliandа. 5. Gravissima voventis fragilitas & inde imminens animæ periculum. 6. Necessitas urgens v. g. ob animæ periculum, occasionem proximam &c. Quocirca bene advertendum est, tantò graviorem causam requiri ad valorem dispensationis, quantò votum est excellentius, vel quantò majus periculum scandali imminet ex hujusmodi dispensatione. Econtra quantò minùs periculi imminet, tantò faciliùs dispensari valet, 276.

valet, præsertim si votum fuit factum in tenera ætate, vel mentis perturbatione, prout fieri amat tempore naufragii, vel metûs intentati ab aliqua causa extrinseca. Ità Doctores *satis communiter*, ut videre licet apud Lessium *cit. n. 120.* Henno, Herincx & alios passim.

Quæres 5tò, quænam Confessario sint singulariter observanda circa dispensationem votorum?

277. ℞. Tria sequentia. 1. Oportet attendere *quid liceat secundùm æquitatem.* 2. *quid deceat secundùm honestatem.* 3. *quid expediat secundùm utilitatem.* Ità monet Innocentius III. *cap. Magnæ. de vot. & voti redempt.* Et meritò: quia Dispensator debet non solùm justè, sed etiam fideliter & rationabiliter procedere ad dispensationem: atqui hoc non fiet, nisi observet tres regulas mox recensitas: ergo. Æquitas itaque postulat, ut quantò excellentius est votum, tantò difficilius dispensatur: immò verò in similibus votis potius debet fieri commutatio seu translatio obligationis in aliam materiam &c. Honestas vult, ut dispensatio seu relaxatio votorum non fiat passim cum scandalo fidelium, vel dissolutione morum aut disciplinæ ecclesiasticæ. Utilitas animæ petit, ut tunc dispensetur in voto, quando illud advertitur suo modô vergere in ruinam, vel saltem in laqueum animæ v. g. ob perplexitatem aut scrupulositatem illius, qui voto sese obstrinxit, vel quando ex dispensatione rationabiliter speratur major utilitas spiritualis, vel major promotio cultûs divini

divini &c. &c. Videantur de hoc Sporer *cit.* *c. 3. n. 43.*

Quæres 6tò, utrum Episcopus vel quicunque demum habens potestatem dispensandi in votis cum aliis, possit etiam dispensare secum ipso in votis propriis?

℞. Affirmativè. Ità Lessius *cit. c. 40. n. 116.* la Croix *lib. 1. n. 199.* Illsung *tr. 1. disp. 2. n. 49.* dicens, hanc esse communem sententiam, licèt Henno & nonnulli alii contrarium teneant. Ratio autem nostræ resolutionis est: quia licèt nullus erga se ipsum possit exercere actum jurisdictionis contentiosæ, puta ferendo sententiam absolutionis vel condemnationis, non enim decet, ut quis in causa sibi jus dicat contra jus Adversarii se opponentis; sic enim esset sibi & Judex & reus &c. potest tamen quis erga seipsum exercere actum jurisdictionis voluntariæ seu gratuitæ, quæ præcisè fit per applicationem alicujus gratiæ nomine alterius factæ; hac de causa S. Pontifex potest sibimet conferre indulgentiam, ùt docet Henriquez *de indulgentiis c. 32.* & Lessius *loc. cit.* atqui hoc idem facit, qui secum ipso dispensat in votis &c. Id, quod ulteriùs confirmare licet ex eo, quòd ad hanc jurisdictionem voluntariam sufficit, ut inter dantem principalem, à quo beneficium dispensationis promanat, & inter accipientem detur distinctio: at, hoc fit, dum quis nomine Dei secum ipso dispensat in voto: ergo &c. Videantur *DD. cit.*

§. II.

§. II.

Proponuntur, & breviter resolvuntur Casus practici circa dispensationem votorum.

CASUS PRIMUS.

Titia puella 20. circiter annorum fatetur, se nunquam habuisse intentionem nubendi, quin immò aliquot abhinc annis castitatem vovisse, nuper tamen in sponsalia consensisse; tum quia Parentes ita voluerunt; tum præsertim quòd sponsus sit homo valde bonus, & ampla hæreditate provisus. Scire proin avet à Confessario, an, vel quis hanc voti obligationem auferre valeat, & an non stante hoc votô tutâ conscientia possit nubere? quid ad hæc Confessarius?

279. ℞. Confessarius Titiæ utpote jam practicè dubitanti veritatem aperiat, dicendo candidè, quòd stante hoc voto nequeat tutâ conscientia nubere. Ut autem securiùs & solidiùs alterum quæsitum Titiæ resolvat, præprimis conetur examinando explorare, an Titia emiserit votum perpetuæ & integræ castitatis, & perfectum quidem, id est, absolutè cum plena & perfecta deliberatione factum, ideòque reservatum Summo Pontifici? an verò emiserit votum imperfectum duntaxat, utputa vel non Deo, sed B. Virgini duntaxat nuncupatum, vel castitatis non perpetuæ, vel sinè sufficienti deliberatione &c.? Si hoc posterius deprehenderit, jam pœnitenti

nitenti suo congratuletur & dicat, quemlibet Confessarium privilegatum posse dispensare in hoc voto: & si ipsiusmet sit privilegiatus, dispenset, vel potiùs commutet tale votum in aliud pium opus ad animæ salutem magis proficuum, prout in Domino meliùs judicaverit. Sin verò illud prius examinando deprehenderit, candidè respondeat Titiæ, quòd ab hoc voto, utpote perfecto & Summo Pontifici reservato à nemine, præterquam ab ipso Summo Pontifice liberari valeat, ideóque nuptiæ necessariò differendæ sint, quo usque Româ fuerit impetrata dispensatio. Verùm, si supponatur res jam eò pervenisse, ut nuptiæ moraliter non ampliùs possent differri, simúlque immineat periculum incontinentiæ, prout ordinariè loquendo nunquam non supponendum est in talibus personis neo-nuptis, posset in tali casu etiam ab Episcopo impetrari dispensatio in ordine ad contrahendum matrimonium, & ad petendum debitum. Utrum autem Confessarii Mendicantes ceu privilegiati, vel alii, horum privilegiis communicantes dispensare valeant in tali casu necessitatis, præsertim ante matrimonium contractum, acriter sanè controvertitur inter Doctores. Et certè hactenus insignissimi DD. nominatim Tamburinus *in decal. lib. 3. c. 16. §. 4. n. 54.* Castropalao *tr. 15. disp. 2. pu. 12. n. 7.* Sanchez *lib. 2. de matr. disp. 40. n. 9.* Sporer *tr. 3. in decalog. c. 3. n. 74.* Aug. Michel *cit. sect. 2. pu. 9. n. 12.* Laymann *lib. 4. tr. 4. c. 8. n. 17.* la Croix & alii plures semper tenuêre

tenuêre partem negativam; eò potissimùm, quòd Confessarii Mendicantium nequeant dispensare in votis, in quibus Episcopi nequeunt dispensare *jure ordinario*: atqui in voto castitatis perpetuæ & integræ, eô ipsô quòd sit Summo Pontifici specialiter reservatum, nequeunt dispensare jure ordinario, sed ad summum per accidens & extraordinariè in casu magnæ necessitatis, ubi moraliter loquendo propter periculum animarum nequit fieri recursus ad Summum Pontificem: ergo, inquiunt *DD. cit.* Mendicantes in hoc casu nihil possunt.

Contrariæ tamen opinionis hodie reperiuntur multi minimè spernendi Doctores, nominatim R. P. Reiffenstuel *lib. 3. decret. tit. 34. n. 40.* eúmque secutus noster A. R. P. Kazenberger in *supplem. decalog. R. P. Sporer c. 1. sect. 4. n. 389.* Eandem sententiam tenet Crousers *in c. 7. Reg. S. Francisci lect. 29.* Bassæus: inclinat Herincx *noster ubi suprà de voto disp. 4. n. 73.* & novissimè validissimè eandem propugnavit R. P. Sichrowski *in sua dissert. Theolog. 1. art. 12.* fundamento minimè spernendo: quia nos Mendicantes quoad dispensationem & commutationem votorum, idem vi privilegiorum possumùs, quod possunt Episcopi jure ordinario, prout Authores pro priori opininione mox relati minimè diffitentur: atqui in tali casu ubi necessitas & periculum animarum urget itâ, ut non patiatur moram, vel recursum ad S. Pontificem, ibi Episcopus jam non dispensat *per accidens*, sed *jure ordinario* sive dein ratione officii, sive ex

con-

consuetudine jam generaliter recepta. Hinc (inquit Reiffenstuel *loc. cit. n. 41.* minùs rectè hæc Episcoporum potestas, vel jurisdictio dicitur *extraordinaria*, ex eo, quòd sit circa casus non ordinariè, sed extraordinariè contingentes, cùm etiam circa hoc detur revera potestas ordinaria, vel ratione officii, vel ratione consuetudinis jam pridem receptæ, vel denique quia pro tali casu necessitatis Pontifex non vult votum esse reservatum. Ego huic sententiæ pro foro interno practicandæ (nam quòd pro externo seu in tali voto ad forum externum jam devoluto dispensare non valeamus, apud omnes in confesso est) suam probabilitatem negare non possum, & fortassis plures reperiremus, qui pro tali casu necessitatis ad avertenda animarum pericula eandem in praxi sequerentur.

280. Sed quid, inquies, si Titia supponatur emisisse votum perfectum, & contra suum votum jam actu contraxisse matrimonium?

℞. In tali casu quilibet Confessarius privilegiatus potest dispensare, non quidem simpliciter tollendo omnem obligationem voti, sed secundùm quid, & in tantùm, ut debitum conjugale nedum reddere, sed etiam petere possit. Itá rursus Doctores proximè allegati, Tamburinus *n. 54.* referens pro hac sententia Sanchez, Rodriq. Cordub. Quintanad. *tr. 9. sing. 2. 3. & 4.* quos sequitur Sporer *n. 75.*

Ratio est: quia in hoc casu post contractum jam matrimonium & evidentissimum periculum incontinentiæ Episcopus in ordine ad petendum

debitum diſpenſat per ſe, & jure ordinario per conſuetudinem legitimam acquiſito: quod autem Epiſcopus circa diſpenſationem votorum poteſt per ſe jure ordinario, id pariter poſſunt Confeſſarii privilegiati, ſecundùm dicta *n.* 274. ergo &c. In hoc tamen caſu non diſpenſatur ſimpliciter in voto caſtitatis, quippe quod manet adhuc firmum in tantum, ut ſi matrimonium ſolvatur per mortem conjugis, diſpenſatus ſine beneficio novæ diſpenſationis non valeat inire aliud, vel ſi ſtante etiam priori matrimonio adulteraretur, aliovè modo contra caſtitatem delinqueret, committeret peccatum qualificatum contra virtutem Religionis: quia neque Epiſcopus neque alius privilegiatus voluit aut potuit diſpenſando tribuere majorem facultatem, quàm erat neceſſaria ad ordinatum uſum matrimonii.

Dices iterum. Quidſi autem ſupponamus, Titiam poſt contractum jam matrimonium primùm voviſſe caſtitatem, & modò ob imminens periculum incontinentiæ deſideret ab hoc voto liberari?

281. ℟. In hoc caſu interrogandum eſſe, utrum ſinè, vel verò cum conſenſu Mariti, & quidem nedum permiſſivo, ſed etiam approbativo voverit? Si primum, dicendum, quòd non potuerit ſe obligare ad caſtitatem perfectam, ſed ſolùm ad non petendum debitum; nam ad reddendum manet obligata, quandoquidem per ſuum votum non potuit Marito adimere jus petendi: in hoc autem voto utpote partiali & imper-

perfecto nedum Episcopus, sed & quivis Confessarius privilegiatus dispensare valet. At verò, si supponatur Titia (vel quævis Conjux) vovisse castitatem integram cum consensu alterius conjugis etiam approbativo, volentis cedere juri suo, vel si ambo conjuges mutuo consensu castitatem voverint, certum est, quòd instante periculo possit Episcopus dispensare in ordine ad usum matrimonii, idque saltem per accidens: quin & probabilissimè id potest per se & jure ordinario per consuetudinem acquisito: juxta hanc sententiam, quam tenet Tamburinus *lib. 3. c. 16. §. 4. n. 54.* Sporer *tr. 3. c. 3. n. 76.* contra alios nonnullos, potest etiam quivis Confessarius privilegiatus dispensare, quod pro praxi bene notandum est.

CASUS SECUNDUS.

Sempronius tempore infirmitatis votum conceperat sequentibus omninò verbis: Deus meus, in cujus manibus stat vita & mors omnium, si mihi vitam per biennium duntaxat prorogaveris, eò usque scilicet, dum videam filium meum ad aram stantem Tibique primò litantem, voveo, Tibique sanctè promitto, me Monasterio, in quo professus est, nedum candelabra & calicem, sed omnia etiam paramenta Sacerdoti ad aram facienti necessaria propriis expensis procuraturum: *paulo post filio suo Religioso hanc suam intentionem seu votum nuncupatum manifestavit, filius suo Prælato, qui quantocyus votum Parentis gratum, ratumque habuit. Successu*

temporis Sempronius dubitare cœpit, an non meliùs, Deóque gratius opus præstaret, si easdem expensas faceret pro reparatione alterius cujusdam pauperculæ Ecclesiæ, eò præsertim, quòd memoratum Monasterium, utpote abundans opibus, sibimet sufficiat ad procuranda paramenta ecclesiastica? Unde dictus Sempronius à quodam Confessario privilegiato petiit non tam dispensationem, quàm commutationem hujus voti: quæritur ad nostrum propositum, utrum Confessarius privilegiatus possit in hoc deferre Sempronio?

282. ℟. Confessarius privilegiatus potest absolutè loquendo deferre Sempronio in præfato voto non tam dispensando, quàm commutando cum hoc onere, ut illud quantum, quod debuisset impendere pro paramentis Ecclesiasticis Monasterio dandis, expendat pro reparatione Ecclesiæ: non enim oportet, ut homo aliunde potens illico absolvatur ab omni onere, ne Confessarius videatur potiùs potestatis sibi concreditæ dissipator, quàm fidelis dispensator.

Ratio autem hujus resolutionis est: tum quia Monasterium vi hujus voti nondum acquisivit jus ad illa paramenta: ergo talis dispensatio vel potiùs commutatio non cedit in præjudicium; tum etiam quia ex altera parte Deus semper approbat, dum opus minus bonum commutatur in melius: atqui meliùs applicatur illa pecunia ad reparationem alterius Ecclesiæ pauperculæ, in qua cultus divinus & animarum salus eo ipsô magis promovebitur, quàm si expenderetur pro comparandis paramentis Ecclesiasticis

siasticis Monasterio aliunde, opibus abundanti, applicandis: ergo &c.

Dices tamen contra hanc resolutionem. Casus fert, quòd Prælatus Monasterii illico votum habuerit ratum & gratum, & hoc ipsô acceptaverit: sed si acceptavit, eo ipsò acquisivit jus in paramenta suæ potiùs, quàm alteri Ecclesiæ offerenda: ergo nullus Confessarius privilegiatus in hoc voto dispensare potest, neque illud commutare, utpote vergens in præjudicium Monasterii.

283. ℟. Negando minorem: jus enim non acquiritur vi promissionis acceptatæ, nisi promissio fuit facta acceptanti: atqui in nostro casu promissio non fuit facta Monasterio, vel Prælato, sed Deo, licèt in favorem Monasterii: ergo per acceptationem vel ratificationem Prælati Monasterium nondum acquisivit jus. Itaque ad genuinam hujus difficultatis valde notabilis intelligentiam bene advertendum est, longè aliter discurrendum esse de casu, quo promissio fit soli Deo in favorem aut commodum alicujus tertii v. g. Monasterii, & de casu, quo promissio non soli Deo, sed etiam alicui alteri v. g. Monasterio, amico, pauperi &c. facta fuit: in hoc enim posteriori casu vi acceptationis acquiritur jus promissario, non item in illo priori; pactum enim, cùm sit *duorum consensus in idem placitum L. 1. de pactis.* non subsistit, nisi mutuo utriusque consensu firmetur & quasi formetur: ergo ubi promissio non fuit facta ipsi acceptanti, vel ubi facta non fuit acceptata à

promissario, nondum paritur jus; unde in hoc posteriori casu hujusmodi votum vel promissio etiam jurata nedum à Confessario privilegiato, sed etiam ab ipsomet vovente potest mutari in aliud opus melius, seu tale quod omnibus perpensis creditur Deo gratius & acceptius. Videantur de hoc Lessius *lib. 2. c. 40. dubit. 16. n. 104.* Michel *tom. 2. p. 2. punct. 9. sect. 2. n. 16. & 17.* Laymann *lib. 4. tr. 4. c. 8. n. 21.* vel la Croix *lib. 3. part. 1. n. 536.*

284. Dixi etiam, quòd Confessarius privilegiatus possit Sempronio deferre *absolutè loquendo &c.* ut per hoc innuerem, in similibus casibus non nisi quàm cautissimè procedendum esse ad dispensationem vel ad commutationem voti: esto enim Monasterio ipsi ob rationem proximè datam nullum fuerit jus acquisitum, quia tamen supponitur votum fuisse factum in favorem Monasterii, profectò sine gravi offensa Abbatis vel Monasterii vix, aut ne vix quidem potest fieri dispensatio: quamobrem de facili non consulerem cuicunque demum Confessario ex nostro Ordine, ut in tali voto, præsertim jam antecedenter intimato Abbati, uti hic supponitur, præsumat dispensare, vel commutare, facilè enim posset incurrere periculum scandali, aut privati, quomodocunque demum interessati & sinistri affectus, atque hoc ipsô nedum propriam suam personam, sed etiam integrum Ordinem vel Conventum exponere periculo prostitutionis, prout bene notârunt Laymann *lib. 4. tr. 4. c. 8. n. 21.* & Sporer *ubi suprà c. 3. n. 101.*

Posset

Posset nihilominus eidem intimare, esse in ipsius arbitrio positum, easdem expensas facere, vel pro paramentis Monasterio offerendis, vel pro reparanda alia Ecclesia paupercula &c.

CASUS TERTIUS.

Cujus juvenis rixando tam graviter fuit læsus à suo adversario, ut à peritis etiam crederetur moriturus ex hoc vulnere: in tantis igitur angustiis constitutum se sentiens vovit suscipere Ordines, statúmque Clericalem amplecti, si per Dei clementiam ab hoc vulnere curatus incolumis evaderet. Ast elapsis postea aliquot septimanis, dum paulatim animadvertit se evasisse periculum, voti pœnitens accersivit quendam è Mendicantibus Confessarium, petiitque ab eo dispensari in hoc voto, candidè fassus, se ob nimiam fragilitatem intrinsecam nequidem in statu clericali observaturum castitatem, proptereáque existimare, statum matrimonialem ad animæ suæ salutem magis fore proficuum: cui Confessarius: Charissime, ajebat, hoc votum æquivalet voto castitatis, & quidem perpetuæ, quod cùm soli S. Pontifici sit reservatum, neque à me, neque ab ullo alio privilegiato relaxari valet mediante dispensatione. Quæritur, an Confessarius iste bene responderit?

℞. Non bene; falsum quippe est, quòd 285. votum suscipiendi sacros Ordines æquivaleat, seu virtualiter idem sit, ac votum castitatis, quandoquidem talis nihil aliud supponitur promisisse, quàm susceptionem Ordinum: unde quemadmodum ille, qui vovit ingredi aut profiteri

fiteri aliquam Religionem, ante actualem professionem nondum tenetur ex voto ad paupertatem, obedientiam, vel castitatem servandam, ita pariter Cajus noster ante actualem susceptionem majorum Ordinum non tenetur ex voto ad castitatem, neque contra hanc delinquendo committit peccatum qualificatum contra virtutem Religionis. Adde insuper, quòd votum Caji fuerit duntaxat conditionatum, conditione nondum integrè adimpleta: atqui in votis conditionatis quibuscunque, ante conditionem adimpletam, possunt Confessarii privilegiati dispensare; siquidem tale votum ante conditionem adimpletam nondum est votum perfectum, neque actu obligat, uti bene advertit Marchantius noster *tribunal. Sacram. tom. 2. tr. 3. tit. 4. q. 4. dub. 4.* Quare cùm Cajus pro dispensatione allegaverit prudens & rationabile motivum, Confessarius nedum potuisset, sed etiam debuisset illum liberare ab hoc onere, haud equidem absolutè & simpliciter dispensando, sed potiùs commutando, & substituendo aliud onus ad salutem animæ magis proficuum, prout ampliùs constabit ex dicendis *infrà à n. 307.*

Sed quid, inquies, si Cajus supponatur promisisse castitatem perpetuam, vel Religionis ingressum sub conditione reconvalescentiæ, & post integram sanitatem jamjam recuperatam primùm petere dispensationem, vel commutationem voti, poteritne Confessarius privilegiatus huic deferre?

℟. Etiam

℞. Etiam in hoc casu probabilissimè dispen- 286. sari posse cum Cajo per Confessarium privilegiatum. Itá contra Laymannum, Azor. & alios plures tenent Sanchez *lib. 4. mor. c. 40. n. 99.* Bonacina *disp. 4. q. 2. pu. 7.* §. *4. n. 17.* Castropalao *disp. 2. pu. 12. n. 15.* Filliuc. *tr. 26. n. 271.* Sporer *c. 3. n. 66.* Marchantius *loc. cit.* Ratio est; quia etiam votum castitatis vel Religionis non est reservatum Summo Pontifici, nisi sit perfectum; atqui votum Caji nostri etiam post purificatam conditionem manet suo modô imperfectum, ex eo, quòd Cajus non tam amore virtutis seu castitatis aut Religionis, sed potiùs amore sanitatis recuperandæ, vel timore mortis fuerit impulsus ad vovendum: ergo. Secus tamen dicendum existimant la Croix, Felix Potestas, Michel ubi suprà *n. 25.* de iis votis, quæ tantùm apparenter, & non verè sunt conditionalia, prout contingit, quando particula conditionalis *si* non apponitur ad suspendendum consensum usque ad eventum conditionis, sed potiùs apponitur ad terminandum tempus adimplendi votum, veluti si vovens dicat: voveo ingredi Religionem, si Pater meus obiêrit; quod idem est, ac dicere: voveo ingredi Religionem, quando Pater obiêrit. Itá Suarez *lib. 6. de vot. c. 12. n. 6.* Bonacina & alii.

Sed quid de eo tenendum ais, qui voto pœnali se obstrinxit, Romam usque ad limina Apostolorum peregrinandi, si denuo commisisset certum crimen v. g. adulterii &c. poteritnè

etiam cum tali Confeſſarius privilegiatus diſpenſare, ſi poſtea in idem crimen inciderit?

287. ℞. Probabiliſſimè poteſt; ità enim *communiſſimè* tenent Doctores, nominatim Suarez, Sanchez, Laymann, quos refert & ſequitur Sporer *cit. n. 63.* Ratio hujus eſt eadem, quæ prioris reſolutionis: quia ſcilicet hujusmodi vota pœnalia ſunt pariter imperfecta, quatenus vovens ad vovendum non fuit inductus amore honeſtatis, quam peregrinatio ſeu viſitatio liminum Apoſtolicorum de ſe involvit, quin potiùs manifeſtat per hoc, quòd hanc viſitationem ſacram judicet rem ſibi pœnoſam, à quâ, cùm voluntatem adverterit averſam, voluit hujus incurrendæ timore ſeſe obligare ad hanc pœnam ſubeundam, ut ſic Sacro quodam horrore illius incurrendæ retrahatur à crimine.

§. III.

Corollaria ex dictis inferenda.

288. Colliges ex hactenus dictis primò, vota quomodocunque dubia, ſeu talia, de quorum valore dubitatur, non eſſe reſervata Summo Pontifici, idque verum eſt, ſive dein ſit dubium juris, utputa, an quis verè promiſerit, ſeu obligaverit ſe ad ſervandam caſtitatem? &c. an talis, vel talis promiſſio reverà ſit Summo Pontifici reſervata? &c. ſive ſit dubium facti: utputa, an unquam aliquid promiſerit cum plena deliberatione? cum intentione ſe obligandi? &c. &c. Ità *Communiſſimè* Doctores. Gobat

Quin.

Quin. tr. 3. de vet. n. 315. quem sequitur Felix Potestas, *in exam. Confess. tom. 1. part. 2. c. 3. n. 1999.* Ratio hujus est: quia reservatio est valdè odiosa, & gravis nedum pœnitentibus, verùm etiam Confessariis, quorum auctoritas, & potestas inde diminuitur: at, hôc ipso restringenda est ad casus certos duntaxat, perfectè voluntarios, & graviores, prout jam diximus *in theolog. Sacram. part. 2. Confer. 13. n. 343. ubi de casibus reservatis*: ergo idem dicendum est in proposito.

289. Colliges 2dò, quòd quemadmodum votum castitatis imperfectæ tantùm, puta votum castitatis conjugalis præcisæ, votum non petendi debitum, non fornicandi, non nubendi &c. non est reservatum secundùm dicta *n. 273.* &c. &c. ità pariter non sit reservatum imperfectum Religionis, talis scilicet, cujus Professores non tenentur emittere tria vota substantialia. Atque hinc votum ingrediendi Religiones militares Equitum S. Georgii, S. Jacobi, Calatravæ, & Alcantaræ non est reservatum, sed potest commutari à Confessario privilegiato; quia de his dubitatur, an sint veræ Religiones, & dicti Equites emittant duntaxat votum Castitatis imperfectæ, nempe conjugalis: è contra votum ingrediendi Religionem Equitum militarium Sancti Joannis est reservatum; eò quòd hæc sit vera Religio, & Ejusdem professores emittant tria vota solemnia, scilicet obedientiæ, paupertatis, & castitatis perfectæ. Ità Felix Potestas proximè. *cit. n. 2003. & 2004.* referens

pro

pro eadem opinione Rodriq. *in summa part. 2. de vot.* & Leandr. *de vot. 746.*

290. Colliges 3tiò, vota trium peregrinationum suprà *n. 273.* relatarum non esse reservata Summo Pontifici, nisi sint facta devotionis causâ. Hinc quivis Privilegiatus Confessarius dispensare valet cum eo, qui vovit Romam ire, vel Hierosolymam solùm ad videnda loca sacra, vel ad videndum apparatum Aulæ Pontificiæ &c. cùm enim hujusmodi votum potiùs vanitatis, quàm devotionis causâ factum fuerit, planè sat imperfectum dici debet: Unde, & meritò dubitare licet, an sit validum; siquidem non est de meliori bono; atqui vota tam imperfecta omnium consensu non censetur reservata summæ Sedi, prout ex hactenus dictis satìs liquet: ergo &c. Videatur de hoc Herincx *disp. 4. de vot. num. 59.* la Croix *lib. 3. part. 1. n. 570.* vel Felix Potestas *ubi suprà n. 2007.* ubi is rectè dicit; in casu, quo vovens dubitat, an devotionis causâ, an verò alterius finis gratiâ voverit, præsumendum esse, quòd id fecerit causâ devotionis; cùm id ordinariè contingere soleat.

291. Colliges 4tò, à Privilegiatis pariter dispensari posse cum iis, qui vovent materiam de se reservatam, v. g. peregrinationem, vel castitatem perpetuam, sed sub disjunctione duntaxat cum alia materia non reservata; ut si quis dixerit: *voveo, vel castitatem perpetuam, vel perpetuam abstinentiam, v. g. à vino.* Ità *communis Doctorum.* Ratio est: quia vi hujus voti non nascitur determinata obligatio ad servandam ca-

stitatem

stitatem perpetuam, sed manet voventi liberum eligere alteram partem non reservatam, puta abstinentiam à vino, juxta *cap. 70. de R. J. in 6to.* ubi dicitur: *in alternativis debitoris est electio, & sufficit alterutrum impleri:* ergo hoc non fuit votum castitatis perfectum, & per consequens nec reservatum. Secus dicendum foret, si talis ex post facto sese determinâsset cum animo se obligandi ad partem reservatam, puta castitatem perpetuam, & integram; quia talis determinatio cum intentione nova sese obligandi æquivalet novo voto, & quidem circa materiam reservatam Summo Pontifici. Videatur Castropalao *ubi suprà pu. 11. n. 6.* vel Laymann *lib. 4. tr. 4. c. 8. n. 12.* Secus insuper dicendum foret, si quis vovendo se obligâsset sub disjunctione ad duo, quorum utrumlibet est reservatum S. Pontifici v. g. hoc modô: *voveo, vel castitatem perpetuam observare, vel statum religiosum amplecti;* esto enim talis vi voti non obligetur determinatè ad unum, obligatur tamen determinatè ad alterum è duobus, & quia utrumque supponitur reservatum, hinc nequit ampliùs in hac obligatione dispensari à quocunque demum Confessario privilegiato, sed à solo Summo Pontifice, uti bene docent Felix Potestas *cit. n. 20. 12.* la Croix *lib. 3. part. 1. n. 548.* & alii *satìs communiter.*

Colliges 5tò, dispensationem voti irritam, seu invalidam reddi posse non solùm ex eo, quòd sinè justa causa fuerit concessa, sed etiam ex eo, quòd causa ab Oratore allegata non 292.

sub-

ſubſiſtat, ſeu falſa ſit; quo caſu diſpenſatio appellari ſolet *obreptitia*. Ratio eſt: quia in utroque caſu deficit voluntas diſpenſandi: in priori quidem, quia ſecundùm dicta *n.* 275. Deus hujusmodi diſpenſationem voti ſine ulla juſta cauſa factam ratam non habet, ſed potiùs improbat: in poſteriori autem, quia ubi cauſa diſpenſationis falsò allegatur, ibi deficit motivum, & hôc ipſo etiam voluntas ex parte ipſius diſpenſantis: hac autem ceſſante valor diſpenſationis corruit, nec poteſt taliter diſpenſatus tutâ conſcientia uti privilegio diſpenſationis: ergo &c. Ità *communis Doctorum*.

Sed quid, inquies, ſi tam petens, quàm etiam concedens diſpenſationem ab initio quidem bona fide proceſſerunt, exiſtimantes ſubeſſe ſufficientem cauſam diſpenſandi, poſtea verò primùm advertant inſufficientiam cauſæ, eritne diſpenſatus in conſcientia tutus, ità, ut non ampliùs teneatur ad votum?

293. ℞. Probabiliter non ampliùs tenetur ad votum. Ità enim tenent inſignes Doctores Leſſius *lib.* 2. *c.* 40. *dubit.* 17. *n.* 119. Sanchez *de matr. lib.* 8. *diſp.* 17. *n.* 8. Azorius *inſtitut. moral. part.* 1. *l.* 5. *cap.* 15. *q.* 9. Diana 1. *part. tr.* 10. *Reſol.* 33. ducti hac ratione: quia Deus à Miniſtris ſuis plus non exigit, quàm ùt prudenter procedant, quantum humana fragilitas patitur: ergo ubi Prælatus bona fide exiſtimat ſuppetere cauſam ſufficientem, & beneficium diſpenſationis impertitur, Deus approbat ſolutionem voti: ſublato autem ſemel vinculo non ampliùs reviviſcit

viscit &c. Hanc opinionem judico probabilem, nec dubito, quin taliter dispensatus inde possit sibi formare dictamen conscientiæ practicè certum, & tutum: fateor tamen oppositam sententiam quam tenent Salas *de legibus disp. 20. sect. 4. n. 35.* Castropalao *tr. 15. disp. 2. pu. 9. n. 4.* mihi videri longè probabiliorem: quia error antecedens obstat voluntario: ergo cùm dispensans erraverit circa causam seu motivum dispensandi, dispensatio censeri debet involuntaria, quippe quam non aliter nisi subsistente justa causa concedere voluit: unde priorem sententiam insinuandam quidem censui, posteriorem verò in praxi consulendam, & inculcandam pœnitentibus.

294. Colliges tandem 6tò, ad valorem dispensationis non esse necessariam aliquam specialem formam, vel cæremoniam, sed sufficere, quod concedens seriam voluntatem dispensandi (etiam extra actum Confessionis, nisi forsan in Rescripto aliter exprimatur) exteriùs manifestet, & declaret dispensato. Ità expressè tenent Filliucius *tr. 26. c. 9. n. 276.* Henno ubi suprà *q. 3. §. 3. in fine.* Cæterùm quô modo in votis Summo Pontifici reservatis, & præsertim in impedimentis matrimonii, vel à Pontifice, vel etiam ab Episcopo impetrari possint, aut debeant dispensationes, tradidi ex professo *in theolog. Sacram. part. 3. Confer. 20. per tot.* possúntque de hoc videri Reiffenstuel *in Appendic. ad lib. 4. decret. de dispensat. super impedim.* Noster R. P. Kazenberger *in supplem. decalog.* P. Sporer

Sporer *c. 1. sect. 4. à n. 378.* Vel à R. P. Kresslinger *in Appendice post tr. 6. disp. 3. theolog. mor. R. P. Reiffenstuel ad n. 53.*

Conferentia undecima.

De Commutatione Votorum & Juramentorum.

SUMMARIUM.

295. Commutatio Voti est substitutio operis honesti locô alterius Deo promissi &c.

296. Quicunque de jure ordinario, vel saltem delegato possunt in votis dispensare, possunt etiam illa commutare.

297. Commutatio voti tripliciter fieri potest, scilicet, vel 1. in opus melius, vel 2. in æquale, vel 3. in opus minùs bonum.

298. Quivis propria auctoritate potest opus suum commutare in aliud evidenter, vel moraliter certò melius.

299. Excipienda tamen ab hac regula sunt quinque vota soli Summo Pontifici reservata &c.

300. Confessarii Mendicantium possunt omnia vota commutare;

301. Exceptis duntaxat illis quinque, quæ diximus Summo Pontifici specialiter reservata.

302. Nec non illis, quorum commutatio vergeret in præjudicium tertii.

303. Hæc

303. Hæc potestas commutandi meritò extenditur ad vota jurata.

304. Commutatio voti in aliud opus evidenter melius fieri potest ex mero beneplacito voventis, non item in aliud opus, vel æquè, vel omnino minùs bonum.

305. Satisfit cuidam instantiæ contra hanc resolutionem factæ.

306. Sufficit tamen ad valorem commutationis quævis causa rationabilis.

307. Quidnam in commutatione votorum sit specialiter observandum?

308. Recensentur breviter nonnullæ formulæ commutationum, ab aliis viris insignibus factarum.

309. Resolvitur Casus I. cujusdam pœnitentis, qui petiit commutationem voti in favorem cujusdam Ecclesiæ facti, & à Parocho ejusdem Ecclesiæ acceptati.

310. Utrum idem R. Dominus Parochus hunc potuerit ab obligatione voti liberare, vel saltem illud commutare;

311. Præsertim si is supponatur in gratiam sui Parochi hoc votum, vel juramentum fecisse.

312. Resolvitur Casus II. cujusdam pœnitentis, qui & lusum & potum excessivum sub voto pœnali sibimet interdixerat, sed sinè effectu.

313. Confessarius privilegiatus non votum duntaxat, sed & pœnam statutam, vel pro prioribus transgressionibus debitam potuit;

314. Immò verò debuit commutare.

315. Quô modo hæc commutatio fuerit facienda.

316. Resolvitur Casus III. cujusdam personæ conjugatæ, quæ votum peregrinationis sibimet mutaverat in quotidianam auditionem sacri: postea tamen à Confessario petiit aliam commutationem.

317. Quæ, si opus à Confessario subrogatam non potuisset præstare, non fuisset obligata ad peregrinationem olim promissam.

318. Licèt hanc pro arbitrio potuisset reassumere, relicto etiam opere à Confessario subrogato vi commutationis.

319. Quin etiam, si opus propria duntaxat auctoritate subrogatam non potuisset ampliùs exequi, fuisset obligata ad reassumendam peregrinationem quondam promissam.

320. Ubi pœnitens postulat commutationem, vel omnimodam dispensationem in voto, Confessarius debet bene examinare, & ponderare nedum substantiam voti, sed etiam circumstantias, & qualitates &c.

321. Non est tamen in hac materia nimis anxiè, aut nimis scrupulosè procedendum.

322. Hinc ex rationabili causa potest votum reale commutari in personale, & vice versa.

323. Ubi votum reservatum semel legitimè fuit commutatum in aliam materiam non reservatam potest deinceps à quovis Confessario privilegiato commutari.

324. Per se loquendo quævis commutatio fieri potest extra actum confessionis, etiam respectu absentis.

325. Vota non reservata faciliùs sunt commutabilia: nihilominus Confessarius, & nimiam laxitatem, & nimium rigorem evitare debet.

326. Quicunque lucratus fuit jubilæum, & oblitus petere commutationem voti, potest eam postea petere à quolibet Confessario.

327. Hactenus dicta de commutatione votorum suo modô etiam intelligi debent de commutatione juramentorum.

328. Cui materia gravis legitimè fuit commutata in levem, probabilissimè non peccat plusquàm venialiter negligendo postea hujusmodi materiam levem priori voto subrogatam.

§. I.

§. I.

Præmittuntur, & breviter resolvuntur quæsita, scitu necessaria ad debitè faciendam commutationem votorum.

Quæres primò, quid sit Commutatio voti?

℞. Commutatio voti idem est, ac substitutio operis honesti locô alterius Deo promissi sub eodem vinculo. Ità *in re communiter Doctores.* Filliucius *tr. 26. n. 280.* Herincx *disp. 4. de voto n. 55.* Explico brevissimè: dicitur 1. *substitutio*, id est, subrogatio; dicitur 2. *operis honesti*; quia cùm opus merè indifferens nihil conferat ad cultum Dei, non potest substitui. Dicitur 3. *locô alterius*, id est prioris, *Deo promissi*: nam si promissio simul sit facta homini, & ab hoc acceptata tam facilè fieri non potest commutatio, prout ampliùs constabit ex dicendis. Additur *sub eodem vinculo*; quia vovens meritò præsumitur promittere, quòd deinceps velit illud opus à Confessario subrogatum præstare; ideóque ad hoc tenetur sub eadem obligatione Religionis. 295.

Quæres 2dò, quinam valeant commutare vota?

℞. Omnes illi, qui de jure ordinario, vel saltem delegato possunt dispensare in votis, possunt illa etiam commutare; non tamen vice versa. Ità rursus *communiter Doctores*, nominatim Henno *tr. in decalog. disp. 2. q. 3. §. 4.* 296.

 concl. 2.

concl. 2. Ratio prioris eſt : quia juxta *cap.* 53. *de R. J. in 6to. cui licet, quod eſt plus, licet utique, quod eſt minus, præſertim ſi illud minus comprehendatur in majori* : atqui potens diſpenſare in voto, hôc ipſo poteſt totam voti obligationem tollere : ergo à fortiori poteſt eandem obligationem commutando transferre in aliam. E contrario tamen cui conceſſum eſt id, quod eſt minus, non eô ipſo conceſſum cenſeri debet id, quod eſt majus : atqui minus eſt votum commutare, quàm in illo diſpenſare : ergo qui poſſunt commutare vota non eô ipſo pollent poteſtate in iisdem diſpenſandi : immò juxta expoſitores in Bulla *Cruciatæ* datur facultas vota commutandi, non tamen diſpenſandi. Videatur Michel *theolog. Can. mor. tom.* 2. *tr.* 2. *pu.* 9. *ſect.* 3. *n.* 10.

Ergonè, inquis, vovens ipſe nequit propriâ auctoritate votum ſibi commutare in aliud opus honeſtum?

297. Ante reſponſionem directam, ad hoc quæſitum notandum eſt, commutationem voti tripliciter fieri poſſe, ſcilicet 1. *in opus melius.* 2. in opus *æquè bonum.* 3. in opus *minùs bonum.*

Porrò opus melius non debet reputari illud, quod præcisè in ſe præſtantius eſt, vel excellentius, ſecus enim actus charitatis erga Deum præferri deberet omnibus aliis operibus quantumcunque bonis ac perfectis : ſed illud nuncupatur melius, quod hic, & nunc omnibus penſatis creditur Deo gratius : æquè bonum dicitur, quod æqualiter ; & minùs bonum appella-

pellatur, quod prudenti judicio censetur Deo minùs gratum, seu acceptum: & quia teste Seraphico Patre nostro Francisco nihil Deo est acceptius salute animarum; hinc doctissimus simul, & piissimus Sanchez *lib. 4. moral. c. 56. n. 6.* sapienter concludit, illud opus censendum esse Deo gratius, *quod pro tempore & loco & voventis dispositione magìs congruit ejus saluti spirituali.* Hoc notatô.

298. ℟. Jam ad quæsitum. Vovens ipse propria auctoritate per se loquendo, nisi scilicet talis commutatio cedat in præjudicium tertii, potest suum votum commutare in aliud opus, quòd est evidenter, vel moraliter certò meliùs: at probabilius non in opus æqualiter bonum, multò minùs in opus minùs bonum. Ratio primæ partis inter Doctores *Communiter* receptæ desumitur tum *ex cap. pervenit. de jurejur.* ubi dicitur: *promissum non infringit, qui illud in melius commutat*; tum ex eo etiam: quia votum non debet esse impeditivum majoris boni: foret autem, si non posset commutari in aliud opus melius: ergo &c. Et licèt debitor non semper satisfaciat solvendo creditori invito rem meliorem, ùt habetur *L. 3. ff. si. certum petatur*, id tamen solùm fit propterea, quia res melior non est semper homini gratior: semper tamen homo satisfacit Deo præstando rem meliorem; quia Deo semper est gratius illud, quod est melius, ùt ex hactenus dictis liquet. Ratio autem posterioris (quam contra Tannerum & alios nonnullos tenent Sanchez, Suarez, Castropalao

tr. 15. n. 15. p. 4.) eſt: quia Deo diſplicet inconſtantia, & mutabilitas animi ab una materia in aliam tranſilientis, niſi melior fuerit: Et licèt oppoſita ſententia inſiſtendo rationi videatur æquè probabilis, quandoquidem ſecundùm dicta opus æquè bonum dicitur illud, quod eſt æquè gratum, & acceptum &c. in praxi tamen minimè conſulenda eſt; eò quòd vovens propriô judicio, affectu, & commoditate ductus de facili poſſet áliquid apprehendere velut æquè bonum, quod tamen à parte rei minùs gratum, minúsque acceptum eſt Deo. Denique quòd nullus, niſi poteſtate diſpenſandi præditus poſſit commutare votum in aliud opus minùs bonum, apud omnes in confeſſo eſt; etenim lumen rationis dictat, nec poſſe, nec debere, cuicumque demum creditori obtrudi rem viliorem pro meliori: ergo nec Deo id fieri debet. Videatur de hoc Leſſius *lib. 2. c. 40. n. 105. & 109.* Filliucius *tr. 26. à n. 282.*

Ergonè, inquies etiam illa, quinque vota, quæ ſuperiùs *a. 273.* diximus ſoli Summo Pontifici reſervata propria auctoritate voventis commutari poſſunt in alia opera meliora?

299. ℞. Non poſſunt commutari, eô ipſo quòd ſint reſervata: illud tamen jure permiſſum eſt, ut votum caſtitatis perpetuæ, & trium peregrinationum propria cujuspiam auctoritate mutari valeant in votum Religionis, idque propterea: quia vi profeſſionis Religioſæ ſe ipſum, & omnia ſua Deo in perpetuum conſecrat, ratione cujus teſte S. Thoma *2. 2. q. 88. art. 12. ad 1.* reliqua

vota

vota omnia in se eminenter complectitur: idipsum haud obscurè innuitur *cap. scripturæ 4. de voto* dum dicitur: *Reus fracti voti non habetur, qui temporale obsequium in perpetuam noscitur Religionis observantiam commutare.* Videatur Lessius *cit. c. 40. n. 106.* Navarrus *in summa. cap. 12. n. 65.* Castropalao *disp. 2. pu. 15. num. 2.*

Quæres 3tiò, quænam vota à Confessariis Mendicantium aliisve privilegiatis commutari valeant?

℞. Possunt commutari omnia vota fidelium ad se recurrentium, iis duntaxat exceptis, quæ S. Pontifex voluit sibi soli reservata, & quorum commutatio vergeret in præjudicium tertii. Ità *ex communi DD.* Suarez *l. 6. de voto. c. 12. n. 10.* Laymann *lib. 3. tr. 4. c. 8. n. 20.* Azorius *institut. mor. lib. 11. c. 10. q. 4.* Ratio hujus facilè eruitur ex dictis *suprà n. 274.* quia dicti Confessarii possunt ex potestate sibi delegata dispensare in omnibus votis (salva limitatione mox data) ergo à fortiori possunt eadem commutare conformiter ad Regulam Juris proximè *n. 296.* relatam. Accidit insuper, quòd rarò tam prægnantes causæ concurrere soleant, ut in voto totaliter, & absque onere ullo debeat dispensari, sed potiùs dispensationi quædam commutatio conjungi veluti praxis Curiæ Romanæ quasi quotidie docet; ergo rationabilissimè præsumitur, quòd Summi Pontifices delegantes Confessariis nostris facultatem dispensandi, ipsô factô à fortiori voluerint delegare facultatem commutandi. 300.

301. Dixi: exceptis duntaxat iis, quæ Summus Pontifex ſibi ſoli voluit reſervata &c. hôc ipſo enim, quod Summus Pontifex hæc vota voluerit ſpecialiter reſervata ſuæ poteſtati, cenſetur poteſtatem diſpenſandi aliis inferioribus ſubtraxiſſe, quemadmodum reſervando caſus ſuæ poteſtati, aliis quibusvis Confeſſariis adimit jurisdictionem ab iisdem abſolvendi; quô fit, ut nullus privilegiatus per ſe loquendo poſſit diſpenſare in votis ſummæ Sedi ſpecialiter reſervatis, ſicut nullus poteſt abſolvere à caſibus Eidem S. Sedi reſervatis. Quin immò attentantes hujusmodi vota ſinè ſpeciali licentia Summi Pontificis commutare incurrunt excommunicationem, latam *Extrav. Etſi Dominici. de pœnit. & remiſs. in 6to.* Secus dicendum eſt, dum votum quacunque demum de cauſa ceſſavit eſſe reſervatum, prout jam ſuperiùs *n. 273.* ſatis claré intimavimus: id, quod à pari colligere fas eſt de caſibus reſervatis, qui, quamprimum ceſſant eſſe reſervati, ipſo factô cadunt ſub jurisdictionem cujuslibet Confeſſarii approbati.

302. Dixi inſuper: exceptis iis, *quorum commutatio vergeret in præjudicium tertii.* Ratio eſt: quia nemo invitus absque ſua culpa privari debet, vel poteſt jure jam acquiſito: hac de cauſa in indultis Pontificiis, quibus facultas diſpenſandi conceditur, ſemper additur hæc clauſula (vel, niſi addatur, ſubintelligi debet, ait Sporer) ut privilegiatus diſpenſet, vel commutet votum *ſinè præjudicio tertii:* atqui ſuppoſita acceptatione tertii utique huic fieret injuria, ſi votum,

vel

vel simpliciter per dispensationem tolleretur, vel per commutationem in alterius favorem transferretur: ergo hoc nec potest, neque debet fieri.

Quæres 4tò, utrum Confessarii habentes potestatem delegatam commutandi &c. possint etiam vota jurata, seu juramento firmata commutare, aut in iisdem dispensare?

℟. Affirmativè. Ratio est: quia juramentum sequitur naturam actûs, cui adjicitur: ergo cùm votum, cui supponitur fuisse adjectum, subsit potestati commutativæ, vel dispensativæ Confessarii privilegiati, per consequens etiam juramentum voto adjectum subest; ruente quippe principali, etiam accessorium ruere, necessum est per *l. 178. ff. de R. J.* Et certè juramentum Voto adjectum non parit aliam obligationem, nisi religionis, quin potiùs est quædam ratificatio voti semel facti: ergo si votum velut principale possit auctoritate Confessarii privilegiati tolli, pariter potest tolli juramentum seu vinculum juramenti voto adjectum, prout bene discurrit Gobat *de Jubilæo in Quin. tr. c. 48. n. 287.* Quin & Gregorius XIII. inclytæ Societati Jesu indulsit privilegium (quô per communicationem etiam alii privilegiati gaudent) commutandi omnia vota (Sedi Apostolicæ non reservata) etiam jurata, sinè præjudicio tertii: certum proin, & exploratum hodie esse debet, quòd Confessarii Mendicantium vota etiam juramento confirmata possint tollere, sin minùs simpliciter & per dispensationem, sal- 303.

tem secundùm quid, seu per commutationem. Videantur de hoc Diana *part. 1. tr. 11. Resol. 43.* Sanchez *lib. 8. de Matr. disp. 2. n. 23.* Laymann *lib. 4. tr. 3. c. 11. n. 3.*

Quæres 5tò, utrum ad validam & licitam commutationem voti necessaria sit justa causa?

304. ℞. Ad hoc cum distinctione; enimverò ad hoc, ut votum validè & licitè commutetur in aliud opus evidenter melius, sufficit solum beneplacitum voventis, qui & auctoritate propria id facere potest: at verò, 2. ut votum commutetur in aliud opus æquale, requiritur saltem aliqua justa causa, licet non adeò prægnans: 3. ubi verò commutatio fit in opus minùs perfectum, necessum est, ut & major ratio, & auctoritas Confessarii, vel alterius Superioris interveniat. Ità in re, & veritate *communis Doctorum.* Ratio primi est: quia id, quod est evidenter melius, Deo meritò censetur gratius & acceptius: ergo propria cujusvis voventis auctoritate id nedum validè, sed & licitè fieri potest sine præjudicio tamen tertii; quia Deus præsumitur esse contentus, esto cæteroquin non omne opus ex præcepto debitum semper mutari possit in aliud opus melius, ut patet in auditione Missæ, quæ non potest auctoritate propria cujusvis mutari in jejunium, confessionem &c. prout sapienter advertit A. R. P. Bernardinus Thenhaven in suo *Nucleo Theologiæ Canonico-Moralis Exam. 16.*

Ratio 2di est: quia ubi opus subrogatum supponitur æquale operi ex voto debito, nihil pror-

prorſus derogatur neque honori divino, ut de ſe liquet, neque etiam ſaluti voventis: ergo probabiliter etiam ſolius voventis auctoritate tale votum poteſt commutari in aliud opus ſaltem evidenter æquale; licèt hoc à multis non absque ratione negetur, & à Confeſſariis diſſuadendum ſit, ne fortaſſis amore proprio quispiam deceptus ſibi perſuadeat, opus ſubrogatum melioris eſſe conditionis, ubi tamen hoc inferioris conditionis eſt, de quo videri poteſt Tamburinus *lib. 3. in decalog. c. 16. §. 5. n. 14.* vel Suarez *lib. 6. de vot. c. 20. n. 4.*

Ratio denique tertii eſt hæc: quia ubi commutatio voti fit in aliud opus notabiliter minùs bonum (ſi enim fit in paulò minus, reputabitur moraliter æquale; ſi quidem parum pro nihil reputatur) neceſſum jam eſt, ut interveniat quædam diſpenſatio: atqui ad diſpenſandum licitè ac validè, neceſſum eſt, ut interveniat major ſeu magis ponderoſa ratio, ſimúlque auctoritas Superioris &c. ergo &c. Unde ſi quis etiam Superior, vel ab hoc delegatus attentaret commutare votum in aliud opus notabiliter minùs bonum v. g. jejunium in quinque *Pater & Ave*, probabiliter nedum invalidè ageret, ſed incurreret reatum peccati mortalis: quia uſurparet poteſtatem ſibi non conceſſam in præjudicium Dei, & detrimentum ſalutis, Videatur Caſtropalao *tr. 15. diſp. 2. punct. 17. n. 2.* Azorius *tom. 1. lib. 11. c. 18. q. 12.* Suarez *lib. 6. c. 19. n. 14. & c. 20. n. 6.*

Dices

Dices fortaſſis contra hanc reſolutionem: Commutatio in contractibus, facta in aliud minùs bonum valida eſt, eſto inducat onus ſupplendi id, quod deficit ab æqualitate: ergo ſimiliter commutatio voti in aliud quantumvis minoris bonitatis valida eſt, licèt inducat obligationem ſupplendi defectum &c.

305. ℞. Neg. conſequ. diſparitas eſt, quòd jura voluerint validare commutationem contractuum, idque ob evitandas lites, reſervato tamen jure indemnitatis: è contra minimè conſtat, quòd Deus voluerit ratificare hujusmodi commutationem in opus notabiliter minùs bonum, quin potiùs præſumendum eſt, quòd noluerit quoad hôc ſuis Miniſtris dare facultatem abutendi & excedendi limites poteſtatis ſibi conceſſæ. Ità Caſtropalao *loc. cit. n. 3.* Henno *tr. in decalog. diſp. 2. q. 3. art. 9. §. 4. concl. 5.*

Quæres 6tò, quænam cenſeantur cauſæ juſtæ commutandi vota?

306. ℞. Quæcunque cauſæ ſufficiunt ad diſpenſationem, juxta dicta *n. 276.* à fortiori etiam ſufficiunt ad commutationem, veluti ex hactenus dictis liquidò conſtare poteſt: quin immò ad commutationem licitam non requiritur tam gravis ſeu prægnans ratio, quanta ad diſpenſationem, ſed ſufficit quævis rationabilis cauſa arbitriô prudentis viri determinanda, utputa ſpecialis utilitas voventis, major ejusdem inclinatio ſeu promptitudo in ordine ad præſtandum opus ſubrogatum, minus periculum transgrediendi, vel non præſtandi &c. & ſimilia. Ratio eſt: quia

quia vi commutationis non fit totalis relaxatio vinculi (uti fit vi dispensationis) sed solùm fit quædam subrogatio alterius oneris in locum vinculi prioris: ergo non est necessum, ut ad validam & licitam commutationem interveniat tam gravis & ponderosa ratio, quanta est necessaria ad dispensationem, uti bene docent Castropalao *tr. 15. disp. 2. pu. 15. n. 8.* Sanchez *lib. 4. in decalog. c. 50. n. 21.* la Croix *lib. 3. p. 1. n. 525.*

Quæres 7timò, quo modô commutatio fieri debeat? & quidnam specialiter in commutatione votorum sit observandum?

℞. Cum P. Matthæucci *in cautela Confessar. lib. 3. c. 4. n. 61.* Regulam hujus rei certiorem dari non posse, quàm *prudens arbitrium Confessarii*, qui omnibus circumstantiis bene ponderatis (non enim necessum est, neque oportet, ut illico rem quasi ex tripode decidat) conetur, quantum potest, servare æqualitatem, non utique physicam, vel aritmethicam, sed moralem; quod, ut securius præstet, juvabit observare sequentes Regulas.

307.

I. Votum perpetuum in perpetuam, personale in personalem, reale in realem obligationem regulariter commutandum est: longa item peregrinatio in frequentiorem unius alteriusvè Ecclesiæ non adeò distantis commutari potest, cum obligatione erogandi in pauperes illas expensas, quas vovens in itinere eundo & redeundo facere debuisset &c.

II. Per

II. Per ſe loquendo votum ſemper commutandum eſt in id, quod prudenter judicatur utilius ſeu conducibilius tum ad Dei gloriam, tum etiam ad ſalutem ſpiritualem ipſius voventis: ut ſi is vovit v. g. jejunium ad carnem edomandam, & ob certas rationes non poſſit jejunare &c. mutetur in geſtationem cilicii, vel in abſtinentiam à certô cibô aliunde charo, aut certa ciborum qualitate &c.

III. Præcipuè verò conſideranda eſt ſemper conditio, qualitas & ſtatus ipſius voventis v. g. pauperi, vel aliunde minùs habenti votum eleemoſynæ commutetur in recitationem roſarii &c. vel votum de procuranda Miſſa &c. in auditionem duarum vel trium v. g. pro defunctis, in quorum ſubſidium voverat curare Miſſam legi &c. Debilibus & infirmis, vel aliunde ingenti labore occupatis votum jejunii commutandum eſt in alia opera minora, ſtatui proportionata & complexioni v. g. in frequentationem Sacramentorum &c. auditionem Sacri, concionum &c. in recitationem roſarii &c. de quo præter alios videri meretur Tamburinus mox relatus *lib. 3. c. 16. §. 6. per totum.* Pro majori tamen dilucidatione hujus materiæ juvabit percipere nonnullas commutationes votorum ab aliis Viris prudentiæ, diſcretionis & ſapientiæ laude clariſſimis. Idque

308. I. *Votum Caſtitatis* (quod quidem non eſt capax puræ commutationis, ſed ſemper quædam diſpenſatio ex delegatione Papæ commiſcenda eſt) Bardus & Suarez apud Felicem Poteſtas

Exam.

Exam. Confeſſ. tom. 1. part. 2. c. 3. n. 1940. commutandum cenſent in caſtitatem conjugalem, nec non in confeſſionem ac communionem ſingulis menſibus, in recitandam quotidie tertiam partem Roſarii, & in jejunium ſingulis feriis ſextis. Similiter

II. *Votum Religionis* commutant in ſtatum Sacerdotalem, vel in caſtitatem conjugalem, cum quotidiana recitatione divini officii, vel integri roſarii, nec non in jejunia illi Religioni conſueta, item in confeſſionem ac communionem ſingulis menſibus bis faciendam.

III. *Votum ſuſcipiendi Sacerdotium* haud incongruè Viri docti apud Sanchez *lib. 4. moral. c. 56. n. 43.* commutandum exiſtimant in quotidianam recitationem officii B. Virginis, vel Roſarii, nec non in communionem decimo quinto quoque die obeundam, procurandámque celebrationem unius Sacri ſingulis menſibus, & inſuper faciendum votum caſtitatis in ſtatu laicali, vel certè ſingulis hebdomadibus ſemel jejunandum.

IV. Votum jejunandi ſingulis feriis ſextis convenienter quidam Viri docti apud Sanchez *cit. n. 44.* commutandum putant in communionem ſingulis quindenis obeundam, vel in recitationem roſarii cum moderata eleemoſyna ſingulis feriis ſextis per totam vitam eroganda.

V. Votum ſolo pane & aqua tranſigendi ſingulas ferias ſextas teſte Sporer R. P. Gobat cuidam Sacerdoti debili magnam inde difficultatem patienti commutavit in prandium cum aqua,

aqua, & collationem cum vino, & examen conſcientiæ eo die faciendum. Plura hujusmodi exempla paſſim exſtant apud Auctores videnda: vereor tamen ne nonnulla hisce temporibus, ubi fervor & charitas multùm refriguit, videantur nimis rigoroſa. Hinc moneo duntaxat Confeſſarium, ne in hoc puncto, vel nimis laxum, vel etiam nimis rigoroſum ſe exhibeat, ſed conetur voto ſubſtituere talia opera, quæ & pœnitenti non nimis difficilia, ſimúlque ad ſalutem animæ, & Dei gloriam videntur magis accommoda. Videatur Gobat *in Quinario tr. 3. de Jubil. c. 42. n. 324. & ſeqq.* Tamburinus *lib. 3. c. 16. §. 6. à n. 11.*

§. II.

Proponuntur, & breviter reſolvuntur Caſus practici de commutatione Votorum.

CASUS PRIMUS.

Titius ad requiſitionem R. Domini Parochi (cujus Eccleſia nuper fatali incendio fuerat incinerata) jurejurando ſeſe obligavit, quòd propriis ſumptibus vellet procurare campanam unam: verùm altera mox die hujus promiſſionis, utpote nimium liberalis ſibi viſæ pœnitens, petiit à quodam Confeſſario privilegiato, ut is ſecum in hoc juramento vel ſimpliciter diſpenſaret, vel certè illud in aliud opus faciliùs præſtabile commutaret. Quæritur

ritur jam, utrum Confessarius privilegiatus salva conscientia potuerit petitioni huic deferre?

℟. Non potuit, nec commutando, neque 309. etiam dispensando.

Ratio est: quia vota & juramenta promissoria in favorem tertii facta, & legitimè acceptata, nequeunt à quocunque demum Confessario privilegiato commutari, multò minùs absque consensu promissarii simpliciter dispensari: atqui vi juramenti promissórii à Titio facti Ecclesia jamjam acquisivit jus in campanam; cùm enim R. Dominus Parochus nomine Ecclesiæ fuerit stipulatus, minimè sanè dubitandum, quin nomine ejusdem Ecclesiæ suæ promissionem juratam illico gratanter acceptaverit: factâ autem tali acceptatione Ecclesia acquisivit jus ad rem promissam, scilicet ad campanam, sibi procurandam sumptibus Titii, per dispensationem verò, vel commutationem voti hujus denuo privaretur jure jam acquisito: ergo nullus privilegiatus Confessarius potest hoc votum commutare, multò minùs in eodem simpliciter dispensare. Hanc opinionem etiam tenet A. R. P. Sichrowischi ex inclyto Ordine Eremitarum S. P. Augustini *in sua dissertatione I. Canonico theologica, articul. 30.* meritò dicens, hanc *esse omnium*: secus dicendum, si juramentum fuisset factum homini vel Ecclesiæ, at nondum acceptatum; tum quia ante acceptationem homo vel Ecclesia nondum acquisivit jus; tum etiam, quia ante acceptationem tale juramentum censetur principaliter Deo factum; de hujus autem

immensa bonitate piè præsumere licet, quòd obligationem remittat, si Ecclesiæ Prælatis, vel Confessario prudenti ità fuerit visum expedire: at verò de homine minimè præsumendum est, quòd velit cedere juri semel acquisito, velut sapienter advertit mox laudatus Doctor SS. Theologiæ.

Ergo, inquies, saltem R. D. Parochus poterit liberare Titium ab hoc onere; siquidem omnis promissio etiam jurata saltem tacitè involvit hanc conditionem: *nisi ille, in cujus favorem promissio facta fuit, liberè remittat.*

310. ℞. Nequidem R. D. Parochus poterit hanc obligationem Titio remittere, nisi supponatur esse Prælatus, vel Rector ejusdem Ecclesiæ: tametsi enim quivis homo privatus: quidni à fortiori R. D. Parochus possit stipulari, & acquirere Ecclesiæ, aliisvè causis piis, juxta glossam communiter receptam *in cap. quoties cordis. C. I. q. 7.* modò verba promissionis ad ipsum dirigantur secundùm dicta superiùs *n. 282.* Quia tamen per hujusmodi acceptationem jus non acquiritur homini privato, sed ipsi Ecclesiæ, cujus auctoritate, vel nomine promisso acceptata fuit; hinc postea minimè stat in arbitrio hominis privati, sed solùm in arbitrio Ecclesiæ, vel potiùs illius, qui talis Ecclesiæ Prælatus est, vel Rector, hujusmodi obligationem, vel simpliciter condonare, vel in aliam commutare, prout rectè advertit Lessius *lib. 2. de J. & J. c. 40. dub. 16. n. 104.*

Sed

Sed quid, ais, si Titius dicat, se hanc promissionem juratam singulariter ob requisitionem seu stipulationem R. D. Parochi, & in hujus gratiam fecisse, nunquid ex hac saltem suppositione stabit in Arbitrio ejusdem R. Domini Parochi obligationem hanc Titio remittere, vel non?

℟. Nequidem ex hac suppositione: esto 311. enim supponatur hæc promissio in gratiam R. D. Parochi facta, quia tamen simul facta fuit in utilitatem Ecclesiæ, & jus huic, non verò illi acquisitum; hinc pariter supposita acceptatione non stat ampliùs in potestate Parochi, sed illius duntaxat, qui Ecclesiæ præest velut Prælatus aut Rector, remittere hanc obligationem: ferè quemadmodum si Titius in gratiam, vel respectum sui Confessarii intercedentis juràsset huic pauperi dare victum, vel aliam eleemosynam, supposita acceptatione pauperis non ampliùs staret in arbitrio Confessarii remittere hanc obligationem. Secus iterum dicendum foret, si duo sibi invicem jurarent in mutuam utilitatem & gratiam, prout inter duos conjuges fieri potest, tunc enim mutuo consensu sibi invicem hanc obligationem v. g. de non petendo debito &c. remittere possent. Videatur de hoc Sporer *tr. 3. in decalog. c. 3. n. 108.*

CASUS SECUNDUS.

Sempronius nobilis vir lusui nimiùm deditus probè animadverterat, se inde nedum ad incitas redactum iri, sed corpore simul & anima (ni desisteret

infelix lusor) periturum; hinc nedum lusum, sed & potum excessivum, vi cujus ad illum plerumque fuerat inductus, execratus, jurejurando, vel potiùs votô jurato s:se obstrinxerat, quòd deinceps toties in pane & aqua vellet jejunare, quoties in potu notabiliter excessisset: & insuper toties audire Sacrum, eôque durante rosarium dicere, quoties lusisset. Verùm ab illo tempore nedum lusui, sed & compotationibus sat frequenter nimiùm indulsit, quin tamen vel semel tantùm jejunâsset, vel Sacro interfuisset, vel intuitu talis excessus expiandi rosarium dixisset, idque ut ipse fatetur, partim ob inveteratam luriditatem & incuriam salutis, partim etiam ex eo, quòd subin vi officii sibi incumbentis nec lusum, neque etiam potum excessivum declinare potuerit. Quæritur jam primò, an Confessarius privilegiatus hac Sempronii accusatione possit esse contentus? & præsertim. 2. An hujusmodi vota vel juramenta pœnalia nedum possit, sed etiam debeat commutare?

312. ℞. ad prius quæsitum, utique non posse illico esse contentum hac Sempronii accusatione, vi cujus neque numerus, neque etiam species peccatorum fuit satis expressus. Debuit igitur ex eo interrogare 1. an revera intenderit graviter sese obligare ad subeundas præfatas pœnas? & si hoc: 2dò oportebat ulteriùs interrogare, quoties determinatè, vel circa circiter ab ultima confessione luserit, & quoties in potu excesserit? 3. item, quoties circiter vi sui officii non potuerit declinare lusum, vel potum excessivum; non enim verosimile videtur, quòd pro tali casu

casu voluerit se graviter obligare ad subeundam pœnam, præsertim si excessus in potu, vel lusu non fuit adeò notabilis. Insuper notet Confessarius, illos pœnitentes revera non satisfacere præcepto Confessionis, qui (uti plerúmque fieri assolet) accusando non exprimunt speciem votorum aut pœnarum, ad quas vovendo, vel jurando sese obstrinxerunt, sed præcisè dicunt, se sæpiùs egisse contra votum, vel contra diversa vota, neque propterea pœnitentiam sibimet injunctam persolvisse: quo casu Confessario incumbet accuratiùs indagare, examinando pœnitentem, quoties, & contra quænam vota egerit, quasvè pœnas neglexerit? &c. esto enim omnia vota pugnent contra eandem virtutem Religionis, nihilominus certum & exploratum esse debet, dari vota specie infima inter se distincta ob diversas honestates in eorundem objectis involutas, veluti patet de voto castitatis, paupertatis, & obedientiæ &c. consequenter transgressiones diversorum votorum constituere diversa specie peccata, uti bene advertit Matthæucci *in cautela Confessar. lib. 3. c. 4. n. 67. &c.* atqui non minùs certum est, quod pœnitens teneatur confitendo exprimere, numerum & speciem peccatorum, vel ubi id non faciat, Confessarius examinando supplere defectum, prout *ex communi Doctorum* diximus *in theolog. Sacram. part. 2. Conferent. 6ta*, itémque *Conferent. 18.* ergo &c. &c.

℞. jam ad alterum quæsitum. 1. Potest 313. Confessarius privilegiatus nedum commutare

vota Sempronii, sed insuper etiam obligationem ad pœnas, quas Sempronius deberet etiamnum subire ob transgressiones culpabiles hactenus commissas. Ità contra Navarrum & alios nonnullos tenent Laymann *lib. 4. tr. 4. n. 8. c. 26.* Suarez *lib. 6. de voto. c. 20. n. 19.* Sanchez *lib. 4. mor. c. 52. n. 10.* Sporer *tr. 3. c. 3. n. 134.* Michel *tom. 2. sect. 3. pu. 9. n. 40.* Ratio est: quia votum priùs & magis obligat ad executionem materiæ voto promissæ, quàm ad executionem pœnæ ob transgressionem voti incursæ: ergo si Confessarius privilegiatus possit commutare votum, à fortiori poterit commutare pœnam ob transgressionem voti hactenus incursam; licèt ex eo præcisè, quòd commutet votum pœnale, non censeatur etiam commutare pœnam jamjam promeritam, nisi hoc specialiter exprimat, prout bene notârunt Doctores citati; quandoquidem votum pœnale & pœna inde incursa, vel incurrenda multùm per omnem modum inter se differunt; per consequens ex dispensatione aut commutatione unius non licet inferre commutationem alterius.

314. ℞. jam 2dò ad posterius quæsitum. Confessarius in hoc casu non solùm potest, sed insuper etiam saltem ex charitate tenetur commutare vota Sempronii. Rationem hujus sumo à pari; nam, ubi omnibus bene ponderatis dispensatio, vel commutatio putatur necessaria pro bono communi, vel privato alicujus animæ, ibi Superior, vel etiam Confessarius potestate dispensandi præditus nedum potest, sed etiam

etiam (saltem ex charitate) tenetur dispensare, aut certè commutare hujusmodi votum, velut *ex communi DD.* rectè docet Castropalao *tr. 15. disp. 2. pu. 9. n. 18.* & R. P. Michel ubi *suprà sect. 2. pu. 9. n. 81.* Atqui in his circumstantiis prudentia dictat, commutationem horum votorum esse necessariam ad salutem hujus pœnitentis; tum quia Sempronius fatetur, se valde pronum & inclinatum nedum ad lusum, sed etiam ad potum excessivum; tum etiam quia hunc subinde vi sui officii nequit declinare, ideóque semper maneret expositus periculo peccandi; tum denique principaliter quia per adjectam pœnam de facto neque minimè quidem retrahitur, vel deterretur à transgressione votorum, sed insuper cum nova offensa Dei solet pœnam negligere supposita culpâ: ergo ad salutem hujus subjecti magis videtur expediens commutatio voti.

Sed quomodo, ais, in hoc casu commutatio fieri deberet?

℞. Debet fieri accommodè & prudenter, 315. consideratis & bene ponderatis circumstantiis hujus subjecti. Cùm enim Sempronius dicat, se ratione sui officii non posse semper declinare potum excessivum, vel lusum, hinc prudentia videtur dictare, ut votum commutetur in tantum, ut vi hujus non teneatur vitare quemvis excessum, sed excessum gravem duntaxat, seu talem, qui posset Sempronium pertrahere ad gravem excessum in lusu, non sine detrimento suæ familiæ, honoris &c. vel damno alio-

 rum

rum &c. Et quia fatetur se valde luridum, salutis incurium, & assuetum ad negligendam omnem pœnitentiam, jejunium scilicet &c. hinc meo judicio posset prioris pœnæ taxa prudenter moderari in tantum, ut si deinceps graviter excessisset, vel in lusu, vel in potu, vel in utroque simul, teneatur saltem feriâ 6ta & Sabbato servare jejunium ecclesiasticum, cum unica scilicet refectione in prandio & collatiuncula vespertina, itémque proxima festivitate confiteri & Sacram synaxin sumere, vel certè duobus Sacris (si tamen occasio ferat) successivis devotè interesse, nec non & concioni &c. Credo libentissimè hanc pœnæ commutationem nonnullis visuram minùs proportionatam respectu illius pœnitentiæ ab ipso vovente olim sibi taxatæ; verùm si hinc conditionem statûs, illinc verò fragilitatem pœnitentis, nec non & periculum animæ considerare placuerit, videbitur fortassis satis accommoda: præstat, ni fallor, commutando vota nonnihil condescendere fragilitati humanæ, minoremque (quam pœnitens creditur peracturus) dictare pœnam vel onus, quàm dictato graviore onere sinè spe salutis eundem relinquere in continuo periculo, juxta illud D. Chrysostomi *hom. 43. in c. 28. Matth. etsi erramus modicam pœnitentiam imponentes, nonnè melius est propter misericordiam rationem reddere, quàm propter crudelitatem?* Nolim tamen quempiam adstringere ad sequendum hoc exemplar, quin potiùs omnimodis consulo, ut, si iste modus non placeat, sibi seligat alium ex

ex jam relatis suprà *n. 308.* modò ad directionem pœnitentis & ad animæ salutem videatur magis conducens.

CASUS TERTIUS.

Caja honesti matrimonii à Deo impetrandi causâ votum nuncupavit, singulis septimanis semel invisendi certam quandam imaginem Thavmaturgam circiter horæ unius spatio distantem à domicilio suo: postea matrimonio ex sententia animi potita idem suum votum sibi commutavit in quotidianam auditionem Sacri, quia verò multùm dubitaverat, an tutâ conscientia id potuerit facere; hinc à quodam Confessario privilegiato rursus petiit authenticè votum semel nuncupatum (quippe quòd stante matrimonii, rerúmque domesticarum sibi incumbentium onere non ampliùs potuisset persolvere) sibi commutari; quod Confessarius etiam fecit commutando illud in confessionem menstruam, & quotidianam recitationem quinque Pater & Ave &c. jam ad nostrum propositum dubitare licet 1. utrum Caja propria auctoritate potuerit præfatum votum commutare in quotidianam auditionem Sacri? & utrum Confessarius bene egerit, commutando illud in Confessionem menstruam & quotidianam recitationem 5. Pater N. & Ave M.?

℞. Utrumque & fieri potuisse, & benefactum fuisse. Ratio prioris est: quia secundùm dicta *n. 298.* quivis vovens propria auctoritate potest votum suum commutare in aliud opus evidenter melius: atqui minimè dubitandum videtur, quin quotidiana auditio Sacri sit opus 316.

melius & Deo gratiùs, quàm visitatio imaginis Thavmaturgæ quot hebdomadibus semel duntaxat peragenda: ergo &c.

Ratio posterioris est eadem: quia Confessio menstrua unà cum quotidiana recitatione 5. P. & Ave videtur magis proficua ad animæ salutem, & hoc ipso magis Deo grata, quàm sola illa visitatio Thavmaturgæ imaginis singulis hebdomadibus semel subeunda: ergo utrumque bene factum fuit.

Sed quid, inquies, si supponamus Cajam, vel quemcunque alium non posse illud opus, in quod auctoritate Confessarii onus voti semel nuncupati translatum fuit, peragere, tenebiturne denuo illud subire, quòd primò promisit, puta visitare imaginem Thavmaturgam?

317. R. Quòd non, juxta communissimam DD. apud Sporer *tr. 2. c. 3. n. 136.* Ratio est; quia *obligatio semel extincta non reviviscit.* Juxta *l. qui res §. aream ff. de solut.* Atqui vi commutationis per Confessarium privilegiatum legitima auctoritate factæ obligatio singulis septimanis semel invisendi imaginem fuit penitus extincta & commutata cum alio onere: ergo Caja non ampliùs tenetur ad hanc subeundam, esto etiam moraliter loquendo non possit subire aliud onus.

318. Dixi tamen, *Cajam non teneri &c.* Etenim quòd facta etiam commutatione legitima nihilominus quivis vovens possit præstare, & liberè assumere id, ad quod semel sese vovendo obstrinxit, apud omnes in confesso est, idque

hæc

hac ratione: quia omnis commutatio voti fit in aliqualem favorem voventis: at, *quivis favori suo renuntiare potest, & quod in gratiam alicujus conceditur, non est in ejus dispendium retorquendum Reg. 61. J. in 6to*: ergo Cajæ, vel cuivis alteri manet liberum reassumere priorem obligationem; id quòd etiam Lessius *lib. 2. de J. & J. c. 40. n. 111.* „more suo non minus graphicè, „quàm sapienter expressit, dicendo: hinc se„quitur, si sæpiùs facta sit commutatio, posse „servari quidvis illorum, in quæ facta fuit v. g. „votum peregrinationis annuæ commutatum „est in menstruam confessionem: menstrua „confessio in jejunium hebdomatarium, in cer„tas preces quotidianas: potest vovens satisfa„cere voto, vel precibus, vel jejunio, vel con„fessione, vel peregrinatione &c.

Dices fortassis contra resolutionem *n. 317.* datam. Qui propria auctoritate votum suum commutavit in aliud opus evidenter melius, postea verò quacunque demum de causa nequit illud melius exequi, tenetur reassumere & exequi illud opus, quod semel vovendo promisit: ergo idem dicendum est de eo, qui nequit exequi illud opus, in quod auctoritate Confessarii facta fuit commutatio.

℞. Neg. conseq. Disparitas est: quia per commutationem auctoritate Confessarii factam prius illud vinculum penitus fuit solutum & sublatum; hinc minimè mirandum, quòd juxta *leg. citat.* non ampliùs reviviscat, ne quidem pro casu, quo executio alterius operis evadit phy-

319.

physicè, vel moraliter impossibilis: è contra verò per commutationem propria voventis auctoritate factam vinculum voti propriè non fuit translatum in opus subrogatum, sed solùm præsumitur benignissimum Deum esse contentum, si & quamdiu hoc melius præstatur loco illius prioris: ergo, ubi hoc, quod propria auctoritate subrogatum fuit, præstare non ampliùs potest, tenetur vovens redire ad illud onus priùs in se sponte susceptum, quippe quod simpliciter nunquam translatum fuit.

§. III.

Corollaria ex dictis inferenda.

320. Colliges ex hactenus dictis primò, in casu, quo pœnitens à Confessario petit commutationem sui voti, vel omnimodam dispensationem, bene ponderandas seu etiam examinandas esse circumstantias tum ipsius voti, tum etiam personæ, quæ se voto obstrinxit, nec non & modum, quô sese obligavit, vel obligatum voluit; tum verò Confessarius votum commutare studeat, quantum fieri potest, in opera æqualia materiæ voto promissæ, vel certè in talia, quæ ad Dei gloriam & ad salutem animæ hujus pœnitentis videbuntur magis conducibilia: idque à fortiori observandum erit in casu, quo à Sacra Pœnitentiaria fuit delegata potestas dispensandi; quippe quæ non solet, neque etiam vult à quopiam delegato dispensari, nisi priùs omnibus bene examinatis invenerit delegatus, preces

Ora-

Oratoris veritate niti: insuper tam in dispensatione, quàm etiam in commutatione voti Religionis admonendus est Orator (ait Filliucius) ut vitam instituat non admodum discrepantem à vita religiosa; quod tamen intelligendum puto: nisi talis Orator petiérit commutationem, vel dispensationem hujus voti in ordine ad contrahendum matrimonium &c. in his enim & similibus casibus opus est magna circumspectione & prudentia Confessarii: & hanc ob causam à Sacra pœnitentiaria plerúmque potestas dispensandi committi solet *discreto Viro, Confessori, Magistro Theologiæ, vel Decretorum Doctori, veluti* pluribus de hac re diximus *in Theolog. Sacram. part. 3. Confer. 20. ubi de impetrandis, vel non impetrandis dispensationibus.* Videatur etiam de hoc Filliucius *tr. 26. c. 10. n. 299.*

321. Colliges 2dò, quòd licet regulariter loquendo commutatio voti à Confessario fieri debet in aliud opus æquale; nihilominus in hac materia Confessarius non debeat esse nimis scrupulosus, vel nimis anxius; modò enim sinè fraude, vel magna negligentia procedat, non peccabit, quamdiu probabiliter judicat, commutationem esse proportionatam: quin etsi aliquo modò dubitet de hoc, poterit tamen se de facili resolvere; eò quòd in dubio inclinandum sit in partem benigniorem, uti bene monet Diana *part. 3. tr. 5. resol. 25.*

Denique si ex ignorantia, vel anxietate, vel temporis angustia nequeat se resolvere, poterit vel in aliud tempus commodius differre commuta-

mutationem, vel illud commutare in opus alio tempore, vel à ſe, vel ab alio viro diſcreto ac prudenti determinandum v. g. dicendo: *commuto tibi hoc votum in aliud opus à me, dum proximè redieris, deſignandum &c.* vel *in aliud, quod tuus D. Parochus vel tuus Confeſſor ordinarius tibi magis expediens cenſuerit*: quâ commutatione facta ille pœnitens manet liber onere voti v. g. de jejunando &c. cum obligatione tamen confuſa operis poſtea determinandi, veluti ſapienter advertunt Bonacina *diſp. 4. q. 2. punct. 7. §. 3. n. 14.* Diana *1. part. tr. 11. reſol. 52.* Laymann *l. 4. tr. 4. c. 8. n. 25.* & alii plures. Atque hinc ulteriùs

322. Colliges 3tiò, non ſemper neceſſum eſſe (eſto ſecundùm dicta *n. 307.* regulariter loquendo fieri debeat) ut votum perpetuum in aliam obligationem perpetuam, & votum reale in aliam obligationem realem permutetur: nihil proin obſtat, quô minùs ex rationabili cauſa votum reale in obligationem perſonalem, & vice verſa perſonale in obligationem realem mutetur. Ratio hujus eſt: quia æqualitas materiæ in commutatione non tam phyſicè, quàm moraliter attendenda eſt, habito ſcilicet principaliter reſpectu ad Dei gloriam, & ſpiritualem utilitatem voventis: at fieri poteſt, ut ad gloriam Dei, vel ſalutem hujus animæ magis conducat obligatio voti perſonalis, quàm realis, aut vice verſa, juxta diverſitatem conditionum, perſonarum, aut temporum: ergo nihil prorſus obſtat, quò minùs prudenter etiam fieri poſſit

possit hujusmodi commutatio. Hinc Felix Potestas *in Exam. Confessar. tom. 1. part. 2. c. 3. n. 1933.* sapienter monet, opportere, ut Confessarius volens utiliter commutare vota, plures materias optioni sui clientis offerat, quatenus ex illis possit aliquam seligere, quæ omnibus pensatis videtur magis conducens ad animæ salutem. Videantur &c. Suarez *lib. 6. c. 19. n. 16.* Filliucius *tr. 26. n. 286.* Laymann *cit. c. 8. n. 25.*

323. Colliges 4tò, facta semel legitima commutatione, voti etiam Summo Pontifici reservati v. g. peregrinationis ad limina Apostolorum in aliam materiam non reservatam v. g. jejunium, eleemosynam &c. hoc votum posterius (acceptans enim commutationem censetur virtualiter emittere novum votum juxta DD. communiter) non esse reservatum, & hoc ipsô commutabile à quolibet alio Confessario privilegiato. Ità Suarez *de vot. lib. 6. c. 20. n. 15.* Bonacina *ubi suprà pu. 7. §. 3. n. 19.* Filliucius *l. cit. n. 294.* Ratio est: quia quod ipso jure non est reservatum, nequit fieri reservatum sola commutatione; hæc enim commutatio nec tribuit, neque demit qualitatem materiæ de jure huic competentem: ergo cùm jejunium nullo jure sit reservatum Summo Pontifici, planè consequitur illud neque vi commutationis evadere reservatum, & hôc ipso esse rursus commutabile à quolibet Confessario privilegiato. Nec obstat, quòd juxta Canonistas *cap. Ecclesia. 2. ut lite pendent.* quòd *subrogatum debeat sapere*

naturam

naturam ejus, pro quo ſubrogatur; quippe hoc ſolùm debet intelligi, quòd ſubrogatum debeat ſapere naturam illius, pro quo ſubrogatur, quantùm ad ea, quæ pertinent *intrinſecè* ad talem ſubrogationem, non autem quantum ad ea, quæ ſunt *extrinſeca*, uti eſt reſervatio materiæ in ordine ad commutationem voti, ait Filliucius *loc. cit.*

324. Colliges 5tò commutationem non minùs, quàm diſpenſationem votorum per ſe loquendo, & ſecluſa ſpeciali commiſſione fieri poſſe extra confeſſionem, etiam erga abſentem, ſeu locô longiùs diſtantem; neutra enim per ſe loquendo pertinet ad actum confeſſionis. Dixi *per ſe loquendo &c.* ut per hoc innuerem, excipiendum eſſe caſum particularem, quo à S. Pœnitentiaria (ſtylo jam ordinario & receptiſſimo) committitur alicui Confeſſario delegato, ut cum Oratore, vel Oratoribus diſpenſet, *in foro conſcientiæ, & in ipſo actu Sacramentalis Confeſſionis, & non aliter, nec aliô modo &c.*

Ex quo R. P. Reiffenſtuel *in appendice ad lib. 4. n. 457.* eúmque ſecutus R. P. Sichrowaki *in 1. diſſertat. theolog. art. 23.* rectè inferunt, in tali caſu delegationis ab Oratore præmittendam eſſe confeſſionem Sacramentalem, eſto is non ſupponatur obſtrictus aliquo peccato mortali; tum quia mox relata verba ſatis clarè hoc demonſtrant; tum etiam quia clauſula communiter addi ſolita: *audita priùs Sacramentali confeſſione* in ablativo poſita importat conditionem, & conditio formam actus ſuſcipiendi à delegato:

gato: forma autem inevitabiliter ad actus validitatem requiritur: ergo &c.

325. Colliges 6tò, Vota non reservata Summo Pontifici faciliùs esse dispensabilia, vel commutabilia, quàm reservata; tum quia pro dispensandis seu etiam commutandis votis non reservatis nulla præscribitur forma, vel solemnitas specialiter observanda; tum etiam, quia vota Summæ Sedi reservata sunt longè majoris ponderis, sicut & alii Casus Summo Pontifici reservati. Oportet nihilominus, ut etiam in horum commutatione Confessarius cautè ac circumspectè se gerat, declinando hinc nimium rigorem, illinc etiam nimiam laxitatem, quatenus hoc modô animarum saluti, divinóque honori consulat, prout jam constare potest ex hactenus dictis.

Sed quid inquies, si pœnitens jubilæum lucratus per opera præscripta, vel ex oblivione, vel alia de causa tunc temporis non postulavit commutationem voti, poteritnè hanc à quolibet Confessario approbato modò prætendere & obtinere?

326. ℟. Affirmativè. Ità Herincx noster *part. 3. tr. 4. disp. 4. n. 15.* Sporer *tr. 3. c. 3. n. 89.* & solidissimè R. P. Gobat *in Quin. tr. 3. c. 32. n. 243.* cum Sanchezio, Lessio, Palao, Diana & aliis pluribus. Ratio est, tum quia SS. Pontifices in Bullis Jubilæorum neminem adstringunt ad percipiendos favores Jubilæi, utputa absolutionem à casibus reservatis, commutationem votorum &c. ab uno eodémque Confessario; tum potissimùm quia tametsi SS. Pontifices in

Bullis Jubilæorum pro peragendis operibus in ordine ad lucrandum Jubilæum necessariis soleant regulariter præscribere tempus quindecim dierum, dicendo: *qui intra duas hebdomadas designatas jejunaverit, Ecclesias visitaverit, confessus fuerit* &c. non tamen præscribunt certum tempus pro impetrandis favoribus Jubilæi, utputa dicendo: possit eligere Confessarium, *qui intra illas duas hebdomadas illum absolvat, vota commutet, dispenset &c.* sed absolutè dicunt: *qui* (Confessarius) *illum absolvat, vota commutet &c.* Quare cùm S. Pontifex tempus horum privilegiorum percipiendorum non determinet, aut restringat ad 15. duntaxat dies, & aliunde per *L. beneficium ff. de constitut. Princip. constet beneficium Principis esse amplissimè interpretandum*; dicendum profectò est, hanc facultatem eligendi confessarium pro commutatione votorum non restringi præcisè ad illos 15. dies, sed potiùs extendi ad quodlibet aliud tempus, modò opera pro Jubilæo lucrando præscripta à tali pœnitente fuerint peracta. Ex quo facilè convellitur fundamentum Adversariorum, negantium talem commutationem fieri potuisse tempore Jubilæi, eò, quòd Confessarius votum sibi prorsus incognitum non potuerit mutare, cùm non potuerit de illo ferre competens judicium: Negatur enim suppositum, quòd votum tempore Jubilæi præcisè potuerit aut debuerit commutari: hinc sufficit, quòd à Confessario actualiter commutante cognoscatur. Videatur Gobat *loc. cit.*

Colliges tandem 7timò, ea, quæ hactenus diximus de Commutatione votorum quoad modum subrogationis, & materiam subrogatam, pariformiter intelligenda esse de commutatione juramentorum, cum hac sola differentia, quòd is, qui acceptat aliam materiam voto subrogatam, ipsa acceptatione censeatur Deo promittere, quòd velit illam servare, prout paulò suprà *n. 323.* insinuatum fuit: è contrà, qui acceptat materiam juramento subrogatam, censetur equidem ex pacto cum commutante inito se ad eam obligare, non tamen sub novo juramento promittere, ùt palam est, inquit Sporer *cit. c. 3. n. 138.* Ex quo fit, ut omittens materiam voto subrogatam peccet contra virtutem Religionis: è contra omittens, vel negligens materiam locô juramenti subrogatam, peccat potiùs contra fidelitatem, & graviter quidem, si materia subrogata supponatur fuisse gravis momenti: leviter verò, si levis duntaxat momenti fuisse supponatur, secundùm *communem DD.* teste Sporer *loc. cit.* 327.

Sed quid, inquies, si supponamus locô materiæ gravis v. g. peregrinationis notabilis vel jejunii in pane & aqua fuisse subrogatam à Confessario materiam de se levem, & hanc ipsam materiam levem postea à pœnitente negligi, peccabitnè pœnitens graviter, vel leviter tantùm per hujusmodi neglectum?

℟. Probabilissimè non peccabit, nisi venialiter. Ratio est, tum quia materia levis supponitur justè fuisse subrogata; tum etiam quia hæc 328.

 materia

materia ſupponitur eſſe tam abſolutè, quàm reſpectivè etiam levis; qui autem materiam undequaque levem negligit, juxta communem DD. non peccat niſi leviter, perinde ac ſi materiam levem primò promiſiſſet, & dein non ſtetiſſet promiſſis; tum denique: quia negligens pœnitentiam levem pro peccatis gravibus ſibi injunctam, non peccat graviter, ſed leviter tantùm: ergo ſimiliter is qui negligit materiam levem locô materiæ gravis voto promiſſæ ſubrogatam. Et ità tenet Sporer *loc. cit. in fine.*

Conferentia duodecima.

In Tertium Præceptum Decalogi, præſertim de obligatione audiendi Sacrum.

SUMMARIUM.

329. Vi tertii præcepti decalogalis præcipitur obſervantia feſtorum.

330. Per dies feſtos intelliguntur illi, qui legitima auctoritate Eccleſiæ inſtituti ſunt ad celebrandas Dei laudes.

331. Qui juxta hodiernum Eccleſiæ morem incipiunt à medio noctis & finiuntur altero ſeu ſequenti noctis medio.

332. Po-

332. Poteſtas inſtituendi dies Feſtos pro univerſali Ecclesia competit Summo Pontifici: pro Diœceſi verò Epiſcopo cum conſenſu Cleri ac populi.

333. Nomine Miſſæ audiendæ hic veniunt orationes & ritus ab Eccleſia pro Sacrificio Miſſæ præſcripti.

334. Miſſam audire idem ſonat, ac religiosè & devotè eidem Sacrificio aſſiſtere: ad quod.

335. Præter præſentiam corporalem & moralem inſuper neceſſariò requiruntur duæ conditiones, intentio ſcilicet & attentio.

336. Sufficit tamen intentio audiendi Miſſam abſque intentione poſitivè ſatisfaciendi præcepto Eccleſiæ.

337. Attentio ſufficiens poteſt eſſe triplex, ſcilicet vel 1. ad verba Sacerdotis, vel 2. ad myſteria, vel 3. ad laudandum & honorandum Deum.

338. Omnes fideles uſu rationis pollentes, & moraliter ac religiosè aſſiſtere valentes tenentur ad audiendum Sacrum.

339. Idque ſub gravi obligatione omnibus diebus dominicis, ac feſtivis.

340. Probabiliùs tamen jure Eccleſiaſtico duntaxat.

341. Reſolvitur Caſus I. cujusdam perſonæ, dubitantis an ſatisfecerit præcepto audiendi Sacrum, eò quòd per notabilem partem hujus fuerit intenta confeſſioni ſeu narrationi peccatorum ſuorum.

342. Confeſſarius actu excipiendis confeſſionibus occupatus, probabiliùs poteſt ſimul audire Sacrum.

343. Huic tamen obligationi minimè ſatisfaciunt alii, qui per notabilem, vel omnino majorem partem Sacri miſcent colloquia de rebus profanis vel turpibus.

344. Qui verò ſubinde garriunt non ità, ut devotionis internæ obliviſcantur, per ſe loquendo non delinquunt, niſi venialiter.

345. Reſolvitur Caſus II. cujusdam pœnitentis, qui aſſiſtendo duobus Sacris ſimul à diverſis Sacerdotibus dictis probabiliter ſatisfecit obligationi audiendi duo Sacra.

346. Satisfit cuidam instantiæ contra hanc resolutionem.

347. Non tamen satisfaceret præcepto audiendi Missam, qui simul duas vel plures partes Missæ audiret, à diversis celebrantibus.

348. Idipsum probabiliùs tenendum est de eo, qui uni Sacro ab elevatione usque ad finem, alteri verò à principio usque ad consecrationem assisteret.

349 Resolvitur Casus III cujusdam Prænobilis, qui Româ obtinuerat licentiam audiendi Sacrum in suo oratorio privato infirmitatis tempore, quo Ecclesiam accedere non posset.

350 Hujus famuli ad servitium non necessarii probabiliùs non satisfaciunt huic præcepto, audiendo Sacrum in eodem Oratorio.

351. Secus discurrendum de illis, qui ad servitium infirmi moraliter sunt necessarii.

352. Quid si talis Dominus solùm absque difficultate nequeat accedere publicam Ecclesiam?

353. Qui die festo à Principe sæculari præcisè instituto Sacrum non audit &c. peccat quidem contra obedientiam, non tamen contra virtutem Religionis.

354. Domi se continens, & solo animô vel precibus ad Deum fusis se conjungens Sacerdoti in Ecclesia celebranti non satisfacit præcepto de audiendo Sacro.

355. Probabiliter tamen ille, qui è fenestra Cameræ suæ, non procul ab Ecclesia distantis Sacerdotem ad aram litantem videt, & devotè auscultatur.

356. Sicut & ille, qui ad aram deserviens modico duntaxat tempore abest; secus, si per notabilem partem abesset, eamvè negligeret.

357 Recensétur breviter distinctio partium Missæ seu Sacrificii, à Doctoribus communiter fieri solita.

358. Quænam pars juxta verosimiliorem Doctorum notabilis censenda sit.

359. Au-

359. Auditioni Sacri non obstat recitatio Breviarii, vel aliorum devotionalium.

360. Ab obligatione audiendi Sacrum neque cœcus eximendus est, neque surdus: & quid de pueris ac puellis?

361. Fideles regulariter non tenentur audire Sacrum in propriis Ecclesiis.

§. I.

Præmittuntur, & breviter resolvuntur quæsita scitu necessaria ad debitè resolvendos Casus de obligatione audiendi Sacrum.

Quæres primò, quidnam vi tertii præcepti decalogalis: *Memento ut diem Sabbathi &c.* præcipiatur?

℞. Vi hujus præcepti in nova lege intelligitur præcepta observantia Festorum tum dominicalium, quæ abrogato Judæorum Sabbatho in memoriam Resurrectionis Christi, tum aliorum etiam, quæ immediatè in honorem Dei vel aliorum Sanctorum, ad celebrandas Dei laudes, aliáve beneficia recolenda sunt. Hæc autem observantia, ùt advertit Cajetanus *in Summa V. Festorum violatio* in tribus consistit, scilicet 1. in auditione Missæ: 2. in abstinentia ab operibus servilibus, & 3. in abstinentia à quibusdam actionibus forensibus. Nos in hac Conferentia primam obligationem ventilabimus de audiendo Sacro. 329.

Quæres jam 2dò, quidnam intelligatur per dies festos? & qua horâ incipiant, ac rursus finiantur?

330. ℞. Quoad primam partem hujus quæsiti, nomine dierum festorum intelligi illos, qui authoritate legitima Ecclesiæ fuêre instituti, ad Dei, Sanctorumvè laudes celebrandas, & ad recolenda beneficia. Ità in re *communis DD.* Dicitur autem 1. *auctoritate legitima Ecclesiæ:* etenim institutio dierum festivorum pertinet ad jurisdictionem spiritualem: sicut ergo non quivis capax est hujus jurisdictionis spiritualis; ità nec cuivis competit hæc auctoritas, sed soli Ecclesiæ, prout ampliùs constabit ex proximè dicendis. Dicitur 2dò *ad recolenda beneficia, & ad celebrandas Dei laudes;* finis quippe primarius talium festivitatum est cultus Dei; nam ideo fideles jubentur alia negotia tantisper seponere, quatenus sacrificiis & orationibus eò commodiùs, ut condecet, valeant vacare.

Finis verò 2darius est fidelium utilitas; tum spiritualis, quatenus scilicet intellectum Dei cognitione ex concionibus vel lectionibus spiritualibus haurienda imbuere, voluntatem Dei amore inflammare, conscientiam à peccatorum sordibus mundare possunt; tum corporalis etiam, ne corporis vires perpetuis laboribus ad instar brutorum exhauriantur, prout jam pridem Auctor Naturæ *Exod. 23. 12.* mandaverat Israëlitis hisce verbis: *Sex diebus operaberis, septimo die cessabis, ut requiescat bos & asinus tuus, & refrigeretur filius ancillæ tuæ &c.* Et tales sunt

hodie

hodie omnes dies Dominici, nec non Festa Domini, B. Virginis Mariæ, SS. Apostolorum & aliorum multorum Sanctorum, prout in Ecclesia Catholica plùs quàm notum est cuivis verè fidelium.

℞. jam ad alteram quæsiti partem. Olim 331. dies festi inchoabantur à primis vesperis, & finiebantur in secundis, veluti constat *ex cap. 1. de feriis.* Verùm hodie mos Ecclesiæ fert, ut incipiantur à medio noctis, & durent usque ad alterum, seu sequens noctis medium, nisi alicubi fortassis legitima consuetudine aliud fuisset introductum. Ità post Abbat. Sylvestrum tenet Tamburinus *in decalog. lib. 4. c. 1. §. 2. n. 2.* Dixi etiam: *Nisi alicubi fortassis legitima consuetudine fuisset aliud introductum*; nihil enim obstat, quò minùs vel consuetudine, vel auctoritate Ecclesiæ statui possit, ut dies festus horis duntaxat antemeridianis, vel usque ad finem officii solemnis agatur cum obligatione audiendi Missam & abstinendi ab operibus servilibus, prout post Suarezium, Gobat & alios bene notat noster V. P. Cherubinus Mayr *in Trismegist. dist. 3. c. 2. §. 1. n. 276.*

Quæres 3tiò, quibusnam competat hæc facultas instituendi dies festos?

℞. Facultas seu potestas instituendi dies fe- 332. stos pro universali Ecclesia competit Summo Pontifici seu Capiti universalis Ecclesiæ. 2. pro Diœcesi autem, vel oppido aut civitate particulari &c. competit etiam Episcopis. Ratio hujus facilè colligitur ex proximè dictis: quia in-

institutio hæc dierum festorum, utpote concernens cultum Dei & animarum salutem incumbit Pastoribus spiritualibus, & pertinet ad jurisdictionem spiritualem: ergo quemadmodum Summo Pontifici, & soli quidem, competit jurisdictio in universalem Ecclesiam, Episcopis autem in suam cuique Diœcesin; ità illi competit potestas instituendi dies festos pro universali Ecclesia, his verò pro suis respectivè Diœcesibus; sed cùm consensu Cleri, id est, majoris partis Capituli, ùt dicitur *cap. cum Clerici. de V. S.* nec non cum consensu populi, prout colligitur ex *cap. conquestus. de feriis.* Ubi dicitur: *quas* (festivitates scilicet) *singuli Episcopi in suis diœcesibus* cum Clero & Populo duxerint solemniter venerandas. Et licèt nonnulli putent, consensum populi non esse necessarium; certum tamen est, quòd Episcopi de facili sinè consensu populi ac Cleri non debeant instituere nova Festa, prout Urbanus VIII. in sua Bulla *Universa per orbem anno 1642.* edita expresse præcipit eo fine, ne fideles, præsertim mechanici, nimiùm graventur, dum iisdem interdicitur panis quotidianus pro se & suis lucrandus. Videatur de hoc Gobat *theolog. exper. tr. 5. n. 72.* vel Tamburinus *ubi suprà* §. *1. n. 3.*

Quæres 4tò, quidnam intelligatur nomine Missæ, seu Sacri audiendi?

333. ℟. Nomine Missæ hic intelligitur Sacrificium novæ legis, quatenus involvit omnia ex præscripto Ecclesiæ à prima formatione Crucis ad pedem Altaris usque ad finem secundi Evangeli

à Sa

à Sacerdote dicenda. Ità Dicastillo *tom. 1. in 3. part. tr. 5. disp. 5. n. 18.* Loquimur autem hîc de Missa non quacunque, sed de integra, velut i patet ex ipsa descriptione: alia est quæstio, (ùt videbitur) an, vel qualiter delinquant, qui partem Missæ negligunt?

Quæres ulteriùs 5tò, quid sit audire Missam, & quænam conditiones requirantur ad veram auditionem Missæ ab Ecclesia præscriptam?

℟. ad priorem partem hujus quæsiti: Audire Missam idem est, ac eidem interesse humano modô, id est, corpore & mente, in tali distantia, ut possit attendere ad ministerium Sacerdotis. Ità Bonacina, Bassæus, & alii plures. Pro hujus tamen pleniori intelligentia juvabit notâsse, ad veram auditionem requiri duplicem præsentiam audientis, corporalem scilicet (quam alii etiam physicam appellant) & moralem. Corporalis seu physica est, quâ quis corpore ita præsens est Missæ, ut, quantum in ipso est, possit aliquô modo percipere ministerium Sacerdotis, seu, quidnam agat, dicatvè Sacerdos. Moralis præsentia (quam præter corporalem insuper necessariam esse, apud omnes in confesso est) est illa, quâ quis Sacrificio interest, ùt homo ratione præditus, seu humano & religioso modô. Ità cum aliis multis Gobat *Theolog. experim. tr. 5. n. 17. & 33.* Ex his facilè liquet, eos, qui Sacerdoti celebranti corpore quidem assistunt etiam proximè, sed sinè ulla attentione vel devotione &c. ad instar infantium, vel dormientium, morevè bestiarum

334.

rum &c. minimè satisfacere huic præcepto: esto enim physicè, minimè tamen moraliter reputantur interesse tremendo SS. Missæ Sacrificio. Econtrà verò illi, qui physicè quidem & corporaliter existunt extra Ecclesiam v. g. in cœmeterio vel alio loco contiguo &c. ità, ut ex aliorum intra Ecclesiam existentium signis, sive visu, sive etiam auditu percipere valeant, quidnam Sacerdos ad aram litans agat, possunt huic præcepto satisfacere, modò religiosè ac devotè auscultent. Ità sanè *ex communi Doctorum* Tamburinus *in decalog. lib. 4. c. 2. §. 1. n. 12.* Sporer *tr. 3. in decalog. c. 4. n. 9.* Gobat *ubi suprà à n. 122.*

335. ℞. jam ad posteriorem partem ejusdem quæsiti, præter præsentiam corporalem physicam & moralem mox explicatam, insuper ad religiosam, uti condecet, auditionem Sacri necessarias esse duas conditiones, scilicet 1. *intentionem* ex parte voluntatis, seu voluntatem colendi Deum, & *attentionem* ex parte intellectûs. Ità Sporer *cit. c. 4. n. 14.* Ratio est: quia Ecclesia præcipiendo fidelibus auditionem Sacri, intendit talem præsentiam, seu assistentiam Sacrificio, quà audiens Deum verè colat cum Sacerdote orante ac celebrante; atqui ad verum Dei cultum necessaria est interna voluntas seu intentio Deum colendi, & attentio ad id, per quod Deus colitur, scilicet Sacrificium: ergo &c.

336. Dixi: intentio *audiendi Missam;* non enim sufficeret intentio præcisè materialiter interessendi & spectandi illas ceremonias, prout pagani & hæretici

hæretici faciunt, ſed requiritur intentio intereſſendi rei ſacræ, ſeu cultui divino: non tamen neceſſaria eſt intentio formalis præcepti, id eſt talis, quâ quis poſitivè & reflexè intendat ſatisfacere præcepto Eccleſiæ; nam hôc ipſo, quòd quis faciat id, quod præcipit Eccleſia, ſatisfacit præcepto: hinc ſi quis die dominico vel feſto devotè interfuit Sacrificio Miſſæ, eſto nihil prorſus cogitâſſet de die feſto, vel de præcepto Eccleſiæ, eſto etiam ſtatuiſſet poſtea aliam Miſſam audire; non teneretur ad hanc vi præcepti Eccleſiaſtici, eò quôd huic per priorem auditionem jamjam ſatisfecerit, uti rectè docent Tamburinus *loc. cit. n. 17.* Sporer *ubi ſuprà n. 15.* & alii communiter.

Porro attentio requiſita & ſufficiens ad auditionem Sacri triplex eſſe poteſt: prima, cæteris quidem imperfectior, quâ quis præcisè attendit ad verba & acta Sacerdotis, animô tamen honorandi Deum, ùt jam dictum fuit: neque enim tenetur audiens durante Sacro dicere certas preces particulares, ſed ſufficit, quòd aſſiſtat Sacerdoti nomine totius Eccleſiæ oranti. 2da attentio fieri poteſt ad myſteria, præſertim paſſionis ac mortis per tremendum Miſſæ Sacrificium recoli ſolita: nec dubium, quin hæc attentio ſit Deo gratior, quàm illa prior. 3tia denique poteſt eſſe attentio finis Sacrificii, ſcilicet ad Deum laudandum, deprecandum, & glorificandum, per orationes, pias meditationes & ſimilia, durante Sacrificio Miſſæ peragenda, prout hodie fert communis praxis fidelium.

337.

Quo-

Quocirca tamen specialiter admonent Doctores, ut quivis fidelium ità intendat privatis suis devotionibus, ne partium principalium, puta consecrationis seu elevationis, sumptionis &c. omnino obliviscatur, licèt ex post facto, dum quis ex naturali distractione, vel inadvertentia, seu etiam intentione ad particulares devotiones non attenderit, parùm sit scrupulizandum; quia supponitur habuisse intentionem generalem cum Sacerdote & reliquis fidelibus Deum glorificandi &c. &c. Videatur Tamburinus *cit.* §. 1. *n.* 19. vel Sporer *n.* 16.

Quæres 6tò, utrum omnes fideles teneantur ad audiendum Sacrum?

338. ℞. Omnes omnino fideles, usu rationis pollentes, & moraliter assistere potentes tenentur ad audiendum Sacrum. Ità *communis & certa omnium Catholicorum sententia*, nemine, ùt scio, contradicente. Fundatur hæc doctrina nedum in *cap. omnes fideles*, & *cap. Missas. de consecrat. dist.* 1. sed insuper in communi persuasione, consuetudine, & receptissima praxi fidelium. Quia tamen infideles seu non baptizati, sicut & catechumeni per baptismi januam nondum fuêre ingressi Ecclesiam, & per consequens hujus jurisdictioni non subjiciuntur, eò ipso ab hac obligatione, sicut & cæteris legibus præcisè ecclesiasticis eximendi veniunt: idipsum tenendum est de infantibus ante septennium, & de amentibus, quippe qui ob defectum sufficientis usus rationis nequeunt, humano ac religioso more interesse Sacrificio, quin

quin potiùs haud infrequenter aliorum fidelium devotioni ponunt obſtaculum inconditis clamoribus aut geſtibus, vel ex hoc ipſo capite arcendi potiùs ab ingreſſu Eccleſiæ tempore Sacrificii juxta *communem Doctorum.*

Quæres 7timò, utrum fideles omnibus diebus dominicis ac feſtivis teneantur intereſſe Sacrificio Miſſæ?

℞. Affirmativè, intelligendo tamen de diebus feſtivis legitima auctoritate inſtitutis: & hoc præceptum obligat ſub peccato mortali. Ità rurſus ex *communi & certa ſententia* Felix Poteſtas *in Examen. Confeſſar. tom. 1. part. 3. n. 2788.* Conſtat hoc ex proximè allegato *cap. Miſſas.* Tum etiam ex fine Sacrificii, quod ad colendum Deum, & ad recolenda paſſionis myſteria inſtitutum fuit, immò importat actum præſtantiſſimum cultûs divini, ſcilicet latrevtici: ergo quemadmodum omnes fideles tenentur jure naturali Deum colere; ità meritò omnes jure Eccleſiaſtico adſtringendi ad intereſſendum Miſſæ Sacrificio, præſertim cùm omnes ſimus per Chriſti paſſionem redempti, adeóque gratitudo debita nos adſtringat ad frequenter recolenda paſſionis myſteria. Quod verò hoc præceptum obliget ſub peccato mortali, conſtat nedum ex communi perſuaſione fidelium, ſed ex eo etiam, quòd ſit de re ex objecto gravi, id eſt, concernente cultum divinum jure naturali debitum; unde non immeritò Innocentius XI. damnavit ſequentem *n. 52.* propoſitionem: *Præceptum ſervandi Feſta non obligat ſub mortali, ſepoſitô,*

sepositô scandalo, si absit contemptus. Videatur de hoc Cardenas *in Crisi theolog. dissert. 32. c. 2. à n. 9.* Sporer *ubi suprà n. 7.*

Quæres denique 8tavò, sitne hoc præceptum de audiendo Sacro jure divino, vel verò merùm Ecclesiastico introductum?

340. ℞. Probabiliùs jure Ecclesiastico duntaxat hanc legem fuisse introductam, licèt in jure divino fundetur. Ità Suarez *tom. 1. de Relig. lib. 2. de festor. observat. c. 4. n. 8.* Filliucius *tr. 27. n. 16.* R. D. Michel *tom. 2. part. 2. pu. 3. sect. 7. n. 5.* Ratio est: quia in lege gratiæ jure divino tantùm præcepta fidei, Sacramentorum, & Sacrificii data sunt à Deo, quippe quæ sola ad substantialia legis pertinent: cætera verò (inter quæ est etiam observantia Festorum) accidentalia sunt: ait Michel *loc. cit.* Quia tamen, uti jam dictum, etiam jure divino jubemur colere Deum cultu latrevtico; ideò hoc præceptum meritò dicitur fundatum in jure divino &c.

§. II.

Proponuntur, & breviter resolvuntur Casus practici de auditione Missæ.

CASUS PRIMUS.

Titia mulier nuper devotionis causâ accessit Ecclesiam, Sacramentali Confessione expiatura conscientiam, fatetur tamen, se nonnihil à suo intento & devo-

devotione debita fuisse impeditam, partim quia in illa Ecclesia non, nisi unicum Sacrum fuit celebratum; partim etiam quia durante eodem Sacrificio confessionem Sacramentalem deposuit, eámque usque ad elevationem, & nonnihil ultra (præter intentionem quidem) protraxit; hinc jam de novo, nescio quo conscientiæ remorsu obruta, sciscitatur ex alio Confessario; an credat, se nuper satisfecisse præcepto Ecclesiæ de audiendo Sacro? Quid ad hæc Confessarius?

℟. Confessarius Titiæ dicat, propter peractam confessionem de præterito non esse multùm scrupulizandum, vel dubitandum, an præcepto Ecclesiæ satisfecerit, modò habuerit intentionem audiendi Sacrum, prout procul dubio habuit: nihilominus imposterum meliùs ac tutiùs facturam, si confiteatur alio tempore vel certè, ubi occasio dat, aliud adhuc Sacrum reverenter ac devotè audiat. Hujus opinionis sunt Lessius *in consil. moral. Verb. Missa. Cas.* 2. Gobat *cit. tr.* 5. *n.* 258. referens pro eadem opinione (contra Bonacinam, Tamburinum, Dicastillo, Bassæum, Marchantium nostrum, & alios plures) Castropalaum *tr.* 22. *pu.* 16. *n.* 4. Escobar *theolog. mor. lib.* 42. *sect.* 1. *c.* 4. Reginaldum, Busenbaum, Gaugericum, & plures alios. Ratio autem hujus probabilis opinionis est 1. quia sæpe fit, ut confitens audiat tam perfectè vocem Sacerdotis sacrificantis, nec non tinnitum tintinnabulorum, ut possit perfectè discernere, quousque Sacerdos pervenerit. 2. quia omnis actus pius & religiosus, quem quis

341.

erga Deum tempore Sacrificii exercet, censetur continere attentionem interiorem necessariam audiendi Sacrum: atqui exomologesis est actus summæ reverentiæ erga Deum: ergo est compatibilis cum auditione Sacri. 3. denique ipsa narratio peccatorum facta Sacerdoti nomine Christi, se habet perinde, ac si ipsi Christo Domino fieret: quis autem neget, inquit Gobat *cit. n. 261.* licere sub Sacro, quod unicum audire quis vult, confiteri Christo Domino, vel æterno Patri sua peccata? Profectò vix inveniemus quempiam, qui negat, fas esse tempore Missæ audiendæ indagare in sua delicta, & tamen seriosa indagatio multùm distrahit. Unde sapientissimus Lessius posteaquam *loc. cit.* dixit, probabile esse: eos, qui tempore Sacri confitentur diebus festis, si per bonam partem e. g. tertiam in eo opere occupentur, ità, ut non possint attendere ad Sacrificium, in rigore non satisfacere præcepto; eò quòd Confessio mentem absorbeat, & aliis affixam teneat, adeò, ut de Sacrificio vix possint cogitare; nihilominus subjunxit: *probabile judico, etiam eos non teneri ad aliud Sacrum audiendum, quibus sat temporis suppeditat, si bonam saltem partem extra confessionem audierint, ac proinde sub peccato mortali non cogendos tanquam adstrictos, sed hortandos tanquam ad id, quod tutius & decentius.* Ità Lessius in rem nostram.

Ergonè, inquies, etiam Confessarius, dum actu occupatur excipiendis confessionibus pœnitentium, poterit simul satisfacere præcepto de

de audiendo Sacro, esto ipse tali die non celebret?

℟. A fortiori de Confessario idemmet di- 342. cendum esse, quod proximè de pœnitente dictum fuit; tum quia excipere confessiones est opus valde divinum, Deo placitum & ad Dei cultum, nec non ad animarum salutem summopere proficuum; tum etiam quia mens Confessarii regulariter loquendo non ità validè occupatur circa narrationem peccatorum, quàm mens pœnitentis, ideóque dum actu fungitur officio audientis facillimè potest exercere actus interiores erga rem divinam, suàsque preces, ac desideria conjungere illis à Sacerdote erga Deum effusis. Hinc non abs re Gobat *tr. 5. Theolog. experim. n. 270.* ait: extra omnem umbram dubii esse, illos, (id posse) quorum sedes confessionalis est proxima aræ, & singulariter, quando habent, ut sæpe fit, in prospectu ipsum sacrificantem.

Sed quid, inquies, de illis tenendum, qui juxta hodiernum morem durante SS. Missæ Sacrificio quasi continuò garriunt, vel profana, utputa novellas &c. litteras &c. legunt, fabulas ab aliis auditas narrant, rident, tabaccum hinc inde præsentant vel offerunt?

℟. Si per majorem partem vel certè satis 343. notabilem miscent colloquia seria de hujusmodi rebus profanis, vel quod adhuc pejus, omnino turpibus &c. minimè satisfaciunt præcepto. At verò: si hujusmodi colloquia non ità seriò protrahant, ut omnem attentionem, seu etiam de-

votionem internam impediant vel excludant, satisfaciunt quidem præcepto Ecclesiæ quoad substantiam: nihilominùs per se loquendo saltem venialiter delinquunt.

Ratio prioris est: quia talia colloquia, actiones & occupationes ex sua natura non solùm impediunt internam intentionem & devotionem ad audiendum Sacrum necessariam, sed insuper sunt contraria cultui divino & reverentiæ Sacro debitæ, eò præsertim, quòd & alii multi propterea impediantur in sua devotione, & inde scandalizentur, prout bene docet Gobat *n. 288.* Ratio autem posterioris est: quia si colloquia non misceantur seria, vel interpolatis tantùm vicibus, non obstant, quò minùs possit attendi ad auditionem Sacri: esto enim tales nugæ internam devotionem soleant impedire, non tamen omnem tollunt: ergo non transcendunt culpam venialem contra virtutem Religionis, saltem per se loquendo.

344. Dixi: *saltem per se loquendo*; nam quòd per accidens, utputa vel ratione scandali aliis dati, quos propterea à sua devotione retrahunt vel impediunt, vel ratione detractionum &c. possint, & fortassis sæpiùs peccent mortaliter, minimè dubitandum est, præsertim hoc tempore. Quocirca vel maximè illis cavendum existimo ac consulo, qui aliis in exemplum sunt positi, ne irreverenter aut dissolutè sese habendo tempore divinorum, potiùs cedant in destructionem, quàm in ædificationem subditorum, non sinè multùm deplorando animarum, cultùsque divini

divini detrimento. Videatur Bassæus *tom. 2. verb. Missa. 3. n. 6.* Gobat *n. 290.*

CASUS SECUNDUS.

Sempronius homo non minùs luridus, quàm salutis suæ incurius, ob neglectum nuper in die festivo Sacrum, jussus fuit à Confessario proximo die festo pœnitentiæ causâ duo Sacra audire: hanc pœnitentiam Sempronius utut ægrè acceptavit, utpote libentiùs nullum auditurus, quò verò faciliùs ab hoc onere sese expediret, studiô accessit Ecclesiam, in qua noverat communiter à diversis Sacerdotibus plura Sacra simul dici: ubi etiam sorte bona invenit duos simul celebrantes, & utriusque Sacrificio simul attentè astitit, licèt cæteroquin parum, vel nihil omnino oraverit, móxque finitis Sacris Templô excesserit. Jam dubitatur, an Sempronius suæ obligationi satisfecerit?

℟. Sempronius probabiliter satisfecit suæ obligationi. Ratio est: quia Confessarius solùm præcepit, ut duo Sacra audiret, non item, ut ea audiret successivè: atqui in omni rigore dici potest, Sempronium duo Sacra audivisse: ergo & dici potest satisfecisse suæ obligationi. Esto etiam supponatur durantibus Missæ Sacrificiis parum, vel nihil omnino orâsse, supponitur tamen, attentè & religiosè iisdem astitisse; quod ipsum sufficit ad substantiam Sacri audiendi, juxta hactenus dicta. Accedit, quòd odiosa sint strictè interpretanda, & quantum proprietas verborum admittit, restringenda potiùs, quàm extendenda: immò in dubio potiùs in- 345.

clinandum in favorem rei: atqui præfata obligatio fuit Sempronio odiosa, nec quidquam obest, quò minùs in omni rigore juxta verborum proprietatem dicatur audivisse duo Sacra: ergo potiùs in hujus favorem inclinandum est, atque dicendum, quòd huic præcepto Confessarii satisfecerit. Et ità expressè tenent Illsung *tr. 5. disp. 2. n. 162.* Viva *ad proposit. 53. ab Innocent. XI. damnatam n. 5.* Babenstuber *tr. 5. disp. 4. n. 19. in fine.* Quidquid demum sit de serio emendationis proposito hujus pœnitentis; de quo ex hac specie facti meritò dubitare licet.

At, inquies contra hanc resolutionem, semper supponendum est, nisi aliunde de contrario constet, Confessarium pœnitentiæ causâ voluisse injungere opus supererogatorium, præsertim tali pœnitenti, utpote ità salutis suæ incurio, ut etiam Sacrificium neglexerit; atqui nisi Confessarius intendisset duo Sacrificia successivè audienda, planè non injunxisset opus supererogatorium; aliunde enim Sempronius jam fuisset obligatus interesse divinis spatio mediæ circiter horæ: ergo potiùs dicendum, quòd Sempronius interessendo simul duobus Sacris non satisfecerit obligationi suæ.

346. ℞. *Negando min.* Nam obligatio audiendi duo Sacra procul dubio fuit supererogatoria, quandoquidem hæc ab Ecclesia nunquam, nequidem in die Natilitio Domini præcipitur: quòd autem hæc duo Sacra potuerit simul audire, per accidens, in qualemcunque demum favorem Sempronii contigit; qui, si non invenisset

in

in Ecclesia duos simul celebrantes, jam fuisset obligatus ad exspectandum Sacrificium ab alio Sacerdote celebrandum.

Dices iterum: ergo pariter satisfacit præcepto Ecclesiæ ille, qui duas, vel plures partes Missæ audit à diversis simul eodem tempore celebrantibus, v. g. ab uno Sacerdote à consecratione usque ad finem, ab altero verò ab initio usque ad elevationem &c.

℟. Negando illatum & paritatem. Disparitas est; quia Missæ Sacrificium ex sua natura est quædam res successiva, ità ut suas partes simul habere non possit: consequenter ex ipsa natura Missæ impossibile est, ut constituatur ex partibus eodem tempore simul existentibus, prout tamen deberet fieri in casu proposito. Adde insuper, quòd neque ex ullo privilegio aut declaratione Ecclesiæ constet, eum, qui pluribus partibus Missæ simul à diversis dictis interest, satisfacere: quin potiùs ab Innocentio XI. hoc expresse damnatum legimus per propositionem *n.* 53. sequentis tenoris: *Satisfacit Præcepto Ecclesiæ de audiendo Sacro, qui duas ejus partes, immò quatuor simul à diversis celebrantibus audit.* 347.

Sed quid, ais, tenendum de eo, qui ad Sacrum serò veniens interfuit Missæ priori ab elevatione usque ad finem, posteriori autem mox sequenti ab initio usque ad consecrationem: Satisfecitne præcepto Ecclesiæ?

℟. Juxta opinionem Suarezii, Tamburini, Illsung & aliorum plurium non satisfacit; eò 348.

quòd plures partes diverſorum Sacrificiorum nequeant coaleſcere in unum Sacrificium, quemadmodum diverſæ partes diverſorum officiorum, quæ ſunt affixa ſingulis diebus, nequeunt coaleſcere in unum officium Canonicum. Verùm contrariam opinionem Cardenas, Buſenbaum, Marchantius noſter *in tribun. de Miſſa. tr. 4. tit. 2. qu. 1. dub. 2.* Gobat *cit. tr. 5. n. 143.* la Croix *lib. 3. part. 1. n. 611.* putant etiamnum probabilem, ratione deſumpta à pari: quia recitans horas minores priùs, poſtea verò matutinum &c. adhuc cenſetur recitare unum officium, & ſatisfacere ſuæ obligationi: ergo ſimiliter reputari debet auditio unius Miſſæ, licèt poſterior audiatur ante priorem. Nec refert, quòd Sacra à diverſis legantur; nam audiuntur ab uno: deinde etiam officium Canonicum ſolet à diverſis legi præſertim in Choro, & tamen omnes ſimul cenſentur complere unum officium & ſatisfacere ſuæ obligationi. His de cauſis ego exiſtimo, quòd ſi aliquis nequeat intereſſe poſteriori Miſſæ usque in finem, teneatur ſaltem huic intereſſe usque ad conſecrationem; ferè quemadmodum rationabiliter dubitans, an dies naturalis, ſeu tempus recitandi officii divini non jam exſpiraverit, nedum poteſt, ſed etiam tenetur adhuc ad recitandum breviarium; tum quia ex una parte obligatio recitandi eſt certa, ideóque manet in poſſeſſione; tum etiam quia ex altera parte adhuc probabile relinquitur, quòd poſſit ſatisfieri huic obligationi: ergo tenemur ad hoc pro viribus

conari,

conari, juxta *communem Doctorum*: eadem autem est ratio pro auditione Missæ successivè per diversas partes: ergo &c.

CASUS TERTIUS.

Cajus genere nobilis obtinuit Româ facultatem tempore infirmitatis, quo domô egredi non posset, in suo Oratorio privato audiendi Missam, cum hac tamen clausula, ut diebus dominicis ac festivis unica duntaxat persona servitiis necessaria eidem Sacro interesse valeat, reliquæ verò omnes accederent Ecclesiam publicam, ibidem satisfacturæ præcepto Ecclesiastico de audienda Missa. His non obstantibus Cajus pluries curavit in suo Oratorio Missam legi, etiam illis diebus dominicis ac festis, quibus absolutè quidem potuisset, noluit tamen accedere Ecclesiam, eò quòd sinè difficultate ob aëris inclementiam, vel pluvias &c. id non potuerit: insuper contigit, ut iisdem diebus festivis plures famulæ ac famuli eidem Sacro interfuerint, vel quia plures ad servitia Cajo illo tempore fuêre necessarii, vel certè, quia ob aëris inclementiam, aut pluvias &c. noluerunt accedere Ecclesiam publicam. Hinc jam ad nostrum propositum dubitare licet 1. an Cajus non peccaverit, curando Sacrum legi etiam illis diebus festivis, quibus Ecclesiam potuisset accedere? 2dò, an famulæ aut famuli audiendo Missam diebus dominicis aut festivis in Oratorio Caji satisfecerint præcepto Eclesiastico?

℞. ad prius quæsitum: à Confessario vel maximè indagandum, an Cajus nedum physicè, sed etiam moraliter non potuerit accedere 349.

 Eccle-

Ecclesiam v. g. ob periculûm infirmitatis &c. &c. an verò moraliter sinè tali periculo sanitatis potuisset? Si priùs dicendum; quòd non deliquerit, quin potiùs bene egerit, audiendo Missam in suo Oratorio privato; quia ùt supponitur, habuit licentiam tempore infirmitatis audiendi Missam in suo Oratorio: aliunde etiam pernotum est: melius esse audire Missam, quàm non audire. At verò, si supponitur posterius, dicendum foret 1. Cajum nedum non satisfecisse præcepto Ecclesiæ, sed insuper 2dò graviter deliquisse, procurando, ut Missa tali die in suo Oratorio privato legeretur. Ità Doctores *communissimè*. Ratio prioris est; quia juxta *communem DD.* apud Gobat *Theolog. experim. tr. 5. n. 356.* non satisfaciunt præcepto Ecclesiæ, qui contra Ecclesiæ præceptum die dominico aut festivo audiunt Sacrum in tali Oratorio privato: atqui Cajus nedum contra prohibitionem Ecclesiæ in suo Oratorio privato, & contra omnem licentiam audivit Sacrum, sed insuper etiam Sacerdotem, ut illic sinè licentia celebraret, induxit: ergo graviter deliquit, neque satisfecit præcepto Ecclesiæ.

Ratio autem posterioris inde deducitur: quia quisquis in loco profano sinè speciali licentia vel privilegio celebrat, vel semel duntaxat, peccat graviter contra præceptum Ecclesiæ *cap. sicut. de consecrat. dist. 1.* ob causas gravissimas latum, & communi usu approbatum: atqui tale Oratorium privatum est revera locus profanus, & Cajus supponitur non habere pri-

privilegium curandi Missam in suo Oratorio celebrari, nisi *tempore infirmitatis, quâ domô exire non posset*: ergo graviter deliquit. Ob hanc rationem Gobat *tr. 5. Theolog. exper. n. 345.* rectè infert 1. fore noxæ lethalis reum illum nobilem, qui habens solùm licentiam procurandi unum Sacrum in suo Oratorio, peteret, aut curaret, ut ibi bis litetur. Similiter 2dò, Sacerdotem scienter post alium in tali loco secundum Sacrum celebrantem peccaturum mortaliter: perinde enim est, ac si tale Sacrum faceret in quovis loco profano: at, qui in loco profano sinè licentia aut speciali privilegio præsumit celebrare, peccat lethaliter: ergo &c. idipsum haud obscurè innuit Clemens XI. *in suo decreto: Quoniam Sancta 15. Decembris 1703. hac super re edito,* ubi inter cætera ait: *In reliquis verò diebus prædictis Regularibus, seu Sacerdotibus quibuscunque, etiam Episcopis, in privatis Oratoriis celebrare non licere. ubi etiam unica Missa, quæ in indulto conceditur, celebrata fuerit, super quo NB. celebraturus teneatur diligenter inquirere, & de eo se optimè informare - - demandando propterea ulteriùs, ac declarando, in omnibus hujusmodi casibus personas quascunque dictas Missas audientes, nullatenus Ecclesiæ præcepto satisfacere.* Hactenus Pontifex.

℞. jam ad posterius quæsitum. Famuli 350. (idem tenendum de famulabus) saltem illi qui tempore Sacrificii celebrati non fuerunt ad obsequia Caji necessarii, audiendo Sacrum in Oratorio privato minimè satisfecerunt præcepto Eccle-

Ecclesiæ, sed potiùs censendi sunt graviter deliquisse. Et gravitas quidem hujus delicti, ni fallor, facilè colligetur ex dictis *n. 339.* Quòd autem non satisfecerunt præcepto Ecclesiæ, hodie *communissimè* (contra nonnullos antiquiores) tradunt Doctores, Pasqualigus, Diana, Bassæus, Gobat *tr. 5. n. 356.* la Croix *lib. 3. p. 1. n. 628.* Reiffenstuel *lib. 3. decret. tit. 41. n. 18.* Illsung *tr. 5. n. 163.* Tamburinus *in method. celebrandi Miss. lib. 1. c. 4. §. 4. n. 34.* noster A. R. P. Kazenberger *in Supplem. I. Confer. P. Sargar n. 286.* Ratio hujus liquet ex proximè dictis: quia Summi Pontifices concedentes facultatem audiendi Missam in Oratoriis privatis, semper declarant, eos, qui sinè licentia in talibus Oratoriis intersunt Missæ Sacrificio, *non satisfacere præcepto Ecclesiæ.*

Dixi nihilominus: saltem illos famulos, qui tempore Sacri non fuêre necessarii ad obsequia Caji, non satisfacere præcepto Ecclesiæ.

351. Contrarium quippe resolvendum existimarem, casu quo gravitas infirmitatis postulâsset obsequia plurium famulorum. Esto enim in Brevibus illis, quibus ob infirmitatem corporis conceditur Nobilibus licentia audiendi Sacrum in Oratoriis privatis, semper fiat restrictio pro uno duntaxat famulo servitiis necessario, ità, ut reliqui jubeantur accedere Ecclesiam publicam; hoc tamen solùm propterea fit, quia communiter & regulariter supponitur unus famulus sufficiens ad obsequia infirmi; hinc in casu, quo infirmitas requirit obsequia plurium, beni-

benignè præsumere licet de pietate Ecclesiæ, quòd & aliis ad obsequium infirmi necessariis voluerit indulgere talem favorem.

Profectò cùm in tali casu velit infirmarios ab obligatione audiendi Sacrum omnino exemptos, prout mox infrà *n. 369.* videbitur; à fortiori præsumere licet, Summum Pontificem esse contentum, si in domo seu Oratorio privato devotè intersint Sacrificio Missæ.

Sed quid, inquies adhuc, si Cajus ex ingressu Ecclesiæ timeat vel periculum reincidentiæ in pristinam infirmitatem, vel obstaculum recuperandæ valetudinis, præsertim ob aëris inclementiam, aut pluviarum inundantiam &c. licebitnè huic procurare Sacrificium in suo Oratorio privato legendum?

352. ℟. Licebit procul dubio; quia in tali contingentia accessus in Ecclesiam Cajo reputatur moraliter impossibilis, prout mox infrà videbimus *n. 366.* Et certè si Ecclesia intuitu infirmitatis deponendæ vel sanitatis recuperandæ indulsit Cajo facultatem audiendi Sacrum in Oratorio privato, rationabiliter præsumere licet, voluisse idem indulgere pro casu, quo rationabiliter timeret periculum relapsûs in eandem infirmitatem, quippe qui plerumque solet esse magis perniciosus, quàm infirmitas prior fuit: idque vel maximè tenendum de Seniculis, podagricis, & febricitantibus. Nolim tamen per hoc asserere, solam aëris intemperiem, vel pluvias esse causam sufficientem ad negligendum Sacrum, vel non accedendam Ecclesiam,

ſiam, præſertim reſpectu famulorum, vel aliorum integra ſanitate gaudentium. Sed de hoc plura in Conferentia proximè ſecutura, ubi de cauſis excuſantibus ab auditione Sacri.

§. III.

Corollaria ex dictis inferenda.

353. Colliges ex hactenus dictis primò, caſu quo Princeps ſæcularis præcisè præciperet obſervari aliquod Feſtum, v. g. ob inſignem victoriam eo die reportatam, vel ob honorem particularem alicujus Sancti &c. Subditos non abſtinendo à negotiis externis peccaturos quidem contra obedientiam Principi debitam; attamen omittendo Sacrum, vel laborando ſerviliter in occulto &c. non peccaturos contra virtutem Religionis. Ratio eſt: quia cùm Principi merùm ſæculari non competat jurisdictio ſpiritualis, eo ipsò etiam nequit inſtituere diem ex virtute Religionis ſolenniter agendum ſeu celebrandum, ſed ſolùm externam quandam feſtivitatem & abſtinentiam à negotiis civilibus, cujus transgreſſio facta ſinè contemptu vix, aut ne vix quidem poteſt conſcendere gravitatem culpæ mortalis, inquit bene Tamburinus *lib. 3. in decalog. c. 1. §. 1. n. 2.* Hac de cauſa fortaſſis zeloſiſſimi Principes Eccleſiæ fideles, ac genuini filii, ubi voluêre diem ſpecialiter feſtivum & ſacrum, requiſivêre auctoritatem Sedis Apoſtolicæ, veluti conſtat de glorioſiſſimæ memoriæ Leopoldo I. Imperatore Auguſtiſſimo,

cujus

cujus instantiâ hodie Festum Sancti Josephi debita cum veneratione agimus.

Colliges 2dò, te non satisfacturum huic obligationi, si domi manens flexis etiam genibus mentem, ac preces tuas conjungere satagas cum precibus Sacerdotis, quem certò nôsti eô ipso momento ad aram litantem. Ratio est: quia ad auditionem Sacri necessaria est præsentia physica & moralis ex parte audientis: at, si domi maneas, nec physicè nec moraliter es præsens Sacerdoti celebranti: ergo &c. Nec sufficit, quòd fortassis ille Sacerdos cantet voce tam sonora & alta, ut quasi singulas notas ac syllabas audias in tuo conclavi, vel ex tintinnabulorum pulsu colligere valeas, quousque idem Sacerdos pervenerit in suo Sacrificio &c. non, inquam, sufficit; quia hæc duo etiam simul sumpta non reddunt te physicè & moraliter præsentem, uti bene advertit Gobat *cit. tr. 5. n. 27.* 354.

Sed quid, inquies, si ego è mea Camera per fenestras prospiciendo possim videre Sacerdotem ad aram litantem in Ecclesia ultra 20. aut 30. passus non dissita, satisfaciamné huic obligationi de audiendo Sacro sinè accessu in Ecclesiam?

℞. Probabiliùs satisfacies juxta opinionem Cardinalis de Lugo, Tamburini, Escobar, Dicastillo & aliorum plurium, quos citat & sequitur Gobat *cit. n. 172.* probans hoc assertum gemina ratione à pari desumpta. 1. quia milites è tentoriis suis attendentes ad Sacerdotem, itemque constituti in navi & auscultantes Sacerdotem 355.

tem in littore, non adeò procul dissito celebrantem, censentur audire Sacrum. 2. quia juxta satis receptum loquendi modum censemur saltem in favorabilibus esse in aliquo loco, quando sumus ità vicini (præsertim corpore aut superiori parte exporrecto) ut debita operâ videamus, quidquid ibi agitur: hac ratione teste Dicastillo olim in Hispania Clerici spectantes Tauriludia è fenestra domorum suarum, incurrêre censuram Ecclesiasticam, eò quòd Ecclesia reputaverit illos moraliter interfuisse iisdem Tauriludiis. Hisce ex rationibus ego concludendum arbitror, te in tali casu, ubi Ecclesiam ipsam v. g. ob pedum infirmitatem &c. accedere non potes, teneri è tua Camera non multùm inde dissita auscultare Sacerdotem ad aram stantem & præsertim ob rationem mox suprà *n. 384.* datam. Quia tamen multi etiam insignes Doctores, nominatim Filliucius, Suarezius, & Portel negant absolutè, te hoc modô satisfacturum, quin immò Reverendissimus D. de Nicollis *in praxi Canon. tom. 1. lit. C. §. 1. de celebrat. Missar. n. 94.* testatur Sacram Congregat. in una Venetiarum 2. Maji anno 1676. respondisse *negativè*, hinc omnimodis tibi consulo, ut tutiori via incedendo, Ecclesiam ipsam accedas, & Sacerdoti assistas; hôc enim modo & tuæ obligationi certiùs satisfacies, & fructum Sacrificii infallibiliùs reportabis.

356. Colliges 3tiò, huic præcepto de audiendo Sacrificio satisfacere illos, qui dum v. g. ad aram deserviunt, brevi duntaxat mora recedunt è tem-

è templo v. g. ad campanas pulsandas, ad vinum, vel hostiam asportandam &c. Ratio est: quia ob tam modicum temporis intervallum non censetur moraliter abfuisse, quin potiùs eidem Sacrificio integrandò aut perficiendo cooperatos fuisse. Secus dicendum est de illis, qui notabilem partem Sacrificii præsertim sinè causa negligunt; hi enim ob moralem absentiam graviter delinquere possunt juxta *omnes*.

At, inquies, quænam ergo censenda est pars notabilis Sacrificii, ità ut hujus omissione mortaliter peccetur?

357. ℞. Equidem non omnium Doctorum judicia quoad hoc punctum esse æqualia, prout videre licet ex iis, quæ habet Gobat *tr. 5. Theol. exper. n. 134.* Pro hujus tamen difficultatis decisione, & majori dilucidatione notandum est, à Doctoribus partes Sacrificii variè inter se distingui; consecratio enim (utpote in qua sola juxta probabiliorem sententiam Sacrificium consistit) dicitur, *pars essentialis* secundùm omnes: oblatio & sumptio dicuntur *pars substantialis*; partes principales dicuntur *Canon*, incipiens statim post *Sanctus* usque ad *Pater noster*, jam utraque *Oblatio*, *Evangelium* &c. sunt partes regulares. Partes *non regulares* seu non ordinariæ dicuntur *Gloria*, *Credo*, *plures Epistolæ*, *plures Collectæ*, quippe quæ non in omni Missa, sed certis duntaxat temporibus seu etiam festivitatibus sunt dicenda &c. è contra *partes regulares* seu *ordinariæ* appellantur, quæ communiter assumi debent in omni Sacrificio Missæ. Hôc notatô

358. ℟. 1. Qui negligit seu omittit tertiam partem Missæ, videtur certò peccare mortaliter. Ratio est: quia in omnium persuasione tertia pars habetur pro notabili (immò verò aliqui volunt etiam 4tam partem pro notabili habendam) porrò ille dicitur omittere tertiam partem, qui omittit ab initio usque ad Evangelium præsertim inclusivè sumptum. Ità Mendo, eúmque secutus la Croix *cit. n. 665.* licèt Laymann & Burghaber, aliique nonnulli haud improbabile putent, etiam illos non peccare mortaliter, qui veniunt ad Offertorium, & perseverant usque ad finem Missæ. 2dò certum insuper & exploratum habetur inter Doctores, eum, qui negligit consecrationem simul & sumptionem, peccare mortaliter, nec satisfacere huic obligationi; quandoquidem Sacrificium in his partibus principaliter & respectivè essentialiter situm est, secundùm dicta *num. præced.* Et ità tenet Gobat *cit. n. 132.* Quin immò nonnulli existimant, peccare mortaliter, qui utramque consecrationem, panis scilicet & vini negligeret; eò quòd in hac consistat tota essentia Sacrificii: nimis tamen durum mihi videtur, talem, qui ab initio usque ad consecrationem, & ab hac usque ad finem interesset Sacrificio, ad infernum condemnare, eò quòd fortassis actuali consecrationi non interfuerit, quandoquidem de tali adhuc verum est dicere, quòd partibus principalibus Missæ adstiterit, & cum aliis devotioni vacaverit: hujus opinionis sunt Hurtadus, Burghaber *cent. 2. cas. 86.* Suarez, Fagun-

Fagundez & alii, esto opposita sententia omnium sensu ac consensu sit tutior. Magna igitur discretione cum talibus agendum arbitror, quidquid alii nimis rigorosè sentiant. Videatur Lugo *de Eucharist. disp. 22. sect. 1. n. 4.* Tamburinus *lib. 4. c. 2. §. 1. n. 3.* la Croix *n. 677.*

359. Colliges 4tò, huic obligationi satisfacere illos, qui durante Missæ Sacrificio recitant Horas Canonicas, vel pœnitentiam injunctam in Confessione, aliásve orationes sive ex obligatione, sive etiam ex privata devotione assumptas. Ità Filliucius *tr. 5. n. 216.* Sporer *c. 4. n. 16.* Babenstuber *tr. 5. disp. 4. art. 1. n. 10.* Ratio est: quia stante & non obstante tali oratione potest quis nedum devotè interesse, sed insuper etiam attendere ad partes Sacrificii: aliundè verò constat, posse una eademque actione eodem tempore duobus præceptis satisfieri, quando illa actio absque absurdo potest dirigi in diversos fines. Quin immò nequidem necessum est, ut audiens Sacrum ad singulas Missæ partes reflexè attendat, secus enim innumeri orirentur scrupuli, & fortassis pauci huic obligationi satisfacerent.

360. Colliges 5tò, ab obligatione audiendi Sacrum neque cæcum excipiendum esse, neque surdum. Ratio est: quia nihil obstat, quô minùs cæcus auditu, surdus autem visu saltem ex aliorum præsentium actionibus & signis possit conjecturare, quidnam in ara agat Sacerdos: ergo hoc ipsô nihil obstat, quò minùs Sacri-

 ficio

ficio Missæ possint reverenter interesse. Secus dicendum putant Castropalao, Illsung & alii de eo, qui simul & cœcus est, & surdus: non enim apparet, quomodo talis possit advertere ad Sacrum, vel huic moraliter (secundùm dicta) assistere: & hôc ipso videtur ab obligatione hac eximendus, licèt etiam talis consultiùs ageret assistendo; minimè enim dubito, quin ob preces Sacerdotis ejusdem Sacrificii fructum generalem participaret. Similiter puellæ ac pueri post completum septennium regulariter adigendi sunt ad audiendum Sacrum à Parentibus, Ludimagistris, vel aliis, quibus eorum cura incumbit: quia hac lege Ecclesiastica obligantur omnes illi, qui usu rationis potiuntur in tantum, ut possint dignoscere, quid sit Missa, vel quid sit audire Missam: atqui hoc per se & regulariter præsumitur de pueris ac puellis post septennium completum, præcipuè de cultioribus seu in civitate educatis; licèt R. P. Gobat rusticanis velut rudioribus paulò ampliùs indulgendum & condescendendum existimet. In praxi proin oportebit, ut R. D. Parochus vel Confessarius quasi arbitrum agat, discernendo, ac dijudicando, an hoc vel illud subjectum in individuo sit obligandum, nec ne, juxta majorem vel minorem judicii discretionem. Videatur Sanchez *lib. 1. in decalog. c. 12. n. 10.*

361. Colliges tandem 6tò, fideles non teneri ad audiendum Sacrum in propriis Ecclesiis Parochialibus (nisi fortè ratione oblationum, aut jurium

jurium Parochialium in certis quibusdam festivitatibus jubeantur ibidem comparere) sed satisfacere huic præcepto, in quocunque demum loco vel Ecclesia (extra privata Oratoria, secundùm dicta *n. 350.*) Sacro devotè intersint. Ità teste Illsung *tr. 5. n. 163.* hodie certa & communis sententia Doctorum.

Ratio est: tum quia Ecclesia solùm præcipit auditionem Missæ, non autem locum, in quo sit audienda: ergo huic præcepto ubivis locorum, saltem extra Oratoria privata potest satisfieri; tum etiam quia hoc hisce temporibus obtinet communis consuetudo legitimè recepta. Quocirca tamen illud adhuc memorandum venit, nomine Oratorii privati hic intelligi locum aliquem in domo vel arce privati hominis cultui Divino ad tempus deputatum. Hinc fit, ut in Oratoriis Episcoporum vel Regularium, cultui divino perpetim destinatis quivis fidelium possit satisfacere huic præcepto; idque Quarti *in Rubr. part. 3. tr. 10. n. 1. sect. 3.* Tamburinus *de Sacrific. l. 1. c. 4. §. 4.* Illsung *tr. 5. n. 163.* la Croix *lib. 3. part. 1. n. 626.* extra omnem controversiam existimant.

Conferentia decima tertia.

De Causis excusantibus ab auditione Sacri.

SUMMARIUM.

379. Huic potiùs suadendum à Confessario, quatenùs iisdem velit jungere comitem fidelem.

380. An, vel quando Parentibus, aliísve Superioribus fas sit domi recludere filios aut subditos, etiam cum dispendio Sacri?

381. Resolvitur Casus III. cujusdam peregrini, dubitantis, utrum non teneatur interesse rei divinæ, in quodam Festo particulari alicujus loci, ubi per unum alterúmve diem fuerat moratus

382. Quid si talis supponatur diutiùs v. g. per unam alterámve septimanam demorari in tali loco.

383. Sitnè talis peregrinus excusandus à Missa, si ob hujus auditionem deberet privari comitiva aliorum comperegrinantium.

384. Præter alias causas excusantes ab auditione Sacri etiam consuetudo legitima admittenda est.

385. An contra hoc præceptum de sanctificando die festo peccent, qui Vesperas negligunt?

386. Vel qui negligunt interesse Concioni?

387. Qui audito Sacro reliquum temporis otiô vel vanitatibûs impendunt, probabiliùs, non peccant contra hoc præceptum.

388. Solvitur quædam objectio contra hanc resolutionem facta.

389. Matres vel Nutrices, quæ tempore Sacrificii nequeunt suos infantulos aliorum curæ committere, consultiùs agunt domi curam eorum gerendo.

390. Aurigæ etiam, qui habent jus vehendi, propteréaque nequeunt interesse Sacro, excusandi sunt ab hoc onere.

391. Similiter illi, quorum auctoritas vel præsentia necessaria est ad impedienda majora mala, utputa rapinas, incendia, homicidia &c. quæ alioquin tempore Sacrificii prævident committenda, non solùm possunt, sed tenentur etiam eo fine Sacrum prætermittere.

§. I.

Præmittuntur, & breviter resolvuntur quæsita, scitu necessaria ad debitè solvendos Casus practicos circa omissionem Sacri.

Quæres 1mò, quæ, & quot dentur causæ excusantes ab auditione Sacri?

362. ℞. A diversis diversa recenseri, quæ tamen (excepta consuetudine, de qua infrà *n. 384.*) commodè ab aliis reducuntur ad duo capita, scilicet ad impotentiam physicam & moralem. Nec dubium, quin una æquè ac altera fideles eximat ab hac obligatione, quippe quos Ecclesia velut pia Mater non vult obligatos pro tali articulo, veluti satis clarè innuitur *cap. ult. de feriis.* Aliunde quoque notum est, impossibilium nullam esse obligationem, & *neminem ad impossibilè obligari posse per Reg. 6. J. in 6to.*

Videndum nihilominus est, quandonam impotentia physica, vel moralis censeantur adesse. Unde

Quæres 2dò, qnandonam censeatur adesse impotentia physica?

363. ℞. Impotentia physica (quæ sola meretur dici impotentia simpliciter talis) censetur adesse in sequentibus casibus. 1. dum quis carceri est inclusus, vel in alio quocumque demum loco, ubi Sacrum non celebratur, detinetur, ità ut Ecclesiam accedere non valeat. 2. quando quis ob infirmitatem gravem lecto est ità affi-

xus,

xus, ut nequeat surgere vel inde discedere. 3. quando Sacerdos, qui Missam dicat, haberi nequit, vel certè non potest accedi, prout communiter fit in partibus infidelium, vel hæreticorum &c. 4. probabiliter etiam, quando quis simul est cæcus & surdus &c. Ità *DD. satìs communiter.*

Quæres 3tiò, quandonam censeatur intervenire impotentia moralis?

℞. Impotentia moralis censetur tunc contingere, quando quis absque permagna difficultate vel labore, vel etiam detrimento seu jactura alicujus boni notabilis nequit interesse Sacro; quæ quidem jactura non in uno duntaxat, sed in quovis ex quatuor bonorum generibus contingere potest, scilicet in bono animæ, corporis, famæ, seu honoris atque fortunæ. 364.

I. Itaque propter bonum animæ obtingit moralis impotentia 1. quando quis nequit adire Ecclesiam sinè periculo labendi in peccatum, v. g. tempore persecutionis abnegandi fidem. 2. Subjecti excommunicationi aut interdicto, qui utique sinè peccato interesse nequeunt, & hôc ipso excusantur ab auditione Sacri, saltem quamdiu per ipsos non stat, quò minùs ab excommunicatione vel interdicto liberentur, quin etiamsi per ipsos staret, dummodò non ex intentione & directo fine non audiendi Sacrum absolutionem procurare negligant, juxta *communiorem DD.* apud Suarez, Laymann & Sporer *in Decalog. tr. 3. c. 4. n. 26.* 3. Si virgo vel 365.

fœmina prævideat periculum ſtupri in via ſibi inferendi &c. Reiffenſtuel *tr. 10. diſt. 1. n. 47.*

366. II. Propter periculum bono corporis imminens meritò cenſetur intervenire impotentia moralis excuſans ab auditione Sacri. 1. ſi quis ex fundata & probabili conjectura (non tamen ex vana apprehenſione) timet, ne in via ab inimico, vel à ſicario occidatur. 2. ſi quis rationabiliter timeat jacturam ſanitatis, vel reincidentiam in morbum, vel periculum ponendi notabilem moram, ſeu retardantiam reconvaleſcentiæ ex ingreſſu in Eccleſiam, prout contingere ſolet febricitantibus. Addit 3. Gobat *cit. tr. 5. n. 471.* ſecutus Sanchezium, ob hanc impotentiam excuſandos eſſe illos, qui ægra valetudine laborant, & ex ingreſſu in Eccleſiam rationabiliter timent aliquam ſtomachi cruditatem, vel capitis graveolentiam, vel virium laſſitudinem &c. quia (inquit) hujuſmodi damna, quæ in corpore valido & ſano ſunt levia, in ægroto ſunt gravia mala.

367. III. Ob periculum famæ ſeu honoris impoſſibilitas moralis intervenire cenſetur tunc, quando quis non habet veſtem decentem, ità ut absque periculo deriſionis, proſtitutionis, vel notabili pudore nequeat comparere in publico: his P. Babenſtuber annumerat uxores, verberum veſtigia, vel cicatrices in vultu gerentes, item his accenſenda eſt puella cæteroquin integræ famæ, ſi portet uterum, proptereáque habet timere, ne in publico comparens ab aliis videatur prægnans, ſicque delictum occultum pate-

patefiat. Hoc ultimum tamen puto ego locum non habere, nisi puella domi manendo possit simpliciter famam conservare; quod tamen rariùs contingere natum est: plerumque enim in partu saltem coguntur manifestare delictum suum, vel manifestantur ab effectu, prole scilicet genita: insuper rectè docet Reiffenstuel *loc. cit. n. 51.* quòd si tales puellæ sinè periculo prostitutionis possunt Sacro interesse in tenebris, ad hoc teneantur.

IV. Ob damnum in bonis fortunæ evitandum excusantur ab audiendo Sacro illi, qui notabile detrimentum deberent subire, casu quo Sacrum accederent, v. g. quia famuli deberent amittere servitium, vel salarium, aut nobilem partem hujus; vel quia timetur periculum incendii, aut furti &c. nisi sit, qui domi agat excubias tempore Sacrificii. 2. item excusantur, qui propter Sacrum audiendum deberent amittere *notabile lucrum*, vel, ùt alii loquuntur, *lucrum alicujus ponderis, & momenti*, quale respectu mediocriter divitis duos ducatos, respectu autem pauperis lucrum unius ducati, existimat Gobat &c. Ratio horum manet eadem, quæ paulò superiùs fuit data; quia in his circumstantiis Sacrum sinè notabili difficultate audiri non potest; & hinc Ecclesia velut benigna Mater vult Filios suos ab hoc onere exemptos. Ità Diana *part. 2. n. 15. resol. 34.* Reiffenstuel *cit. n. 52.* Gobat *tr. 5. n. 491. & 492.* referens pro eadem opinione Bassæum, Tamburinum, Azorium, & alios plures.

368.

Quæ-

Quæres 4tò, an, vel quomodo ab auditione Sacri excuſet titulus pietatis, ſeu charitatis?

369. ℟. Excuſat in ſequentibus caſibus, 1. quando intermiſſio Sacri neceſſaria eſt, ut poſſis vacare operi miſericordiæ communi charitatis præcepto debito, v. g. aſſiſtere infirmo, aut in periculo gravi v. g. partûs conſtitutæ &c. 2. licitè omittitur Sacrum, quoties id opus eſt ad exercendum opus miſericordiæ ſeu corporalis, ſeu etiam ſpiritualis, utputa quia proximus eſt revera in gravi neceſſitate conſtitutus, ità ut ejus auxilium differri nequeat ſinè gravi ejus detrimento. Et hæc vera ſunt non ſolùm tunc, quando quis aliunde v. g. tituló juſtitiæ eſt obligatus ad ſuccurrendum tali infirmo, vel indigenti, ſed etiam quando urget ſolus titulùs charitatis, uti jam dictum fuit: quia, ùt ait S. Bernardus, *propter charitatem convenienter omittitur, quod propter eam eſt inſtitutum, hoc enim non debet pugnare contra charitatem.* 3. denique excuſatur quis tituló pietatis, quando id neceſſum eſt ad impediendum alienum peccatum: hac ratione puellæ aut fœminæ ſubin prudenter ſe domi continent, vel ne ab alienis turpiter adamentur, aut ſollicitentur ad peccandum, vel ne dent propriis maritis anſam zelotypiæ &c. Licèt ad hoc non ſemper obligentur, juxta dicta *part. 2. Theolog. decal. Confer. 12. à n. 378. ubi de Scandalo.* Ratio autem horum eſt: quia ubi duo præcepta incompoſſibila ſimul eodem tempore concurrunt, ibi majus eſt præferendum: atqui præceptum charitatis majus eſt præcepto audiendi Sacrum, illúd-

illúdque obligat ad unâ saltem alteráve vice omittendum Sacrum in ordine ad impediendum proximi peccatum: ergo &c. Vide Filliucium *tr. 5. c. 7. n. 227.* Bonacinam *dist. 4. qu. ult. pu. ult. n. 15.* Sporer *ubi suprà c. 4. n. 33.*

Quæres 5tò, an, vel quanta loci distantia excuset ab accessu ad Ecclesiam, & auditione Sacri?

℟. Universaliter determinari non posse, 370. quæ aut quanta dista ·ia loci necessaria sit vel sufficiens ad hoc, ut excuset ab auditione; tum quia plus, quàm certum est, non omnes homines esse ejusdem complexionis: ideóque unus præ altero sentit majorem difficultatem in acc·ssu ad Ecclesiam; tum etiam, quia vel maximè habenda est ratio personarum, nec non tempestatis, quæ si sit nimbosa, pluviosa, aut tempore brumali nimis frigida &c. procul dubio faciliùs quempiam eximere potest, quàm si sit amœna & serena. Itaque 1. homines mediocriter valentes, & peculiarem excusationem non habentes regulariter non sunt eximendi ob spatium unius duntaxat horæ, benè tamen ob distantiam sesquihoræ. 2. Nobiles & teneræ complexionis fœminas Dicastillo ob distantiam mille 500. passuum putat excusandas. 3. Econtrà rusticæ fœminæ, ceu robustioris complexionis, quæ non minùs, quàm ejusdem farinæ viri solent huc, illúcve discurrere, levibus etiam de causis ad longius spatium v. g. unius bonæ horæ currendum adigendæ sunt, nisi debilitas, vel aëris inclementia eas excuset. Itaque

que (ait Dicaſtillo) abſolutè judicio prudentis relinquendum eſt, expenſis circumſtantiis. Et hinc, ait prudenter Gobat *tr. 5. n. 487.* licèt Illuſtriſſimi Ordinarii Germaniæ Superioris punirent illos, quos ſcirent ferè ſemper a re divina abeſſe ſolùm, quia diſtant ſesqui hora (ùt ſæpiſſimè diſtant) à templo, nec excuſarent, qui omninò ſemper abeſſet propter duarum horarum diſtantiam, nullus tamen prudens Confeſſarius facilè talibus movebit ſcrupulum, etſi crebrò tales maneant domi; cùm etiam videatur Buſenbaum *L. 3. tr. 3. c. 1. dub. 5.* abſolutè eximere diſtantes uno vel altero milliari germanico, æquante videlicet ſpatium duarum circiter horarum. Hactenus Gobat, immò P. Burghaber *cent. 3. caſ. 1.* putat, univerſaliter ſufficere unius horæ diſtantiam, ut Miſſa NB. *ſubinde* omittatur intra annum; quod procul dubio verum eſt, ſi accedant pluviæ, vel alia incommoditas itineris. Videatur la Croix *lib. 3. p. 1. n. 687.* Palao *tr. 22. punct. ult. n. 4.* Filliucius *ubi ſuprà n. 226.*

Quæres 6tò, ſitnè aliquando fas ponere obſtaculum audiendo Sacro, v. g. propter iter capeſſendum, vel propter venationem inſtituendam?

371\. Ante reſponſionem directam notandum, & recolendum ex dictis *part. 1. prælim. Confer. 13. n. 375.* dari duplex impedimentorum genus, è quibus unum ſimpliciter liberat ab obſervantia legis: ſic diſpenſatio legitima, vel abrogatio legis, item, egreſſus in aliud territorium, ubi eadem

eadem Lex non viget, vel certè auctoritate legitima fuit sublata, simpliciter liberant seu eximunt subditum ab observantia legis. Alterum impedimentorum genus relinquit subditum adhuc subjectum legi, & solùm secundùm quid excusat à transgressione: sic ignorantia invincibilis legis facit quidem, ut subditus non peccet formaliter contra legem, at non illum eximit simpliciter: similiter infirmitas excusat quodammodò, v. g. ab obligatione audiendi Sacrum, ast non reddit eum simpliciter exemptum, veluti Castropalao, & alii DD. animadvertunt. Hôc notatô

℞. 1. Nefas est, absque justa causa ipso die festo aut dominico audiendo Sacro ponere impedimentum solùm impediens, & non simpliciter excusans ab auditione Sacri. Ità cùm Dicastillo, Gobat *Theolog. experim. tr. 5. n. 444.* noster A. R. P. Kazenberger *in Supplem. Theol. decalog. P. Sporer c. 1. n. 221.* & ipse Sporer *in decalog. tr. 3. c. 4. n. 31* Ratio est: quia Legislator etiam humanus potest obligare ad non ponendum tale impedimendum, & quòd velit ità obligare, constat ex praxi, tum etiam ex communi fidelium persuasione; nam qui die festo, immò etiam una vel altera hora ante noctis medium proficiscitur venatum, prævidens se non habiturum occasionem audiendi Sacrum illa die, peccat graviter; tum quia talis nullo ex capite est exemptus ab hac obligatione; tum etiam quia pauló ante noctis medium moraliter jam censetur adesse festum, & urgere præ- 372.

ceptum

ceptum saltem de non ponendo obstaculo, uti rectè observat Kazenberger *l. cit.* Gobat *n. 454.* & Tamburinus *lib. 4. in decalog. c. 2. §. 3. n. 9.* Dixi: *sinè justa causa*; secùs enim discurrendum, casu quo vel justitia, vel charitas proximo debita suadet, vel urget v. g. ad capessendum hujusmodi iter vel obsequium &c. prout habet idem Tamburinus & alii *DD. communiter.*

373. ℞. jam 2dò ad idem quæsitum. Fas est pridie antè Festum, puta vigilia vel Sabbato ponere obstaculum, quô quis prævidet, se altero die impeditum iri ab audiendo Sacro. Ità *DD. citt.* Ratio est, tum quia in vigilia vel Sabbatô auditio Missæ non est sub præcepto; tum etiam quia non satis constat, quòd Legislator Ecclesiasticus velit fideles obligatos ad non ponendum tale impedimentum pridie: ipso autem die dominico loci distantia satis excusat ab auditione Missæ. Ex quo P. Gobat *n. 455.* rectè infert, quòd quemadmodum fas est pridie ponere hujusmodi impedimentum; ità pariter fas sit impedimentum jam positum non auferre: adeóque si feriâ 6ta profectus es ad locum, è quo non possis die Dominico adire templum, etiamsi manè diei Dominici facias iter per tres aut quatuor horas, non obligaris die Sabbati conficere partem illarum quatuor horarum, ut possis dein die Dominico reliquo itinere confecto divinis interesse; nec enim usus ostendit, legem de festo celebrando esse ità rigidè receptam, ait Gobat *l. cit.*

Quæres

Quæres 7timò, utrum illi, qui quavis demum de causa die dominico aut festivo nequeunt accedere Ecclesiam, teneantur saltem tempore Sacri domi, vel alibi vacare precibus?

℟. Probabiliter non tenentur, etsi consultissimum sit, ut id faciant. Ità Navarr. *c. 21. manual. n. 7.* Reginaldus *l. 19. n. 19.* Herincx *p. 4. disp. 8. de Sacrif. Miss. n. 223. & 224.* quos refert & sequitur Reiffenstuel *tr. 10. dist. 1. n. 55.* Ratio est; quia quantumvis domi vel ruri aliquis oret, non tamen dici potest, propterea audire Missam; ergo per hoc non satisfacit huic præcepto: & licèt Ecclesia auditionem Missæ præceperit ex fine colendi Deum, quia tamen finis præcepti non cadit sub præcepto; hinc omnino probabile videtur, quòd tales domi vel ruri manentes in rigore loquendo non teneantur vacare precibus. Quia tamen opposita sententia etiam est probabilis, nec minùs certum, quòd quivis saltem aliquoties per vitæ decursum jure naturali teneatur Deum colere actibus Fidei, Spei & Charitatis; quia insuper hujusmodi homines toti quanti immersi temporalibus curis vix unquam per totam septimanam noscuntur cum Deo agere, vel vacare divinis; hinc in praxi omnimodis à Confessario persuadendi, & bellô modô adigendi sunt, ut eo saltem tempore nitantur preces suas conjungere cum precibus Sacerdotis, quem sciunt actu ad Aram Domino Deo litare. Hac de causa S. Augustinus *Serm. 251. de tempore*, illum qui divinis nequit interesse hortatur, *ut saltem in*

374.

domo sua oret, & non negligat Deo solvere votum, ac reddere pensum servitutis.

§. II.

Proponuntur, & breviter resolvuntur Casus practici circa causas eximentes ab obligatione audiendi Sacrum.

CASUS PRIMUS.

Titius Comes religione Catholicus, ut alterum quendam Acatholicum in jure venandi (de quo jam à longo tempore contenderant) præveniret, die quodam festivo sat maturè, tempore scilicet, quô alter hac de re nihil somniâsset, unà cùm pluribus famulis & subditis exivit venatum; quo factum, ut nedum ipse, sed & plures alii eo die nullum audierint Sacrum. Jam verò conscientiæ stimulis nonnihil agitatus, sciscitatur ipse Comes. 1. An non graviter deliquerit, ob rationem mox allegatam impediendo alios sibi subditos ab audiendo Sacro? 2. Sciscitantur & alii famuli, an potuerint suo Comiti sinè gravi culpa obedire, & neglectô Sacrô venatum exire? Quid ad hæc Confessarius?

375. ℟. ad primum, Titium probabiliùs graviter deliquisse 1. quia nefas est negligere Sacrum sinè legitima causa: at Titius talem prætendere nequit; si enim aliqua suppeditaret, vel maximè esset moralis impossibilitas: at neque hæc prætendi potest; quia sola captura aliquot leporum,

rum, vel vulpium respectu alicujus Comitis nequaquam censeri debet tantum bonum, ut hujus intuitu liceat postponere divina: secùs dicendum existimarem, si Comes propter hujusmodi actum præventionis potuisset stabiliter acquirere ipsum jus venandi; quippe quod velut quid perpetuum à prudentioribus meritò reputatur res magni momenti. Accedit 2. quòd tantò major & gravior causa meritò exigatur ad licitè intermittendum Sacrum, quantò plures sunt, qui & Sacro & fructu spirituali inde percipiendo deberent carere: atqui plures subditi (ut supponit species facti) debuêre carere utroque: ergo.

Adde insuper malum exemplum, quod per hujusmodi actum Comes Catholicus procul dubio dederit Acatholicis, dum hi perceperunt, quòd à Catholicis exiguus ille leporum aut vulpium proventus præferatur Divinis &c. non obstante, quòd S. Mater Ecclesia graviter prohibuerit hujusmodi venationes cum clamore ac magno tumultu diebus festivis, aut dominicis instituendas, prout paulò inferiùs *n. 402.* videbimus. Profectò longè tenerioris conscientiæ videtur fuisse ille Comes acatholicus; qui piaculo sibi duxit arripere iter, ex quo prævidit, unum alterúmve famulum Catholicum à servitiis sibi stantem, non habiturum occasionem audiendi Sacrum, post jam emensum biduani itineris spatium.

℟. ad 2dum quæsitum subditorum, ac fa- 376. mulorum, eos probabiliùs potuisse absque

 gravi

gravi culpa obtemperare ſuo Domino. Vix etenim dubitare licet, quin ob talem inobedientiam fuiſſent duriùs à ſuo Comite tractati, & puniti, ſive deìn in ære, ſive in cute, prout ſanè multiplicia de hoc nobis exſtant exempla, utut minùs laudabilia: at, ubi ſubditus moraliter loquendo nequit intereſſe divinis, ibi excuſatur ab auditione Sacri, ſecundùm dicta *n. 364.* Eſto etiam Eccleſia graviter interdicat venationes clamoroſas, ac tumultuoſas, proptereàque Comes ipſe probabiliùs graviter deliquerit contraveniendo, non tamen currit eadem ratio de ſubditis, quippe qui moraliter loquendo non potuerunt non exequi juſſa ſui Domini: & cùm aliunde hæc actio ſubditorum fuerit de ſe omnino indifferens: hinc minimè præſumendum, quòd Eccleſia velut pia Mater voluerit eos adſtringere ad abſtinendum à venatione cum tanto eorundem periculo. Videatur la Croix *l. 3. p. 1. n. 685.*

Ergonè inquies, ſubditus aut famulus excuſari poteſt ab audiendo Sacro, eò quòd illo tempore neceſſariis ſervitiis à ſuo hero occupetur, etiamſi quaſi ordinariè cogatur Sacrum negligere?

377. ℞. Poteſt excuſari, ſuppoſitis tamen duabus conditionibus, 1. ut miniſterium illud ſecundùm communiorem exiſtimationem, & vivendi modum ſit neceſſarium, nec compatiatur auditionem Miſſæ, veluti ſunt miniſteria Poſtarum, Paſtorum pecorum, & eorum, qui laborant in officinis fuſoriis vitri, aut aurichalci &c.

in

in quibus fornax semel succensa, absque notabili detrimento extingui non potest: quo circa tamen advertendum, quòd si tales famuli possint alternare vices, teneantur saltem illo tempore, quô non sunt occupati servitiis, alternare vices, & divinis assistere. 2. ut moraliter loquendo, id est sinè gravi detrimento nequeant deserere hujusmodi servitium: quod posterius specialiter considerandum erit circa illos, qui acatholicis (prout Augustæ & alibi locorum permixtæ Religionis haud infrequenter accidit) sua locârunt servitia, qui si cum profanatione non necessaria dierum festorum frequenter impediantur à suis heris ab auditione Sacri, tenentur quàm primùm commodè seu sinè gravi detrimento possunt, deserere hujusmodi servitia; quia præcepta Ecclesiæ ad sui observantiam stringunt, ubi sinè gravi incommodo observari possunt. Et hoc vel maximè tenendum, casu quo talis famulus, vel ancilla in odium Religionis domi detineretur, ne possit interesse divinis. Videatur de hoc puncto Gobat jam sæpiùs *cit. tr. 5. Theolog. experim. n. 320. & seqq.* vel Bonacina *in 3. præcept. decalog. disp. 5. de Leg. pu. 3. n. 16.*

CASUS SECUNDUS.

Sempronius homo plebejus, ab Ecclesia duâbus aut minùs horis distans, aliquoties non sinè multa animi afflictione inaudiît, filium suum post auditum Sacrum frequentâsse hospitium, & quod pejus est, filiam pariter cum amasio suo interfuisse, & tandem

non sinè aliquali temulentia domum rediisse: hac de causa ad declinanda majora mala, & pericula animarum, quibus hujusmodi juvenes, ac puellæ communiter solent exponi in similibus occasionibus, firmiter decrevit, quòd si in propria persona non possit eos comitari ad Ecclesiam, deinceps non ampliùs vellet permittere solos abire, id quod etiam aliquoties jam fuit executus, detinendo domi suos liberos eo tempore, quô voluêre interesse Divinis. Verùm cùm ex una parte pariter animadvertat mumur in populo, & quasi scandalum inde ortum, quòd filius, & filia Sempronii rariùs in Ecclesia videantur diebus etiam festivis; hinc nonnihil anxius quærit Sempronius, an his stantibus, & non obstantibus tutâ conscientiâ possit liberos suos domi detinere, ne fortassis occasione talis itineris seducantur. Quid ad hæc Confessarius?

378. ℟. Sempronium non rectè fecisse detinendo filiam & filium suum domi &c. Ratio est: quia ex una parte certum est, quòd hi fuerint obligati ad audiendum Sacrum: ex altera autem parte non occurrit sufficiens ratio eximendi, vel eos detinendi; tum quia hactenus non constat, quòd reverà aliquid mali fecerint occasione hujus itineris, vel Sacri audiendi; tum etiam, quia tametsi reverà subsit aliquod periculum seductionis, illud tamen de facili poterit declinari modô mox subministrandô. Accedit insuper, quòd Sempronius non possit liberos suos retinere domi absque periculo scandali, immò & gravioris prostitutionis, vel enim alii suspicabuntur illos esse hæreticos, seu acatholicos; vel certè

certè nullius in puncto fidei valoris, quippe qui, quæ Dei sunt, Deo nunquam redderent: unde & talis diffamatio liberorum procul dubio redundaret in Parentem. His de causis

℞. jam 2dò, Sempronio à Confessario esse 379. persuadendum, immò eum esse obligandum, quatenus diebus dominicis velit in propria persona ducere, ac reducere liberos ad Ecclesiam; vel si hoc ob infirmitatem, aliámve causam non posset, eosdem curæ cujusdam alterius boni amici committere; hôc enim facto (prout ni fallor, absque difficultate fieri poterit) nullum erit periculum seductionis, aut diffamationis ex parte liberorum. Neque etiam scandali ex parte aliorum, qui hactenus talem absentiam apprehenderunt. Ratio hujus facilè liquet ex dictis, & ampliùs constabit ex infrà *à n. 559.* dicendis: quia Parenti incumbit invigilare saluti tum corporali, tum spirituali suorum liberorum, ubi id moraliter fieri potest: atqui hoc potest moraliter fieri, si Sempronius liberos suos tali tempore concredat curæ, ac sollicitudini alterius boni, ac fidelis amici: ergo &c.

Sed quid, inquies, si filius, vel subditus quiscunque demum supponatur commisisse quoddam grave delictum, licebitnè Parenti, vel Superiori propterea illum mittere in carcerem, vel custodiam etiam tempore Sacri, ità ut prorsus nequeat interesse Divinis?

℞. Affirmativè cum Fagundez *Eccles. præ-* 380. *cept. lib. 4. c. 1. n. 2.* Tamburino *lib. 4. in decalog. c. 2. §. 2. n. 4.* & la Croix *cit. n. 688.* Ratio

tio est: quia (uti supponitur) Parens, vel Superior habet justam causam castigandi, & corrigendi filium, ac subditum, nihilque aliud intendit, quàm emendationem subditi delinquentis: quòd autem iste propterea nequeat interesse Divinis, per accidens est. Subdit insuper Tamburinus *loc. cit.* quòd si Religiosus solùm in Monasterio includeretur (facultate scilicet exeundi eidem interdicta) adhuc talis teneretur in Ecclesia Monasterii audire Sacrum (sicut & filius domi retentus, si in Oratorio privato domûs paternæ posset Sacro interesse) secùs dicendum de Religioso in Cella, vel in carcere incluso; gravior tamen requiritur causa, ut prohibeatur Religiosus, ne à Cella ad Oratorium pro Missa etiam associatus, si opus fuerit, accedat; quàm ut prohibeatur sæcularis, ne ad Ecclesiam extra domum adeat; id, quod Superior prudenti examine ponderabit.

CASUS TERTIUS.

Cajus Mercator Catholicus in itinere constitutus inaudivit, eo loci, ubi per duos dies sese negotii causâ jamjam detinuerat, celebrari aliquod Festum particulare diœcesanum, puta Festum S. Ruperti, vel S. Wolfgangi &c. vidit insuper alios itineris socios frequentare Ecclesiam, ipse tamen utpote lucri temporalis magis cupidus, quàm spiritualis, perstitit in hospitio ea ductus ratione, quòd hoc Festum particulare se velut peregrinum non concernat, sed Incolas loci potiùs: postea tamen memor, quòd non semel duntaxat, sed sæpiùs in alieno terri-

territorio cum incolis in esu carnium dispensatis, & ipse carnes comederit, accedente præsertim aliorum correptione, & exprobratione, piaculo sibi duxit hunc Sacri neglectum, statuitque proxima occasione hac super re consulere quendam Theologum doctum, an revera in tali contingentia facti teneatur sese accommodare loci incolis, sicut sese in esu carnium jam sæpiùs accommodavit. Quid ad hæc Theologus respondebit Cajo?

℞. Cajum in rigore loquendo non teneri ad audiendum Sacrum, probabilissimum siquidem & practicè tutum est, peregrinos in odiosis non teneri constitutionibus particularibus locorum (nisi in certis quibusdam casibus *part. 1. prælim. Confer. 13. n. 363.* relatis) licèt in favorabilibus (uti erat esus carnium) se possint aliis inquilinis accommodare. Quia tamen in similibus casibus præter detrimentum animæ semper timendum est scandalum aliorum præsertim pusillorum, ignorantium causam exemptionis, prout vel ex hac ipsa specie facti liquet; hinc in praxi hujusmodi pœnitentes semper sunt monendi, & persuadendi, quatenus velint se aliis fidelibus accommodare, eò præsertim, quòd propterea etiam in suis negotiationibus possint sperare à Deo majorem benedictionem, juxta promissionem Christi Domini *Matth. 6. v. 33. Quærite ergò primùm regnum Dei, & justitiam ejus, & hæc omnia adjicientur vobis.* 381.

At quid, si talis peregrinus per octo, decem, immò & quatuordecim dies, quamdiu scilicet durant nundinæ in tali loco &c. more-

tur, eritnè eximendus, aut excuſandus ab obſervantia talium Feſtorum particularium, & ab auditione Sacri?

382. ℞. Erit procul dubio; quia non obſtante tali morâ eſt, & manet peregrinus eò præſertim, quòd nec habeat domicilium, neque animum per majorem anni partem illic demorandi. Ex hoc tamen nonnulli ineptè videntur inferre, hujusmodi peregrinum conſequenter per tres vel quatuor menſes fore excuſandum ab auditione Sacri ſub prætextu, quòd ibi non remaneret, nec remanere vellet per majorem anni partem. Ineptè, inquam, hoc videtur inferri ex noſtra doctrina, quippe qui ſolùm intendimus peregrinos excipere ab obſervantia *Feſtorum & Legum particularium*, minimè verò ab obſervantia *Legis communis*, uti eſt Lex ſingulis diebus dominicis, & feſtis ab univerſali Eccleſia præceptis intereſſendi Divinis &c. inter tres verò, aut quatuor ſeptimanas, vel menſes omnino, procul dubio occurrent Dominicæ, & alia Feſta ab univerſali Eccleſia obſervatu præcepta, ac per conſequens talis Mercator non poterit ſemper excuſari ab obligatione audiendi Sacrum ſub prætextu, quòd ſit peregrinus, prout AA. prætendunt. Videantur de hoc dicta *in part. 1. prælim. de Act. hum. Confer. 13. n. 374.* ubi reſolvimus, quid agendum illi, qui manè proficiſcitur ad alium locum, ubi prævidet, ſe non ampliùs habiturum occaſionem audiendi Sacrum, item *n. 382.* ubi pariter reſolutum fuit, an peregrinus in alieno territorio teneatur ob-

ſervare

servare Festum particulare, saltem si eâdem die in suo territorio, seu Diœcesi aliud Festum particulare celebraretur &c.

Sed quid, ais, si talis peregrinus ob Sacrum audiendum v. g. die dominico deberet relinquere alios Conviatores, vel occasionem commodam sive per aquas, sive per terram &c. poteritnè propterea tutâ conscientiâ Sacrô omissô iter suum cum aliis prosequi?

℟. Propter comitivam præcisè, nullus videtur excusandus, nisi accedant aliæ circumstantiæ præponderantes v.g. quia sinè comitiva non esset securus in itinere, vel quia alii comites solverent expensas; vel quia sinè gravioribus expensis prætermissa hac occasione navali &c. non ampliùs posset acquirere aliam &c. Ratio hujus facilè colligetur ex dictis *n. 368.* quia his stantibus sinè grandi difficultate, & hôc ipso moraliter loquendo hujuscemodi viator nequit relinquere alios peregrinationis, seu etiam itineris socios: ergo ob moralem impossibilitatem excusandus est: etsi ob solam concomitivam minimè. Videantur de hoc Illsung *tr. 5. n. 164.* Gobat *n. 496.* vel la Croix *ubi suprà n. 682.* 383.

§. III.

Corollaria ex dictis inferenda.

Colliges ex hactenus dictis 1. præter alias causas ab auditione Sacri excusantes, insuper admittendam esse consuetudinem receptam, seu legitimè introductam. quippe quæ sicut habet 384.

vim

vim introducendi legem, ità & habet vim legem jamjam latam abrogandi, veluti pluribus diximus *part. 1. prælim. de Act. hum. Confer. 17. à n. 473.* Hac igitur de causa ab audiendo Sacro excusantur aliquibus in locis 1. viduæ tempore luctûs domi se continentes, 2. puellæ item & adolescentes emanentes à Missa, vel templo, quando pro eorum matrimonio fiunt proclamationes, ne videlicet ab aliis videantur, vel ludibrio exponantur &c. si tamen aliam Missam aliâ horâ, vel in alio templo absque sui prostitutione audire possint, tenentur interesse. 3. item hoc titulô excusantur puerperæ, quæ communiter post partum per sex septimanas se domi continere solent cum dispendio Missæ, usque dum scilicet à Sacerdote benedicantur, esto etiam ante hoc tempus satis convaluerint. Videantur de hoc Suarez *3. part. tr. 3. d. 88. de Festis. Sect. 6.* la Croix *ubi suprà n. 690.* vel Sporer *tr. 3. c. 4. n. 35.* rectè subdens, monendos esse fideles, quatenus hisce satis latè patentibus excusationum titulis velint uti moderatè, ubi scilicet vel necessitas, vel veritas ipsa suadet utendum, ne mentiatur iniquitas sibi.

385. Colliges 2dò, nec illos contra præceptum Ecclesiæ de sanctificando die Dominica vel festivo delinquere, qui auditô reverenter Sacro vesperis interesse negligunt. Ratio est: quia Vesperæ nullam habent connexionem cum Missa, cujus auditionem Ecclesia duntaxat præcepit. Nihilominus P. Henno *tr. in decalog. disp. 3. q. 1. concl. 4.* asserit, in partibus Belgii Gal-

lici

lici venialiter saltem delinquere illos, qui sinè ulla causa Vesperis interesse negligunt diebus Dominicis aut festivis; quia (inquit idem) in dictis partibus vix ullus est timoratus, qui non apprehendat aliqualem obligationem interessendi Vesperis, ubi adest commoditas, cessâtque impedimentum: unde Parentes filios, Magistri discipulos, heri domesticos ad Vesperas urgent: absentes negligentiam suam in Confessione exprimunt &c. immò lege civili prohibetur, ne tunc misceantur pocula, aut compotatores recipiantur &c. quod signum est (inquit Doct. cit.) alicujus obligationis.

386. Colliges 3tiò, neque illos contra dictum præceptum peccare, qui concioni non intersunt diebus Dominicis, ac festivis. Ratio est eadem, quæ prioris resolutionis: quia scilicet nullum Ecclesiæ mandatum, constitutio, vel consuetudo ad hoc obligans monstrari potest: ergo relinquendi sunt fideles in possessione suæ libertatis; licèt cæteroquin per accidens revera teneantur interesse Concionibus & Catechesibus eo fine, ut si hactenus vel non sciverunt, vel obliti fuêre eorum, quæ ad salutem cuivis fidelium scitu sunt necessaria, denuò ea addiscant, aut memoriam refricent: & hac procul dubio de causa Concil. Trident. *Sess. 24. c. 4. de Reform.* ait: *Moneat Episcopus populum diligenter, teneri unumquemque Parochiæ suæ interesse, ubi commodè fieri potest, ad audiendum Verbum Dei.* Videantur Henno *cit. q. 1. concl. 3.*

Col-

387. Colliges 4tò. Nec illos peccare contra hoc præceptum, qui audita reverenter Missa reliquum tempus otiô terunt, vel lusui, aliisve vanitatibus impendunt. Ratio est: quia secundùm dicta vi præcepti Ecclesiastici non tenemur diem Dominicum, vel festivum aliter sanctificare, quàm 1. audiendo Sacrum, & 2. abstinendo ab operibus servilibus: at hoc facit, qui auditô Sacro reliquum temporis absumit nugis & vanitatibus: ergo per hoc non impingit in præceptum Ecclesiasticum, licèt possit impingere in alia præcepta Dei, si vel otio, vel lusui, vel aliis vanitatibus ultra rationis dictamen indulgeat; de quo nemo prudentum dubitat.

Ast, inquies, præcepto naturali jubemur Deum colere, & hoc præceptum declarante Ecclesia videtur modò determinatum ad dies dominicos & festivos, quos proin tenemur sanctificare: at, qui per mediam horam præcisè interest Divinis, reliquum verò diei otio, aut vanitatibus consecrat, non sanctificat diem, sicut revera non diceretur celebrare natalem Regis, qui datâ semihora recreationi, reliquum diei tempus insumeret studiis, vel qui ad summum quadragesimam octavam partem diei natalis honoribus Regis consecraret: ergo qui reliquum tempus absumit vacando vanitatibus, non satisfacit præcepto naturali de sanctificando Sabbato, seu die Festo, licèt supponatur interfuisse Sacro.

388. ℞. Neg. *min.* Ecclesia enim ad sanctificandum diem aliud à fidelibus non exigit, nisi ut 1. devotè audiant Sacrum. 2. abstineant ab ope-

operibus servilibus. Suppositum verò, quòd lege naturali teneamur certum diem, vel tempus determinatum impendere sanctificando Sabbato, seu diei festivo, omnino falsum est, prout benè notavit noster V. P. Cherubinus Mayr *in suo Trismegisto contin. dist. 3. c. 2. n. 278.* Neque paritas, à R. P. Henno (quoad hoc certè nimis rigoroso) assumpta aliquid probat: falsum quippe est, quòd devotus erga Regem Vasallus per mediam duntaxat horam non possit suam demonstrare devotionem, ac venerationem, præsertim si publicis quibusdam testimoniis, puta picturis, illuminationibus &c. hanc velit contestari. Quòd si P. Henno videatur parum, vel nihil, & hôc ipsô insufficiens quadragesimam octavam diei partem ad summum impendere in ordine ad sanctificandum diem, etiam parum, vel nihil erit impendere in hunc finem tres, vel quatuor tantùm partes diei in 48. partes, seu medias horas distributi, consequenter dicendum foret, quemlibet fidelium teneri ultra duas horas vacare Divinis quovis die festo vel dominico: quis verò non videat hoc repugnare communi persuasioni fidelium etiam proborum & doctorum? ergo &c.

389. Colliges 5tò, ab obligatione audiendi Sacrum eximendas esse Matres, seu etiam Nutrices, si interim, dum Sacrum celebratur, infantulos suos nequeant alteri custodiendos tradere; non enim oportet eos domi solos relinquere, multò minùs unà secum asportare in Ecclesiam, ne inconditis clamoribus suis (utì communiter fieri

fieri natum est) alios à devotione retrahant. Ità *ex communi DD.* Laymann *l. 4. tr. 7. c. 4. n. 3.* Pontas *Verb. Missa Casu 46.*

390. Colliges 6tò, Aurigas, qui habent jus, aliqua die festivo vehendi, pariter esse excusandos ab auditione Missæ, si hac audita vehere non possint: quia quando aliquid conceditur, conceduntur omnia necessaria ad illud; ob eandem rationem, si alius quipiam habeat jus curandi, ut vehantur sua, tu habes potestatem vehendi; quia vehi, & vehere sunt correlativa: regula autem correlativorum est regula partium, ait Gobat *tr. 5. n. 10.* secutus Baldum & alios. Rursus si quis auriga nequit intermittere vecturam sinè notabili damno, vel jactura lucri, poterit propterea tutâ conscientiâ intermittere Sacrum: addunt aliqui, teste la Croix *n. 684.* etsi tu posses vecturam omittere sinè notabili damno, tamen plerosque non posse, & ideò te posse cum illis uti privilegio consuetudinis. Videatur Sporer *tr. 3. in decalog. c. 4. n. 28.* vel Kreslinger *in addit. post n. 54. ad tr. 10. dist. 1. Theolog. mor. R. P. Reiffenstuel.*

391. Colliges denique 7timò, non solùm posse, sed insuper etiam in conscientia teneri ad intermittendum Sacrum illos, quorum auctoritas, persona vel præsentia est necessaria ad impediendos latrones, vel incendiarios, vel agrorum depopulatores, vel hostes tempore Sacri incursuros &c. item 2. illos, quorum persona est necessaria ad impediendas graves rixas, homicidia, vel mutilationem &c. vel ad impediendas blas-

blasphemias, perjuria, & similia &c. Tandem etiam illos, quorum præsentia est necessaria apud graviter decumbentem, ità ut necessariò egeat assistentiâ, vigilantiâ, vel curâ alterius, infirmarii scilicet &c. Ratio horum jam suprà fuit intimata *n. 369.* cùm enim in his casibus præter præceptum humanum, seu Ecclesiasticum de audiendo Sacro simul concurrat præceptum naturale Charitatis erga Deum, vel proximum, & utrique satisfieri non possit; hinc intermittendum est illud, quod minus urget, vel obligat, scilicet humanum.Ità rectè Henno *cit. tr. in decalog. disp. 3. q. 3. conclus. 1.*

Conferentia decima quarta

De Obligatione feriandi, seu abstinendi ab Operibus servilibus.

SUMMARIUM.

392. Quænam opera dicantur liberalia, & quænam servilia.

393. Tertiò Decalogi præcepto ùt determinato ab Ecclesia, tenemur diebus dominicis, & festivis abstinere ab operibus servilibus &c.

394. Exceptis duntaxat iis, quæ jure, vel consuetudine permissa sunt.

395. Quanto tempore operibus ſervilibus vacari poſſit absque reatu peccati mortalis incurrendo.

396. An pingere ſit opus ſervile vel non? utrinque probabiliter diſputatur à Doctoribus claſſicis.

397. Et quidnam ex notitia utriusque ſententiæ à Confeſſario ſit practicè concludendum?

398. Terere colores, tales extendere &c. & alia nonnulla ad actum pingendi præparatoria, velut opera ſervilia meritò reputantur interdicta diebus feſtivis.

399. Scribere, deſcribere, vel tranſcribere cenſentur opus liberale, & hôc ipsô permiſſum die feſtivo.

400. Idipſum tenendum de compoſitione, vel etiam deſcriptione notarum muſicalium.

401. Pleraque typographorum opera ſunt ſervilia, & hôc ipſo interdicta: probabiliter tamen regulata collocatio, ſeu poſitio litterarum eſt opus liberale.

402. Venari, & piſcari ſinè magno apparatu, aut ſtrepitu, probabiliter licet diebus feſtivis.

403. Non item belligerare, ſaltem per ſe loquendo.

404. Fas eſt die Dominico, aut feſtivo itineri ſe committere ſive dein pedibus, ſive curru, aut equis, vel navi iter arripiatur.

405. Præter opera ſervilia inſuper interdicuntur diebus feſtis quatuor alia forenſia, ſcilicet 1. Mercatus, 2. Placitum, 3. Judicium criminale, & 4. Sacramentum publicum; quæ breviter explicantur.

406. Reſolvitur Caſus I. cujusdam Sartoris acuti, contendentis exercitium ſuæ artis eſſe ab Eccleſia permiſſum, vel permittendum etiam diebus feſtivis.

407. An Monialibus, aliísve fœminis permitti poſſit, ut diebus feſtivis conficiant ſcapularia, veſtiant puſiones Salisburgenſes, & ſimilia.

408. Et quid tenendum de arte acu pingendi opere (ùt vocant) phrygio.

409. Resolvitur Casus II. de quodam Comite, quì conjugem suam prægnantem in Festis Pentecostalibus fecit per famulos in lectica aliò asportari.

410. Probabiliter graviter peccâsset, esto famuli fuissent hæretici: non item, si fuissent infideles, seu gentiles.

411. Opifex, qui plures famulos die festivo adigit, ut junctâ opera simul laborent per sesquihoram, probabiliter non peccat graviter: secus dicendum, si eos adigeret ad successivè laborandum.

412. Resolvitur Casus III. de quibusdam Rusticis, qui tempore messis segetes die festivo collegerunt in horreum, irrequisito D. Parocho.

413. Casu quo Episcopus ipse adiri nequit, potest R. D. Parochus ex rationabili causa dispensare, & permittere hujusmodi laborem.

414. An, vel quidnam in absentia Parochi Capellanus, vel Cooperator quoad hoc possit?

415. Breviter recensentur septem causæ excusantes ab observantia Festorum, & reddentes licitum laborem servilem.

416. Opera, quæ à Doctoribus velut liberalia probabiliter defenduntur, rationabili de causa licitè exercentur diebus festivis.

417. Quandonam rei familiaris conservandæ causâ labor servilis excusari, vel permitti possit.

418. Probabiliùs permitti nequit, ut unus Opifex. v. g. Sartor singulis Festis, ac Dominicis per aliquot horas serviliter laboret eo fine, ut ipse solus satisfaciat conducentibus suam operam.

419. Quandonam causâ pietatis, vel necessitatis ergà proximum fas sit laborare serviliter?

420. Quinam labores serviles ab Ecclesia permittantur diebûs festivis, causâ pietatis in Deum, vel Divini cultûs exercendi.

§. I.

Præmittuntur, & breviter resolvuntur quæsita scitu necessaria ad debitè resolvendos Casus practicos circa opera permissa, vel non permissa diebûs festivis.

Quæres 1. Quænam opera diebus dominicis, & festivis generaliter sint prohibita?

391. Ante Responsionem notandum, à Doctoribus communissimè distingui inter opus servile & liberale. Liberale dicunt, quod *immediatè ad excolendum animum, ceu liberam hominis partem ordinatur, proptereáque communiter ab hominibus liberis, seu non vulgaribus exerceri solet*; uti est docere, concionari, consulere, cantare, organum pulsare, tibicinari &c. Econtra servile dicitur illud, *quod commoditati corporis inservit, & à servis, seu vulgaribus hominibus regulariter fieri solet*; utì sunt terram fodere, arare, tornare, calceos suere &c. & alia hujusmodi sexcenta opera mechanica. Fatendum nihilominus est, quòd servilitas operis vel maximè dependeat ab æstimatione hominum, proptereàque ex usu, consuetudine, seu etiam hominum prudentum persuasione dijudicandum sit, an hoc vel illud opus liberalibus potiùs, quàm mechanicis, vel servilibus sit accensendum, utì benè advertunt Tamburinus, Illsung, la Croix *l. 3. p. 1. n. 574.* Inter hæc duo alii recen-

recensent tertium quoddam operum genus, quod appellant genus *operum communium*, eò quòd sint communia tam servis, quàm dominis, nobilibus, & ignobilibus &c. uti est hamô piscari, ludere, iter facere &c. Hôc notatô

℞. ad præsens quæsitum. Tertiô Decalogi 393. præceptô, quatenùs modò determinatum fuit ab Ecclesia, prohibetur omne opus servile, non item liberale, ità, ut omnes fideles per totum diem festum sub peccato mortali teneantur vacare ab operibus servilibus, iis duntaxat exceptis, quæ jure vel consuetudine permissa sunt. Ità sanè *communissimè omnes Catholici.* Ratio hujus petitur ex illo *Levit. c. 23. Omne opus servile non facietis in eo* (scilicet Sabbato) & quòd hoc præceptum, prout modò ab Ecclesia ad dies Dominicos, ac festivos determinatum fuit, etiamnum graviter obliget, constat tum ex consuetudine universaliter recepta, tum ex communi fidelium praxi, & persuasione, tum denique ex eo, quia hæc obligatio ex virtute Religionis fuit introducta ad Dei, Sanctorúmque cultum, ideóque est ex suo genere gravis, ejúsque transgressio in materia notabili mortaliter peccaminosa, tametsi negari non possit, dari hic parvitatem materiæ, inquit Babenstuber *tr. 5. disp. 4. a. 2. n. 2.*

Dixi: *exceptis duntaxat iis, quæ jure vel* 394. *consuetudine permissa sunt;* jure etenim, & consuetudine approbata fas est etiam diebus festivis præstare talia opera servilia, quæ ad usum quotidianum necessaria sunt, simúlque commodè

nec possunt differri, neque etiam anticipari, uti est: præparare cibos, sternere lectos, utensilia culinaria lavare, vestimenta purgare, aut corpori adaptare &c. & similia. Ratio horum est; quia Ecclesia velut pia Mater in lege Gratiæ non vult cum tanto rigore fideles adstrictos ad observantiam Festorum, sicut olim in lege Mosayca populus duræ cervicis fuit obstrictus à Deo ad observantiam Sabbatorum, proinde actiones mox recensitas velut summè necessarias ad hominum conservationem, permittit. Nihilominus si quæ actiones serviles ad vitæ conservationem necessariæ possint commodè differri, vel anticipari, Ecclesia ob reverentiam diei festivi vult eas vel differri, vel anticipari: hinc nefas foret die festo panes pingere, calceos consuere, vel vestimenta resarcire. Ità *ex communi DD.* Sporer *tr. 3. in decalog. c. 4. n. 42.* Henno *tr. in decalog. disp. 3. a. 2. conc. 1.* Babenstuber *cit. a. 1. n. 3.*

At inquies, quanto igitur tempore licet servilibus operibus die festo vacare absque mortali peccato?

395. ℞. Unam, immò & alteram, id est, duas horas laboribus servilibus posse impendi absque culpa mortali, hodie tenent probatissimi Doctores. Tamburinus *l. 4. decalog. c. 3. §. 2. n. 1.* Diana *part. 5. tr. 5. resol. 6.* Sporer *loc. cit. n. 38.* Babenstuber *cit. n. 2.* Ratio est: quia labor unius, immò & alterius horæ comparativè ad totum diem naturalem 24. horas complectentem non videtur pars notabilis, aut ità officiens fini

fini religiosæ vacationis, ut culpæ mortalis damnari debeat, vel possit. Quô non obstante omnes fatentur, etiam unica duntaxat hora absque necessitate hujuscemodi operi servili vacare, absque culpa veniali saltem fieri non posse: nec dubitandum, quin tales ratione scandali, præsertim ubi labor sine magno strepitu, & admiratione aliorum audientium perfici nequit, possint graviter delinquere: hac de causa (nisi paupertas, vel necessitas aliud exigat) hujusmodi homines plebeji, vel mechanici à Confessario semper dehortandi, & admonendi sunt; velint potiùs tempore illo animæ saluti vacare, quàm laboribus corporalibus, quibus aliunde plerique nimium sunt dediti, ità, ut vix non sanguinem, sudorem, & vitam ipsam ipsis consecrent. Videatur la Croix *l. 3. p. 1. n. 594.*

Quæres 2dò, sitne pingere opus servile, & hôc ipso prohibitum, vel verò liberale, & licitum die festo?

℟. Utrumque à diversis Doctoribus probabiliter defendi. Enim verò quòd pingere non sit opus servile præter Tamburinum, Sporer, Laymann &c. tenent Sayrus *in Clavi reg. l. 7. c. 2. n. 16.* Medina, Lopez, Azorius *2. part. instit. mor. l. 1. c. 27. q. 6.* & alii plures; tum quia nedum pictores ipsi, sed & alii Sapientes minimè interessati communiter censent, artem pingendi esse liberalem, & non mechanicam; & hac ratione quamplures ingenui, & Nobiles non verecundantur in eadem arte sese exercere. Tum etiam, quia actio pingendi videtur esse 396.

ejusdem rationis cum actione scribendi: quid enim refert, an arte scribendi litterarum ductus, an verò arte pingendi efformentur certi quidam linearum, & colorum ductus, quousque tandem inde resplendeat quædam imago, quæ ipsissima pariter videtur inventa ad informationem animi, & rerum absentium memoriam conservandam? Econtrà Cajetanus, Fagundez, Suarez *tom. 1. de Relig. l. 1. c. 26. n. 4.* Castropalao *oper. mor. part. 2. tr. 9. disp. 2. punct. 5. n. 7.* Bonacina, & alii magni nominis Doctores existimant, pingere esse opus servile; eò quòd actio pingendi per se non collimet ad mentem excolendam, vel instruendam, uti facit scriptura (quippe, quæ non est nisi quædam expressio mentis, seu conceptuum mentalium) sed solùm ad assimulandum imaginem artefactam rei veræ, vel historiæ, prout gesta fuit, quô obtento pictor existimat se obtinuisse finem suæ artis: neque etiam ex eo præcisè capite artibus liberalibus accensenda est (inquiunt) quòd occupetur circa efformandas imagines, secus enim etiam ars sculptoria, item fusoria & auripictoria &c. inter artes liberales recensendæ forent; quod tamen paradoxum videtur, & à paucis, vel omnino nemine facilè admittetur.

At verò, inquies, ad quid pro praxi juvat, nôsse utrumque esse probabile, scilicet pingere esse opus servile, & non esse servile?

397. ℟. Multùm per omnem modum juvat ad praxin hæc notitia; cùm enim ex dictis constet, non esse certum, quòd pingere sit opus servile,

hôc

hôc ipso fateri cogimur, non esse certum, quòd hoc opus sit prohibitum die dominico, aut festivo: at, si non est certum, quòd hoc opus sit prohibitum; eô ipso fit certum practicè, quòd die festivo possit licitè exerceri, eò quòd in tali casu subditus fidelis maneat in certa possessione suæ libertatis, prout ex professo diximus *in parte prælim. de Act. hum. Confer. 1. n. 183.* ergò. Econtra cùm ex recensitis fundamentis pariter constet, pingere probabiliter, & fortassis probabiliùs esse opus servile; hinc pariter fit, ut si die festivo exerceatur, probabiliter saltem sit materialiter offensivum Dei, & quia prudentis, ac zelosi Confessarii est impedire offensas Dei etiam materialiter tales; hinc dictabit prudentia, ut pro praxi pœnitentibus dissuadeat actum pingendi, nisi vel necessitas, vel charitas, vel magna utilitas proximorum contrarium persuadeat: si tamen præviderit, pœnitenti difficulter persuaderi posse contrarium, prudenter aget dissimulando rem.

389. Loquimur autem hic de ipso actu pingendi; nam secus discurrendum est de actibus præparatoriis, seu illis, quibus præparantur necessaria ad actum pingendi, uti sunt terere colores, tabulas, seu etiam tales extendere, colore (uti vocant) fundamentali tingere &c. quia hujusmodi actiones utpote communiter fieri solitæ à servis, seu vulgaribus hominibus, & ad excolendum animum nullatenus ordinatæ, ab omnibus communiter reputantur serviles, & hôc ipso ex suo genere graviter prohibitæ, nisi ne-

cessitas, vel materiæ parvitas excuset, uti communiter notant DD. Tamburinus *cit.* §. *1. n. 9.* Sporer *l. cit. n. 45.* Babenstuber *ubi suprà art. 2. n. 6.*

Quæres 3tiò, an scribere, vel describere, aut transcribere sit opus servile, nec ne, præsertim si fiant pro mercede, vel pecunia?

399. ℞. Probabiliùs nec scribere, neque etiam transcribere, vel describere esse opus servile. Ità *communissimè DD.* Castropalao *cit. part. 2. tr. 9. disp. 2. punct. 5. n. 3.* Laymann *lib. 4. tr. 7. c. 2. n. 3.* Filliucius *tr. 27. part. 1. n. 163.* Tamburinus *cap. cit.* §. *1. n. 6.* Ratio est: quia scriptura est quædam permanens locutio de se, & naturâ suâ ordinata ad declarandos proprios mentis conceptus: similiter transcribere idem est, ac declarare, & permanenter loqui alienos conceptus: ergo sunt actus per se ordinati ad illustrandum intellectum, consequenter sunt opus liberale, & non servile, multò minùs mechanicum. Adde, quòd hi actus per se pertineant ad Grammaticam; Grammatica autem est prima inter artes liberales: ergo &c. Hinc nihil prorsus refert, quòd hujusmodi actus fiant intuitu mercedis, aut salarii inde percipiendi; quia pecunia, merces, vel salarium non extrahit, sed omnimodis relinquit illos actus in sua natura, & genere, actionum scilicet liberalium: atqui nullibi legitur prohibitum exercitium artis liberalis pro pretio &c. Hinc teste Tamburino *l. cit.* Romæ Copistæ diebus festivis hoc suum munus passim publicè obeunt

obeunt ſinè ſcrupulo, absque eo, quòd vel prohibeantur, vel in minimo propterea reprehendantur.

Sed quid (ais) de Scriptoribus notarum muſicarum tenendum eſt?

400. ℞. Idipſum, quod mox de Copiſtis, aliisque Scriptoribus dictum fuit; quia etiam Muſica adnumeratur artibus liberalibus. Et licèt Tamburinus, la Croix, aliique Doctores ſatis communiter exiſtiment, lineas hujuscemodi notis ſubjiciendas ſeorſim, ac per ſe ducere, eſſe illicitum, eò quòd videatur eſſe quid mechanicum: nihilominus ſi hoc fiat per accidens ad notas ſtatim & de præſenti formandas probabiliùs exiſtimo cum P. Babenſtuber *cit. n. 5.* id non eſſe illicitum: quia tunc ſe habet tanquam quid acceſſorium ad ſcriptionem notarum, quæ per ſe eſt licita: quemadmodum ſi textum aut ſenſum ſcriptum poſtea ſubducas linea, talis linea eſt quodammodo complementum ejusdem Scripturæ. Ob eandem rationem Tamburinus *lib. 4. decal. c. 3. §. 1. n. 7.* tenet, fas eſſe computare mercedem, & illam ſolvere operariis; rationes dati & accepti facere ac transſcribere; quia ad artem ſcribendi pertinent, nec ſunt ſervilia, ſed liberalibus operibus adſcribenda.

401. Quæres tamen 4tò, utrùm opera Typographorum ſervilibus, an verò liberalibus potiùs ſint accenſenda?

℞. Juxta communem Doctorum actualem impreſſionem, quæ mediante torculari fieri ſolet, adnumerari inter opera ſervilia; idipſum tenent

tenent de præparatione ſeu contritione coloris, ejusdémque (ùt vocant) impoſitione ; tum quia hujusmodi labores revera non ordinantur per ſe ad illuſtrandum intellectum, ſed potiùs ad excitandum corpus, quod procul dubio valde defatigatur. Similiter actualem artificioſam litterarum collocationem Herincx noſter *diſp. 3. de Feſtis n. 15.* Baſſæus *Verb. Feſtum II. n. 8.* & alii ſat multi operibus ſervilibus adſcribunt; eò quòd per ſe non videatur ordinari ad locutionem mentis, ſicut transſcriptio, ſed ſit potiùs quædam præparatio materiæ, vel fabricatio inſtrumenti mechanici ad opus mechanicum, ſcilicet ad impreſſionem ordinatum; è contra verò Diana, Laymann, Sporer, Tamburinus, aliique plures, quos citat & ſequitur noſter V. P. Cherubinus Mayr *in ſuo Trismegiſto contin. diſt. 3. c. 3. n. 320.* probabiliùs putant, hanc characterum coordinationem non eſſe opus mechanicum, ſed liberale, & hôc ipſo licitum die feſto, ídque hac ratione: quia quemadmodum transſcriptio, ità etiam ordinata characterum collocatio reverà eſt quædam permanens locutio & conceptuum mentalium Authoris declaratio, licèt aliquô modo adhuc imperfecta, ſaltem reſpectu legentium, niſi accedente impreſſione: ergo ſi transſcriptio eſt actio liberalis, & licita die feſto, idipſum admittendum eſt de ordinata characterum collocatione. Ex his, nî fallor, liquet, utramque ſententiam ſatis eſſe probabilem, conformiter tamen ad dicta *n. 397.* priorem velut tutiorem conſulendam eſſe à Con-

feſſario

fessario, posteriorem autem, si quam ex parte pœnitentis prævideat difficultatem, permittendam; eò quòd Doctores Classici eandem in praxi tutam censeant, Typographi pariter (teste Laymannô *l. cit. n. 3.*) in ea persuasione sint, quòd post rem divinam licitè possint collocatione litterarum compensare ea, quæ præcedentibus diebus neglexerunt, vel saltem corrigendo errores expositos nullum sibi movent scrupulum, sive dein id fieri debeat per deletionem linearum, sive etiam per sublationem columnarum &c. Videatur Tamburinus *l. cit. n. 7.* ubi docet, fas etiam esse libros corrigere, sive id fiat delendo lineas, sive superposita charta conglutinata; esto enim hoc videatur servile, est tamen accessorium, quando per accidens fit ab ipso corrigente. Ità Doct. *loc. cit.*

Quæres 5tò, sitne die festivo licitum venari, piscari, & belligerare? &c.

℞. 1. Per se loquendo non esse prohibitum venari vel piscari, si fiat duntaxat recreationis causâ, ità ut non debeant intervenire opera servilia; utputa si quis piscetur arundine, aut levi instrumentô insequeretur leporem cum uno alteróve cane, vel aucuparetur retibus exiguis &c. hujusmodi enim actus, vel opera meritò censentur liberalia, & non servilia, licet aliqui contrarium sentiant. 402.

Certò tamen illicitum est venari aut piscari, quando fiunt cum magno apparatu, & interventu operum servilium, prout fieri amat in magnis, & clamorosis venationibus, nec non

in

in piscationibus multùm operosis, quæ sinè transportatione, & laborioso attractu retium fieri non valent: Et certè nisi Ecclesia judicâsset hujusmodi actus prohibitos, Summus Pontifex *c. Licèt. 3. de Feriis* in vanum videretur dispensâsse in balecum piscatione, seu captura: itaque solùm conceduntur propter necessitatem, vel propter periculum lucri cessantis; eò quòd tales pisces transeant, & raró, vel certis duntaxat temporibus apparere soleant. Ità ex *communi DD.* Reiffenstuel *tr. 10. disp. 1. n. 16.* Henno *tr. in decalog. disp. 3. art. 2. Resol. 5.* Sporer *ubi suprà n. 47.* la Croix *l. 3. p. 1. n. 576.* Marchantius, Laymann, & alii.

403. ℟. jam 2dò, per se loquendo nefas esse belligerare die festivo, aut Dominico, nisi necessitas, vel specialis commoditas, aut spes victoriæ contrarium suadeat. Ità Suarez *de Relig. lib. 2. de Fest. c. 28. n. 8.* Filliuc. *tr. 27. n. 175.* Michel *Theolog. mor. tom. 2. part. 2. append. 2. pu. 1. sect. 7. n. 23.* Fagundez, & alii. Ratio est: quia conflictus bellici, & militares exercitationes non fiunt alio ex fine, quàm ad stragem hostibus inferendam, ad mactandos, & confringendos hostium cuneos, ad ruinanda, & expugnanda hostium munimina, quæ sanè sinè operibus servilibus fieri nequeunt. Hâc de causa *c. 4. de Reg. Jur.* dicitur: *quod non est licitum in Lege, necessitas facit licitum*; nam & Sabbatum custodiri præceptum est, Machabæi tamen *sinè culpa sua in Sabbato pugnabant*: ergò pugnare die festivo per se non est licitum.

Quæ-

Quæres 6tò, utrum die feſtivo fas ſit itineri ſe committere?

℞. Affirmativè, ſive id fiat curru, ſive equo, ſive lectica ab equis, vel mulis portata, ſive pedibus, ſive navi &c. Ità *cum communiſſima DD.* Caſtropalao *tr. 9. diſp. 2. pu. 5. n. 12.* Tamburinus *ubi ſuprà n. 11.* Sporer *n. 46.* Reiffenſtuel *n. 20.* contra Sotum, Reginald. & alios nonnullos. Ratio noſtra eſt: quia itinerari cenſetur opus omnibus hominibus commune, & ſummoperè neceſſarium ad humana commercia, ſeu negotia ubique exercenda, ideóque nec prohibitum die Dominico & feſto: conſequenter etiam fas eſt equos parare, currum jungere, remigare in aqua &c. Quod tamen intelligendum eſt cum aliquali limitatione: niſi ſcilicet accedant aliæ circumſtantiæ operibus ſervilibus connexæ, ut ſi magno cum labore currus, naves, vel jumenta ſint oneranda &c. hujusmodi enim opera ſervilia die feſto inchoare ſinè urgenti cauſa non licet, eſto continuari poſſint jam pridie inchoata, ſi absque permagno incommodo intermitti nequeant. Hac de ratione Diana *part. 2. tr. 15. reſol. 36.* Tamburinus *loc. cit.* & alii à mortali excuſant agaſones, & vectores, qui auditô Sacro curribus, & jumentis onuſtis iter ineunt; partim quia in onerandis vel curribus jungendis non multum laboris inſumunt; partim etiam, quia absque notabili damno vel lucro ceſſante non poſſent omnibus diebus Dominicis ac feſtis ex officio vacare, ſeu abſtinere ab hujusmodi laboribus.

405.

Quæ-

Quæres tamen 7timò, an, vel quænam opera præter hactenus recensita diebus festis aut Dominicis ab Ecclesia specialiter interdicantur?

405. ℟. Ultra servilia (quæ jam suprà diximus esse generaliter prohibita) insuper quatuor alia forensia prohibentur die Dominico aut festo, scilicet Mercatus, Placitum, Judicium criminale, & Sacramentum publicum. Ità *cap. 1. de feriis*, & *communis DD.* Explico brevissimè.

I. Nomine *Mercatûs* non intelliguntur solùm prohibitæ 1. nundinæ solennes, sed etiam 2. quasi nundinæ, quæ scilicet bis aut ter quot hebdomatibus instituuntur, convenientibus rusticis, & suburbanis, & olera, herbas, ova, pullos &c. asportantibus: & vulgo mercatus hebdomadalis nuncupari solet. 3. insuper intelligitur prohibitus omnis actus mercandi, seu contractus emptionis, venditionis, locationis, permutationis &c. Verùm huic prohibitioni canonicæ magna ex parte ubivis locorum hodie derogatum cernimus, ità ut non solùm ea, quæ ad victum, & usum quotidianum necessaria sunt, puta vinum, panis, cerevisia, carnes coctæ &c. & similia passim emantur, immò & alia v. g. calcei, vestes, pilei &c. præsertim rusticis, ac peregrinis saltem secretò vendantur, sed insuper etiam solennibus nundinis post peracta Divina, aut post prandium etiam alia quævis publicè vendantur: attendendus est igitur in præsenti mos, & usus patriæ, qui tamen quoad hoc ab Episcopis, & Magistratibus potiùs restringendus est, quàm extendendus, ne in abusum deflectat.

II. No-

II. Nomine *Placiti* intelligitur interdictus strepitus civilis, & judicialis, ità ut die festo vel Dominico non liceat partes audire, vel examinare, testes adducere, causam defendere, sententiam ferre, immò verò omnia vel ad formationem processûs, vel ad sententiæ prolationem facta absque legitima causa necessitatis, vel pietatis, sunt nulla. Licitum tamen est excommunicare, dispensare, Judicem privatim informare, Advocatum consulere, consilia conficere &c. quia talia vel sunt actus extrajudiciales tantùm, vel non requirunt strepitum forensem, uti rectè advertunt Tamburinus *lib. 4. c. 4. §. 1. n. 4.* Felix Potestas *in Exam. Confess. tom. 1. p. 2. n. 2034.* Henno, Laymann, & alii plures.

III. Per *Judicium criminale* intelligi debet prohibitum ferre sententiam mortis, aut alterius pœnæ corporalis: ex causa tamen (inquit Henno) licet quandoque die festo condemnare ad mortem, ùt sæpè fit in castris, ubi ad aliorum terrorem Rei in flagrante crimine deprehensi sinè processu, & sententia illicò suspenduntur: & idem est, si Judices fundatè timeant, ne sententia justè lata injustè impediatur.

IV. Nomine *Sacramenti publici* intelligitur juramentum judiciale, quod (præcisa causa aut casu necessitatis vel pacis) die Dominico aut festivo semper est prohibitum; idipsum aliqui putant dicendum de juramento extrajudiciali, quod tamen Castropalao *ubi suprà pu. 8. n. 3.* Illsung *tr. 5. disp. 2. n. 169.* Fagundez,

Schapperger, & alii negant, eò quòd verba prohibitionis *c. 1. de feriis* factæ debeant intelligi juxta subjectam materiam, quæ sunt solùm placiti, & mercatus, & consequenter sola juramenta his accessoria. Ex quibus Doctores citati inferunt, in omnibus casibus, in quibus die festo permittitur exercitium actûs judicialis, aut celebratio contractûs &c. etiam præstari posse juramentum ad firmandos ejusmodi actus necessarium; quia concesso principali etiam concessum censetur accessorium, quod in præsenti est juramentum. Videatur de his P. Babenstuber *tr. 5. disp. 4. a. 2. n. 11. & seq.* vel Laymann *lib. 4. tr. 7. c. 2. n. 7. & seqq.* Henno *tr. in decalog. disp. 3. art. 2. concl. 2.* Tamburinus *ubi suprà c. 4. §. 1. per totum.*

§. II.

Proponuntur, & breviter resolvuntur Casus practici de laborantibus die Dominico, aut festivo.

CASUS PRIMUS.

Titius Sartor ingeniô non minùs, quàm professione acutus fatebatur, vel potiùs gloriabatur publicè coram aliis, se absque scrupulo diebus Dominicis ac festivis post prandium vacare arti suæ; hunc cùm quidam haud procul dissidens Theologus blandè dehortari voluisset, Titius: quid ajebat, Pater: nonnè meliùs ago domi honesto labore me occupando, pa-

nem-

némque pro me & prolibus lucrando, quàm eodem tempore aliorum more hospitia frequentando commessationibus, aut compotationibus (quæ juxta nonnullorum opinionem etiam sunt labor servilis) vacando, exiguámque pecuniam in sudore vultûs mei per decursum hebdomadis lucratam dilapidando? & nunquid si laborem meum consecrarem Ecclesiæ, conficiendo Casulas, Paramenta Ecclesiastica, nemo me facilè reprehenderet: quidni ergo liceat eundem consecrare bono meæ familiæ? Denique (addit ille) constat de Monialibus quibusdam, quòd multum temporis diebus festivis insumant conficiendis scapularibus, nec non vestiendis Pusionibus, uti vocant, Salisburgensibus: si ergo ipsis conceditur facultas laborandi acu, cur non & mihi? Hæc Titius noster Sartor valdè acutus. Jam ad nostrum propositum ex hac specie facti juvabit indagare, & paulò solidiùs decidere 1. An à Confessario possit Titio permitti labor ille? 2. An Monialibus possit permitti, ut se occupent diebus festivis in conficiendis scapularibus, & aliis similibus reculis spiritualibus?

℞. ad prius quæsitum, à Confessario permitti non posse Titio, ut diebus Dominicis ac festivis etiam post prandium laboret: præsertim si id faciat regulariter, & per longiusculum tempus. Ratio est: quia labor Sartorum censetur esse servilis, & mechanicum secundùm *omnes*; atqui serviliter laborare per se loquendo prohibitum est diebus festivis: ergo. Neque etiam argumenta Titii tanti sunt ponderis, ut ratione sana facilè nequeant everti; licèt enim melius 406.

ſit (ſaltem per ſe loquendo) honeſto labore ſeſe occupare, quàm vacare commeſſationibus &c. ubi tamen labor revera eſt ſervilis, unum æquè ac alterum eſt reprobandum. Falſum inſuper eſt, quòd iisdem diebus liceat conficere caſulas, vel alia paramenta Eccleſiaſtica, niſi ſumma neceſſitas aliud jubeat. Illud equidem fateor, multos, præſertim communi de plebe, multum temporis diebus feſtivis impendere commeſſationibus, & compotationibus &c. fateor inſuper, laborem edendi, & bibendi nonnullis videri ſervilem, prout videre licet apud R. D. Michel *loc. cit. appendic. 2. pu. 1. ſect. 7. n. 10.* Verùm qui tales ratione hujus laboris ſervilis die feſtivo peracti reprehendiſſet, neminem ſcio, fortaſſis quia communi menſæ per duas, tres, vel plures horas aſſidentes, non ſemper, ſed per certa intervalla comedunt &c. vel quia dempto illo tempore, quod erat neceſſarium ad honeſtam, licitam, & neceſſariam refectionem, parum prorſus videbitur illud, quod extraordinariè conſumunt comedendo. Profectò non reminiſcor me unquam audiviſſe pœnitentem, qui ex eo, quòd plures horas tabulæ aſſederit cum aliis, manducando ac bibendo &c. ſeſe accuſâſſet, egiſſe ſe contra præceptum de abſtinendo à laboribus ſervilibus.

407. ℟. jam ad poſterius quæſitum, neque Monialibus, vel aliis fœminis permitti poſſe, ut ultra duas horas die feſtivo vacent vel ſcapularibus conficiendis, vel puſionibus veſtiendis; quia hic labor non minùs, quàm ille ſartorum

ſervilis

servilis est. Ad repellendam tamen otiositatem una vel altera hora à Confessario tantò faciliùs indulgeri potest, quantò ad sanctiorem finem, scilicet ad cultum Dei, vel B. Virginis promovendam ordinatur: idipsum Azorius & Bellizarius (teste R. P. Kreslinger *addit. post n. 18. ad tr. 10. dist. 1. theolog. mor. R. P. Reiffenstuel*) admittunt nobilissimis Matronis, fortassis quia nôrunt, eas non solere nimium temporis impendere hujusmodi laboribus, sed potiùs illud conversationibus, & aliis nugis terere &c.

Sed quid; inquies, tenendum est de arte acu pingendi in tela opere, ut vocant, phrygio, potéstne hæc permitti à Confessario diebus etiam festivis exercenda?

℟. Hanc artem licitè exerceri putant Sporer 408. *cit. tr. 3. in decalog. c. 4. n. 45.* Felix Potestas *Exam. Confess. tom. 1. part. 2. n. 2033.* Sabinus Bononiens. *part. 1. tr. 17. n. 43.* idipsum, sicut & confectionem florum ex cera, vel serico, vel plumis &c. ad imitationem naturæ &c. concedit Monialibus Francisc. Barelli *part. 2. Resolut. pract. Resol. 6.* idque vel quia à pluribus habetur pro labore liberali, & ad animum oblectandum deservit; vel quia consuetudine jam præscriptum est. Unde R. D. Michel *ubi suprà n. 32.* ait: Excusantur leviusculi labores, qui nec animum valde occupant, nec corpus admodùm fatigant, interea tamen serviunt ad fallendum tempus, & malas otii sequelas evitandas: videmus passim in piis familiis ancillas die festo occupari in decerpendis rosis, decortican-

dis pomis vel rapis &c. Videatur Filliucius *tr. 27. n. 167. & 169.* Sayrus *in clavi reg. lib. 7. c. 2. n. 9.* Bonacina *disp. 5. qu. un. pu. 3. n. 1.* Michel *loc. cit.* vel Kreſslinger *loc. prox. cit.*

CASUS SECUNDUS.

Sempronius Comes Conjugem ſuam prægnantem, & partui pedetentim appropinquantem majoris ſecuritatis, & commoditatis gratiâ aliò à famulis miſeræ ſervituti ſubjectis aſportari juſſit in quadam lecticâ, & quidem ſpatio quatuor vel quinque dierum, itinere ipſa Dominica Pentecoſtes inchoato: quia tamen dicti famuli valde fuêre defatigati ſub præfato onere, & inſuper unâ alterâve die nullum prorſus Sacrum audiêrunt; hinc idem Comes ex poſt facto non nihil fuit agitatus ſtimulis conſcientiæ, eò præſertim, quòd transportum illum operâ jumentorum potuiſſet facere diebus ferialibus. Dubitat proin, an non graviter deliquerit in hoc facto? Quid Confeſſarius ſciſcitanti reſpondebit?

409. ℞. Comitem hunc probabiliùs peccâſſe mortaliter duplici peccato mortali ſemper commiſſo, quòt diebus feſtis famulos ad laborem hunc ſervilem adſtrinxit, & ab audiendo Sacro moraliter loquendo impedivit. Ratio hujus reſolutionis facilè erui poteſt ex dictis *n. 393.* qui enim ſinè neceſſitate alium adigit ad non obſervandum diem feſtivum (cujus obſervantia ſecundùm dicta important duo diſtincta, ſcilicet auditionem Sacri, & abſtinentiam ab operibus ſervilibus) ille graviter delinquit: atqui Sempronius hoc fecit, & quidem ſinè neceſſitate

tate, ùt supponitur in ipsa specie facti: ergò &c. Secus dicendum fuisset, si transportum hunc non potuisset facere operá animalium, vel necessitas non fuisset passa dilationem usque ad diem ferialem. Secus etiam resolvendum de famulis, quippe, qui misera servitute pressi sinè periculo durioris tractationis, vel mulctæ moraliter loquendo non potuerunt recusare laborem hunc servilem, quos proin Ecclesia velut pia Mater vel ex hoc ipso capite miseratione dignos non vult cum tantis difficultatibus adstringere ad observationem Festorum, veluti jam superiùs *n. 376.* diximus, & ex *communi DD.* tenent Sayrus *loc. cit. n. 8.* Bonacina *n. 15.* Michel *loc. cit. n. 33.*

Sed quid, ais, si famuli hujus Comitis fuissent hæretici, qui aliunde Sacrum non audiïssent? quid, si fuissent omninò infideles?

410. ℟. Esto fuissent hæretici, tamen non licuisset absque necessitate ipsis imponere illud onus; quia secundùm dicta *part. 1. Theolog. decal. Confer. 13. n. 355.* omnes fideles, seu baptizati, consequenter etiam hæretici, tenentur legibus Ecclesiasticis: ergo quisquis illos sinè necessitate inducit ad harum transgressionem, peccat: quemadmodum peccaret, qui amentem induceret ad transgressionem legis naturalis, puta ad occisionem, fornicationem, blasphemiam &c. At verò, si famuli fuissent omnes infideles, seu non baptizati, censeo probabilius cum P. Illsung, eos potuisse absque culpa adigi ad laborem servilem, & ad omissionem Sacri &c.

 Ratio

Ratio eſt: quia hi non tenentur legibus Eccleſiaſticis: ergo non peccant contra eas agendo; ſed hoc ipſo, quòd non peccent, ne quidem materialiter, cuivis licet eos inducere ad agendum contra illas leges; nam propterea nullus Theologorum peccati facilè condemnabit illum, qui infantem, vel aliunde quemlibet diſpenſatum ſuadendo, jubendo &c. inducit v. g. ad comedendas carnes in Quadrageſima &c. non enim dici valet, quòd talis transgrediatur legem in propria perſona; quia ſupponitur abſtinere à ſervilibus &c. neque in aliena: quia illa perſona velut infidelis non eſt adſtricta lege: neque verum eſt, quòd Eccleſia velit etiam infideles abſtinere ab hujusmodi laboribus: quia juxta effatum Apoſtoli *1. Cor. 5. Eccleſia non judicat de iis, qui foris ſunt.*

Dices adhuc: ſed quid de illo Opifice tenendum, qui, ut laborem promiſſum ad certum diem expediret, plures famulos adegit, ut die feſto junctâ operâ collaborarent per ſesquihoram circiter?

411. ℞. Si id contigit neceſſitatis cauſâ (prout non rarò hujusmodi Opifices, præſertim Sartores, quodammodo coguntur, niſi velint privari lucro juſto, & ulteriori labore) dicendum, quòd non peccaverit, Eccleſia velut pia Matre condeſcendente ſecundùm dicta: rursùs ſi plures v. g. 5. vel ſex famulos etiam ſinè neceſſitate adegiſſet, ut omnes junctâ operâ per ſesquihoram laborarent ſimul, adhuc probabiliter non peccâſſet graviter, quia ſecluſô ſcan-

dalo,

dalo, ut supponi debet, dici nequit una gravis inhonoratio diei festi, sed quinque vel sex leves, quæ non videntur coalescere in unam, sicut si plures simul parùm comedant die esuriali, non censentur frangere jejunium, vel graviter peccare: Secus probabiliùs dicendum existimo, si talis Opifex mandaret, ut singuli famuli successivè laborarent; tum quia labor ità protractus Domino mandanti imputari debet, nec sinè gravi dehonoratione diei festivi fieri potest; tum etiam, quia hoc videtur graviter scandalosum, quippe ex quo sequeretur, posse hujusmodi Opificem abuti multitudine hominum, & facere, ut toto die in domo sua serviliter laboraretur; quod procul dubio esset graviter inhonorativum diei festi, prout cum Arsdekin, & la Croix jam insinuavimus *part. 1. in decalog. Confer. 20. n. 578.*

CASUS TERTIUS.

Æstate proximè præterita contigit, ut tempore messis ultra octo, vel decem dies continuò quasi plueret, non sinè permagna consternatione rusticorum, timentium, ne ex abundantia pluviarum segetes jam ab aliquot diebus succisæ tandem computrescerent in campo: dum ergo quadam Dominica Phœbus radios suos vehementiùs dispersisset, factum est in quodam pago, ut plures rustici minùs scrupulosi altera die (qui pariter erat festivus,) absque omni prorsus insinuatione motu proprio segetes curribus, & equis in horreum colligerent. Alii econtrà à suo R. D. Parocho petiêre facultatem id agendi,

Nonnulli magis zelosi piaculo sibi duxissent etiam cum tali dispensatione &c. idipsum, quod alii, practicare. Cajus Parochus primos velut præsumptuosos graviùs objurgavit ex post facto; cum aliis sese insinuantibus benignè dispensavit: reliquorum verò zelum pro Dei, & Sanctorum gloria omnimodis approbavit, & dilaudavit. Jam verò ad nostrum propositum quæritur 1. An Rustici absque omni prorsus insinuatione potuerint tutâ conscientiâ colligere fructus die festivo? 2. An R. D. Parochus ex allegato motivo cum reliquis potuerit dispensare in hoc præcepto Ecclesiastico?

412. ℞. ad primum. Si revera fuit periculum (prout rationabiliter licet credere) ne segetes in campo diutiùs relictæ vel computrescerent, vel excrescendo notabiliter deteriorarentur, rustici colligendo illas die festivo non peccârunt contra præceptum Ecclesiæ: quippe quæ juxta jam sæpiùs inculcata, velut pia Mater non vult filios suos cum tanto onere ad observantiam Festorum adstrictos; nihilominùs cùm labor ille servilis publicè fuerit susceptus, & causa exemptionis ab observantia Festi fortassis aliis potuit videri dubia, hinc debuissent à suo R. D. Parocho priùs humiliter petere licentiam vel dispensationem; tum ad demonstrandam debitam Ecclesiæ submissionem; tum etiam ad tollendum, & præcavendum omne periculum scandali; quod cùm non fecerint, meritò à R. D. Parocho fuêre objurgati. Videatur Tamburinus *l. 4. in decalog. c. 3. §. 2. à n. 31.* Michel *cit. pu. 1. sect. 7. n. 34.*

℞. jam

℞. jam ad alterum quæsitum, potuisse R. D. 413. Parochum ex allegato motivo dispensare; esto enim juxta dicta de legibus *part. 1. Confer. 16. n. 441.* per se loquendo nullus inferior valeat dispensare in lege Superioris; nihilominus partim per Epycheiam, partim etiam per consuetudinem hodie nedum Episcopis, sed & Parochis (casu quo Episcopus conveniri non potest) censetur concessa facultas dispensandi in Festis à S. Pontifice, aut universali Ecclesiæ consuetudine institutis, modò subsit rationabilis causa, sinè qua nec licita, neque valida foret talis dispensatio. Et ratio hujus est; quia suavis Ecclesiæ gubernatio postulat, ut in similibus casibus, utpote frequenter contingentibus, in quibus ad summam Sedem pro gratia recurri non potest moraliter, etiam aliis Inferioribus, utputa Episcopis, & Parochis concedatur facultas dispensandi. Et ità tenent Doctores satis communiter. Azorius *instit. mor. tom. 1. l. 2. c. 28. q. 6.* Filliucius *tr. 27. n. 224.* Castropalao *tom. 2. tr. 9. pu. 10. n. 5. in fine.* Michel *ubi suprà appendice 2. pu. 1. sect. 7. n. 35.* rectè addens, eandem facultatem competere Superioribus religiosis respectu suorum subditorum, non tamen respectu famulorum sæcularium, ait la Croix; neque etiam necessum esse, ut causa dispensandi sit tam liquida, ut per se excuset subditum; secus enim opus non esset dispensatione, sed sufficere, ut sit rationabilis.

Sed quid, ais, si neque Episcopus adiri possit, neque Parochus utpote absens, poteritne

ritnè in tali casu Capellanus vel Cooperator dispensare?

414. ℟. Poterit probabiliter, si habeat à suo R. D. Parocho potestatem delegatam: secus si hanc non habeat; si tamen necessitas urgeat, vel damnum notabile subditis immineat, poterit illis declarando dicere, se de benignitate Ecclesiæ piè præsumere, quòd nolit eos in tali articulo necessitatis obligatos: quô facto subditi facilè sese resolvent, nec ampliùs peccabunt ex hoc capite; etenim in casu, ubi urget necessitas, simúlque nullus potestate dispensandi præditus adiri potest, sufficit dispensatio rationabiliter præsumpta, ità scilicet, ut prudenter credere liceat, Superiorem, si præsens adesset, dispensaturum, vel Ecclesiam nolle in tali casu fideles adstrictos, prout sapienter animadvertit Filliucius *l. cit. n. 126.* referens pro eadem opininone Sylvestrum, & Suarezium. Videatur Babenstuber *tr. 5. disp. 5. art. 2. n. 19.*

§. III.
Corollaria ex dictis inferenda.

415. Colliges ex hactenus dictis primò, multas dari posse causas excusantes ab observantia Festorum quoad abstinentiam ab operibus servilibus; quia ut ex hactenus dictis constat, plures possunt occurrere casus, in quibus labor servilis permittitur, quemadmodum in superiori Conferentia *à n. 362.* multas recensuimus causas excusantes ab auditione Sacri. Porrò hujusmodi

causæ

causæ reddentes licitum laborem servilem à P. Busenbaum apud la Croix *lib. 3. pu. 1. à n. 583.* & aliis pluribus recensentur septem sequentes. 1. Dispensatio, de qua mox dictum. 2. Consuetudo, de qua rursus per decursum plura diximus, 3. Pietas in Deum. 4. Charitas erga proximum. 5. Necessitas propria vel aliena corporis vel animæ. 6. Utilitas magna. 7. Insuper saltem à gravi peccato excusare potest parvitas operis seu temporis, secundùm dicta *n. 395.*

416. Colliges 2dò, illa opera, quæ à Doctoribus velut liberalia, & non servilia probabiliter defenduntur, permitti posse à Confessario, tunc præsertim, quando simul peraguntur ad bonum finem v. g. ad vitandam otiositatem, curiositatem oculorum, conversationes periculosas cum altero sexu &c. Nam hôc ipsô, quòd non certò constet hujusmodi opera esse servilia, & per consequens prohibita, manet subditus in possessione suæ libertatis, & Ecclesia tantò faciliùs condescendit, quantò sanctiùs hujusmodi opera exercentur. Hac de causa R. D. Michel *Theolog. Canon - mor. tom. 1. part. 2. append. 2. pu. 1. sect. 7. n. 27.* non abs re scripsit, ob animi bonum laborem alioquin servilem, modò non adeò operosus vel strepitosus sit, permitti posse ad unam, alteramvè horam, præsertim garrulis, & levibus mulierculis, si ad fallendum otium, & vitandas occasiones peccati necessarius videatur. Videatur Tamburinus *§. 2. n. 17. & 18.* vel la Croix *n. 587.*

Col-

417. Colliges 3tiò, rei familiaris conservandæ vel augendæ gratiâ excusari posse illos labores serviles, qui sine notabili jactura differri, vel abrumpi nequeunt, prout revera abrumpi nequit coctio salis, vitri, calcis, vasorum fictilium &c. item labores coquorum, pistorum, laniorum, in civitatibus, vel oppidis populosis: item instauratorum pontium, viarum publicarum &c. denique & labores Sartorum, ubi id exigit casus necessitatis v. g. pro conficiendis vestibus funeralibus, nuptialibus &c. vel ad alium apparatum necessariis &c. Ità *ex communi DD.* Suarez, Laymann, Busenbaum apud la Croix *lib. 3. part. n. 583.* Felix Potestas *cit. n. 2028.*

Sed quid, ais, si talis Sartor tanta ad se confluentium copia obruatur, ut planè omnibus satisfacere nequeat, nisi cum aliis suis sociis, omnibus ferè pervigiliis, ac festis majoribus per integram noctem usque ad auroram Dominicæ aut Festi laboret, poteritne hoc à Confessario dissimulari?

418. ℞. cum nostro V. P. Mayr *in suo Trismegisto continuato dist. 3. c. 3. §. 2. n. 344.* quòd non. Ratio est: quia minimè necessum est, ut iste solus omnibus satisfaciat; cùm alii ejusdem professionis magistri passim ubivis locorum reperiantur, quorum operâ petentium desideriis poterit satisfieri: ergo non est, cur Ecclesia huic condescendat, permittendo, ut *singulis ferè festis* per plures horas laboret serviliter: necessum igitur erit, ut vel non tantam laborum copiam

in

in se suscipiat, vel susceptum cum aliis Sartoribus dividat ità, ut regulariter laborem hunc diebus ferialibus expedire possint.

419. Colliges 4tò, diebus festivis ob pietatem & necessitatem proximi excusari posse sequentes, 1. laborantes extinguendo incendio. 2. Chyrurgos & Pharmacopeos medicinas conficientes pro curatione infirmi actu indigentis. 3. Barbitonsores unum vel alterum tondentes, immò & plures, non potentes aliis diebus ob laborum abundantiam accedere tonstrinam, uti contingit rusticis & aliis opificibus, vel famulis &c. 4. item exercentes opera corporalia misericordiæ, sepeliendo mortuos, vestiendo nudos &c. 5. denique peragentes quantumvis servilia, necessaria tamen ad salutem vel vitam proximi defendendam &c. Ità Castropalao ubi suprà *pu. 10. n. 3.* Filliucius *n. 214. & 215.* Sporer *tr. 3. c. 4. n. 52.* Ratio est: quia præcepto charitatis jubemur proximum diligere sicut nos ipsos: atqui certum est, quòd intuitu nostri pro casu necessitatis similia possimus præstare nobis: ergo & proximo: profectò Christus Dominus *Luc. 14.* verbô, & exemplo docuit, fas esse, etiam die Sabbati benefacere proximo, quando id exigit necessitas, vel dictat pietas.

420. Colliges tandem 5tò, intuitu pietatis in Deum excusandos esse sequentes, 1. qui crucem, vexilla vel labra portant in publicis Processionibus. 2. qui campanas pulsant, vel 3. parietes templi aulæis adornant, hostias conficiunt &c. 4. qui Sepulchrum Christi, ejusvè

Præ-

Præſepe exſtruunt. 5. qui Aras, moléſque artificioſas erigunt ad exponendum venerabile Sacramentum, vel ad hunc finem vias publicas adornant &c. Ratio eſt, quia hujusmodi opera potiùs habenda ſunt pro ſpiritualibus, quàm pro corporalibus, & ſervilibus. Minimè tamen fas eſt, actiones ſerviles valdè remotè duntaxat ad cultum Dei ſe habentes exercere diebus feſtivis, utputa ligna cædere, lapides, calcem, cæmenta comportare ad Eccleſiam, vel Aram conſtruendam: quin immò ornatus Altarium, Eccleſiæ purgatio &c. & ſimilia, quæ non adeò propinquè ſe habent, in ordine ad cultum actualem Dei, debent anticipari, nec poſſunt ſinè peccato veniali (ſeclusâ verâ neceſſitate) ipſo die feſto peragi. Ità Tamburinus *l. 4. c. 3. §. 2. à n. 3.* Sporer *loc. cit.* Babenſtuber *ubi ſuprà art. 2. n. 17.* R. D. Michel *tom. 1. part. 2. append. 2. pu. 1. ſect. 7. n. 32.* & alii Doctores *communiter.*

Conferentia decima quinta.

De Natura, ſeu Eſſentia Jejunii Eccleſiaſtici.

SUM-

SUMMARIUM.

421. Nomine jejunii impropriè sumpti intelligitur abstinentia etiam à vitiis &c.

422. Nomine verò jejunii magis propriè sumpti abstinentia à cibo & potu.

423. Nomine denique jejunii Ecclesiastici abstinentia à cibo, & certa ciborum qualitate &c. Unde

424. Ad substantiam hujus jejunii Ecclesiastici requiruntur ad minùs duæ conditiones; scilicet abstinentia à secunda refectione, & à carnibus.

425. Probabile quidem est, eum, qui secundam refectionem jam sumpsit, non ampliùs teneri ad abstinendum à tertia sumenda in iisdem cibis esurialibus.

426. Oppositum tamen, spectata ratione intrinseca, videtur longè verosimilius.

427. Tempore jejunii esus carnium, à carnibus piscium distinctarum, est prohibitus ab Ecclesia.

428. Similiter in Regionibus non exemptis prohibitus est esus ovorum, & lacticiniorum.

429. Qui tamen in Provinciis Septentrionalibus, ubi major sentitur penuria ciborum quadragesimalium, censetur permissus.

430. Non item usus lardi porcini, aut pinguedinis anserum &c.

431. Satisfit cuidam instantiæ in contrarium factæ.

432. Sorbitio Chocolatæ tenuis non obstat jejunio, multò minùs decoctum ex herba Theè, aut fabis Caffeè.

433. Secus dicendum foret, si Chocolata coqueretur, aut sumeretur per modum pultis.

434. Resolvitur Casus I, cujusdam pauperculæ, quæ die jejunii destituta oleo & butyro pro se suisque miseris prolibus præparavit cibum ex farina frixa in sebo & sagimine.

435. Famula de mandato Heri vel Heræ condiens herbas, rapas, vel olera &c. pinguedine anserum aut lardi porcini, potest equidem excusari à peccato.

436. Non item (saltem in nostris partibus) Herus ipse vel Hera mandans, si aliunde habeant, quo condiant v. g. butyro simplici, vel eliquato.

437. Resolvitur Casus II. cujusdam Parasiti, soliti non rarò cum aliis diebus jejunii assidere ad tabulam per quatuor vel quinque horas;

438. Subindéque à mensa surgere, cum aliis per mediam horam conversari, ac denuò reverti ad tabulam, opúsque strenuò prosequi.

439. Immò verò absolutâ cœnâ in uno loco, accedere alium, ubi noverat convivium protrahi, ibíque denuo comedere.

440. Resolvitur Casus III. de quodam Bibulo, qui singulis quasi diebus jejunii assueverat sese ingurgitare potu excessivo.

441. Per potum propriè sumptum non frangitur jejunium.

442. Dissolvitur quædam instantia in contrarium facta.

443. Qui cœnam notabiliter anticipant, etiam sinè causa justa, probabiliùs non peccant, nisi venialiter.

444. Quod, si fiat ex justa causa, omni prorsus culpa vacat.

445. Qui extra tempus refectionis in die jejunii sæpiùs modicum quid comedit, potest tandem peccare mortaliter.

446. Fas tamen est, ad haustum extra horam refectionis factum modicum quid sumere, ne noceat.

447. Fas insuper est, extra idem tempus modicum quid per modum medicinæ sumere de electuariis seu confectis.

448. Lectoribus, ac Servitoribus mensæ permittitur, offam, vel aliud simile quid sumere priùs; quàm inchoent suum officium.

449. Qui in die jejunii carnes sinè legitima causa comedit, peccat mortaliter toties, quoties in notabili quantitate, interruptis moraliter vicibus, manducat de illis.

450. Secus dicendum, si in quantitate exigua aliquid sumeret.

451. Qui immemor jejunii de manè sumpsit jentaculum, per se loquendo adhuc tenetur ad servandum jejunium, abstinendo à carnibus, & à secunda refectione.

§. I.

Præmittuntur, & breviter resolvuntur quæsita, scitu necessaria ad debitè solvendos Casus practicos de natura jejunii Ecclesiastici.

Quæres primò, quid, & quotuplex sit jejunium?

℞. ad I. Nomine jejunii à nonnullis DD. intelligitur abstinentia, sive dein à cibis, sive etiam à vitiis, quo sensu D. Bernardus *serm. 2. in capite jejunii n. 4.* dixit: *jejunandum longè amplius à vitiis, quam à cibis.* Et rursus *serm. 3. n. 4.* ait: *quòd si sola gula peccavit, sola quoque jejunet, & sufficit; si verò peccaverunt & membra cætera, cur non jejunent & ipsa?* Verùm ad nostrum propositum, & magis propriè loquendo nomine jejunii intelligitur abstinentia à cibo, & potu. Unde 421.

℞. jam ad alteram partem quæsiti. Jejunium in hoc sensu pro abstinentia scilicet à cibo & potu sumptum duplex est; naturale, & Ec- 422.

clesiasticum. Ità *communis DD.* Jejunium naturale est abstinentia ab omni cibo, ac potu in stomachum transmisso: ubi nomine cibi, vel potûs etiam intelligitur illud, quod per modum medicinæ sumitur &c. & tale jejunium à medio noctis inchoandum hodie requiritur ab Ecclesia ad dignam & licitam susceptionem Eucharistiæ extra casum necessitatis, prout ex professo diximus *part. 1. Theolog. Sacram. Confer. 14. n. 83.* & videre licet in Rubricis Missalis *sub titulo de defectibus dispositionis corporis.* Jejunium verò Ecclesiasticum consistit in abstinentia à cibo, & certa ciborum qualitate &c. Verùm majoris claritatis gratiâ.

Quæres 2dò, quidnam propriè sit jejunium Ecclesiasticum, & quot, vel quænam conditiones ad hoc necessariò requirantur?

423. ℟. ad priorem partem hujus quæsiti. Jejunium Ecclesiasticum rectè describitur, quòd sit *religiosa observantia abstinentiæ à cibo, & certa ciborum qualitate, designato tempore ad Deum colendum, & carnem mortificandam ab Ecclesia ordinata.* Ità in terminis Marchantius noster *tom. 2. tr. 12. tit. 3. q. 1.* eúmque secutus Sporer *tr. 3. in decal. append. de observ. jejun. sect. 1. n. 2.* & in re *alii DD. communiter.*

Dicitur autem 1. *religiosa observantia*; quia ex virtute Religionis fuit instituta: per hoc insuper excluditur jejunium, quod vel necessitatis causâ, ob defectum scilicet alimentorum, vel avaritiæ impulsu subinde suscipitur.

Dicitur

Dicitur 2. *à cibo*, id est, ab alimento, seu quod corporis alimentandi gratiâ solet in stomachum trajici, additur: *& certa ciborum qualitate*, scilicet à carnibus, prout statim ampliùs patebit. Dicitur 3. *statuto tempore*, id est, certis diebus ac horis à medio noctis usque ad alterum noctis medium, & certa temporis refectione: ùt paulò infrà videbitur. Additur denique 4. *ab Ecclesia ordinata*, non *præcepta*; jejunium quippe Ecclesiasticum appellatur non solùm illud, quod ab Ecclesia præcipitur, sed omne illud, quod vel ex voto, vel ex particulari devotione assumitur juxta formam & modum ab Ecclesia ordinatum. Ità in re Sporer *loc. cit.* Unde

℞. jam ad posteriorem partem ejusdem quæsiti. Ad substantiam jejunii Ecclesiastici requiruntur duæ conditiones, scil. 1. abstinentia ab altera refectione, & 2. à certa ciborum qualitate. Ità rursus *in re communis DD.* ùt videre licet apud Azorium *tom. 1. lib. 7. c. 8. q. 3.* Lessium *lib. 4. de J. & J. c. 2. dub. 2. n. 8.* Filliucium *tr. 27. part. 2. n. 20.* Reiffenstuel *tr. 10. disp. 2. n. 9.* Babenstuber *tr. 6. disp. 1. art. 1. n. 2.* Ratio hujus est: quia finis Ecclesiæ jejunium instituentis fuit, ut per hoc corpus castigetur, & concupiscentia coerceatur, ità tamen, ut natura non lædatur notabiliter: atqui hic finis commodissimè obtinetur per jejunium cum præfatis duabus conditionibus observatum: ergo &c. Scio equidem Doctores *mox citt.* insuper assignare 3tiam conditionem, scilicet *certum refectionis tempus*, quòd olim in primi-

424.

tiva Ecclesia fuit tempore quadragesimæ hora vespertina, in aliis verò jejuniis hora nona post meridiem: moderna autem Ecclesiæ praxi receptissima est hora sexta, id est, illa, quæ juxta horologium germanicum coincidit cum hora undecima; verùm tametsi negari minimè possit, fideles saltem sub culpa veniali, sin minùs sub mortali (prout Marchantius & nonnulli alii nimis in hoc rigorosi volunt) teneri regulariter ad observantiam hujus temporis, itá, ut saltem non nimis notabiliter præveniant; nihilominus juxta communiorem, & probabiliorem Doctorum opinionem, quam Lessius, Laymann, Filliucius, & alii tenent, hæc circumstantia non est de essentia seu substantia jejunii: prout vel inde liquet, quia id, quò quantumvis culpabiliter prætermisso, & non servato, adhuc potest & debet servari jejunium quoad substantiam, nequit dici de substantia jejunii: atqui non servata hora prandii, benè verò abstinentiâ à carnibus, & unica refectione &c. adhuc tenetur quis, & potest servare jejunium Ecclesiasticum: ergo &c. Hinc est, quòd Ecclesia quidem nunquam non voluerit à jejunantibus servari abstinentiam à carnibus, & à secunda refectione, tempus autem refectionis mutaverit, primò in horam nonam, quæ juxta nostrum horologium est tertia pomeridiana; modò autem ex quadam condescensione omninò in sextam, id est, juxta nostrum horologium, undecimam meridianam. Videatur Matthæucci *in cautel. Confess. l. 1. c. 16. n. 3.*

Quæ-

Quæres 3tiò. Utrum abstinentia à 2da refectione sit ità de substantia jejunii, ut ille, qui vel culpabiliter, vel etiam ignoranter & inculpabiliter jam sumpsit 2dam refectionem, non ampliùs teneatur abstinere à 3tia & 4ta?

℞. Est probabile, quòd non teneatur ampliùs sub peccato mortali abstinere à 3tia vel 4ta refectione; tum quia potuit Ecclesia 2dam refectionem probibere non absolutè, sed limitatè tantùm, & quatenus per 2dam refectionem destruitur forma jejunii, quæ exigit unicam duntaxat refectionem; & quòd hæc fuerit mens Ecclesiæ satis communiter tenent DD. Classici. Castropalao *part. 7. tr. 1. disp. 3. pu. 2. §. 2. n. 8.* Diana, Tamburin., Laymann, Lessius, Sporer, Illsung, Babenstuber, Matthæucci *loc. cit. n. 10.* & alii plures videndi apud Castropalaum *loc. cit.* Confirmatur hæc opinio ex eo: quia sumpta 2da refectione non est ampliùs possibile servari jejunium, quippe quod essentialiter importat abstinentiam à secunda refectione, quâ sublata eô ipsô destructa manet essentia, & substantia jejunii: ergo qui sumpsit secundam refectionem, non ampliùs tenetur abstinere à tertia & quarta: sicut (ait Castropalao *loc. cit.*) si præceptum esset, ne limites alicujus loci transires, sola prima transgressione præcepto contradiceres, non verò ulteriùs progrediens; secùs enim hæc lex obligaret ad impossibile. Ex quo idem Castropalao, Illsung, & alii nonnulli inferunt, nequidem venialiter peccaturum, qui post secundam refectionem sæ-

425.

piùs ſe reficeret: è contra communior DD, apud la Croix *lib. 3. part. 2. n. 1267.* exiſtimat, talem ſaltem venialiter peccaturum, eò quòd agat contra finem legis, qui eſt mortificatio carnis. Ego hanc ſententiam Caſtropalai & aliorum ſequacium nedum ab extrinſeco, verùm etiam ab intrinſeco probabilem cenſeo, prout jam alibi inſinuavi. Nihilominus ad idem quæſitum

426. ℟. jam 2dò. Spectata ratione longè probabiliùs videtur, quòd is, qui jam ſumpſit ſecundam refectionem, vi præcepti Eccleſiaſtici teneatur abſtinere ab aliis, ità, ut quoties etiam in cibis eſurialibus ſe reficit, peccet mortaliter. Et ità tenent Medina, Joannes Major, Covarruvias, Monteſinos apud Caſtropalao *loc. cit.* quibuscum etiam ſentit Henno *tr. de peccat. actual. diſp. 4. appendic. de jejunio. qu. 1. Reſol. 2. poſt concl. 2.* Ratio me potiſſimùm movens ad hanc opinionem eſt: quia abſtinentia à carnibus non minùs eſt de ſubſtantia ſeu eſſentia jejunii, quàm abſtinentia à ſecunda refectione, & nihilominus qui ſemel comedit carnes, tenetur adhuc ſub peccato mortali abſtinere à ſecunda refectione, vel etiam comeſtione carnium: ergo ſimiliter, qui ſemel ſumpſit ſecundam refectionem, tenetur adhuc abſtinere à tertia & quarta, non obſtante, quòd abſtinentia à ſecunda refectione ſit de ſubſtantia jejunii, vel fatendum, quòd ſi in hoc poſteriori caſu Eccleſia obligaret ad impoſſibile, etiam ad impoſſibile obligaret in caſu priori.

Nec

Nec dici valet, disparitatem in eo sitam esse, quòd præceptum abstinendi à carnibus sit negativum, ideòque semper & pro semper obligans, ità, ut quoties contravenitur, graviter peccetur &c. Contra enim facit, quòd etiam præceptum de abstinendo à secunda refectione sit negativum; nam illud dicitur negativum, quô intenditur omissio actûs: atqui per præceptum, quô jubemur abstinere à secunda refectione, utique intenditur omissio actûs, id est, secundæ refectionis: ergo hæc disparitas nulla est. Et certè si Sacerdos ter in die celebrans, aut Laicus ter communicans committat peccatum mortale nedum in secunda, sed etiam in tertia sumptione, eò quòd juxta præceptum Ecclesiæ non nisi semel in die communicari fas sit: quidni probabiliùs sæpiùs se reficiens, sæpiùs peccet, cùm de præcepto Ecclesiæ liceat tantùm unica refectio? Et licèt talis homo post secundam refectionem non possit ampliùs integrè servare jejunium, potest tamen illud servare secundùm aliquid, quoad iteratas scilicet refectiones; consequenter tenetur ab his abstinere, quemadmodum tenetur abstinere à carnium comestione, esto non possit ampliùs integrè servare jejunium Ecclesiasticum, qui jam semel carnes comedit.

Quæres 4tò, an, vel qualis esus carnium sit prohibitus?

℟. Certum esse debet, esum carnium esse prohibitum, prout liquidò constat ex dictis: nomine autem carnium intelliguntur illæ, quæ communi usu, & existimatione fidelium aut ju- 427.

dicio Medicorum habentur pro carnibus aliis, quàm est caro piscium. Ità vix non in terminis P. Babenstuber *tr. 6. disp. 1. art. 1. n. 3.* secutus Lessium *lib. 4. de J. & J. c. 2. dub. 2. n. 8.* Tamburinum, Bonacinam, & alios. Et ratio est: quia licèt pisces habeant suô modô carnem, non tamen est ità nutritiva, sicut aliorum animalium, proptereáque Ecclesia velut benigna Mater, ne videatur nimiùm gravare fideles, permittit carnem piscium, & illorum animalium, quæ piscibus æquiparantur: uti sunt caro testudinum, cochlearum, limacum, lutrarum, fibrorum, sive castorum, nec non certi cujusdam generis anatum; quia cùm hæc animalia vix sanguinem habeant, vel sanguinem frigidum, vel in aquis ad instar piscium educentur, aut nutriantur piscibus, judiciô Medicorum, & communi persuasione, usu, ac praxi fidelium reputatur licitus eorum esus, itaque *ab illis duntaxat animalibus vel esu animalium est abstinendum, quorum usus communi fidelium persuasione, aut Medicorum judicio, Ecclesiævè consuetudine (quæ in variis locis varia esse potest) habetur prohibitus,* prout benè docet noster Herincx *part. 3. tr. 2. disp. 2. n. 71.* Porrò in dubio, an hoc vel illud animal constet carne prohibita, putat Gobat, præsumi posse non constare prohibitâ; eò quòd possessio stet pro ipso comedente, quamdiu non constat de certa prohibitione; idque verissimum existimo, præsertim si alii fideles in tali loco sinè scrupulo assueverint vesci hujuscemodi carnibus, v. g. certarum anatum, quas Germani Blasselandlen vocant. Quæ-

Quæres 5tò, an præter carnes alii insuper cibi sint prohibiti diebus jejuniorum?

℟. Tempore Quadragesimæ insuper (in 428. Regionibus non exemptis) prohibitus est esus ovorum & lacticiniorum, id est, eorum, quæ ex lacte proficiscuntur, utì caseus, butyrum &c. Ratio hujus desumitur *ex cap. denique dist. 4.* ubi non solùm præcipitur observantia jejuniorum in quadragesima, sed & abstinentia à lacticiniis sequentibus omninò verbis: *Par est, ut nos, qui hîs diebûs à carnibus animalium abstinemus, ab omnibus quoque, quæ sementinam trahunt originem carnis jejunemus, à lacte videlicet, caseô & ovis.* Nec refert, quòd Pontifex solùm dicat: *par est &c.* Enimverò, quòd per hæc verba non merum consilium, sed præceptum voluerit inculcare, patetur tum ex contextu, cùm per hæc responderit ad quæstionem, an esset illicitum vesci ovis in quadragesima; tum evidentiùs adhuc ex eo, quòd Alexander VII. inter alias etiam sequentem *numero 32.* propositionem damnaverit: *Non est evidens, quòd consuetudo non comedendi ova & lacticinia in Quadragesima obliget.* Quia tamen mox allegatum *cap.* loquitur duntaxat de jejunio quadragesimali, extra hoc verò tempus de jure communi non legitur prohibitus esus ovorum & lacticiniorum; hinc dicta Constitutio velut odiosa neutiquam extendi debet ad alia jejunia extra Quadragesimam. Et licèt *cap. Rogationes. de consecr. dist. 3.* dicatur, in his jejuniis *utendum cibis quadragesimalibus*, hæc tamen verba communissimè intel-

lgun-

liguntur de abſtinentia à carnibus, non ab ovis, & lacticiniis. Videantur de hoc Viva *ad dictam propoſit. n. 10.* Babenſtuber *tr. 6. diſp. 1. art. 1. n. 4.* Henno *ubi ſuprà q. 2. Reſp. ad petes 2.* Herincx *l. cit. diſt. 2. n. 72.*

429. Dixi etiam per Parentheſin: *in Regionibus non exemptis &c.* Nam in Provinciis ſuperioribus noſtræ Germaniæ, ſeu partibus ſeptentrionalibus, ubi major eſt penuria ciborum quadrageſimalium, olei præſertim ac piſcium, jam conſuetudine legitimè præſcripta absque ſcrupulo licet comedere ova, & lacticinia, prout de Diœceſi Colonienſi, Monaſterienſi, aliisque vicinis teſtatur la Croix *lib. 3. part. 2. n. 1261.* de noſtris quoque Diœceſibus quotidiana experientia probat. Attendenda itaque eſt quantum ad hoc ubivis locorum conſuetudo legitimè recepta, quæ, ſicut aliarum, ità & hujus legis poterit eſſe optima interpres. Videantur *DD. cit.* vel Laymann *lib. 4. tr. 8. c. 1. n. 3.* Sporer *ubi ſuprà in appendice n. 10.* Reiffenſtuel *tr. 10. diſt. 2. n. 10.*

Sed quid in his partibus tenendum, ais, de uſu lardi porcini, pinguedinis anſerum? vel prodii, è pullis vel gallinis eliquati?

430. ℞. Hunc uſum neutiquam eſſe permittendum. Ratio eſt: quia pugnat contra conſuetudinem legitimè receptam. Adde inſuper, ſubfore ingens periculum, ne uſus hujusmodi pinguedinis ulteriùs extenderetur ad eſum farciminum, juſculi &c. de quibus pari modo negari poſſet, quòd ſint caro &c. quod utique cederet

ret in grave scandalum, nec non in detrimentum jejunii Ecclesiastici, & disciplinæ christianæ, uti sapienter advertunt Sporer *loc. cit.* Laymann *c. 1. n. 5.* Illsung *tr. 4. disp. 1. n. 38.* Babenstuber *ubi suprà n. 5.*

Dices tamen contra hanc resolutionem juxta *Glossam in cap. Presbyter. dist. 82. & in cap. admonere. 33. q. 2.* quando ova permittuntur, etiam permittitur sagimen: atqui secundùm proximè dicta in nostra patria permittitur esus ovorum: ergo & sagiminis.

Confirmatur: Pinguedo juxta Aristotelem non est caro, licèt originem trahat ex carne: ergo licet vesci pinguedine. Rursus butyrum est longè melius, quàm ova vel pinguedo: ergo si fas sit vesci butyro, etiam fas erit vesci pinguedine vel lardo &c. itemque prodio è pullis vel gallinis eliquato &c.

℞. ad instantiam, locis ex Jure Canonico citt. nomine sagiminis intelligi butyrum ceu sagimen ex lacte expressum & confectum, teste Castropalao, Reding. & aliis: libenter autem admittimus, fas esse vesci sagimine hoc, id est, butyrô, in locis, ubi permissus est esus ovorum. 431.

Ad Confirmationem ℞. pinguedinem anserum & lardum in nostris saltem partibus æquiparari carnibus, non minùs quàm farcimina, jusculum, & intestina animalium, ideóque censeri prohibita; tum ratione consuetudinis; tum etiam ratione scandali & dissolutionis, quæ exinde facilè possent introduci. Esto proin ex rationibus adductis opinio Fagundez, Sylvestri, & alio-

& aliorum nonnullorum nobis ex hac parte adversantium cuipiam videri posset speculativè probabilis, in praxi tamen à Doctoribus hujus patriæ ac nationis communiter rejicitur, nisi vel necessitas vel paupertas aliud suadeant, velut ampliùs videbitur *in Casu 1. à n. 434.*

Quæres 6tò, utrum diebus jejunii sit permittendus usus Chocolatæ?

432. Est permittendus, saltem si bibatur tenuis, & non misceatur nimium illius materiæ, ità scilicet, ut instar densæ pultis coquatur. Ità la Croix *lib. 3. part. 2. n. 1291.* Felix Potestas *tom. 1. Exam. Confessar. part. 3. n. 2876.* Matthæucci *in Cautel. Confess. lib. 1. c. 16. n. 17. & 18.* Kresslinger *in addit. post. num. 6. dist. 2. ad tr. 10. Theolog. mor. R. P. Reiffenstuel.* Et hoc etiam à Gregorio III. Pio V. & Paulo V. fuisse declaratum, testatur Illsung *tr. 4. disp. 1. n. 39.* la Croix addit Urbanum VIII. Ratio hujus est: quia si conficiatur in illa quantitate tenui v. g. cum una, vel (ut alii admittunt) duabus unciis, revera obtinet rationem potûs, unde etiam à pluribus viris piis, doctis & religiosis bibitur, vel potius sorbetur; quod certè nunquam facerent, nisi crederent esse licitum: ergo &c.

433. Dixi tamen: *nisi misceatur nimium illius materiæ &c.* quia cùm ingredientiæ sint valdè nutritivæ; hinc minimè dubitandum, quin si ad instar pultis coquatur, potiùs rationem cibi verè substantialis & nutritivi habeat, quàm potûs: & hac de causa Tamburinus *lib. 4. in decalog. c. 5. §. 2. à n. 9.* Castropalao & alii multi absolutè putant,

putant, usum Chocolatæ frangere jejunium. Secus tamen Doctores communissimè tenent de Lymonide, de potu Caffeé, vel de illo ex herba Theé confecto &c. eò quòd ab omnibus nomine & re habeantur pro potu, & non pro cibo nutritivo &c. Videatur la Croix *cit. n. 1292.*

§. II.

Proponuntur, & breviter resolvuntur Casus practici, tangentes modum, & substantiam jejunii Ecclesiastici.

CASUS PRIMUS.

Titia paupercula fatetur, se tempore Quadragesimæ pro se suisque prolibus præparâsse cibum ex farina quidem, sed frixa in sebo & sagimine (germanicè **Unschlit und Schmeer**) *eò quòd nec butyrum purum, neque eliquatum, multò minùs oleum vel aliud condimentum habuerit: rogâsse nihilominus Deum unà cum prolibus innocentibus, quatenus sibi hoc peccatum vellet ignoscere: insuper à Confessario postulat pro hac culpa salutarem sibi pœnitentiam injungi. Quid Confessarius ad hæc? an judicabit Titiam graviter peccâsse.*

℞. Confessarius facilè, ni fallor, apprehen- 434. det, Titiam commiseratione potiùs, quàm reprehensione dignam esse. Enimverò Ecclesia velut pia Mater non vult pauperes illos, qui aliunde miserè sustentantur, nec habent, quô

suffi-

sufficienter reficiantur; adstrictos ad abstinentiam à carnibus, vel ad jejunium, quippe quod moraliter sinè verè grandi difficultate servare nequeunt. Unde Alexander Alensis apud Pontas *in dictionario casuum Verb. jejunium R. ad Cas. 5tum* ait: *Egenus est ille, qui indiget petere ab aliis; non manet in domo sua, sed circuit domos aliorum: & tales, aut habent determinatam aliquam annonam sufficientem; quæ datur ab aliquibus personis: & si hoc, tenentur jejunare: aut non habent aliquid certum & determinatum, sed quotidie vivunt de eo, quod mendicant; & tales, ut existimo, non tenentur, quia non datur eis totum simul; & quia uno die abundant, alterô nihil habent &c.* Ità Alensis. Ità etiam S. Thomas *2. 2. q. 147. art. 4. ad 4.*

Sed quid, ais, si famula vel coqua ab hera sua aliunde satis divite & abundante jubeatur condire cibos v. g. olera &c. pinguedine anserum, vel lardo, & dein pro se & aliis domesticis in mensa apponere, licebitnè huic famulæ exequi imperium heræ?

435. ℞. Licebit, haud equidem ex eo capite, quòd usus lardi & pinguedinis juxta morem patriæ nostræ non sit contrarius jejunio Ecclesiastico; sed quia famuli aut famulæ moraliter nequeunt declinare executionem imperii, unde P. Sporer *suprà cit. n. 10.* sapienter ait, pauperibus licentiam vescendi ejusmodi pinguedine diebus jejunii permitti posse ob causam paupertatis, vel defectum butyri; item famulis & ancillis permitti posse, ut de adipe animalium diebus jejuniorum

niorum coquant, & cocta comedant, quando à Dominis jubentur, & similia proponuntur. Subdit insuper Laymann *l. 4. tr. 8. c. 3. n. 3.* laborantibus & famulantibus Catholicis apud nos in oppidis hæreticorum permitti posse, ut diebus jejuniorum carnibus vescantur, dummodò scandalum tolli possit, si nimirum dicant, se in tali casu necessitatis Ecclesiæ præcepto non teneri; neque etiam carnes in contemptum vel odium fidei apponantur, ùt supponi debet. Addit insuper 2dò idem Laymann *l cit.* tolerari apud nos consuetudinem, ut finitis Bachanaliorum diebus carnium reliquiæ, quæ à divitibus absumi non poterant, dentur pauperibus absumendæ.

Ergonè, inquies, Herus vel Hera mandans, ut ancilla cibos pinguedine anserum, aut lardo condiat, esto possent uti butyro eliquato, vel oleo condire, & ipsi immunes erunt à peccato?

℞. Nequaquam: quia secundùm dicta 436. *n. 430.* praxis hujus sententiæ velut usui hujus patriæ, & communi fidelium persuasioni contraria, neutiquam tolerari potest aut debet, nisi infirmitas, necessitas, vel paupertas aliud suadeat. Confessarii proin erit similia efficaciter dissuadere Heris aliunde habentibus, nisi forsan in tali loco contraria consuetudo fuerit legitimè (scientibus scilicet & non contradicentibus Superioribus Ecclesiasticis) introducta: de quo certè in hisce partibus nostris minimè constat, quin immò procul dubio annumeraretur Acatholicis, quisquis diebus esurialibus vesceretur

 lardo,

lardo, pinguedine anſerum &c. aut alios ſibi ſubditos absque neceſſitate ad veſcendum quodammodo compelleret.

CASUS SECUNDUS.

Sempronius cognomine Paraſitus ubi demum poteſt, opportunè, immò & importunè ſeſe ingerit conviviis: nec raró diebus etiam jejunii occaſione utendum ratus ſolemni prandio aſſidet cum aliis per tres, vel quatuor omnino horas, interea verò vel neceſſitatis vel urbanitatis etiam causâ aliquoties è menſa ſurgit, exit, cum aliis per mediam horam converſatus; redit denuò, & ſtrenuò proſequitur cœptum laborem, ne in comedendo vel bibendo videatur ulli alteri eſſe ſecundus. Jam ad noſtrum propoſitum dubitare licet 1. an tanto tempore aſſidentes menſæ non frangant jejunium? 2. an Sempronius non infringat legem jejunii ex eo, quòd ſubin per mediam horam recedens à tabula cum aliis converſetur, poſtea denuò proſequatur opus &c.?

437. ℞. ad prius quæſitum. Per hoc præcisè, quòd convivium ad tres vel quatuor horas protrahatur in rigore probabiliùs non frangi jejunium. Ratio eſt: quia Eccleſia permittit unam refectionem: atqui in morali hominum exiſtimatione more patriæ noſtræ ſaltem cenſetur unica refectio, licèt convivium protrahatur per tres vel quatuor horas, &c. Et certè, qui in principio & fine talis convivii veſceretur carnibus, per hoc non niſi unicum peccatum mortale admitteret, ùt bene obſervat Gobat *Quinar. tr. 5. c. 26. n. 9.* ergo &c. Non me latet, huic reſolutio-

solutioni contradicere Tamburinum, eò quòd putet, refectionem per tantum temporis spatium protractam esse virtualiter multiplicem, seu æquivalere multiplici comestioni &c. At, si hoc sit verum, pariter dicendum foret, eos, qui per duas circiter horas mensæ assident, & comedunt, agere contra jejunium, quia talis comestio virtualiter duplex dici potest, utpote protracta per duas horas, in quarum qualibet honesta & ordinaria comestio seu refectio fieri potuisset: demus insuper, aliquem per unicam duntaxat horam tantum devorare, quantum eidem pro duplici integra & completa refectione corporis suffecisset, nunquid dici poterit, talem virtualiter duplicem refectionem sumpsisse? & tamen nemo facilè dicet, quòd fregerit jejunium, licèt omnes fateri cogamur, quòd tales possint, & sæpiùs quàm par est, soleant agere contra regulas temperantiæ, quamquam nec hoc quidem universaliter verum sit; cùm subinde convivia à nonnullis ità protrahantur, ut meritò dubitares, num refectionis, num verò longioris conversationis causâ sint instituta; quandoquidem singuli cibi apponantur post singulas medias horas, vel certè horarum quadrantes. Videatur Gobat *loc. cit. n. 8. & sequentibus.*

℞. jam ad posterius quæsitum, Sempronium non infringere legem jejunii ex eo, quòd subinde è mensa surgens cum aliis per mediam horam converfetur, & denuò prosequatur opus. Ratio est: quia cùm ciborum convivia nedum ad comedendum, sed etiam ad invicem amica- 438.

biliter converſandum inſtituantur, Sempronius in morali hominum exiſtimatione dici poteſt, ac debet uni interfuiſſe convivio, unicam moraliter ſumpſiſſe refectionem, eſto ſubinde mediam horam converſationi potiùs, quàm refectioni impenderit; ferè quemadmodum Sacerdos dicitur moraliter unicam legiſſe Miſſam, eſto poſt Evangelium (uti pluribus in locis mos habet) Concionem vel diſcurſum ad populum habuerit. Similiter caſu quo Mercator menſæ aſſidens vocatur ad merces vendendas, ſurgit, commercii causâ agit per mediam horam vel ultra, ac denuò reverſus menſam proſequitur, cenſetur moraliter ſumpſiſſe unicam refectionem, prout fatetur Sancius *in Selectis diſp. 52. n. 4.* ergo idipſum in morali hominum exſtimatione tenendum eſt de Sempronio noſtro.

Sed quid ais, ſi Sempronius noſter abſoluta jam cœna in uno loco v. g. Monaſterio &c. inde vadat in alium, inveniat etiamnum cœnæ aſſidentes, & cum iisdem proſequatur eandem, comedendo ac bibendo perinde, ac ſi intra 24. horarum ſpatium ne quidem micam panis comediſſet, poteritne nihilominus dici ſervâſſe jejunium?

439. ℞. Cum diſtinctione. Nam ſi ſupponatur non comediſſe ſatis in priori loco, proptereáque paraſitorum more illicò alibi quæſiviſſe, unde ventrem ac ſtomachum repleret, ſalvô meliori judiciô exiſtimarem, eum non fregiſſe jejunium; tum quia per intentionem Sempronii utraque refectio præſertim tam parùm interrupta

rupta dici potest, se habuisse per modum unius refectionis completæ: idipsum sentire videntur Lessius *lib. 4. de J. & J. c. 2. dub. 2. n. 11.* Filliucius *tr. 27. part. 2. n. 41.* Diana *part. 2. tr. 9. resolut. 32.* Sporer *in appendic. ad tr. 3. Theolog. Sacram. n. 13.* At verò si Sempronius in priori cœna supponatur jamjam manducâsse usque ad satietatem, mihi probabiliùs videtur acturus contra legem jejunii, eò quòd posterior cœna in morali hominum existimatione dici non valeat complementum prioris, utpote jamjam completæ in ratione plenariæ refectionis per legem jejunii interdictæ. Videatur de hoc Kressinger *in addit. I. Resp. II. post. n. 35. ad tr.* 10. *dist. 2. R. P. Reiffenstuel.* Tamburinus *in decal. lib. 4. c. 5. §. 2. n. 18.* ubi sapienter ait, hæc & similia judiciô prudentis viri, gravitatem negotii, temporis distantiam (unius scilicet ab altera cœna) personæ vires, & similia perpendentis potiùs, quàm certâ Regula definiri posse.

CASUS TERTIUS.

Cajus valde bibulus jam eò stomachum suum assuefecerat, ut is multum quidem potûs, parùm verò admodum cibi admittat, quô fit, ut singulis quasi diebus etiam jejunii soleat sese ingurgitare non solùm ad crapulam usque seu temulentiam, sed subinde etiam ad plenam ebrietatem, potitando quidquid demum eidem vel sponte offertur, vel præter aliorum intentionem ad manus occurrit: esto autem Cajus ipsemet sciat, se per hujusmodi excessus agere contra regulas temperantiæ, de jejunio

 tamen

tamen frangendo nullum prorsus sibi movit scrupulum eâ ratione ductus, quòd per integrum diem vix soleat comedere tantum, quantum alii ejusdem conditionis homines vel in sola collatione absque scrupulo manducant: ab aliis nihilominus id advertentibus cœptum est dubitari & quæri, an Cajus non solùm contra temperantiam, sed & contra legem Ecclesiasticum de jejunio observando committat speciale peccatum?

440. ℞. Cajum peccare quidem contra legem naturalem, quâ jubemur temperanter juxta dictamen rectæ rationis & exigentiam naturæ vivere &c. non tamen contra legem jejunii Ecclesiastici, si supponatur ingurgitare merè cerevisiam, aut vinum, vel quæ rationem potûs obtinent. Ità post S. Thomam *q. 147. art. 6. ad 2.* & alios plures Herincx noster *part. 3. tr. 2. disp. 2. n. 75.* dicens hanc esse communem aliorum. Ratio est: quia potus magis ordinatur ad sanguinis refrigerationem, cibi distributionem ac digestionem, quàm ad corporis alimentationem. Et licèt aliquô modô nutriat, id tamen est per accidens, eò quòd in hunc finem potus per se non ordinetur: neque alii tantum, quantum cibus; unde Ecclesia ejus non habet rationem, quantum ad observantiam jejunii Ecclesiastici, prout consuetudo declarat, ait Herincx *l. cit.* Hinc illud jam receptissimum verbiverbium: *liquidum non frangit jejunium*; quod omnino verum arbitror, si ratione liquidi intelligatur liquor se habens per modum potûs, prout contra distinguitur à cibo.

At,

At, inquies, quænam ergo liquida dici debent, vel possunt se habere per modum potûs, prout is contradistinguitur à cibo?

℞. cum R. P. Kreslinger *suprà cit. addit.*441. *post. n. 6. dist. 2. ad tr. 10. Theolog. mor. R. P. Reiffenstuel.* Illa censeri possunt, ac debent se habere potiùs per modum potûs, quàm cibi, quæ ex sua natura, institutione, & communi prudentum præsertim Medicorum existimatione non sunt ordinata ad nutriendas solidas partes corporis, sed magis ad extinguendam sitim, & ad vehendum & concoquendum alimentum, esto fortassis similia aliqualiter per accidens nutrire soleant: unde de aqua naturali certum est, quòd se habeat per modum potûs: idem tenendum de decocto ex herba Theè vel Caffeè, uti jam dictum: idem judicium de vino formandum esse, nullus prudentúm facilè dubitaverit. Similiter cerevisia tam alba, utpote parùm differens ab aqua, quàm nigra per modum potûs habentur communi Germanorum existimatione; quia ex sua natura, & hominum institutione ordinantur ad naturam refrigerandam, sitímque extinguendam, deserviúntque per modum vehiculi ad faciliorem ciborum digestionem, esto ob succum triticeum seu hordeaceum in se inclusum aliqualiter soleant nutrire, famémque sedare. Econtra verò lac & jusculum seu brodium è pullis ac gallinis, aliisve carnibus eliquatum &c. censentur prudentum existimatione se habere per modum cibi & alicujus comestibilis; etsi enim sint quid liquidum, ex natura tamen sua, &

communi hominum apprehensione ordinantur per se ad nutriendas solidas partes corporis. Ità in re laudatus R. P. Kreſslinger. Sporer *n. 15.* Babenſtuber *art. 1. n. 9.*

Dices fortaſſis contra reſolutionem *n. 440.* datam: qui exceſſivo potu, præſertim extra principalem refectionem, ſeſe ingurgitat, non abſtinet: ſed qui non abſtinet, non jejunat, conſequenter qui ſe ingurgitat potu contra legem jejunii, graviter peccat. Confirmatur: Quisquis compotando ſeſe ingurgitat, deſtruit genus *abſtinentiæ:* at deſtructo genere *abſtinentiæ* ſc licet neceſſum eſt deſtrui ſpeciem talis abſtinentiæ, qualem requirit jejunium Eccleſiaſticum: ergo peccat graviter contra legem jejunii, & non ſolùm contra regulas temperantiæ.

442. ℞. ad hanc inſtantiam *diſt. Maj.* qui potando ſeſe ingurgitat, non abſtinet à potu, *con.* à cibo, *neg. Maj. ad Min.* fateor, eum qui non abſtinet à cibo, vel potiùs à 2da refectione, non jejunare: poteſt tamen dici, illum jejunare jejunio Eccleſiaſtico, qui à cibo abſtinet, eſto non à potu. Undè ad Confirmat. ℞. *cum eadem diſtinctione:* quisquis ſe ingurgitat, deſtruit genus *abſtinentiæ* à potu, *conc. abſtinentiæ à cibo, neg. Maj.* & ſub *eadem min. neg. conſ.* Equidem verum eſt, quòd potus immoderatus ſtare nequeat cum ſobrietate, neque cum omni abſtinentia, benè tamen cum abſtinentia à cibo, à certa ciborum qualitate, & à 2da refectione, qualem abſtinentiam Eccleſia præcipit, dum fideles ad jejunandum adſtringit. Profectò ſi hòc

hoc argumentum aliquid probaret, sequeretur jejunium frangi ab eo, qui semel tantùm immoderatè comedit, vel qui sub unica moderata comestione immoderatè bibit; quod sanè nemo facilè dixerit: licèt enim tales nimium comedendo aut bibendo agant contra rationis imperium, non tamen per hoc agunt contra præceptum Ecclesiasticum de servando jejunio, utpote consistente in abstinentia à certa ciborum qualitate, & à 2da refectione, uti jam dictum fuit. Videatur Henno *ubi suprà disp. 4. p. 3. concl. 1.*

§. III.

Corollaria ex dictis inferenda.

443. Colliges ex hactenus dictis 1. eos, qui etiam sinè causa in die jejunii refectionem notabiliter anticipant ante meridiem (quæ hora 12. incidit) v. g. comedendo hora 11ma vel 10ma, non peccare graviter, sed ad summum venialiter. Ità Lessius *l. 4. c. 2. dub. 2. n. 13.* Laymann *ubi suprà tr. 8. c. 1. n. 11.* Sporer *n. 23.* Babenstuber *tr. 6. disp. 1. a. 1. n. 20.* contra Henno, qui nimis rigorosè horâ 10ma sumentes refectionem condemnat peccati mortalis, & per consequens ad infernum. Ratio hujus est: quia per hujusmodi anticipationem non violatur jejunium quoad substantiam secundùm dicta *n. 424.* Sed solùm quoad conditionem accidentalem, & modum secundariò præceptum, saltem spectata hodierna Ecclesiæ consuetudine.

Nec refert, quòd hujusmodi anticipatio videatur minuere difficultatem jejunii, & notabiliter impedire mortificationem intentam ab Ecclesia; licèt enim minuat difficultatem, quæ sentitur ante meridiem exspectando usque ad horam duodecimam vel undecimam (quâ horâ juxta omnes licet sumere refectionem) hoc ipso tamen compensat augendo difficultatem, quæ sentitur à cœna usque ad vesperam, seu collatiunculam vespertinam, & licèt fames matutina nonnullis saltem longè sensibilior videatur, quàm pomeridiana, tamen diminutio hujus mortificationis per anticipationem horâ 10mâ vel adhuc priùs factam tantæ considerationis non est, ut mereatur puniri perpetua inedia in inferno.

444. Colliges 2dò, horam meridianam refectionis legitima de causa etiam notabiliter præveniri posse absque omni culpa. Hujusmodi causæ esse possunt 1. iter incboandum. 2. urgens negotium, quod non patitur dilationem refectionis horâ prandii primùm sumendæ v.g. Concio habenda illâ horâ. 3. infirmitas corporis, quæ non permittit exspectare meridiem. 4. hospitalitas sive urbanitas, ut si veniat ad te amicus viator, qui causâ itineris prosequendi debet anticipare comestionem: quo casu licitè cum illo reficeris, si ità videbitur expedire v.g. amicitiæ, vel comitivæ dandæ gratiâ &c. Similiter horam prandii prævenire per tempus non notabile v.g. quadrantem, vel semihoram, omni prorsus culpâ vacare, apud omnes in confesso est: quin

quin immò receptissima consuetudine apud multos Religiosos sinè omni culpa cœna sumitur horâ undecimâ, tertiô quadrante ad undecimam, vel omninò medio undecimæ. Videatur Tamburinus *lib. 4. in decal. c. 5. §. 4. n. 3.* vel la Croix *lib. 3. p. 2. n. 1277.* Sporer *l. cit.* Babenstuber *cit. n. 12.*

Colliges 3tiò. Eos, qui in die jejunii extra 445. tempus refectionis sæpiùs modicum quid comedunt, posse peccare mortaliter, si illa modica tandem constituant materiam notabilem, seu talem, quæ pro 2da refectione sufficeret. Ratio est; quia quemadmodum plura furta minuta confluunt ex parte objecti ad inferendum grave damnum, & consequenter ad peccatum mortale, itâ, & plures partiales comestiones minutorum ex parte objecti tandem confluunt ad 2dam refectionem graviter prohibitam lege Ecclesiastica, prout evidentius liquet ex illa propositione *n. 29.* ab Alexandro VII. damnata: *qui in die jejunii sæpiùs modicum quid comedit, etsi notabilem quantitatem in fine comederit, non frangit jejunium.* Secus dicendum, si quis singulis Quadragesimæ diebus extra refectionis tempus parum quid comederet: tum quia jejunium unius diei non habet connexionem cum jejunio alterius, quemadmodum præceptum unius diei moraliter est distinctum à præcepto alterius; tum etiam quia illud modicum, quod hodie comedis, neque hodie, neque etiam crastina die potest contribuere ad unam integram refectionem &c. Ità *ex communi DD.* Henno *tr.*

de

de peccat. actual. disp. 4. q. 1. Resol. 3. post concl. 2.

Sed quid, ais, de eo tenendum, qui extra horam refectionis sæpiùs bibit, & ne haustus noceat, modicum quid v. g. bolum panis aut amygdàlam manducat?

446. ℞. Probabiliùs fas est parùm quid v. g. bolum panis comedere, modò id non nimis frequenter fiat. Ità sanè contra Henno *communissimè* sentiunt DD. Sporer *tr. 3. appendic. n. 14.* Laymann *l. 4. tr. 8. c. 1. n. 7.* la Croix *ubi suprà n. 1293.* Ratio est: quia illud modicum potiùs per modum medicinæ sumitur, ne noceat haustus, quem subinde humanitatis causa declinare non possumus; putat tamen la Croix *l. cit.* non licere plus panis vel cibi per modum medicinæ, ùt dictum est, sumere, quàm mediam unciam; quia hæc quantitas commixta potui sufficit ad impediendum nocumentum. Quo circa tamen non sinè causa Stephanus à S. Paulo *Theolog. mor. tr. 1. d. 5. n. 12.* rectè admonet his verbis: *Puto de facto sub colore, ne potus noceat, sæpiùs à variis aliqua sumi, tantùm ideò, ut potus magis sapiat: quod profectò non licet.*

447. Colliges 4tò, etiam extra tempus refectionis modicum quid sumi posse de electuariis seu confectis, ùt vocant. Ità post Sanchezium, & communem aliorum Babenstuber *cit. n. 10.* Ratio est: quia principaliter sumuntur non ùt cibus, sed ùt medicina ad promovendam digestionem ciborum, vel ad confortandum stoma-

machum. Hinc non abs re Reding, Sporer, & alii dicunt, *illud omne, quod per modum medicamenti sumitur, non frangere jejunium.* Dixi tamen: *modicum quid*; nam si magna quantitate sumerentur similia, minime dubitandum est, quin jejunium frangeretur. Videatur de hoc Sporer *cit. n. 14.* Kreslinger *addit. II. post n. 35.* Herincx *ubi suprà n. 77.*

Colliges 5tò, à Lectoribus & Servitoribus mensæ in Monasteriis diebus jejuniorum licitè aliquid sumi posse antequam inchoent suum ministerium &c. Ità Lessius, Sanchez, Tamburinus *lib. 4. in decalog. c. 5. §. 2. n. 17.* Ratio est: tum quia id solùm faciunt eo fine, ne nimiùm debilitentur vires legendo, aut serviendo, proptereàque Ecclesia iisdem condescendit; tum quia illa prævia comestio censetur quædam inchoatio justæ refectionis finita lectione & servitio mensæ complendæ: idipsum tenent Sporer & alii de Concionatoribus ante Concionem horâ undecimâ vel duodecimâ habendam sumentibus offam, vel quid simile. 448.

Colliges 6tò, toties mortaliter delinqui, quoties absque legitima causa cibi prohibiti in quantitate notabili comeduntur. Ità *ex communi DD.* Matthæucci *in Cautel, Confess. lib. 1. c. 16. n. 9.* Reiffenstuel *Theolog. mor. tr. 10. dist. 2. n. 19.* Ratio est: quia talis agit contra præceptum negativum *non comedendi carnes, vel cibos vetitos*: atqui toties peccatur graviter, quoties in materia gravi agitur contra præceptum negativum, utpote obligans semper & pro sem- 449.

per:

per: ergo &c. Hoc tamen intelligendum eſt de comeſtionibus moraliter interruptis: ſecus dicendum de eo, qui in eodem prandio comederet plures ac diverſos cibos carnales; quia tunc moraliter conſtituerent unam refectionem illicitam, & unum peccatum mortale, prout alibi diximus, ubi de diſtinctione numerica peccatorum. Hæc verò interruptio vel continuatio vel maximè relinquenda eſt judicio viri cordati & prudentis, prout benè advertit Matthæucci *loc. cit.* & facilè colligi poteſt ex dictis *n. 437. & 438.*

450. Dixi inſuper: toties peccari graviter, quoties *in quantitate notabili carnes comeduntur* &c. ut per hoc innuerem, etiam in hoc eſu carnium dari poſſe parvitatem materiæ, prout Pasqualigus, Tamburinus, Illſung, Matthæucci, & alii Doctores communiter fatentur, eſto in deſignatione parvitatis non ſint unanimes; nam Diana, Tamburinus, & alii putant, eam eſſe cenſendam parvam quantitatem, excuſantem à mortali, quæ coquo ad guſtandum, vel Dapiferis Principum ad prælibandum ſufficit; at hoc nimis ſcrupulosè dictum arbitratur Sporer *cit. n. 11.* ſubdens: *Ego non damnarem peccati mortalis eum, qui absque ulla neceſſitate, etiam ex mera levitate, curioſitate, vel guloſitate die jejunii modicum fruſtillum carnis, v. g. inſtar nucis communis, mediam aviculam, vel quid ſimile devoraret: quia præceptum Eccleſiæ piæ Matris non obligat cum tanto rigore.* Ità Sporer *cit. loc.* omninò probabiliter: ſubdens; quòdſi rationabilis cauſa

acce-

accedat, puta ex parte coqui ad gustandum, & tentandum, an cibus benè sit præparatus; in infirmario ad orexin vel appetitum infirmo provocandum &c. omni culpâ vacabit.

Dices adhuc: sed quid illi agendum, vel à Confessario consulendum, qui ignorans vel immemor esse diem jejunii, de manè sumpsit jentaculum, tenebiturnè adhuc jejunare?

451. ℟. Affirmativè cum Laymann, Matthæucci *cit. n. 13.* & aliis, idque probabiliùs verum arbitror, esto comedisset carnes, prout jam insinuavi *p. 1. Theolog. decal. Confer. 13. n. 372.* Et quòd à carnibus teneatur abstinere, apud omnes in confesso est: quòd insuper à 2da refectione, probatur hac ratione: quia præceptum de non sumenda secunda refectione juxta dicta *hâc Conferentiâ n. 426.* probabiliùs est negativum, & distinctum ac separabile ab abstinentia à carnibus, potéstque adhuc observari à tali homine: ergo tenetur abstinere. Itaque Confessarius quæret, an sumendo jentaculum jamjam comederit ad satietatem, vel non? si primum, tunc intermissô prandiô jubeat eum esse contentum collatiuncula vespertina. Si secundum: tunc jentaculô illo matutino pro collatione reputato, poterit intermissô omninò prandio noctu cœnare, vel in meridie se reficere. Ità DD. *proximè citati.*

Con-

Conferentia decima ſexta

De Obligatione, Subjecto, & Tempore Jejunii Eccleſiaſtici.

SUMMARIUM.

452. Datur hodiedum in Eccleſia obligatio jejunandi.

453. Vi cujus fideles tenentur ſub gravi culpa abſtinere à carnibus, & ſecunda refectione.

454. Satisfit breviter cavillationibus Hæreticorum, Eccleſiam redarguentium.

455. Poteſtas præcipiendi jejunium pro univerſali Eccleſia competit primariò Summo Pontifici: ſecundariò Epiſcopo pro ſuis ſubditis.

456. Ad jejunium Eccleſiaſticum hodie adſtringuntur omnes omninò fideles; poſt ſeptennium quidem completum ad ſolam abſtinentiam à carnibus, poſt annum verò 21. etiam à ſecunda refectione.

457. Recenſentur breviter dies, univerſim 60. quibus fideles per annum adſtringuntur ad jejunandum.

458. Probabile eſt, ſexagenarios ab obligatione jejunandi fuiſſe exemptos: oppoſitum tamen tutiùs & probabiliùs videtur.

459. Fratres Minores poſt ſolemnem profeſſionem Regulæ tenentur ad jejunia in Regula expreſſa, eſto nondum attigerint annum vigeſimum primum.

460. Idipſum probabiliùs tenendum eſt de aliis profeſſis, viribûs adhuc potentibus, eſto jam compleverint annum ſexageſimum.

461. Resolvitur Casus I. cujusdam Militis carnes comedentis in pervigilio Immaculatæ Conceptionis, non obstante, quòd hac die fuerit in diœcesi præceptum jejunium.

462. Religiosi non exempti tenentur ad jejunia ab Episcopo præcepta, non item exempti, nisi fortè ratione scandali.

463. Quo non obstante etiam exempti dispensante Episcopo licitè non observarent jejunia præcisè ab Ecclesia instituta.

464. Resolvitur Casus II. de quodam Concionatore tempore Quadragesimæ ter vel quater per septimanam non sinè permagno fructu ad populum dicente, ast non jejunante.

465. Concionator unicam duntaxat Concionem habens per septimanam, in pervigilio non est liber a jejunio.

466. Clericus obligatus ad psallendum vel cantandum in choro dietim quatuor aut quinque horis, reliquo verò tempore ad studendum liber est à jejunio, si fideliter & fortiter suum exequatur officium.

467. Resolvitur Casus III. de duobus Studiosis tempore vacantiarum peregrinantibus more solito, minimè tamen servantibus jejunium.

468. Subinde conficiens iter trium vel quatuor horarum, excusari potest à jejunio.

469. De hoc tamen regula universalis ratione itineris præcisè statui non potest, sed potiùs ratione lassitudinis.

470. Qui alium ad violandum jejunium sinè causa scienter inducit, graviter peccat.

471. Graviter etiam peccant Caupones, qui in locis Catholicis diebus ab Ecclesia interdictis hospitibus suis indifferenter carnes administrant.

472. Aliter tamen discurrendum videtur de Cauponibus habitantibus in locis permixtæ Religionis.

473. Obligatio jejunandi est personalis, & affixa certis diebus, quibus elapsis cessat: nec ullus tenetur vel potest huic obligationi satisfacere per alium.

474. Qui vovit v. g. bis vel ter per septimanam jejunare, satisfacit huic obligationi, sive hoc, sive alio die ejusdem septimanæ jejunet.

475. Omittens jejunium duplici præcepto formali debitum, committit duplex specie distinctum peccatum.

476. Propositum nunquam jejunandi per totam Quadragesimam unicum duntaxat numero peccatum conficit; executio autem hujus propositi multiplex seu numero distincta.

477. Quidnam circa pœnitentem de non servato jejunio sese accusantem sit observandum, & quomodo talis sit examinandus.

§. I.

Præmittuntur, & breviter resolvuntur quæsita scitu necessaria ad debitè resolvendos Casus practicos circa obligationem & subjecta jejunii Ecclesiastici.

Quæres primò. Detúrne in Ecclesia obligatio jejunandi, & quanta?

452. R. ad priorem partem quæsiti. Datur hodie in Ecclesia obligatio jejunandi, id est, abstinendi à carnibus, & à 2da refectione. Ità *communis & certa omnium Catholicorum sententia* contra hæreticos moderni temporis, aversantes summoperè jejunia, & superstitionis ea condemnan-

demnantes: prout videre licet apud Lessium *l. 4. c. 2. n. 25.* Ratio autem hujus desumitur sanè efficassima tum ex consensu & usu omnium sæculorum, jam inde à temporibus Apostolorum; tum etiam ex eo, quòd (uti sancti Patres videndi in *Epitome controversiar. R. P. Julii Cæsaris demonstr. 16. c. 1.* testantur) jejunium quadragesimale ab ipsis Apostolis fuerit Ecclesiæ traditum, juxta illud Apostoli *1. Cor. 9. Castigo corpus meum, & in servitutem redigo:* & rursus *2. Cor. 11.* testatur, se vitam transegisse in jejuniis multis, in fame & siti, in frigore & nuditate. Apostolorum autem exempla secuti sunt Viri etiam sanctissimi, qui quò sanctiores, eò etiam erant in suis jejuniis austeriores, ait Henno.

453. ℞. jam ad alteram partem quæsiti. Jejunium Ecclesiasticum quoad utramque abstinentiam obligat per se, & ex suo genere sub peccato mortali. Ità rursus *communis & certa DD. sententia.* Ratio est: quia leges Ecclesiasticæ semper obligant sub gravi peccato, quando feruntur de gravi materia concernente bonum spirituale animarum, prout est hæc materia de jejunio, quippe quod attestante S. Leone ad medendum corporibus & animabus, seu etiam subjiciendum carnem Spiritui salubriter institutum est: ergo. Veritas hujus resolutionis evidentiùs adhuc colligitur ex decreto Alexandri VII. edito *7. 7bris 1665.* in quo præter alias etiam sequentem *n. 23.* propositionem damnat: *frangens jejunium Ecclesiasticum, ad quod tenetur, non*

peccat mortaliter, nisi ex contemptu, vel inobedientia hoc faciat, puta, quia non vult se subjicere præcepto. Dixi tamen: *per se loquendo obligare graviter &c.* Nam quòd nedum in unius, sed & alterius abstinentiæ transgressione possit dari parvitas materiæ, satis, nî fallor, liquet ex dictis in priori Conferentia.

Ast contra hanc sanam & verissimam doctrinam Catholicorum Hæretici oppónere solent I. juxta effatum Christi *Matth. 15. non quod intrat in os, coinquinat hominem*: atqui caro comesta die jejunii intrat in os: ergo &c. II. Abstinentia à certis cibis vocatur ab Apostolo *1. Tim. 4. doctrina dæmoniorum*: quia (ait idem Doctor Gentium) *omnis creatura Dei bona est, & nihil rejiciendum, quod cum gratiarum actione percipitur*: at carnem ità percipiunt Acatholici: ergo &c. III. Apostolus ipse *1. Cor. 10.* fideles hortatur sequentibus verbis: *Omne quod in macellum venit, manducate, nihil interrogantes propter conscientiam*: at huic contradicunt Papistæ: ergo &c. IV. Per hujusmodi abstinentiam à certis cibis resuscitatur Judaismus, proptereáque Apostolus *ad Coloss. 2.* hoc redarguit, & ab eo absterret, dicens: *Nemo vos judicet in cibo, aut in potu*: ergo rejiciendus est iste abusus superstitiosus Papistarum, inquiunt AA. nostri. Verùm quàm parùm firmitatem doctrinæ Catholicæ labefactent hujusmodi cavillationes, vel potiùs calumniæ hæreticorum, demonstratu haudquaquam est difficile. Unde

℟. ad

℟. ad I. *Disting. Maj.* non quod intrat in 454. os, cibus videlicet, secundùm se sumptus præcisè, & nulla lege vetitus, non coinquinat hominem, *concedo:* sit sit lege justa prohibitus, veluti prohibentur carnes *neg. Maj. cum consequ.* Secus enim neque Judæi inquinâssent animas tunc temporis manducando id, quod erat lege prohibitum ceu immundum v. g. carnes porcinas, vel si comedissent intemperanter cum notabili excessu; quod tamen ipsimet AA. nostri fatebuntur, esse factum, cùm talis impingat in legem naturæ. Ad II. ℟. pariter *dist. Maj.* abstinentia à certis quibusdam cibis vocatur ab Apostolo doctrina dæmoniorum, si ab iis abstineatur tanquam ex natura sua illicitis & immundis, prout fecerunt Manichæi, & Priscillianistæ, & alii quidam hæretici, quos Prophetiæ Spiritu Apostolus *1. Tim. 4.* prædixit, aliquando venturos, *conc.* si ab iis abstineatur præcisè propter mortificandam carnem, easdémque Spiritui subjiciendam *neg. Maj.* Nam secùs dicendum foret, Apostolum ipsum & alios Viros sanctitate conspicuos carnem suam jejuniis emacerando, & Spiritui subjiciendo secutos fuisse doctrinam dæmoniorum; quod, quàm alienum sit à sana ratione, nemo prudentum non videt. Ad III. ℟. Apostolum per illa verba solùm voluisse liberare fideles ab anxia sollicitudine inquirendi, an carnes, quæ in macellis vendebantur, Idolis expositæ fuissent, vel non? minimè verò per hoc voluit innnuere fidelibus esse licitum omni tempore manducare,

 quid-

quidquid in macellum venit, secus etiam indicâsset, sanguinem & suffocatum licitè manducari posse, quia hæc in macellis Gentilium sæpè vendebantur; sequela autem hæc est certè contra mentem Apostoli: ergo & doctrina hæreticorum. Ad IV. ℟. pariter explicando mentem Apostoli, qui locô allegatô aliud non voluit, quàm, ob cibum & potum neminem esse judicandum ex eo capite, quasi adhuc ob certam significationem, vel vi legis veteris essent immundi, prout hodiedum Judæi nonnullos habent velut tales: minimè verò voluit, neminem esse judicandum ob cibum & potum, si his vel immoderanter & inordinatè contra rationis, aut etiam justæ legis præscriptum abutatur: nunquid enim & ipsi Superiores hæreticorum tales judicarent? atqui Ecclesia non judicat quemquam in cibo, aut in potu, quasi essent de se immundi &c. Sed solùm quia vult servari certum quendam ciborum delectum, idque præcisè ob carnis mortificationem & subjectionem Spiritui, prout Apostolus ipse fecisse legitur: ergo malè propterea ab Hæreticis arguitur &c. Videantur de his Herincx *part.* 3. *t.* 2. *disp.* 2. *n.* 69. noster A. R. P. Marinus Panger *in* 3. *Sent. quæst.* 16. *controvers.* vel R. P. Julius Cæsar *in sua Epitome Controv. demonstr.* 16. *c.* 3.

Quæres 2dò, quibusnam competat potestas indicendi, vel instituendi jejunium?

455. ℟. Ferè eodem modo, quo superiùs *n.* 332. de potestate instituendi Festa responsum fuit, nempe, hanc potestatem pro universali Ecclesia com-

competere 1. Summo Pontifici. 2. Etiam Episcopis pro sua cuique Diœcesi. 3. Aliis Prælatis Ecclesiæ, sed pro sibi subjectis duntaxat. Ratio primi colligitur ex communi & usitatissima Ecclesiæ praxi; nam obligatio jejunia pro universali Ecclesia instituta observandi immediatè proficiscitur à potestate humana Summorum Pontificum, licèt fundetur in exemplo Christi, & Apostolorum, velut jam dictum fuit, in traditione ab Apostolis derivata.

Ratio autem 2di & 3tii fundatur in jurisdictione spirituali pascendi gregem dominicum, vi cujus Pastores spirituales, Episcopi scilicet, & alii Prælati Ecclesiæ tenentur, ac possunt ovibus sibi concreditis præscribere, quæ ad animarum salutem, & Dei gloriam viderint expedire: ergo ubi pensatis omnibus prudenter visum fuerit expedire jejunium v. g. ad placandum Deum &c. vel aliud malum Ecclesiæ imminens, puta pestem, famem, & bellum &c. avertendum, poterunt hujusmodi Prælati suos subditos ad jejunandum adstringere; velut legitur de Episcopo Sipontinorum, quòd ad impetrandam à Deo revelationem, quid sibi voluerit illa sagittæ retorsio è quadam spelunca montis Gargani, indixerit jejunium trium dierum.

Arbitror tamen (salvô meliori judiciô) quòd quemadmodum secundùm dicta superiùs *n. 332.* dies festi de novo absque consensu Cleri, & populi non debeant institui, ità nec talia jejunia, ne jugum Ecclesiæ nimium aggravetur, & salutis

media vertantur in animarum perniciem, vel laqueum.

Quæres 3tiò, quinam fidelium obligentur ad servandum jejunium Ecclesiasticum?

456. R. 1. Omnes fideles (scilicet per baptismi januam Ecclesiam ingressi) post completum septennium, & adeptum usum rationis, tenentur abstinere à carnibus diebus ab Ecclesia præscriptis. 2. Post completum verò annum vigesimum primum nedum à carnibus, sed etiam à secunda refectione tenentur abstinere. Ità quoad utrumque partem *communis Doctorum.* Sporer *cit. n. 35.* Illsung *tr. 4. disp. 1. n. 43.* Filliucius *tr. 27. part. 2. n. 57.* Lessius *ubi suprà n. 38.* Herincx *cit. disp. 2. n. 89.* Ratio prioris patet communi Ecclesiæ, & verè fidelium consuetudine, quæ est optima legum interpres. Ratio autem posterioris nedum consuetudine receptissima, sed insuper etiam ex eo suadetur: quia finis præcepti Ecclesiastici est mortificatio corporis, & subjectio carnis ad Spiritum: ergo quemadmodum omnes fideles tenentur ad mortificationem carnis, & ad subjiciendam eam Spiritui, ità omnes meritò adstringuntur ab Ecclesia ad servandum jejunium. Hac de causa S. Leo *Serm. 11. de Quadrages.* ait: *Adest Dilectissimi maximum, sacratissimúmque jejunium: quod observantiam sui universis fidelibus sinè exceptione denuntiat &c.* Quia tamen natura humana ante completum 21. annum velut in via ad terminum justæ magnitudinis constituta, semper adhuc crescit, & hoc ipsô indiget alimento ampliori, & per-

& perfectiori; hinc Ecclesia velut benevola, & pia Mater voluit iisdem condescendere quoad abstinentiam à secunda refectione, licèt consultissimum sit, ut juvenes præsertim robustioris complexionis etiam in hac abstinentia sese exerceant, tum ut carnem, quæ illo tempore lasciviis sæpè solet esse valde subjecta, Spiritui promptius subjiciant, ùt ait Herincx *loc. cit.* tum etiam, ut natura posteaquam dictam ætatem anni vigesimi primi compleverint, faciliùs obligationem subeat, & portet.

Quæres 4tò, quo tempore, vel quibus diebus fideles teneantur ad servandum jejunium Ecclesiasticum?

℞. sequentibus: I. per totam Quadragesimam, quæ incipit à feria 4ta cinerum, & durat usque ad Sabbatum Sanctum inclusivè: diebus tamen dominicis permittitur secunda refectio, & solùm præcipitur abstinentia à carnibus, veluti habetur *c. Quadragesima de Consecr. d. 5.* & *c. Non liceat. de Consecr. d. 3.* II. in quatuor temporibus feriis 4. 6. & Sabbato *cap. statuimus dist. 76.* III. in Vigilia Nativitatis Domini, & Assumptionis B. Virginis jejunandum esse, habetur *c. ex parte de observatione Jejunii.* Item in singulis Vigiliis tredecim Apostolorum, includendo Mathiam & Paulum, *c. consilium eod.* Excipiuntur tamen Vigiliæ Sanctorum Philippi & Jacobi ob exultationem temporis Paschalis, & S. Joannis Evangelistæ ob Festivitatem Natalis Domini. IV. Præterea sunt quatuor jejunia, scilicet in Vigilia S. Joannis Baptistæ, S. Lau-

rentii, omnium Sanctorum, & Pentecoſtes, quæ, etſi jure ſcripto non contineantur, tamen generali Eccleſiæ conſuetudine ſervantur, veluti communiter tradunt DD. & docet ipſa praxis Eccleſiæ. Ex his patet, inquit Leſſius *l. 4. c. 2. dubit. 9. n. 67.* jejunia, ad quæ *jure ſcripto* obligamur, eſſe 56. nimirum quadraginta dies in quadrageſima: novem ratione quatuor temporum (nam tria ex his incidunt in quadrageſimam) & ſeptem Vigiliarum; quibus ſi addantur jejunia quatuor Vigiliarum conſuetudine introducta, erunt univerſim ſexaginta dies. Quocirca tamen illud adhuc monendum eſt, quòd quemadmodum conſuetudine recepta, & longo tempore cum intentione ſeſe obligandi practicata, introduci poſſunt feſta & jejunia particularia, ità pariter eâdem conſuetudine abrogari valeant nonnulla jejunia ex proximè recenſitis, prout in hiſce partibus noſtris Vigilia S. Barnabæ Apoſtoli non jejunatur. Eadem quippe eſt ratio aliorum feſtorum & jejuniorum. Ità Leſſius *l. cit.* Filliucius *tr. 27. part. 2. n. 95. & ſeqq.*

Quæres 5tò, utrum illi etiam, qui ſexageſimum annum jamjam inchoârunt, vel omninò compleverunt, teneantur ad ſervanda jejunia Eccleſiaſtica?

458. ℞. Eos poſt completum ſaltem annum ſexageſimum à lege jejunii quoad ſecundam refectionem ſaltem eſſe exemptos, probabiliter tenent Caſtropalao, Burghaber, Tamburinus, Portel, Sanchez, Illſung, & alii plures: quia ætas ſenum eſt inconſtans & infirma, ſeu (ut Galle-

Gallenus asserit) media inter morbum, & sanitatem; immò juxta commune verbiverbium senectus ipsa est morbus: ergo meritò præsumitur, Ecclesiam velut piam Matrem velle tales ab abstinentia secundæ refectionis excusatos, sicut juvenes ante annum 21. completum vult exemptos; quia etiam hoc à Pio V. vivæ vocis oraculo fuisse declaratum, itemque in Bullis Cruciatæ de annis 1569. & 1570. sexagenarios fuisse exemptos, refert noster Marchantius *trib. tom. 2. tr. 12. tit. 3. q. 4. §. 1.* adducens oculatum hujus testem Liamas *3. part. methodi. c. 5. §. 20.* Econtrà tamen ne sexagenarios quidem (si aliunde sint robustæ naturæ) à lege jejunii esse exemptos probabiliùs tenent Fagundez, Bonacina, Laymann, Filliucius, Tannerus, Lessius, & alii hac ratione: quia certum est, illos ante annum sexagesimum fuisse obligatos, & ex altera parte manet revera dubium, an Ecclesia præcise ob hanc ætatem eos velit exemptos: ergo lex manet in possessione obilgationis. Unde non est eadem ratio de juvenibus ac de senibus, inquiunt; nam quòd juvenes Ecclesia voluerit exemptos, certò constat, non item quòd senes, idque fortassis propterea, quòd omnes usque ad annum vigesimum primum adolescant, & debeant firmari: è contra multi post annum sexagesimum non deficiunt notabiliter. Ità *Doctores citt.* ùt videre licet apud la Croix *l. 3. part. 2. n. 1317.* Ego banc posteriorem sententiam nedum tutiorem (ùt de se liquet) sed spectata ratione probabiliorem

liorem censeo, proptereáque in praxi sectandam consulerem; refragantem tamen seniculum (nisi aliunde ex voto aut præcepto esset obstrictus) non multum urgerem, eò quòd & prior opinio sit probabilis, & tuta, quam propterea in confessionali practicâsse se testatur noster P. Sporer.

Quæres 6tò. Utrum Fratres Minores, qui ante annum vigesimum primum deponunt Professionem suæ Regulæ, non teneantur ad jejunandum ante completum annum vigesimum primum?

459. ℞. Tenentur ad jejunia in Regula expressa, utputa quadragesimale, itemque omnibus ac singulis feriis sextis per annum, nec non à Festo Omnium Sanctorum usque ad Nativitatem Domini; non tamen 2. ad alia jejunia Ecclesiæ, vel aliunde particulari locorum consuetudine assumpta. Ità Herincx noster *cit. disp. 2. n. 89.* Sporer *in appendic. n. 49.* Reiffenstuel *tr. 10. dist. 2. n. 44.* Henno *tr. de peccat. actual. disp. 4. q. 7. Resp. ad petes. post concl. 2dam.* R. P. Bernard Thenhaven *in Nucleo Theol. can. moral. Exam. 19. n. III.* Ratio prioris est: quia tametsi Ecclesia ante dictam ætatem noluerit eos obligare: potuerunt huic favori renuntiare, immò verò vovendo, & obligando se ad observationem Regulæ ante dictam ætatem censentur actu renuntiâsse huic favori: cùm ergo supponantur aliunde ratione virium capaces ad supportandum jejunium, non est, cur eosdem eximamus ab hac obligatione. Ratio autem posterioris est; quia nullibi legitur, quòd Ec-

clesia Religiosorum potiùs, quàm alium sæcularem voluerit obligare ad jejunium: ergo quemadmodum alii sæculares ante dictam ætatem non tenentur ad jejunia Ecclesiastica quoad abstinentiam à secunda refectione, ità nec Frater Minor ad aliam extra Regulam: & certè quamplures alii Religiosi ante illud tempus hodiedum minimè adstringuntur.

Ergone, inquies, Frater Minor habens sexaginta annos, cæteroquin viribûs adhuc valens & robustus, pariter vi Regulæ suæ tenebitur ad servanda illa jejunia, ad quæ Juvenis Professus?

℟. Omnino idipsum existimo resolvendum; 460. quandoquidem uterque eodem modo sese obstrinxerit ad observantiam Regulæ; ergo si Juvenis professus ante annum vigesimum primum tenetur vi Regulæ ad observantiam jejunii etiam quoad secundam abstinentiam, non video, cur Senex eandem Regulam professus, & ùt suppono, viribus potens, ac benè valens sit eximendus. Et ità sentiunt probabilissimè plures Doctores, quibus assentitur noster R. P. Gaudentius Kerkove *in Exposit. Regulæ in cap. 3. n. 14.* Non ignoro, oppositum à Marchantio, Diana, Sporer, & aliis nonnullis teneri, sed meô judiciô minùs probabiliter; neque satìs capio disparitatem, quam dare nituntur: dicunt enim, Juvenes ex mera indulgentia, Senes verò ex deficientia seu infirmitate eximi, ac proin illos posse indulgentiæ renuntiare, non item istos infirmitati &c.; fallum quippe est Juvenum exemptio-

exemptionem fundari in mera indulgentia, sed hæc indulgentia fit propter debilitatem naturæ, quæ velut in via ad justum incrementi terminum constituta indiget ampliori alimentô: si ergo Frater Minor Juvenis huic favori in debilitate naturæ fundato possit, immò præsumatur actu renuntiare profitendo Regulam, cur non pro senectute etiam huic favori, in quadam infirmitate vel debilitate naturæ fundato censeatur renuntiâsse? Accedit, quòd hic quæstio moveatur de Senibus seu sexagenariis adhuc robustis, prout revera multos reperire est, qui in vigore naturæ superant non paucos juvenes, nondum habentes viginti & unum annum: ergo ob debilitatem naturæ non possumus illos eximere, hos verò obligare. Meritò proin dicit Sporer *cit. n. 51. in fine. probabilis opinio* (scilicet quòd Senes sint exempti à 2da refectione) *non tamen ità consulenda Senibus satis valentibus: nec à viginti annis ab ullo vidi practicari, nisi aliunde excusentur ratione infirmitatis, ideóque non tam senectutis vel ætatis, quàm infirmitatis.*

§. II.

Proponuntur, & breviter resolvuntur Casus practici de obligatione, & subjecto jejunii.

CASUS PRIMUS.

Titio Militi nuper in pervigilio Immaculatæ Conceptionis ad mensam accumbenti, uxor carnes appo-

appoſuit : hic dum nonnihil obſtupefactus quæſierat ab illa, an non ſciat, hìc loci eſſe præceptum jejunium, uxor ampliùs admirata, Calendarium inſpexit, & indictum jejunium reperit. Cùm verò Titius, utpote vocatus ad ſtationes vigiliarum, diutiùs domi ſeſe continere non potuerit, rem altiori diſpoſitione ità geſtam arbitratus, carnes ſibi appoſitas comedit, & in aliqualem compenſationem, vel potiùs gratiarum actionem DEO Salve Regina *devotiſſimè perſolvit : puto (ajebat idem poſtea in Sacro Tribunali ſeſe expectorando) me non errâſſe graviter ; tum quia alium cibum ſolidum non habui, nec exſpectare tam ſubitò potui : tum etiam quia hoc jejunium non eſt ubivis locorum, multò minùs ab univerſali Eccleſia receptum ; tum denique quia uxor bona, immò optima fide proceſſit miniſtrando mihi carnes. An Confeſſarius Titium gravis peccati condemnabit?*

℞. Videtur non eſſe condemnandus peccati gravis: tum quia (ùt Caſus refert) alium cibum ſolidum non habuit, neque etiam moraliter loquendo exſpectare potuit, obedientiâ eum aliò avocante ; tum etiam quia tam uxor, quàm ipſe Titius bona fide proceſſit, præſumentes de bonitate Eccleſiæ, quòd in his circumſtantiis minimè velit obligatos. Unde Sylveſter *Verb. jejunium. q. 8.* Navarrus *c. 21. n. 20.* Laymann *l. 4. tr. 8. c. 3. n. 6.* Toletus, & alii non ſinè ratione dicunt, quòd ſi bona fide ac probabili ratione exiſtimetur ſubeſſe cauſa excuſans à jejunio (tametſi reipſa nulla adſit) & idcirco aliquis non jejunet, vel in nocturna cœnula con- 461.

ſuetam

suetam quantitatem excedat, non possit culpæ saltem mortalis condemnari: quia moralia præcepta moraliter interpretari convenit: neque Ecclesiæ intentio est, grave aliquod jugum conscientiis fidelium injicere: quam ob rem Cajetanus *Verb. jejunium. §. quoad tertium*, monet, ut Confessarii pœnitentes suos non nimis urgeant, ne fortè, si ipsis denique contradicant, vel nunquam omninò jejunent, vel ob conscientiam graviùs peccent, qui alioquin sinè omni culpa, vel saltem sinè mortali fuissent. Videatur Laymann *loc. cit.* Ex eo tamen, quòd hoc jejunium non ubivis locorum sit receptum, Titius sinistrè intulit, se ad illud non obligari: quia jejunia particularia locorum legitima auctoritate vel consuetudine cum intentione obligandi introducta obligant incolas loci, nisi Legislator aliud exprimat, prout exprimunt Statuta nostra provincialia de quibusdam jejuniis ex particulari devotione v. g. in Vigilia S. P. N. Francisci, S. Sebastiani &c. assumptis.

Ergóne, inquies, etiam Religiosi tenebuntur ad jejunia ab Episcopo indicta?

462. ℞. Religiosi non exempti tenentur, non item Religiosi exempti, saltem per se loquendo. Ratio est: quia priores substant jurisdictioni Episcopali, non item posteriores: ergo non exempti tenentur legibus Episcopalibus, ac per consequens lege jejunii, si Episcopus velit illos obligatos, non item Religiosi exempti: hac de causa Concil. Trid. *Sess. 25. c. 12. de Regularibus* præcipit quidem, ut Regulares etiam exempti cen-

censuras & interdicta ab Ordinariis promulgata publicent, ac servent in eorum Ecclesiis, dies enim festos, quos in diœcesi sua servandos idem Episcopus præceperit, celebrent: de jejuniis verò, quæ Episcopus fortè dictaret, prorsus præscindit: fortassis quia novit Regulares exemptos aliunde vi suarum constitutionum jejuniis satis esse gravatos, proptereáque noluit eos ampliùs onerari. Dixi etiam: *saltem per se loquendo*, Religiosos exemptos non teneri ad illa jejunia &c. Nam per accidens v. g. ad avertendum scandalum ab aliis sumendum &c. & hi possunt obligari, juxta *omnes*.

Dices. Sed quid, si Episcopus alicubi dispenset pro sua Diœcesi v. g. in esu carnium, vel ovorum, aut lacticiniorum, licebítne tunc Religiosis etiam exemptis (nam de non exemptis seu Episcopo subjectis nemo dubitat) comedere carnes, vel ova aut lacticinia?

℞. Nobis Fratribus Minoribus non licebit (idem judicium formato de aliis specialiter vi suæ Regulæ obligatis) Ratio est: quia nos Fratres Minores ex præcepto Regulæ obligamur ad certa jejunia proximè specificata: atqui hanc obligationem S. Regulæ sinè consensu Legislatoris nec vult, nec potest tollere Episcopus vi suæ dispensationis. Et licèt juxta Expositores S. Regulæ nostræ, nominatim Kerkove, Marchantium, Kazenberger, & alios, etiam nos Fratres Minores in diebus jejunii licitè vescamur cibis illis, quibus alii incolæ utuntur ordinariè, v. g. ovis, lacticiniis &c. non tamen

licitè vesceremur aliis, quibus illi utuntur *ex sola dispensatione*, prout advertit Henno *ubi suprà q. 2.* Aliter nihilominus arbitror discurrendum de jejuniis, ad quæ nos, vel alii Religiosi exempti adstringimur non vi Regulæ, sed præcisè vi præcepti Ecclesiastici, utputa ad jejunia quatuor temporum, & vigiliarum &c. &c. non enim video, unde nos ad hæc jejunia amplius, quàm reliqui fideles adstringamur: si ergo reliquis fidelibus juxta *communissimam DD. sententiam* per talem Diœcesim, ubi Episcopus dispensavit, transeuntibus liceat vesci carnibus, cur non & nobis? Neque refert, quòd Episcopus in Religiosos exemptos non habeat jurisdictionem; nam neque talem habet in peregrinos, & tamen hi licitè comederent carnes, sicut etiam licitè non audirent Sacrum v. g. in Festo S. Bartholomæi, Catharinæ &c. supposito, quòd festivitas horum dierum fuisset legitimè abrogata; *nimirum odia restringi, & favores convenit ampliari per Reg. 15. J. in 6to.*

CASUS SECUNDUS.

Sempronius Concionator egregius tempore Quadragesimæ singulis septimanis ter vel quater vi obedientiæ suæ cogitur è suggestu dicere ad populum, id quod etiam non minori cum fatigatione corporis, quàm fructu animarum præstat: gaudet proin in Domino de fructu sui laboris, quem ut faciliùs prosequi valeat, quotidie sumit alteram refectionem, licèt cæteroquin latera firma, naturámque satis robustam ac viribus potentem à Deo possideat; hinc non-

nonnullæ anxietates animum pulsant, reddúntque sollicitum, an non revera in legem jejunii impingat: quid Sempronio sciscitanti respondebit Confessarius?

℟. Sempronius probabiliter non peccavit. 464. Ratio est: quia magno cum fervore, nec minori cum fatigatione supponitur dicere ad populum, & quidem ter vel quater in hebdomada: atqui hæc moraliter fieri nequeunt, nisi per iteratam refectionem natura confortetur; & licèt Sempronius supponatur possidere latera firma, & naturam robustam, tamen etiam hæc nedum defatigari, sed & destrui potest, nisi congruè reficiatur: certum quippe est, vehementiâ clamoris naturam mirum in modum debilitari; adde insuper, quòd tres vel quatuor Conciones per singulas Quadragesimæ septimanas requirant ingens studium: tali autem studio sive dein concionem componendo, sive eam memoriæ commendando consumuntur spiritus animales, quorum reparatio vel maximè ad vitam & valetudinem corporis est necessaria. Quod verò de Concionatoribus hic dictum, pariter ob eandem rationem de illis Professoribus dicendum putant DD. qui continuis studiis vacant, v. g. singulis diebus aut fermè singulis quatuor ad minùs vel quinque horis; horum enim labor magìs consumit spiritus animales, quàm labor corporis, proptereáque multùm studentes facies præseferunt pallidas, & plerumque debiliores sunt, quàm corporaliter laborantes. Videantur de hoc Diana *1. part. tr. 9. resolut. 10.* Bonacina *de legibus disp. ult.*

q. un. Sporer *cit. in appendic. n. 59.* Sanchez *lib. 1. Consil. c. 1. dub. 13.* Babenſtuber *tr. 6. diſp. 1. art. 3. n. 6.*

Sed quid, ais, ſi Concionator unicam duntaxat Concionem v. g. in Feſto B. Virg. vel alicujus Apoſtoli habeat &c. licebitne huic in pervigilio ſumere alteram refectionem, ne altera die nimiùm debilitetur perorando ad populum?

465. ℞. Quod non; tum quia in pervigilio non adeò graviter (ùt ſuppono) debilitatur, ut altera die ſumpta ſola collatione commodè dicere nequeat ad populum; tum etiam, quia in ipſo Feſto, antequam cathedram conſcendat, licebit confortare naturam manducando &c. itaque non quivis labor, nec quodvis ſtudium illicò eximit ab obligatione jejunii, ſed ille duntaxat: de quo conſtat, aut certè rationabiliter creditur eſſe incompatibilis cum jejunio. Ità Felix Poteſtas *Exam. Confeſſar. tom. 1. part. 3. n. 2895.* Diana *loc. cit. ex communi DD.* idipſum extendens ad Confeſſarios excipiendis Confeſſionibus pœnitentium occupatos, putans tamen, hoc arbitrio boni viri eſſe relinquendum. Si verò dubitetur, an talis labor ſit compatibilis cum jejunio, debent aliæ circumſtantiæ perpendi, v. g. an talis homo ſit teneræ aut robuſtæ complexionis; an multùm ſeſe intendat in perorando, an ſit felix ingeniô, vel verò infelix, ità, ut ad concionem memoriæ commendandam multò tempore indigeat, eandémque fortiter defatiget &c. Denique ubi nequidem ex his circumſtantiis ſatis firma deciſio fieri poteſt, juvabit ad majo-

majorem cautelam adhibere, vel petere à Superiore dispensationem, prout sapienter advertit Viva *ad proposit. 30. ab Alexandro VII. damnatam n. 10. in fine.*

Ast, inquiet nonnemo, ego singulis diebus quinque vel sex horis in Choro teneor canere vel psallere, reliquum temporis quod extra chorum superest, jubeor partim in schola, partim in cella studiis impendere, labore tam improbo, ut vix unquam per integrum diem liceat respirare; num scrupulus mihi movendus, si secundam refectionem sumam, vel certè in collatione aliqualiter excedam?

℟. Minimè sanè: neque ullus prudentum tibi movebit scrupulum, nisi fortè nunquam expertus, quid sit in choro clamare, & extra Chorum vires studendo consumere. Profectò, si Concionatorum & Professorum diligenter muneri suo vacantium labor censetur improbus in tantum, ut communiter censeantur propter ea exempti ab onere præcepti Ecclesiastici, non video, cur non & tu, quinque vel sex horis in Choro cantans, aut psallens, & reliquum temporis studiis impendens, absque scrupulo possis sumere secundam refectionem, modò tantùm tibi administraretur, quantum ad hanc sufficit: quare si non obstantibûs hisce laboribus, & occasione comedendi, amore corporis castigandi abstineas, te omninò laudo: sin minùs, non vitupero, neque condemno. Aliter nihilominus discurrendum & resolvendum arbitror de iis, qui vel Chorum rariùs frequentant, vel siqui-

466.

dem frequentent, vix guttur aut linguam movent, ut nequidem à sibi proximè assistentibus audiantur, vel intelligantur: tales enim ob Chorum, aut psalmodiam jejunio eximi non posse, de se liquet: num verò ob studium? ipsi noverint; nam res hæc ob particulares circumstantias tam multipliciter occurrentes, & prudentum etiam judicia alternantes, cujusvis conscientiæ relinqui debet ultimatò. Videatur Reiffenstuel *tr. 10. dist. 2. n. 69.* vel la Croix *lib. 3. p. 2. à n. 1328.*

CASUS TERTIUS.

Cajus tempore vacantiarum assumptô sibi famulô, eques hinc inde vagabatur more Studiosis solito, quærens, quid bibat aut devoret, famulus velut pauper Aristoteles cogebatur ire pedes: & licèt uterque vigesimum primum ætatis suæ annum jamjam excesserit, & subin per integrum diem vix tres aut quatuor horas itinerando confecerint, nihilo seciùs ubiubi demum invenerunt, manducârunt, quidquid apponebatur sinè ullo respectu ad dies jejunii illo tempore incidentes; post vacantias Cajus famulo suo nonnihil religiosior cogitans dies antiquos, & annos æternos ad mentem revocans, dubitare cœpit, an non revera contra præceptum Ecclesiæ uterque, tam ipse scilicet, quàm famulus graviter deliquerit. Quid huic interroganti respondeat Confessarius?

476. ℞. Videtur probabiliùs, immò propè certum, utrumque graviter deliquisse contra legem jejunii. Et de Cajo quidem res de se liquet; quia non supponitur plus itineris confecisse, quàm

quàm tres aut quatuor horas, & quidem eques: atqui confectio itineris in equo per duas, vel tres, etiam quatuor horas non ſolet defatigare hominem in tantum, ut cenſeatur liber ab onere jejunii. Quin etiam illi juvenes, qui incedendo pedites conficiunt iter trium aut quatuor horarum, regulariter non ſolent ità defatigari, ut poſſent ab eadem lege eximi: prout colligere fas eſt ex Decreto Papæ Alexandri VII. damnantis ſequentem *num. 31.* propoſitionem: *excuſantur abſolutè à præcepto jejunii omnes illi, qui iter agunt, etiamſi iter neceſſarium non ſit, & etiamſi iter unius diei conficiant.* Secus dicendum foret, ſi uterque fuiſſet pauper, ità, ut non habuiſſent media de ordinario victu ſibimet providendi, & hoc ipſo coacti apprehendere, quidquid primò occurrit, vel à benefactoribus oblatum fuit, non ſinè timore ſequenti fortaſſis die famem, inediámque ſufferendi; tunc enim ratione paupertatis fuiſſent excuſati.

468. Dixi etiam, quòd Juvenes conficientes iter trium vel quatuor horarum *regulariter* loquendo non ſoleant ità defatigari &c. fatendum quippe eſt, etiam Juvenem minùs aſſuetum tempore pluviarum, vel lubrici itineris, ubi pes vix unquam ſolidè figi poteſt, & hoc ipſo itinerans totius corporis niſu cogitur incedere, quòd inquam conficiendo iter trium horarum magis defatigari quis poſſit, quàm ſi ſereno cœlo, aridóque & ſicco ſolo ſex vel ſeptem horas confeciſſet, prout nullus rem expertus facilè (credo) inficias ibit. Quin & fieri poſſe arbitror, ut

aliquis equitando quatuor aut quinque horis vel ob itineris asperitatem, vel ob ipsius equi exoticum portandi & incedendi modum ampliùs defatigetur, quàm si sex horis pedes incessisset; quô suppositô de benignitate Ecclesiæ etiam tales fuissent exempti à præcepto Ecclesiastico de observando jejunio. Videatur la Croix *cit. n.* 1344. Babenstuber ubi suprà *art. 3. num. 7.*

Dices: Quantum ergo itineris itinerans conficere debet, ut propterea possit excusari à jejunio, & tutâ conscientia sumere secundam refectionem?

469. ℟. Universalem regulam de quantitate itineris respectu omnium statui non posse, licèt aliqui statuant quinque vel sex horas, alii quatuor, vel quinque leucas &c. Et ratio hujus est: quia regula exemptionis non est ipsa quantitas itineris, sed quantitas defatigationis ex itinere: atqui plus quàm certum est, non omnes æqualiter defatigari conficendo æquale iter; nam pro diversitate itinerum, viarum, temporum, personarum, non raró invenies unum, qui conficiendo tres horas magis defatigatur, quàm alius conficiens tres vel quatuor leucas: ergo quoad quantitatem itineris statui nequit pro omnibus regula universalis.

Placet nihilominus quoad hoc Regula, quam velut universalem tradit Henno *tr. de peccat. actual. disp. 4. q. 8. art. 3. concl. 3. quodcunque iter, ita alterans hominem, ut ea, in quibus ordinariè occupatur, non possit, nisi cum magna difficultate exequi, solvit itinerantem à lege jejunii,*

sive

sive iter fiat pedibûs, sive equô, sive curru: hanc eandem regulam quoad substantiam jam pridem tradidit Marchantius, ubi supra *q. 4. §. 4.* eandemque approbavit P. Sporer *cit. n. 58.* hanc pariter servituram credo illis, qui in navi iter conficiunt.

§. III.

Corollaria ex dictis inferenda.

COlliges ex hactenus dictis primò, graviter contra legem jejunii delinquere illos, qui alios ad jejunium violandum scienter inducunt. Ità *omnes*. Ratio est: quia inductio ad malum semper est mala, & repugnat eidem speciei virtutis, cui vitium, ad quod inducis, est oppositum; at, qui alterum inducit ad violandum jejunium, inducit ad malum contra virtutem temperantiæ, seu abstinentiæ ab Ecclesia justè præscriptæ: ergo peccat contra eandem legem jejunii. Ex hoc liquet, Patres familias, aliósque œconomos suis subditis diebus jejunii cibos vetitos præbendo graviter delinquere, nisi justa subsit causa v. g. defectus ciborum esurialium &c. Quin & Patres-familias ex lege charitatis saltem tenentur suos subditos admonendo, & ubi opus fuerit, modestè increpando dehortari à fractione jejunii: hoc enim in Ecclesiam pietas, hoc & in subditos debita gubernatio suadet, juxta illud Apostoli *1. Tim. 5. Si quis suorum & maximè domesticorum curam non habet, fidem negavit, & est infideli deterior.* Secus dicendum foret, si

470.

talis Paterfamilias prævideret, se nihil effecturum suis dehortationibus; tum quia in hoc casu cessaret finis dehortationis; tum etiam, quia non tenetur eos compellere, aut cogere ad observantiam jejunii; id enim esset nimis rigidum ac durum. Videatur Filliucius *tr. 27. part. 2. n. 91.* Reiffenstuel *tr. 10. dist. 2. n. 51.* Tamburinus *l. 4. in decal. c. 5. §. 6. n. 2. & seqq.* vel *tr. 4. de 4. præcept. Eccles. c. 12. n. 12.*

471. Colliges 2dò, pariter à peccato immunes non esse caupones illos, qui (sine speciali dispensatione) in locis merè Catholicis hospitibus etiam Acatholicis indifferenter carnes administrant diebus prohibitis, v. g. Quadragesimæ. Ratio est: quia etiam hæretici tenentur à parte rei ad observantiam jejunii Ecclesiastici, & licet aliunde supponantur parùm, vel nihil omnino curare hanc legem jejunii: nihilominus talis caupo administrando carnes quodammodo cooperatur ad actuale exercitium fractionis; quod utique culpâ non vacat, juxta dicta *de scandalo part 2. in decal. Confer. 12. n. 377.* Secus dicendum pro casu, quô infirmitas, vel alia necessitas, puta defectus ciborum esurialium id expostulat; vel si hospes fide dignus (de quo tamen ex hac parte minimè fidendum Acatholicis) asserat, se esse dispensatum quoad esum carnium. Videatur Lessius *l. 4. de J. & J. c. 2. dub. 4. n. 22.* Filliucius *cit. n. 92.* Babenstuber *tr. 6. disp. 1. art. 2. n. 13.*

Sed quid, ais, dicendum de Cauponibus in loco permixtæ Religionis habitantibus v. g. Augustæ &c. licebitne his diebus ab Ecclesia inter-

terdictis ad se confluentibus sive Catholicis, sive Acatholicis indifferenter carnes præbere, si postulent?

℞. Licet, servatis tamen quibusdam conditionibus, scilicet 1. ut hoc fiat sinè contemptu Religionis. 2. ut non, nisi ad petitionem hospitis, minimè verò ante omnem petitionem arbitrariè, & quasi invitando apponantur &c. 3. ut id Caupo nequeat detrectare sinè suo notabili incommodo, puta, quia vel à hospitibus esset deserendus, vel quia alibi facilè invenirent, qui sibi carnes administrarent &c. Ratio est, quia his stantibus censetur merum permissivè sese habere in ordine ad peccatum illorum, quippe quod sinè gravi suo incommodo impedire nequit; tum etiam, quia incassum niteretur illud peccatum impedire, quandoquidem in talibus locis semper inveniantur aliqui, qui carnes promptissimè administrarent. Scio equidem, & in talibus locis inveniri viros, qui contemptô interesse proprio zelant pro lege Ecclesiæ, nec ullô modô eò adduci possunt, ut carnes administrent, ne quidem Acatholicis: horum zelum omninò laudo, velut speciali benedictione dignum: aliorum tamen praxin condemnare non audeo, suppositis circumstantiis mox recensitis; eò quòd hanc à tot viris pietatis, doctrinæ, ac Religionis zelô clarissimis videam minimè condemnari. Videatur Lessius *cit. n. 23.* Sporer *in appendice ad 3. præcept. decalog. n. 45.* Reiffenstuel *ubi supra n. 52.* 472.

Col-

373. Colliges 3tiò, obligationem jejunii Ecclesiastici & personalem esse, & certis diebus affixam. Ità *omnes*. Ratio prioris inde liquet: quia finis hujus obligationis est maceratio corporis, & subjectio carnis, juxta illud, quod canit Ecclesia in præfatione quadragesimali: *qui corporali jejunio vitia comprimis, mentem elevas &c.* atqui maceratio corporis est obligatio personalis: ergo &c. Ex quo fit, eum, qui per se ipsum jejunare non valet, nequaquam obligari, ut curet, ab alio locô sui jejunari. Ratio autem posterioris satis liquet ex dictis suprà *n. 457.* ubi certos dies de mente Ecclesiæ recensuimus. Unde si quis tali die nequeat jejunare, non tenetur illud supplere alio tempore, juxta *communissimam DD.* ferè quemadmodum non potens audire Sacrum die festo, non tenetur illud audire die non festivo; aut non potens hac die dicere suum Breviarium, non tenetur de eodem Festo recitare alio die.

Sed quid, ais, de illo tenendum, qui ex particulari devotione, seu voto statuit, vel qui ex præcepto Confessarii obligatur v. g. bis vel ter per septimanam jejunare?

374. ℟. Talem satisfacturum suæ obligationi quibuscunque demum diebus jejunaverit, siquidem obligatio non supponitur affixa diei, sed hebdomadi: secus dicendum foret, si quis vovisset singulis feriis sextis jejunare; quô suppositô sine causa non jejunans graviter quidem delinqueret, non tamen teneretur alio die v. g. Sabbati jejunium supplere, prout ex hactenus dictis de se liquet.

Col-

Colliges 4tò, duplex peccatum mortale in 475. Confessione necessariò exprimendum committi ab eo, qui omittit jejunium duplici præcepto formaliter distincto debitum, utputa præcepto Ecclesiæ ex motivo castigandi corporis, & præcepto Confessarii ex motivo pœnitentiæ injuncto, vel ex voto proprio virtute Religionis sibimet injuncto. Ratio horum est: quia in tali casu interveniunt privationes distinctarum virtutum, & rectitudinum: atqui ex his oritur distinctio specifica peccatorum, velut ex *communi DD.* diximus *part. 1. prælim. in decalog. Confer. 19. n. 540.* ergo committuntur distincta specie peccata. Secus dicendum de eo, qui intermittit jejunium ex duplici quidem præcepto, sed eodem fine, ideòque non formaliter distinctis debitum, puta in Vigilia incidente in diem quatuor temporum, vel in Quadragesimam; quia hæc præcepta non sunt nisi materialiter diversa, quandoquidem tendunt ad eundem finem, scilicet macerationem corporis: ex quorum prævaricatione non oritur distinctio peccatorum, neque specifica, neque numerica, prout *loc. prox. cit.* diximus *n. 542.* & *ex communi DD.* tenet Sporer, Reiffenstuel *cit. n. 48.* & alii: ergo talis satisfaceret in Confessione dicendo: *semel non servavi jejunium Ecclesiasticum.*

Sed quid, ais, tenendum de illo, qui firmissimè statuit, quòd per totam Quadragesimam (etiam præscindendo ab omni causa legitima) nunquam velit observare jejunium Ecclesiasticum?

℟. Ta-

476. ℟. Talis vi hujus propositi committit unum numero peccatum pluribus æquivalens: quin immò, si postea effectivè exequatur hujusmodi propositum, singulis diebus incurrit novum numerô distinctum peccatum in Confessione necessariò explicandum juxta *communem DD.* quam *part. 1. Theol. decalog. Confer. 19. n. 556.* insinuavimus, & adhuc clariùs *in Theol. Sacram. part. 2. Confer. 7. n. 197.* Ratio prioris est: quia propositum voluntatis est unicum, simúlque objectum, obligatio scilicet jejunandi apprehenditur per modum unius, & revera moraliter loquendo ità potest apprehendi: ergo vi solius propositi non committitur nisi unicum tantùm peccatum. Ratio autem posterioris est: quia cùm obligatio jejunandi singulis diebus affixa sit revera multiplex; immò tot obligationes distinctæ, quot dies (quævis enim cum ipsa die exspirat) planè sequitur, quòd tot numerô distincta peccata committantur, quot diebus effectivè non jejunatur: sicut pluribus diebus non recitans suum Breviarium, singulis diebus committit numerô distinctum peccatum. Videatur de hoc R. P. Reiffenstuel *cit. tr. 10. dist. 2. n. 50.* Filliucius *l. cit. n. 87.*

477. Colliges denique 5tò, casu quo pœnitens sese accusat, non servasse, vel fregisse jejunium, non illicò à Confessario inferendum vel concludendum esse, eum peccâsse mortaliter; nam homines præsertim simpliciores nesciunt distinguere inter jejunium & abstinentiam: quin immò multos, dum strictiùs examinaveris, quomodo je-

junium

junium fregerint? audies respondere, se parum aliquid extra ordinarium tempus refectionis comedisse vel bibisse etiam haustum frigidæ. Itaque interrogari debet talis pœnitens 1. quomodo fregerit? an carnes comederit? 2. an fortassis secundam refectionem sumpserit? Et si hoc 3. an non habuerit causam excusantem, vel quare id fecerit? 4. an putaverit se graviter delinquere contra legem Ecclesiæ? subinde enim ex conscientia erronea graviter peccant minùs intelligentes hanc legem jejunii. 5. an ad tale jejunium non fuerit alio titulo v. g. voti vel præcepti Regulæ adstrictus? &c. Ratio horum liquet ex alibi dictis: quia Confessarius tenetur indagare in numerum & speciem delictorum à pœnitente commissorum, nisi is sufficienter sese exprimat: atqui ex omnibus circumstantiis mox enumeratis potest augeri vel species, vel saltem numerus peccatorum circa fractionem jejunii Ecclesiastici: ergo tenetur Confessarius in hæc indagare, casu quo pœnitens seipsum non satis exprimit. Videatur de hoc Matthæucci *in Cautela Confessar. lib. 1. c. 16. n. 22.* vel ea quæ tradidimus *part. 2. Theolog. Sacram. Confer. 17. n. 432. & seqq.*

Conferentia decima septima.

De Collatiuncula Vespertina.

SUM-

SUMMARIUM.

478. Hodie ab Ecclesia permissa censetur collatiuncula seu refectiuncula vespertina diebus jejunii.

479. Quæ tamen in quantitate modica (qualem nonnulli putant consistere in 7. vel 8. circiter unciis) sumenda est.

480. Nomine unciæ intelligunt decimam sextam partem libræ.

481. Alii adhuc verosimilius statuunt, quartam partem cœnæ justæ, seu proportionatæ respectu cujusvis sumi posse sinè scrupulo.

482. Quoad qualitatem rursus alii magìs rigorosi existimant, in collatiuncula abstinendum esse ab omnibus cibis propriè dictis.

483. Alii è contra asserunt, non tam qualitatem ciborum, quàm quantitatem esse observandam in dicta refectiuncula.

484. Tempus ordinarium hujus secundùm omnes est vespertinum.

485. Quod tamen (ob causam rationabilem præsertim) absque omni culpa præveniri seu immutari potest.

486 Resolvitur Casus I. de quodam, qui tempore Quadragesimæ in cœna assueverat sumere duplicem portionem, quatenus hôc modô faciliùs posset esse contentus refectiunculâ.

487. Huic proin probabiliùs pro refectiuncula non potest indulgeri quarta pars cœnæ.

488 Satisfit cuidam instantiæ in contrarium factæ.

489 Resolvitur Casus II. cujusdam, qui pro refectiuncula præter alios cibos suos solus comedit portionem lactucæ pro quatuor personis præparatæ, ídque per modum medicinæ, ut ajebat

490. Verùm hoc non videtur tolerandum, licèt fortassis ratione itineris vel fatigationis potuerit suô modô excusari.

491. Alia quædam satìs conveniens regula R. P. Marchantii pro sumenda refectiuncula insinuatur.

492. Resolvitur Casus III. cujusdam honesti viri, qui quantumvis modicum comedendo sentit se planè saturari, tam in cœna, quàm in refectiuncula.

493. Quid de illo tenendum, qui se sentit saturari totaliter sumendo in collatiuncula octo uncias, vel quartam partem cœnæ justæ.

494. Quid si hanc quartam partem modicùm excedat, sumendo adhuc unam vel alteram unciam?

495. Confessario velut Medico spirituali cautè cum pœnitentibus secundum diversitatem inclinationum procedendum est circa hoc punctum.

496. In certis quibusdam vigiliis, ubi plura in matutino veniunt cantanda, &c. fas est, paulò ampliùs sumere in refectiuncula &c.

497. Nobilibus tamen ex eo præcisè, quod tales sint, per se loquendo non est plus condescendendum, quàm aliis fidelibus.

498. Collatiuncula, de qua hactenus, etiam præcisa necessitate permittitur jam ab Ecclesia, & quidem ad sedandam quodammodò famem.

499. Probabiliùs insuper fas est, æquam panis portiunculam commiscere seu coquere in aliquo liquore, puta vinô aut cervisiâ, & hoc modô decoctum sumere.

500. Ad formulam tamen hujus collatiunculæ servandam etiam tenentur illi, qui vel ex voto privato, vel ex præcepto Confessarii, vel ex motivo lucrandi Jubilæi jejunare obligantur.

§. I.

Præmittuntur, & breviter resolvuntur quæsita, scitu necessaria ad debitè resolvendos Casus practicos circa collatiunculam diebus jejuniorum hodie permissam.

QUæres primò, sitnè hodie permissa fidelibus collatiuncula seu refectiuncula, uti vocant?

478. ℞. Est permissa hodiedum in diebus jejuniorum collatio seu refectiuncula vespertina, nedum per modum medicinæ, vel nè noceat haustus, somnusve impediatur, sed etiam ad aliqualem corporis nutritionem. Ità hodie *communissimè DD.* contra nonnullos antiquiores, qui, si hodie fortassis viverent, absque scrupulo aliis subscriberent, & hanc opinionem nedum calamô, sed & opere ipsô practicè probabilem ostenderent. Ratio est: quia tametsi pristinis temporibus, durante præcipuè primario rigore Ecclesiæ, hæc collatio prorsus fuerit ignorata quasi in Ecclesia; nihilominus posterioribus hisce sæculis, dum mundo paulatim senescente, & charitatis fervore refrigescente natura humana similiter labefactatur, diversisque infirmitatibus obruitur, usus & praxis in Ecclesia jamjam tolerata invaluit, ut fideles quantumvis devoti vel religiosi non dubitent modicum quid per modum alicujus restaurationis virium sumere. Perbene autem notandum est, hanc collationem non appellari *refectionem*, sed *refectiunculam* duntaxat, quatenus per hoc fideles intelligant, eam non esse sumendam in tanta quantitate vel ciborum apparatu, ut potiùs refectio vel semirefectio, quàm collatio dici mereatur.

Quæres 2dò, quantum ciborum in refectiuncula vespertina sumere fas sit?

479. ℞. Quoad hanc quantitatem magnum inter Doctores esse diffidium, dum diversi diversas

quan-

quantitates universaliter determinant; alii enim volunt permissam esse quantitatem quatuor, alii quinque, alii sex unciarum, alii denique omninò octo uncias volunt esse universaliter permissas; & hanc sententiam de octo unciis sumendis velut practicè probabilem tenent Stoz *part. 3. n. 524.* Tamburinus *lib. 4. c. 5. §. 3. n. 1.* Sporer *in append. cit. n. 26.* Fagundez, Diana, Sanchez, & alii, quibus adstipulari videtur R. P. Bernardinus Thenhaven *in suo Nucleo Theolog. canon. moralis Exam. 10. n. 3.* Ratio hujus opinionis est: quia hæc quantitas videtur esse modica; consequenter coaptata refectiunculæ, & non refectioni, immò ne quidem semi-refectioni.

Sed quid, ais, nomine unciæ intelligitur ab illis Doctoribus?

℞. Nomine unciæ, teste Reiffenstuel *tr. 10. dist. 2. n. 25.* intelligi duodecimam partem assis, sive unius libræ: verùm libra aromataria distingui solet in sedecim uncias vel 32 semiuncias; ex quo colligo, Doctores, qui pro collatiuncula, admittunt octo uncias, dicúntque eas afficere mediam circiter libram, loqui de libra aromataria, non item de alia libra ordinarii ponderis, secus enim admitterent ultra dimidiam libram, prout rem ponderanti facilè patebit ad oculum. Verùm quemadmodum complexiones hominum universim non sunt æquales, proptereáque secundùm dicta *n. 469.* respectu omnium statui nequit regula universalis à jejunio excusans v. g. ratione itineris aut laboris: ità pa-

480.

riter probabiliùs mihi videtur, octo uncias pro collatiuncula seu refectiuncula velut universalem quantitatis regulam respectu omnium convenienter statui non posse. Unde

481. ℞. Jam 2dò ad idem quæsitum, in ordine ad determinandam quantitatem ciborum pro refectiuncula sumendorum convenientissimè statuitur sequens regula: *in collatione vespertina tutâ conscientiâ regulariter sumi potest quarta pars cœnæ ordinariæ, quam quivis spectatis circumstantiis suæ personæ, ætatis, conditionis, occupationis, regionis, in qua degit, sumere solet.* Ità in re Henno *tr. de peccat. act. disp. 4. q. 6. concl. 3.* Sporer *ubi suprà.* Babenstuber *tr. 6. disp. 1. a. 1. n. 15.* pro eadem sententia referens Laymann, Filiucium, Tamburinum. Ratio est: quia hæc quantitas meritò censetur modica; tum etiam quia per hanc velut proportionatam cujusvis genio subvenitur convenienter necessitati naturæ, ità, ut qui plus ordinariè comedit in prandio, majorem refectiunculam, qui verò minùs, minorem, sumere possit ac debeat. Et hæc sententia quartam partem cœnæ ordinariæ admittens consultis Theologis in celebri Academia fuit approbata teste Filliucio *tr. 27. part. 2. n. 33.* Ex quo facilè inferes, illum, qui pro ordinaria cœna indiget duabus libris, posse tutâ conscientiâ sumere mediam libram velut quartam partem pro collatiuncula: qui verò non indiget, nisi unicâ duntaxat librâ, posse tutâ conscientiâ sumere quartam partem unius libræ, & non amplius, nisi suppetat alia causa rationabilis v. g. laboris, itineris susci-

ſuſcipiendi, infirmitatis &c. Videantur *DD. citati*, vel la Croix *lib. 3. part. 2. n. 1299.*

Quæres 3tiò, quales cibi pro refectiuncula licitè ſumi poſſint?

℟. 1. Quoad qualitatem ciborum non minus, quàm quoad quantitatem eſſe inter DD. diſſidium. Enimverò Pontas Verb. jejunium *Reſol. ad Ca,* *y.* putat, uſum piſcium in collatiuncula ſimpliciter non eſſe licitum, ſed potius eſſe abuſum tolerantiæ ac pietatis Eccleſiæ, quæ ſuô ſilentiô hunc nondum cenſetur approbâſſe: alii non minùs rigoroſi exiſtimant, in refectiuncula abſtinendum eſſe ab omnibus cibis propriè dictis, id eſt, ad ſuſtentationem naturæ ordinatis, & levioribus duntaxat, qui potiùs ad excitandam orexin, ad refrigerandam naturam, vel ad ſigillandam comeſtionem deſervire ſolent, utputa herbis, ficis, uvis paſſis, nucibus, pomis, pyris, & ſimilibus utendum eſſe; quia, inquiunt, conſuetudine (quæ ſola refectiunculæ uſum, priſcis temporibûs incognitæ vel inuſitatæ introduxit) receptum eſt, hanc ciborum qualitatem eſſe ſervandam &c. Verùm hi (pace tantorum virorum dixerim) videntur nunquam practicâſſe vel audiviſſe de praxi receptâ aliarum Nationum, vel Regionum. Unde 482.

℟. Jam ad idem quæſitum. Pro refectiuncula licitè poſſunt ſumi cibi, quos juxta morem diverſarum Nationum ac Regionum timorati velut licitos ſolent ſumere. Ità *in re communis DD.* nominatim Henno *ubi ſuprà q. 6. concluſ. 2.* ubi dat hanc minimam ſpernendam rationem: quia 483.

cùm refectiuncula illa non fuerit ab Ecclesia universali instituta, sed tantùm à particularibus paulatim introducta, & tandem à S. Sede tolerata, eô modo, sumi debet, ac potest, quô in singulis Provinciis usu timoratorum fuit introducta, & recepta. Quocirca fateri cogimur, Italos, Gallos, &c. utpote melioribûs fructibus, aut vinis provisos, non absque ratione quantùm ad observantiam jejuniorum, & præsertim quoad hanc refectiunculam strictioris esse observantiæ Germanîs. Verùm in nostris hisce frigidis Regionibus aliquantò plus indulgendum putant Doctores Classici, præsertim Germani, videlicet modicum casei, butyri, ficorum, pultis amygdalinæ piscium &c. Quin etiam spectata moderna consuetudine præsertim Germanorum probabile & tutum est, in collatione non esse attendendum ad qualitatem ciborum, sed ad quantitatem, ità ut de omnibus cibis, quibus licitè vescimur in diebus jejuniorum cœnandô, ètiam in modica duntaxat quantitate licitè vescamur sumendô refectiunculam vespertinam; quâ ratione Cajetanus V. *jejunium cap. 1. in fine* non ineptè scripsit: *non referre, quid quisque serotino jentaculo sumat, si modum non excedat.* Videantur de hoc Tamburinus *in decal. lib. 4. c. 5. §. 3. à n. 3.* Sporer *ubi suprà n. 31. & seqq.* Burghaber *cent. 1. cas. 74.* Marchantius noster *trib. part. 2. tr. 12. tit. 3. q. 3. dub. 1.*

Quæres 4tò, quâ horâ, quove tempore sumenda sit refectiuncula?

℟. Tem-

℟. Tempus ordinarium hujus collatiunculæ 484. esse vespertinum. Ità *ex communi DD.* Sporer *cit. n. 33.* Ratio est, quia receptissima Ecclesiæ consuetudo, & praxis jamjam obtinuit, ut cœna sumatur in meridie, scilicet horâ 11. vel duodecima, refectiuncula verò vesperi v. g. horâ sextâ, vel adhuc tardiùs, seu seriùs, ità ut si sinè rationabili causa secùs fiat, peccatur saltem venialiter; quia non observatur aliqua circumstantia jejunii per consuetudinem introducta, quod adversatur consuetudini hodie in Ecclesia universali receptæ. Ità Lessius, Laymann, Babenstuber *n. 20.* & alii plures.

Dixi tamen: tempus ordinarium esse vesper- 485. tinum, nec fas esse illud *sinè rationabili causa immutare &c.* Nam ubi suppetit causa rationabilis v. g. debilitas complexionis, periculum non dormiendi, seu insomniæ, iter vel negotium commodiùs peragendum &c. licebit refectiunculam hanc sumere in meridie, vel adhuc maturiùs, cœna ad vesperam usque dilata. Ità rursus *communissimè DD.* Sanchez *lib. 5. cons. moral. c. 1. dub. 27.* Filliucius *tr. 27. part. 2. n. 28.* Tamburinus *ubi suprà n. 11.* Marchantius noster *cit. q. 3. dub. 3.* ubi hanc reddit rationem: quia si Mater Ecclesia cum comedente in meridie dispenset, ut possit sumere collatiunculam vesperi, ne deficiat; potiori sanè ratione dispensare credi potest cum eo, qui ùt in die iter agat, aliudvè negotium commodè exerceat, ad vesperam usque suam cœnam transfert, & manè vel meridie collatiunculam sumit; nam in tali est

majus periculum deficientiæ. Ubi igitur eadem ratio militat, idem omninò ſecurâ conſcientiâ concludi exiſtimo. Et hæc praxis communi uſu timoratorum in dies confirmatur. Ità vix non in terminis Marchantius *l. cit.*

ſ. II.

Proponuntur, & breviter reſolvuntur Caſus practici circa refectiunculam ejusdemque quantitatem præcipuè.

CASUS PRIMUS.

Titius tametſi jejunii obligationem ſat graviter portet, nihilominus ut aliis fidelibus ſeſe conformet velut genuinus & obſequioſiſſimus Eccleſiæ filius, tempore jejunii quadrageſimalis nedum à carnibus, verùm etiam à ſecunda refectione abſtinet, ità tamen, ut in prandio duplô plus comedat, quàm in aliis refectionibus extra Quadrageſimam aſſumere aſſueverat: quandòque etiam, ubi occaſio id fert, in refectiuncula veſpertina aliquid ampliùs naturæ indulget, utputa aliquot uncias panis, unam vel alteram caſei aut piſcis aſſati &c. ità ſecum ratiocinatus: in refectiuncula juxta probatos DD. fas eſt ſumere quartam partem cœnæ: hæ autem unciæ omnes ſimul computatæ non excedunt quartam partem eorum, quæ hodie in cœna comedi; quis ergo propterea me arguet de peccato? Jam verò ad noſtrum propoſitum dubitatur 1. Utrum Titius non infringat jejunii legem, eò quòd in prandio, vel potiùs

in cœna duplò plus comedat, quàm extra Quadragesimam ordinariè comedere soleat? 2dò utrum Titio permitti valeat, ut in refectiuncula quartam partem cœnæ, seu illius, quod cœnando comedit, sumat? Quid ad hæc Confessarius?

486. ℞. Ad prius quæsitum negativè. Ità Bonacina *de præceptis Ecclesiæ disp. ultima qu. 1. part. 2. n. 7.* cum aliis multis; nec dissentit R. P. Claudius la Croix *lib. 3. part. 2. n. 1288.* Ratio est: quia Titius revera abstinet à carnibus, & à secunda refectione, ùt supponitur: atqui forma jejunii Ecclesiastici essentialiter sita est in his duabus abstinentiis, velut constat ex suprà dictis: & licèt fortassis ventrem & stomachum inordinatè replendo, peccet contra temperantiam, neque etiam attingat finem jejunii, qui est maceratio carnis &c. quia tamen ex una parte finis præcepti non cadit sub præceptum, ex altera verò parte adhuc à Titio ponitur objectum, & substantia jejunii ab Ecclesia præscripti: hinc dicendum probabilius, quòd Titius præcepto Ecclesiæ satisfaciat: secus enim ne ille quidem satisfaceret huic præcepto, qui comedendô pisces, sentiret se plus per horum esum nutriri, quàm per esum carnium.

487. ℞. Ad posterius quæsitum, Titio permitti non posse, ut sumat quartam partem cœnæ. Ratio est: quia Doctores permittentes quartam partem cœnæ pro collatiuncula, loquuntur *de cœna ordinarià* & ordinata, quæ videlicet spectata complexione naturæ, laborum &c. huic tali subjecto est necessaria & conveniens ad

conservationem naturæ, non item de extraordinaria, quæ non tam ad conservandam, quàm ad onerandam naturam deservit, & ex mera voracitate vel gulositate sumitur: atqui Titius supponitur meridie sumpsisse cœnam extraordinariam, utpote duplò majorem, quàm aliàs extra Quadragesimam solebat sumere; ergo nequaquam fas huic est, sumere quartam partem.

Deinde ponamus, Titium extra Quadragesimam sumpsisse in prandio duas circiter libras, ex suppositione hujus Casus sequetur, eum tempore Quadragesimæ sumpsisse pro cœna quatuor, seu tot, quot extra Quadragesimam tam pro prandio, quàm pro cœna suffecerant: ergo si huic permittatur rursus pro collatiuncula quarta pars, necessariò permittendæ erunt sexdecim unciæ; ex quo consequeretur, eum, qui extra Quadragesimam, ubi nulla lege jejunii fuerat adstrictus, per integrum diem non comedit, nisi quatuor libras, posse tempore Quadragesimæ, ubi lege jejunii adstringitur, absque ullo hujus legis præjudicio comedere quinque libras: quàm verò absurda sit hæc sequela, nemo, nisi bilance judicii destitutus, non videt.

Dices tamen contra hanc resolutionem, juxta probabilem DD. opinionem, suprà *n.* 481. insinuatam, fas est in refectiuncula comedere quartam partem cœnæ ordinariæ: atqui cœna ordinaria Titii tempore Quadragesimæ consistit in quatuor libris: ergo huic pro refectiuncula permittenda est quinta libra seu 16. unciæ, velut pars quarta ordinariæ cœnæ.

Ne-

Neque adeò mirum videri debet, quòd tempore Quadragesimæ sine violatione jejunii fas esset plus comedere, quàm extra illud tempus, ubi non est præceptum jejunium; quia certum est, quòd cibi esuriales naturam non ità nutriant, vel alimentent, sicut cibi carnales; immò tres vel quatuor unciæ carnis bubulæ &c. plus humoris nutritivi producant, quàm sex vel octo unciæ piscium: ergo non est, cur Titium illicò condemnemus velut jejunifragum.

℞. ad hanc instantiam *trans. Maj. disting.* 488. *min.* Cœna ordinaria & ordinata, seu juxta exigentiam, & necessitatem naturæ sumpta consistit in quatuor libris, *Neg.* cœna ordinaria inordinatè, & ex nimia gulositate vel voracitate sumpta, *conc. min. & neg. conseq.* Et licèt verum sit, cibos carnales plus humoris nutritivi præstare, quàm esuriales &c. non minus tamen certum videtur, quòd ad conservationem naturæ minimè opus sit, ut in die jejunii pro cœna sumatur duplex portio, seu tanta, quanta pro congrua duplici refectione sufficeret, & insuper pro collatiuncula pars quarta hujus permittatur; hoc enim nedum fini, sed etiam substantiæ jejunii est contrarium, veluti ex hactenus dictis liquet.

Unde noster A. R. P. Kazenberger *in exposit. Regulæ S. P. N. Francisci ad c. 3. §. infertur 8.* sapienter ait: *Si in die jejunii habuisti cœnam extraordinariam, & lautissimum convivium in prandio, tunc cœnæ extraordinariæ, in qua nimis multum comedisti, quartam partem comedere non potes; quia fieret integra secunda refectio, quæ tamen prohibita*

est

est. Videant proinde illi (pergit idem) *qui tribus vel quatuor horis assident conviviis lautissimis, & variis ciborum generibus implent ventrem ad nauseam usque, videant hi, an in collatione non frangant jejunium, si velint adhuc comedere quartam partem hujus cœnæ extraordinariæ, immò etiam ordinariæ.* Itâ ille.

CASUS SECUNDUS.

488. *SEmpronius cùm quodam die esuriali post sumptam cœnam iter trium circiter horarum pedes confecisset, vesperi invenit mensam satis instructam pro completa immò abundante refectione; hanc verò occasionem minimè prætermittendam ratus, præter offam & bonam portionem panis, solus comedit lactucam frigidis conditam ovis pro quatuor personis mensæ accumbentibus præparatam: comedit insuper unam alteramvè portionem piscis tam frixi, quàm assati &c. Hoc dum alius quidam Sempronio valde familiaris animadvertit, amicabiliter quasi jocandô monuit, meminisset jejunii Ecclasiastici: Sempronius è contra. Sum, ajebat (itidem quasi jocandô ac ridendô) Theologus, sciens formare dictamen practicum: offam & panem potuissem domi manens tutâ conscientiâ manducare: lactucam per modum medicinæ sumpsi: pisces verò per modum nutrimenti necessarii ad restaurandas vires hodie in itinere consumptas. Jam quæritur, quid judicii Confessario de hoc responso Theologico sit formandum?*

489. ℟. Per se loquendô minimè approbandum esse hoc judicium, Esto enim Sempronius noster

ſter domi manens potuiſſet & offam manducare & panem, nunquid propterea licuit ſumere completam refectionem? at ſi velimus ponderare omnia, quæ Sempronius ſumpſit in collatiuncula, planè fateri cogimur, ea ſufficere ad plenam refectionem; & non ſolùm ad aliqualem naturæ refocillationem vel refectiunculam, prout nemo prudentum (ni fallor) facilè inficias ibit: ergo &c. Nec facilè excuſandus eſt ex eo, quòd dicat ſe lactucam per modum medicinæ manducâſſe: quis enim non videat, tantam lactucæ quantitatem, & quidem frigidis (ùt fertur) ovis conditam, ſumi non poſſe per modum medicinæ, cùm potiùs in tanta quantitate ſumpta nata ſit conducere ad deſtruendum, quàm ad confortandum ſtomachum? non ergo quidlibet ſub quovis prætextu ſumere licet in diebus jejunii per modum medicinæ, prout dictum fuit *n. 447.* ſecùs enim ſub hoc prætextu multi comederent pernam, vel aliud genus eſculentorum; neque etiam confectio itineris trium duntaxat horarum per ſe loquendô eximit ab obligatione jejunii; veluti ex dictis *n. 467.* conſtare debet.

490. Dixi tamen *per ſe loquendô*; minimè enim nego, quin ratione itineris peracti plus ſolitò poſſit ſumi pro refectiuncula & virium refocillatione: quin immò, fateor gratis, fieri poſſe, ut aliquis ſimpliciter tutâ conſcientiâ poſſit ſumere ſecundam refectionem, caſu quo per hujusmodi iter fuiſſet nimium defatigatus, vel ratione teneræ complexionis, vel ratione ætatis, aut lubricitatis &c. prout jam inſinuavimus *n. 468.*

n. 468. Quocirca ob particulares circumstantias in praxi occurrere natas universalis regula statui non potest: placet tamen mihi consilium sapientissimi Marchantii nostri, Viri in praxi versatissimi, dum *loc. mox cit. q. 3. dub. 2. circa finem ait.*

491. *Quilibet igitur in ratione quantitatis cibi* (pro collatiuncula sumendi) *sit ingenuus arbiter, & sincerus Judex sui actûs ad pondus sanctuarii, hoc est, timoris DEI, & candidæ, non scrupulosæ conscientiæ. Et ut regulam dem certiorem: cùm tibi Mater Ecclesia collatiunculam illam indulgeat propter imbecillitates, & debilitates naturæ, ad confortationem illius, sume tantum, quantum sentis tibi commodè necessarium, ut jejunans tuis functionibus ordinariis satisfacias, absque gravi incommodo, v. g. absque privatione somni, vel alterius exercitii, cui vacare soles, aut teneris: si parùm diminuas, austeritatis erit, & perfectionis; si tantisper excedas, infirmitati, vel fragilitati deputabitur. Tantùm ne excedas notabiliter mores proborum, qui moderati, & prudentes habentur.* Ità Marchantius *loc. cit.*

CASUS TERTIUS.

CAjus Vir honestus, ac devotus Confessarium suum ordinarium extra Confessionem invisens sequentem exponit scrupulum. Scio, inquit, & pluries jam audivi, in diebus jejunii nefas esse bis comedere ad satietatem. Verùm ego ea sum complexione stomachi ac naturæ, ut si vel in prandio, vel in cœna &c. vel etiam in collatione parum quid comedam,

medam,

medam, me sentiam saturatum ità, ut natura quodammodò abhorreat ab ulteriori cibo, quo non obstante jam aliquoties indifferenter tam in cœna, quàm in collatiuncula ad nauseam usque memet refeci, ast vehementer angor, an propterea non egerim contra præceptum Ecclesiæ de observando jejunio Ecclesiastico? Quid ad hoc Confessarius?

℞. Confessarius Cajum jubeat bono esse 492. animo, eidémque respondeat, Ecclesiæ velut piæ Matris intentionem eò non tendere, ut vel modicam refectionem naturæ aliunde debilitatæ velit fidelibus vi præcepti Ecclesiastici subtractam, & quidem sub reatu pœnæ æternæ: at, propè evidens signum est naturæ debilitatæ, si hæc non admittat congruam refectionem, qualis profectò dici non valet *parum quid* in cœna vel collatione sumptum. Novi ipsusmet unum alterumvè hominem, eruditionis ac pietatis zelô insignem, quos de sola aura potiùs, quàm de solido quodam cibo vel alimento vivere mecum pronunciasses, at non minùs debiles corporis viribus: de quibus nullatenus ambigendum arbitror, quin valetudinariis perpetuis sint accènsendi: quis verò nesciat, valetudinarios lege jejunii esse exemptos?

Sed quid, ais, si talis homo bene valens pro cœna sumat bonam, & justam refectionem, advertat autem, se in collatiuncula subitò saturari, tametsi ultra sex vel septem vel octo uncias non comedat more aliorum,

℞. Neque huic movendus est scrupulus, 493. probabile enim est, quòd ob tollendos infini-

tos

tos scrupulos & animi perplexitates Ecclesia permittat pro collatiuncula octo circiter uncias, esto per has comedens totaliter saturetur: & ità tenent Tamburinus *in decal. lib. 4. c. 5. §. 3. n. 1.* Sporer *tr. 3. in decal. appendice ad 3. præcept. n. 27.* Azorius, Bonacina, & alii plures videndi apud la Croix *lib. 3. part. 2. n. 1299.* Idque vel maximè confirmari posse existimo, eò quòd talis homo supponatur, velut benè valens in cœna sumere bonam, & justam portionem: atqui sex, septem, vel octo etiam unciæ regulariter non excedunt 4tam partem justæ portionis hominis sani, quam partem quartam omnes DD. unanimiter hodie admittunt pro refectiuncula, prout videre licet apud Herincx *cit. n. 79.* Illlung *tr. 4. disp. 1. n. 42.* Reginaldum *in praxi tom. 2. l. 4. n. 185.* & alios passim: ergo & huic absque scrupulo potest admitti.

Dices adhuc: Sed quid si talis homo sentiens se saturatum per septem vel octo uncias, insuper comedat nonam vel decimam, eritne propterea condemnandus peccati mortalis, & consequenter mittendus in infernum perpetua fame cruciandus?

494. ℟. Probabile videtur, quòd non. Ratio est: quia juxta probabilem opinionem Vivaldi, Leandri, Tamburini, Dianæ ac Sporer, quos refert & sequitur la Croix *cit. n. 1300.* duæ unciæ ultra justam quantitatem pro refectiuncula permissam in morali existimatione prudentûm non reputantur excessus gravis: at, ubi graviter non exceditur contra id, quod lege permissum est,

eſt, ibi non incurritur reatus peccati mortalis, vel infernalis pœnæ: ergo &c. Idque vel inde etiam probabilius mihi redditur: quia talis exceſſus de ſe modicus non aſcendit ad ſemi refectionem integram, quippe quæ reſpectu hominis ſani & benè valentis veroſimiliter exigit ſexdecim uncias, vel unam circiter libram: at, ubi non attingitur ſemi refectio, ibi exceſſus gravis non reputatur &c. Quod autem talis per ſumptionem novem vel decem unciarum totaliter quaſi ſe ſaturari ſentiat, videtur merè per accidens: quemadmodum ſecundùm mox dicta per accidens eſt, quòd aliquis ſe ſentiat ſaturari ſumendô ſex vel ſeptem uncias etiam in prandio, vel cœna.

§. III.

Corollaria ex dictis inferenda.

COlliges ex hactenus dictis primò, materiam de refectiuncula licita ventilatam eſſe valde controverſam ac dubiam, & hoc ipſo à Confeſſario, immò à quovis fidelium quoad hanc cautè procedendum: quocirca duas inſinuavimus ſententias probabiles, primam, quæ reſpectu omnium admittit octo circiter uncias, alteram adhuc veroſimiliorem, quæ quartam circiter partem cœnæ juſtè, ſeu reſpectu cujusvis proportionatæ, admittit: prior opinio non nihil laxior eſt vel benignior, poſterior non nihil rigidior: noverit proin prudens Confeſſarius illis, qui minùs ſcrupuloſi ſunt, vel potiùs laxi

495.

circa hanc materiam, conſulere & inculcare hanc poſteriorem; aliis verò tenerioris conſcientiæ, vel omnino ſcrupuloſis illam priorem; hôc enim modô pœnitentes tutiorem incedent viam, & minùs periculi Deum offendendi incurrent, vel jubeatur juxta regulam R. P. Marchantii mox *ſuprà. n. 491.* inſinuatam ſumere tantum, quantum ſibi ſentit neceſſarium ad ſubeundas functiones ſibi incumbentes.

496. Colliges 2dò, in Vigilia Nativitatis, aliisque Feſtivitatibus, ubi Religioſi tenentur cantandô matutinum ſe defatigare per plures horas, fas eſſe aliquantum plus in collatione ſumere. Ità Tamburinus, Sporer, Henno (alioquin ſatis rigoroſus in hac materia) & alii communiter. Ratio facilè eruitur ex dictis: quia quò major eſt labor aut defatigatio ſubeunda, tantò majori confortatione indiget natura, neque Eccleſia hanc vult denegare: atqui duas vel tres horas cantare in pervigilio, haudquaquam mediocris labor eſt, prout norunt experti: ergo rationabiliter omninò præſumitur, Eccleſiam hujus intuitu plus indulgere. Et certè juxta regulam ex P. Marchantio traditam *n. 491.* etiam in collatiuncula cuivis fas eſt ſumere tantum, quantum ſibi ſentit neceſſarium, ut jejunans honeſtè ſatisfaciat functionibus, ſibi incumbentibus: at, vix aut ne vix quidem in matutino poterit duabus vel pluribus horis cantare aut pſallere, qui in collatiuncula ſolitò plus non confortaverit naturam: ergo &c.

Aſt inquies, nunquid etiam nobilibus fas erit ſumere majorem refectiunculam, quàm plebeis?

℟. Nequaquam, ſaltem per ſe loquendô. 497. Ità Henno *cit. diſp. 4. q. 6. Reſp. ad petes 2.* Ratio eſt: tum quia nobiles non ſolent multum defatigari; tum etiam, quia regulariter in cæna ſolent meliùs refici, & pluribûs dapibûs replere ſtomachum, quàm alii plebeii, vel communi de plebe homines: ergo his potiùs, quàm illis indulgenda videtur major vel melior refectiuncula. Quia tamen plerumque quantò nobiliores, tantò tenerioris, ac debilioris complexionis eſſe deprehenduntur; hinc fortaſſis ratione hujus debilitatis (quæ infirmitati procul dubio æquiparari poteſt) aliquantò plus iisdem indulgeri poteſt, ſi revera tales eſſe deprehendantur.

Colliges 3tiò, fas eſſe ſumere collatiunculam 498. etiam ſine abſoluta neceſſitate, immò etiam ad ſedandam quodammodo famem. Ità poſt Caſtropalao & Sanchezium *lib. 5. conſil. 6. 1. dub. 25. n. 2.* la Croix *lib. 3. part. 2. n. 1298.* Ratio eſt: quia uſus hujus collatiunculæ ſola conſuetudine & tacita Eccleſiæ approbatione introductus fuit, idque nedum propter neceſſitatem, vel infirmitatem (licèt hæc ſuô modô anſam præbuerit huic conſuetudini) ſed etiam ad ſedandam quodammodò famem, modò tamen (quod ſemper ſupponi debet) quantitas paulò ſuperiùs præſcripta non excedatur. Inſuper fas erit comedere uvas, poma, alióſque fructus arborum &c. tum quia hæc minùs nutriunt, & potiùs ad ſitim reſtinguendam, quàm ad ſedandam fa-

mem deserviunt: tum quia ab omnibus DD. inter cibos die jejunii ab Ecclesia permissos reputantur &c.

At, inquies fortassis, estnè licitum pro collatiuncula portionem panis vinô aut cerevisia, aliove liquore commiscere, & inde decoctum per modum offæ quasi sumere?

499. ℞. Probabiliter licet. Ità Azorius *instit. mor. lib. 7. c. 8. q. 8.* Sporer *ubi suprà n. 31. & 32.* referens pro eadem opinione Basseum, Drexelium &c. contra Castropalao, Filliucium, Tamburinum, & multos alios, existimantes id nequaquam permittendum; quia putant per hujusmodi concoctiones fieri aliud genus ferculi solitum inter dapes apponi ad alendum; tum etiam, quia æqua illa portio panis v. g. septem vel octo unciarum facta concoctione ascendet ad pondus unciarum viginti sex vel octo &c. teste Tamburino *l. 4. c. 5. §. 3. n. 2.* Ratio autem hujus nostræ probabilissimæ opinionis est: quia ille liquor vini vel cerevisiæ in substantia semper remanet liquor & vehiculum alimenti, nihilque præterea superaddit vel efficit, quàm quòd mediante concoctione cibum reddat stomacho magis convenientem: ergo si liceat eam quantitatem panis seorsim sumere, liquorémque bibere, cur nefas sit eundem liquorem sumere ùt inbibitum pani? profectò parum refert, quòd vi concoctionis panis evadat ferculum inter dapes apponi solitum &c. quia & tale erat præciso liquore: nihil porrò interest, quòd eadem panis portio facta concoctione anim-

animadvertatur ascendere ad pondus viginti sex vel octo omnino unciarum; cùm enim multum liquoris ex sua natura gravis imbibat, mirum non est, quòd massa ponderosior evadat: at verò liquoris pondere jejunium non infringi, quis nesciat? sanè si octo uncias panis comedam, postea verò viginti uncias vini aut cerevisiæ bibam seorsim, tota hæc massa ascendet ad octo viginti uncias, & tamen propterea nullus AA. me facile condemnabit velut jejunifragum.

500. Colliges tandem 4tò, ad eandem formulam refectiunculæ adstringendos esse illos, qui vel ex præcepto Regulæ, vel ex voto, vel ex mandato Confessarii, aut motivo lucrandi Jubilæi, alteriúsve indulgentiæ tenentur ad jejunandum, esto tales per se ratione ætatis aut senectutis forent exempti. Ità Henno *ex communi*, & certa DD. sententia. Ratio est: quia jejunii Ecclesiastici forma essentialiter importat abstinentiam à secunda refectione: ergo obligat ad sumendam duntaxat refectiunculam in modica quantitate juxta hactenus explicata; qui enim desiderat lucrari favores Jubilæi, cujuscunque demum conditionis existat, necessum est, ut subeat & onera. Vota etiam particularia & præcepta jejunandi obligant juxta formam & modum jejunii Ecclesiastici, consequenter servari debent conformiter ad consuetudinem Regionis, ubi quis degit, approbatam, non solum quoad qualitatem ciborum, sed etiam quoad quantitatem à Superioribus Ecclesiasticis, vel Doctoribus probatis permissam.

Conferentia decima octava
De Causis excusantibus à Jejunio Ecclesiastico.

SUMMARIUM.

501. Recensentur breviter quatuor causæ principales excusantes à jejunio Ecclesiastico.

502. In Lege jejunii respectu omnium fidelium dispensare potest Summus Pontifex,

503. Et subsistente rationabili causa etiam Episcopi vel Prælati Regulares, sed cum suis duntaxat subditis.

504. Idipsum pro casu absentiæ Episcopi cum suis Parochianis potest Parochus.

505. Nulla tamen Abbatissa, vel Confessarius quà talis. aut Medicus, licèt hi declarare valeant, hunc vel illum esse dispensandum, vel de mente Ecclesiæ liberum ab obligatione jejunii.

506. Ab obligatione jejunandi excusat nedum impotentia physica, sed etiam moralis.

507. Recensentur breviter illi, qui censentur physicè vel moraliter impotentes.

508. Insuper omnes illi à jejunio Ecclesiastico exempti sunt, qui laboribus seu muneribus suis observato jejunio satisfacere non possent.

509. Recensentur breviter sat multi ex hac Classe.

510. Enumerantur è contra alii, qui ratione laborum suorum per se non sunt exempti à jejunio Ecclesiastico.

511. Porrò à jejunio exempti sunt, qui operibus misericordiæ ità sunt deditì, & occupati, ut hæc moraliter non possent prosequi, nisi sæpiùs reficerentur.

512. Resolvitur Casus I. cujusdam, qui oblata pecunia à Medico obtinuit testimonium, quòd egeat carnium comestione &c.

513. An, vel qualiter Medicus dando hujusmodi testimonium deliquerit?

514. Et quid judicii ferendum de illis, qui tempore Paschali fatentur se comedisse carnes per Quadragesimam non petitâ dispensatione, eò quòd pro hac debuissent facere expensas.

515. Resolvitur Casus II. cujusdam pœnitentis, qui ad initium Quadragesimæ ob aliqualem infirmitatem dispensatus, postea recuperata valetudine perrexit sumere secundam refectionem.

516. Dispensatus in esu carnium præcisè ex eo, quòd non possit comedere pisces &c. probabiliùs peccat sumendo secundam refectionem.

517. Secùs dicendum de illis, qui ob infirmitatem in esu carnium dispensantur, vel simpliciter à lege jejunii solvuntur.

518. Resolvitur Casus III. de quodam Rustico, qui tametsi potuisset stantibûs etiam laboribûs suis, non tamen abstinuit à pluribus refectionibus, sed ab esu carnium duntaxat.

519. Qui diebus jejuniorum sponte sese defatigant eò præcisè fine, ut à lege jejunii evadant liberi, graviter delinquunt.

520. & 521. Solvuntur duæ inſtantiæ contra hanc reſolutionem factæ.

522. Epiſcopi ex gravi cauſa poſſunt obligationem jejunii Eccleſiaſtici de una die transferre in alium.

523. Mechanici vel artifices quantumvis periti in conficiendis operibus magnificis, & magni laboris, non tamen ſunt eximendi à jejunio, niſi regulariter loquendo hujusmodi operibus vires ſuas impendant.

524. E contrario quandoque per accidens à jejunio excuſari poſſunt, qui laboribus de ſe minùs gravibus ſtrenuè incumbunt &c.

525. Opera incomparabilia cum jejunio diebus jejunii ſunt intermittenda, ſi commodè poſſint intermitti.

526. Secus ſi ſinè commodo, vel lucro ceſſante, aliâve ponderante cauſa non poſſint intermitti.

527. Subin etiam tenuiter infirmus excuſari poteſt à jejunio Eccleſiaſtico.

528. Cauſæ excuſantes à jejunio Eccleſiaſtico pariter excuſant à jejunio ex privata devotione, vel vi voti debito.

529. Niſi vovens ipſe intenderit ſe ſtrictiùs obligare.

§. I.

Præmittuntur, & breviter reſolvuntur quæſita ſcitu neceſſaria ad debitè reſolvendos Caſus practicos circa cauſas excuſantes à jejunio Eccleſiaſtico.

Quæ-

Quæres primò, quæ, & quot dentur causæ excusantes à jejunio Ecclesiastico?

℞. Varii varias recensent causas excusantes, licèt in modo recensendi potiùs, quàm in substantia disconveniant. Convenienter tamen statui possunt sequentes quatuor. 1. Dispensatio legitima. 2. Impotentia. 3. Necessitas seu labor. 4. Pietas. Ratio autem est: quia concurrentibus hisce causis, vel unâ saltem earum, cessat obligatio jejunii Ecclesiastici, vel quia non potest observari, vel quia Ecclesia condescendit, & vult fideles ab hac obligatione exemptos: ergo excusant ab hoc onere. Verùm pro majori claritate. 501

Quæres 2dò, quinam legitimè dispensare valeant in lege jejunii Ecclesiastici?

℞. I. Dispensare potest Summus Pontifex respectu omnium, & cujuslibet fidelis, idque valide saltem, etiam sinè omni causa. Ita omnes. Ratio est, quia obligatio legis tota quanta quoad suum valorem dependet à voluntate Legislatoris, quæ propterea dicitur anima legis: ergo si is velit hanc obligationem vel simpliciter respectu omnium per viam dispensationis sublatam, cessat obligatio legis, prout ex professo diximus *in part. 1. prælim. de act. hum. Conferent. 16. n. 443.* atqui Legislator jejunii Ecclesiastici est Summus Pontifex ceu Supremum Caput Ecclesiæ, secundùm dicta superiùs n. 455. ergo hic potest dispensare validè sinè omni causa, licitè verò, ex quavis causa rationabili. 502

503 ℞. II. In eadem lege jejunii ex legitima & rationabili causa cum suis respectivè subditis dispensare possunt Episcopi, & Prælati Regulares. Ità rursus *communiter DD.* Ratio prioris est: quia suave Ecclesiæ regimen postulat, ut in casibus frequentioribus, ubi facilis non patet accessus ad S. Sedem, potestas dispensandi in jure communi Pontificio concedatur Episcopo, prout paulò superius jam dictum fuit, idque tum ex interpretativa & præsumpta voluntate S. Pontificis, tum etiam ex longæva consuetudine ac præscriptione; secùs enim fidelium communitati non foret satis provisum. Et quia eadem ratio pugnat pro Prælatis Regularibus respectu suorum Religiosorum, quippe in quos habent potestatem Ecclesiasticam quasi Episcopalem, ut dicitur *cap. Abbates. de Privileg. in 6to*, hinc idem judicium quoad potestatem dispensandi de his formari debet. Nomine autem Prælatorum Regularium hic nedum intelligendi veniunt Abbates seu Præsules infulati, sed etiam Priores, Rectores, Præpositi, Guardiani &c. prout præter alios tradunt Tamburinus *lib. 4. decalog. c. 5. §. 7. n. 55.* Babenstuber *tr. 6. disp. 1. art 3. n. 11.* la Croix *l. 3. p. 2. n. 1310.*

Ast, inquies, potestnè etiam R. D. Parochus dispensare cum suis subditis in hac lege Ecclesiastica?

504 ℞. Probabiliter id potest cum suis Parochianis, saltem ubi suppetit rationabilis causa, & Episcopus non est præsens, vel præsens adiri non

non potest. Ratio est eadem, quæ mox data fuit: quia, tametsi nec Episcopis, nec Prælatis Regularibus, neque Parochis per se loquendô competat facultas dispensandi in jure communi auctoritate SS. Pontificum introducto; nihilominùs præsumitur de benignitate Ecclesiæ, quòd pro tali casu velit eisdem delegare facultatem dispensandi cum suis respectivè subditis: & hoc etiam teste Reiffenstuel *cit. n. 77.* longæva consuetudine & praxi Ecclesiæ confirmatur. Scio tamen alicubi, & fortassis pluribus in locis à Reverendissimis Ordinariis Româ fuisse hanc facultatem dispensandi specialiter petitam, ac demum delegatam R. D. Parochis: proindéque quoad hoc praxin cujusvis Diœceseos observandam existimo.

505 Illud tamen certum & exploratum ab omnibus habetur, hanc in jejunio Ecclesiastico dispensandi facultatem non competere Confessario quà tali, utpote destituto jurisdictione spirituali pro foro externo, neque etiam ulli Abbatissæ, vel Medico, velut incapacibus jurisdictionis spiritualis: possunt tamen & hi pro casu necessitatis sapienter declarare, Ecclesiam velut piam Matrem nolle in hoc vel illo casu obligare ad observandum jejunium, velut suprà jam in simili dictum fuit *n. 414.* de Capellano vel Cooperatore in absentia Parochi. Videantur de hoc Reiffenstuel *loc. cit.* Tamburinus *cit. n. 62.* Reding. *tom. 13. q. 4. a. 4. Controvers. 2. n. 23.* vel Babenstuber *cit. n. 11. & 12.* la Croix *cit. n. 1311.*

Quæ-

Quæres 3tiò, qualis impotentia excuset à jejunio, & quando talis præsumatur adesse?

506 ℞. Nedum impotentia physica, sed etiam impotentia moralis excusat à jejunio juxta *communissimam DD.* opinionem, fundatam in benignitate Ecclesiæ, quippe quæ velut pia Mater filios suos ad observantiam hujus legis merùm positivæ nec potest, neque vult obligare stante tali impotentiâ. Porro impotentia physica censetur intervenire, quando quis non habeat cibos nisi carnales ad necessariam refectionem naturæ, vel quando quis absolutè non potest sufferre cibos esuriales &c. Moralis autem impotentia meritò reputatur occurrere tunc, quando quis absque permagno incommodo, vel notabili damnò abstinere nequit à carnibus, vel à secunda refectione &c. Ratio horum patet à paritate ex dictis *supra Conferent. 14. n. 415.* ubi de causis excusantibus ab auditione Sacri.

Quinam ergo (inquies) sunt excusandi ratione impotentiæ physicæ, vel moralis?

507 ℞. Physicè vel saltem moraliter impotentes reputantur sequentes: Adolescentes usque ad annum vigesimum primum saltem quoad abstinentiam à secunda refectione, licèt non quoàd abstinentiam à carnibus. Item 2. Senes post completum annum sexagesimum, licèt hi à multis non absolutè, sed cum quibusdam limitationibus eximantur, prout dictum fuit *supra Conferent. 16. n. 458.* 3. Impotentes saltem moraliter censentur illi, qui naturâ suâ sunt valdè debi-

debiles seu infirmi, vel convalescentes; item mulieres prægnantes, & lactantes &c. quippe quæ nedum pro se, sed & pro fœtu vel prole alenda necessariò indigent ampliori refectione, & alimento magis nutritivo, uti sunt carnes &c. His etiam 4. aliqui accensent omnes mulieres quinquagenarias, eò quòd mulieres citiùs senescant viris, & de se sint tenerioris complexionis; quod tamen cum Laymanno, Tamburino, & aliis universaliter nec verum puto, neque à Confessario indulgendum, nisi accedant aliæ circumstantiæ, utputa specialis debilitas, infirmitas in hoc vel illo subjecto particulari. 5. ob moralem impotentiam excusantur pauperes, non habentes alimentum sufficiens pro una congrua refectione; qui, si alium cibum invenire non possint, etiam carnes sibi datas licitè comedunt; quia Ecclesiæ præceptum cum tanto rigore & incommodo non obligat, inquit rectè Reiffenstuel *tr.* 10. *dist.* 2. *n.* 60. & nos *supra Conferent.* 15. *n.* 435. 6. denique moraliter impotentes meritò reputantur illi, qui ex vacuitate stomachi notabilem capitis dolorem, vel vertiginem patiuntur, vel tota nocte calefieri, aut dormire non possunt. Neque hi propterea tenentur manè sumere collatiunculam, & vesperi cœnam; tum quia nemo tenetur pervertere ordinariam refectionem; tum quia procul dubio ex hujus observantia de diè easdem patientur miserias, quas modò patiuntur de nocte, prout benè notârunt Filliucius, Busenbaum, Diana *part.* 1. *tr.* 9. *Resol.* 51. & alii plures.

Quæ-

Quæres 4tò, quinam à jejunio titulô necessitatis vel laboris excusandi sint?

508 ℞. Omnes illi, quorum labor vel officium cum jejunio non potest consistere: vel (quod in idem recidit) omnes illi, qui, si ad jejunandum adigerentur, vel absolutè vel certe sinè permagna incommoditate non possent officio suo aut functionibus sibi incumbentibus satisfacere. Nec refert, an sint pauperes vel divites; quia hoc ipsô, quòd ex officio laborent, excusantur à jejunio, si reipsa laborem subeant, prout teste Lessio *lib. 4. c. 2. n. 42.* declaravit Eugenius IV. Et meritò; nam Ecclesia diebus jejuniorum nulli prohibet consueta servitia, & labores subire: cùm proin labor corporalis, si sit gravis & fermè continuus, corpus defatiget, ejusque vires extenuet, meritò ab Ecclesia talibus indulgetur frequentior cibus pro restauratione virium necessarius, quamquam propterea non eximantur ab obligatione abstinendi à carnibus, prout praxis Ecclesiæ docet, & benè monet Lessius *l. 4. c. 2. dubit. 6. n. 45.*

Quinam ergo, inquies rursus, sunt illi, quorum labor censetur gravis;

509 ℞. Tales censentur sequentes. 1. Rustici arantes, ligna cædentes, aut findentes &c. 2. Operarii, & 3. Fabri lignarii ac ferrarii. 4. Lapicidæ. 5. Murarii. 6. Cœmentarii. 7. Pistores. 8. Sutores consuendis calceis occupati. 9. Coriarii. 10. Figuli. 11. Fossores. 12. Textores. 13. Fullones. 14. Prælum typographi-

graphicum versantes, & imprimentes &c. Quin immò plerique alii Mechanici excusantur, quos omnes enumerare, magni operis, non item tantopere proficuum foret ad nostrum propositum: sufficit enim Confessario in praxi circa quemvis pœnitentem attendere vel indagare, utrum stante jejunio posset suo muneri commodè, vel certè sine magno incommodo satisfacere vel non? si possit, erit adstringendus, sin minùs, non obligandus ad observantiam jejunii. Porro illis, quos ratione laboris à lege jejunii exemptos diximus, accensendi etiam veniunt alii, qui laboriosum suscipiunt iter, præsertim pedites, etsi quoad distantiam itineris universalis regula dari non possit, sed potiùs defatigatio ex itinere profecta attendi debeat, secundum dicta superiùs *Confer. 16. n. 469.* Videatur Henrño *art. 3. concl. 2.*

Dixi etiam, plerosque alios Mechanicos ratione laboris posse excusari &c. ut per hoc innuerem, non omnes ac singulos ab hac lege absolvendos esse; Etenim aliquorum labor est valde exiguus, parum vel nihil omninò defatigans, uti est 1. labor Bibliopegarum. 2. Automatariorum, seu Horologiariorum, saltem illorum, qui minora conficiunt. 3. Sartorum. 4. Barbitonsorum. 5. Pictorum. 6. Scribarum &c. Hi omnes, & plures adhuc alii, cum muneribus suis stante etiam jejunio Ecclesiastico absque ullo notabili incommodo satisfacere possint, non est, cur ab hac lege eximantur. Quamobrem Alexander VII. sequentem *n. 30.* Propo-

510

posi-

positionem jure meritissimo proscripsit: *Omnes Officiales, qui in Republica corporaliter laborant, sunt excusati ab obligatione jejunii, nec debent se certificare, an labor sit compatibilis cum jejunio.* Sapienter tamen monet R. P. Reiffenstuel *tr. 11. dist. 2. n. 69.* in casibus particularibus attendendum esse, an tales quandoque non excusentur ex aliis titulis v. g. ratione paupertatis, vel alterius infirmitatis, seu etiam debilitatis adjunctæ.

Quæres 5tò, quinam à jejunio excusandi sunt titulo pietatis?

511 ℟. Omnes illi, qui operibus misericordiæ vel corporalibus vel spiritualibus incumbunt, ita, ut hæc exercere vel prosequi non possent, nisi sæpius reficerentur. Hôc titulô excusari possunt 1. Concionatores, Cantores, si observandô jejunium non possunt suis officiis satisfacere. 2. Excusatur uxor, quæ alioquin ob infirmitatem complexionis naturalis non esset sufficiens ad reddendum debitum. 3. Excusatur uxor, si nequeat recusare cœnam absque gravissima offensa, inimicitiis vel blasphemiis à marito effutiendis &c. 4. Etiam excusari possunt, qui ex vero zelo peregrinationem suscipiunt, quam prævident tolerari non posse, nisi sæpiùs in itinere contra regulas jejunii reficiantur. Ità *ex communi DD.* Sporer *in appendice cit. n. 63. & seqq.* Reiffenstuel *n. 65.* Lessius *ubi supra n. 44.* referens pro eadem opinione Sylvestrum, Navarrum, Tabienam & alios.

Ratio autem horum est: quia Ecclesia solum vult, ut per jejunium promoveatur animæ bonum, ità tamen, ut per hoc non impediatur majus bonum: atqui impediretur majus bonum si propter jejunium observandum non possent exerceri opera pietatis, vel charitatis proximè recensita: ergo &c.

§. II.

Proponuntur, & breviter resolvuntur Casus practici circa causas excusantes, vel non excusantes à jejunio.

CASUS TERTIUS.

Titius Germanus, dum in quadam nobili Italiæ urbe negotiationis causâ aliquot annis demoraretur, nescio quam nauseam vel displicentiam concepit erga cibos oleô, ut ibi moris est, conditos, quamobrem tempore Quadragesimæ à quodam medico petiit perhumaniter testimonium, quô exhibitô cæteri fideles legitima auctoritate solent dispensari. Renuit Medicus dare testimonium ratus fortassis, hanc ciborum nauseam vel displicentiam non esse sat ponderosam; quod ubi Titius animadvertit, auri pondus adjiciendum censuit: ducatum Medico obtulit, & illicò testimonium impetravit, quô exhibitô à Parocho loci dispensatus fuit, & deinceps sine scrupulo carnes comedit. Jam ad nostrum propositum dubitare licet 1. Quid de hac dispensatione tenendum sit? & 2. an Medicus dandô tale testimonium non peccaverit?

512 ℞. Ad prius quæsitum, hanc dispensationem probabilius valuisse, & per consequens Titium exemisse à lege jejunii. Ratio est: quia Ecclesia viso Medici sapientis testimonio, absolutè solet dispensare, & insuper potest dispensando quempiam eximere: ergò censetur id fecisse etam in hoc casu. Esto enim sola ciborum esurialium displicentia de se non sit sufficiens ad quempiam simpliciter eximendum à lege jejunii, sufficit tamen, ut hujus intuitu validè dispensetur; nam quod cum nausea & displicentia manducatur, plerùmque minùs conducit ad nutrimentùm aliti, & post se trahere solet periculum infirmitatis. Hinc Filliucius *tr. 27. part 2. n. 119.* & Babenstuber *tr. 6. disp. 1. art. 3. n. 11.* sapienter dicunt, eos, qui dispensare possunt, non debere esse nimiùm scrupulosos, & irresolutos erga subditos, qui propositâ causâ dubiâ petunt dispensationem, remque in petentium conscientias rejicere; quandoquidem ipsorum est tunc dispensare, causámque dubiam dispensandô efficere certò moraliter justam.

513 ℞. jam ad posterius quæsitum cum distinctione. Vel enim testimonium Titio dedit præcisè intuitu auri, vel quia revera apprehendit illam ciborum nauseam posse post se trahere quoddam periculum infirmitatis, & hoc ipso esse causam saltem dubiam exemptionis à jejunio? si primum, concludendum foret, Medicum hunc graviter deliquisse, eò quòd in materia gravi contra conscientiæ suæ testimonium turpiter deceperit Ecclesiam, vel Superiorem Eccle-

Ecclesiasticum, qui sinè rationabili causa (qualis utique non sunt schmirbalia Medico offerenda) non censetur, quempiam velle exemptum à jejunio, & per consequens hujusmodi dispensatio velut obreptitia revera est nulla, *juxta communem DD.* opinionem apud Reiffenstuel *n. 75.* Viderint proin Medici sinè rationabili causa, vel ex mero respectu humano, aut intuitu pecuniarum talia testimonia reddentes, qui aliquando coram DEO possint horum rationem reddere

Si verò secundum, dicendum foret, Medicum non peccasse dando testimonium Titio &c. Ratio est: quia ad validam & licitam dispensationem sufficit quævis causa rationabilis, etiam talis, de qua dubitatur, sitnè de se sufficiens ad aliquem eximendum, nec ne? minimè verò necessum est, ut causa sit certò sufficiens; nam ubi talis occurrit, obligatio jejunii per se cadit, nec opus est dispensatione, prout benè advertit Illsung *tr. 4. disp. 1. n. 43.* la Croix *l. 3. p. 2. n.* 1308 at, si Medicus ex tali ciborum nausea animadvertit Titio imminere aliquod periculum, eo ipso habuit causam rationabilem dandi testimonium: ergo potuit hoc dare sinè peccato, esto forsan illud non dedisset, nisi aurum vidisset.

Sed quid judicii (ais) ferendum est de illis pœnitentibus, qui in paschate primùm sese, accusare solent, quod tempore Quadragesimæ carnes manducaverint non petita dispensatione, seù

quòd vel pro hac, vel pro teſtimonio à Medico obtinendo debuiſſent expendere pecunias, quibus ipſimet indiguere?

514. ℟. Sententiam circa tales ferendam eſſe dependenter ab ipſorum judicio practico; vel enim bona fide comederunt carnes, vel mala, aut dubia? ſi primum: non peccarunt ſaltem formaliter. Si ſecundum: certô concludendum eſt, eos mortaliter deliquiſſe toties, quoties veluti conſtare poteſt, ac debet ex dictis *tr. 6. prælim. Confer. 6. n. 149. ubi de Conſcientia dubia.* Pro capienda tamen clariori notitia juvabit examinare talem pœnitentem, quam òb cauſam carnes comederit, & bene ponderare, an cauſa illa fuerit vel certò excuſans, v. g. infirmitas, paupertas &c. vel alia moralis impoſſibilitas &c. an verò fuerit inſufficiens, vel dubia? ſi priùs faciliùs præſumendum, quod non peccaverit mortaliter: ſin verò poſteriùs: potiùs concludendum erit, quod mortaliter deliquerit? quia cauſa de ſe dubia, vel dubiè ſufficiens præciſa diſpenſatione non habet vim quempiam eximendi ab hac lege, quippe quæ ſtante tali dubio manet in poſſeſſione certa obligationis. Monendi tamen ſunt tales pœnitentes, ut in futurum vel diſpenſationem petant, yel ſi timeant petere ob impenſas hinc inde (utique minùs laudabiliter) faciendas, rem conferant priùs cum aliquo Viro pio ac docto v. g. Confeſſario, quatenus ſecuriùs ſinè offenſa Dei vel periculo ſcandali procedant; nam in propria cauſa, præſertim in favorabili difficile eſt ferre ſincerum judi-

judicium, prout rectè advertit Sanchez, & Illſung *loc. proxime cit.* Optandum profectò foret, ut auctoritate Superiorum Eccleſiaſticorum ſimiles uſus de faciendis expenſis pro diſpenſatione in jejunio &c. abrogarentur, ne ſæpiùs, quàm par eſt, Deus offendatur, & animarum ſalus eodem ex capite, quo promoveri debuiſſet, juxta mentem Eccleſiæ ab aliis utentibus periculo exponatur

CASUS SECUNDUS.

Sempronius ad initium Quadrageſimæ fortaſſis ob aliquem exceſſum tempore Bachanaliorum commiſſum) periculum febris incidit, proptereáque licentiam comedendi carnes obtinuit: ſed quia Medicorum peritia, & medicamentorum efficaciâ poſt octo vel duodecim dies denuò reconvaluit, hinc voluit ampliùs uti beneficiô diſpenſationis, ſed à carnibus omninò abſtinuit. ſecundam tamen refectionem per totam Quadrageſimam absque ſcrupulo ſumpſit, jam verò dubitatur circa hanc ſpeciem facti, an Sempronius potuerit recuperata jam valetudine ſecundam hanc refectionem ſumere tutâ conſcientiâ?

℞. Probabiliùs non licuit ſumere ſecundam refectionem. Ità Sanchez *de Matr. lib. 8. diſp. 40. n. 4.* quem ſequitur la Croix *cit. n. 1309.* contra Burghaber, & nonnullos alios. Ratio eſt: quia Sempronius non potuit juſtè prætendere diſpenſationem pro caſu, quô non ampliùs indigeret: & diſpenſans cenſeri debet diſpensâſſe tantùm pro eodem tempore; ſecus enim illicitè diſpensâſſet; hac de cauſa *c. 41. l. q. 1.* dicitur: 515.

quod pro necessitate temporis statutum est, cessante necessitate debet utique cessare pariter: ergo cùm ex parte Sempronii recuperata valetudine post octo vel duodecim dies cessaverit necessitas secundæ refectionis, etiam censeri debet cessâsse facultas dispensationis. Ex quo facilè liquet, ad fundamentum Adversariorum negandum esse, voluntate Superioris legem jejunii respectu talis subjecti simpliciter auferri, sed solùm secundùm quid, in quantum scilicet exigit necessitas. Secus dicendum, casu quo talis homo nondum recuperâsset integram sanitatem, vel certè dubitaret rationabiliter de recuperata valetudine. Videantur *DD. cit.*

Sed quis (ais) tenendum de illo, qui obtinuit dispensationem in jejunio quoad esum carnium, eò quòd nequeat comedere pisces, vel alios cibos esuriales, licebitne huic non solùm comedere carnes, sed etiam secundam sumere refectionem?

516 ℞. Probabilius non licet sumere secundam refectionem. Ità contra alios sat multos Herincx noster *cit. disp. 2. n. 95.* la Croix *cit. n. 1269.* Hurtadus, Lessius, Reginaldus, & alii contra Azorium, Wiestner, & alios plures putantes, talem simpliciter eximi, eò quòd substantia jejunii consistat in abstinentia à carnibus; & hôc ipsô dispensatus in esu carnium censeri debeat dispensatus quoad secundam refectionem &c. Ratio autem nostræ nedum tutioris, sed & multò probabilioris opinionis hæc est: quia obligatio abstinendi à carnibus est omninò distincta ab obligatione abstinendi à secunda refectione, & una etiam juxta mentem Ecclesiæ, separabilis ab alte-

altera: ergo dispensatus quoad esum carnium, non eô ipsô censeri debet dispensatus quoad abstinentiam à secunda refectione, prout jam superiùs *Confer. 15. n. 426.* dictum fuit: neque etiam videtur ratio, cur talis simpliciter eximeretur ab hac lege; cùm nulla prorsus sit necessitas, vel causa rationabilis simpliciter illum eximendi. Secus dicendum de illis, qui propter infirmitatem naturæ simpliciter dispensantur in jejunio; quia tales præsumuntur & supponuntur indigere ampliori refectione ad recuperandas vires.

Dices adhuc. Sed quid, si dispensatus simpliciter in lege jejunii nolit comedere carnes (prout plures assueverunt tempore Quadragesimæ, quô simpliciter cum omnibus dispensatur in lege jejunii) velit tamen in cibis esurialibus sumere secundam refectionem, poteritne Confessarius huic condescendere?

517 ℞. Poterit, immò debebit. Ratio est: quia Confessarius nedum potest, sed tenetur etiam sese accommodare pœnitenti, volenti sequi sententiam verè probabilem: atqui quòd in tali casu fas sit sumere secundam refectionem, est verè probabile ac tutum, nedum ab extrinseco seu auctoritate DD. Azorio, Fagundez, Wiestner *tit. de observat. jejunii n. 7.* Pichler *in jure canon. practicè explicato eod. tit. ad q. 2.* Sed etiam à ratione: nam dispensatus simpliciter in jejunio vesperi posset sinè peccato carnibus sese reficere: certè nullus fidelium simpliciter in jejunio dispensatus propterea sibi faceret scrupulum: at, si fas est sumere secundam refectionem in carni-

 bus,

bus, cur quæso nefas foret sumere secundam refectionem in cibis esurialibus? Si quis enim ex parte velit acceptare dispensationem, & corpus suum ac gustum mortificare quoad esum carnium, cur quæso id non possit, cùm tamen aliunde constet, abstinentiam à carnibus esse prorsus separabilem ab abstinentia a secunda refectione?

Subdit tamen sapienter R. P. Pichler *loc. cit. Hanc doctrinam fateor cum Laymanno lib. 4. tr. 8. c. 3. n. 8. allegante Lessium & Toletum, procedere solùm in casu dispensationis simpliciter, & absolutè concessæ; nam si quoad esum carnium duntaxat dispensatum sit, eò quòd alii cibi præter carnales facilè haberi non possint, vel eò quòd nimium abhorreas ab aliis cibis, tunc admitto, talem non obstante, quòd carnes licitè comedat, teneri adhuc abstinere à secunda refectione etiam in carnibus, licèt putem, ei propter talem causam licitum esse, locô cœnæ collatiunculam sumere etiam in carnibus.* Ità Doctor cit. vix non iisdem terminis: & hoc ipsum est, quod nos numerô priori diximus.

CASUS TERTIUS.

Cajus agricola cæteroquin devotus, jejunii (saltem quoad abstinentiam à pluribus refectionibûs) osor est eximius, nec facilè persuaderi potest, ut vel in minimo sese mortificet, sed quâ lubet horâ, manducat panem, fructus & similia: quia tamen subinde ob incidentia Festa per duos vel tres omninò dies nihil laborat, quin potiùs otio & baccho indulget; quia insuper animadvertit, se viribûs valde potentem ac robu-

robustum laborandô cum aliis non usque adeò defatigari, quò minus stante etiam labore commodè posset abstinere à secunda, vel saltem à pluribus refectionibus quolibet tempore vel horâ sumendis; hinc nonnihil cœpit exagitari conscientiæ stimulis, consuluítque Confessarium, an revera non peccet contra legem jejunii per hujusmodi iteratas refectiones. Quid Confessarius habet respondere sciscitanti?

518 ℞. Cajus probabilius non peccat contra legem jejunii. Ità Tamburinus *lib. 4. c. 5. §. 7. n. 24.* referens pro eadem opinione Fagundez, Diana *part. 1. tr. 9. resol. 9.* Sanchez *in consil. c. 1. §. 7. n. 20.* Ratio est: quia Eugenius IV. in sua constitutione videnda apud Sylvestrum V. *jejunium n. 4.* absolutè declarat, quòd *Artifices laboriosa opera exercentes, & rustici, sive sint divites, sive pauperes, non teneantur ad jejunium sub præcepto:* & merito: quia hujusmodi homines laboriosi indigent frequentiori refectione, ne, quanto minùs putant, minùs habiles ad functiones ordinarias evadant. Nec refert, quod Cajus subinde uno vel altero die festo vacet à laboribus, immò viribus tam potentem se animadvertat, ut more aliorum tam facilè non defatigetur &c. quia cùm hujusmodi homines semper egeant magno robore ad subeundos labores sibi proprios, meritô præsumitur, Ecclesiam velut piam Matrem iisdem condescendere, ut si quandoque uno vel altero die etiam non festivo à laboribus vacent, possint nihilominus sæpiùs refici, sin minùs ad vires recuperandas, saltem ad eas conservandas pro subeundis laboribus in futurum.

Si tamen contingeret eos aliquot diebûs, puta, tribûs aut quatuor omninò infra hebdomadam vacare ab omni labore, tenerentur jejunare, quia tunc nec excusarentur ob labores præteritos, neque ob futuros. Ità Sanchez *cit.* la Croix *n. 1333.* & alii.

Sed quid, ais, tenendum est de illis, qui ipso die jejunii sponte suscipiunt laborem improbum, & valde debilitantem, puta lusum pilæ, hastiludium, aut venationem &c. idque eo fine præcisè, ut supposita tali fatigatione à jejunio eximantur, possintque comedere ad satietatem usque?

℟. Esto tales suppositâ defatigatione revera eximantur à lege jejunii, utpote jam impotentes ad servandum jejunium, revera tamen ponendo hujusmodi obstaculum absque justa causa, & eo præcisè ex fine, ne teneantur jejunare, peccant graviter contra hanc legem, prout facilè suaderi potest à pari; nam secundùm dicta superiùs *Confer. 13. n. 372.* contra legem Ecclesiæ graviter peccant, qui ipso die festo suscipiendô venationem ponit obstaculum audiendo Sacro, vel recitando Breviario: ergo similiter graviter delinquit, qui ipsa die jejunii absque justa causa ponit obstaculum observationi jejunii. Ratio fundamentalis hæc est: quia qui præcipit finem, ipsô factô censetur præcipere ea, quæ ad talem finem sunt necessaria, simùlque prohibere omnia ea, quæ cum impletione præcepti sunt incompatibilia: atqui talis defatigatio supponitur incompatibilis cum observatione jejunii: ergo ipsa die jejunii nefas est sese graviter defatigare eô præcisè fine,

519.

fine, ne quis teneatur jejunare. Secus foret, si quis aliunde præcepto charitatis: justitiæ, aut obedientiæ teneretur subire laborem incompatibilem cum jejunio. Ità tenent Laymann *l. 4. tr. 8. c. 3. n. 5.* Viva *ad proposit. 31. ab Alexandro VII. damnatam n. 8.* la Croix *ubi suprà n. 1334.* dicens, *hanc esse communissimam sententiam DD.*

Dices tamen contra hanc resolutionem 1. Per hoc: quòd præcipiatur jejunium, non prohibetur labor defatigativus; secus enim quam plures Mechanici subeundô laborem suum impingerent in hanc legem jejunii. quod tamen certò falsum est, prout ipsimet fassi sumus: ergo cuivis licet etiam diebus jejunii hastiludio, venatione &c. vel alio labore sese defatigare, ut postea liber sit ab obligatione jejunandi. Et certè quivis habet jus ludendi pilâ vel hastâ: ergo ludendô utitur jure suo: qui autem utitur jure suo, non censetur agere in fraudem legis juxta *Reg. 55. ff. de R. J.* ergo &c.

℞. ad hanc instantiam *dist. ant.* non prohibetur labor defatigativus justè, id est, vel ex officio, justitia, pietate &c. suscipiendus &c. *Conc.* labor defatigativus præcisè ex arbitrio & in fraudem legis, seu animo subterfugiendi obligationem legis obligantis suscipiendus, prout supponitur in nostro casu, *neg. ant. cum cons.* Negatur enim suppositum, quòd quivis habeat jus ludendi pilâ, conis, hastâ &c. eo die, vel hora, qua præceptum urget; non enim datur jus ad actiones, per quas eludatur præceptum justum Superioris, secus fateri cogeremur, quòd tempore 520.

pore

pore Sacrificii liceret vel venari, vel pilâ aut conîs ludere &c. quod, quàm falſum, & ab omni pietate alienum ſit, nemo prudentum non videt. Aliud dicendum foret, ſi quis uno vel altero die, antequam urgebat præceptum jejunii ſuſcipiendô hujusmodi laborem ſeſe defatigâſſet: per hoc enim non impegiſſet in legem jejunii, quippe quòd tunc moraliter non inſtabat, prout jam ſuperiùs *n.* 373. innuimus, & poſt alios tradit Tamburinus *lib.* 4. *in decalog. c.* 2. §. 3. *n.* 6. & 7. Caſtropalao, Sanchez & alii plures.

Dices iterum. Qui animô ſubterfugiendi hanc obligationem jejunii exit ad alium locum vel territorium, ubi fas eſt comedere carnes, vel ubi non eſt dies feſtivus &c. & ibi carnes comedit, vel labores ſerviles peragit, non peccat, nec cenſetur agere in fraudem legis, ſed potiùs uti jure ſuo, prout ipſimet faſſi ſumus *part.* 1. *Theolog. decalog. Confer.* 13. *n.* 370. ergo nec dici debet agere in fraudem legis, qui ſeipſum defatigat ludendô conîs vel pilâ, quatenus hôc modô defatigatus à lege jejunii evadat exemptus.

521. ℞. *Neg. conſeq.* diſparitas eſt: quia dum quis exit in locum, ubi non urget præceptum, non ponit impedimentum ſaltem directum adimplendæ legi, & quia ſe ponit in tali loco, ubi lex non viget, hinc impunè agit contrarium, quin impingat in legem; è contra verò, qui manet in loco, ubi jejunii lex viget, & huic adimplendæ voluntariè ſinè gravi cauſa impedimentum ponit, utique in legem impingit ob rationem proximè datam. Unô verbô: qui exit ad alie-

alienum territorium, ubi lex non viget, dicitur exeundô *obligationem fugere*: qui verò manens in loco, ubi lex viget, sinè gravi causa reddit se voluntariè impotentem ad legis impletionem, dicitur *obligationem legis violare* & non fugere. Pro cujus meliori captu juvabit recolere ea, quæ diximus suprà *Conferent. 13. n. 371.* de duplici impedimentorum genere, quorum unum (scilicet dispensatio Superioris, vel mutatio territorii &c.) ab obligatione legis simpliciter liberat; alterum verò solùm excusat secundùm quid, v.g. ob ignorantiam, impotentiam &c. vel quia tale impedimentum justa, & gravi de causa ponitur: talis autem causa non est lusus pilæ, vel conorum &c. ergo &c.

§. III.

Corollaria ex dictis inferenda.

COlliges ex hactenus dictis primò, Episcopo 522. nedum competere potestatem in jejunio Ecclesiæ dispensandi cum uno vel altero subdito privato, sed etiam cum omnibus suis subditis, saltem tunc, quando de facili nequit recurri ad Summam Sedem, simùlque concurrit gravis causa, & publica, seu concernens bonum publicum, prout jam superiùs *n. 503.* insinuavimus. Ob easdem rationes permissum censetur Episcopo jejunium ab Ecclesia præceptum ab uno die transferre in alium: ut si vigilia S. Mathiæ incidat in feriam secundam vel tertiam Quinquagesimæ,

ſimæ, & Epiſcopus animadvertat, fore ut quamplures vel major pars populi violent jejunium etiam comedendo carnes, non ſine ſcandalo aliorum, prudenter omninò faciat, transferendo dictam obligationem jejunandi in Sabbatum præcedens. Ità Laymann *lib. 4. tr. 8. c. 3. n. 8.* Babenſtuber *tr. 6. diſp. 1. art. 3. n. 12.* Tamburinus & alii plures.

523. Colliges 2dò, ea, quæ *n. 509.* diximus de Mechanicis ob laborem gravem exemptis à lege jejunii, intelligenda duntaxat eſſe de illis, qui revera laboribus gravibus vacant: ſecus dicendum de illis, qui parum, vel nihil omninò laborant, prout familiare eſt nonnullis principalibus (uti vocant) Magiſtris, qui vix aliud conferunt ad opera quantumvis magnifica, niſi quod alios ſibi ſubjectos dirigant, iiſdémve invigilent. Unde ſi quis in die jejunii v. g. duo vel tria induſia lavet, aut parvo labore frumentum ſive beſtiarum, ſive ventorum, vel aquarum vî molat &c. leviuſculas vittas texat &c. quod utique cum labore modico fieri aſſolet &c. propterea à jejunio Eccleſiaſtico nequaquam eximendus eſt, eſto etiam pluribûs diei horîs hujusmodi labore exiguo occupetur, prout benè obſervat Tamburinus *cit. lib. 4. decalog. c. 5. ʃ. 7. n. 22. & 23.* Ratio eſt: quia Eccleſia hujusmodi hominibus non alia ex cauſa, quam ob labores graves, ſeu multùm defatigantes indulget plures refectiones velut neceſſarias in ordine ad reſtaurandas & conſervandas vires &c. qui autem modicè duntaxat occupantur, vires propterea non perdunt,

neque

neque etiam indigent earundem restauratione: ergo non est ratio, cur ab hoc onere jejunii Ecclesiastici eximantur &c.

524. Colliges è contra 3tiò, illos, qui exercent opera vel artes de se non ità laboriosas secundùm dicta *n. 510.* quandoque per accidens excusari posse à jejunii observatione quoad secundam refectionem. Ratio est: quia subinde evenit, ut persona laborans tam sit teneræ complexionis, ut officium vel artificium quantumvis de se tenue, nequeat exercere sinè magno incommodo, nisi sæpiùs de die reficiatur v. g. Sartor nedum de die, sed insuper per medias noctes cogitur laborare: Barbitonsor per medium vel integrum diem cogitur partim alios radere, partim etiam balneo interesse, nec modicum sudare ob extraordinarium calorem &c. quo procul dubio fieri potest, ut talis homo sese sentiret imparem subeundis hujusmodi laboribus, nisi sæpiùs reficeretur &c. & hôc ipsô merito præsumitur liber ab onere jejunii. Quin & Fâgundez, Ledesma & alii putant barbitonsores & sartores esse absolutè eximendos à jejunio, ob labores sibi incumbentes: idipsum Angles, Burghaber, & alii censent de Secretariis, aliisve, qui multum scribunt &c. Verùm hæc sententia merito rejicitur à Sanchez *cit.* la Croix, & aliis, ob rationem jam superiùs *n. 510.* datam; secus enim quævis mulier fila trahens ratione laboris foret eximenda; quod tamen de se absque absurdo nequit admitti.

525. Colliges 4tò, omne opus incompatibile cum jejunio, esse in die jejunii intermittendum, si com-

commodè omitti possit. Ità post S. Thomam, Moyam, Tamburinum & alios la Croix *cit. n.* 1335. Ratio patet ex proximè *n.* 519. dictis, quia obligatus ad præceptum implendum, eô ipsô prohibetur ponere obstacula adimpletioni &c. hac de causa Tamburinus *l. cit. n.* 31. testatur, se olim non excusâsse à jejunii lege adolescentem nobilem, qui magna animi propensione per integros quandoque dies operam dabat elaborandis sclopetis, aliisque bellicæ artis exquisitis instrumentis: talem quippe non ars propria, non necessitas, non labor ex aliqua rationabili causa susceptus excusare potest &c. ait rectè Doctor laudatus.

526. Dixi tamen: Omittendum esse omne illud opus, *quod commodè omitti potest* &c.; Secus enim tenendum est de operibus ad utilitatem corporalem vel spiritualem propriam vel alienam assumendis: hac de causa meritò excusantur 1. omnes artifices, esto ad sustentationem propriam fortassis non indigerent exercitio talis artis; id quod & Eugenius IV. declarâsse fertur. Excusantur insuper 2. omnes operibus jejuniô melioribus vacantes; quia Ecclesia non intendit hæc impedire; quin & 3. laborem ex honesto fine assumptum, ut si tempore vacantiarum venatum eas, pedes usque ad lassitudinem incedas ad invisendum amicum &c. à jejunio te excusari, multi probati classici Doctores tradunt, uti Sanchez, Castropalao, Bonacina, & alii plures apud la Croix *l. cit.* 4. denique excusandi sunt illi à jejunio, qui laborem valde defatigantem suscipiunt

piunt damni vitandi, vel notabilis lucri (cujus occasio non semper datur) captandi causa, v. g. proficiscendo ad nundinas præsertim pedites, vel ad alia negotia, quæ commodè differri nequeunt.

Colliges 5tò, fieri posse quandoque, ut tenuiter infirmus, vel metuens rationabiliter gravius infirmandi periculum, excusetur à jejunio: tametsi enim lex Ecclesiastica de servando jejunio lata sit in ordine ad mortificandam carnem, non tamen lata est ad eam subjiciendam infirmitatibus, aut morborum, aut mortis periculis. Quocirca tamen illud adhuc observandum puto ex dictis, exemptionem à jejunio commensurandam esse proportioni infirmitatis ità, ut si infirmus advertatur, seu prudentum judiciô existimetur ad recuperandam valetudinem indigere duntaxat pluribus refectionibus, non item carnibus, eidem permitti possit iterata refectio, non item esus carnium: si verò ad vires vel valetudinem recuperandam insuper indigeat carnium comestione, poterit hæc absque scrupulo à Confessario approbari, immò & suaderi, casu quo tamen de sufficientia exemptionis vel infirmitatis adhuc dubium relinquitur, oportebit à Superiore petere dispensationem, quatenus hôc modò causa dubia quodammodo elevata, reddatur certò sufficiens ad eximendum ab omni peccato ratione jejunii non observati, prout facilè colligetur ex dictis *n. 512.* Videatur de hoc Henno *tr. de peccatis actual. disp. 4. q. 8. art. 1. Resol. 7.* &527.

Colliges denique 6tò. Causas, quas hactenus recensitas diximus excusare à jejunio Eccle- 528.

siastico, pariter excusare à jejunio ex privata devotione v. g. voti causâ susceptô, nisi vovens voluerit se aliter (strictiùs scilicet) obligare ad observantiam jejunii. Ità Sanchez *lib. 4. decalog. c. 11. n. 54.* Bonacina, Reiffenstuel, & alii. Ratio est: quia votum jejunandi velut lex privata voventium intentione introducta regulariter obligat juxta normam, & formam jejunii ab Ecclesia præcepti: ergo interpretandum est juxta normam & mentem Ecclesiæ: atqui Ecclesia ob rationes & causas suprà allegatas vult fideles exemptos ab obligatione jejunii Ecclesiastici: ergo etiam eximendi sunt ab obligatione jejunii votô promissi.

529. Dixi tamen rursus: *nisi vovens se voluerit strictiùs obligare &c.* quia minimè dubitandum, quin aliquis possit sibimet ponere legem strictiùs obligantem: immò talem à quovis Fratre Minore vi Professionis sibi poni, constat ex dictis suprà *n. 459. & 460.* Cùm enim quisque illorum voveat *toto tempore vitæ suæ servare Regulam S. P. N. Francisci*, & vi hujus S. Regulæ jubeamur servare triplex jejunium &c. sequitur planè, quòd & Fratres juvenes ante completum annum 21., & senes post completum 60. adhuc teneantur ad observationem hujus, modò supponantur valentes, & potentes viribûs. Illi porrò, qui intendunt lucrari Jubilæum &c. non eximuntur à jejunio, sed tenentur petere saltem commutationem hujus oneris, nî velint privari hôc thesaurô, prout alibi dicitur, & nos paulò superiùs *n. 500.* insinuavimus.

CON-

Conferentia decima nona

De Obligatione Pietatis & Observantiæ Parentibus debitæ.

SUMMARIUM.

530. Vi quarti præcepti decalogi jubemur Parentibus exhibere pietatem.

531. Quinam nomine Parentum veniant?

532. Et quidnam intelligatur per virtutem pietatis, observantiæ, & gratitudinis?

533, Virtute pietatis filii tenentur Parentibus exhibere amorem, obedientiam, & reverentiam.

534. Amorem quidem nedum ex- sed & internum.

535. Ordinatum tamen, ità ut huic DEum non post ponant.

536. Obedientiam pariter in omnibus ad curam paternam pertinentibus.

537. Id est, in illis, quæ ad domesticam gubernationem, bonos mores, & ad animæ salutem spectant.

538, Non item in deligendo vitæ statu. Hinc

539. Filius etiam contra voluntatem Parentum potest licitè amplecti statum Religiosum. nisi parentes ob verè graves causas hunc dissuadeant.

540. Reverentiam denique nedum corde, sed ore etiam, atque opere.

541. Resolvitur Casus cujusdam filii, qui Parenti decrepito negaverat pecunias pro haustu extraordinario &c.

542. An post obitum Patris potuerit obligari ad solvenda debita ab eodem Patre relicta, & ratione haustûs ac compotationum hinc inde contracta.

543. An, vel quando filius ex bonis vinculatis v. g. Majoratu &c. teneatur solvere debita à Patre contracta.

544. Resolvitur Casus II. cujusdam puellæ, sciscitantis, an non invitis etiam Parentibûs sibi liceat nubere militi haud ignobili, neque indigno.

545. Undenam, & ex quibus capitibus dignitas vel indignitas sponsi sit petenda.

546. Si filia nubat digno, etiam contra voluntatem Parentum, propterea nec potest, nec debet privari dote sibi congrua.

547. Resolvitur Casus III. cujusdam Uxoratæ hinc ex parte Parentis graviter decumbentis, illinc ex parte mariti sibi contradicentis valde afflictæ, & angustiatæ;

548. Quæ duriùs nonnihil tractando & alloquendo Parentem, per se loquendo graviter delinquit.

549. Nihilominùs etiam sæpiùs cum iisdem peccatis reversa, potest ac debet absolvi, modò seriò pœniteat, ac proponat emendationem &c.

550. Filii Parentes suos odiô habentes, duriùs alloquentes, torvîs oculis aspicientes peccant mortaliter.

551. Idipsum tenendum est de aliis, qui Parentibus in verè gravi necessitate animæ vel corporis constitutis, non succurrunt pro viribus.

552. Religiosus sciens Parentes suos ante professionem Religionis verè gravem indigentiam ac pauperiem

periem incidiſſe, ad hanc ſublevandam tenetur de conſenſu ſui Prælati regredi ad ſæculum, ſi utiliter poſſit;

553. Nec eandem indigentiam ſublevare valeat manens Religioſus.

554. Sublevata tamen neceſſitate Parentum, vel iisdem per mortem ſublatis, tenetur denuò reverti ad ſuam Religionem.

555. Inobedientia filiorum erga Parentes ſæpè ſæpiùs à mortali poteſt excuſari, vel ob parvitatem materiæ, vel imperfectionem actûs.

556. Percuſſio tamen Parentis, quantumvis de ſe levis, per ſe loquendo ſemper eſt mortaliter mala.

557. Peccant etiam graviter, qui Parentes convitiis, geſtis, vel factis ad gravem iracundiam voluntariè provocant.

558. Item, qui Parentes contemnunt, ità ut pudeat eos agnoſcere, aut profiteri tanquam ſuos Genitores &c.

§. I.

Præmituntur, & breviter reſolvuntur quæſita ſcitu neceſſaria ad debitè reſolvendos Caſus practicos de Obſervantia Filiorum erga parentes.

QUæres primò, quidnam velit quartum decalogi præceptum: *Honora Patrem tuum, & Matrem tuam, ut ſis longævus ſuper terram, quam Dominus DEus tuus dabit tibi?* Exod 20.

530 ℞. Hôc 4tô decalogi præceptô in quantum affirmativum est, jubemur exhibere 1. pietatem, primariò quidem Parentibus carnalibus, secundariò illis, qui locum Parentum respectu nostrûm tenent. 2. jubemur exhibere observantiam Superioribus quà spiritualibus, quà temporalibus etiam. Jubemur denique 3tiò exhibere gratitudinem debitam benefactoribus. Et quia omne præceptum formaliter affirmativum, simul virtualiter negativum est; dum enim positivè aliquid præcipitur, illius contrarium positivè prohibetur, juxta *DD communissimè*: hinc eodem 4tô decalogi præceptô nobis interdicta censetur inhonoratio Parentum vel eorum, qui Parentum vicibus fungantur. 2. Prohibitum insuper nobis censetur Superiorum contemptus, vel inobedientia. 3. Prohibetur nobis pariter ingratitudo erga benefactores &c. Quemadmodum enim priora tria præcepta primæ Tabulæ secundùm dicta superiùs nos ordinant ad Deum in sanctitate per virtutes theologicas, Fidem, Spem, & Charitatem, nec non per Virtutem moralium præstantissimam, scilicet Religionem; ità hæc præcepta secundæ tabulæ nos ordinant ad hominem seu ad proximum *in justitia*, quæ virtus est, reddens unicuique, quod suum est, veluti constare potest ex dictis *de Restit. Confer. 1.* ad justitiam verò reducuntur mox enumeratæ virtutes, scilicet pietatis, observantiæ, & gratitudinis. Sed pro majori claritate

Quæres 2dò, quinam ergo intelligantur nomine Parentum?

℞. No-

℟. Nomine Parentum propriè loquendo intelliguntur illi, à quibus secundùm carnem fuimus progeniti. 2dò impropriè verò & suppletivè etiam intelliguntur illi, qui in Parentum jus succedunt, locum & officium horum quodammodo supplent, quantum ad curam & educationem, uti sunt adoptantes, Patrini, Tutores, Curatores &c. 3tiò huc etiam pertinent Superiores spirituales, utputa Episcopi, Pastores, Confessarii &c. Item 4tò Superiores sæculares, uti sunt Reges, Principes &c. qui instar Parentum se habent, vel habere debent respectu subditorum, utpote vel instruendo, vel defendendo eos &c. &c. proptereàque dicuntur Parentes similitudinariè. 531

Quæres 3tiò, quidnam intelligatur per virtutem pietatis, observantiæ, & gratitudinis?

℟. 1. *Pietatis* nomine intelligitur virtus, quâ Parentibus principaliter, aliisque majoribus carnalibus debitum cultum, honorem, obsequiúmque impendimus, 2. Nomine *Observantiæ* intelligitur virtus, quâ Superioribus potestatem super nos habentibus pro ratione superioritatis debitum cultum & obsequium impendimus. 3. Nomine autem *Gratitudinis* intelligitur virtus, quâ Benefactoribus pro beneficiis acceptis cultum, & gratias debitas rependimus, utputa recognoscendo, laudando vel deprædicando beneficia accepta &c. vel etiam pro viribus eadem compensando &c. 532

Quæres 4tò, quidnam filii aut filiæ virtute pietatis & 4ti hujus præcepti debeant Parentibus suis?

533 ℟. Hôc quartô præceptô ex virtute pietatis obligantur filii (idem est de filiabus) honorare Parentes suos, exhibendo eis amorem, obedientiam, & reverentiam, & sollicitè cavendo, quidquid his adversatur affectu, signô vel opere. Ità *ex communi DD.* Marchantius *tom. 2. tr. 5. tit. 1. q. 1. concl. 1.* Sporer *tr. 3. in decal. c. 5. n. 6.* Tamburinus *decalog. lib. 5. c. 2. §. 2. per tot.* Rationem hujus DD. colligunt ex illo *Eccle. 7. Fili honora Patrem tuum, & gemitus Matris tuæ ne obliviscaris &c.* sub nomine autem hujus honoris Parentibus exhibendi tria significari, scilicet amorem, reverentiam, & obedientiam, declarat Catechismus Romanus: ergo &c.

Quæres 5tò, quomodo, & sub quanta obligatione Parentes sint amandi?

534 ℟. Sub gravi peccato Parentes sunt amandi, nedum amore externo, sed interno etiam, ordinato tamen. Ità omnes. Ratio est: quia sub reatu pœnæ æternæ quisque tenetur diligere proximum suum amore tam ex- quàm interno, prout ex professo pluribus dictum fuit *part. 2. theol. decalog. Confer. 7. n. 207. & seq.* & innuit satis claré Innocentius XI. *in suo Decreto de die 2. Martii 1679.* damnandô sequentem *n. 10.* Propositionem: *Non tenemur proximum diligere actu interno & formali &c.* at, si tenemur diligere proximum, à fortiori tenemur sub gravi culpa diligere Parentes, quibus nihil nobis est proximius; quandoquidem persona Patris censetur quodammodo eadem cum persona filii.

535 Dixi tamen: *amore ordinato*, ità scilicet, ut propterea amorem Parentum non præferamus

amori

amori Deo debitô ; Etenim Salvator noſter *Matth. 10.* ait: *qui amat Patrem aut Matrem plus quàm me, non eſt me dignus.* Et rurſus *Luc. 14.* ait: *ſi quis venit ad me, & non odit Patrem ſuum, & Matrem ſuam &c. non poteſt meus eſſe diſcipulus.* Quo quidem locô Salvator noſter minimè nos docere voluit, ut Parentes reipſa & abſolutè odiô habeamus: hoc enim eſſet contrarium legi naturali, ſed ut eos non plus, quàm Deum ipſum, & hôc ipsô inordinatè diligamus: DEus quippe ſolus appretiativè diligendus eſt ſuper omnia conſequenter præferendus amori Parentum, idque vel maximè tunc, cùm Parentes aliquid illicitum, inhoneſtum, aut contrarium legi divinæ præcipiunt; non enim juſtum eſt, ut ipſi potiùs, quàm DEus audiatur, prout innuitur *Actor. 4.*

Quæres 6tò, quomodo, & ſub quanta obligatione Parentibus ſit obediendum?

℞. Filii ſub reatu peccati mortalis per ſe loquendo tenentur obedire Parentibus in omnibus licitis & honeſtis ad curam paternam ſpectantibus. Ità rurſus *communiſſimè DD.* nominatim Toletus, Marchantius *ubi ſuprà tit. 2. q. 1.* Babenſtueber *tr. 5. diſp. 5. a. 1. n. 15.* Henno *tr. in decalog. diſp. 4. q. 1. concl. 3.* Patet hoc tum ex S. Scriptura *Epheſ. 6.* ubi dicitur: *filii obedite Parentibus per omnia* (ſcilicet ad curam paternam ſpectantia) *hoc enim placitum eſt in Domino &c.* Ratio inſuper ſuffragatur, fundata in jure naturæ; quia parentes tenentur inſtruere & educare filios in omnibus, quæ ad honeſtè vivendum, & ad ſalutem aſſequendam ſunt neceſſaria

536.

ità, ut secus facientes pro qualitate culpæ non rarò fuerint graviùs à Deo puniti, prout constat ex *1. Reg. 2.* de Heli Sacerdote magno &c. ergo vicissim filii sub gravi culpa tenentur obedire Parentibus in omnibus ad eorum curam spectantibus: & hoc, ut sacer textus proximè relatus habet, justum est, id est, fundatum in ipso jure naturali, & voluntate divina.

537. Dixi rursus: *in omnibus ad eorum curam pertinentibus*: utputa, primò in omnibus, quæ concernunt animæ salutem & observantiam mandatorum Dei, in quibus, si filius (aut filia) contra expressum mandatum Parentis (secus enim foret, si Parens non præcepisset, sed solùm admonuisset, aut dehortatus fuisset) non obediat, semper committit duplex peccatum, sive mortale sive veniale secundùm proportionem materiæ & inobedientiæ. 2dò tenetur obedire in omnibus pertinentibus ad morum honestatem; utputa si Pater præcipiat, ut filius vel filia deinceps evitet certam conversationem, conventicula, præsertim nocturna vel secreta cum altero sexu &c. lusum immoderatum &c. 3tiò denique tenetur obedire in omnibus ad familiæ administrationem, aut rei domesticæ gubernium pertinentibus, tam in temporalibus, puta ut certo tempore domum redeat &c. ut de rebus domesticis nihil vendat, aut distrahat &c. quàm etiam in spiritualibus: utputa ut certo tempore oret, Missam audiat, Concionem frequentet, litteras, fidei, ac pietatis rudimenta addiscat &c. In his omnibus, vel eorum aliquo filii inobediendo, &

contra-

contraveniendo mandatis Parentum, committunt peccatum qualificatum in Confeſſione neceſſariò exprimendum, idque vel grave, vel leve, juxta proportionem materiæ &c.

Ergone, inquies, filius etiam in electione ſtatus tenetur obedire Parentibus, quia & hæc electio videtur pertinere ad ſalutem? &c.

℞. Filii non tenentur obedire Parentibus in eligendo vitæ ſtatu. Ità *unanimiter DD.* hac ratione: quia in eligendo vitæ ſtatu quivis naturaliter liber eſt, & eſſe debet: at, hôc ipsô non tenentur quoad hoc obedire Parentibus: quin immò hi gravem illis injuriam inferunt, dum eos quôvis modò ſive directè ſive indirectè compellant ad amplectendum vitæ ſtatum, ſive dein conjugalem, ſive etiam clericalem. Nec minùs graviter peccant illi Parentes, qui liberos ſuos retrahunt v. g. ab honeſto matrimonio, vel amplectendo ſanctioris vitæ inſtituto. Unde ſi filius ſe ſentiat à Deo vocatum v. g. ad ſtatum clericalem, aut religioſum, ſimùlque advertat, Parentes id ægrè laturos, & ex carnali affectu, aliisve futilibus motivis ſeſe oppoſituros &c. non tenentur eos hac in re conſulere, quin conſultiùs aget, rem totam celando Parentibus, & ſequendo divinum inſtinctum; magis quippe obediendum eſt DEO vocanti, quàm Parentibus carnalibus inde retrahentibus, veluti haud obſcurè nobis innuit Salvator noſter, dum *Matth. 8.* diſcipulum reprehendit, eò quòd noluerit intuitu Patris ſepeliendi Chriſtum vocantem illicò ſequi. Hac de cauſa D. Hierony-

538

Hieronymus *in Epist. ad Heliodorum* ait: *per calcatum perge Patrem; per calcatam perge Matrem: ad vexillum Crucis evola: summum genus pietatis, in hac re esse crudelem.*

539. Dixi rursus: *si filius advertat, Parentes ex carnali affectu, aliisve futilibus motivis sese opposituros &c.* Secus enim dicendum est, si Parentes ob graves, & rationabiles causas contradicerent: quales esse possent 1. si filius esset ligatus aliquô impedimento Religiosam Professionem irritante, vel 2. si defloràsset jam virginem cum promissione matrimonii, damno non aliter, nisi per connubium reparabili, vel 3. si nobilissima & antiquissima familia defectu propagationis esset demoritura, præsertim si hujus bona forent devolvenda ad aliam lineam diversæ Religionis, non absque detrimento animarum. 4. si Parentes in verè gravi, vel omninò extrema necessitate constituti egeant subsidio filii, quô casu hic postposito statu Religionis jure naturali tenebitur manere in sæculo eo fine, ut Parentum inopiam sublevet, suppositis tamen certis conditionibus. 1. ut in sæculo remanens revera possit succurrere Parentibus. 2. ut non adsint alii liberi vel amici, qui & possent & vellent eorum inopiam sublevare. 3. ut filius ipse post ingressum Monasterii non ampliùs possit iisdem succurrere; si enim hoc possit (prout in quibusdam Monasteriis Dominorum capacium bonorum temporalium fieri posset) vel si adsint alii v. g. amici, qui velint ac possint sublevare, non tenetur filius de-

deſerere propoſitum ſanctioris vitæ in Monaſterio, vel ſacra Religione inſtituendæ. Quòd autem hiſce conditionibus ſtantibus, & ſuppoſita verè gravi vel extrema neceſſitate (non item neceſſitate communi duntaxat) filius teneatur relicto ſtatu perfectiori remanere in ſæculo, Parentibusque ſuccurrere, inde ſuadetur: quia ingredi Religionem conſilii duntaxat eſt, & Evangelici quidem: ſubvenire autem Parentibus in gravi vel extrema neceſſitate conſtitutis, jure naturali jubemur: atqui jus naturale prævalet conſiliis Eccleſiaſticis, prout Chriſtus Dominus ſatis oſtendit, dum *Matth.* 15. graviter reprehendit Judæos, qui ſuasêre filiis miſericordiam erga Parentes negligere ſub ſpecie pietatis & Religionis, ſeu munerum Deo offerendorum.

Quæres 7timò, quomodo, & ſub quanta obligatione Parentes à filiis ſint reverendi?

℞. Filii ſub gravi culpa tenentur revereri Parentes ſuos tam corde, quàm ore & opere. Ità *omnes*. Fundatur hæc obligatio in S. Scriptura *Eccl.* 3. ubi dicitur: *qui timet Dominum, honorat Parentes & quaſi Dominis ſerviet his, qui ſe genuerunt*: id ipſum patet ex verbis 4ti præcepti decalogalis: *honora Patrem tuum, & Matrem tuam &c.* Ex quo ſequens conſici poteſt ratio ad ſuadendum noſtrum intentum: filius jubetur ſervire Parentibus quaſi Dominis: at ſervorum eſt magna cum reverentia aſſiſtere Dominis ſuis, eos humiliter alloquendo, famulando, caput inclinando &c. ergo & filii ad hoc

540

hoc tenentur reſpectu Parentum. Quocirca advertendum eſt, reverentiam internam præcipuè in eo ſitam eſſe, quod quis alterum recognoſcat tanquam Superiorem, majorem & excellentiorem, & conſequenter quendam timorem reverentialem erga eundem concipiat: externa verò conſiſtit tum in verbis, ut nempe de tali honorificè loquamur; tum etiam in aliis ſignis & factis, utpote, caput detegendo, aſſurgendo, locum nobiliorem cedendo, & ab omni eo, quod in illius injuriam aut damnum vergere poſſet, ſolicitè cavendo, & abſtinendo: omnibus ergo his modis filii tenentur honorare Parentes, uti jam dictum fuit.

§. II.

Proponuntur, & breviter reſolvuntur Caſus practici circa obligationem filiorum erga Parentes.

CASUS PRIMUS.

Titius artifex à Parente ſuo decrepito domum paternam, officinam, & alia non pauca bona mobilia, præſertim inſtrumenta artificialia obtinuerat ex lege, ac conditione, ut præter habitaculum eidem ſuo Parenti ad dies vitæ præberet ſuſtentationem honeſtam & congruam, id quod Titius longo tempore fideliter præſtitit: verum quia Parens aſſueverat extra tempus prandii ac cœnæ bibere; hinc à filio identidem oportune & importune poſtulat pecu-

pecunias, quibus haustum extraordinarium solvere posset; Titius è contra advertens sibi vix tantum suppetere, quantum ad sustinenda familiæ onera necessarium est, Patri aliquoties negat subsidium, causatus, se promisisse duntaxat honestam & congruam sustentationem, non item haustum extraordinarium; Hinc Parens graviter offensum se existimans, haud infrequenter abit in hospitium, ibique non sinè querelis ac murmure contra filium potitat, pecuniis creditò hinc inde collectis. Denique naturæ debitum solvit, relictis aliis pluribus debitis: veniunt jam Creditores sollicitantes Titium pro solutione debitorum: hinc verò sciscitatur è Confessario 1. an fortassis contra legem pietatis egerit, negando Parenti suo subsidium pecuniarium? 2. an in conscientia teneatur solvere Creditoribus debita à suo Parente relicta? Quid Confessarius respondebit sciscitanti?

℞. ad prius quæsitum. Videtur Titius non egisse contra debitum pietatis; tum quia, ut supponitur in specie facti, Parenti præbuit honestum victum, & sustentationem congruam; tum etiam, quia se nunquam obligavit ad præstandas pecunias pro haustu extraordinario: tum denique, quia quotidiano labore ac sudore suo vix sibi & familiæ suæ necessaria potuit acquirere: ergo Parens rationabiliter non potuit plura prætendere: quia filius solùm tenetur necessitatibus Parentum succurrere, quantum vires sufficiunt, juxta communem DD. apud Navarrum & Tamburinum *l. 5. c. 2. decalog. §. 2. n. 10.* Secus dicendum foret, si vel Parens multa

541

multa bona filio reliquisset, vel filius aliunde bonis abundâsset; tunc enim pietati omninò congruum fuisset, ut de superfluis Parenti pro haustu etiam extraordinario, & quodammodo superfluo contribueret, vix enim dubitare licet, quin & à suo Parente nedum ad sustentationem necessaria, sed & superflua quandoque recepisset: ergo conveniens est, ut Parenti de sibi superfluis tribuat abundanter juxta illud *Eccle. Memento, quoniam nisi per illos, Parentes scilicet, natus non fuisses; & retribue illis quod & illi tibi.*

542 ℞. jam ad posterius quæsitum, Titius in conscientia non tenetur solvere debita à suo Parente relicta &c. Ratio est: quia obligatio solvendi mutuum personalis est: atqui solus Pater, & insciô quidem filio, mutuum hinc inde accepit: ergo filius non tenetur solvere debita à Parente hinc inde contracta: Secus denuo resolvendum foret, si Titius pro suo Parente fide jussisset. Secus etiam dicendum foret, si Parens Titio multa bona reliquisset; quia succedens in bona, etiam succedere debet in onera præstanda, per *Regul. 55. J. in 6tò.* Hac de causa filius tenetur adimplere ea, quæ in testamento à Parentibus fuêre disposita circa æs alienum, vel legata &c. ità, ut si hæc absque causa legitima notabili temporis intervallo differat, reatum peccati mortalis incurrat. Ità Navarrus, Tamburinus *l. cit. n. 6.* Sporer *tr. 3. in decal. c. 5. n. 11.* Babenstuber *tr. 5. art. 1. n. 9.*

Sed quid, inquies, si Pater relinquat filio suo bona vinculata, id est, adstricta certis obligationi-

tionibus v. g. Majoratum &c. tenebitúrne filius ex his, vel horum fructibus solvere debita à Patre contracta?

℟. cum distinctione; nam si Parens ipse Majoratum instituit, & ante institutum debita contraxit, tunc filius tenebitur solvere, prout dicitur *l. filius familias §. divi. & l. 2. ff. de Legat. 1.* Ratio hujus est: quia filius Majoratûs successor repræsentat defunctum institutorem quoad universnm patrimonium: at, æs alienum spectat ad universum patrimonium: ergo filius tenetur solvere illa debita ex Majoratu, nisi Pater, vel institutor Majoratûs reliquerit alia bona libera, ex quibus Creditoribus satisfieri potest. Ità tenent multi, nominatim Molina, Lopez, Palacios, quos citat & sequitur Sanchez *Consil. mor. tom. 2. lib. 4. c. 1. dubio 31. n. 3.* Econtra si debita primùm post Majoratum irrevocabiliter institutum fuêre contracta, sive à Parente, sive ab alio quocunque demum possessore, tunc filius, vel quiscunque alius successor, non tenetur solvere illa debita. Ratio est: quia Majoratus semel irrevocabiliter institutus non amplius potest hypothecari aut vendi, nequidem ab ipso institutore, consequenter nec debita post hujus constitutionem contracta ex prælegato irrevocabili sunt deducenda. Ità Gomez, Lopez, Molina, Sanchez *l. cit. n. 9.* Tamburinus *ubi supra c. 2. §. 2. num. 9.*

CASUS SECUNDUS.

SEmpronia puella honestissimorum & sat divitum Parentum amorem suum, affectúmque conjecit

in quendam militem sanguine nobilem, animo generosum, & naturæ quidem, non item fortunæ donis divitem: quod ubi Parens Semproniæ advertit, extremè sese opposuit, protestatus publicè, se nunquam consensurum, nec permissurum, ut filia nubat huic militi velut homini vagabundo, & mille periculis exposito &c. Verùm hæc optimi Parentis indignatio amori carnali non valuit ponere metam, quò minùs Sempronia sponso suo nedum animo, sed & corpore conjungeretur in tantum, ut post modicum temporis intervallum ab eo evaserit gravida: quin & ultro fatebatur, se nunquam prorsus destituram ab amore hujus Juvenis: Parens è contra protestabatur, se nunquam consensurum in hoc connubium, tametsi filia sæpiùs in hoc statu evaderet gravida. Denique Sempronia Theologum consuluit, an tutâ conscientiâ prædicto sponso nubere possit, non obstante qualicunque demum offensa, & contradictione Parentum? Quid ad hæc Confessarius vel Theologus respondebit?

544 ℞. A. Confessario nunquam suadenda, sed potiùs dissuadenda esse hujusmodi connubia contra voluntatem Parentum cœco amore potiùs, quam sana ratione contrahenda; plerumque enim comperimus, hujusmodi homines vanis omninò motivis, & inordinato libidinis æstu duci, qui cùm primùm intepuerit, amor converti solet in odium, ità ùt à potiori hujusmodi matrimonia malum sortiantur exitum, velut in nostro hoc casu contigisse, quàm optimè reminiscor.

Nihilominùs si Confessarius in hoc casu animadvertat, Semproniæ hunc sponsum nullis ratio-

rationibus dissuaderi posse, simúlque eam continuò fore expositam periculo peccandi, quamdiu matrimonium non contraxerint, haud imprudenter eidem responderet, quòd si nullis rationibûs possit Parentes in suam trahere sententiam, tutâ conscientiâ possit nubere huic sponso suo, etiam contra voluntatem Parentum: tametsi enim secundùm dicta *n. 538.* filii ac filiæ teneantur de congruo Parentes suos consulere circa eligendum vitæ statum, absolutè tamen loquendo non tenentur amplecti eorum consilium juxta *communem DD.* apud Thom. Sanchez, Sporer, Tamburinum & alios: idque vel maximè verum est, ubi filius aut filia vult inire matrimonium cum homine digno, prout revera Sempronia nostra intendit. Arbitror proin in hoc casu Patrem potiùs quàm filiam esse arguendum gravis peccati; tum quia hanc nititur impedire ab honesto connubio, & hôc ipsô libertatem jure naturæ filiæ permissam tollere, non sinè gravi præjudicio; tum etiam, quia hôc modo filiam relinquet expositam continuo quasi periculo peccandi, non sinè detrimento animarum &c. prout ex dictis *locô cit.* facilè constabit.

Quandonam ergo, inquies, filius aut filia censeri debet contrahere cum digno, & quando cum indigno?

℞. Cum indigno filia censetur contrahere 1. quando huic nuberè nequit sinè dedecore in familiam, Parentes vel consanguineos redundante, ut dicit Sanchez *de Matr. lib. 4. disp. 26. n. 23.* Vel 2. si Sponsus malis moribûs sit imbutus, ut — 545

 habet

habet Baldus *L. Nec filium C. de Nupt.* Vel 3. si nubat multò pauperiori, juxta Menochium *de præsumpt. l. 4. præsumpt. 189. n. 85.* Excipe tamen: nisi Sponsus defectum divitiarum suppleat nobilitate, litteris, militiæ meritis, aut præstantiâ officii, vel simili non vulgari prærogativâ. Vel 4. si sit imparis conditionis cum altero conjuge, ùt si ignobilibûs ortus Parentibûs, nec aliis ornamentis vitæ suffultus, nobilissimam puellam, eámque ditissimam sibi connubio sociari contendat, ait Bartolus *L. cum ita. l. 1. ff. de condit. & demonstrat.* Ex quibus facilè erui valet, tunc filium aut filiam dici debere cum digno contrahere, quando compars non est imbuta malis moribûs, vel aliâ infamiæ notâ, unde dedecus in familiam redundare posset, respersa. Item quando altera pars non est multò pauperior aut ignobilior, vel quando hujusmodi defectum aliis haud quaquam vulgaribûs prærogativìs còmpensat &c. quæ omnia, si maturiùs perpendere libuerit, inveniemus, Semproniam non indigno, sed digno potiùs voluisse nubere; quòd enim milites vi sui officii hinc inde cogantur vagari, illos non reddit ignobiles, sed potiùs commendabiles; siquidem hujusmodi officia intuitu Patriæ ac boni publici suscipiunt.

Sed nunquid Parens filiæ contra suam voluntatem nubenti jure poterit negare, vel saltem diminuere dotem?

546 ℟. breviter cum Sanchezio *lib. 4. de Matr. disp. 24. n. 2. & seqq.* Tamburinus *l. cit. n. 7.* & aliis passim, quod non, loquendo de dote con-

grua.

grua. Ratio est: quia per hoc, quòd filia contra voluntatem Parentum nubat, digno tamen, non peccat, nec quidquam indignum facit, sed utitur libertate ab auctore naturæ sibi concessa: at si filia nôn delinquit, eô ipsô non debet puniri: ergo &c. Loquimur autem de congrua præcisè; per quod minimè negamus, penes Patrem stare de iis, quæ liberæ hujus potestati subsunt, plus aliis filiis vel filiabus magis obedientibus tribuere. Verùm si filia supponatur contra voluntatem Parentum nupsisse indigno, tunc de rigore quidem nec dotem neque alimenta eidem deberet, nihilominus si sint pauperes, æquitati ac paternæ pietati consonum erit, ut iisdem tribuar alimenta saltem necessaria, ne fame pereant: at, si indigno quidem, satis tamen diviti vel habenti nupsit, & hoc ipso sibimet sufficiant ad procurandum victum necessarium, meritò à Parentibus destituitur, inquit Tamburinus *loc. cit.* Videatur Sanchez *de Matr. disp.* 26. *num.* 19.

CASUS TERTIUS.

CAja uxorata Parentem pauperculum nedum sustentare, sed eidem utpote longa & misera infirmitate decumbenti continuò quasi deservire cogitur; quod, si non faciat ad amussim, Parentis indignationem, dicteria &c. incurrit: si faciat, incidit Mariti disgratiam, & ab hoc objurgatur severius, eò quòd prolibus, aliisve rebus domesticis non satìs invigilet. Quamobrem Caja malleum inter & incudem constitutam se sentiens haud infrequenter ad

indignationem & impatientiam movetur, subinde verbis durioribus Parentem alloquitur, mortem huic optat ex animo, ut tantis miseriis tandem aliquando liberetur, licèt fateatur, quòd dilapso iracundiæ motu illicò pœniteat facti, atque ex animo optet, ne Parens propterea mali quid patiatur. Jam dubitatur 1. an Caja sit condemnanda peccati mortalis, & 2. si protinus in tali statu perseveret, vel cum iisdem peccatis sæpiùs redeat, possit à Confessario tutò absolvi?

547 ℞ ad hoc quæsitum, Cajam procul dubio peccare mortaliter saltem per se loquendo; tum quia intuitu evadendi hanc servitutem velut malum temporale, eidem, & quidem ex animo optat mortem, quæ est longè majus malum; & hôc ipsô graviter lædit charitatem proximo debitam, juxta dicta *part. 2. Theol. decal. Confer. 7. n. 216.* tum etiam quia repugnat pietati Parenti debitæ, durioribus verbis eundem aliunde satis afflictum alloqui. Nec refert, quòd dilapso iracundiæ motu illicò pœniteat facti, & ex animo optet, ne Parens propterea mali quid patiatur: ex hoc enim plus non sequitur, quàm quòd in malo nolit perseverare, & potiùs ex infirmitate, quàm ex malitia peccaverit graviter contra charitatem, pietatem, & reverentiam Parentibus debitam, prout benè advertunt Laymann *lib. 2. tr. 3. c. 8. n. 8.* Matthæucci *in Cautela Confess. l. 2. cap. 10. n. 4.*

548 Dixi tamen: *Cajam per se loquendo graviter peccâsse &c.* quia minimè dubitandum, quin subin (non tamen semper) talis persona possit à pec-

à peccato mortali formaliter tali excuſari, idque vel ob imperfectionem actûs, & nimiùm iracundiæ motum, qui concurrentibus ſimul tot, tantîsque tam ex parte Parentis, quàm ex parte Mariti etiam afflictionibus, procul dubio poteſt perturbare rationem, & hominem quantumvis bonæ voluntatis reddere ſui ipſius impotentem, præſertim, ſi ſtante tam diuturno & laborioſo ſervitio locô gratitudinis non reportetur aliud à Parente, niſi aſpera verba &c. vel quia contradicente & redarguente Marito plura obſequia præſtare non licuit &c. Unde

549 ℞. Jam ad alterum quæſitum, Cajam tutâ conſcientiâ abſolvi poſſe à Confeſſario, eſto etiam ſæpiùs redeat cum iisdem peccatis nihil emendata, modò ſemper concipiat firmum propoſitum ſeſe emendandi. Ratio hujus reſponſionis deſumi poteſt ac debet ex dictis *part. 2. Theol. Sacram. de Pœnit. Confer. 4. n. 97.* Eſto enim Caja revera ſit expoſita periculo proximo peccandi, quia tamen in hoc non voluntatis propoſito, ſed neceſſitatis & vinculi matrimonialis ac pietatis debito perſeverare cogitur; quia inſuper contra inclinationem propriam occaſione extrinſeca, vel Parentis ſcilicet, vel mariti objurgatione ad hujusmodi impatientiam, maledicta, & impropria commovetur; hinc & fragilitati huic à Confeſſario condeſcendendum eſt, & ſatagendum, ut propoſitis patientiæ motivis, Chriſti patientis exemplo, meritorum ex tali ſervitio colligendorum cumulo &c. Cajæ ſuadeat ac perſuadeat patientiæ propoſitum, nec

durioribus verbis, vel aſpera increpatione aliunde ſatis afflictæ afflictionem addat. Videantur ea, quæ *loc. proxime cit.* diximus.

§. III.

Corollaria ex dictis inferenda.

550 Colliges ex hactenus dictis primò, mortalis peccati condemnandos eſſe filios illos, qui Parentes ſuos odio habent, eisdem volendo vel optando aliquod grave malum ſive animæ, ſive corporis, vel gaudendo, quòd tali malo v. g. infirmitate, doloribus, aliisve afflictionibus ſint obruti; graviter enim lumini naturæ repugnat illos odiſſe, qui nobis tot & tanta beneficia contulere, tantóque amore nos proſecuti ſunt. Quin & illi filii graviter delinquunt, qui Parentes ſuos torvis oculis aſpiciunt, vel ità, aſperè alloquuntur, ut revera videantur eos odiſſe; unde *Prov.* 30. dicitur: *Oculum, qui ſubſannat Patrem, & qui deſpicit partum Matris ſuæ, effodiant eum corvi de torrentibus, & comedant eum filii aquilæ.* Hac de cauſa S. Ambroſius ſanctè dixit, pietatem Parentum ne vultu quidem lædendam eſſe. Videantur de hoc Henno *tr. in decalog. diſp. 4. q. 1. concl. 1. Reſol. 2. poſt concl. 1.* Matthæucci *ubi ſuprà n. 3.*

551 Colliges 2dò, reatum peccati mortalis etiam ab illis filiis, aut liberis incurri, qui Parentibus in neceſſitate ſpirituali vel corporali conſtitutis non ſuccurrunt pro viribus, vel qui eos in aſſecutione talium bonorum impediunt. Unde ſi filius

filius ſua deſidiâ negligat Parentibus moribundis procurare Sacramenta Eccleſiæ, ſcilicet pœnitentiam, Viaticum ſacrum &c. vel ſi ſine juſta cauſa (qualis certè non eſt avaritia & cupiditas omnia acquirendi) impediat dolo, vel vi, ne teſtamentum condant, vel pia legata pro animæ ſuæ ſalute faciant; vel, ſi legata facta exequi negligant, tametſi poſſent moraliter, procul dubio mortaliter peccant contra pietatem & charitatem parentibus debitam. Idipſum dicendum, ſi eos in verè gravi neceſſitate corporis conſtitutos (qualis reputatur, ſi vel mendicando, vel exercendo artem, officium, aut laborem ſuo ſtatui indecorum, aut viribus imparem, cogerentur victum quærere &c.) non ſublevent, ſubminiſtrando media neceſſaria, ſi tamen id moraliter poſſent facere. Ratio eſt eadem: quia ſcilicet amorem Parentibus debitum, & in ipſa natura fundatum graviter lædunt: dictat profectò lumen naturæ, & ſana ratio, cuivis nobis benefacienti reciprocè à nobis benefaciendum, & pro viribus in pari neceſſitate conſtituto ſuccurrendum eſſe. Ità *ex communi DD.* Babenſtuber *tr. 5. diſp. 5. art. 1. n. 5. & 6.* Felix Poteſtas *Exam. Confeſſar. tom. 1. part. 2. n. 2037.*

Sed quid, ais, ſi Religioſus poſt profeſſionem paupertatis advertat, Parentes ſuos quocunque demum fato incidiſſe in paupertatem, & quaſi extrema egeſtate premi, tenebitúrne illis ſuccurrere, vel quâ via eorum pauperies ſublevanda erit?

552 ℞. Si Parens incidit hujusmodi necessitatem verè gravem post Professionem à filio emissam, filius tenetur quidem modô moraliter possibili ejusdem pauperiem & indigentiam sublevare, non tamen tenetur ampliùs, immò nec potest sinè licentia sui Prælati egredi è Monasterio. Ità cum S. Thoma Cajetano, Sylvestro, & aliis Lessius *de J. & J. lib. 2. c. 41. dubit. 3. n. 34.* Ratio est: quia filius jam mutavit statum, nec subest ampliùs patriæ potestati, sed Prælati: consequenter huic obligationi supervenienti non tenetur satisfacere, nisi quantum potest salvo statu: sicut si esset conjunctus matrimonio, non teneretur deserere Uxorem eo fine, ut sublevet indigentiam Patris, nisi is extremè indigeret. At verò, si filius Religionem ingressus fuit permittente duntaxat, vel omninò invito Parente, & hic ante Professionem filii quocunque demum fatô incidit in paupertatem & necessitatem verè gravem, Professio quidem valida erit, filius tamen tenetur pro possibili ad sublevandam Parentum pauperiem, ità, ut si in Religione id non possit, benè tamen in sæculo, teneatur egredi è Religione saltem ad tempus, & hôc modô Parenti succurrere. Ità *ex communi* Lessius *loc. cit.* Henno *ubi suprà q. 3. Resol. 2. post concl. 1.* Ratio est: quia tempore Professionis filius tenebatur jure naturali succurrere: ergo hæc obligatio velut fortior præferenda est obligationi voti, jure merùm humano introductæ.

553 Dixi tamen, filium teneri egredi, *si in Religione non possit sublevare, benè verò in sæculo &c.*

Quia

Quia in tali casu obligatio voti religiosi solùm suspenditur; eò quòd supponatur filius non posse aliter sublevare Parentum indigentiam: ergo si in Religione manens idem possit præstare, ut si esset professus in aliquo Monasterio Dominorum; vel si Conventus ipse velit hanc in se obligationem suscipere; vel si legendo Sacra possit per hujusmodi stipendium succurrere &c. teneretur procul dubio in Monasterio perseverare. Et quia plerumque contingit, ut vel Monasterium Parentibus hanc charitatem exhibeat, vel filii ipsi relicta Religione in sæculo non illico inveniant occasionem puta præbendam, beneficium, aut Parochiam &c. talem, ex cujus redditibus & sibi & suis Parentibus possent satisfacere; hinc rariùs hisce temporibus Religiosi professi permittuntur Religionis institutum deserere eo fine, ut Parentum necessitates sublevent. Huc pariter referendæ sunt limitationes mox suprà *n.* 539. insinuatæ.

554. Dixi insuper 2dò, filium teneri egredi è Religione *saltem ad tempus &c.* Quia cùm sola necessitas permittat talem egressum, obligatione Religiosæ solitudinis interim suspensa duntaxat; sequitur, quòd sublevata necessitate vel Parentibus ipsis per mortem sublatis (propter necessitatem enim sororum aut fratrum suorum nec potest, neque tenetur deserere Religionem, ùt benè notat Lessius *cit.* & alii) illicò teneatur regredi ad suum Monasterium. Insuper talis Religiosus in sæculo vivens tenetur pro possibili servare vota substantialia Religionis, aliáque ejus

præcepta

præcepta majoris momenti, modò ſtante tali obſervatione poſſit ſublevare parentum indigentiam. Ità Sayrus *lib. 7. clav. reg. c. 5. n. 19.* Filliucius *tr. 28. part. 2. c. 1. n. 10.* Babenſtuber *tr. 5. diſp. 5. a. 1. n. 8.* Henno *q. 3. Reſp. ad petes poſt. concl. 3.*

555. Colliges 3tiò, quòd, licèt ſecundùm dicta ſuperiùs *n. 536 & 537.* filii teneantur parere Parentibus in omnibus ad domeſticam gubernationem, bonos mores, & ſalutem animæ ſpectantibus, idque per ſe loquendo ſub gravi peccato, nihilominus non raro à peccato mortali in praxi eorum inobedientia excuſari poſſit, idque vel ob levitatem materiæ, & inadvertentiam ſeu levitatem animi, vel ob quandam negligentiam humanam &c. Nam ad peccatum mortale inobedientiæ requiritur, ut quis omninò deliberatè & ex propoſito præcepto paterno contraveniat, cum virtuali ſaltem contemptu & contumacia; qualis contemptus ſaltem virtualis meritò præſumitur intervenire, ſi filius aut filia ſæpiſſimè, & ordinariè transgrediantur præcepta Parentum, præſertim talia, quibus retrahuntur à ſuſpectis conſortiis, conventiculis, vel nimia familiaritate cum altero ſexu, ob periculum labendi, vel infamiam incurrendi &c. At verò ubi transgreſſio ſemel vel iterum duntaxat fit ex ſocordia, vel incuria juvenali &c. non debent propterea ocyus argui gravis culpæ; benè tamen charitativè ad obedientiam Parentibus debitam exemplo Chriſti JEſu præſtandam admoneri

neri

neri. Videatur Sporer *tr. 3. decalog. c. 5. n. 16.* Marchantius *tom. 2. tr. 5. tit. 2. q. 3.*

556. Colliges 4tô, Filium, qui Parentem etiam de se leviter duntaxat percutit, graviter peccare. Ratio est: quia esto percussio de se levis supponatur, tamen facta à filio respectu Parentis morali & prudentum existimatione censetur injuria gravis: id, quod etiam *Exod. 21.* insinuatur, dum dicitur: *Qui percusserit Patrem suum aut Matrem, morte moriatur.* Similiter noxæ mortalis Doctores condemnant filium, qui non quidem percutit, deliberatè tamen manum levat ad percutiendum Patrem vel Matrem. Ità Sayrus *lib. 7. Clav. Reg. c. 5. n. 2.* Tamburinus *ubi suprà §. 2. n. 12.* Filliucius *cit. n. 17.*

557. Colliges 5tô, etiam illas filias ac filios à peccato mortali non esse absolvendos, qui Parentes suos verbis contumeliosis proscindunt, probris, aut convitiis lacerant, aliisve gestis, exprobrationibus aut factis ad notabilem iracundiam voluntariè & deliberatè provocant. Ratio est eadem: quia per hoc censentur gravem injuriam inferre Parentibus. Hac de causa *Exod. 21.* & *Levit. 20.* dicitur: *qui maledixerit Patri suo aut Matri, morte moriatur &c.* idque procedit, ait rectè Babenstuber *cit. n. 12.* sive Parentibus vivis quis maledicat, sive defunctis. Loquimur tamen hic de illis, qui *voluntariè & deliberatè, &* quidem *ad notabilem iracundiam* provocant &c. quia & in hoc potest peccari venialiter duntaxat vel propter indeliberationem, & imperfectionem actûs; vel quia verbum aut factum

de

de ſe non fuit ità contumelioſum, & iracundia gravis ſolùm ex quadam ſiniſtra apprehenſione, indiſpoſitione, vel colera Parentis ortum traxit. Videatur Sayrus vel Babenſtuber *l. cit.*

558. Colliges denique 6tò, etiam illos filios à peccato non eſſe immunes, quos pudet ſuorum Parentum, ità ut ſibi dedecori ducant, reputari aut haberi pro filiis ipſorum: quod ſanè haud infrequenter contingere natum eſt, quando illi, qui à pauperibus nati, ad quodcunque demum dignitatis faſtigium evectos ſe ſentiunt; & hæc doctrina ſaltem tunc locum habere debet, quando filius ità ſe gerit, ut Parentes, aliive poſſint advertere, id fieri ex pudore, & quaſi contemptu Parentum. Ratio eſt: quia ejusmodi contemptus ac faſtus ex parte filii nedum de ſe ſcandaloſus eſt, ſed & graviter afflictivus Parentum. Hac ratione *Proverb. 19.* dicitur: *qui affligit Patrem, & fugat Matrem, ignominioſus eſt, & infelix.* Secus dicendum foret, ſi filius ideò duntaxat erubeſcat Parentes ſuos profiteri, quia ſcit, eos infami crimine v. g. proditionis, hæreſeos, furti, &c. notatos, vel publicô ſupplicio affectos, vel quia rationabiliter timet aliud grave incommodum aut damnum, ex eo, quòd manifeſtaret ſuos Parentes. Videantur de hoc Sporer *cit. c. 5. n. 31.* Filliucius *n. 6.* Tamburinus *n. 17.*

Con-

Conferentia vigesima.

De Obligatione Parentum erga Filios seu Liberos.

SUMMARIUM.

559. Parentes jure naturali divino tenentur filios suos amare, & educare.

560. Amare quidem amore nedum ex- sed & interno, ordinatô tamen.

561. Educare autem tam spiritualiter, quàm corporaliter.

562. Educatio spiritualis tria importat, scilicet 1. Doctrinam sanam. 2. Exemplum bonum, & 3. Correptionem charitativam.

563. Quomodo filii charitativè sint corrigendi?

564. Educatio corporalis similiter tria exigit, nempe 1. Providentiam vitæ, seu de vita filiorum conservanda. 2. Providentiam victûs, & 3. Providentiam statûs in futurum.

565. Ex filiis illegitimis alii naturales, alii spurii appellantur.

566. Illegitimis Parentes non tenentur præstare omnia illa, quæ legitimis.

567. Quomodo Mater teneatur alimentare prolem?

568. Resolvitur Casus I. cujusdam puellæ luxuriosæ

quæ

quæ ob iteratam imprægnationem à Parentibus derelicta duos gemellos recenter natos occiderat.

569. An Parentes hanc potuerint justè domô paterna excludere.

570. Et an potuerint eandem ob prædicta scelera exhæreditate.

571. Resolvitur Casus II. de quodam parvulo, qui Catechistæ respondendo mirum in modum confudit Matrem propè adstantem.

572. Parentes coram parvulis suis minùs cautè utentes conjugiò, graviter peccare possunt peccatô scandali.

573. Graviter insuper contra virtutem pietatis peccant, si prolibus suis cœco amore inescati omnia dissimulent, permittant, & nihil corrigant.

574. Resolvitur Casus III. de quodam Parente, quem ob supinum neglectum educationis filius supra scalam in manibus Carnificis constitutus coram plebe accusavit.

575. Si Mater post triennium elapsum cogatur sola enutrire filium, potest saltem in foro conscientiæ à Patre prætendere, vel tacitè compensare expensas alimentorum.

576. Idipsum poterit, si post mortem Patris, facta præsertim divisione bonorum, familiam sola gubernet, nisi gratìs voluerit alimenta præbere filio.

577. Parentes graviter delinquunt filiis suis malè imprecando.

578. Parentes rusticani à Confessariis adhortandi sunt, ut tempore hyemali saltem liberos suos in doctrina Christiana instruant, vel instrui ab aliis curent sollicitè.

579. Qui hoc negligunt ex mera tenacitate, ut scilicet

cet sumptibus parcant, severiùs (inter limites tamen modestiæ) à Confessariis reprehendendi sunt

580. Non tamen tenentur facere expensas pro alimentatione, nisi secundùm proportionem facultatum, & juxta morem Patriæ.

581. Quodsi hoc neglexerint, tenentur postea solvere debita à filio ratione alimentorum necessariorum contracta.

582. Peccant insuper per se loquendo graviter illi Parentes, qui proles suas recens natas in Ecclesiis, vel alio loco publico exponunt, & tecto quidem nomine, deinceps alendos in Orphanotrophio, Hospitali, vel ab aliis &c.

§. I.

Præmittuntur, & breviter resolvuntur quæsita scitu necessaria ad debitè resolvendos Casus practicos de Obligatione Parentum erga suos Liberos.

Quæres primò, ad quid teneantur Parentes respectu filiorum, seu liberorum?

℞. Parentes tenentur filiis amorem & educationem, ídque jure divino naturali. Ità *ad unum omnes*. Ratio hujus obligationis fundatur in visceribus naturæ & titulo generationis: certè bruta animantia videntur amare suos fœtus, eosdémque pro viribus educare & alere: & hac fortassis de causa in decalogo non fit specialis mentio hujus obligationis Parentum erga filios, esto fiat mentio obligationis filiorum er- 559.

ga Parentes: multò enim fortior est inclinatio naturalis Parentum erga filios, quàm horum erga illos, etsi subin aliqui Parentum inveniantur, qui nescio quantum ab instinctu naturæ declinantes, minorem videntur portare amorem erga suos liberos, quàm bestiæ irrationales erga suos fœtus.

Quæres 2dò, quomodo Parentes teneantur filios suos diligere?

560. ℟. Amore nedum externo, sed interno etiam, ordinato tamen. *Omnes.* Ratio hujus patenter colligi potest ex dictis suprà *n. 534. & 535.* quemadmodum enim filii Parentes, & quisque seipsum, ità & Parentes filios ac liberos suos velut aliquid sui, carnem de carne sua tenentur sincerè diligere, eisdem benevolendo, benefaciendo, mala pro posse ab iisdem avertendo &c. Hinc fit, ut illi Parentes, qui propria pignora sinè justa ratione odio, rancore aut pravo affectu persequuntur, domô expellunt, vel suo dedignantur aspectu, vel uni favent, reliquos quasi adulterinos tractant &c. nedum Deo, & Angelis, sed & hominibus reddant se odiosos, & multùm abominabiles. Unde Apostolus *Ephes. 6.* ait: *Parentes, nolite ad iracundiam provocare filios vestros.* Dixi tamen rursus, amore ordinato, scilicet non plus, quàm Deum, ità, ut omnia ipsis indulgeant, Deum postponant, vel offendant &c.

Quæres 3tiò, qualem educationem Parentes debeant filiis suis?

561. ℟. Debent iisdem duplicem educationem, scilicet

ſcilicet nedum corporalem, ſed & ſpiritualem. Communis apud Sporer *tr. 3. decalog. c. 5. n. 38.* Ratio eſt: quia homo eſt creatura rationalis qui præter illud eſſe materiale ſeu corporale commune cum cæteris animalibus inſuper participat à Deo animam rationalem nobiliſſimam, Divinitatis imaginem, eſtque creatus, ut in Deum ceu ultimum finem ſupernaturalem tendat: ergo à ſuis Parentibus primariò nedum corporaliter debet educari, ſed vel maximè etiam in hunc finem ſupernaturalem dirigi & inſtrui; id, quod ſanctiſſimè præſtitiſſe legitur B. Tobias, dum *Tob. c. 4.* filium ſuum inſtituiſſe legitur ſequentibus omninò verbis: *Omnibus autem diebus vitæ tuæ in mente habeto DEum: & cave, ne aliquando peccato conſentias, & prætermittas præcepta Domini DEI noſtri - - - omni tempore benedic DEum, & pete ab eo, ut vias tuas dirigat, & omnia conſilia tua in ipſo permaneant.* Plura de hoc videri poſſunt in eodem libro Tobiæ. Verùm pro clariori notitia hujus obligationis.

Quæres 4tò quidnam importet educatio ſpiritualis filiis debita à Parentibus?

℞. Educatio ſpiritualis tria potiſſimùm importat, ſcilicet 1. Doctrinam, 2. bonum Exemplum, 3. Correptionem. Ità Tamburinus, Sporer, Henno *tr. in decalog. diſp. 4. q. 4. concl. 3. 4. & 5. & alii communiter.* Explico breviſſimè. 562.

I. Doctrinam ſcilicet ſanam de iis, quæ ad aſſequendam ſalutem ſcitu ſunt neceſſaria, nec non ad debitè ſperandum & honeſtè vivendum &c. Ratio hujus obligationis patet ex proximè

ximè *n. 561.* dictis: quia scilicet, tametsi Parentes generent filios mundo, non tamen propter mundum, sed propter Deum laudandum & assequendum, consequenter media in hunc finem necessaria debent illis administrare: talia autem media sunt doctrina sana de rebus fidei, Sacramentorum, & mandatorum Dei &c. Hinc *Deuter. 11.* dicitur: *docete filios vestros* (verba mea) *ut illa meditentur &c.* & *Eccl. 30.* habetur: *doce filium tuum, & operare in illo &c.* quocirca tamen illud observandum est, quòd Parentes huic obligationi possint satisfacere curando, ut filii ab aliis, utputa Ludimagistris, Præceptoribus, Catechistis &c. erudiantur in hac doctrina; quo casu illa Regula 72. *Juris in 6.* verificabitur: *qui facit per alium, est perinde, ac si faciat per se ipsum:* nec dubium, quin proles plerumque per hujusmodi instructores perfectiùs erudiri valeant, quàm per ipsos Parentes, utpote à potiori vel minùs eruditos, vel aliis negotiis distractos, & impeditos.

II. *Exemplum bonum* Parentes debent filiis. Ratio est: tum quia verba quidem movent, exempla autem ad sequelam quodammodo trahere noscuntur; tum etiam quia, si Parentes ipsi noscantur malis moribus imbuti, parum vel nihil verbis movebunt liberos ad sectandos bonos mores. Unde D. Hieronymus *Epist. 7. ad Lætam. memento* (ait) *vos parentes Virginis, magis eam exemplò doceri posse, quàm voce &c.* Quocirca Parentes vel maximè cavere debent, quantum ad usum matrimonii, ne filii aut filiæ

in

in eadem fortaſſis camera jacentes malè videant, vel ex aliis indiciis advertant, quod meliùs ignorâſſent. Nec ſinè cauſa P. Sporer *cit. n. 35.* Prô! exclamat: quot peccatis ſcandalorum hic ſe intricant mali, & incauti Parentes.

III. denique Parentibus incumbit filios aut filias delinquentes *corripere*, modeſtè tamen, ac diſcretè, & cum prudentia. *Omnes.* Ratio hujus facilè colligitur ex jam dictis; Parentum quippe eſt filios dirigere in viam ſalutis: at hoc nunquam præſtabunt, niſi errantes & delinquentes corripiant: ergo. Hac de cauſa *Proverb. 13.* dicitur: *qui parcit virgæ, odit filium ſuum: qui autem diligit illum, inſtanter erudit.* Et rurſus *cap. 23.* dicitur: *noli ſubtrahere à puero diſciplinam; ſi enim percuſſeris eum virgâ, non morietur. Tu virgâ percuties eum, & animam ejus de inferno liberabis &c.*

Diximus tamen: *moderatè ac prudenter* corrigendos eſſe liberos: enim verò caſtigatio immoderata, & nimius Parentum rigor vel ſeveritas in corrigendis liberorum defectibus plus obeſſe, quàm prodeſſe noſcitur; præterquam enim, quòd nullum inde ſperare liceat fructum, filios reddit puſillanimes ac deſperabundos, & locò amoris Parentibus debiti parit contemptum, immò & exitiale odium ſubinde. Nec dubitandum, quin bonus parens plus verbis charitativis, quàm verberibus, & immoderata caſtigatione ſit effecturus.

563.

Quæres 6tò, quidnam educatio corporalis requirat, vel importet?

564. ℟. Educatio corporalis pariter importat tria. 1. Providere scilicet, & invigilare ad conservandam prolium vitam. 2. providere de victu, & vestitu &c. 3 providere de statu futuro &c. Ità rursus Sporer *cit. n.* 40. & *seqq.*

Explico rursus brevissimè singula membra.

I. *Providentia vitæ* postulat, ut tam Pater quàm Mater sedulam gerant curam, ne quidquam agant, quod à tempore conceptionis prolis vitæ, sanitati aut perfectioni naturali obesse possit, sive ante, sive etiam post partum, præsertim usque ad triennium. Quocirca juxta sententiam multorum graviter peccare possunt Parentes 1. qui tempore menstrui inordinatis commixtionibus vacant, ex quibus regulariter proles miseræ ac monstrosæ gigni solent. 2. item si tempore, quo Mater vicina est partui, & multùm prægnans, cum periculo abortûs importunè coëant &c. 3. si Maritus uxorem prægnantem dirè tractet, verberando, vel quod pejus est, pedibus conculcando, aut ad gravem iracundiam non sinè præviso partûs periculo concitando &c. 4. graviter delinquunt fœminæ, quæ tempore prægnationis noxia edunt aut bibunt, vel onera gravia levant, portant &c. saltant, vel alios quoscunque demum notabiles corporis gestus, vel agitationes exercent, non sinè periculo abortûs &c.

II. Ad *Providentiam victûs* prolibus procurandi pertinet 1. nedum alimenta ad conservationem

tionem vitæ necessaria charitativè eisdem procurare, sed insuper de honesto vestitu, lecto, & habitatione congrua, itemque de medicinis ad recuperandam sanitatem fortè deperditam necessariis providere. In his omnibus Parentes culpabiliter & graviter negligentes peccant per se loquendo mortaliter: quia in materia gravi salutem tum corporis, tum animæ etiam saltem, indirectè concernente minimè satisfaciunt suæ obligationi. Ità *DD. communiter*.

III. *Providentia Statûs* in futurum requirit 1. ut Parentes juxta proportionem sui statûs curent filios erudiri in artibus congruis, utputa nobiles in exercitiis nobilium seu etiam artibus liberalibus: Plebeos in aliis artificiis plebeorum &c. juxta filiorum capacitatem instrui curent, quatenus cum tempore sibimet sufficiant ad lucrandum panem. 2. Ut expensas pro similibus, vel etiam pro studiis ipsimet Parentes solvant, vel saltem non impediant, si filius cujuscunque demum beneficiô velit se applicare; quandoquidem filius rationabiliter elegit talem statum, ad quem Parentes potiùs opem ferre debent, quàm ponere obstaculum &c. 3tiò insuper tenentur Parentes pro filiis thesaurizare, quantum salvâ justitiâ & eorum indigentia fieri potest, juxta illud Apostoli *2. Corinth. 12. Non debent filii thesaurizare Parentibus, sed Parentes filiis.* Quocirca Parentes nedum per defectum, dum scilicet nullam prorsus curam gerunt de providendis aliquando liberis, v.g. filiæ de honesta ac competente dote &c. sed & per excessum peccare

 possunt,

possunt, dum nimia avaritiâ & bonorum temporalium cupiditate, animove liberos suos ad magnos honores, dignitates, divitias &c. evehendi per fas & nefas congregant (veriùs dicerem) rapiunt, quidcunque possunt, quæ postea filiis evadunt in laqueum, scandalum & ruinam, dum resciunt, bujusmodi bona à suis progenitoribus injustè fuisse collecta, & tamen nihil ampliùs illis, quibus de jure deberentur, restituunt. Videantur de hoc Sporer *n. 42.* Babenstuber *ubi suprà art. 2. n. 6.* Filliucius *tr. 28. part. 2. n. 28.* Reiffenstuel *tr. 9. dist. 2. n. 17.*

Quæres 6tò an hactenus enarrata omnia Parens teneatur præstare etiam filio illegitimo?

565. Ante responsionem gnaviter distinguendum est inter illegitimos filios; alii enim dicuntur *naturales*, alii omnino *spurii*, licèt uterque dicatur illegitimus, eò quòd extra matrimonium, & non ex toro legitimo sint procreati. Itaque illegitimi *Naturales* illi vocantur, qui à personis merùm solutis, habilibus tamen ad matrimonium contrahendum nascuntur: & tales postea subsecuto Parentum matrimonio ipsô factô legitimantur: non subsecuto subin legitimari solent auctoritate Comitum (ùt vocant) Palatinorum.

Illegitimi *Spurii* illi appellantur, qui nascuntur ex copula damnata per leges, utputa ex adulterio, incestu, sacrilegio &c. & universim omnes illi, qui à talibus personis generantur, quæ tempore coitûs secundùm leges erant inhabiles ad invicem, ità, ut matrimonium inter se validè non potuissent contrahere. Hoc notatô

℟. jam ad præsens quæsitum. Filio illegiti- 566. mo Parens non tenetur omnia præstare, quæ potest aut tenebitur legitimo. Ità *communis & certa DD.* sententia; nam esto illegitimo tam spurio, quàm naturali teneatur de jure naturæ exhibere amorem, instructionem, exemplum, & correctionem, sicut cuivis legitimo: esto insuper filio illegitimo teneatur præstare alimenta, possitque, si velit filio merùm naturali in defectu aliarum prolium legitimarum omnia sua bona donare, vel testamentô relinquere, prout fusè probat Sanchez *tom. 2. consilior. lib. 4. c. 7. dub. 16.* præter alimenta tamen ad vitæ sustentationem necessaria, vel dotem filiæ spuriæ (quæ loco alimentorum succedit) nihil tenetur hæreditate relinquere, neque thesaurizare, sed hæc debentur duntaxat filiis legitimis; quorum intuitu ne quid his subtrahatur, jura civilia olim prohibuêre, dare alimenta prolibus, aut filiis spuriis; quæ tamen quantum ad hoc haud immeritò correcta fuére per Jus Canonicum *c. cùm haberet. de eo, qui duxit &c. & per venerabilem; qui filii sint &c.* eò quòd Pater de jure naturæ teneatur alere filium, quomodocunque demum, vel ex quocunque coitu genitum. Videantur Laymann *lib. 3. tr. 3. part. 3. c. 14.* Tamburinus *lib. 5. c. 3. §. 1. à n. 6.* Molina *tom. 2. de justit. disp. 168.* Henno *ubi suprà q. 5.* Filliucius *tr. 28. part. 2. n. 30.*

Quæres denique 7timò, an, vel quomodo Mater teneatur alimentare filium, aut filiam?

℟. Mater filium aut filiam etiam spuriam te- 567. netur 1. alere usque ad finem tertii anni: post tri-

ennium verò educatio usque ad emancipationem pertinet ad Patrem. Ità statuitur *L. nec filium C. de Patr. potest.* Si tamen Mater esset dives, & Pater pauper, tunc Mater teneretur alere filium: idipsum dicendum, si Pater deficiat, vel moriatur, aut non possit alimenta procurare, tunc enim tenebitur Mater *L. 5. ff. de Liberis agnoscend.* si autem etiam Mater deficiat, tenebuntur Avi & alii ascendentes. 2dò singulariter incumbit Matri lactare filios per se, vel per bonam nutricem, quando id justa de causa per se non potest, ut si lacte sit destituta, vel admodum imbecillis, vel inops, ità, ut lactando alium infantem sibi, suísque victum procurare cogatur: vel si Mater sit admodum illustris, ac nobilis, in locis, in quibus more receptum est, prout in hisce partibus nostris communiter fieri assolet apud nobiles, ut proprio lacte non nutriant filios, ne inde nimium emacerentur, suámque pulchritudinem naturalem deperdant: per se loquendo tamen Matres sinè ulla causa ubera sua filio lactando subtrahentes peccant ad minùs venialiter, propptereáque tales à Doctoribus, & Scriptoribus etiam ethnicis reprehenduntur, velut minùs charitativæ. Videatur Azorius *instit. mor. tom. 2. l. 2. c. 4. q. 3. 4. & 5.* Filliucius *ubi suprà c. 2. n. 43.*

§. II.

Proponuntur, & breviter resolvuntur Casus practici tangentes Obligationem Parentum erga Liberos suos.

CASUS

CASUS PRIMUS.

Titia puella octodecim circiter annorum ab Amasio suo sub spe futuri matrimonii fuerat imprægnata, proptereáque Parentum suorum honestissimorum offensam incurrit & disgratiam; reconciliata denuo Parentibus, nec ob id Amasium deseruit, nec à luxurioso vivendi modo destitit, sed sub quolibet ligno frondoso prosternebatur effrons meretrix, scortum infame, ut jam tertiò portaret uterum nunquam adhuc contracto matrimonio. Parentes summo dedecori id sibi ducentes filiam nec aspectu dignabantur, neque alloquio, interdicta etiam eidem domo paterna: Titia è contra multis miseriis oppressam, & ab omnibus quasi derelictam se sentiens, nedum in magnam pusillanimitatem, sed propè in omnimodam desperationem prolapsa est, quamobrem vel sibi vel certè fœtui, quem portabat in utero, mortem inferre sæpius proposuerat: tandem ad angustias partûs devoluta, nocturno tempore domum paternam latenter ingressa fuit, seseque in fœno, cujus abundantiam invenerat, abscondit à facie totius mundi. Sub noctis medium verò sola in tenebris ab omnibus quasi derelicta enixa fuit duos gemellos, quos eâdem horâ priusquam lucem aspexerant suffocando miserabiliter & luce & vita privavit infelix mater. Nec poterat diu latere infandum scelus, quin altero die illicò ex certis quibusdam reliquiis partûs, & indiciis apud domesticos veniret in suspicionem Titia: immò verò conscientia rea omni carnifice crudelior nullam amplius infanticidæ concesserat requiem: hinc mortem ipsam tolerabiliorem existimans, pro-

pria

pria sponte accessit Judicem, & confessa delictum juxta qualitatem criminis plecti postulavit; id quod etiam haud difficulter obtinuit ob meritum causæ dextrâ manu, & capite paulò post obtruncata. Jam ad nostrum propositum quæri potest 1. an Titia peccaverit, proponendo, quòd vel sibi, vel fœtui velit inferre mortem; eò quòd propterea viderit contemptui & aliis miseriis se expositam? 2. An Parentes filiam hanc ob vitam scandalosè protractam, justè potuerint dedignari alloquio, excludere domo &c. etiam in tantis miseriis, & in ipso periculo partûs?

568. ℟. ad prius quæsitum, Titiam procul dubio peccasse, & quidem mortaliter; nedum contra justitiam, sed & contra pietatem, quam Parens debet proli etiam nondum natæ, dum vel solùm proposuit, quòd fœtui velit inferre mortem, & à fortiori, dum jam enixos gemellos suffocavit. Ratio de se liquet ex dictis *n. 564.* Neque propterea, quòd ex iterata imprægnatione animadverterit sibi imminere multas, & quasi extremas miserias, contemptum &c. licuit occidere innocentes &c. cùm hoc sit intrinsecè malum, & hoc ipso nullo casu, nullo eventu cohonestabile &c. Quin immò & procurationem abortûs alicujus fœtûs nondum animati, veluti intrinsecè malam nequaquam cohonestari posse ob finem declinandi infamiam, vel alias miserias &c. sub prætextu, quod talis fœtus se habeat ad instar injusti aggressoris &c. ex professo tradidimus *part. 3. Theol. Sacram. Confer. 19. n. 464.* Neque enim ullatenus facienda sunt mala, ut eveniant bona. *c. 8. & 10. XXXII. q. 4.* Videantur dicta *loc. cit.*

℟. jam

569. ℞. jam ad posterius quæsitum. Parentes quidem haudquaquam peccâsse filiam tot scelerum ream, & infamem dedignando alloquio, vel excludendo domô paterna; tum invindictam criminum, tum etiam ad correptionem justam, præsertim cùm Titia jam semel, & fortassis sæpiùs Parentibus reconciliata resipiscere noluerit, quin potiùs peccata peccatis, infamiam infamiis cumulaverit, non sinè permagno dedecore familiæ: Parentum quippe secundùm dicta *n. 562.* est, filios ac liberos corripere moderatè: atqui dedignatio alloquii vel aspectûs, exclusio è domo paterna &c. comparativè ad delicta Titiæ non fuit pœna immoderata: ergo &c. Censeo tamen, Parentes hos minùs piè fuisse acturos, & graviter peccaturos, si prævisô & agnito actuali periculo partûs Titiam ab omnibus (ùt fertur) derelictam non admisissent ad domum, nec periclitanti succurrissent &c. Ratio est: quia quivis saltem ex charitate (Parentes insuper suis prolibus ex pietate) tenetur succurrere proximo etiam inimico suo extremè periclitanti: atqui minimè dubitandum est, quin Titia tempore partûs extremè periclitata fuerit: & licèt hæc fuerit satis rea, atque culpabilis, tamen gemelli recenter effusi erant innocentes, & comiseratione digni: quandoquidem & hi propterea fuerint expositi extremo periculo corporis & animæ, prout tragicus eventus demonstravit: ergo Parentes peccâssent, si Titiam non obstante & agnito etiam partûs periculo domo exclusissent. Videantur, quæ de hoc diximus *part. 2. Theol. decalog. Confer. 7. n. 213.* Dices:

Dices: Sed nunquid Parentes potuissent hanc filiam justè exhæredare propter tot scelera & infamiæ notam honestæ familiæ aspersam quodammodo?

570. ℞. Potuissent procul dubio, saltem in foro conscientiæ; nam inter alias causas exhæredandi jure per *Authent. ut cum de appellat. cognoscitur §. causas autem &c.* permissas enim hæc est: *si Patre offerente dotem filia minor viginti quinque annis luxuriosè vixerit &c.* At, hoc certò verificatur de Titia: ergo Parentes, saltem in foro conscientiæ hanc possunt justè exhæredare: ut autem in foro externo idipsum permittatur, debebit probari, quòd filiæ dotem obtulerit: quô facto & alimenta negare (extra extremam necessitatem) posset Parens, nec ampliùs teneretur eidem filiæ dotem constituere, quippe quæ ob ingratitudinem non ampliùs mereretur appellari filia, prout tenet Molina, & alii plures cum Sanchezio *lib. 4. de Matrim. disp. 26.* quamquam non desint alii Doctores videndi apud eundem Sanchez, qui putant probabiliter etiam tali filiæ alimenta ad vitæ sustentationem necessaria deberi, eò quòd propter hujusmodi scelera non amittat esse physicum filiæ, quod à Parentibus obtinuit. De aliis causis exhæredandi liberos videri possunt Azorius *tom. 2. lib. 2. c. 3. q. 6.* Bulenbaum apud la Croix *lib. 3. part. 1. n. 69.* Sporer *tr. 3. in decalog. c. 5. n. 91.* Tamburinus *l. 5. in decal. c. 3. §. 1. n. 8.*

CASUS

CASUS SECUNDUS.

SEmpronia maritata filium suum quinquennem inter alios parvulos præsentaverat in Ecclesia ex doctrina Christiana examinandum, hunc dum Catechista, quid sciret, jussit edicere, parvulus non nihil hæsitans & subridens respondit: scio aliquid, sed non audeo dicere: institit Catechista, & promissô præmio jussit, audacter ediceret, quidquid illud esset, qui Matre simul adhortante & animante coram omnibus prorupit in hæc verba: hodie Pater meus in camera amplexatus, & osculatus est Matrem meam. Quàm hæc inopinata, quàm omnibus inexspectata responsio fuerit, quantum insuper Matri audienti & adstanti ruborem expresserit, quisque prudentum facilè capiet. Casus tamen non fictus, sed factus est, quem licèt non adeò resolutu difficilem, curiosum tamen, partim ad Confessariorum eruditionem, partim etiam ad Parentum fortassis audientium vel legentium cautelam proponere placuit. Ad forum nostrum id unicum interrogari potest, an vel qualiter præfati Conjuges peccârint, in conspectu parvuli sese amplexantes & osculantes?

571. ℟. ad hanc quæstionem, quòd si amplexus & oscula fuêre lasciva, procul dubio peccaverint Parentes, & quidem per se loquendo mortaliter coram parvulo talia exercentes, secùs, si non fuissent lasciva, obiter vel absque corporis denudatione facta &c. Ratio hujus distinctionis est: quia tametsi hujusmodi amplexus & oscula liceant Conjugibus, non tamen absque periculo scandali, & quidem gravis fieri possunt

priori

priori (id est lascivo modo) coram parvulo quinquenni, vel majoris adhuc ætatis: ergo Parentes talia in præsentia liberorum exercentes peccant peccato scandali contra charitatem & pietatem suis prolibus debitam.

Quanta enim ex hujusmodi incauto agendi modo coram prolibus etiam tenerioris ætatis, nata sint suo tempore oriri scandala, peccata, & offensiones Dei, fortassis Confessariis magis, quàm ipsis Parentibus notum erit: esto enim tempore hujus teneræ ætatis liberi nondum apprehendant rem, adultiores tamen facti graviùs cæteris innocentibus tentari solent, dæmone hujuscemodi species resuscitante, proptereáque faciliùs in impudicitias prolabuntur.

572. Confirmo hoc exemplô, quod quædam mulier non sinè conscientiæ remorsu olim mihi narravit: Pater! ajebat hæc, dum nuper adverti filiam meam ab aliquo imprægnatam, acriùs eam reprehendi; quæ illicò mihi reposuit: hujus mei lapsus causam tibimet imputes, oportet; cùm enim parvula adhuc sæpiùs viderim Patrem rem tecum habentem, jam adultior facta, quod tunc non intellexeram, volui experiri, quid rei esset, quidvè delectamenti in hoc agendi modo inveniretur: tentavi, & jam detestor factum, nec minùs malum exemplum; quod si nunquam vidissem, fortassis in hodiernum diem nec innocentiæ, neque virginitatis jacturam incurrissem. Utinam omnes Conjuges hanc facti speciem rescirent, fortassis cautiùs deinceps tractarent coram prolibus suis ea, quæ quidem inter se honestè

neſtè fieri, minimè tamen à prolibus vel aliis honeſtè & absque ſcandalo videri poſſunt. Quod autem hic dictum eſt de Conjugibus minùs cautè inter ſe agentibus, à fortiori intelligi debet dictum de Parentibus, qui vel proles ſuas infando ſcelere ad peccata carnis ſolicitant; vel cum aliis extra matrimonium rem habent, prolibus illius rei conſciis: hi profectò ſunt, *qui parvulos Iſraëlis allidunt ad petram*, ſcandali ſcilicet.

Sed quid, ais, de illis Parentibus tenendum, qui omnia diſſimulant (ne dicam approbant) eſto ſciant filium aut filiam amoris vinculo irretitos ſæpiùs convenire temporibus ac locis ſuſpectis &c. &c?

573. ℞. Etiam tales nequaquam abſolvendi ſunt à peccato impietatis; quia ſecundùm dicta *n. 562.* Parentibus incumbit gravis obligatio filios ac filias delinquentes corripiendi, ſcandala impediendi, quod cùm non faciant, eſto revera & poſſent, ac deberent, eorundem peccatorum carnalium reos ſeſe faciunt; nam qui tacet, conſentire videtur. *per Reg. 43. J. in 6.* Idque à fortiori dicendum eſt de illis Parentibus, qui ſub ſpe Matrimonii favorabilis etiam viam ſternunt ad hujusmodi conventicula præſertim nocturna, ubi ſolus cum ſola converſetur: idipſum intelligas velim de aliis Parentibus, qui cæco & nimio amore carnali captivati filiis aut filiabus in juventute tenera omnia permittunt, omnia diſſimulant &c. tales profectò ſibimet flagella cudunt, & quantò fuêre indulgentiores in juventute filiis,

tantò eosdem sibimet rigidiores justô Dei judiciô experiuntur in senectute. Nec mirum; nam propter eandem causam Heli Sacerdotem magnum à Deo severiùs castigatum legimus: de quo S. Chrysostomus *hom. 9. in Epist. ad Timoth.* ait: *Heli propter filios periit; illos quippe, cùm acriùs coërcere debuisset, verbis tantùm levibus monuit: quocirca, dum illis molestus esse severa increpatione recusat, illos, & seipsum unà perdidit. Audite hæc Patres.* Ità Sanctus.

CASUS TERTIUS.

CAjus multorum Liberorum Pater minimam sanè ac postremam filiorum curam gerit: quin potiùs Uxore ac prolibus sinè cibo, sinè vestitu competente relictis quidquid hinc inde facili labore acquirit, eâdem facilitate dilapidat, id unum Uxori dehortanti, & ad Liberorum curam sæpiùs adhortanti respondere solitus: nudus inde egrediar: à meis Parentibus nihil obtinui, sed labore ac industria quæsivi, quô me sustentarem: sequantur exemplum Patris filii, provideant sibimet, quî sustententur; mihi sufficit, eisdem dedisse & esse, & vivere. Uxor Caji è contra quantumvis sollicita, non tamen erat sufficiens prolibus omnibus alendis, quas proin permisit hinc inde vagari, & quærere victum &c. quô factum, ut unus alterve filius necessitate compulsus cœperint hinc inde esculenta clepere; successu temporis in hac arte liberali jam magis practicati, tantum profecêre; ut major natu in flagranti deprehensus, confessus plurima furta, tandem latâ mortis senten-

sententiâ ad altiora fuerit promotus: jámque in supremo gradu sub potestate & arbitrio Carnificis constitutus cœpit in hunc modum fari ad populum in magna copia adstantem spectaculo. Notum sit omnibus, ajabat ille, me solius Parentis mei incuriâ ac negligentiâ ad hunc miserum statum & infamem mortem devolutum, qui, si majorem ùt oportuisset, mei curam habuisset, & ad vitæ sustentationem necessaria procurâsset, nunquam sanè hoc miserum & infame mortis supplicium incurrissem; discant ergo Parentes ex me, quanti referat, prolium curam gerere &c. Jam ad nostrum intentum quæri potest, an Cajus graviter deliquerit negligendo liberorum curam &c.

574. ℞. Minimè dubitandum, quin mortaliter deliquerit. Ratio hujus resolutionis liquet ex dictis *n. 564.* quia ad educationem corporalem prolibus jure naturæ debitam pertinet, ut Parentes prolibus provideant de victu necessario, & vestitu honesto juxta proportionem statûs, ità, ut si secus fecerint, graviter contra pietatem delinquant: frivola autem prorsus fuit excusatio Caji, quòd nudus fuerit ingressus mundum, nihil à Parenribus acceperit &c. frivola, inquam, est; non enim quid Parentes Caji fecerint, sed quid secundùm leges & jus naturæ facere debuissent, attendendum: debuissent autem certè & ipsi suis liberis pro viribus providere de honesta sustentatione naturæ, & vestitu congruo: ergo &c. Faciliùs tamen Mater seu Uxor Caji excusanda est à peccato gravi, quippe quæ, ut Casus fert, non erat sufficiens alendis tot prolibus, licèt

 & hæc

& hæc potuerit peccare graviter, & alienorum peccatorum participem sese reddere, si supponatur scivisse filios furando hinc inde se sustentare &c. & tamen non contradixit, neç ad sectanda meliora charismata admonuit. Ratio horum omnium patet ex dictis *loc. proximè cit.*

Sed quid, ais, si talis Mater solâ suâ industriâ, arte ac labore alat liberos, Patre, etsi potuisset, nihil prorsus contribuente, poteritné à Patre justè prætendere compensationem alimentorum, vel, si is nolit, tacitæ compensationis causâ ea clam subtrahere?

675. ℞. Si talis Mater fuit protestata, quòd nolit gratis alere filios &c. & tamen non obstante tali protestatione Pater nihil contribuit, potest præfatô modô prætendere alimenta, vel expensas factas tacitè compensare; quia revera expensæ incumbebant Parenti; consequenter hic nequit esse rationabiliter invitus, quòd Uxor illas velit subtrahere, quandoquidem propria sponte deberet eas refundere. At verò si nunquam fuit protestata, quòd nolit gratis alere proles, tunc in foro externo præsumeretur liberaliter & gratis id fecisse amore mariti vel prolium, consequenter non ampliùs concederetur compensatio. *L. Nesennius ff. de negotiis gestis.* quemadmodum (teste Sanchezio *de Matr. lib. 9. disp. 5. n. 7.* si Maritus Uxorem alat nondum soluta dote censetur eam gratis voluisse alere. Nihilominus Azorius *tom. 2. lib. 2. c. 5. q. 10.* Tamburinus *lib. 5. c. 3. §. 2. n. 4.* & alii plures Doctores

Doctores probabile putant, quòd talis Mater pro foro conscientiæ adhuc possit compensare alimenta, tametsi ex timore alióve respectu humano nunquam protestata fuerit, modò revera alimenta illa administraverit animô eadem compensandi, neque etiam plus subtrahat, quàm Maritus expendere debuisset: idque probare nituntur per *L. si quis à liberis.* & *L. si Mater ff. de liberis agnoscendis.* Et revera nullam nec Patri, neque etiam prolibus infert injuriam compensando tacitè ea, quæ in eorundem bonum expendit.

Quid si ergo (inquies adhuc) mortuo Patre sola Mater (nullo coexistente Tutore) administret familiam, & alimenta procuret, poterítne tunc à filio prætendere compensationem alimentorum?

℟. Si post obitum Patris pariter bona fuerant divisa parte sua cuivis tam Matri scilicet quàm filio assignata, præsumitur Mater noluisse gratis administrare; propterea namque communiter fieri assolet rationum & liberorum distincta divisio; at verò si bona mansêre indivisa, & Mater nunquam protestata fuit contra alimentationem gratuitò præstandam, in foro externo præsumetur gratis, & ex amore filii fecisse, idque vel maximè, si filius multum laboraverit inadministranda familia, vel re domestica: ideóque ex hac suppositione Mater non permitteretur compensare alimenta. Illud quoque certum esse debet, quòd Mater nequeat tutâ conscientia compensare, vel de portione filii

576.

filii subtrahere æstimationem sui laboris, quem in educatione filii expendit; quia Mater pro filio laborem suum gratis impendere jure præsumitur, immò fortasse jure cogitur, ait rectè Tamburinus *loc. cit. n. 6.* Videantur de his Sporer *ubi suprà n. 54.* Henno *tr. in decalog. disp. 4. q. 5. Resol. 5. & 6. post Concl. 2.* Gobat *in Quinar. tr. 5. c. 28. sect. 2. à n. 16.* Felix Potestas *Exam. Confessar. tom. 1. part. 2. n. 2055.*

§. III.

Corollaria ex dictis inferenda.

577. Colliges ex hactenus dictis primò, Parentes graviter peccare, si liberis suis mala imprecentur v. g. dicendo: diabolus te rapiat: eas in malam crucem: tabescas omnibus membris ac sensibus &c. Quòd si hæc & similia proferant ex vero odio erga filios aut liberos, duplex peccatum grave committunt, unum scilicet contra pietatem, alterum contra charitatem. At verò si similia pronuntient ex subitanea iracundia absque animo ut eveniant &c. sed eo potiùs fine, ut filius per hæc & similia absterreatur, se corrigat &c. solùm venialiter peccant contra virtutem mansuetudinis & pietatis. Ità Laymann *lib. 2. tr. 3. c. 8. n. 8.* eúmque secutus Matthæucci *in Cautela Confess. lib. 2. c. 10. n. 14.* ubi hic sapienter subdit: quia tamen res periculosa est, ne filius audiens Patrem sibi maledicere in faciem, iram & odium contra eundem suum Parentem concipiat, hinc à Confessariis tales absterrendi sunt,

Colliges

578. Colliges 2dò, etiam Parentes rusticanos à Confessariis esse adhortandos & adigendos, ut filios suos vel liberos tempore hyemali saltem curent instrui, sive per se, sive per alios Ludimagistros: certum quippe est ex suprà dictis *n. 562.* Parentibus hanc incumbere obligationem: cui cùm ob labores tempore autumnali vel vernali instantes regulariter non possint satisfacere, saltem hyemali tempore, quô plus otii communiter huic plebi esse solet, id faciant necessum est. Nam teste Apostolo *1. Timoth. 5. qui suorum* (maximè in spiritualibus) *curam non habet, fidem* suô modô *negâsse censetur, & est infideli deterior.* Deploranda sanè in hoc puncto est quorundam Parentum desidia, qui omnem curam ad temporalia tantùm impendentes, spiritualium ità obliviscuntur, ut ne ipsimet quidem sciant, quæ sunt ad salutem assequendum necessaria, multò minùs liberos suos instruant, vel instrui curent. Quocirca oportet Pastores animarum esse vigilantes, quatenus Dei gloriam & animarum sibi concreditarum salutem promoveant, etiam per pœnas & mulctas pecuniarias (ubi ità necessum est) cogendo Parentes, ut filios suos tempore debito mittant ad Catechesin instruendos in principiis fidei Catholicæ &c. prout pluribus in locis non sinè speciali animarum fructu practicari solet.

579. Colliges 3tiò, à fortiori etiam illos Parentes carpendos esse, & reprehendendos à Confessario, qui ut sumptibus parcant, educationem spiritualem suorum liberorum prorsus negligunt,

 non

non advertentes, meliùs se facturos, si virtutibus, & doctrinâ Christianâ benè imbutos curarent promovere ad cœlum, quàm divitiis temporalibus provisos exponere periculo incidendi infernum. Et certè si in tenera ætate non instituantur proles, vix unquam erit spes dirigendi eas modô debitô in viam salutis æternæ; nam juxta effatum Sapientis *Prov. 22. v. 6. Adolescens juxta viam suam* (quam scilicet in juventute apprehendit) *etiam cùm senuerit, non recedet ab ea*: nec mirum; quia ùt benè advertit Sayrus *in Clav. Reg.* puerorum animus se habet ad instar tabulæ rasæ, qui, sicut facilè tempore juventutis teneræ inducitur ad bonum; ità senectutis tempore difficulter retrahitur ab illo. Videatur Matthæucci *loc. prox. cit. n. 13.*

580. Colliges 4tò, ea quæ suprà *n. 564.* de educatione prolium diximus, ità intelligenda, ut Parens secundùm proportionem facultatùm teneatur providere suis prolibus de victu, vestitu &c. juxta morem patriæ, & juxta conditionem statûs; nisi aliunde suppetant; nam si filius aut filia sibimet prospicere possit (honesto scilicet labore vel arte &c.) jus naturæ non ampliùs dictat, ut Pater pro tali filio gerat curam, vel alimenta necessaria procuret &c. Ità Tamburinus *lib. 5. decal. c. 3. §. 1. n. 1.* Babenstuber *tr. 5. disp. 5. art. 2. n. 2.* Bonacina & alii.

581. Colliges 5tò, à Patre postea solvenda esse debita, quæ filius pro alimentorum necessariorum comparatione contraxit, nisi is aliunde habuisset, quô sese honestè potuisset sustentare. Ratio

patet

patet ex dictis; quia Patri incumbit alere filium; idque verum est, tametsi filius esset spurius, vel hæreticus, vel auctoritate Principis aut Reipublicæ proscriptus &c. vel è Monasterio ejectus, quia nec hæresis, neque proscriptio Principis, neque ex Ordine S. ejectio possent tollere obligationem jure naturæ impositam, nisi filius ob insignem erga Parentes proprios ingratitudinem sese reddidisset indignum nomine vel prærogativa filii &c. Dixi etiam, solvenda esse debita *pro alimentis necessariis* à filio contracta &c. Nemo enim facilè obligabit Parentem ad solvenda illa debita in lusus, convivia, comessationes &c. extraordinariè à filio prodigo contracta; nam hæc vel filius debebit ex propriis solvere, vel si non habeat, creditores sibimet debebunt imputare, quòd tot crediderint absque speciali Parentum assecuratione.

582. Colliges denique 5tô, etiam illos Parentes graviter contra jus naturæ delinquere, qui absque justa causa proles recens natas v. g. ex concubitu illicito vel damnato exponunt in locis publicis, v. g. in plateis, in Ecclesiis &c. postea alendas in Orphanotrophiis, vel aliis hospitalibus &c. Ità *communis & certa DD.* sententia apud Sporer *cit. n. 41.* Babenstuber *n. 4.* Tambur. *cit. c. 3. §. 1. n. 4.* Felix Potestas *Exam. Confessar. tom. 1. part. 2. n. 2047.* Præterquam enim, quòd tales obligationi de alimentanda prole sua minimè satisfaciant, insuper prolem ipsam exponunt subin corporis & animæ periculo, vel alios innocentes damnificant saltem indirectè,

dum eos cogunt quodammodo ad faciendas expensas minime debitas. Loquimur autem de illis, qui *absque justa causa exponunt* infantes alendos &c. Nam si hoc faciunt compulsi necessitate declinandi gravem infamiam, vel aliud periculum damni devitandi, probabiliter non peccant; licet, si sint divites, & aliunde habentes media, probabiliùs teneantur ad refundendas expensas hospitali vel Orphanotrophio, prout *part. 3. Theolog. Sacram. Confer. 18. n. 461.* diximus. Videantur de hoc Lessius *de J. & J. l. 2. c. 19. dub. 6. n. 69.* vel Laymann. *l. 3. tr. 3. part. 3. c. 14. n. 4.*

* *

Conferentia vigesima prima.

De Obligatione Superiorum erga Subditos, & vice versa Inferiorum erga Superiores.

SUMMARIUM.

583. Pastores animarum tenentur gregem sibi commissum pascere exemplô conversationis, verbô prædicationis, & fructu orationis.

584. Patres verò spirituales (utì sunt Patrini) in defectu Parentum tenentur instruere filios spirituales in fide, & moribus Christianis &c.

585. Clientes è contra ſuis Paſtoribus & Patribus ſpiritualibus debent amorem, reverentiam, & obedientiam &c.

586. Principes & Magiſtratus ſæculares ſubditis ſuis debent bonum exemplum, eos conſervare in pace, & juſtitiam rectè adminiſtrare. Tutores ſimiliter ſuos pupillos debent educare eorum bona adminiſtrare &c.

587. E contra Pupilli Tutoribus, & Subditi Principibus debent amorem, honorem, obedientiam, & fidelitatem &c.

588. Maritus tenetur Uxorem amare, fidem tori ſervare, debitum reddere, alimentare & gubernare eandem.

589. E contra Uxor præter amorem, tori fidem ac debitum conjugale reddendum, tenetur eidem obedire in iis, quæ ad familiæ gubernationem pertinent, eundémque velut caput familiæ revereri.

590. Dominus tenetur famulum ſuum dirigere charitativè & mercedem ei debitam ſolvere.

591. E contra famulus debet ſuo Hero reverentiam, obedientiam ſeu obſequium, rationabile tamen, & fidelitatem.

592. Magiſtri ac Præceptores, vel Profeſſores debent ſuis diſcipulis amorem, bonum exemplum, correctionem, & doctrinam ſanam.

593. Diſcipuli viciſſim debent ſuis Magîſtris amorem reciprocum, reverentiam, & obedientiam. Denique

594. Quivis tenetur ſuo Benefactori gratitudinem, agnoſcendo ſcilicet beneficium acceptum, pro eodem gratias referendo, & illud pro facultate, loco ac tempore recompenſando &c.

595. Resolvitur Casus I. de quodam rustico, qui suum Parochum insigniter decepit in solutione Decimarum.

596. NeglectusPastoris circa animarum curam commissus, an præbeat sufficientem causam defraudandi Decimas.

597. Abutens beneficientiâ Benefactoris positivè, committit speciale peccatum in Confessione exprimendum.

598. Resolvitur Casus II. de quodam Marito, qui ob distortos Uxoris mores eandem cum prolibus domi reliquit, castra secutus.

599. Fueritne à Confessario obligandus ad mittendum è castris subsidium pro alimentatione Uxoris & prolium.

600. Vel ad eandem denuo recipiendam,casu quo cum prolibus voluisset & ipsa castra sequi.

601. Resolvitur Casus III. cujusdam famuli, qui in odium alterius conservi aliquoties notabiliter damnificavit suum Dominum Postarum Præfectum.

602. Utrum famuli vel ancillæ præter intentionem damnum aliquod suo Domino inferentes, teneantur ad restitutionem.

603. An Dominus famulo ægrotanti justè possit subtrahere mercedem condictam.

604. Animarum Pastoribus graviter incumbit reducere oves errantes modò possibili.

605. In cura animarum negligentes, Sacramenta non administrantes &c. graviter delinquunt.

606. Graviter etiam peccant Principes & Magistratus præficiendo, aut tolerando Reipublicæ Judices indoctos vel desides, vel justitiam non benè administrantes &c.

607. A fortiori ipsimet Judices ignorantes. vel justitiam debitè non administrantes, conscientiam suam inquinant.

608. Maritus Uxorem suam conviciis proscindens, vel tyrannicè tractans, familiæ curam negligens&c. gravis noxæ arguendus est.

609. Nec minoris Uxor, assueta irridere, subsannare, vel ad iracundiam, blasphemias &c. provocare Maritum.

610. Præceptor discipulum suum seducens ad peccandum &c. committit peccatum qualificatum.

§. I.

Præmituntur, & breviter resolvuntur quæsita scitu necessaria ad debitè resolvendos Casus practicos de Obligatione Observantiæ Superioribus à Subditis debitæ &c.

Quæres primò, quæ vel quanta obligatio incumbat Pastoribus animarum, nec non Patribus spiritualibus respectu commissorum suæ curæ, & quæ obligatio è contrario his incumbat respectu illorum.

℞. Primò ad primam partem hujus triplicis quæsiti. Pastores animarum (quo nomine intelliguntur Episcopi, Prælati Ecclesiæ, Parochi, & alii Superiores Religionum) tenentur sub gravi culpa pascere gregem sibi commissum 1. *Exemplô Conversationis*, 2. *Verbô Prædicationis*, & 3. *Fructu Orationis*. Ità Henno noster 583.

tr. in decalog. disp. 4. q. 6. concl. 1. secutus D. Bernardum *lib. de Colloquio Simonis ad JEsum: pasce oves meas. Joan. 21.* Ratio primi, quòd teneantur pascere exemplô conversationis desumitur ex illo *ad Titum 2. In omnibus teipsum præbe exemplum bonorum operum &c.* Unde D. Gregorius *part. 3. curæ pastoral. admonit. 5.* ait: *Scire Prælati debent, quia si perversa unquam perpetrant, tot mortibus digni sunt, quot ad subditos suos perditionis exempla transmittunt &c.* Et certè, si secundùm dicta superiùs *n. 562.* Parentes corporales ex eo, quòd filios mundo carnaliter genuerint, teneantur eisdem bonô exemplô prælucere, quantò ampliùs ad hoc tenebuntur illi, qui ex professo tenentur animas Cœlo gignere &c.

Ratio secundi, quòd teneantur pascere Verbô Prædicationis, est: quia officium Pastoris proprium est, ignorantes docere, erudiendo in doctrina sana, & avertendo à via iniquitatis, seu reducendo oves aberrantes in viam justitiæ; quod aliter fieri non solet, nisi Verbô Prædicationis. Hinc Concil. Trident. *Sess. 5. de Reformat. C. 2.* ait: *Stauit & decrevit S. Synodus, omnes Episcopos, Archi-Episcopos, Primates, & omnes alios Ecclesiarum Prælatos teneri per seipsos, si legitimè impediti non fuerint, ad prædicandum sanctum JEsu Christi Evangelium.*

Ratio autem tertii, quòd Verbô Orationis teneantur sibi concreditos pascere, inde colligitur: quia quivis Sacerdos, utpote constitutus quodammodo velut Mediator secundarius Deum

Deum inter & hominem, tenetur populi ſibi concrediti neceſſitates Deo repræſentare, & pro bonis impetrandis, pro malis verò avertendis ſuppliciter Deum exorare, juxta illud *Apoſtoli Hebr. 5. Omnis Pontifex ex hominibus aſſumptus, pro hominibus conſtituitur in iis, quæ ſunt ad Deum, ut offerat dona & ſacrificia pro peccatis.*

℟. 2dò ad alteram partem quæſiti: Patres ſpirituales (quô nomine veniunt Patrini parvulos è fonte Baptiſmatis levantes, vel in Confirmatione tenentes) in defectum propriorum Parentum carnalium tenentur ſub gravi peccato inſtruere filios ſpirituales in fide, Religione, virtutibus & moribus Chriſtianis. Ità *Omnes.* Patet hoc ex ipſo officio & munere Patrinis proprio, quòd eſt, in defectu Parentum carnalium agere curam ſuorum clientum, & eosdem ad honeſtatem morum, & ſemitam vitæ æternæ inducere, prout ex profeſſo diximus *part. 1. Theol. Sacram. Confer. 7. ubi de Baptiſmo n. 75.* Hac de re cauſa S. Auguſtinus *ſerm. 215. de tempore* de Patrinis ait: *Filios, quos in Baptiſmo excepiſtis, ſcitote vos fidei juſſores pro ipſis apud Deum extitiſſe, & ideo tam illos, qui de vobis nati ſunt, quàm illos, quos de fonte excepiſtis, ſemper caſtigate, & corrigite, ut caſtè, juſtè, & ſobriè vivant.* 584.

℟. jam ad 3tiam partem ejusdem quæſiti. Omnes fideles ſuis reſpectivè Paſtoribus, ſicut & filii ſpirituales Patrinis debent 1. Amorem reciprocum, 2. Reverentiam, & 3. Obedientiam obligationi Paſtorum, & Patrinorum proportionatam. Ità rurſus Henno *ex communis DD.* 585.

De

De amore liquida res est: si enim quisque teneatur diligere proximum suum, quantò magis Pastoribus & Patribus spiritualibus debebitur amor reciprocus pro tanta charitate, & sollicitudine &c. De Obedientia constat ex illo *ad Hebr. 13. Obedite præpositis vestris, & subjacete eis: ipsi enim pervigilant, quasi rationem pro animabus vestris reddituri.* De Reverentia debita similiter loquitur Apostolus *1. Timoth. 5. Qui benè præsunt Presbyteri, duplici honore digni habenter.* Ultra hæc tria insuper à Parochianis debetur *subsidium* suis Parochis, vel Pastoribus animarum, id est, decima pars fructuum &c.&c. prout nedum ex Veteri Lege seu Jure Divino *Gen. 14. & 28. Exod. 22. Levit. 27. Num. 28.* sed ex Nova Lege, & Jure Canonico habetur, *cap. ex transmissa. 23. de Decimis*, ubi dicitur: *fidelis homo de omnibus quæ licitè potest acquirere, decimas erogare tenetur.* De hoc videri potest la Croix *lib. 4. n. 1361. & seqq.*

Quæres 2dò, quidnam alii quasi Parentes temporales, scilicet Principes, Magistratus sæculares, & Tutores &c. debeant suis subditis, & quid hi vicissim illis?

586. ℞. ad primam partem hujus quæsiti, Principes & Magistratus sæculares tenentur subditis suis 1. dare bonum exemplum, 2. eosdem conservare, & 3. justitiam eisdem rectè administrare. Tutores verò 4. debent suis pupillis bonorum temporalium administrationem, nec non educationem tum corporalem, tum spiritualem etiam. Ità rursus Henno noster *q. 7. concl. 1.*

&

& 2. & alii DD. communiter quoad rem ipſam. Ratio primi eſt: quia Principes & Magiſtratus ſunt aliis dati in exemplum, juxta illud *Pſal. 2. Et nunc Reges intelligite, erudimini, qui judicatis terram, ſervite Domino in timore &c.* Hinc communi proverbio dicitur: *Regis ad exemplum totus componitur orbis*: videant ergo Principes & Magiſtratus (ait rectè Henno *cit. concl. 1.*) quot peccatis ſe, ſuôsque exponunt, ſi eorum vita ſit ſcandaloſa. Ratio ſecundi ſimiliter colligitur ex officio & munere proprio Principum; quippe qui præficiuntur populo, non ſolùm ut ipſi præſint, ſed ut proſint: Eorunden igitur conſtituta, mandata & leges eò debent dirigi, ut tranquillitas, pax, & bonum publicum conſervetur, ſubdititque in ſua poſſeſſione pacificè relinquantur &c. Ratio tertii colligitur ex modò dictis, niſi enim à Principe aut Republica juſtitia debitè adminiſtretur, non poterit Respublica diu conſervari in pace. Unde *Sap. 1.* dicitur: *diligite juſtitiam, qui judicatis terram &c.* Ratio denique quarti eſt: quia Tutores ſubſtituuntur pupillis locô Parentum: ergo tenentur reſpectu eorum agere curam paternam: atqui ad hanc curam ſpectat munus providendi nedum de bonis temporalibus, ſed & de ſpiritualibus &c. &c.

℞. jam ad alteram partem ejuſdem quæſiti. 587. Pupilli Tutoribus ſuis debent amorem, honorem, & obedientiam: idipſum ſubditi debent ſuis Principibus ac Magiſtratibus. Ratio patet: ſi enim ſecundùm dicta filii Parentibus debeant amorem, honorem, ac reverentiam,

quidni & pupilli Tutoribus, & subditi Principibus ac Magistratibus idipsum debeant, cùm & hi quasi Parentum vices gerant respectu illorum. Insuper autem sub gravi culpa subditi tenentur ad fidelitatem suis Principibus servandam in tantum, ut nihil contra eosdem, nihil contra Patriam, aut bonum publicum moliantur &c. æquitas enim postulat, ut, quemadmodum Princeps & Magistratus tenentur tueri jura boni publici, ac subditorum; & nihil contrarium permittere, ità vicissim jure correlativo subditi maneant suo Principi ac Magistratui fideles, quamdiu is nil prætendit, quod vel Juri Divino, bonis moribus, vel æquitati repugnat.

Quæres 3tiò, quidnam Maritus Uxori debeat, & quidnam vice versa Uxor teneatur præstare Marito?

588. ℞. ad prius quæsitum. Maritus tenetur Uxorem 1. amare, 2. fidem ei servare, & debitum reddere. 3. præstare alimenta, & 4. debitè eandem gubernare. Ità *communiter DD.* Sporer *ubi suprà n. 67.* Babenstuber *tr. 5. disp. 5. art. 3. n. 12.* Ratio primi est: quia Uxor censetur quasi unum cum Marito; sunt enim, ùt Scriptura loquitur, *duo in carne una*: ergo sicut vir tenetur diligere seipsum & proximum suum, ità & uxorem velut fortiori vinculo sibi conjunctam; unde Apostolus *ad Coloss. 3.* ait: *Viri diligite uxores vestras &c.* amore scilicet ordinato &c. Ratio secundi est: quia hoc postulat tum bonum prolis, tum etiam bonum fidei in ipso contractu matrimoniali substantiali-

ter

ter involutum, vi cujus Conjuges ſibi invicem, & non alteri, tradunt poteſtatem mutuam in corpora ad uſum conjugii, & propagationem generis humani: quemadmodum proin uxor ſecundùm dicenda tenetur reddere debitum viro, rationabiliter & juſtè petenti,ità viciſſim vir uxori, velut ex profeſſo ſuſiùs declaravimus *part. 3. Theol. Sacram. Confer. 16. n. 385.* Ratio tertii eſt: quia juxta effatum Apoſtoli *ad Epheſ. 5.* Viri debent ità diligere Uxores ſuas ùt corpora ſua: corpus autem ſuum quisque tenetur alimentare, ergo &c. Accedit expreſſa Conſtitutio Juris *L. ſi cùm dotem §. 2. ſin autem ff. ſoluto Matrim.* Nomine verò alimentorum intelligitur victus, veſtitus, lectus, habitatio, & alia ad vitam neceſſaria juxta perſonæ conditionem & qualitatem, prout fuſiùs declarat Gobat *Theolog. Jurid. Moral. c. 28. ſect. 1. n. 2.* Azorius *part. 2. lib. 2. c. 2. q. 2. & 19.* aliique plures. Ratio quarti eſt: quia Superiori incumbit gubernare ſuos inferiores: Vir autem eſt Superior, & Caput nedum Uxoris, ſed & totius familiæ ſuæ: ergo tenetur Uxorem gubernare, & ubi opus fuerit, corripere & caſtigare verbis, vel ſi hæc non ſufficiant, omninò verberibus, moderatè tamen, & non tyrannicè, aut ſinè ratione ex mero paſſionis impetu. Videatur de hoc Gobat *l. cit.* vel *in Theol. experim. tr. 10. n. 769. & ſeqq.*

℟. ad poſterius quæſitum vel membrum ejusdem quæſiti. Uxor viciſſim tenetur virum amare. 2. fidem ſervare, ac debitum reddere. 589.

3. obedire in iis, quæ ad familiæ gubernationem pertinent &c. 4. insuper tenetur eundem suô modô revereri velut Caput, ac Superiorem suum. Ità *communiter DD.*

Ratio primi & 2di patet ex dictis numerô præcedenti: est enim virum inter & mulierem quantum ad amorem & fidem conjugalem, obligationémque debiti conjugalis utrobique par ratio. Ratio autem tertii & quarti ex eo facilè suadetur, quòd vir sit caput mulieris, & huic incumbat obligatio sustentandi ac gubernandi familiam: atqui recta ratio dictat, capiti à reliquis membris deberi subjectionem, & obedientiam, ac reverentiam; unde & *1. Petr.3.* Claviger Christi ait: *Mulieres subditi sint viris suis.* Hinc fit, ut mulier graviter delinquere possit, si nolit sequi jussa Mariti, aut eô invitô gubernacula domûs sibi arroget, nisi vir esset prodigus, aut nimis incurius, vel certè minùs intelligens ea, quæ ad gubernandam familiam sunt necessaria &c. Videatur de hoc Filliucius *tr. 28. n. 144. & seqq.* Henno *cit. q. 8. concl. 2.* Gobat *prox. cit. tr. 10. n. 780. & seqq.*

Quæres 4tò, quidnam Dominus famulo debeat, & è contra famulus Domino &c.?

590. ℞. ad prius membrum hujus quæsiti. Dominus obligatur famulum suum instruere & dirigere charitativè, quamdiu sibi à servitiis manet, & 2. mercedem ei debitam solvere. Ità *communis & certa DD. sententia.* Ratio prioris est: quia Dominus est caput famuli: capiti verò incumbit dirigere, & ubi opus est, etiam corrigere

rigere reliqua membra: unde Apostolus *1. Timoth. 5.* ait: *Si quis autem suorum, & maximè domesticorum* (quos inter reputantur famuli) *curam non habet, fidem negavit, & est infideli deterior.* Quemadmodum verò erga omnes oportet habere charitatem communem, ità à fortiori erga domesticos ceu famulos oportet habere charitatem singularem, consequenter charitativè eos, & non tyrannicè corripere &c. Cæterùm quòd justam mercedem & salarium iisdemmet teneantur solvere, & quidem sub gravi obligatione, suadet justitia & æquitas naturalis: unde defraudatio talis mercedis inter peccata in cœlum clamantia recensetur.

591. ℞. jam ad posterius membrum ejusdem quæsiti. Famuli debent suis Dominis 1. reverentiam, 2. obedientiam, seu obsequium rationabile, 3. fidelitatem. Ità Henno & alii plures. Ratio primi est: quia famuli sunt inferiores Dominis: inferior autem debet reverentiam Superiori secundùm dicta; unde Doctor Gentium *1. Timoth. 6.* ait: *Famuli Dominos suos omni honore dignos arbitrentur;* quòd cùm non faciant ii, qui suos heros irrident, traducunt, cavillantur &c. sanè noscuntur peccare nedum peccato v. g. detractionis, sed & irreverentiæ Dominis debitæ. Ratio 2di inde colligitur: quia famuli eo fine conducuntur à Dominis, ùt suam ipsis operam navent pro viribus, quod & Apostolus *ad Ephes. 6.* inculcat, dicens: *Servi obedite Dominis carnalibus.* Et Princeps Apostolici agminis *1. Petr. 2. servi,* ait, *subditis estote in*

omni timore Dominis, non tantùm bonis & modestis, sed etiam dyscolis &c. quod tamen intelligendum est: nisi aliquid illicitum seu moraliter aut physicè impossibile præcipiant: quidquid enim sinè peccato fieri nequit, moraliter impossibile censetur; *ad impossibile autem nemo potest obligari, Reg. 6. J. in 6.* Unde Innocentius XI. jure jure merito damnavit sequentem *n. 51.* propositionem: *Famulus, qui submissis humeris scienter adjuvat herum suum ascendere per fenestras ad stuprandam Virginem - - non peccat mortaliter, si id faciat metu notabilis detrimenti &c.* Propteréaque diximus, quòd famulus Hero debeat *rationabile obsequium*, quale non est illud, quod est offensivum Dei, & peccaminosum. Ratio 3tii patet ex modò dictis: quisquis enim famulum conducit; censetur velle servum fidelem, & infideles semel deprehensi tam facilè non ampliùs conducuntur à quovis alio, prout experientia docet: hac de causa Apostolus *ad Titum 2.* adhortatur famulos, ut suis Dominis serviant *non fraudantes, sed in omnibus fidem bonam ostendentes.*

Quæres 5tò, quidnam Magistri & Præceptores suis discipulis debeant, & quidnam discipuli Magistris?

592. ℞. Magistri ac Præceptores, utpote ad instar Parentum suô modô se habentes, debent discipulis suis. 1. Amorem, 2. Exemplum, 3. Correctionem, & 4. Doctrinam sanam. Ità in re Navarrus, Filliucius *tr. 28. n. 152. & alii DD.* Ratio primi & secundi liquet ex dictis à paritate desumpta à Parentibus. Ratio tertii similiter: nam

nam Parentes filios ſuos Magiſtris vel Præceptoribus tradentes præſumuntur eosdem committere eorum diſciplinæ & correctioni, quatenus in bonis moribus educentur: profectò ſi hoc non faciant (prout ſubinde nimio filiorum amore excœcati nonnulli reperiuntur) cum tempore habebunt liberos minùs diſciplinatos &c. Ratio quarti ſimiliter liquet; etenim Præceptores ac Magiſtri eo fine inſtituuntur tum publica, tum privata etiam auctoritate Parentum, in ordine ad erudiendos liberos in doctrina ſana morum & litterarum. Ex quo R. P. Babenſtuber rectè infert, Magiſtris & Præceptoribus, vel Profeſſoribus incumbere 1. ut ipſi benè ſtudendo ſatagant ſeſe perficere ad erudiendos alios juxta qualitatem ſuæ Profeſſuræ, ut ſtudeant eisdem tradere dogmata certa, aut veriſimiliora, non autem falſa, vel bonis moribus, Regulis fidei &c. adverſantia, 3. ut inſuper pro poſſibili conentur promovere eorum profectum in litteris, 4. ut alios pravis moribus imbutos arceant à ſuis ſcholis pro poſſibili, & 5. denique, ut Inſignia Doctoratûs non idenegent dignis, nec conferant indignis &c. Videatur Babenſtuber *tr. 5. diſp. 5. art. 3. n. 18.*

℟. jam ad alteram partem ejusdem quæſiti. 593. Diſcipuli reciprocè tenentur ſuis Magiſtris, Præceptoribus & Profeſſoribus exhibere 1. amorem & reverentiam ob Superioritatem, & curam ac laborem eorundem, ùt liquet ex hactenus dictis, 2. obedientiam, dum erudiuntur ab iisdem in bonis moribus, & artibus liberalibus;

 hoc

hoc enim importat obligatio reciproca discipulorum ad Magistros, qui planè frustra obligarentur ad eos erudiendos, vel imbuendos bonis moribus, nisi discipuli pariter obligarentur ad sectanda monita & dogmata Magistrorum. Possunt igitur graviter delinquere discipuli & Studiosi 1. Si vel non diligenter studeant, sed potiùs odio, lusu, compotationibus, aliisvé ineptiis contra voluntatem Majorum suorum tempus inutiliter consumant, 2. si pecunias à Parentibus oblatas expendant contra voluntatem Magistrorum, quorum curæ commissi fuêre. Videatur Doctor *proximè cit. n. 19.*

Quæres 6tò, ad quid unusquisque teneatur Benefactoribus suis?

594. ℟. Unusquisque tenetur suo Benefactori rependere debitum gratitudinis, quod tribus modis fieri potest ac debet. 1. agnoscendo beneficium acceptum, 2. pro eodem agendo gratias, illud compensando pro facultate, tempore & loco; hoc enim virtus gratitudinis postulat, prout nedum D. Thomas *2. 2. q. 106. a. 1.* sed etiam Seneca lumine fidei destitutus solo rationis naturalis ductu agnovit & docuit *lib. 1. de beneficiis c. 6.* Videatur Sporer *tr. 3. c. 5. n. 77.*

§. II.

Proponuntur, & breviter resolvuntur Casus practici de Obligatione Majorum ac Superiorum erga Inferiores, ac vicissim.

CASUS

CASUS PRIMUS.

Titius Rusticus inter alia fatebatur ingenuè, quòd suum Dominum Parochum insigniter defraudaverit numerando decimarum manipulos, dum aliquos fraudulenter subtraxit, alios pondere minores, aut certè de sorte infima in agris reperta præbuit &c. hunc cùm Confessarius nonnihil redarguit, dicendo: an ergo non sciret suam obligationem, quòd scilicet decimæ tam divino, quàm humano Jure utriusque Testamenti paginis confirmato deberentur? Titius illico reposuit: Scio equidem meam obligationem, verùm scio insuper, nec Parochum nostrum suæ obligationi satisfacere; rarò enim concionatur: rariùs adhuc catechizat liberos nostros: insuper quantumvis ditissimus, rerum simul tenacissimus est: vix unquam videtur pauperibus præbere eleemosynam, & his de causis ego aliunde non adeò abundans bonis existimavi, me non adeò malè facturum, vel offensurum Deum decipiendo Parochum: faciat ipse priùs, quod suum est, & tunc ego, quod mihi incumbit, præstabo fideliter. Jam ad hanc speciem facti pro nostra eruditione disquirere oportet. 1. An vel qualiter R. D. Parochus peccet raró prædicando Verbum Dei, & rariùs adhuc catechizando juventutem sibi concreditam? 2. An vel quomodo Titius defraudando, & modô præfatô decipiendo suum Parochum peccaverit? &c.

℞. ad quæsitum. Si R. D. Parochus non nisi admodum raró in propria persona Verbum DEI proponat ovibus sibi concreditis, neque id faciat per alium à se substitutum (quod pro-

595.

cul dubio gravibus & rationabilibus de causis posset facere absque omni peccato) si insuper rariùs adhuc juventutem sibi concreditam catechizet, probabiliùs graviter delinquit, nec satisfacit suæ obligationi. Ità *Omnes.* Ratio est: quia animarum salus æterna, & Dei gloria ferè unicè dependet ab instructione juventutis, & propositione Verbi divini, prout experientia multiplex docuit, & hac de causa nedum jure communi Concilii Trident. *Sess. 24. c. 4. de Reform.* sed & juribus municipalibus in singulis fermè Diœcesibus cautum est sub gravibus pœnis, etiam privationis beneficii &c. ut Domini Parochi quà catechizando, quà concionando etiam seu è pulpito dicendo populum sibi concreditum erudiant seu pascant verbô Dei. Unde P. Henno *tr. in decalog. disp. 4. q. 6. Resol. 2. & 3. post concl. 1.* ait: *Peccati lethalis reos esse illos, qui Catechismum negligunt* (notabiliter scilicet) *item illos, qui rarò concionantur, ubi vitia redarguant, virtutes extollant &c. immò verò etiam illos, qui prædicando in altis ambulant, quærentes conceptus sublimes, & ea, quæ sunt ad captum populi negligentes: sic enim concionari* (inquit ipse) *& non concionari, perinde est, ità, ut verificetur illud Thren. 4. Parvuli petierunt panem, & non erat, qui frangeret eis.* Videatur Barbosa de Officio Parochi *c. 14. n. 9.* la Croix *lib. 3. part. 1. à n. 764.*

596. ℞. ad posterius quæsitum. Licèt certum & exploratum sit, decimas integrè & sinè diminutione solvendas esse *per cap. Commissum cap. Tua*

nobis, & alia multa *de Decimis*, proptereáque notabiliter defraudantes præter peccatum injuſtitiæ cum onere reſtitutionis, & peccatum ſacrilegii, per ſe loquendo incurrant ſententiam excommunicationis, juxta communiſſimam, & certam ſententiam DD. videndam apud Leſſium *lib. 2. de J. & J. c. 39. dubit. 3. n. 16.* Barboſam *de Offic. & poteſt. Parochi part. 3. c. 28. n. 16.* Si tamen negligentia Parochi in catechizando & concionando revera fuit gravis, non video, cur Titius gravis peccati foret condemnandus (præſertim cùm aliunde conſtet, gravitatem peccati formalis petendam eſſe ex prudenti dictamine practico conſcientiæ ipſius pœnitentis) cùm enim beneficium detur propter officium, ità, ut ex parte Paſtoris & ovium ſit quoddam quaſi pactum mutuum juſtitiæ commutativæ; non video profectò, cur ſubditus advertens revera gravem defectum & negligentiam ſui Paſtoris in officio & cura animarum, non poſſet ſe tutò reſolvere, quòd nec ipſe teneatur in his circumſtantiis ad fidelem decimarum ſolutionem; qui enim non facit, quod debet, æquum eſt, ut non recipiat, quod oportet. *Arg. l. ſi ea. Cod. de Cod. inſert.* Verùm cùm amor proprius ſoleat eſſe cœcus, atque intereſſatus, & communis plebs communiter ſoleat eſſe promptior ad ſiniſtrè, quàm juſtè judicandum: cùm inſuper non ſemper conſtet de cauſis legitimè excuſantibus v. g. infirmitate &c.; hinc facilè contingere poteſt, ut talis ſubditus erret, & ſiniſtrè atque injuſtè ſuum D. Parochum defraudet.

Quare

Quare censeo, in praxi equidem posse dissimulari severiorem increpationem talis pœnitentis, vel obligationem compensandi decimas defraudatas; nihilominus talem seriò & blandè dehortandum esse ab hujusmodi fraudibus: neque etiam ovium est dijudicare, sed sequi Pastorem, qui, si à parte rei prudentûm judicio graviter negligens, & culpabilis inveniatur, poterit deferri ad suum Reverendissimum Ordinarium.

Sed quomodo, ais, deliquisse censendus est subditus ille, qui noverat suum Reverendissimum D. Parochum erga pauperes liberalissimum, pauperum Patrem propterea dictum, omnibus se petentibus ex quadam pixide argentea sat liberaliter tribuere, proptereáque ab eodem eleemosynam petiit, pixidémque argenteam è manibus elargientis subitò eripuit, cum eadem aufugiens?

597. ℟. Salvo meliori judicio: talis mihi videtur graviter deliquisse nedum contra justitiam, utpote iniquè rapiendo è manibus optimi Pastoris rem gravem & magni pretii, sed & specialiter contra reverentiam & gratitudinem Benefactori debitam. Ratio est: quia beneficium sibi præstitum non solùm non agnovit, sed potiùs benefica liberalitate optimi sui Pastoris positivè abusus fuit ad rapinam, non sinè permagna irreverentia, proprio suo Pastori inferendam. Hinc P. Sporer *proximè cit. n. 79.* sapienter ait: ingratitudo per commissionem, scilicet retribuendo mala pro bonis (uti fecit hic lurco) plerumque peccatum mortale est: quia ordi-

ordinariè malitiam & internum contemptum admixtum habet: unde sunt tot in hoc vitium invectivæ S. Scripturæ, SS. PP. ac sapientum Ethnicorum. Et specialiter in gravibus injuriis Benefactori illatis semper explicanda erit circumstantia ingratitudinis utpote speciem mutans. Cæterùm sicut in aliis, ità & hic excusat imperfectio actûs, & levitas materiæ. Ita Sporer *l. cit.* referens pro eadem opinione Tannerum *tom. 3. disp. 6. q. 1. dub. 3. à n. 38.*

CASUS SECUNDUS.

SEmpronius sortitus fuit (cœco amore mulieris, ut plerumque fieri solet, Paranymphum agente) Uxorem pessimam, cui cùm aliquot annis in continuo mœrore & animi afflictione ob distortos mores & continuas rixas &c. cohabitâsset, aliquot etiam prolibus etiamnum viventibus inde susceptis, tandem statuit miseram hanc servitutem (habebatur enim ab illa velut mancipium) commutare liberiori aurâ: unde nomen suum militiæ dedit: quia tamen vir cæteroquin sincerus non sinè compassione proles suas abituriens ad castra in manibus suæ Erinnyis reliquit, & ab hac etiamnum absens continuò sollicitatur, ut vel castris desertis domum revertatur, vel subsidium pro se ac prolibus relictis subministret è castris; hinc sciscitatur è Confessario 1. an teneatur redire ad uxorem & liberos? 2. item an remanens in castris teneatur de tenui suo marsupio aliquid transmittere suæ Uxori ac prolibus? Quid sciscitanti respondebit Confessarius?

℞. ad

598. ℞. ad primùm, si Sempronius rationabiliter credat se Uxori non posse cohabitare sinè gravibus rixis, & continuo animi mœrore ob distortos ipsius mores &c. non tenetur reverti ad illam. Ratio est: quia inter reliquas divortii justi causas etiam hæc est non minima, *si pars innocens nequeat alteri cohabitare absque periculo animæ, & grandium peccatorum.* Ità expresse tenet Castropalao *de Sponsal. & Matrim. disp. 3. pu. 6. §. 9. n. 1.* Valentia *tom. 4. disp. 10. q. 4. p. 2. vers. 7.* Laymann *lib. 4. tr. 10. part. 3. c. 7. n. 16.* aliique plures, quos citat & sequitur Gobat *in Quin. tr. 5. c. 33. sect. 2. n. 42.* item *sect. 3. n. 69.* Ratio est: quia nullus prudentûm præsumi potest ac debet, voluisse se adstringere ad cohabitandum alteri parti nocenti, tametsi absque continuo quasi periculo peccandi cohabitare eidem non posset. Unde S. Augustinus *cap. idololatria. 28. q. 1.* ait: *quod propter illicitas concupiscentias non tantùm, quæ in stupris committuntur, sed omninò quaslibet, quæ animam corpore malè utentem à lege Dei aberrare faciunt, & perniciosè, turpitérque corrumpunt, possit sinè crimine & Vir Uxorem dimittere, & Uxor Virum.* Quocirca tamen supponendum est, quòd Vir sit innocens, vel certè non iisdem moribus distortis, vel aliis sceleribus causam dederit Uxori ad rixas, iracundias &c. secus enim delicta quodammodo compensarentur; quemadmodum si Maritus post adulterium ab Uxore commissum, & ipse eodem crimine sese polluat, nequit ampliùs prætendere divortium, eò quòd

in

in tali casu delicta compensentur, prout cum Clar. P. Schmier, Sanchez, Schmalzgrueber, & aliis pluribus diximus *part. 3. Theol. Sacram. Confer. 15. n. 383.*

℞. ad alterum quæsitum. Sempronius tenetur (si tamen possit) aliquid è castris submittere pro sustentatione prolium, non tamen pro sustentatione uxoris. Ratio prioris liquet ex dictis *priori Confer. n. 564.* quia elapso triennio Patri jure naturali incumbit alimenta administrare prolibus, prout etiam statuitur *L. si quis à liberis ff. de cognos. & alend. lib.* & cùm proles prorsus sint innocentes, planè non est, cur iisdem alimenta jure naturæ ac civili debita possit subtrahere. Ratio autem posterioris hæc est: quia Vir non tenetur alimentare uxorem, nisi hæc faciat, quod debet, *arg. l. si ea Cod. de condit. insert.* atqui Uxor Sempronii non fecit, quod debuit, prout patebit consideranti obligationes Uxoris erga Maritum mox suprà *n. 589.* recensitas: ergo &c. Nec propterea potest esse rationabiliter invita; nam *damnum, quod quis suâ culpâ sentit, sibi debet, non aliis imputare, per Reg. 86. J. in 6to.* Ex quo liquet, Sempronium prorsus fore deobligandum ab onere aliquid è castris mittendi Uxori, casu quo proles morerentur. 599.

Sed quid, ais, si hæc Uxor velit cum Viro suo, ac prolibus castra sequi, tenebitúrne Vir eandem recipere?

℞. Non tenetur recipere, nisi emendatam vel promittentem, quòd seriò sese velit emendare, ac 600.

dein-

deinceps pacificè, submissè &c. cohabitare Marito &c. quod si opere ipso observare, simúlque Maritum unà cum prolibus sequi vellet, utique non posset Sempronius eandem repudiare. Ratio hujus jam fuit data *part. 3. Theol. Sacram. Confer. 15. n. 369.* quia sola fornicatio vel adulterium ab altero conjuge commissum dat causam justam perpetui divortii, reliquæ verò causæ, utputa sævitia Mariti, vel Uxoris, &c. periculum infectionis ex morbo contagioso &c. solùm præbent causam se seperandi ad tempus, quamdiu scilicet durat hujusmodi causa: ergo si Uxor revera se emendaverit, tenebitur Vir eandem recipere, si tamen à suis Ducibus vel Officialibus permittatur; de quo valdè dubito, nisi hi, antequam eundem receperunt, sciverint esse conjugatum. E contra tamen putarem, quòd talis Uxor non posset obligari ad sequenda castra cum Viro, casu quo ab hoc peteretur; quia si Vir post contractum matrimonium evadat vagabundus, Uxor deobligatur ab honore cohabitandi, nisi hoc ipsum ante vel in contractu matrimonii adpromiserit, prout habet Communis DD. apud Busenbaum & alios; de quo videri potest Sanchez *lib. 1. de Sponsal. & Matr. disp. 40. n. 6.*

CASUS TERTIUS.

Cajus famulus à servitiis cujusdam Præfecti Postarum existens, odii ac invidiæ livore erga alium quendam conservum concepto, statuit eundem Domino suo reddere exosum eo fine, ut à servitiis omninò dimitteretur: hac de causa dum prævidit alterum

juxta

juxta ordinem seu turnum cursurum &c. equo clavum eduxit, móxque eundem in transversum nonnihil intrusit in ungulam ità, ut equus vel parùm currendo naturali impetu sibimet eundem amplius intruderet usque ad carnem vivam, indéque rediret claudicans: id quod opere ipso aliquoties contigit non sinè permagno Domini Præfecti Postarum detrimento: Præfecto huic, ut Vir erat valde discretus, & magni ingenii, res tandem nonnihil suspecta videbatur, nec poterat capere, cur huic soli, & non aliis servis id accideret, ut scilicet cum equo claudicante semper rediret ad propria? quam ob rem secretò accuratiùs jussit invigilari, quî res cum equis, priusquam excurrerent, ageretur, nec multò post deprehendit Cajum, clavum modô mox dicto insigentem in ungulam equi. Jam pro praxi ad nostram eruditionem dubitari potest quomodo Cajus in hoc facto peccaverit?

℟. Cajum certò certiùs in hoc facto peccâsse 601. mortaliter toties quoties, idque nedum peccato invidiæ erga conservum, cujus fortunam supportare non potuerat, sed etiam injustitiæ & infidelitatis erga suum Dominum, Præfectum scilicet Postarum. Ratio hujus resolutionis patebit consideranti ea, quæ *n. 591.* diximus: quia famulus ex justitia commutativa tenetur suo Domino præstare servitium, & quidem *fideliter*, laborando in ordine ad avertenda damna, & procurandum bonum ipsius &c. atqui Cajus hoc non fecit, quin potiùs positivè studuit damnificare tum conservum, tum etiam Dominum suum: ergo &c. Et licèt hoc fortassis non fecerit ex directa intentione nocendi,

vel damnificandi Dominum suum, sed potius conservum, convincitur tamen saltem indirectè voluisse damnificare Dominum; quandoquidem non potuit non prævidere, immò experientia jam pridem didicit, hoc suum attentatum nunquam non vergere in grave detrimentum sui Heri: consequenter in omni foro condemnari potest ac debet ad compensanda pro viribus & facultatibus damna tum Domino suo, tum etiam alteri conservo illata, veluti constare potest ac debet ex iis, quæ *de Restitut. Confer. 4. n. 94.* fusiùs diximus cum *communi DD.*

Sed quid ais, si, famulus, vel ancilla Dominum suum præter intentionem damnificet, v. g. aliquid negligendo, aut frangendo &c. tenebitúrne in conscientia illud recompensare, vel certè sustinere, si subtracta sibi mercede Dominus ipse sibi velit resarcire hujusmodi damnum?

602. ℟. Si damnificent Dominum præter omnem intentionem etiam indirectam, ideoque sine culpa theologica; tunc per se loquendo (præcisa scilicet speciali conventione vel pacto &c.) in foro conscientiæ non tenentur damnum illud resarcire, neque pati, ut subtracta mercede Dominus sibimet illud resarciat, aut compenset. Ratio hujus peti debet ex dictis *de Restitut. l. cit. n. 95.* ad hoc enim ut quis ex delicto injustæ damnificationis coram Deo teneatur ad restitutionem, vel compensationem damni, necessum est, ut in conscientia & coram Deo commiserit culpam theologicam, & gravem quidem, ubi materia resarcienda gravis est, prout habet

het communis persuasio Doctorum, Lessii *lib. 2. de J. & J. c. 7. dubit. 6.* Laymanni *l. 3. tr. 3. part. 1. c. 6. n. 2.* Sporer *tr. 4. in decal. n. 191.* ergo si famulus vel famula in conscientia nullam, vel certè non gravem culpam theologicam commisêre, reverà in conscientia & coram Deo non tenentur ad compensationem damni. Verùm si culpam civilem vel politicam etiam levem commisisse supponatur, in foro civili datur Domino actio ex *l. Aquilia. de damno dato*, possúntque per Judicem compelli ad integram resarcitionem, prout videre licet in *ff. & instit. ad l. Aquiliam.* De quo fusiùs Molina *disp. 697.* Laymann *loc. cit.*

Sed quid, si famulus ob infirmitatem non ampliùs possit sua præstare servitia, poteritnè eidem justè subtrahi merces?

℞. cum Filliucio *tr. 28. n. 84.* & Babenstuber. *tr. 5. disp. 5. att. 3. n. 17.* affirmativè. Ratio est: quia Dominus mercedem non condixit vel promisit, nisi pro servitiis à famulo vel ancilla præstandis: ergo si famulus ob ægritudinem servitia sua non præstet, esto etiam sinè culpa, non tenetur Dominus eidem solvere mercedem, sed juste subtrahit saltem pro eo tempore, quo non servit; & hanc esse communem ac receptam DD. sententiam, ait Filliucius *loc. cit.* quam multiplici praxi videmus confirmatam, præsertim circa opifices & operarios, qui, si quacunque demum de causa vel per mediam diem duntaxat non laborent, merces huic tempori correspondens à Dominis subtrahi solet. Nec refert, quòd *cap. 1. de Cleric. ægrot.* habeatur, quòd

603.

Clericus ægrotans stante & non obstante ægritudine sua non debeat impediri à percipiendis in Ecclesia consuetis, scilicet distributionibus beneficii &c. hoc enim Pontifex observari jussit eo fine, ne alii hôc (subtractionis scilicet) exemplo à Ministerio Ecclesiastico absterrerentur: hæc autem ratio vel constitutio non pugnat pro famulo ægrotante &c. licet omninò conveniens sit pietati & charitati christianæ, ut hujuscemodi famulo vel ancillæ ægritudine jam satis afflictæ non addatur ampliùs afflictio subtractione salarii.

§. III.

Corollaria ex dictis inferenda.

604. Colliges ex hactenus dictis primò, animarum Pastoribus sub districtu Judicii Divini incumbere, ut si quos fortè ex suo grege noverint hæresi infectos, vel aliis criminibus scandalosis, ut puta blasphemiis, concubinatui, usuris &c. assuetos, studeant pro possibili, scilicet opportunè importunè, obsecrando, admonendo, exhortando, increpando, minitando &c. eos reducere ad meliorem vitam; hoc enim amor erga Christum Pastorem omnium Pastorum, hoc animarum salus, & sollicitudo Pastoralis exigit, proptereáque contrarium facientes graviter reprehenduntur *Ezech. c. 34. Væ Pastoribus Israël - - - quod infirmum fuit, non consolidâstis, & quod ægrotum, non sanâstis, & quod abjectum est, non reduxistis, & quod perierat, non quæsivistis.*

Colliges

Colliges 2dò, à fortiori illos Pastores gravissimæ culpæ arguendos & reos esse, qui ovibus suis Sacramenta non administrant, aut in iis administrandis desides, impatientes &c. sese monstrant; item, qui vix unquam extra tempus Paschale Confessionibus excipiendis sese exponunt: licèt enim fideles semel duntaxat in anno teneantur confiteri, tenentur nihilominùs Pastores sæpiùs per annum, ubi requisiti fuerint, præsertim tempore infirmitatis, eisdem SS. Ecclesiæ Sacramenta administrare. Meminerint etiam suæ obligationis (ait Henno noster *dist. 4. q. 6. Resol. 6. post concl.*) in visitandis infirmis, admonendis, edocendis, consolandis &c. preces ab Ecclesia ordinatas pro iisdem recitando, & eorum morti, si fieri possit per se, vel per alium assistendo &c. De his omnibus utilissimè videri potest Barbosa *de Officio & potestate Parochi part. 1. c. 7. per totum.* 605.

Colliges 3tiò, Principes ac Magistratus sæculares graviter delinquere, qui præponunt, vel certè tolerant Judices ignaros, desides, injustos, vel nimiùm interessatos &c. qui scilicet vel non intelligunt, vel partium lites disquirere aut decidere negligunt, vel qui justitiam non administrant, nisi priùs corrupti aurô vel argentô, prout hodiedum, proh dolor! plures reperire est. Unde *Exod. 18.* Moysi præceperat Deus: *provide de omni plebe viros potentes, & timentes Deum, in quibus sit veritas, & qui oderint avaritiam.* Ratio est facilis; nam Principibus incumbit primariò Rempublicam benè administrare, pacem conservare &c. hoc autem nunquam fiet, nisi præponantur 606.

Judices docti, & Justitiæ amatores &c. ergo &c.

607. Colliges 4tò, à fortiori Judices ipsos gravissimo peccato suo conscientiam inquinare, si officium tale suscipiant absque sufficienti legum peritia, si Viduarum vel Pupillorum, vel aliorum pauperum causas negligant, item qui sinè justa ratione lites protrahunt, aut vel personarum acceptores, sontes absolvunt, vel insontes condemnant; quive ultra stipendium justum aliquid à partibus exigunt &c. Ità rursus Henno *cit. p. 7. Resol. 2. & 3. post conclus. 1.* Neque verò opus est ultiori proba, lumen quippe naturale cuivis congenitum dictat, hæc & similia esse illicita, eò quòd sinè gravi damno & injuria præsertim ab iis, quibus de jure incumbit administrare justitiam, fieri nequeant.

608. Colliges 5tò, Maritum gravis noxæ reatum incurrere 1. si suam uxorem convitiis proscindat, utpote vocando adulteram, veneficam, sagam, &c. saltem in iis circumstantiis, in quibus uxor posset coram aliis incurrere infamiæ notam. peccat similiter 2. si eandem absque justa causa impediat ab executione præceptorum Divinorum, vel aliis devotionibus, puta ab observantia jejunii, auditione Missæ, Communione S. &c. item 3. si eam graviter cædat, vel modô tyrannicô tractet ad instar mancipii vilissimi, 4. si eidem non cohabitet absque justa & legitima causa, vel 5. si sustentationem congruam, debitum conjugale &c. neget, 6. si familiæ gubernationem negligat, prolium curæ & educationis honestæ nullam

lam prorſus curam gerat &c. Ità cum Sporer, Filliuc. Sayro, & aliis pluribus cit. Babenſtuber *ubi ſuprà art. 3. n. 13.* Ratio eſt : quia in his omnibus & ſingulis caſibus graviter lædit obligationem Marito incumbentem &c.

609. Colliges 6tò, vice verſa à gravi delicto excuſandam non eſſe uxorem, quæ Maritum ſolet irridere, ſubſannare, verbis aſperis, inobedientia contumaci vel capitoſitate nimia eundem ad iracundiam, perjuria, blaſphemias provocare : item ſi detractet reddere debitum, præſertim eo fine, ut Maritum ſuum mortificet, quô caſu ſæpiùs præter inobedientiam poterit ſeſe inquinare peccato alieno, dando quodammodo occaſionem marito quærendi occaſiones extra matrimonium &c. Ratio eſt : quia in his contravenit obligationi gravi de jure naturæ, & vî ſtatûs matrimonialis ſibi incumbenti. Videantur de his Henno *cit. q. 8. Reſol. 2. & 3. poſt concl. 2.* Matthæucci *in cautela Confeſſar. l. 2. c. 10. n. 16.* Buſenbaum *apud la Croix lib. 3. part. 1. n. 708.* vel Gobat *ſuprà n. 588. citatus.*

610. Colliges tandem 7timò, Præceptores non ſolùm delinquere, dum diſcipulorum inſtructionem negligunt, vel eos injuſtè aut indiſcretè puniunt, ſed vel maximè reatum conſcientiæ incurrere, ſi (quod abſit) eosdem ſeducant, inducendo ad peccata v. g. carnalia &c. quo caſu nedum contra caſtitatem, ſed & contra charitatem peccato ſcandali, & contra pietatem triplici ſpecie peccati neceſſariò in Confeſſione explicanda delinquunt, ità, ut talis non ſatisfaceret in Con-

 feſſione

fessione præcisè accusando se, & dicendo: *Seduxi aliquem ad peccatum luxuriæ*, sed oportet dicere: *seduxi aliquem meæ curæ vel institutioni commissum &c*, Ratio est: quia Præceptor à Parentibus substituitur, ut locò sui, Parentum scilicet, curam, quantum ad instructionem in litteris & bonis moribus, in se suscipiat, & hôc ipso obligationem pietatis Parentibus primariò incumbentis in se suscipere censetur, dum hujusmodi munus in se suscipit: atqui inducere alium ad peccandum, quem Parentis locò debuisset inducere ad omne genus morum ac disciplinæ, nedum charitati, sed & pietati graviter repugnat: ergo talis Præceptor gravissimè peccat peccato scandali & impietatis; nec dubium, quin olim in districto Dei Judicio, vel ab ipso tali discipulo accusatus, redditurus sit rationem gravissimam de omnibus peccatis, ad quæ vel suô exemplô vel suasu discipulum sibi concreditum induxit. Videantur de hoc Henno *tr. decalog. disp. 4. q. 7. concl. 5.* Busenbaum *apud la Croix lib. 3. p. 1. n. 768.* Sporer *tr. 3. c. 5. n. 76.* Hæc omnia cum humillima subjectione ad limam, & censuram S. Matris Ecclesiæ Romano Catholicæ, & eorum, ad quos attinet, dicta sunto ad Majorem DEI Gloriam.

INDEX
Alphabeticus Rerum, & Materiarum in hoc Opusculo contentarum.

Littera C. Conferentiam, n. cum cifra numerum marginalem designat.

A.

Condi-

Dies

F.

Formu-

 Imposi-

contingit

quia

modo Parentes peccent, qui proles suas recens natas Ecclesiis, vel alio loco publico exponant, & tecto quidem nomine, deinceps alendos in Orphanotrophio, hospitali, vel ab aliis? c.20.n.482. An Parentes possint filios suos cum dispendio Missæ domi recludere eo fine, ne forté filii in itinere ab aliis seducantur? c.13. n.378. Quomodo tales à Confessario adhortandi? ibid.379. Quandonam fas sit, filios cum dispendio Sacri domi retinere? c.13.n.380. Parentum percussio etiam levis quale peccatum? c.19.n.556. Parentes convitiis, gestis vel factis ad gravem iracundiam voluntarie provocare, quale peccatum? ibid.n.557. Quomodo peccent filii suos Parentes contemnendo, ità ut pudeat eos agnoscere tanquam genitores? ibid. n.558. Parens nùm possit filii votum de ingredienda Religione irritare? c.9.n.245. Quinam nomine Parentis in irritatione votorum intelligantur? c.9. n.247.

Parochus an possit dispensare in diebus festivis permittendo laborem servilem? c.14.n.413. An queat dispensare in lege jejunii? c.18.n.504. An possit votum in favorem Ecclesiæ factum commutare? c.11.n. 309.&310. Quid si tale votum supponatur in gratiam Parochi factum? ibid.n.311.

Pastores animarum quomodo teneantur gregem sibi commissum pascere? c.21.n.583. Nùm Pastoris neglectus circa curam animarum commissus præbeat sufficientem causam defraudandi Decimas? c.21.n. 569. An sub gravi obligatione teneantur oves errantes reducere? c.21.n.604. Et quid si in cura animarum negligentes Sacramenta non administrant? ibid. n.605.

An,

S.

Terere

T.

V.

ne

quibus

(o)

06. An
D. Pa-
& 310.
ſſet fa-
pœnale
rio de-
& 314.
Ibid. n.
propria
uditio-
refecto
c. 11.
oritate
Num
& vice
, ſemel
poſſit
11. n.
iius di-
Utrum
i ad

R. P. ELBEL
THEOLOGIA
MORALIS
DECALOGAL.

PARS III.